Janji beluke

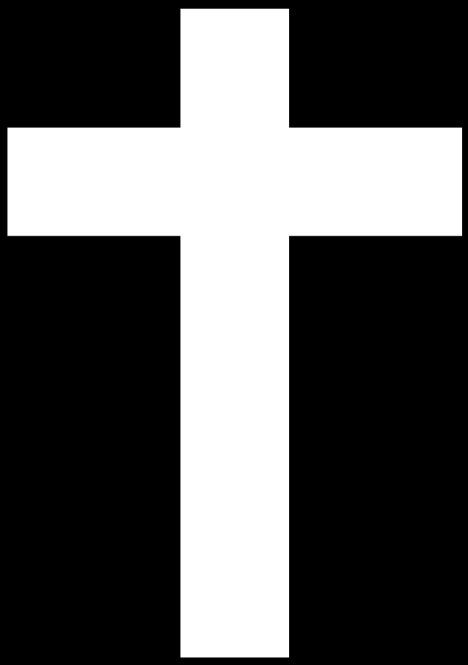

New Testament in Alune

Janji beluke
New Testament in Alune

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Alune

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
Printed book ISBN 9786021954034

The New Testament

in Alune

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
b88c8b73-133b-5311-9e3f-c83ba2e2a72a

Contents

Matiuse 1
Markuse 51
Lukase 80
Yohanese 133
Maka Ulakaru 169
Roma 215
1 Korintuse 238
2 Korintuse 262
Galatia 277
Epsuse 285
Pilipi 293
Kolose 299
1 Tesalonika 305
2 Tesalonika 310
1 Timotiuse 313
2 Timotiuse 320
Tituse 325
Pilemone 328
Ibrani 330
Yakobuse 347
1 Petruse 353
2 Petruse 360
1 Yohanese 364
2 Yohanese 370
3 Yohanese 371
Yudase 372
Tatike pine Uonore 374

Sou Misete kena Yesuse rebe Matiuse Ilekiule

Lepate Menai

Meije buku Sou Misete bei Alla kena Yesuse rebe Matiuse ilekiule.

Matiuse eni buku meije ebeteke Sou Misete kena Yesuse be Yesuse mere Maka Hlamate rebe akmena Alla ItalukeIne. Kena Alla Eni lepata rebe nabiaru esi lekire, ebeteke saisa rebe Alla Italuke ete Eni tamataru, Ionoe baue Yesuse mere peneka. Masike Yesuse, rueleI bei tamata Yahudi kai Irue mei nusare saka tamata Yahudi, po Sou Misete mere batuke ete tamata Yahudi mo po ete pusue tamata mei nusa meije.

Matiuse eni buku meije lekie atutu mimise; menai bei ruele Yesuse, eleki baptiseNi kai Isupu teheke bei ro tiaru esi elake, eleki Eni makerike me Galileare. Ete mere Ihotba, Iatetuke kai Iono tamata makerakaru esi mise. Meru pela, eleki buku meije ealenake Yesuse Eni lalane bei ndi Galilea lopai Yerusaleme, kai saisa rebe eono kenaI kena miku ului rebe Imata nere, eti Imata kai Ikwana suike.

Kena buku meije Matiuse ileki be, Yesuse mere Kuru elake, rebe Iatetuke be Alla Ipletae tamata. Yesuse lekwe Eni kbasa kena Ibeteke Alla Eni hukume esi natire. Yesuse Iatetuke, leki lulupukelu lulu saisa rebe Iatetukele.

Isi

1. Ruele Yesuse kai Ikerike memenaije (pasale 1-4)
2. Yesuse Iatetuke tamata bokala ndete ulate (pasale 5-7)
3. Tanda herana rebe Yesuse Ionolu leke aseluke Eni kbasare (8:1-9:34)
4. Yesuse Iatetuke Eni maka luluaru kena Iulakesi keu lepae Sou Misete mosare (9:35-11:1)
5. Yelu rebe eono me otoi Galileare rebe etiluke be Yesuse mere Ile Rebe Alla IulakeNi kena hlamate tamatare (11:2-12:50)
6. Perumpamana rebe ubeteke Alla Ipletae tamatare (13:1-52)
7. Yesuse Eni makerike me kota rebe tehaike kai me otoi Galileare kai Eni makerike pamulire (13:53-17:27)
8. Yesuse Iahnau Eni maka luluaru loko tamata rebe esi lululje esi atataru (pasale 18)
9. Yesuse Ikeu lolete Yerusaleme kai Irare kai tamata Yahudiaru esi elakaru (pasale 19-23)
10. Yesuse Ilepa loko yelu rebe tatike pine uonore (pasale 24-25)
11. Tamata esi bunu Yesuse kai Ikwana suike (pasale 26-28)

Daptare kena Yesuse, Maka Hlamate Irulu bei ntuana menaru
1:1-17
(Luk. 3:23-38)

1 Yesuse, Maka Hlamate Irulu bei kamale Dauta kai Irulu bei Abrahame le,
2 Abrahame eni nanae kena Isake,
Isake eni nanae kena Yakupe,
Yakupe eni nanae kena Yehuda kai kwalinisi,
3 Yehuda eni nanae kena Perese kai Sera, bei eni bina Tamare.
Eleki Perese eni nanae kena Hesrone,
Hesrone eni nanae kena Rame,
4 Rame eni nanae kena Aminadape,
Aminadape eni nanae kena Nahasone,
Nahasone eni nanae kena Salmone,
5 Salmone eni nanae kena Boase bei eni bina Rahape,
Boase eni nanae kena Obeta bei eni bina Ruta,
Obeta eni nanae kena Isai,
6 eleki Isai eni nanae kena kamale Dauta.
Kamale Dauta eni nanae kena Salomo bei Uria matale eni bina,
7 Salomo eni nanae kena Rehabeame,
Rehabeame eni nanae kena Abia,
Abia eni nanae kena Asa,
8 Asa eni nanae kena Yosapate,
Yosapate eni nanae kena Yorame,
Yorame eni nanae kena Usia,
9 Usia eni nanae kena Yotame,
Yotame eni nanae kena Ahase,
Ahase eni nanae kena Hiskia,
10 Hiskia eni nanae kena Manase,
Manase eni nanae kena Amone,
Amone eni nanae kena Yosia,
11 Yosia eni nanae kena Yekonia kai kwalinisi, kena mere tamata Babelaru esi kerike mahake pusue tamata Yahudiaru, eleki esi kerisi me kota Babele.
12 Kena esi supu keri me kota Babele pela,

eleki Yekonia eni nanae kena Sealtiele,
Sealtiele eni nanae kena Serubabele,
13 Serubabele eni nanae kena Abihute,
Abihute eni nanae kena Elyakime,
Elyakime eni nanae kena Asore,
14 Asore eni nanae kena Sadoke,
Sadoke eni nanae kena Akime,
Akime eni nanae kena Eliute,
15 Eliute eni nanae kena Eleasare,
Eleasare eni nanae kena Matane,
Matane eni nanae kena Yakupe,
16 Yakupe eni nanae kena Yusupe, Maria eni mokwai,
rebe eni nanae kena Yesuse rebe kotiNe Maka Hlamate.
17 Hoko bei Abrahame eti roma kamale Dautare rulu rebai butu esa lesini ata, kai bei kamale Dauta eti roma tamata Yahudiaru esi supu keri me kota Babele rulu rebai butu esa lesini ata lekwe, kai bei esi supu keri me kota Babele eti roma Kamale Hlamate, rulu rebai butu esa lesini atare neka.

Ruele Yesuse Kristuse 1:18-25 (Luk. 2:1-7)

18 Ruele Yesuse, Maka Hlamate elere: Kena inaI Maria kai Yusupe luasi lalesi esa kena kai lomai, kena luasi rue kai lomai lupe bina mokwai mosa, Maria ikeu blublulu peneka bei Ro Misete Eni kbasare.
19 Hoko Yusupe, lalei kena ihleke Maria ndendene le Yusupe iono lulu tamata Yahudiaru esi atataru titinai kai isuka kena iono asomie eni bina ete tamata bokala mo.
20 Po kena inoake mere, ikmani kena Tuhane Eni malekate ibeteke lokoi be, “Yusupe, kamale Dauta eni anubu, rilamu kena rana Maria kena amu bina yake, le kwetele rebe ikeu blublulu leI mere bei Ro Misete Eni kbasa. 21 Namake pine iruele kwete mokwai, hoko aono Eni nane Yesuse, le Ile mere pine Iono hlamate Eni tamata Yahudiaru bei esi dosaru.”
22 Ele mere leke sakesa kai lepata bei Alla rebe akmena nabi Yesaya ibetekele be,
23 “Bina sae rebe intulu kai mokwai mosa, namake ikeu blublulu kai iruele kwete mokwai, kai esi ono Eni nane Imanuele.” Imanuele esi natire Alla Imei kai ite.
24 Eleki kena Yusupe ibeture, saisa rebe Tuhane Eni malekate ibeteke eteije iono lulue. Eleki ikai kai Maria ne,
25 po intulu kaini mo eti iruele Kwete mokwai mere. Kai kena ruele Kwetele mere, Yusupe iono Eni nane Yesuse.

2

Tamata majusaru esi tatu loko Yesuse 2:1-12*

1 Ruele Yesuse me kota Betleheme, otoi Yudea kena kamale Herodese ipletare. Kena mere tamata majusaru esi luake me Yerusaleme bei otoi sapleuke lemataije sa
2 kai esi tneu susuike be, “Kamale Yahudi rebe eku rueleIje Ietia? Ami selu Eni kmalere bei otoi sapleuke lematai sare hoko ami lomei kena tatu lokoI.”
3 Kena Herodese ilene mere hkutukeni. Kai tamata bokala me kota Yerusaleme lekwe hkutukesi lekwe.
4 Eleki ilupuke pusue imama elakaru kai Yahudiaru esi kuru Torataru, leke itneusi be ruele Maka Hlamate eteria.
5 Eleki esi beteke lokoi be, “Ndi kota Betleheme, mei tape Yudea. Le lulu nabi sae ileki be:
6 Kai ale Betleheme, me tape Yehuda,
ale mere kota pentine sae bei kota rebe upentine me tape Yehudare.
Le namake pine tamata sae bei amu tamataru iono elake
kena Ipletae pusue Auku tamata Israelaru.”†
7 Eleki kena Herodese ilene lepate mere, ikoti akbunike tamata majusa meru eleki itneusi be esi selu kmale mere petuma ila.
8 Eleki iulake esi keu me kota Betleheme kai ibeteke lokosi be, “Imi keu nikwa loko Kwetele mere mimise. Kai kena imi tetueNi peneka, imi lomei beteke eteku be rueleI etia leke au keu tatu lokoI lekwe.”
9-10 Esi lene lepata meru pela eleki esi keu. Kena esi selu suike kmale rebe esi selue me sapleuke lemataije sare, hoko lalesi ndina titinai. Esi keu lulu kmale mere eti erue panuhuke luma rebe Kwetele mere Ime kenare. 11 Eleki esi kusu lopai luma mere, esi selu Kwetele mere kai inaI Maria, hoko esi nobo lope kai esi tatu

* **2:** Tamata majusa meru tamata maka rekwa bei kmale ndete lanite. † **2:6** Mi. 5:1

lokoI. Eleki esi rana mase, leite kemenyane rebe esi boini ntelete kai leite mure kena ono tanei pulue more eleki esi rilukele ete Yesuse.
12 Eleki esi kmani kena Alla Ibeteke lokosi be esi leu suike loko Herodese yanoma. Hoko esi leue lalane makete.

Yusupe kai Maria esi naya le Yesuse lopai nusa Mesire
2:13-15

13 Kena tamata majusa meru esi leu peneka, Yusupe ikmani kena Tuhane Eni malekate beteke lokoi be, “Herodese inikwa Kwetele mere kena bunuI. Hoko betu, naya le Kwetele mere kai inaI lopai nusa Mesire. Imi rue ete mpaije eti Au beteke etemu suike.”
14 Eleki Yusupe ibetu, kai kena kpetu mere neka, inaya le Kwetele mere kai inaI lopai nusa Mesire. 15 Eleki esi rue mpai Mesire eti Herodese imata.
Ele mere hoko Tuhane Eni lepate rebe akmena nabi Hosea ilekire be: “Au koti Auku Anare Ileu bei me nusa Mesire,”‡ eonore mere peneka.

Herodese iulake bunu kwete tona me kota Betleheme
2:16-18

16 Eleki kena Herodese irekwa be tamata majusa meru esi lemakeni, hoko inasu titinai. Eleki iulake bunu kwete mokwai me kota Betleheme kai hena me keholire rebe esi musuna lua lopere. Le lulu tamata majusaru esi beteke be esi selu kmalere rame musuna lua peneka.
17 Ele mere hoko sakesa kai Tuhane eni lepate rebe akmena nabi Yeremia ibetekele be:

> 18 “Lene tanite ndi kota Rama malere kuate.
> Rahela iranie eni nanaru
> kai isuka sae iumaukeni mo
> le eni nanaru esi mata peneka.”§

Yusupe ikeri Maria kai Yesuse esi leu bei mpai nusa Mesire
2:19-23

19 Eleki kena Herodese imata peneka, Yusupe ikmani kena Tuhane Eni malekate iaselukeni lokoi mpe Mesire.
20 Kai ibeteke be, “Betu rana Kwetele mere kai inaI, imi leu lori Israele le sie rebe esi nikwa kena bunu Kwetele mere esi mata peneka.”
21 Eleki Yusupe ibetu, irana Kwetele mere kai inaI eleki ileu lesi lori tape Israele.
22 Po kena ilene be Arkelause iono kamale me otoi Yudea seli amai Herodese, hoko rilai kena lori otoi Yudea. Eleki ikmani kena hnaune bei Tuhane hoko esi keu lori otoi Galilea.
23 Kena esi luake ndete otoi Galilea, esi rue kena hena sae me esi nane Nasarete. Ele mere hoko Tuhane Eni lepate rebe akmena nabiaru esi lekire be, “Esi kotie Kwetele mere: Tamata Nasarete,” eonore mere peneka.

3

Yohanese ibaptise tamata bokala leke esi supu tanda hleke bei ono dosa
3:1-12
(Mrk. 1:1-8, Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1-3 Kena akmenare nabi Yesaya ileki me eni bukure elere:

> Tamata sae me ibeteke loko tamata bokala ndete otoi nsekile be,
> “Imi aknekae lalemi ete Alla,
> imi aknekae lalemi leke hlaleke loko Alla.”*

Eleki takwali lakwai esa ile sae eni nane Yohanese maka baptise ime peneka. Ile mere pine nabi Yesaya ilekire. Hoko ikeu lolete otoi nsekile ndete Yudea kai ibeteke be,

> “Imi aknekae lalemi ete Alla,
> imi aknekae lalemi leke hlaleke loko Alla.
> Hoko imi naku kai hleke bei ono dosa noma
> le takwali mo Alla Ipletae ite tamatare reneka!”

4 Eni lapune bitaele bei unta bului, eni maka bali akware bei binatane usai kai eni manane kwaue kai maka kinu tuae kwelini.
5 Eleki tamata bokala bei kota Yerusaleme kai bei pusue hehena me otoi Yudea kai bei otoi me kwele Yordane keholi esi luake loko Yohanese.
6 Eleki esi naku esi neunaru ete Yohanese leke Alla Ilenelu eleki Yohanese ibaptisesi me kwele Yordane kena tanda esi hleke bei ono dosa.

‡ **2:15** Hos. 11:1 § **2:18** Yer. 31:15 * **3:1-3** Yes. 40:3

7 Tamata Parisi kai Sadukia bokala esi luake loko Yohanese leke ibaptisesi. Po kena iselu esi luake, ibeteke lokosi be, “Imire tamata nloena lupe nanate! Imi noake be imi supu hlamate bei hukumane rebe namake pine Alla Ionore yake!
8 Aseluke kena imi atate pela petu be imi naku kai hleke bei ono dosa peneka.
9 Imi noake be imi supu hukumane moneka le imi rulu bei Abrahame o? Mo. Lene! Au beteke ete imi be Alla Iono anubua ete Abrahame bei batua meiju yele.
10 Hoko takwali mo Alla Ihukume imi rebe naku kai hleke bei ono dosa more kai rebe ono misete more saka tamata ibitike soa kena lasa ai rebe ebua more.
11 Tatike pine ile sae me Ibusa hoko Eni kbasare lesi beiku. Au baptise imi kena kwele kena tanda imi hleke bei ono dosa, po Ile mere Eni kbasare ela lesi beiku hoko au supu rue sakesa kaiNi mo. Iono Ro Misete Ikbasae imi kena tanda hleke bei ono dosa kai imi rebe hleke bei ono dosa more ihukume imi kena auwe. Eni kbasare lesi bei au hoko au rue sakesa kaiNi mo.
12 Eleki namake pine Iteu pakala ete tamata, hoko Itebi tamata misetaru bei neunaru, molupe maka andinure ipake maksirue kena itebi gandume bei esi kwesaije. Tamata misetaru Iranasi leke rue kaiNi yo neunaru ipoiesi kena auwe klitini rebe emata monde.”

Yohanese Ibaptise Yesuse, Alla Eni Nanare
3:13-17
(Mrk. 1:9-11; Luk. 3:21-22; Yoh. 1:32-34)

13 Takwali mo eleki Yesuse Iluake bei me otoi Galilea lope kwele Yordane loko Yohanese leke Yohanese ibaptiseNi.
14 Po Yohanese ilakeNi be, “Suke Abaptise au, yo mo meije Aluake lokoku kena au baptiseMu.”
15 Eleki Yesuse Iombe, “Sebeie abaptise Au kena meije leke ite ono lulu pusue Alla Eni sukare.” Eleki Yohanese ibaptise Yesuse ne.
16 Kena Yesuse Isupu baptise pela peneka Isiri bei kwelere, Iselu lanite baeke kai Alla Eni Rore Irulu lokoI seluI saka manu abune.
17 Eleki Alla Ilepa bei ndete surga be, “Mere Auku Anae, Au okiNi. Iono laleKu ndina titinai.”

4

Alla Isuka ro tiaru esi elake eteheke Yesuse
1:1-11
(Mrk. 1:12-13, Luk. 4:1-13)

1 Eleki Alla Eni Rore Iono Yesuse Ikeu me tapele otoi nsekile leke ro tiaru esi elake tehekeNi leke Yesuse Ilene lokoe.
2 Yesuse Itahane tia senete petua butu ata. Eleki kena petua butu ata mere elia peneka, Yesuse tiaI sene titinai.
3 Eleki ro tiaru esi elake eluake loko Yesuse kai ebeteke be, “Sepo Ale Alla Eni Nanae titinai, hoko Aulake batua meiju uono lelie roti.”
4 Po Yesuse Iralake be, “Me Alla Eni lepata rebe lekire, lepate matai me ebeteke be tamata ihidupe batuke bei roti mo, po bei pusue Alla Eni lepataru lekwe.”
5 Eleki ekeri Yesuse lolete kota Yerusaleme, kota misete eleki etolae Yesuse ndete Tuhane Eni Lumare esi bulene.
6 Eleki ebeteke loko Yesuse be, “Sepo Ale Alla Eni Nanae titinai hoko Abua lope, le me Alla Eni lepeta rebe lekire, lepate matai me ebeteke be:

‘Alla Iulake Eni malekataru rakamu,
hoko esi saploeke Ale
leke Amu lelale kena batu yake.’ ”*

7 Yesuse Iombe, “Po me Alla Eni lepata rebe lekire, lepate matai me ebeteke lekwe be, ‘Ateheke amu Alla yake.’ ”
8 Eleki ekeri Yesuse kena ulate nanuke titinai kai easeluke pusue nusa meije kai esi taneia bokalaru ete Yesuse.
9 Ebeteke loko Yesuse be, “Pusue meije au rilukele ete Ale, sepo Atatu lokoku.”
10 Yesuse Iombe, “Ro tiaru esi elake. Akeu! Me Alla Eni lepata rebe lekire, lepate matai me ebeteke be: Tatu loko Tuhane, Amu Alla, kai batuke layaniNi.”
11 Eleki ro tiaru esi elake ekeu bei Yesuse ne. Eleki malekataru esi luake kai esi layani Yesuse.

Yesuse Ilepae Sou Misete memenai me otoi Galilea
4:12-17
(Mrk. 1:14-15, Luk. 4:14-15)

12 Kena Yesuse Ilene be Yohanese isupu kerike peneka eleki Ileu lora otoi Galilea.

* **4:6** Isi. 91:11-12

13 Ikeu bei hena Nasarete eleki Irue me
kota Kapernaume, me tlaka Galilea leini
me otoi Sebulone kai otoi Naftali,
14 leke Alla Eni lepate rebe akmena nabi
Yesaya ilekire eono. Alla Eni lepate mere
elere:
15 “Imi tamata rebe rue me tamata Se-
bulone kai tamata Naftali
esi tapele, lalane lorau tlaka,
otoi tehaike tlaka Galilea kai rebe me
kwele Yordane tebai,
tapele rebe imi tamata Yahudi more
imi ruekele.†
16 imi rebe rue kena otoi melene kai
imi hlaleke loko Alla mosa.
Imi selu hitate elake titinai
kai hitate elake mere hita leke imi
supu hlamate bei Alla.”
17 Yesuse Ilepae Sou Misete bei Alla
menai bei mere be, “Imi naku kai hleke
bei ono dosa noma le takwali moneka Alla
Ipletae nusa meije neka.”

Yesuse Ikoti sie ataya leke esi ono Eni maka lulu
4:18-22
(Mrk. 1:16-20, Luk. 5:1-11)

18 Kena petu sae me Yesuse Ilia me
tlaka Galilea leini, Iselu sie luaya kwal-
itoi, Simone (Yesuse Ikotine Petruse) kai
Andrease luasi poie uete le luaise tamata
maka nikwa iane.
19 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Mai,
luami luluKu. Luami nikwa iane tak-
wali peneka, hoko petu meije Au ono lu-
ami kena nikwa tamata, leke esi hlaleke
lokoKu.”
20 Luasi keu bei esi uete mere sosoli eleki
luasi lulu Yesuse.
21 Kena Yesuse Ikeu siba lopai toto, Iselu
Yakobuse kai Yohanese, luaise kwalitoi kai
amaisi Sebedeuse, esi ono mise esi uete
mpe soa buini laleije. Eleki Yesuse Ikoti
luasi leneka.
22 Luasi sebeie esi soa buine kai amaisi
eleki luasi lulu Yesuse.

Yesuse Iatetuke kai Iono tamata bokala esi mise bei makerake
4:23-25
(Luk. 6:17-19)

23 Yesuse Ikeu papelake hena me otoi
Galilea kai Iatetuke me Yahudiaru esi luma
ibadaru. Ibeteke Sou Misete be tatike pine
Alla Ipletae tamata. Kai Iono tamata mak-
erake kai tamata rebe nanakwalaisu ktili
more esi mise.
24 Me otoi Siriare esi lene tamata esi
alenake Yesuse Iono tamata makerake esi
misere hoko tamata bokala esi luake lokoI.
Kai esi keri tamata makerake sasaisa neka
kai tamata makerake rebe kerakesi ktili
titinai. Tamata rebe ro tiare kbasaesi, rebe
kerake mati-mati ayame kai tamata sisate.
Yesuse Iono pususi mise
25 Ele mere hoko tamata bokala esi lulu
Yesuse. Leini esi luake bei otoi Galilea,
leini esi bei otoi Dekapolise (Kota Butu
esa), bei kota Yerusaleme, bei otoi Yudea
kai leini esi bei hena rebe ume kwele Yor-
dane tebaije.

5

Yesuse Iatetuke loko Alla Iono tamata laleije ndinare elia
5:1-12
(Luk. 6:20-23)

1 Kena Yesuse Iselu tamata bokala meru
esi luake, Ilea lolete ulate bubui sae me.
Eleki Irue, Eni maka luluaru esi luake lokoI
kai esi rue keholiNi.
2 Yesuse Iatetukesi menai be,
3 “Tamata rebe esi rekwa be esi hidupe
batuke bei esi ktiline mo po batuke
esi hlaleke loko Alla kena sasaisa
neka, Alla Iono laleisu ndina titinai
le siere Alla Eni tamata kena Ipletae
tamatare.
4 Tamata rebe kaplalesi, Alla Iono
lalesi ndina
le namake pine Alla Iono lalesi ktili.*
5 Tamata rebe kwakwaesi more, Alla
Iono laleisu ndina
le namake pine Alla Iriluke saisa rebe
Italukele eteise.†
6 Tamata rebe esi suka ono nkenale
lulu Alla Eni sukare, Alla Iono
laleisu ndina
le namake pine Alla Iriluke sasaisa
rebe laleisu lokore.‡
7 Tamata rebe esi li loko tamata
makete, Alla Iono laleisu ndina
le namake pine Alla Ili lokoise neka.
8 Tamata rebe laleisu ntolire, Alla Iono
laleisu ndina
le namake pine esi rue sakesa kai
Alla.§

† **4:15** Yes. 9:1-2 * **5:4** Yes. 61:2 † **5:5** Isi. 37:11 ‡ **5:6** Yes. 55:1-2 § **5:8** Isi. 24:3-4

9 Tamata rebe esi ono tamata esi laleisu mise kai lomaije, Alla Iono laleisu ndina
le esi kotiNe Alla Eni nanae.
10 Tamata rebe esi supu susate bei tamata makete
le esi ono Alla Eni sukare, Alla Iono laleisu ndina le esi supu rue kai Alla kena Ipletae tamatare.
11 Kena imi supu lepate tiae, supu susate kai lepae imi tiae po mere tinai mo
le imi hlaleke loko Aure, kena mere Alla Iono lalemi ndina.
12 Hoko suke lalemi ndina titinai
le namake ndete surgare Alla Iriluke hadia misete titinai ete imi. Nabia rebe esi akmena bei imire lekwe esi supu susate bei tamata makete neka.*"

Yesuse Iumpamae Eni maka luluaru kena tasie kai hitate
5:13-16
(Mrk. 9:50; Luk. 14:34-35)

13 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi lekwe be, "Imire Auku kwetela, saka tasire eguna ete tamatare neka. Tasire eono manane nkale, po sepo esi nkalene sae moneka hoko eono manane nkale moneka moyo? Hoko pake moneka kai poiele eleki tamata esi titakele. Sakesa neka, suke imi ono misete ete tamata makete. Po sepo imi ono misete mo hoko imi supu pake kena lepae Sou Misete bei Alla mo.
14 Imire, saka hitate eguna ete tamata mei nusa meije neka. Imire saka kota ndete ulate, tamata bokala esi selue. Ekbuni mo.†
15 Tamata sae isosu lampure itolaele mpe hlau buini esi lebuije mo, po itolae ndete kena otoi maka tolae lampure leke ehita ete pusue tamata rebe esi me luma laleije.
16 Sakesa neka, imi ono misete ete tamata bokala leke esi selu imi ono misete mere, esi isike Alla ndete surga rebe imi kotiNe Amare."

Yesuse Ilepa loko hukuma rebe Musa ilekiule
5:17-20

17 "Au beteke titinai ete imi be, 'Imi noake be Au luake lomei kena hleke Musa eni hnaunaru kai nabiaru esi hnaunaru yake le Au luake leke Au antolie pusue hnauna meru baue saisa rebe Au onoule.
18 Saisa rebe au betekele meije tinai. Kena lanite kai tapele meije atia mosare, pusue Alla Eni lepataru esi hurupe esa pise titike esa tone hleke bei hukume rebe Musa ilekire mo, eti roma petu rebe Alla Italuke pusulu ono.
19 Bei mere hoko tamata rebe ilulu hukume mere mo, masike otoi tone titinai kai iatetuke tamata makete kena lulu moneka, hoko kena Alla Ipletae tamatare ile mere impe lebu laleke bei tamata maketa rebe esi hlaleke loko Allare. Eleyo tamata rebe iono lulu hukume mere kai iatetuke tamata makete kena lulu lekwe, hoko kena Alla Ipletae tamatare, ile mere iono tamata elake rebe ihlaleke loko Alla.'
20 Hoko Au beteke titinai ete imi be, 'Sepo imi ono lulu Alla Eni sukare lesi bei kuru Torataru kai tamata Parisiaru esi lulu Alla Eni sukare mo hoko kena Alla Ipletae tamatare imi supu rue kaiNi mo.' "

Yesuse Iahnau be nasuke lomai yake
5:21-26
(Luk. 12:57-59)

21 "Imi rekwa peneka be Alla Ibeteke loko iteki ntuana menaru be: 'Bunu yake. Sire ibunu suke hukumeni.‡'
22 Po meije Au beteke ete imi be, 'Sire inasuke eni ebe rebe esi hlaleke sakesare suke hukumeni. Sire ilepa tiae loko eni ebe rebe esi hlaleke sakesare, isupu keri me elaka maka teu pakala oasi leke esi teu pakala etei. Kai sire ibeteke loko eni ebe rebe esi hlaleke sakesare be boroke hoko isupu poie me otoi susate titinai.
23 Ele mere hoko sepo sire ikeri eni tanei ete Alla me Tuhane Eni Lumare, eleki inete be tamata sae lalei tiakeni,
24 hoko itolae eni tanei rebe iriluke ete Allare kena otoi maka tolae tanei rebe riluke ete Allare, eleki ikeu loko tamata mere kena ono mise kaini mina, pine ileu suike kena riluke tanei mere ete Alla sa.'
25 Sepo tamata sae iono kena inanu imi ete elaka maka teu pakala hoko roma inanu imi mosare, imi ono mise kaini

* **5:12** 2 Yi. 36:16 † **5:14** Imi tiluke be imire tamata maka ono tamata esi hlaleke loko Tuhane. ‡ **5:21** Sir. 20:13, Huk. 5:17

peneka. Po mo hoko tamata mere ikeri imi loko maka teu pakalare leke iriluke imi ete polisiaru, eleki esi kusue imi kena bui.
26 Au beteke titinai ete imi be, ‘Imi supu siri bei bui mere mosa roma imi seli pusu dendaru.’ ”

Yesuse Ilepa loko hukume rebe lake sabliare
5:27-30

27 “Alla Eni lepate be: ‘Sablia yake.§’ Lepate mere imi lene peneka.
28 Po meije Au beteke titinai ete imi be, ‘Sepo tamata rebe iselu bina sae eleki lalei lokoi kena ntulu kaini, hoko mere isablia kai bina mere me lalei peneka.’
29 Ele mere hoko sepo mata inami leini makwanale eono imi ono dosa, hoko boie eleki poiele. Mise lesi nanakwalami esi otoi sae atiae po imi rue kai Alla. Imi sebeie matami lua yake, namake Alla Ipoie imi me otoi susate titinaije.”
30 “Kai sepo balami makwanale eono imi ono dosa, hoko tetele eleki poiele. Mise lesi imi balami esa po imi rue kai Alla. Imi sebeie balami lua yake, namake Alla Ipoie imi me otoi susate titinaije.”

Yesuse Iatetuke be hleke lomai yake
5:31-32
(Mrk. 10:11-12; Luk. 16:18)

31 “Kai Alla Eni lepate eatetuke peneka be: ‘Sire pine ihleke eni bina hoko suke iono sulate hleke etei.*’
32 Po meije Au beteke titinai ete imi be, ‘Sire pine ihleke eni bina yo bina mere isablia mo, hoko iono bina mere isablia, sepo ikai suike. Kai mokwai sire pine ikai kai bina rebe hlekei mere hoko isablia lekwe.’ ”

Yesuse Iatetuke be la lelemake yake
5:33-37

33 “Imi rekwa Alla Eni lepate ete iteki ntuana menaru peneka rebe eatetuke be: ‘La lelemake yake. Saisa rebe imi beteke kai la lele me Tuhane oaI pende, suke imi onoe.†’
34 Po meije Au beteke ete imi be, ‘Imi la yanoma. Imi la loko lanite yake le lanite Alla Eni maka rue lakwai,‡
35 pise loko tapele yake le tapele mere Eni maka titake lakwai, pise loko kota Yerusaleme yake le kota Yerusaleme mere Kamale Elake Eni kota.§
36 Kai imi la loko ulu buami yake le imi kbasa kena ono bua kwalai esare eputi pise emete mo.’
37 Sepo yele hoko beteke be, ‘Yele.’ Po sepo mo hoko beteke be, ‘Mo.’ Le lepate makete bei mere ebei ro tiare.”

Yesuse Iatetuke be lelie tamata rebe esi ono susate yake
5:38-42
(Luk. 6:29-30)

38 “Imi rekwa Alla Eni lepate matai meije peneka be, ‘Tamata esi ono sala ete imi hoko imi leliesi ele mere leneka, pise esi teta imi hoko imi leliesi ele mere leneka.’
39 Po meije Au beteke ete imi be, ‘Tamata makete iono neune ete imi, imi lelie suike yake. Po sepo tamata sae ipapake asuleimi makwanale hoko sebeie ipapake asuleimi mapale lekwe.
40 Kai sepo tamata esi keri imi me tamata maka teu pakalaru kai esi rana imi lapu rokone, hoko riluke imi lapu nanuke lekwe.
41 Sepo sae iulake imi liku eni taneiaru salaue kilo esa hoko imi likue salaue kiloa lua.
42 Sepo tamata sae ikotie sasaisa bei imi hoko moki yake. Kai tamata sae isuka pinjame sasaisa bei imi hoko riluke etei.’ ”

Yesuse Iatetuke be oki musuaru
5:43-48
(Luk. 6:27-28, 32-36)

43 “Imi rekwa Alla Eni lepate matai sae me be, ‘Suke imi oki imi ebearu kai lalemi tiake imi musuaru.’
44 Po meije Au beteke ete imi be, ‘Suke imi oki imi musuaru kai kotie loko Alla ete tamata rebe esi ono susate ete imire,
45 leke tamata esi kotie imire Ama ndete surgare Eni nanae. Le Alla Iono lemataije ete tamata misetaru kai ete tamata neunaru lekwe, kai Iono ulane ete tamata rebe esi ono nkenale kai ete tamata rebe esi ono nsalalaru lekwe.
46 Le sepo imi oki batuke tamata rebe esi oki imire neka, hoko Alla Iono misete ete

§ **5:27** Sir. 20:14, Huk. 5:18 * **5:31** Huk. 24:1-4 † **5:33** Im. 19:12, Ntu. 30:2, Huk. 23:21 ‡ **5:34** Yes. 66:1 § **5:35** Yes. 66:1, Isi. 48:3

imi mo. Tamata maka kotie pajake iono ele mere neka.
47 Kai sepo batuke imi mau ete imi ebearu, hoko imi ono misete lesi bei tamata makete mo. Tamata rebe esi hlaleke loko Alla more esi ono ele mere neka.
48 Imi Ama ndete surgare Ioki pusue tamata titinai. Hoko imi lekwe suke oki pusue tamata titinaije neka.' "

6

Yesuse Iahnau kena tapa tamata rebe eni tanei sasaisa more elia
6:1-4

1 "Imi nete, imi ono lulu imi agamare esi atate me tamata bokala oasi leke esi selue kai isike imi yake. Le sepo imi ono ele mere hoko imi Ama ndete surgare Iriluke hadia misete lakwai esa ete imi mo.
2 Sepo imi riluke tanei ete tamata susate, imi alenake mere molupe tamata rebe esi ono misete lelemake yake. Esi suka ono mere me luma maka kotie loko Allare, me lalanaru leke tamata makete esi isikesi. Au beteke ete imi be Alla Iriluke hadia makete etesi lesi bei esi supu isike mere mo.
3 Hoko sepo imi riluke tanei ete tamata susate, imi riluke ndendene leke tamata makete irekwa yake.
4 Imi riluke taneije suke akbunike leke imi Ama ndete surgare Iselu imi ono mere akbunike, hoko Iriluke hadia ete imi."

Yesuse Iahnau kena kotie loko Alla
6:5-15
(Luk. 11:2-4)

5 "Sepo imi kotie loko Alla, imi kotie saka tamata rebe esi ono misete lelemake yake. Esi suka kele kotie me luma kena kotie loko Allare kai me lalana mataiju leke tamata esi selusi. Au beteke ete imi be sie meru esi supu hadiare, esi supu isike bei tamata peneka.
6 Sepo imi kotie loko Alla hoko imi kusu me sokati eleki kobue meture kai kotie loko imi Ama rebe sae iseluI more. Hoko imi Ama Iselu imi kotie lokoI akbunike, Iriluke hadia ete imi.
7 Kena imi kotie loko Allare, saisa rebe imi betekele, lepaele susuike yake eti takwali yake. Imi kotie saka tamata rebe esi noake Tuhane more yake. Esi rekware be esi supu saisa rebe esi kotie lele le esi kotie takwalire pe.
8 Imi ono sakasi yake. Le kena imi kotie loko imi Ama mosare yo saisa rebe imi sukare Irekwa peneka.
9 Hoko suke imi kotie ele meije,
'Amiki Amate ndete surga,
Amu nane mise titinai le dosa sae mo.
Ami kotie pusue tamata esi holmate Ale,
10 Ale Kamale mei nusa, ami kotie Akbasa pusue tamata mei nusa meije. Ami kotie laleMu noa ami leke ami lulu Ale lupe sie ndete surgare esi lulu Allare.
11 Riluke manane ete ami panuhu kena petu meije,
12 kai ampune amiki salaru,
saka ami ampune tamata rebe iono sala ete amire neka.
13 Kai kena ro tiaru esi elake eteheke amire,
Asebeie ami hlaleke ktili loko Ale mo yake,
po tie ami bei ro tiaru esi elake esi kbasare leke ami ono dosa yake.
[Le Ale Kamale rebe Akbasa kai hita titinai eti pela. Amine.]*'
14 Sepo imi ampune tamata rebe iono sala ete imire, hoko imi Ama ndete surgare lekwe Iampune imi salare.
15 Po sepo imi ampune tamata makete eni nsalale mo, hoko imi Ama ndete surgare lekwe Iampune imi nsalale mo."

Yesuse Iahnau kena tahane tia senete leke kotie loko Allare
6:16-18

16 "Sepo imi tahane tia senete leke kotie bei Alla hoko imi ono oalalemi mahkweu saka tamata rebe esi ono misete lelemake yake. Esi ono ele mere leke tamata esi rekwa be esi tahane tia senete leke esi kotie bei Alla. Au beteke ete imi be, 'Esi supu hadiare, esi supu isike bei tamata peneka.'
17 Po sepo imi tahane tia senete leke kotie loko Alla hoko koa oalalemi kai sisire buare,
18 leke tamata esi rekwa mo be me imi tahane tia senete kena kotie bei Alla. Batuke imi Ama rebe sae iseluI more pine

* **6:13** Lepate matai "Le Ale Kamale rebe Akbasa kai hita titinai eti pela. Amine." kena Alkitape sou Yunania akmenaru sae mo.

Irekwa imi. Iselu imi ono mere akbunike hoko Ileliele kena misete."

Yesuse Iahnau kena lupuke tanei ndete surga
6:19-23
(Luk. 12:33-36)

19 "Imi lupuke taneia mei nusa yake le namake takalare kai silane kanelu kai tamata ndeane indeaelu.
20 Po lupuke imi taneia ndete surgare le namake takalare kai silane kanelu mo kai tamata ndeane, indeaelu mo.
21 Imi lupuke taneia ndete surgare mina le otoi rebe imi taneiaru me kenare, lalemi ete mere lekwe.
22 Imi mataimu saka hitate ete nanakwala. Sepo mataimu ndina hoko pusu imi hidupe lekwe ehita.
23 Po sepo mataimu uselu yelu rebe neunaru hoko lalemi rekwa loko ono misete mo kai hlaleke loko Alla mo. Hoko imi lale misete sae kwale moneka."

Yesuse Iahnau kaplale loko tanei rebe pake pela peture yake
6:24-34
(Luk. 12:22-31)

24 "Tamata sae ikerike ete elaka luare saisa mo, le namake laleije mise ete ile sae yo ile saere mo. Pise ikerike titinai ete ile sae yo ile saere mo. Ete imi lekwe sakesa neka, imi kerike ete Alla kai kena mere lekwe lalemi loko tanei bokare saisa mo.
25 Bei mere hoko Au beteke ete imi leke kaplalemi le imi hidupe yake; kaplalemi le saisa kena kanele kai kinure yake. Kai kaplalemi le nanakwalamie yake; kaplalemi le saisa kena pakele yake. Le yelu pentine ete hidupe mere batuke manane kai pakiane mo.
26 Selu manuaru, uatnane mo, uulu mo kai uhnouke tnanelaru esi hasile kena luma tetu mo, po Amami ndete surgare Iriluke manane etelu. Tinai, eleyo ete Amami ndete surgare, imi pentine lesi bei manuaru.
27 Bei imia meiju masike sae kaplalei eono eni musune tapa toto mo.
28 Kaplalemi le pakiane yake! Imi selu buna rebe ukusu me neure, ukerike mo kai ubitae pakiane mo;
29 Po Au beteke ete imi be, 'Akmenare masike kamale Salomo rebe eni taneia boka titinaije, po ipake pakiane sae nteki saka buna meru mo.
30 Tapuane rebe ukusu me neure masike ukusu petu meije eleki bobanure tutuelu kena auwe peneka, eleyo Alla Iandulikelu nteki titinai. Hoko imi lekwe Alla Iandulike imi lesi titinai bei buna meru. Po imi hlaleke ktili mo.'
31 Hoko kaplalemi yake kai beteke be, 'Namake ite kane pise kinu saisa? Pise namake ite pake saisa?' yake.
32 Yelu meru pusue tamata mei nusa rebe esi hlaleke loko Alla more esi nikwalu. Kaplalemi yake, Amami ndete surgare Irekwa be imi nikwa yelu meru lekwe.
33 Hoko imi koti Alla Ipletae imi hidupe kai imi lulu hnauna nkenale bei Allare. Hoko yelu maketaru lekwe Alla Iriluke pusulu ete imi.
34 Bei mere hoko kaplalemi le sasaisa rebe bobanure imi supure yake, le petu bobanure erisi susate ruae. Petu meije esi susate panuhu peneka, hoko tapa susate rebe bobanure kena petu meije yanoma."

7

Yesuse Iahnau kena teu pakala ete tamata makete yake
7:1-6
(Luk. 6:37-38, 41-42)

1 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Imi leuke sala ete tamata makete yake, leke imi lekwe Alla Ileuke sala ete imi yake.
2 Le namake Alla Ileuke sala ete imire, sakesa kai imi Ileuke sala ete tamata makete neka. Kai saisa rebe imi onoe kena leuke sala ete tamata makete, Alla Ionoe ete imi leneka.
3 Le mula pine tamata makete eni nsalale tone imi rekwae, yo imi ruami nsalale elake imi puli kai more?
4 Imi blake elia, sepo imi beteke loko tamata makete be, 'Au lepa ete ale leke aono sala yake.' Eleyo ale ruamu amu nsalale elake me?
5 Tamata ono misete lelemake, ahleke bei ono nsalale elake mere mina, pine asupu rekwa mise kena alepa ete tamata mere leke ihleke bei ono nsalale tone mere."
6 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Imi lepae Sou Misete bei Alla ete tamata rebe esi suka more yake, le namake esi nasuke

suike imi lele. Kai esi lepae tiae kena Sou Misete mere.”

Tuhane Alla Ilene loko Ite kotie lokoIje 7:7-12
(Luk. 11:9-13)

7 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Imi kotie hoko imi supu riluke, imi nikwa hoko imi supu, imi lakae metu hoko meture baekele ete imi.
8 Le sire pine ikotie hoko isupu riluke, sire pine inikwa hoko isupu, sire pine ilakae metu hoko meture baekele etei.
9 Bei imia meru sae eni nanare ikotie roti beini iriluke batu mo.
10 Pise eni nanare ikotie iane eleki iriluke niakwe mo.
11 Masike imi neu po imi rekwa riluke misete ete imi nanaru. Hoko Amami ndete surgare lekwe Iriluke lesi ete tamata rebe kotie beiNe leneka.
12 Sepo imi suka tamata makete esi ono misete ete imi hoko suke imi ono misete etesi mina. Musa kai nabiaru esi hnaunaru esi uweije kena peraturana meru.”

Yesuse Iahnau be susa titinai kena tamata esi lulu Alla 7:13-14
(Luk. 13:24)

13 Eleki Yesuse Ibeteke umpama be, “Kena imi hidupe lia metu hketene kena kusu lalane tone leke supu rue sakesa kai Alla eti pela. Po lia metu elake kena kusu lalane elake yake le lalane mere keu loko otoi susa titinai eti pela. Keta beie le tamata bokala esi keu lalane mere.
14 Po lia metu hketene kena kusu lalane tone leke supu rue sakesa kai Alla eti pela. Kai lalane mere tamata boka esi keue mo.”

Yesuse Ibeteke be keta bei nabia tinai more 7:15-23
(Luk. 6:43-44)

15 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Imi keta bei nabia tinai more. Esi luake loko imire esi ono saka domba, eleyo esi sakesa kai serigala ktolone neka.
16 Po imi supu rekwasi bei saisa rebe esi onore, saka ai aini supu rekwae bei esi buaije. Imi bere ara buai bei ai luli mo kai anggure buai bei tapuane nluline mo.
17 Hoko ai misete esi buaije lekwe mise eleyo ai rebe tiae esi buaije lekwe tiae.
18 Ai misete esi buaije tiae mo, pise ai rebe tiae esi buaije misete mo.
19 Hoko ai rebe esi buaije tiare esi lasae kai esi tutue kena auwe.
20 Sakesa kai tamata meru neka, imi rekwasi bei saisa rebe esi onore.
21 Tamata bokala esi koti lokoKu be, ‘Tuhane, Tuhane.’ Po rebe supu rue mise kai Aure boka mo. Batuke sie rebe esi ono lulu AmaKu ndete surgare Eni pletare pine esi supu rue mise kai Alla kena Ipletae tamatare.
22 Namake kena nusare kohore tamata bokala esi beteke lokoKu be, ‘Tuhane, Tuhane, ami lepae Alla Eni pletare kena Amu nane peneka, ami sui ro tiare kai ono tanda herana bokala kena Amu nane peneka.’
23 Po Au beteke ntoli etesi be, ‘Imia meru Au rena imi mo. Keu bei meije! Imia meru pusumi tamata maka ono neune.’ ”

Tamata rebe lulu Yesuse Eni lepataru kai rebe lulu Yesuse Eni lepataru mo 7:24-27
(Luk. 6:47-49)

24 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi kena umpama be, “Sire pine ilene Auku lepata meiju eleki iono lulue, hoko isakesa kai tamata maka rekwa rebe ieleke eni lumare kena batu babai kurule.
25 Kena ulane talei, kwele belene kai sanute elake ekena luma mere po ekoli mo le elekele kena batu babai kurule pe.
26 Kai sire pine ilene Auku lepata meiju eleki iono lulu mo, hoko isakesa kai tamata boroke rebe ieleke eni lumare kena ume babai.
27 Kena ulane talei, kwele belene kai sanute elake ekena luma mere hoko ekoli kai atiae.”

Yesuse Eni kbasare tebikele bei kuru Torataru 7:28-29

28 Eleki kena Yesuse Iatetuke pelare tamata bokala meru esi herane Yesuse Eni lepataru.
29 Le Iatetuke, Eni kbasare tebike titinai bei esi kuru Torataru.

8

Yesuse Iono tamata makerake rebe usai kai tinaiju puluele imise 8:1-4
(Mrk. 1:40-45; Luk. 5:12-16)

1 Kena Yesuse Irulu bei ndete ulate,
tamata bokala esi keu luluI.
2 Tamata makerake sae me rebe usai kai
tinaiju puluele iluake loko Yesuse, itatu
lope tapele eleki ikotie be, “Yesuse, Amu
kbasare ono au mise noma!”
3 Eleki Yesuse Ikerikeni kai Ibeteke be,
“Au suka hoko Au ono amise!” Eleki
tamata mere imise sosoli bei eni makerake
kena mere neka.
4 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, “Alene
mimise, alenake Au ono meije ete tamata
makete yake, po akeu aselukemu ete
imame kai ariluke binatane kena palae ete
Alla lulu Musa eni hnaunaru, leke tamata
esi rekwa be amise peneka.”

Yesuse Iono solalu elake me kota Kapernaume eni tamata makerike imise
8:5-13
(Luk. 7:1-10)

5 Eleki kena Yesuse Ikusu kota Kaper-
naume, solalu Romawi utune esi elake sae
iluake loko Yesuse kai ikotie beiNi be,
6 “Ntuane, auku tamata makerike intulu
me luma le kerakeni, ikeu tekwa moneka.”
7 Eleki Yesuse Iombe, “Namake Au keu
ono imise.”
8 Po solalu elake mere iombe, “Ntu-
ane, Akeu moneka le tamata molupe aure
Akusu kena auku lumare saisa mo. Hoko
Alepa ete meije neka leke auku tamata
makerike imise.
9 Le au ruaku lekwe suke lene loko auku
elake ipletare. Kai solalua rebe esi mpe
lebu bei aure suke esi lene loko au pletare
neka. Sepo au ulake solalu sae be, ‘Akeu,’
hoko ikeu. Sepo au beteke loko sae makete
lekwe be, ‘Alomei,’ hoko ilomei. Kai sepo
au ulake auku tamata makerike be, ‘Kerike
meije,’ hoko ikerikele.”
10 Kena Yesuse Ilene solalu Romawi
utune esi elake mere eni lepataru hoko
Iherane titinai. Eleki Ibeteke loko tamata
rebe esi keu luluIje be, “Ile meije yele! Bei
pusue imi tamata Israelaru, Au tetue sae
rebe ihlaleke loko Alla ktili saka ile meije
mosa.
11 Au beteke ete imi be namake kena
Alla Iteu pakala ete imire, tamata bokala
esi luake bei me sapleuke lemataije sa kai
bei me sapleuke lemataije suni kai esi rue
sakesa kai iteki ntuana mena Abrahame,
Isake kai Yakupe.
12 Masike bei akmenare Alla Iono tamata
Yahudi esi rue mise kaiNi po esi lene lokoI
mo hoko kena petu mere esi supu poie lau
beiNi. Ete mere esi rani kai esi supu susate
elake rame eti pela.”
13 Eleki Yesuse Ibeteke loko solalu Ro-
mawi utune esi elake mere be, “Aleu no! Le
rebe ahlalekele namake eono.”
Hoko kena olase mere neka tamata mak-
erike mere imise sosoli.

Yesuse Iono tamata makeraka bokala esi mise
8:14-17
(Mrk. 1:29-34; Luk. 4:38-41)

14 Eleki Yesuse Ikeu me Petruse eni luma.
Kena Iluake, Iselu Petruse inai tamoli in-
tulu le kerakeni, imusu.
15 Yesuse Ikerike matabinane mere bal-
aije eleki sirike eni musute. Eleki ibetu kai
ilayani Yesuse.
16 Kena kmaure, esi liku tamata rebe ro
tiaru ukbasaise loko Yesuse. Eleki Isui ro
tiae meru batuke kena Eni lepate matai
esa, kai Iono tamata makerakaru esi mise.
17 Yelu meru uono ele mere leke lulu
lepate rebe akmena nabi Yesaya ilekire be,

> “Ile mere Alla rebe Iono iteki susate
> mise kai Iono iteki makerake
> mise.”*

Lulu Yesuse susa titinai
8:18-22
(Luk. 9:57-62)

18 Kena petu sae me Yesuse Iselu tamata
bokala esi me keholiNi hoko Iulake Eni
maka luluaru leke esi sa soa buini lopai
tlaka tebai.
19 Kena esi keu mosare, kuru Torate sae
iluake lokoI kai ibeteke be, “Ntuane Kuru,
au suka keu lulu Ale loko etika-etika neka!”
20 Eleki Yesuse Iombe, “Binatane seri-
galare esi benai me, manure esi alai me,
po Au, Tamata Eni Nanae Eni otoi kena
Intulure sae mo. Alulu Aure yele po ale
lekwe asupu otoi kena rue mo.”
21 Eleki Eni maka lulu sae me ikotie bei
Yesuse be, “Tuhane, au kotie beiMu leke au
leu raka amaku eti au hnoukeni pine au
lulu Ale sa.”
22 Po Yesuse Ibeteke lokoi be, “Alulu Au
neka, sebeie tamata rebe esi hlaleke loko
Alla more esi hnouke esi tamata matale.”

* **8:17** Yes.53:4

Sanute kai meite ulene loko Yesuse
8:23-27
(Mrk. 4:35-41; Luk. 8:22-25)

23 Eleki Yesuse Isa kena soa buini eleki
Eni maka luluaru esi sa lokoI.
24 Esi roma tlaka tlai, sanute elake eluake
hoko kohua elaka upapa soa buine hoko
mahake esi molo. Po kena mere Yesuse
Intulu.
25 Hoko Eni maka luluaru esi keu be-
tukeNi be, "Tuhane betu. Tapa leke ite
molo yake!"
26 Ibetu, Iombe, "Imi rilami le mula! Imi
hlaleke loko Au ktili mo!" Yesuse Ikele,
Ibeteke be, "Sanute, tlaka ndene." Eleki
kohu elake kai sanute ndene sosoli.
27 Kena Eni maka luluaru esi selu meru
esi herane. Esi beteke loko lomai be, "Ntu-
ane mere sire! Selu, sanute kai tlakare
lekwe ulene lokoI."

Yesuse Isirie ro tiare bei sie luaya
8:28-34
(Mrk. 5:1-20; Luk. 8:26-39)

28 Kena Yesuse Iluake mpai tlaka tebai,
me otoi tehaike kota Gadara. Ete mere ro
tiare ekbasae sie luaya me hoko luasi rue
me liana benai rebe hnouke tamata matale
kenare. Ro tiaru uono luasi ktolo titinai.
Pusue tamata ete meru rilasi le luasi hoko
esi keue otoi mere mo. Kena mere luasi
siri bei liane benaije eleki luasi luake loko
Yesuse.
29 Ro tiaru uono luasi kloloe loko Yesuse
be, "Alla Eni Nanae. Aono saisa kena
ami nere? Masike petu kena Ahukume
ami mosa po meije Aluake lomei kena
Ahukume ami neko?"
30 Ete mere apala ototа bokala unikwa
manane tehaikesi.
31 Eleki ro tiaru ukotie bei Yesuse be,
"Sepo Asirie ami bei luasi hoko ulake ami
kusu kena apala meru."
32 Yesuse Iombe, "Imi keu!" Eleki ro tiae
meru kbasae luasi moneka eleki ukbasae
apalaru. Eleki uono apalaru naya pusulu
lope, ukusu kena tlakare eleki umata.
33 Eleki tamata maka raka apalaru esi
naya lolete kota eleki esi alenake pusue
rebe uono meru, kai Yesuse Isirie ro tiare
bei sie luaya meru lekwe.
34 Hoko tamata bokala esi luake loko
Yesuse. Esi beteke lokoI be, "Akeu bei otoi
meije."

9

Yesuse Iono tamata sisate imise kai Iampune eni dosare
9:1-8
(Mrk. 2:1-12; Luk. 5:17-26)

1 Eleki Yesuse Isa kena soa buine kai
Isabu leu lori Erini kota Kapernaume ne.
2 Ete mere sie ilaru esi keri tamata sisate
intulu kena otoi maka ntulure. Eleki kena
Yesuse Iselu esi ono ele mere, Irekwa be
esi hlaleke lokoI, hoko Ibeteke loko tamata
sisate mere be, "Kuanae, akbere lalemu,
rilamu yake! Au ampune amu dosaru
peneka. Lalemue ndina mina."
3 Eleki kuru Torata sie ilaru esi lene
mere esi noake me lalesi be, "Tamata meije
Ilepae tiae loko Alla le batuke Alla pine
Iampune tamata eni dosa."
4 Po Yesuse Irekwa lalesi peneka eleki
Ibeteke lokosi be, "Le mula pine imi noake
tiae me laleime?
5 Sepo Au beteke loko tamata meije be,
Au ampune eni dosare, hoko imi rekwa mo
be Au ampune dosare tinai pibe mo. Po
sepo Au beteke be, ibetu kai ikeu, hoko imi
selue.
6 Hoko Au ono tamata meije imise leke
imi rekwa be mei nusa meije Tamata Eni
Nanae Ikbasa kena Iampune dosa." Eleki
Yesuse Ibeteke loko tamata sisate mere be,
"Abetu, luluke amu paile eleki aleu."
7 Tamata mere ikeleke irana eni paile
eleki ileu ne.
8 Kena pusue tamata esi selu mere esi
herane eleki esi isike Alla le Iriluke kbasa
elake titinai ete tamatare.

Yesuse Ikoti Matiuse leke IluluI
9:9-13
(Mrk. 2:13-17; Luk. 5:27-32)

9 Kena Yesuse Ikeu siba rame bei otoi
mere, Iselu Matiuse irue me kantore pa-
jake. Yesuse Ibeteke lokoi be, "Mai, lulu
Au." Eleki Matiuse keu luluI.
10 Eleki Matiuse ikoti Yesuse kai Eni
maka luluaru leke kane me eni luma.
Kena Yesuse Ikane, tamata maka kotie pa-
jaka bokala kai tamata rebe kotise tamata
dosare esi kane sakesa kaiNi kai Eni maka
luluaru.
11 Kena tamata Parisiaru esi selu Yesuse
Ikane sakesa kai tamata meru, esi beteke
loko Yesuse Eni maka luluaru be, "Imi

kurure Ikane kai tamata maka kotie pajake kai tamata rebe tamata makete esi noakeise tamata dosare yake.”

12 Yesuse Ilene mere eleki Ibeteke lokosi be, “Tamata makerake inikwa loktele, tamata makerake more inikwa loktele mo.
13 Hoko imi keu baise Alla Eni lepate be, ‘Au sukare oki lomai lesi bei tamata esi riluke korbane ete aure, le tamata rebe ibeteke be eni dosa sae mo, Au luake lokoi mo. Au luake lomeije loko tamata rebe ibeteke ruaije inkenare mo, po loko tamata rebe ibeteke be ruaije tamata dosare leke iluluKu.’ ”

Yesuse Ime kai Eni maka luluaru sa, esi tahane tia senete mo
9:14-15
(Mrk. 2:18-22; Luk. 5:33-39)

14 Eleki Yohanese maka baptise eni kwetelaru esi luake loko Yesuse kai esi tneuI be, “Le mula pine ami kai tamata Parisi ami tahane tia senete yo Amu kwetelaru more?”
15 Yesuse Iralakesi kena umpama be, “Au meije saka tamata rebe ikaije. Tamata rebe esi luake loko totlibare lalesi ndina le mokwai rebe ikaije ime kaisi sa hoko esi tahane tia senete mo. Po namake petu rebe tamata neune esi ranai beisi peneka, pine tamua meru esi tahane tia senete le kaplalesi.”

Yesuse Ibeteke be toha Yahudiaru esi hnauna takwalinaru kai Eni hnauna belukaru yake
9:16-17

16 Yesuse Iahnau suikesi kena umpama be, “Kena tamata ikapu lapune takwaline rebe kahi peneka, ipake obite kihati beluke mo. Le sepo ipake obite kihati beluke, hoko etihike lapune takwaline mere kahie ela lesi.
17 Sakesa neka, tamata iaike anggure kwelini beluke kena kantone usai takwaline mo. Le sepo iono ele mere hoko anggure kweline beluke ehleru hoko etihike kantone takwaline mere eleki kantone mere kahie. Hoko anggure kweline beluke kai kantone takwaline lualu mise moneka. Anggure kwelini beluke suke aike kena kantone beluke lekwe leke lualu eru mise.”

Tamata Elake me luma ibada eni nanae binare, Yesuse Ionoi kwana suike kai Iono bina sae rebe kerakeine imise
9:18-26
(Mrk. 5:21-43; Luk. 8:40-56)

18 Kena Yesuse Ilepa kai Yohanese eni kwetelaru, luma ibadare esi elake sae me, iluake loko Yesuse eleki itatu lope tapele kai ibeteke loko Yesuse be, “Auku nanae binare uke imatare resa, hoko au kotie Akeu lokoi kai Atola balaMu kenai leke ikwana suike.”
19 Eleki Yesuse, Ikeu kai Eni maka luluaru lulu tamata mere.
20 Kena esi me lalane tlaije, bina sae me makerake bulane kenai musuna butu esa lesini lua peneka hoko lalakwe keu rame. Itutumulie Yesuse eleki ikerike Yesuse Eni lapu nanuke esi nuruije.
21 Le inoake me lalei be, “Mabe au kerike Yesuse Eni lapu nanuke esi nuruije hoko au mise neka.”
22 Eleki Yesuse Ihali lokoi kai Ibeteke be, “Auku nanae, rila yake. Ahlaleleke ktili loko Au peneka hoko amise.” Eleki kena mere neka bina mere imise sosoli.
23 Kena Yesuse Iluake me elake mere eni lumare, Iselu tamata esi hbue suline kai tamata bokala esi ranie kwetele mere.
24 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Imi keu le kwetele meije imata mo. Intulu.”
Po esi malie Yesuse.
25 Kena tamata meru esi siri peneka, Yesuse Ikusu Ikerike kwetele mere eni balaije eleki kwete bina mere ikwana sosoli kena mere neka.
26 Kena tamata esi selu mere esi alenake me pusue otoi mere keholi.

Yesuse Iono tamata mata polala lua esi supu selu
9:27-31

27 Eleki Yesuse kai Eni maka luluaru esi keu rame, kai kena Ime lalane tlai, tamata mata polala lua esi keu luluI kai esi koti lokoI be, “Ntuane, Dauta eni anubu, laleuMe noa ami noma!”
28 Eleki kena Yesuse Ikusu me luma, tamata matapolala lua meru esi kusu luluI. Eleki Yesuse Itneu luasi be, “Luami hlaleke be Auku kbasare eono luami selu o?” Eleki luasi ralake be, “Yele ntuane, ami hlaleke!”
29 Eleki Yesuse ikerike mataisu kai Iombe, “Au ono luami selu le luami hlaleke lokoKu ktili.”

30 Luasi supu selu sosoli. Yesuse Iahnausi ktili be, “Luami alenake rebe eono etemi meije ete sie makete yake!”
31 Po luasi keu kai esi alenake Yesuse Iono luasi misere me pusue otoi mere.

Yesuse Iono tamata moune ilepa
9:32-34
32 Kena sie luaya rebe Yesuse Ionosi mise bei matapolale esi keu peneka, tamata esi keri tamata moune sae rebe ro tiare ekbasaeni loko Yesuse leke Ionoi mise.
33 Yesuse Isui ro tiae mere, eleki kena mere neka tamata mere ilepa sosoli. Hoko tamata bokala esi herane kai esi beteke be, “Mei Israele, ami selu ele meije rebai sae mosa.”
34 Po tamata Parisia sie ilaru esi beteke loko lomai be, “Ro tiaru esi elake eriluke kbasa eteI kena Isui ro tiare bei tamata mere.”

Yesuse Iombe, “Ndinure esi hasile boka po tamata ulure boka mo.”
9:35-38
35 Eleki Yesuse ikeu papelake kota kai hena me otoi mere. Iatetuke me Yahudiaru esi luma ibadaru kai Ilepae Sou Misete kena Alla Ipletae ite tamatare etesi. Kai tamata makerakaru Ionosi mise kai tamata rebe esi ktili more Ionosi ktili.
36 Kena Yesuse Iselu tamata bokala meru esi luake lokoI, hoko laleIje noasi le Iselu be esi nati mise mo kai esi ktili mo le sae iatetukesi mo, saka binatane domba rebe uktili mo le esi maka raka sae more.
37 Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru be, “Ndinure esi hasila bokala po tamata kena ulure boka mo. Mere saka tamata boka esi suka kena lene Alla Eni lepataru po tamata kena beteke etesi esi boka mo.
38 Hoko imi kotie bei ndinu upuije leke inatue tamata maka ulua sesi kena esi ulu ndinure esi hasilaru. Mere saka imi koti loko Alla leke Iulake tamata boka kena beteke Alla Eni lepate etesi.”

10

Yesuse Ikoti Eni maka ulaka butu esa lesini luaru
10:1-4
(Mrk. 3:13-19; Luk. 6:12-16)
1 Kena petu sae me Yesuse Ikoti Eni maka lulua sie butu esa lesini luaru kai Iriluke kbasa etesi kena esi sirie ro tiae bei tamata kai ono tamata makerake esi mise kai ono tamata rebe esi ktili more esi ktili.
2 Tuhane Eni maka ulaka butu esa lesini lua meru:
menaije Simone rebe Yesuse Ikotine Petruse
kai kwalini Andrease,
eleki Yakobuse
kai kwalini Yohanese, luaise Sebedeuse eni nanae,
3 Pilipuse
kai Bartolomeuse,
Tomase
kai Matiuse maka kotie pajake,
Alfeuse eni nanae Yakobuse
kai Tadeuse,
4 Simone bei golongane Selote*
kai Yudase Iskariote rebe tatike pine iabelie Yesuse ete tamata rebe esi suka bunuIje.

Yesuse Iulake Eni maka ulakaru leke esi keu lepae Sou Misete bei Alla
10:5-15
(Mrk. 6:7-13; Luk. 9:1-6)
5 Yesuse Iulake Eni maka ulaka sie butu esa lesini lua meru kai Iahnausi be, “Imi keu loko hena makete rebe tamata Yahudi more yake, pise loko tamata Samariaru esi kotaru yake.
6 Po keu loko iteki tamata Israela rebe esi lene Sou Misete bei Alla mosare,
7 kai beteke etesi be, ‘Takwali mo Alla Ipletae ite tamata mei nusa meije neka.’
8 Ono tamata makerake imise, ono tamata matale ikwana suike, ono tamata usai kai tinaiju puluele imise kai sirie ro tiare bei tamata. Au riluke pusue meru ete imire, imi seli sasaisa ete au mo, hoko suke imi riluke ete siere, esi seli sasaisa ete imi mo lekwe.
9 Imi keri kepe mase pise perake pise tembaga pise kepene sasaisa neka kena imi maka bali akware yake.
10 Imi liku masate yake, lapune usai lua yake, sandale pise toane buai yake. Le tamata makerike suke isupu saisa rebe iperlure bei tamata rebe ilayanise.
11 Kena imi kusu kota pise henare, imi nikwa tamata rebe isuka imire, eleki imi rue kaini eti imi keleke neka.

* **10:4** Golongane Selote mere tamata toini rebe esi suka tamata makete esi kbasasi mo.

12 Kena imi kusu eni lumare imi beteke
be, ‘Tuhane Iono misete ete imi.’
13 Sepo tamata me luma mere esi suka
imi hoko Tuhane Iono misete etesi. Po sepo
esi suka imi mo hoko kotie bei Tuhane leke
Iono misete leu suike ete imi.
14 Kai sepo tamata me luma pise kota
mere sae kuesa isuka imi mo kai lene Sou
Misete bei Alla mo hoko imi siri bei luma
pise kota mere kai tabubuke lopone bei
lelale. Mere tanda be Alla Isukasi mo.
15 Imi lene mimise! Kena Alla Iteu pakala
ete imi tamatare, tamata kota mere esi
supu susate ela titinai lesi bei akmena
tamata kota Sodome kai kota Gomorare esi
neune pine Alla Iatiaise.”

Aknekae lalemi kena supu susate saka dombare kusu kena binatane serigala ktolone esi otoije
10:16-25
(Mrk. 13:9-13; Luk. 12:2-9)

16 Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni maka lu-
luaru be, “Imi lene meije: Au ulake imi keu
lepae Sou Misete bei Alla. Mere saka dom-
bare kusu kena serigala binatane ktolone
esi otoije. Hoko suke imi raka mimise
molupe niakwe kai lalemi mise molupe
manu abune.†
17 Imi keta le namake tamata esi kerike
imi kai esi keri imi loko tamata elaka maka
teu pakala me Yahudiaru esi luma ibadaru
eleki esi teta imi.
18 Esi keri imi loko tamata maka kbasa
me otoi mere kai ete kamalaru le imire
Auku maka lulure pe. Hoko kena mere imi
alenake Au etesi kai ete tamata rebe esi
rekwa Alla more.
19 Sepo esi keri imi leke teu pakala kena
imi, hoko rilami le saisa rebe suke imi lep-
aele yake, pise imi noake yake be namake
imi lepa elia. Le kena mere neka, imi supu
beteke saisa rebe suke imi lepaele.
20 Le kena mere imi lepa bei lalemi mo,
po Ro Misete Iono imi lepa.
21 Namake tamata esi riluke kwalini pise
betai kena bunui. Kai ete kwetele kai amai
lekwe sakesa neka. Kwetelaru esi lelie inai
kai amaisi kai esi rilukesi kena bunusi.
22 Pusue tamata lalesi tiake imi le imire
Auku maka lulu. Po sire pine ilulu Au rame
eti roma esi teu pakala kai esi teta imi mere
pela hoko isupu hlamate.
23 Sepo imi supu teta kena kota sae hoko
naya kena kota makete. Au beteke ete imi
be, ‘Imi sili kota sae siba kena kota sae eti
pusue kota mei Israele mosare yo Tamata
Eni Nanae Iluake peneka.’
24 Kwete hkola ilesi bei eni kurure mo,
kai tamata makerike ilesi bei tamata rebe
ikerike eteije mo.
25 Sepo kwete hkola isakesa kai eni ku-
rure peneka pise tamata makerike isakesa
kai tamata rebe ikerike eteije peneka hoko
mere mise pene. Sepo esi kotie Au, elake
me lumatakare, ‘Belsebule, Ro tiaru esi
elake,’ hoko imi, Auku luma toini lekwe imi
supu kotie tiae lesi bei mere leneka.”

Rila le Alla po rila le tamata yake
10:26-31
(Luk. 12:2-7)

26 “Ele mere hoko rilami yake, le saisa
rebe tamata esi bunikele tatike pine
tamata makete esi sibakele, kai saisa rebe
tamata esi tasouke lutikele tatike pine
tamata makete esi baekele.
27 Saisa rebe Au beteke ete imi akbunike,
suke imi sibakele papelake otoi. Kai saisa
rebe au sasae me tlinaimu, suke imi lep-
aele ete pusue tamata.
28 Rilami le tamata yake le batuke esi
bunu nanakwalami po esi supu kbasa
kena bunu lalemi mo. Po rilami le Alla
rebe Ikbasa kena Ibunu nanakwalami kai
lalemi me otoi susate titinai eti pelare.
29 Manu klingklane inai luare esi beline
batuke kepene matai tone esa, po inai esa
etetu lope tapele mo sepo imi Ama Isuka
etetu mo.
30 Imi bua me ulumi lekwe Irekwa esi
bokalaru peneka.
31 Bei mere hoko rilami yake le Alla
laleIje noa imi lesi bei manu klingkla-
naru.”

Asomi kena naku Yesuse yake
10:32-33
(Luk. 12:8-9)

32 “Sire pine ibeteke me tamata bokala
be ile Auku maka lulu, hoko Au beteke ete
AmaKu ndete surgare be ile mere Auku
maka lulu lekwe.
33 Po sepo sire pine inaku me tamata
bokala oasi be ile Auku maka lulu mo, hoko

† **10:16** Tamata Yahudiaru esi noake dombare binatane maune, serigalare ktolone, niakwe eraka mise kai abune esi laleije mise

Au lekwe naku ete Amaku ndete surgare be ile mere Au maka lulu mo.”

Lulu Yesuse mire mo
10:34-39
(Luk. 12:51-53, 14:26-27)

34 Eleki Yesuse Ibeteke suike loko Eni maka luluaru be, “Imi noake be Au luake lomei nusare kena ono tamata esi rue mise kai lomai yake. Au luake kena ono tamata esi nasuke lomai.
35 Le Au luake kena ono kwete mokwai rare kai amai, kwete bina irare kai inai kai binbelu irare kai inai tamoli.
36 Hoko tamata me luma laleije ruasi, esi musu kai lomai.
37 Sepo sire pine laleije noa inai pise amai lesi beiKu hoko ile mere ilulu Aure saisa mo. Kai sire pine laleije noa eni nanae bina pise mokwai lesi beiKu, ile mere lekwe ilulu aure saisa mo.
38 Sire pine isuka lulu au kena supu teta pise supu bunu kena ai tutini mo kena lulu Au, hoko ilulu Aure saisa mo.
39 Sire pine isuka lulu Alla mo leke mata yake, hoko ilulu Aure saisa mo. Po sepo sire pine imata le ilulu Alla kai lepa Sou Misete bei Alla ete tamata makete, hoko namake irue kai Alla.”

Alla Iriluke misete ete tamata rebe itapa tamata maka hlaleke lokoIje
10:40-11:1
(Mrk. 9:41)

40 “Sepo sire pine isuka imi rue kaini hoko mere isuka Au rue kaini neka, kai sire pine isuka Au rue kaini hoko mere isuka Alla rebe Iulake Au lomei nusa meije Irue kaine neka.
41 Tamata rebe isuka nabi irue me eni lumare le ile nabi rebe ilepae Alla Eni lepataru, hoko namake Alla Iriluke misete etei saka Iriluke ete nabiaru neka. Kai sire pine isuka tamata rebe lulu Alla Eni sukare hoko Alla Iriluke misete etei saka Alla Iriluke misete ete tamata rebe lulu Alla Eni sukare.
42 Kai sire pine iriluke masike kwele ndinane oba toini ete sae kuesa bei tamata meiju le sie meiju Auku maka lulu, hoko Au beteke ete imi be, ‘Namake isupu misete bei Alla sa.’ ”

11

1 Yesuse Iahnau Eni maka lulua butu esa lesini luaru pela, eleki esi keu. Yo Yesuse Ikeu me hena teanaru kena Iatetuke tamata Yahudiaru kai Ilepae Sou Misete bei Alla.

Yesuse Iisike Yohanese maka baptise eni makerike
11:2-15
(Luk. 7:18-35)

2 Kena Yohanese maka baptise ime bui laleije tamata esi alenake Maka Hlamate Iono tanda heranaru,
3 hoko iulake eni kwetela sie ilaru esi keu tneu Yesuse be, “Ale mere Maka hlamate rebe kena akmenare Alla Italuke be tatike pine Iluake, pibe ami namake tamata makete salo?”
4 Yesuse Iombe, “Imi leu beteke saisa rebe imi lene au atetukele kai imi selu tanda herana rebe au onore etei be:
5 tamata rebe esi luake loko Aure, esi selu more Au onosi selu, tamata sisate Au onosi keu, tamata rebe usai kai tinaiju puluele Au onosi mise, tamata popole Au onosi lene, tamata matale Au onosi kwana suike, kai Au lepae Sou Misete ete tamata susataru.
6 Kai beteke etei be sire ihlaleke loko Au rame, Alla Iono laleije ndina.”
7 Kena Yohanese eni maka luluaru esi keu peneka, Yesuse Ilepae Yohanese ete tamata bokala meru be, “Imi keu loko Yohanese ndete otoi nsekile kena saisa? Kena imi selu balate elisuke melate lori lopaije o?
8 Imi keu kena selu saisa? Imi keu kena selu tamata rebe ialike pakiane misete? Tamata rebe ialike pakiane misete irue me Kamale eni luma.
9 Imi keure kena selu nabi. Tinai Au beteke ete imi be Yohanese ilesi bei nabi.
10 Bei akmena sa Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke Yohanese eni makerike elere:

‘Lene, ile meije rebe Au ulakeni.
Au ulakeni akmena bei Ale, leke iaknekae lalane eteMu.*’ ”

11 Eleki Yesuse Ibeteke be, “Yohanese iaknekae lalane meru kai Au beteke ete imi be, ‘Bei pusue tamata mei nusa meije sae iela lesi bei Yohanese maka baptise mo, po kena Alla Ipletae ite tamata masike tamata tone po iela lesi Yohanese.’

* **11:10** Mal. 3:1

12 Bei kena Yohanese maka baptise ilepa
loko Alla Ipletae tamatare eti roma meije,
tamata neunaru esi atula leke tamata esi
lulu loko Alla Eni pletaru yake.
13 Le kena Yohanese iluake mosare, yelu
rebe uono kena petu meije lekilu akmena
kena Alla Eni lepata rebe nabi Musa ilekilu
kai pusue nabiaru esi hnaunaru peneka.
14 Kai sepo imi lene loko saisa rebe Musa
kai nabiaru esi lekiule, hoko imi rekwa be
Yohanese mere nabi Elia rebe bei akmena
sa, nabiaru esi beteke peneka be tatike
pine iluake.
15 Imi lene mimise leke imi nati Auku
lepata meiju!"

Tamata Yahudiaru esi lene hnauna kena Alla Ipletae tamatare mo
11:16-19

16 Eleki Yesuse Ibeteke be, "Tamata ne-
une rebai meije Au umpamaesi saka saisa?
Esi saka kwete tone rebe esi rue me pasare.
Esi koti loko esi ebearu be,
17 'Ami menanie lagu lale ndinate ete
imi po imi mala mo, ami menanie lagu
malerene ete imi po imi rani mo.'
18 Sakesa neka, Yohanese iluake iatetuke
imi, rebai sesi itahane tia senete kai kinu
anggure mo po imi lene loko iatetuke mo.
Imi beteke be, 'Ro tiare ekbasaeni.'
19 Eleki Au Tamata Eni Nanare Au luake
atetuke imi, Au kane kai Au kinu lupe
tamata esi kane kai kinure neka po imi
suka Au mo, kai imi beteke be, 'Ile mere
tamata ndasine, nselite, kai Iono ebe kai
tamata maka kotie pajakaru kai tamata
dosaru.'
Po Alla Eni misete rebe Au kai Yohanese
luama atetukele ete imire, selu esi hasile
kena tamata rebe esi ono lulure esi atate."

Alla Ileuke sala ete tamata rebe esi hleke bei esi dosaru more
11:20-24
(Luk. 10:13-15)

20 Eleki Yesuse Ilepa ktili loko tamata me
kota rebe Iono tanda herana bokala eteise
po esi hleke bei esi dosaru more.
21 Ibeteke be, "Tatike pine Alla Ihukume
tamata kota Korasime kai kota Betsaida le
esi hleke bei esi dosaru more. Le sepo
tanda herana bokala rebe Au onolu eteise,
Au onoe ete tamata Yahudi mo ndi kota
Tiruse kai kota Sidone hoko tamata ete
meru esi naku kai hleke bei ono dosa tak-
wali peneka kai esi alike pakiane tiae rebe
aseluke be kaplalesi titinaije.
22 Po imi lene mimise, Au beteke ete imi
be, kena Alla Iteu pakala ete ite tamatare,
esi supu hukumane ela lesi bei tamata
Tiruse kai Sidone. Le esi selu tanda herane
po esi hleke bei esi dosaru mo.
23 Kai tamata kota Kapernaume Alla
Ionosi rue tehaikeNi kena Ipletae tamatare
mo po esi supu poie kena otoi susate titinai,
le esi suka hleke bei esi dosaru mo. Sepo
tanda herana rebe Au onoe eteise pine
kena akmenare onoe ete tamata neuna me
kota Sodome peneka hoko kota mere erue
eti roma meije sa le esi hleke bei esi dosaru
titinai.
24 Po imi nete! Kena Alla Iteu pakala
ete tamatare, esi hukumane ela lesi bei
akmena tamata neuna me kota Sodome le
esi selu tanda herana po esi hleke bei esi
dosaru mo."

Yesuse Itapa ite kena rue mise kai Alla
11:25-30
(Luk. 10:21-22)

25 Kena mere Yesuse Ikotie loko Alla be,
"Ama, Maka Kbasa lanite kai tapele. Au
kotie trima kasi eteMu, le Aono tamata
rebe esi noake be esi rekware esi nati Aple-
tae tamatare mo po Aono tamata rebe esi
noake be esi pakuna mo esi natie.
26 Mere, Amu sukare. Hoko AmaKu, Au
isikeMu."

27 Eleki Yesuse Ibeteke be, "AmaKu Ir-
iluke Eni kbasare ete Au kai Iono Au rekwa
mise. Tamata sae irekwa Au, Alla Eni
nanae mo batuke AmaKu ruaI. Kai tamata
sae irekwa AmaKu mo batuke Au ruaKu
kai sie rebe Au beteke AmaKu eteise.

28 Imi rebe blake nanami blulu le Yahu-
diaru esi agamare esi blulute boka hoko
luake lokoKu kai Au ono lalemi mise.
29 Lene loko Auku pletare kai atetuke
Alla Eni sukare bei Au. Le Au ono imi
susa mo kai kwakwae Au mo, hoko lalemi
ndene.
30 Auku pleta ete imire eono imi supu
misete kai saisa rebe Au ono imi kerire
emiri."

12

Yesuse Ikbasa kena beteke be ono saisa neka kena Yahudiaru esi petu pleije
12:1-8
(Mrk. 2:23-28; Luk. 6:1-5)

1 Kena petu sae me tamata Yahudiaru esi petu plei, Yesuse kai Eni maka luluaru esi keue lalane me ndinu gandume laleije. Eleki Eni maka luluaru esi ulu gandume unui kena esi kanele le tiasi sene peneka.
2 Kena tamata Parisiaru esi selu mere hoko esi beteke loko Yesuse be, “Aselu mimise! Amu maka luluaru esi ono sala kena iteki agamare esi atate peneka. Le atate ebeteke be, ‘Kena iteki petu pleije, imi kerike sasaisa yake.’ Po esi ulu gandume peneka.”
3 Yesuse Iombe, “Imi baise Alla Eni lepate rebe lekire pene moyo? Ebeteke be, ‘Kena akmenare kamale Dauta kai eni tamata maka luluaru tiasi senere esi ono saisare?
4 Dauta ikusu me Alla Eni Lumare irana roti rebe lake be kane mo le roti mere rilukele ete Allare, pine esi kanele. Le lulu atete, piasare rebe kane roti mere batuke imamaru.’
5 Kai imi baise Tuhane Eni lepate rebe Musa ilekire pene moyo? Ebeteke be, ‘Masike pela petu pleije imamaru esi ono yelu kena Alla Eni lepata meru me Tuhane Eni Lumare, po tamata esi noake mere sala mo.’
6 Au beteke ete imi be, ‘Ete meije Ile sae me Eni kbasare ela lesi bei Tuhane Eni Lumare.’
7 Alla Ibeteke be, ‘Au sukare imi oki lomai, mere mise lesi bei imi riluke korbane ete Allare.’ Sepo imi nati Eni lepataru mimise hoko tamata rebe iono sala more imi hukumeni mo.
8 Le Au, Tamata Eni Nanae, Au kbasa kena Au beteke be imi ono saisa kena petu pleije lekwe.”

Yesuse Iono ile sae eni bala lei matale emise
12:09-15a
(Mrk. 3:1-6; Luk. 6:6-11)

9 Eleki Yesuse Ikeu bei mere kai Ikusu me Yahudiaru esi luma ibada sae me.
10 Ete mere ile sae me eni bala leini emata. Eleki sie ilaru esi tneu Yesuse be, “Ono tamata imise kena tamata Yahudiaru esi petu pleije yele pibe mo?” Esi tneu ele mere leke esi nikwa Eni nsalale.
11 Po Yesuse Iralakesi be, “Sepo sae bei imia meru eni domba inai sae etetu kena likele kena tamata Yahudiaru esi petu plei hoko iono kena ikerikele kai isiriele bei likele pibe mo?
12 Le tamatare ipentine lesi bei dombare. Ele mere hoko ono tamata imise kena tamata Yahudiaru esi petu pleije mula mo.”
13 Eleki Yesuse Ibeteke loko tamata bala lei matale mere be, “Antolie balamu lomei.” Eleki iantolie balaije, hoko balaije mise saka balai leini saere sosoli.
14 Po kena tamata Parisiaru esi siri bei luma ibadare, esi lepa lupu kena bunu Yesuse.
15 Po Yesuse Irekwa laleisu eleki Ikeu bei otoi mere.

Alla Ibitike Yesuse kena Eni Makerike
12:15b-21

Eleki tamata bokala esi keu luluI, kai Iono tamata makerakaru esi mise pususi.
16 Ilakesi leke esi alenake saisa rebe Ionolu meru ete tamata maketa yake.
17 Ilakesi mere leke Alla Eni lepate rebe akmena nabi Yesaya ilekiule uonore mere peneka. Nabi Yesaya ileki elere:

18 “Ile meije Auku Tamata Makerike
rebe Au bitikeNi.
Rebe Au okiNi titinai kai Iono laleKu
ndina titinai. Auku Rore IkbasaeNi
leke Ibeteke hukume ete pusue
tamata mei nusare.
19 Irare kai tamata makete mo, Ibiuwe
mo,
Ilepa me lalanaru mo leke tamata esi
isikeNi.*
20 Tamata rebe esi ktili mo kai tamata
rebe esi hlaleke ktili more Iono
lokosi mamau,
leke lalesi kena hlaleke mere sirike
beisi yake.
Iatula titinai leke tamata esi hlaleke
hlamate rebe Au ono eteise roma
petu rebe Alla Iteu pakala ete pusue
tamata mei nusare.
21 Kai pusue tamata mei nusare
hlaleke lokoI.”

Yesuse Ibei Alla hoko Iktili lesi bei Belsebule, ro tiaru esi elake
12:22-32
(Mrk. 3:20-30; Luk. 11:14-23)

* **12:19** Yes. 42:1-4

22 Eleki kena petu mere tamata ilaru esi keri tamata sae me ro tiare ekbasaeni loko Yesuse. Ro tiare eono tamata mere iselu mo kai imou. Eleki Yesuse Ionoi mise hoko isupu selu kai ilepa.
23 Kena tamata bokala esi selu mere hkutukesi kai esi beteke be, “Ile meije kamale Dauta Eni Anubu pise o?”
24 Po kena Tamata Parisiaru esi lene tamata esi beteke ele mere, esi beteke be, “Belsebule, ro tiaru esi elake mere ekbasae Yesuse leke Iktili kena Isirie ro tiare bei tamata mere.”
25 Po Yesuse Irekwa lalesi hoko Ibeteke lokosi be, “Negara elara lua hoko negara mere atia neka. Kai kota esa pise luma toini rare kai lomai hoko kota pise luma toini mere atia neka.
26 Sakesa neka, ro tiaru esi elake ekbasae Au mo kena Au sirie ro tiare. Le sepo ro tiaru esi elake eriluke kbasa ete ro tiae sae kena sirie ro tiae makete hoko esi kbasare ktili moneka.
27 Hoko sepo imi beteka be Belsebule ekbasae Au sirie ro tiare hoko imi maka luluaru esi sirie ro tiare kena kbasa mere lekwe. Ele mere hoko ruasi pine esi tiluke be imi beteke mere tinai mo.
28 Po Alla Eni Rore Ibasae Au sirie ro tiare, hoko imi rekwa be mere tanda kena Alla Ipletae imi tamatare, menai peneka.
29 Pise umpama, tamata sae ikusu ndea me tamata ktiline eni luma hoko suke loi mina pine ndea yelu bei luma mere sa.
30 Sire pine iono lulu Au mo hoko ilelie Au. Kai sire pine itapa Au mo hoko iatia Auku makerike.
31 Bei mere hoko Au beteke ete imi be: sepo sire iono dosa kai ilepae tiae loko Alla, isupu ampune bei Alla sa, po sepo ilepa tiae loko Ro Misete hoko isupu ampune bei Alla moneka.
32 Sire pine ilepa lelie Au, Tamata Eni Nanae hoko isupu ampune bei Alla sa, po sepo ilepa tiae loko Ro Misete hoko kena meije kai kena rebai makete lekwe isupu ampune bei Alla moneka.”

Ite rekwa aije emisere bei esi buaije
12:33-37
(Luk. 6:43-45)

33 “Sepo ai aini sae pine imi beteke be emise hoko esi buaije emise lekwe po sepo ai aini sae pine imi beteke be emise mo hoko esi buaije lekwe emise mo. Le aije mise pise mise more, rekwae bei esi buaije.
34 Imi tamata neuna meru saka nanate, imi supu lepae lepate misete mo. Le saisa rebe imi lepaele mere esiri bei lalemi.
35 Tamata misete ilepae yelu miseta bei eni lale misete. Eleyo tamata tiae ilepae yelu tiae bei eni lale tiare.
36 Hoko lene mimise! Kena Alla Iteu pakala ete tamatare, papelake tamata rebe eni lepate eono tamata makete laleije kera pende suke ibetekele ete Alla sa be le mula pine ilepa ele mere.
37 Le bei amu lepate pine rekwa be ankena kai rekwa be asupu hukume.”

Tamata Parisiaru esi kotie Yesuse Iono tanda herane
12:38-42
(Mrk. 8:11-12; Luk. 11:29-32)

38 Eleki Kuru Torataru kai tamata Parisia sie ilaru esi beteke loko Yesuse be, “Ntuane kuru, ami suka selu Aono tanda herane.”
39 Eleki Yesuse Ibeteke be, “Imi tamata rebai meije imi neu titinai kai hlaleke loko Alla mo. Imi kotie Au ono tanda herano? Au ono sae kena meije mo. Po tatike pine imi selu tanda herane saka akmena Alla Iono tanda herane kena nabi Yunuse neka.
40 Nabi Yunuse irue petua telu, pita kai kpetu kena iane elake esi tibuini laleije.† Sakesa kai Tamata Eni Nanare neka, Irue mpe liane benaije petua telu, pita kai kpetu.
41 Namake kena petu rebe Alla Iteu pakala ete tamatare, tamata Niniwe rebe akmena esi mata pende esi kwana suike sakesa kai imi tamata rebai meije kai esi tutuke imi le imi nsalalaru. Le kena akmena esi supu ahnau bei nabi Yunuse esi naku kai hleke bei ono dosa peneka. Au beteke ete imi be masike Auku kbasare lesi bei nabi Yunuse po au lepae Alla Eni lepataru ete imire, imi naku kai hleke bei imi dosaru mo.
42 Kena petu Alla Iteu pakala ete imi tamatare, kamale bina bei negara Seba ikwana suike, itutuke imi tamata rebai meije le imi nsalalaru, le kamale bina meije akmenare iluake bei nusa lauke titinai kena ilene kamale Salomo iatetuke irekwa titinaije. Au beteke ete imi be, imi lene mimise, ete meije Ile sae me Eni kbasare

† **12:40** Yun. 1:17

lesi bei kamale Salomo, po imi pusumi lene lokoI mo."

Ro tiare esiri bei tamata sae me kai ekusu suike kenai leneka
12:43-45
(Luk. 11:24-26)

43 Yesuse Ilepa rame be, "Sepo kena ro tiare esiri bei tamata sae, hoko ro tiae mere ekeu lilali me otoi nsekile kena nikwa otoi kena erue, po esupu sae mo.
44 Hoko ebeteke be au leu suike loko auku luma rebe au keu bei pende. Kena eleu me luma mere, selue malene, hlaie ndita kai andulikele mise.
45 Eleki ekeu kai ekeri ro tiae itua rebe uneu lesi beije, ukbasae tamata mere eleki urue ete mere. Hoko tamata mere isupu tiae lesi bei akmenare leneka. Mere eono ete imi tamata neuna rebai meije lekwe sepo imi naku kai hleke bei ono dosare mo."

Yesuse Eni luma toini
12:46-50
(Mrk. 3:31-35; Luk. 8:19-21)

46 Kena Yesuse Ilepa kai tamata bokala me lumare sa, inaI kai kwaliNi muliaru esi luake esi kele mpai muli kai esi atula kena tetueNi.
47 Eleki ile sae me ibeteke lokoI be, "InaMu kai kwaliMu muliaru esi mpai muli esi suka tetueMu."
48 Po Yesuse Ibeteke loko ile mere be, "Arekwa be inaKu kena sire? Kai kwaliKu kena siasi? Tamata makete lekwe inaKu kai kwaliKue neka."
49 Eleki Itiluke Eni maka luluaru kai Ibeteke be, "Meije inaKu kai kwaliKusi!
50 Le sire pine iono lulu AmaKu ndete surgare Eni pletare, hoko ile mere pine kwaliKu pise betaKu pise inaKu."

13

Umpama kena tamata maka mulae bibite
13:1-9
(Mrk. 4:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Kena petu mere neka Yesuse Ikeu bei luma mere lorau tlakare eleki Irue me tlaka leine.
2 Eleki tamata boka titinai esi luake kai esi keholi Yesuse, hoko Irue kena soa buini ndau tlakare yo tamata meru esi kele nda laiuluije.
3 Eleki Yesuse Iatetuke yelu bokala etesi kena umpama be:

"Kena petu sae me maka andinu imulae bibite.
4 Kena imulae bibitaru, bibita leini utetu kena lalane. Eleki manua ndete teture uluake, ukane pusue bibita me lalane.
5 Bibita leini utetu kena otoi rebe batu bokala hoko tapele ela mo. Eleki bibita meru kusu nunu le tapele ete mere ela more pe.
6 Po kena lemataije sare, bibita kwawi meru unseki kai umata le esi lamuite ekusu nanu mo.
7 Bibita leini utetu kena ai lulia uwei. Eleki ai luluia meru ukaplete bibita kwawi meru eti umata.
8 Po bibita leini utetu kena tapele nkopane. Hoko esi hasile bokala; rebai utune pise rebai butu ne pise rebai butu telu bei bibita rebe mulaule."
9 Yesuse Ialenake mere pela eleki Ibeteke lokosi be, "Imi lene mimise leke imi nati Auku lepata meiju!"

Yesuse Iahnau kena umpama le mula?
13:10-17
(Mrk. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

10 Eleki Eni maka luluaru esi tehaikeNi kai esi tneuI be, "Le mula pine Aalena etesi kena umpamare?"
11 Yesuse Iralakesi be, "Le Alla Iriluke misete ete imi peneka leke imi rekwa be Ipletae imi tamatare eleka, po sie makete Iriluke misete etesi mo.
12 Sire pine inati lepate bei Alla toto, tatike pine inati boka lesi. Po sire pine isuka nati lepate bei Alla mo, hoko tatike pine inete loko lepate sasaisa moneka.
13 Bei mere hoko Au alena kena umpama etesi, le masike esi selulu po esi ono saka esi selulu mo, masike esi lenelu po esi ono saka esi lenelu mo kai esi natilu mo.
14 Ele mere Alla Eni lepata rebe akmenare nabi Yesaya ilekire eono tinai. Alla Ilepa elere:

'Tamata esi lene rame po esi nati mo,
esi selu rame po esi rekwa saisa rebe
esi selure mo.*
15 Le tamata meru lalesi rekwa moneka, tlinaisu popola peneka, kai mataisu matapola peneka.

* **13:14** Yes. 6:9-10

Eono ele mere leke mataisu selu mo,
tlinaisu lene mo kai laleisu nati mo
kai esi hlaleke loko Au suike mo, leke
Au onosi hlamate yake.' "
16 Eleki Yesuse Ilepa rame loko Eni maka
luluaru be, "Po Imi supu misete bei Alla le
imi selu kai imi lene.
17 Imi nete mimise! Nabia bokala kai
tamata bokala rebe esi lulu Allare esi suka
selu saisa rebe imi selulu meiju po esi supu
selulu mo. Kai esi suka lene saisa rebe imi
lenelu meiju po esi leneu mo."

Yesuse Ibeteke Eni hnaune kena umpamare esi natire
13:18-23
(Mrk. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

18 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi leneka be,
"Imi lene umpama kena tamata maka mulae bibite esi natire.
19 Bibita rebe utetu kena lalane, meru
saka tamata esi lene Alla Eni lepate po
esi nati mo hoko takwali mo lepata rebe
lepaelu eteise ro tiare eono esi nete lokolu
moneka.
20 Bibita rebe utetu kena otoi rebe batu
bokala hoko tapele ela more, mere saka
tamata esi lene Alla Eni lepate kai esi
hnouke me laleisu sosoli kena lale ndinate.
21 Bibite kwawi meru esi lamuite kusu
nanu lope mo, hoko unseki nunu, mere
saka tamata esi lene Alla Eni lepate po
dasare sae mo hoko erue kena laleisu takwali mo. Hoko kena esi supu susate le esi
hlaleke loko Aure hoko esi hleke Alla Eni
lepate, kai esi naya.
22 Bibita rebe utetu kena ai lulia uweije,
natire tamata rebe esi lene Alla Eni lepataru po esi nete loko taneia mei nusa
meije. Esi hidupe ele mere epele Alla Eni
lepataru hoko esi hasile sae mo.
23 Bibita rebe utetu kena tapele nkopane,
mere saka tamata esi lene kai esi lulu Alla
Eni lepata meru kena misete. Hoko tamata
meru saka bibitaru ukusu pine uela mise
hoko esi hasila bokala; rebai utune pise
rebai butu ne pise rebai butu telu bei bibita
rebe mulaule."

Umpama kena palate kai gandume
13:24-30

24 Yesuse Ialena kena umpama sae me
lekwe ete tamata bokala meru be, "Alla
Ipletae tamatare saka umpama meije:
Tamata maka andinu imulae gandume,
bibite misete me eni ndinure.†
25 Po kpetu sae me kena pusue tamataru
esi ntulu peneka, tamata rebe isukai more
iluake imulae palata labui selake gandume
mere eleki ikeu.
26 Eleki kena gandumaru ukusu kai uono
kena esi tukuna nere, kena mere pine
palataru renae.
27 Maka andinu mere eni tamata makerikaru esi selu palataru ukusu sakesa
kai gandumaru hoko esi luake lokoi kai
esi beteke be, 'Ntuane, aulake ami mulae bibita rebe miseta kena ndinure yo
palataru ukusu me ndinure bei etia?'
28 Ntuane mere iombe, 'Mere tamata
rebe laleije tiake aure imulaelu.' Eleki esi
beteke lokoi be, 'Ntuane, asuka kena ami
keu bori palataru o?'
29 Po iombe, 'Yake, le kena imi bori
palataru, imi bori kai gandumaru.
30 Sebeie lualu kusu sakesa eti roma
petu kena ulule. Kena petu mere tatike
pine au beteke ete tamata maka uluaru
be: Lupuke palataru akmena kai lo totoini
eleki tutuelu. Eleki lupuke gandumaru kai
hnoukelu kena auku luma teture.' "

Tamata rebe esi hlaleke loko Allare esi tapa boka kai ktili saka sasawi inaije ekusu ela kai ragire esake tarigure
13:31-35
(Mrk. 4:30-34; Luk. 13:18-21)

31 Yesuse Ialena umpama makete etesi
lekwe be, "Alla Ipletae imi tamatare esi
keadane saka sasawi inaije. Tamata maka
andinu irana sasawi inai eleki imulaele me
eni ndinure.
32 Bibite mere tone lakwai esa bei bibita
maketaru, po kena ekusu kai eelare, eela
lesi bei utane loini maketaru. Eono aini
lolete, hoko manuaru lomei uono alai kena
esi sanaiju."
33 Kai Ialenake umpama sae meije etesi
lekwe be, "Alla Ipletae imi tamatare esi
keadane saka ragi. Bina sae irana ragi
teputi eleki itoha kai tarigu kiloa butu lua
eti eono tarigure sa.
34 Pusue meru Yesuse Iatetuke ete
tamata bokala meru kena umpama.

† **13:24** Ndinure nusa meije. Bibita rebe misetaru, mere tamata rebe esi lulu Alla Eni pletare kai palataru, mere tamata rebe esi lulu ro tiare esi elake eni pletare.

35 Leke pusue eono lulu Alla Eni lepate
rebe akmena Eni nabire ibeteke be:
"Kena Au lepa kaise Au pake umpama.
Au beteke yelu rebe bei kena nusare
etola menai eti meije sae irekwa
more."‡

Yesuse Ibeteke umpama gandume kai palate esi natire
13:36-43

36 Eleki Yesuse Ikeu bei tamata bokala
meru Ileu lora Eni luma. Eleki Eni maka
luluaru esi luake lokoI kai esi beteke lokoI
be, "Ama, Abeteke umpama palate kai gan-
dume esi natire ete ami mina."
37 Eleki Iralakesi be, "Tamata rebe im-
ulae bibita miseta meru Au, Tamata Eni
Nanae;
38 ndinure nusa meije. Bibita miseta
meru tamata rebe esi lulu Alla Eni pletare
kai palata meru tamata rebe esi lulu ro
tiaru esi elake esi pletare.
39 Tamata rebe laleije tiake tamata maka
andinu mere, eleki imulae palataru se-
lake gandumaru, mere ro tiaru esi elake.
Petu kena ulure mere petu kena Alla Iteu
pakala ete tamatare, kai tamata maka ulu-
aru mere malekataru.
40 Kai palata meru lupukelu kai tutuelu
kena auwere sakesa kai Alla Iteu pakala
ete tamatare neka.
41 Kena mere Au Tamata Eni Nanare
Au ulake Auku malekataru loko Auku otoi
maka pletare leke esi lupuke pusue tamata
rebe esi ono tamata makete esi ono dosare
kai pusue tamata rebe esi ono neune.
42 Eleki Auku malekataru esi poiesi kena
auwe elake titinai, ete mere esi rani kai esi
supu susate ela titinai.
43 Kena mere tamata rebe esi lulu Alla
Eni pletaru selusi hita saka lematai, kena
esi rue me Alla Eni otoi maka pletare. Imi
lene loko Auku lapataru mimise!"

Umpama kena tanei belini ela titinai
13:44-46

44 Eleki Yesuse ialenake umpama makete
lekwe be, "Alla Ipletae imi tamatare esi
keadane saka tanei rebe esi beline ela
titinai, rebe tamata ibunikele mpe tapale
lebui me ndinu. Eleki tamata sae itetuele,
eleki ikaliele nanu lesi leneka. Eleki laleije
ndina titinai hoko ikeu abelie pusue eni
taneiaru eleki isabe ndinu mere.
45 Kai Alla Ipletae imi tamatare umpa-
mae saka tamata maka abeli rebe inikwa
mutiara misete lakwai esa.
46 Eleki kena itetue mutiara rebe misete
lakwai esa mere, ikeu abelie pusue eni
taneiaru eleki isabe mutaiara mere."

Umpama kena uete
13:47-50

47 Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni maka lu-
luaru lekwe be, "Alla Ipletae imi tamatare
esi keadane lupe keadane kena poie uete
ndau meite neka, eleki ekerike iane ooani
bokala.
48 Eleki kena uete mere penu peneka,
tamata esi neha uete mere lora laiului,
eleki esi rue esi lupuke iane rebe misete kai
esi kute kena sokate yo iane tiare esi poiele.
49 Sakesa neka kena Alla iteu pakala ete
tamatare, malekataru esi keu pusue nusa
meije eleki esi tebi tamata neunaru bei
tamata rebe esi lulu rebe Alla Isukare.
50 Eleki esi poie tamata neunaru kena
auwe rebe ela titinai, ete mere esi rani kai
esi supu susate ela titinai."

Kuru rebe ilene loko Alla Eni pletare irekwa kena atetuke hnauna takwaline kai beluke
13:51-52

51 Eleki Yesue Itneu Eni maka luluaru be,
"Imi nati pusue umpama rebe Au betekelu
ete imire pibe mo?" Eleki esi ombe, "Yele
Ntuane, ami nati."
52 Yesuse Ibeteke lokosi be, "Papela kuru
Torate rebe ilene loko Alla Eni pletare,
irekwa kai iktili kena atetuke hnauna rebe
takwaline kai beluke. Mere lupe luma
upuije isirie eni tanei lakwaline kai beluke
bei otoi kena hnoukelu leke ipakelu."

Tamata me Yesuse Eni hena esi suka lene lokoI mo
13:53-58
(Mrk. 6:1-6; Luk. 4:16-30)

53 Kena Yesuse Ialenake umpama meru
pela peneka, eleki Ikeu bei otoi mere.
54 Eleki kena Iluake me Eni hena
Nasarete, Iatetuke tamata ete meru me
esi luma ibadare. Kena esi lene Yesuse
Iatetuke hoko esi herane titinai kai esi
beteke loko lomai be, "Tamata meije Isupu
Eni maka rekwa meije bei etia? Kai Isupu
kbasa kena ono tanda herane bei etia?

‡ **13:35** Isi. 78:2

55 Ile Meije tukane makerike aije eni
nanare pi moyo? Meije Maria eni nanare
pi moyo? Kai kwaliNisi kena Yakobuse,
Yusupe, Simone kai Yudase pi moyo?
56 Kai betaIsi rue etere meije pi moyo?
Hoko Irekwa pusue hnauna meiju bei
etia?"
57 Hoko esi suka lene lokoI moneka.
Eleki Ibeteke lokosi be, "Piasare nabi isupu
holmate bei tamata etika-etika neka po me
eni hena kai eni luma toine isupu holmate
mo."
58 Tamata me Eni henare esi suka hlaleke
loko Yesuse mo hoko Iono tanda herana
boka ete mere mo.

14

Herodese iulake tete Yohanese maka baptise ulu buaije
14:1-12
(Mrk. 6:14-29; Luk. 9:7-9)

1-12 Kena akmena kamale Herodese ikai
saui Herodiase, kwalini Pelipuse eni bina.
Hoko Yohanese maka baptise ibeteke loko
Herodese be, "Amise mo le Tuhane Eni
lepate rebe Musa ilekire ebeteke be akai
saumu yake le kwalimu imata mosa." Eleki
Herodese isuka bunu Yohanese po rilai le
tamata makete, le esi beteke be Yohanese
nabi. Eleki Herodese iulake tamata leke esi
kerike Yohanese, loi kai kusueni kena bui.
Eleki kena Herodese eni pesta kena petu
rueleije hoko Herodiase eni nanae binare
imala me tamata oasi kai iono Herodese
laleije ndina titinai. Herodese ila kai
ibeteke loko kwete bina mere be, "Kuanae,
akotie saisa neka au rilukele etemu."
Inai ibeteke kenai leke ikotie Yohanese
ulu buaije. Eleki kwete bina mere ibeteke
be, "Au kotie Yohanese maka baptise ulu
buaije kena bake inai kena meije neka."
Herodese laleije kera titinai po ila me
eni tamuaru oasi peneka, hoko iono lulu
kwete binare ikotire. Iulake tamata esi
keu me bui leke tete Yohanese ulu buaije.
Eleki esi keri Yohanese ulu buaije kena
bake inai, esi rilukele ete kwete binare
eleki irilukele ete inai. Kena Yohanese eni
maka luluaru esi lene be imata peneka,
esi luake kena rana nanakwalaije leke esi
hnoukeni. Eleki esi keu beteke ete Yesuse.
Eleki takwali mina pine kamale Herodese
ilene esi aleneke Yesuse hoko ibeteke be,
"Ile Yohanese rebe au ulake tamata kena
tete ulu buaije, ikwana suike bei matale
peneka hoko isupu kbasa kena ono tanda
herane."

Yesuse Iala tamata usata lima lesi kena roti buai lima kai iana inai lua
14:13-21
(Mrk. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

13 Kena Yesuse Ilene be Yohanese Imata
peneka, eleki Isuka keu bei otoi mere. Isa
soa buini loko otoi rebe tamata esi rue
kena more leke ruaI ete mere. Po tamata
bokala esi rekwa hoko esi keu lokoI bei esi
kotaru loko nda kmalane.
14 Kena Yesuse Itati kena soa buine Iselu
tamata bokala ete mere. Eleki laleIje noasi
hoko Iono tamata makeraka bei sie meru
esi mise.
15 Eleki kena kmau peneka Eni maka
luluaru esi lomei tehaikeNi kai esi beteke
lokoI be, "Yesuse, meije ite kena otoi ma-
lene kai mei kmau peneka, hoko Aulake
tamata meru esi keu me hena teanaru leke
esi sabe manane."
16 Po Yesuse Ibeteke lokosi be, "Ulake esi
keu yake. Imi riluke manane etesi."
17 Esi ralakeNi be, "Batuke amiki roti
buai lima kai iana inai lua."
18 Yesuse Iombe, "Keri lomei lokoKu."
19 Eleki Iulake tamata bokala meru esi
rue kena melate. Eleki Irana roti buai lima
meru kai iane inai lua meru, eleki Ilimese
lolete lanite kai Ikotie trima kasi ete Alla,
pine Ibire rotiaru. Eleki Irilukelu ete Eni
maka luluaru leke esi larakelu ete tamata
bokala meru.
20 Pususi kane eti esi pila. Eleki Eni
maka luluaru esi lupuke roti lesinaru kena
sokata butu esa lesini lua penu.
21 Tamata rebe esi kanere mokwai usata
lima, some bina kai kwetela mo.

Yesuse Ikeu ndete kwele babai
14:22-33
(Mrk. 6:45-52; Yoh. 6:16-21)

22 Eleki Yesuse Iulake Eni maka luluaru
esi sa kena soa buini leke esi sabu tlakare
akmena beiNi, kai Iulake tamata bokala
meru esi leu.
23 Kena tamata meru esi leu peneka,
eleki Ikeu lolete ulate bubui kena kotie
loko Alla. Kena kmau peneka ruai me ulate
bubuije sa.
24 Kena mere Eni maka luluaru esi sai
kena soa buini roma tlaka tlai peneka po
esi ktili moneka le sanute ktili bei me oasi.

25 Eleki kpeture kasuke olasa telu pise
ata, Yesuse Iluake lokosi. Ikeu ndete kwele
babai.
26 Eleki kena Eni maka luluaru esi seluI
keu ndete kwele babai, hkutukesi kai esi
beteke be, “Mere nitu matale!”
27 Po Ibeteke lokosi sosoli be, “Ndene!
Meije Au, rilami yake!”
28 Eleki Petruse ibeteke lokoI be,
“Tuhane, sepo mere Ale hoko ulake au keu
ndete kwele babai lome lokoMu.”
29 Yesuse Iombe, “Lomei.” Eleki Petruse
irulu bei soa buine eleki ikeu ndete kwele
babai loko Yesuse.
30 Po kena Petruse iblake sanute ktili ku-
ate eleki rilai, hoko imolo eleki ibiuwe be,
“Tuhane, tapa au mina!”
31 Eleki Yesuse Ikerike balaije sosoli kai
beteke be, “Petruse, ahlaleke loko Au ktili
mo. Le mula pine ahlaleke loko Au ktili
more?”
32 Luasi sa lolete soa buine eleki sanute
ndene ne.
33 Eleki Eni maka luluaru esi tatu lokoI
kai esi beteke be, “Tinai, Ale Alla Eni
Nanae.”

Yesuse Iono tamata makeraka me otoi Genesarete esi mise
14:34-36
(Mrk. 6:53-56)

34 Eleki kena esi luake me tlaka tebaije,
esi tati me otoi Genesarete.
35 Kena tamata ete meru esi rekwa be
tamata rebe Iluake mere Yesuse, hoko esi
alenakeNi ete pusue tamata me otoi mere.
Eleki esi keri tamata makerakaru loko
Yesuse.
36 Eleki esi kotie bei Yesuse leke esi
kerike Eni lapu nanuke esi nuruije. Hoko
pusue tamata rebe esi kerike Eni lapu
nanuke esi nuruije esi mise bei esi maker-
ake.

15

Lulu Alla Eni lepataru mise lesi bei tamata esi atate
15:1-9
(Mrk. 7:1-13)

1 Eleki tamata Parisia kai kuru Torata sie
telua pise ataya esi luake bei mpai kota
Yerusaleme loko Yesuse. Eleki esi tneuI be,
2 “Le mula pine Amu maka luluaru esi
lulu iteki atate more? Le esi kane esi koa
bala lulu iteki atate moneka.”
3 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Kai imi
lekwe, imi lulu Alla Eni lepata rebe Musa
ilekire mise mo le batuke bei imi suka lulu
imi ntuana menaru esi atate.
4 Le Alla Ibeteke be, ‘Holmate amamu kai
inamu.’ Kai ‘Sepo sire pine ilepa tiae loko
amai pise inai hoko isupu hukume matale.’
5 Po imi atetuke be: Sepo sire pine
ibeteke loko amai kai inai be, ‘Taneia rebe
suke au riluke ete imire au riluke ete Alla
kena kurbane* peneka hoko saisa ete imi
moneka.’
6 Mere imi atetuke tamata leke esi lulu
Alla Eni lepata rebe Musa ilekire yake,
hoko esi holmate amasi kai inasi moneka.
Ele mere hoko imi ntuana menaru esi atate
eono imi sobue Alla Eni lepataru.
7 Imire tamata maka ono misete lele-
make! Saisa rebe akmena nabi Yesaya
ibetekele rebe ekena imire tinai. Ibeteke
be:

8 ‘Tamata meiju esi holmate Au batuke
kena esi lepataru
yo laleisu lau bei Au.†
9 Esi lupuke lomai kena isike kai lene
loko Aure bei lalesi titinai mo;
le esi atetuke lulu tamata eni atate
neka.’ ”

Yesuse Iatetuke saisa rebe eono tamata indopo me Alla oaI
15:10-20
(Mrk. 7:14-23)

10 Eleki Yesuse Ikoti tamata bokala kai
Ibeteke lokosi be,
11 “Imi lene meije mimise leke imi nati!
Manane rebe ekusu tamata biruije eono
tamata mere indopo mo. Po lepata tiae
rebe usiri bei tamata biruije uatia tamata
mere me Alla oaI le mere bei mpe lalei.”
12 Eleki Eni maka luluaru esi lomei
tehaikeNi kai esi tneuI be, “Yesuse, Amu
lepata minaru uono tamata Parisiaru
laleisu tiare Arekwa, o?”
13 Eleki Yesuse Iralakesi kena umpama
be, “Tnanele sasaisa neka rebe AmaKu
ndete surgare Iatnane more namake borie.
14 Puli kai tamata Parisia meru yake. Sie
meru saka tamata elaka mata polala. Hoko
sepo tamata matapolale ilalu tamata mat-
apolale hoko luasi tetu kena likele.”

* **15:5** Kurbane mere yelu rebe rilukele ete Allare. † **15:8** Yes. 29:13

15 Eleki Petruse ibeteke loko Yesuse
be, “Ntuane, beteke umpama minare esi
natire ete ami mina.”
16 Yesuse Iralakesi be, “Imi nati Auku
alena umpama minare moyo?
17 Suke imi nati mimise be sasaisa
neka rebe ekusu tamata biruije erulu
lope tibuine, eleki tatike pine esiri bei
nanakwalaije.
18 Po lepata tiae rebe usiri bei tamata
biruije, ubei mpe lalei hoko uatiai.
19 Le tamata laleije noake yelu tiaru hoko
ibunu, isablia, iono ntasite, indea, ibeteke
rebe tinai mo kena teu pakalare kai ilepae
tiae ete tamata makete.
20 Pusue meru pine uatia tamata. Po koa
bala lulu atate more eatia tamata mo.”

Bina sae me tamata Yahudi mo, ihlaleke ktili loko Yesuse
15:21-28
(Mrk. 7:24-30)

21 Eleki Yesuse Ikeu bei mere lori otoi
rebe tehaike kota Tiruse kai Sidone.
22 Eleki bina Kanane sae tamata Yahudi
mo, bei otoi mere iluake kai iklloloe loko
Yesuse be, “Tuhane, Dauta eni nanae,
laleMu noa au noma! Kuanae binare ro
tiare ekbasaeni, hoko iblake kera titinai.”
23 Po Yesuse Iralakeni mo. Eleki Eni
maka luluaru esi lomei tehaikeNi kai esi
kotie beini be, “Ntuane, ulake ikeu noma le
ibiuwe mei ite mulimaru kuate.”
24 Yesuse Ibeteke loko bina mere be,
“Alla Iulake Au lomei batuke loko tamata
Israelaru (Yahudi) le esi saka domba rebe
sirikele bei esi upuije. Tamata Yahudi
more, Alla Iulake Au lokosi mo.”
25 Po bina mere ilomei tehaike Yesuse kai
itatu lope tapele eleki ibeteke be, “Tuhane,
tapa au mina.”
26 Eleki Yesuse Ilepa lokoi kena umpama
be, “Sepo rana kwetelaru esi manane eleki
rabakele ete asure, mere mise mo.”
27 Eleki bina mere ibeteke loko Yesuse
kena umpama leneka be, “Tinai Tuhane,
po asure lekwe ekane esi upuije eni man-
ana oai rebe utetu bei mejare lope tapele
neka.”
28 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, “Matabi-
nane, ahlaleke loko Au ktili titinai! Hoko
saisa rebe asukare Au onoe etemu.” Hoko
eni nanae binare imise sosoli kena mere
neka.

Yesuse Iono tamata bokala esi mise
15:29-31

29 Eleki Yesuse Ikeu bei otoi mere, Ikeue
tlaka Galilea leini eleki isa lolete ulate
bubui sae me kai irue ete mere.
30 Eleki tamata bokala esi luake esi keri
tamata harekutaru, tamata matapolalaru,
tamata sisataru, tamata mounaru, kai
tamata makerake maketa bokala lekwe.
Esi tolae tamata makeraka meru me
Yesuse oaIje eleki Iono esi mise pususi bei
esi makerakaru.
31 Kena tamata bokala ete meru esi selu
tamata mounaru esi lepa, tamata hareku-
taru esi mise, tamata sisataru esi tnipa,
tamata mata polalaru esi selu, hoko esi
herane titinai kai esi isike Alla rebe tamata
Israelaru (Yahudiaru) esi hlakele lokoIje.

Yesuse Iala tamata usata ata lesi
15:32-39
(Mrk. 8:1-9)

32 Eleki Yesuse Ikoti Eni maka luluaru kai
Ibeteke lokosi be, “Tamata bokala meiju,
malerekesi le esi luluKu petua telu kena esi
lene Sou Misete peneka, hoko esi manane
pusu peneka. Meije Au suka ono esi leu tia
seneke mo, le namake me lalane esi ktili
mo.”
33 Eleki Eni maka luluaru esi ralakeNi be,
“Tuhane, meije ite kena otoi malene hoko
manane sae kena tamata bokala meiju
pususi kane mo.”
34 Eleki Yesuse Itneusi be, “Imi supu roti
buai ila ete mere?” Eni maka luluaru esi
ralakeNi be, “Buai itu. Kai iana tona inai
ilaru lekwe.”
35 Eleki Yesuse ipletae tamata meru esi
rue mpe tapele.
36 Eleki Irana roti buai itu meru kai ia-
naru, Ikotie trima kasi bei Alla lelu. Eleki
Ibirelu, Irilukelu ete Eni maka luluaru kai
esi larakelu ete tamata meru.
37 Tamata meru esi kane eti esi pila
pususi. Eleki Eni maka luluaru esi lupuke
roti lesinu kena sokata penuta itu.
38 Tamata rebe esi kane meru mokwai
usata ata, some bina kai kwetela mo.
39 Eleki Yesuse Iulake tamata meru esi
leu ne. Eleki Yesuse lekwe isa soa buini
lopai otoi Magadane.

16

Tamata Parisia kai Sadukiaru esi kotie Yesuse Iono tanda herane
16:1-4
(Mrk. 8:11-13; Luk. 12:54-56)

1 Eleki tamata Parisia kai Sadukia sie ilaru esi luake loko Yesuse kena esi tehekeNi leke esi nikwa Iono sala. Esi kotie Iono tanda herane leke esi rekwa be Alla IulakeNi loko ite pibe mo.
2 Po Yesuse Ibeteke lokosi be, “Kena lemataije suni nere imi beteke be, ‘Bobanure lea le lanite lala.’
3 Kai kena beleti imi beteke be ‘Petu meije ulane elake le lanite lala kai mohine.’ Imi selu lanite, lea pise ulane imi rekwae, eleyo saisa rebe uono kena nusa rebai meije imi rekwa mo.
4 Imi tamata rebai meije imi neu kai hlaleke ktili loko Alla mo! Imi kotie Au aseluke tanda herane po Au aseluke tanda bei Alla ete imi mo, batuke tanda rebe ekena nabi Yunuse.”
Eleki Yesuse ikeu beisi ne.

Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru leke esi keta bei tamata Parisi kai Sadukiaru esi hnaunaru
16:5-12
(Mrk. 8:14-21)

5 Kena Yesuse Eni maka luluaru esi sabu tlaka Galilea kena soa buine esi nete keri roti mo.
6 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Imi keta bei tamata Parisia kai Sadukiaru esi ragire.”
7 Eleki esi noake kai esi lepa loko lomai be, Ilepa ele mere le ite keri roti more pe.
8 Yesuse Irekwa saisa rebe esi lepaele. Hoko ibeteke lokosi be, “Le mula pine imi lepa loko imi keri roti more? Imi hlaleke ktili loko Au mo!
9 Imi nati mosa. Au ala tamata usata limaru batuke kena roti buai lima. Esi kane pela, imi lupuke esi lesine kena sokata butu esa lesini luare, imi nete loko moneka.
10 Pise Au ala tamata usata ataru batuke kena roti buai iture, eleki imi lupuke esi lesine kena sokata iture, imi nete loko more neka.
11 Imi nati mo. Au lepa kai imire loko roti mo. Imi nete mimise! Keta bei tamata Parisi kai tamata Sadukiaru esi ragire.”
12 Eleki bei mere mina pine esi nati be Yesuse Ilepa loko ragi kena ono roti mo, po Ilepa loko tamata Parisiaru kai Sadukiaru esi hnaunaru.

Petruse iralake Yesuse be, “Ale Alla IulakeMu kena Aono hlamate tamata bei dosa.”
16:13-20
(Mrk. 8:27-30; Luk. 9:18-21)

13 Yesuse kai Eni maka luluaru esi keu siba lora otoi sae tehaike kota Kaisare Pilipi. Kena esi luake, Itneu Eni maka luluaru be, “Tamata esi ombe Tamata Eni Nanae mere sire?”
14 Esi ralakeNi be, “Leini esi beteke be Yohanese maka baptise, leini lekwe esi beteke be Elia, kai leini me lekwe esi beteke be Yeremia pise ile sae bei nabiaru.”
15 Eleki Yesuse Itneusi be, “Po Imi beteke Aure sire?”
16 Simone Petruse iralakeNi be, “Ale Maka Hlamate rebe Alla IulakeMu kena Aono hlamate tamata bei dosa, Ale Alla Eni Nanae rebe Irue eti pela.”
17 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, “Simone, Yunuse eni nanae, asupu misete bei Alla. Le aralake mere tamata ibeteke ete ale mo po mere AmaKu ndete surgare Ibeteke etemu.
18 Ele mere hoko Au beteke ete ale be amu nane Petruse, esi natire batu kurule! Namake pine Au bitikemu kena aono elake ete tamata rebe esi hlaleke loko Aure, saka batu kurule kena lumare esi pandasire, kai Atapa tamata rame kena esi hlaleke lokoKu. Tamata sae iktili kena iatiasi moneka kai ro tiaru esi elake supu atiasi moneka.
19 Kai kena Alla Ipletae imi tamatare Au riluke kbasa etemu kena ature tamata. Saisa rebe alake tamata leke esi ono mo pise saisa rebe asuka tamata esi onoe mei nusare, Alla ndete surgare lekwe Isukae.”
20 Eleki Yesuse Ilake Eni maka luluaru be, “Alenake Au, Maka Hlamate rebe Alla Iulake Au kena ono hlamate tamata bei dosare ete tamata makete yamina.”

Yesuse Ibeteke be, “Takwali mo Au mata neka!”
16:21-28
(Mrk. 8:31-9:1; Luk. 9:22-27)

21 Menai bei mere Yesuse Ibeteke ntoli ete Eni maka luluaru be, “Suke Au keu lolete Yerusaleme eleki Au supu susate elake bei tamata elaka me Tuhane Eni Lumare kai imama elakaru kai kuru Torataru. Esi

sukaKu mo hoko esi bunuKu, po ele petu luare Au kwana suike."
22 Eleki Petruse ikeriNi lau toto beisi pine ilakeNi be, "Tuhane, Alla Ihetie susate mere beiMu! Susate mere kena Tuhane Ale yake."
23 Po Yesuse Ihali lokoi kai Ibeteke be, "Heti beiKu! Ale mere saka ro tiaru esi elake le anete loko Alla mo po anete loko yelu bei tamatare."
24 Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru be, "Imi suka luluKu hoko suke nete loko saisa rebe imi sukare moneka. Masike imi suka mo pomine Au suka hoko lalemi kera po imi luluKu neka. Masike esi bunumi saka esi paku imi ahlake ai batai po mula mo leke erimi luluKu rame.
25 Le sepo imi suka luluKu mo le imi suka mata mo hoko imi rue kai Alla eti pela moneka. Hoko sepo imi mata le imi luluKu hoko imi supu rue kai Alla eti pela.
26 Le masike tamata isupu pusue tanei miseta bei nusa meije po tatike pine kena imatare, isupu hukumane me otoi lauke bei Alla hoko tanei miseta meru sae etei moneka. Hoko tamata mere iono tekwa sasaisa kena irue tehaike Alla moneka!
27 Le takwali moneka Tamata Eni Nanae Iluake sakesa kai Eni malekataru kena kbasa bei AmaI. Kena mere Ihukume tamata lulu saisa rebe ionore.
28 Imi lene lokoKu mimise! Bei imia meru leini me esi mata mosa eti roma esi selu Au Tamata Eni Nanae Iluake kena Iono Kamale."

17

Yesuse Ilelie nanaIje kai Eni lapune ndete ulate
17:1-13
(Mrk. 9:2-13; Luk. 9:28-36)

1 Eleki petua ne suike, Yesuse Ikeri Petruse, Yakobuse kai kwalini Yohanese, esi sa lolete ulate nanuke. Ete mere batuke ata ruasi.
2 Eleki Yesuse Ilelie nanaIje me telu oaisu, Yesuse oalaleIje hita saka lematai kai Eni lapune puti titinai kai selue kliti.
3 Eleki telusi selu Musa kai Elia rebe nabi akmenaru, luasi alena kai Yesuse.
4 Eleki Petruse ibeteke loko Yesuse be, "Tuhane, ami lalema ndina titinai le teluma ete meije kai Imi. Sepo Asuka hoko au ono tala telu ete meije: sae eteMu, sae ete Musa, kai sae ete Elia."
5 Kena eri lepa sa moputire erulu sou lutike Yesuse, Musa kai Elia telusi. Moputire ehita. Eleki Alla Ilepa bei moputire be, "Meije Auku Anae hoko Au okiNi rame. Iono laleKue ndina. Imi lene lokoI!"
6 Kena Yesuse Eni maka lulua telu meru esi lene lepate mere rilasi titinai hoko esi tatu eti oalalesi roma tapele.
7 Po Yesuse Iluake lokosi eleki Ikerikesi kai Ibeteke lokosi be, "Kele, rila yake!"
8 Eleki kena esi bitike ulusi esi selu Musa kai Elia moneka, batuke Yesuse ruaI.
9 Kena Yesuse kai Eni maka lulua telu meru esi rulu bei ulate mere, Yesuse Ibeteke lokosi be, "Saisa rebe imi selue ndete ulate imi alenake yamina. Namake kena Au Tamata Eni Nanae, Au kwana suike bei matale pine imi alenake sa."
10 Eleki Eni maka luluaru esi tneuI be, "Le mula pine kuru Torataru esi beteke be namake Elia iluake mina, pine Kamale Elake rebe Alla ItalukeNi kena Iono hlamate ite tamatare Iluake?"
11 Eleki Iralakesi be, "Yele, kuru Torataru esi betekele tinai. Elia iluake lomei akmena kena iaknekae pusulu mise.
12 Meije Au beteke ete imi be: Nabi Elia iluake peneka, po tamata esi rekwai mo kai esi ono susate etei. Kai Tamata Eni Nanae Isupu susata elake le tamata elakaru esi sukaI more neka."
13 Eleki Eni maka luluaru esi nati be Yesuse Ialenake loko Yohanese maka baptise.

Yesuse Iono kwete mokwai sae rebe ro tiare kbasaeni, imise
17:14-21
(Mrk. 9:14-29; Luk. 9:37-43)

14 Kena Yesuse kai Eni maka lulua teluaru esi leu loko tamata bokala meru, ile sae me iluake loko Yesuse kai itatu lokoI,
15 eleki ibeteke be, "Tuhane, laleMu noa auku anare noma. Le makerake mati-mati ayame kenai hoko iktili moneka. Rebai sesi ikoli kena auwe kai kena kwele.
16 Au kerini loko Amu maka luluaru peneka leke esi ono imise, po esi ono tekwa mo."
17 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Imi hlaleke lokoKu kwale moneka. Imi hlaleke ktili mo kai saisa rebe tinai pise tinai more imi rekwa mo. Au rue kai imire laleku kera titinai, kai Au tahane laleKu loko imi roma

petu ila sa! Keri kwetele mere lokoKu lomei!"
18 Yesuse Itahola kwetele mere eleki ro tiare siri bei kwetele mere hoko imise sosoli neka.
19 Eleki Yesuse Eni maka luluaru esi luake lokoI kai kena ruasi kaiNi, esi tneuI be, "Le mula pine ami sirie tekwa ro tiare more?"
20 Eleki Iralakesi be, "Imi hlaleke ktili mo. Au beteke ete imi be, 'Sire pine ihlaleke ktili, hoko sepo ibeteke loko ulate be heti hoko ulate lekwe eheti. Kai sasaisa neka imi onore yele.'
21 [Po imi supu sirie ro tiae lupe meije batuke tahane tia senete kai kotie loko Alla."]

Yesuse Ibeteke Eni matale suike kena rebai lua ete Eni maka luluaru
17:22-23
(Mrk. 9:30-32; Luk. 9:43-45)

22 Eleki kena Yesuse kai Eni maka luluaru esi lupuke lomai me otoi Galilea, Ibeteke lokosi be, "Namake pine tamata esa iriluke Au, Tamata Eni Nanae, ete tamata maketa rebe esi suka bunu Aure.
23 Esi bunuKu, po ele petu luare Au kwana suike peneka."

Hoko Eni maka luluaru kaplalesi titinai.

Yesuse Iulake Petruse iseli Tuhane Eni Lumare esi pajake
17:24-27

24 Kena Yesuse kai Eni maka luluaru esi luake me kota Kapernaume, tamata maka kotie Tuhane Eni Lumare esi pajake esi luake loko Petruse kai esi tneui be, "Amu kurure Iseli Tuhane Eni Lumare esi pajake pibe mo?"
25 Eleki Petruse iralake be, "Yele, Iseli."

Eleki kena Petruse ileure, ikusu luma, Yesuse Itneui sosoli be, "Simone, anoake eleka, kamala mei nusa meije esi kotie pajake bei sire? Bei esi hena toinu pibe bei tamata maka luake bei hena makete?"
26 Petruse iralake be, "Bei tamata maka luake bei hena makete."

Eleki Yesuse Ibeteke be, "Ele mere hoko hena toini esi seli pajake moneka."
27 Po leke ite ono lalesi kera yake, hoko akeu ndau tlaka leke anahanu, eleki iane inai rebe asupue akmenare aranae kai abara esi biruije, hoko asupu kepene panuhu kena seli luaiki pajake kena Tuhane Eni Lumare. Arana kepene mere eleki rilukele etesi.

18

Yesuse Eni maka luluaru esi tneuI loko sire pine iela titinaije
18:1-9
(Mrk. 9:33-48; Luk. 9:46-48, 17:1-2)

1 Kena mere Yesuse Eni maka luluaru esi luake lokoI kai esi tneuI be, "Kena Alla Ipletae ite tamatare, sire pine iela lesire?"
2 Eleki Yesuse Ikoti kwete tone sae me, Iono ikele me Eni maka luluaru tlaisu,
3 eleki Iombe, "Sire pine ihleke bei maka noake be iono tamata elake mo kai iono saka kwete tone meije mo hoko kena Alla Ipletae ite tamatare isupu rue kai Alla mo.
4 Sire pine iblake be iela mo, saka kwete tone meije hoko ile mere pine iela lesi kena Alla Ipletae ite tamatare.
5 Kai sire pine isuka kwete tone meije, le kwetele meije ilulu Au, hoko isuka Au lekwe.
6 Po sepo tamata rebe ihaleke loko Au lupe kwete tone meije pine sae iono isupu dosa, hoko mise lesire imi lo batu elake kena eni mokane kai poieni lope meite lebui bei isupu Alla Eni hukumane rebe ela titinaije.
7 Mei nusa meije, namake pine tamata esi supu susate elake bei yelu rebe uono tamata esi ono dosare. Tinai, yelu meru uono rame, po sire pine ionore, namake isupu susate elake.
8 Sepo balamu pise amu lelale eono asupu dosa hoko tetele kai poiele. Le mise lesire balamu pise lelale esa po arue kai Alla eti pela, bei balamu lua pise lelale lua po asupu poie me otoi susate titinai eti pelare.
9 Kai sepo matamu eono asupu dosa hoko boie kai poiele. Le mise lesire amu matamu esa po arue kai Alla eti pela, bei amu matamu lua po asupu poie me otoi susate titinai eti pelare."

Alena umpama kena domba rebe sirikele
18:10-14
(Luk. 15:3-7)

10 "Imi nete mimise! Imi sobue sae bei sie rebe uke esi hlaleke loko Au lupe kwete tone meije yake. Le Au beteke ete imi be

esi malekataru erisi ndete AmaKu ndete surgare oaIje.
11 [Le Tamata Eni Nanare Iluake lomei kena Iono hlamate tamata rebe eni hidupe lau bei Allare."]
12 Yesuse Ibeteke be, "Imi noake elia, sepo ile sae eni domba inai utune, eleki inai esa bei domba meru sirikele, hoko ile mere iono saisare? Ikeu bei domba inai butu sikwa lesini sikwaru ndete ulate kai inikwa loko inai rebe sirikele.
13 Au beteke ete mi be, sepo isupu domba inai rebe sirikele mere hoko laleije ndina titinai le domba inai mere lesi bei laleije ndina le domba inai butu sikwa lesini sikwa rebe sirike more.
14 Sakesa neka, Amamu ndete surgare lekwe Isuka mo be sae kuesa bei tamata rebe uke ihlaleke loko Au lupe kwete tone meije eni hidupe lau beiNi."

Sepo tamata rebe ihlaleke loko Yesuse iono dosa ete imi, hoko imi ono lokoi elia? 18:15-20

15 Eleki Yesuse Ibeteke be, "Sepo sae kuesa bei imi rebe hlaleke sakesa loko Aure iono sala etemu, hoko keu lokoi kai lepa etei ndendene, tamata makete sae ilene luami yake. Sepo ilene lokomu hoko luami koti lomaije kwali suike.
16 Po sepo ilene loko ale mo, akeri tamata esa pise lua lekwe leke esi sasike be amu hnauna meru tinai. Le Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be, 'Leke rekwa be tamata rebe teu pakala eteije iono sala titinai hoko suke tamata lua pise telu esi beteke be esi rekwa tamata mere iono salare tinai.'
17 Sepo ilene loko imi mo, hoko beteke eni nsalale ete jemate toini. Kai sepo ilene loko jemate toini esi hnaunaru mo lekwe, hoko imi selui saka tamata rebe irekwa Alla mo kai saka tamata maka kotie pajake*.
18 Imi lene mimise! 'Saisa neka rebe imi lake tamata leke esi onoe mei nusa yake, Alla ndete surgare lekwe Ilakele. Kai saisa neka rebe imi suka tamata esi onoe mei nusare, Alla ndete surgare lekwe Isuka onoe.'
19 Kai Au beteke meije ete imi lekwe be, 'Sepo sie luaya bei imi mei nusa meije lalesi esa kena kotie sasaisa bei Alla hoko AmaKu ndete surgare Irilukele.
20 Le sepo sie luaya pise telua esi lupuke lomai kena kotie beiKu le esi hlaleke lokoKu, hoko Au me kaisi ete mere.' "

Alena umpama kena tamata makerike rebe isuka ampune tamata makete mo 18:21-35

21 Eleki Petruse iluake loko Yesuse kai itneuI be, "Tuhane, sepo sae iono dosa eteku rame, hoko au ampuneni rebai ilare? Rebai itu, o?"
22 Eleki Yesuse Iralakeni be, "Mo. Rebai itu mo po rebai butu itu kali rebai itu.
23 Le kena Alla Ipletae ite tamatare umpamae lupe kamale sae ineheke loko eni tamata makerikaru esi utane kepene beine.
24 Kena ineheke esi utane beine, esi keri ile sae rebe iutane kepena lihune kena lihune.
25 Po tamata mere iseli rua eni utana meru moneka hoko kamale mere ipleta kena abelie ile mere, eni bina kai eni nanaru kai pusue eni taneiaru leke seli eni utanaru.
26 Po tamata mere itatu loko kamale mere kai ikotie bei kamale be, 'Ntuane kamale, au kotie beimu leke hmerekemu bei au petu kuila mina, pine au seli pusue auku utanaru sa moyo?'
27 Hoko kamale laleije noai eleki itiei kai iono iseli eni utanaru moneka.
28 Po kena tamata makerike mere isiri bei kamale eni lumare, itetue eni ebe makerike sae me rebe iutane kepene beini batuke usata ilaru. Ikerike tamata mere kai itloseke eni mokane kai ibeteke lokoi be, 'Seli amu utanaru nunu!'
29 Eleki eni ebe mere itatu lokoi kai ibeteke be, 'Kwali, au kotie beimu leke hmerekemu bei au petu kuila mina, pine au seli pusue auku utanaru sa moyo?'
30 Po tamata makerike mere isuka mo hoko iulake kusue eni ebe mere me bui eti iseli pusue eni utanaru.
31 Hoko kena tamata makerika maketaru esi selu mere, kaplalesi titinai eleki esi keu nanu ete kamale.
32 Eleki kamale iulake koti tamata makerike neune mere kai ibeteke lokoi be, 'Tamata makerike neune! Batuke bei atatu loko aure, au ono aseli amu utanaru moneka.

* **18:17** Tamata Yahudiaru esi noake tamata maka kotie pajake tamata dosa.

33 Ale lekwe suke lalemu noa amu ebe
molupe laleku noa ale neka.'
34 Kamale mere inasu titinai. Hoko
ikusue tamata makerike neune mere kena
buije eti iseli pusue eni utanaru."
35 Kena Yesuse ilepa pelare, Iahnausi
be, "Sakesa kai Amaku ndete lenite neka,
Iono imi ele mere lekwe, sepo imi ampune
tamata makete titinai mo."

19

Yesuse Iahnau kena mokwai kai bina rebe kai lomaije teu lomai yake
19:1-12
(Mrk. 10:1-12)

1 Eleki kena Yesuse Iatetuke pela peneka,
Ibei me otoi Galilea, Ilorau otoi Yudea me
kwele Yordane tebai mpai teba.
2 Ete mere tamata bokala esi keu luluI
hoko tamata rebe kerakeise Yesuse Iono
esi mise.
3 Eleki tamata Parisia sie ilaru esi luake
lokoI kena tehekeNi leke tamata esi luluI
moneka. Esi tneuI be, "Kuru, lulu Tuhane
Eni lepate rebe Musa ilekiule, tamata mok-
wai iteu lomai kai eni bina le bei sasaisa
neka yele pibe mo?"
4 Eleki Yesuse Iralakesi be, "Imi baise
Alla Eni lepate peneka be bei kena Alla
Itolae nusare memenaije, Itolae tamatare,
mokwai kai bina.
5 Kai Alla Ibeteke lekwe be, 'Mokwai ikeu
bei amai kai inai, irue kai eni bina hoko lua
laleisu esa.'
6 Hoko luaise lua moneka po esa neka.
Ele mere hoko mokwai kai bina rebe Alla
Iono luasi kena esa pende, imi tamata imi
teu lomai yake."
7 Hoko esi tneuI be, "Po le mula pine
Musa ibeteke be, 'Ariluke sulate teu lomai
ete amu bina hoko aono ikeure yele?' "
8 Eleki Yesuse Iralakesi be, "Musa isuka
kena imi ono ele mere le ulu buami uela
kuate. Po esi tinaije bei akmenare ele mere
mo.
9 Po meije imi lene lokoku mimise! Mok-
wai sire pine iteu lomai kai eni bina yo
eni bina isablia mo eleki mokwai mere ikai
bina makete hoko mere isablia peneka."
10 Eleki Eni maka luluaru esi beteke lokoI
be, "Sepo mokwai ikai pine ihleke eni bina,
mokwai mere isablia hoko mise lesi ikai
yake."
11 Po Yesuse Iombe, "Pusue tamata esi
lulu Auku lepate meije mo batuke sie rebe
Alla Iono esi lulure pine esi lulue.
12 Tamata leini me esi kai mo le rueleise
ele mere peneka, kai leini me esi kai mo
le tamata makete esi onosi ele mere, kai
leini me lekwe lalesi kena esi kai mo leke
esi layani Alla. Sire pine ilulu lepate meije
yele, sebeie ilulue."

Yesuse Iriluke misete ete kwete tona
19:13-15
(Mrk. 10:13-16; Luk. 18:15-17)

13 Eleki tamata esi liku kwete tona loko
Yesuse, eleki esi kotie Yesuse Itolae balaI
kena uluisu kai Ikotie loko Alla leke Alla
Iriluke misete ete kwete tona meru. Po Eni
maka luluaru esi lakesi leke liku kwetela
meru lokoI yake.
14 Po Yesuse Iombe, "Esi keri kwete
tona meru lokoKue, lakesi yake le kwete
tona meru pine tamata rebe Alla Ipletaesi
pende."
15 Eleki Itolae balaI kena uluisu kai Ir-
iluke misete etesi eleki Ikeu bei mere ne.

Mokwai beluke rebe eni taneia bokala iluake loko Yesuse
19:16-30
(Mrk. 10:17-31; Luk. 18:18-30)

16 Kena rebai sae me mokwai beluke
sae iluake loko Yesuse kai itneu Yesuse be,
"Kuru, suke au ono saisa rebe misete leke
au supu rue kai Alla eti pelare?"
17 Po Yesuse Itneu suikeni be, "Le mula
pine atneu Au loko saisa rebe misete? Mis-
ete batuke esa, mere Alla ruaI. Sepo asuka
rue kai Alla eti pela hoko ono lulu Eni
pletaru."
18 Mokwai beluke mere itneuI be, "Alla
Eni pleta saisare?"
Eleki Yesuse Iombe, "Bunu yake, sablia
yake, ndea yake, lepa kena teu pakalere
lemake yake,
19 holmate amamu kai inamu kai oki
tamata makete lupe aoki ruamu."
20 Mokwai beluke mere iralake Yesuse
be, "Bei tone sa, pusue pleta meru au ono
lulu peneka. Pleta saisa lekwe pine suke au
ono lulu lere?"
21 Eleki Yesuse IralakeNi be, "Sepo asuka
ono lulu Alla Eni pletaru titinai, hoko
akeu abeli pusue amu taneiaru kai riluke
esi kepene ete tamata rebe eni sasaisa
more, hoko Alla Iriluke misete etemu

ndete surga. Mere pela pine alomei lulu Au sa!"
22 Kena mokwai beluke ilene mere, kaplalei hoko ikeu neka le eni taneiaru boka titinai.
23 Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru be, "Lene mimise! Tamata rebe eni taneia bokala, susa titinai kena iono tamata rebe Alla Ipletaeni.
24 Au beteke ete imi suike be binatane elake rebe kotiele untare ekusu lalune benaije susa titinai po tamata rebe eni taneia bokalaru ilulu Alla leke Alla Ipletaine, mere susa lesi leneka."
25 Kena Eni maka luluaru esi lene mere esi herane titinai hoko esi beteke be, "Sepo ele mere hoko sire isupu hlamate bei eni dosare?"
26 Yesuse Ilimesesi kai Ibeteke lokosi be, "Tamata ihlamate ruaije saisa mo, po Alla Iono tamata ihlamate yele. Sasaisa neka, Alla Ionore yele."
27 Eleki Petruse ibeteke loko Yesuse be, "Ntuane, ami keu bei amiki taneiaru pusulu peneka leke ami lulu Ale. Hoko namake ami supu saisa bei Allare?"
28 Yesuse Iralakesi be, "Imi lene lokoKu mimise! Kena petu rebe Alla Ipletae ite tamatare, Tamata Eni Nanae Irue kena Eni Otoi misete rebe ehita titinai. Kena mere imi rebe imi lulu Aure, imi rue kena otoi miseta butu esa lesini lua lekwe kena teu pakala ete tamata Yahudia rebe esi rulu bei ntuane Israele eni nanae butu esa lesini luaru.
29 Kai sire neka pine isebeie eni luma, pise kwalini pise betai, pise amai pise inai, pise eni nanae pise eni ndinu ete tamata makete le iluluKu, hoko tamata bokala esi ono saka amai, inai, kwalini, betai, eni nanae kai esi riluke ndinu kai luma etei rebai boka titinai. Kai isupu rue kai Alla eti pela.
30 Po tamata rebe kena meije esi ono tamata elake, namake esi ono tamata elake moneka. Eleyo tamata rebe kena meije esi ono tamata elake more, namake esi ono tamata elake."

20

Alena umpama kena tamata makerika me ndinu anggure
20:1-16

1 Yesuse Ialenake umpama makete lekwe be, "Alla Ipletae tamatare molupe alena umpama kena ndinu anggure esi upuije, rebe Au alenake meije: Bebeleti sa, ndinu upuije ikeu nikwa tamata makerike kena isebasi leke esi kerike me eni ndinu anggure.
2 Kena isupu tamata makerika peneka, eleki ilepa kaisi loko iselisi petu esare kepe perake matai esa. Eleki iulake esi keu kerike me eni ndinu anggure ne.
3 Kasuke olase sikwa beleite ndinu upui mere ikeu suike leneka eleki iselu sie ilaru me pasare esi kerike sasaisa mo.
4 Ibeteke lokosi be, 'Imi keu kerike me auku ndinu anggure namake au seli imi lulu imi makerike.'
5 Eleki esi keu ne.
Kasuke olase butu esa lesini lua hkwatare ikeu nikwa tamata leneka kena esi kerike me eni ndinu anggure, kai kena olasa telu kmaure ikeu nikwa tamata makerike saka minare neka.
6 Kena olasa lima kmaure ikeu me pasare leneka kai itetue tamata maketa lekwe esi kerike sasaisa mo. Itneusi be, 'Le mula pine eti melene meije imi kerike sasaisa more?'
7 Esi ombe, 'Le tamata kena iono ami kerike sae mo.' Hoko ndinu upuije ibeteke lokosi be, 'Ele mere hoko imi keu kerike me auku ndinu anggure.'
8 Kena kpeture ndinu upui mere ibeteke loko eni tamata makerikaru esi elake be, 'Keu koti loko tamata makerikaru leke seli esi kepenaru, menai bei rebe esi luake pamuli sosolike eti roma rebe esi luake akmenare.'
9 Eleki sie rebe esi kerike bei olasa lima kmaure esi luake kai selisi kena kepe perake matai esa papelakesi.
10 Hoko sie rebe esi kerike akmena sosolike esi luake, esi ombe tinake esi supu seli boka lesi eleyo mo, esi supu seli kena kepe perake matai esare neka.
11 Kena esi rana kepene mere esi muruke ndinu upuije. Esi ombe,
12 'Sie rebe esi kerike pamuli sosolike batuke esi kerike olase ului esa yo aseli esi kepene sakesa kai amia rebe ami kerike eti melene boka lesi kena kabala musute.'
13 Po ndinu upuije iralake ile sae bei sie meru be, 'Kuebe, lene mimise! Au lemake

ale mo. Le luaiki lepate esa peneka be akerike eti melene, seli ale kena kepe perake matai esare pe.
14 Arana amu kepene kai akeu. Tinai, laleku kena riluke kepene ete sie rebe esi kerike pamulire sakesa kai au riluke ete ale neka.
15 Auku kepene hoko sebeie au pakele lulu laleku. Laleume tiake au le auku lale misete ete tamata meiju yake!' "
16 Kena Yesuse Ialenake umpama mere pela nere, Ibeteke be, "Tamata rebe esi kerike menai bei kmaure esi supu seli akmena bei maketaru, kai esi supu selire esi elake sakesa kai sie akmenaru neka. Mere lupe tamata rebe kena meije esi ono tamata elake, namake esi ono tamata elake moneka. Eleyo tamata rebe kena meije esi ono tamata elake more, namake esi ono tamata elake."

Yesuse Ibeteke Eni matale suike kena rebai telu ete Eni maka luluaru
20:17-19
(Mrk. 10:32-34; Luk. 18:31-34)

17 Kena Yesuse kai sie rebe esi lululje esi keu lolete kota Yerusaleme, me lalane Ikoti Eni maka lulua butu esa lesini luaru esi lupuke lomai kai ibeteke lokosi be,
18 "Imi lene mimise. Kena meije ite keu lolete Yerusaleme. Ete ndetere tamata esi riluke Au Tamata Eni Nanare ete imama elakaru kai kuru Torataru. Esi teu pakala kena suke Au mata.
19 Esi riluke Au ete tamata Yahudi more, leke esi aboroeKu, esi tetaKu rebai boka kena mekute buai kai esi paku Au ahlake ai batai leke Au mata. Po ele petu luare Au kwana suike peneka."

Yakobuse kai Yohanese lua inasi ikotie yele esa bei Yesuse
20:20-28
(Mrk. 10:35-45)

20 Eleki Sebedeuse eni bina iluake kai eni nanae Yakobuse kai Yohanese luasi loko Yesuse eleki itatu kai iholmateI kai kotie yele esa bei Yesuse.
21 Yesuse Itneui be, "Matabinane, akotie saisa bei Aure?"
Eleki matabinane mere ibeteke be, "Ntuane. Tatike kena Apletae tamatare, Atolae kuanae luaru esi rue kena Amu makwanale kai mapale leke luasi pleta sakesa kaiMu."
22 Eleki Yesuse Ibeteke be, "Imi nati saisa rebe imi kotiele mo. Imi suka supu susate sakesa kai Au kai mata sakesa kai Au, o?"
Esi ralakeNi be, "Yele, ami suka supu susate saka Asupure."
23 Yesuse Ibeteke lokosi be, "Imi supu susate sakesa kai Au kai mata sakesa kai Au piseo. Po sire rebe irue me Auku makwanale kai mapale kena pleta sakesa kai Aure, Auku kbasa kena teu mo. Amaku pine Iteu sire rebe ipleta sakesa kai Aure."
24 Kena Yesuse Eni maka lulua butu esa maketaru esi lene luasi kotie mere bei Yesuse hoko esi nasuke luasi.
25 Hoko Yesuse Ilupuke pususi eleki Ibeteke lokosi be, "Tamata Yahudi more esi umauke tamata, kai tamata elakaru esi paksa tamata makete leke lulusi lekwe.
26 Imi ono saka esi onore yake! Po bei imire, sire pine isuka ono tamata elake hoko ilayani tamata mina.
27 Kai sire pine isuka ono tamata elake titinai hoko suke iono tamata makerike ete pusue tamata.
28 Le Au, Tamata Eni Nanae lekwe, luake lomei kena layani tamata, po kena tamata esi layani Au mo. Kai Au suka kena Au mata leke seli pusue tamata esi dosaru."

Yesuse Iono tamata matapolale sie luaya esi supu selu
20:29-34
(Mrk. 10:46-52; Luk. 18:35-43)

29 Eleki Yesuse kai Eni maka luluaru esi keue kota Yeriho, tamata bokala esi uru lomei lokoI.
30 Tamata mata polala lua esi rue me lalane leini. Kena esi lene be Yesuse Ilia hoko luasi kloloe be, "Tuhane, kamale Dauta eni anubu, laleMu noa ami noma!"
31 Po tamata bokala ete mere esi lake luasi be, "Luami kloloe lokoI ele mere yake." Po luasi kloloe ktili lesi be, "Tuhane, kamale Dauta eni anubu, laleMu noa ami noma!"
32 Yesuse Ikele kai Ikoti luasi eleki Itneusi be, "Luami suka Au ono saisa ete luaime?"
33 Luasi ralake be, "Tuhane, ami kotie Aono ami selu noma."
34 Yesuse laleIje noa luasi hoko Ikerike lua mataisu. Kena mere neka luasi selu sosoli, eleki luasi keu lululI ne.

21

Kena Yesuse Ikusu kota Yerusaleme tamata bokala esi isikeNi 21:1-11
(Mrk. 11:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Yesuse kai Eni maka luluaru esi lau bei kota Yerusaleme moneka, esi tehaike hena Betpage me ulate Saitune aini bokala. Yesuse Iulake Eni maka lulua lua esi keu eike me hena Betpage.
2 Ibeteke loko luasi be, “Luami kusu hena teane mere, ete mere luami selu binatane keledai inai esi loe kai esi anaije etehaikele. Luami lutae eleki neha lualu lomei lokoKu.
3 Sepo tamata esi tneu imi be, ‘Le mula pine luami rana meru?’ Hoko luami ombe, ‘Tuhane Ipakelu sasa mina.’ Hoko esi sebeie imi ranalu neka.”
4 Ele mere leke sakesa kai lepata bei Alla rebe akmena nabi sae me ibetekele be,

> 5 “Beteke ete tamata me kota Yerusaleme be,
> ‘Imi Kamale Iluake lokomi.
> LaleIje mau kai Iluake Isa keledai tlai.’ ”*

6 Eni maka lulua lua meru esi keu kai esi ono lulu Yesuse Ibeteke.
7 Esi supu keledai inai mere kai esi anaije eleki esi keri lualu loko Yesuse. Esi tolae esi lapunaru ndete keledaije esi muline eleki Yesuse Irue kenae.
8 Kena mere, tamata bokala esi holmateI, esi lesu esi lapunaru kai esi naikelu kena lalane kai sie leini esi rana ai sanai eleki esi naikelu kena lalane neka.†
9 Eleki tamata bokala rebe esi akmena kai rebe esi pamuli bei Yesuse pususi kloloe be,

> “Yesuse! Kamale Dauta eni Anubu, ami isikeMu.
> Alla, Ariluke misete ete Ile rebe Iluake, Eni nane Tuhane.
> Alla rebe Aela titinai, ami isikeMu.”‡

10 Kena Yesuse Ikusu kota Yerusaleme, tamata bokala me kotare hkutukesi kai esi beteke be, “Tamata meije sire?”
11 Eleki tamata bokala rebe esi keu sakesa kaiNi esi beteke be, “Meije Nabi Yesuse bei hena Nasarete, otoi Galilea.”

Yesuse Isui tamata maka abeli kai tamata maka tukare kepene bei me Tuhane Eni Lumare 21:12-17
(Mrk. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

12 Eleki Yesuse kai Eni maka luluaru esi kusu me Tuhane Eni Lumare. Yesuse Isui tamata maka abeliaru kai maka tukare kepene me Tuhane Eni Luma uwei keholire. Iolie pusue tamata maka tukare kepene§ esi mejaru kai maka abelie manu abunaru esi bangkuaru.
13 Ibeteke lokosi be, “Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be,

> ‘Auku lumare, luma kena tamata esi kotie.’
> Po meije imi pakele kena otoi maka lemake tamata le esi kepenaru peneka.”

14 Kena Yesuse Eri me Tuhane Eni Luma uweije sa, tamata mata polala kai tamata harekuta esi luake lokoI eleki Ionosi mise.
15 Po kena imama elakaru kai kuru Torataru esi selu Yesuse Iaseluke tanda herane rebe misete kai kwetelaru esi kloloe mpai Tuhane Eni Luma laleije be, “Isike Yesuse, Dauta eni anubu!” hoko lalesi tiake Yesuse titinai.
16 Esi beteke lokoI be, “Alene kwetelaru esi isike Ale pibe mo? Lakesi!”

Po Yesuse Iralakesi be, “Yele. Au lena. Suke imi nete suike Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be,

> ‘Kwete tone kai kwetele rebe esi susu sa, Alla Aatetukesi kena esi Isike Ale mise titinai peneka.’ ”

17 Eleki Yesuse Ikeu beisi me kota Yerusaleme lopai hena Betania eleki Intulu ete mere.

Hlaleke loko Alla tiktili leke kotie lokoI 21:18-22
(Mrk. 11:12-14, 20-24)

18 Ele bobanu susupare Yesuse Ileu suike lori kota Yerusaleme. Me lalane Iblake tiaI sene,
19 Iselu ara aini sae me lalane leini, eleki Ikeu selue po esi buai sae mo batuke esi loinu neka. Eleki Ilepa loko ara aini mere

---

* **21:5** Sa. 9:9 † **21:8** Piasare esi holmate tamu elake, esi lilae esi lapunaru pise ai sanai kena lalane. ‡ **21:9** Isi. 118:26 § **21:12** Tamata maka tukare kepene isupu untune ela titinai bei tamata rebe esi luake esi tukare esi kepene, le esi luake bei nusa makete kena kusu Tuhane Eni Luma hoko esi kepene esi mataije makete.

be, “Eti pelare abua moneka!” Eleki kena mere neka, ara aini mere emutu sosoli.

20 Kena Yesuse Eni maka luluaru esi selu ara aini mere emuture, esi herane kai esi beteke be, “Le mula pine ara aini mere emutu sosoli pende?”

21 Yesuse Iralakesi be, “Imi lene mimise. Sepo imi hlaleke loko Alla tiktili hoko imi kotie bei Alla kena imi ono ara aine emutu lupe Au onore, Alla Ilenelu. Sepo imi kotie bei Alla be ulate meije eheti kusu lope meite, hoko Alla Iono ulate meije kusu lope meite neka.

22 Sepo imi hlaleke loko Alla tiktili kena imi kotie bei Allare hoko saisa rebe imi kotie bei Allare imi supue.”

Yesuse Eni kbasa
21:23-27
(Mrk. 11:27-33; Luk. 20:1-8)

23 Yesuse Ikusu suike me Tuhane Eni Lumare esi uweije eleki Iatetuke ete mere. Kena Eri atetuke sa, imama elakaru, kai tamata Yahudiaru esi elakaru esi luake lokoI kai esi beteke be, “Aatetuke mere kena kbasa bei sire? Aono pusue meru sire iriluke kbasa ete Ale?”

24-25 Yesuse Iralakesi be, “Hoko yele, po Au ono yelu meru kena kbasa bei sire, Au beteke mosare, Au tneu imi mina. Yohanese ibaptise tamatare, isupu kbasa bei sire? Bei Alla pibe bei tamata?”

Eleki esi lepa loko lomai be, “Sepo ite ombe, ‘Isupu kbasa bei Alla,’ hoko tatike pine Ibeteke piseo be, ‘Le mula pine imi hlaleke loko Yohanese more?’

26 Po sepo ite beteke be, ‘Bei tamata,’ hoko ite rilama le tamata bokala, le mahake pusue tamata esi rekwa be Yohanese nabi bei Alla.”

27 Hoko esi ralake Yesuse be, “Ami rekwa mo.”

Eleki Yesuse Iombe, “Hoko yele, Au lekwe, Au ono yelu meru kena kbasa bei sire mere, Au beteke mo.”

Alenake umpama kena kwetela lua
21:28-32

28 Eleki Yesuse Ilepa suike etesi kena umpama be, “Imi lene alena umpama meije mina! Ntuane sae eni nanae sie luaya. Ikeu loko eni nanae menare kai ibeteke be, ‘Kuanae, petu meije akeu kerike me ndinu anggure mina.’

29 Kwetele mere ibeteke be, ‘Ama, au keu mo.’ Po inoake be mere mise mo, hoko ikeu me ndinu anggure ne.

30 Eleki amai keu loko eni nanae mulire kai ibeteke lokoi ele mere neka. Kwetele mere iombe, ‘Yele amaku, pine au keu.’ Eleyo ikeu mo.

31 Hoko imi noake be kwetela lua meru, sire pine iono lulu amai eni pletare?”

Imama elaka kai tamata Yahudiaru esi elaka meru esi ralake be, “Kwete menare.”

Yesuse Ibeteke lokosi be, “Imi lene mimise! Tamata neunaru, tamata maka kotie pajaka kai bina lalanaru, namake esi supu rue kai Alla akmena bei imi.

32 Le Yohanese maka baptise iluake kena iatetuke imi, leke imi ono lulu Tuhane Isukare, po imi hlaleke loko iatetuke mo. Po tamata maka kotie pajake kai bina lalanaru esi hlaleke kai esi lulu Yohanese iatetuke. Kai imi selu esi hlalekele peneka po lalemi lulu saisa rebe Yohanese iatetuke ete imire mo.”

Tamata Yahudiaru esi elakaru lupe maka seba ndinu anggure rebe esi neu titinai
21:33-46
(Mrk. 12:1-12; Luk. 20:9-19)

33 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be imi lene alena umpama sae meije lekwe, “Ile sae me iulake eni tamata makerikaru esi atnane anggura bokala, iulake esi ono ale keholi ndinure, iulake esi ono otoi maka keleke anggure leke ono anggure kwelini kai iulake esi ono tale maka raka. Eleki iono tamata makete esi seba ndinu anggure mere, eleki ikeu me otoi lauke.

34 Kena anggure esi taleije, ndinu upui mere iulake eni tamata makerika maketa esi keu loko tamata maka seba mere leke isupu lara bei esi hasile.

35 Po kena esi luake lokosi me ndinure, tamata maka sebaru esi kerikesi. Sae isupu teta, sae isupu bunu kai sae isupu raba kena batu.

36 Eleki ndinu upuije iulake eni tamata makerika maketa suike, esi boka lesi bei akmenare. Po kena esi luake, tamata maka sebaru esi kerikesi lekwe, esi tetasi, esi rabasi kena batu kai esi bunusi neka.

37 Eleki pamuli solike ndinu upuije iulake eni nanare ruai, inoake be tinake tamata maka sebaru esi ono lokoi mise piseo.

38 Po kena tamata maka seba ndinure esi
selu eni nanare iluake hoko esi beteke loko
lomai be, ‘Meije ndinu upuije eni nanare
hoko mai ite bunui leke ndinu anggure
meije leue ite.’
39 Hoko esi kerikeni kai esi poieni lopai
ale muline eleki esi bunui.”
40 Eleki Yesuse Itneu Imama elaka kai
tamata Yahudiaru esi elakaru be, “Hoko
kena ndinu anggure mere esi upuije ilu-
ake, iono saisa ete tamata maka seba
meru?”
41 Esi ralake Yesuse be, “Ibunu tamata
neuna meru eleki iriluke ndinu mere ete
tamata maka seba makete, rebe tatike
kena esi taleije ilara anggure esi hasile
kaine.”
42 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Alla
Eni lepate rebe lekire, rebe beteke bature
mere Au. Mere imi baise peneka be,

‘Tamata esi kerike luma esi poie batu
sae le esi suka mo,
po batu mere eono batu kurule kena
lili elake esi uweije,
rebe epentine titinai kena lumare.
Alla Iono ele mere, kai mere emise
titinai ete ite.’*

43 Hoko lene loko Au mimise! Le imi
suka Au Kamale rebe hlamate tamata bei
dosaru mo, hoko imi supu rue kai Alla eti
pela mo kena Iono Kamele. Po tamata rebe
esi suka ono saisa rebe Alla Isukare, esi
supu rue kaiNi.
44 [Tamata rebe esi suka Au more esi
supu hukumane elake. Mere saka tamata
rebe itetu kena bature, letui totokai. Kai
tamata rebe bature sepeije, pubui mu-
tale.”]
45 Kena imama elakaru kai tamata
Parisiaru esi lene Yesuse Eni alena
umpama meru, esi nati be mere Yesuse
Ialenakesi.
46 Hoko esi nasuke Yesuse titinai kai esi
nikwa lalane kena kerikeNi po rilasi, le
tamata bokala esi noake be Yesuse nabi
tinai.

22

Alla Ikoti tamata bokala kena Ipletaesi po bokala esi suka mo
22:1-14
(Luk. 14:15-24)

1 Yesuse Ialenake umpama makete ete
imamaru kai tamata Parisiaru be,
2 “Alla Ipletae ite tamatare esi keadane
lupe kamale sae iono totliba kena eni
nanare ikaije.
3 Iulake eni tamata makerikaru esi keu
koti tamata rebe ibeteke kenasi pende leke
esi luake loko totliba mere, po esi suka
luake mo. Makerikaru esi leu beteke ete
kamale.
4 Hoko iulake eni tamata makerika
maketa lekwe kai inaukesi be, ‘Imi keu
beteke ete tamata rebe au beteke kenasi
pende be au aknekae mananaru peneka.
Auku sape tulena kai binatana piala make-
taru au bunulu peneka kai au aknekae
pusulu peneka. Hoko imi luake loko auku
totliba meije noma.’
5 Po tamata rebe kamale mere ibeteke
kenasi pende esi tuli kaini mo, leini esi
keu me ndinu, leini esi keu kerike loko esi
makerikaru,
6 kai leini esi kerike eni tamata makerika
meru eleki esi tetasi kai esi bunusi.
7 Kena kamale ilene mere inasu titinai.
Hoko iulake eni solaluaru leke esi keu
bunu tamata maka bunu eni makerikaru
kai busa esi kotare.
8 Eleki ikoti eni tamata makerika make-
taru kai ibeteke lokosi be, ‘Manana kena
totliba meije aknekae peneka, po tamata
rebe au beteke kenasi pende esi luake loko
totlibare saisa mo.
9 Hoko imi keu me lalana elaka rebe
tamata esi lupuke lomai kenae me kotare,
imi koti tamata boboka lomei totliba
meije.’
10 Tamata makerikaru esi keu kai esi
lupuke pusue tamata rebe esi tetuesi me
lalanaru. Tamata rebe esi hidupe neu
sa kai tamata rebe esi hidupe misete esi
lupuke pususi. Hoko otoi kena totlibare
pusue penu kena tamata.
11 Kena kamale mere ikusu kena itetue
tamata rebe kotisi meru, iselu ile sae me
ialike pakiane kena totliba mo.
12 Hoko ibeteke loko ile mere be,
‘Alomeije aalike pakiane kena totliba
more, mise mo.’ Po tamata mere indene
neka.
13 Eleki kamale mere iulake eni tamata
makerikaru be, ‘Lo tamata meije eni
lelalaru kai balaiju kai poini bei otoi totliba

* **21:42** Isi. 118:22-23

meije lori muli, kena otoi rebe kpeture. Ete mere tamata mere isupu hukume hoko irani kai itahane supu susate.' "

14 Yesuse Ibeteke be, 'Ele mere hoko Alla Ikoti tamata bokala kena Ipletaesi po tamata rebe Ibitikesi boka mo."

Seli pajake ete Kaisare *
22:15-22
(Mrk. 12:13-17; Luk. 20:20-26)

15 Tamata Parisiaru esi keu lepa lupu kena nikwa lalane kena Yesuse Ilepa sala.

16 Esi ulake esi maka luluaru kai tamata rebe esi lene loko kamale Herodese esi keu loko Yesuse. Eleki esi tneu be, "Kuru, ami rekwa be Abeteke batuke rebe tinai neka. Aatetuke sasaisare rebe Alla Isuka atetukele ete amire. Kena Aatetuke amire, tamata esi noake eliare atuli kaisi mo le ah-berake tamata elake pise elake mo, moyo?

17 Hoko Kuru, Abeteke ete ami be, 'Lulu Kaisare eni pletare suke ite seli pajake. Po lulu iteki agamare, seli pajake ete Kaisare tinai pibe mo?' "

18 Po Yesuse Irekwa be tamata meru esi ono misete lelemake. Hoko Ibeteke lokosi be, "Imi tamata nloena! Imi teheke kena Au lepa sala yake!

19 Imi riluke kepe perake rebe seli pajake kenare ete Au mina leke Au selue."

Eleki esi riluke kepene Denare matai eteI.

20 Itneusi be, "Sire oalalei mei kepe per-ake matai meije? Sire eni nane?"

21 Esi ombe, "Kaisare eni oalalei kai eni nane."

Hoko Yesuse Iombe, "Saisa rebe Kaisare iulake seli eteije, seli etei kai saisa rebe Alla Iniere, suke riluke eteI."

22 Kena esi lene Yesuse Iralake mere esi herane le Yesuse Iralakesi mise kuate eleki esi keu beiNi.

Yesuse Ilepa loko tamata esi matare, esi kwana suike
22:23-33
(Mrk. 12:18-27; Luk. 20:27-40)

23 Kena petu mere tamata golongane Saduki esi luake loko Yesuse. Esi tneu loko tamata matale esi kwana suike elia? Mere le esi hlaleke be tamata matale, kwana suike moneka.

24 Hoko esi beteke be "Kuru, Alla Eni lepata rebe nabi Musa ilekire ebeteke be, 'Kwalimu imata pine eni nanae sae mo hoko akai bina balu mere neka leke iruele kwetele kena iseli kwalimu.'

25 Ete meije sie itua kwalitoi. Kwali menare ikai eleki imata po eni nanae sae mo hoko kwalini nomore luare ikai bina balu mere.

26 Eleki kwalini mere imata lekwe po eni nanae sae mo. Sakesa neka ete kwalini nomore telu eti kwalini nomore iture.

27 Pusue kwalia sie itua meru esi kai bina balu esa mere eleki esi mata pususi kai bina balu mere imata lekwe.

28 Kena tamata esi kwana suike, Abeteke be bei kwalia sie itua meru sire pine iono mokwai ete bina balu mere, le pususi esi kai bina esa mere?"

29 Yesuse Ibeteke lokosi be, "Imi nati sala titinai! Imi noake ele mere le imi rekwa lepata bei Alla mo pise Alla Eni kbasare mo.

30 Le kena tamata esi kwana suike esi kai suike moneka hoko tamata meru saka malekata ndete surgare peneka.

31 Ele mere hoko Au atetuke imi loko tamata esi kwana suike bei matale. Imi baise Alla Eni lepate ete ntuana menaru kai imire pene moyo? Ete mere Alla Ibeteke be,

> 32 'Aure Alla rebe Abrahame, Isake kai Yakupe, esi hlaleke lokoKu.'

Ile Alla ete tamata matale mo. Po Alla ete tamata kwanale kai tamata rebe kwana suike."†

33 Kena tamata bokala esi lene Yesuse Iatetuke kai Irekwa titinai hoko esi herane.

Pleta rebe pentine titinai
22:34-40
(Mrk. 12:28-34; Luk. 10:25-28)

34-35 Kena tamata Parisiaru esi lene be tamata Sadukiaru esi ndene le Yesuse Iralake mise, esi lupuke lomai. Eleki kuru Torate sae beisi iluake loko Yesuse leke itehekeNi kai itneuI be,

36 "Kuru, pleta rebe pentine titinai me hukume rebe Musa ilekire saisa?"

37 Yesuse Ibeteke lokoi be, "Suke aoki amu Tuhane Alla kena pusue amu kti-line, pusue amu maka noake kai pusue laleume.‡

---

* **22:14** Kaisare mere ipletae nusa Yahudi kai nusa maketa bokala lekwe. † **22:32** Yesuse Ibeteke be Allare, Alla ete tamata matale mo po ete tamata kwanale kai rebe kwana suike. Le Ile Alla ete Abrahame, Isake kai Yakupe kena erisi kwana sa, kai kena esi kwana suike lekwe. ‡ **22:37** Huk.6:5

38 Mere pleta rebe memenai kai pentine
titinai.
39 Luare sakesa neka. Aoki tamata
makete saka oki ruamu.§
40 Pusue pleta rebe nabi Musa ilekire
kai pusue bukua rebe nabiaru esi lekire*
pusulu mei kena pleta lua meiju peneka."

Kamale rebe Alla IulakeNi kena hlamate tamatare Irulu bei Dauta kai Dauta Eni Tuhane lekwe
22:41-46
(Mrk. 12:35-37; Luk. 20:41-44)

41 Kena tamata Parisiaru esi lupuke lo-
mai sa Yesuse Itneusi be,
42 "Imi noake saisa kena Kamale rebe
Alla IulakeNi kena hlamate tamatare? Ir-
ulu bei sire?"
Esi ralake be, "Kamale Dauta eni anubu."
43 Yesuse Iombe, "Le mula pine Ro Misete
Iono Dauta ikotiNe 'Tuhane?' Le Dauta
ibeteke be,
44 'Tuhane Ibeteke loko auku Tuhane
be:
Arue kena leiKu kai pleta sakesa
kaiKu,
roma Au ono Amu musuaru esi kbasa
sae kwalele moneka.'†
45 Meije Dauta ruai ikotiNe Tuhane hoko
Kamale rebe Alla IulakeNi kena hlamate
tamatare batuke Dauta eni anubu mo! Ile
mere Dauta eni Tuhane lekwe."
46 Tamata sae iralake Yesuse moneka.
Kai bei petu mere esi nehe kena tneu saisa
loko Yesuse moneka.

23

Yesuse Ibeteke keta bei kuru Torataru kai tamata Parisiaru
23:1-36
(Mrk. 12:38-40; Luk. 11:37-54, 20:45-47)

1 Yesuse Ilepa loko Eni maka luluaru kai
tamata bokala be,
2 "Kuru Torata kai tamata Parisiaru esi
supu kbasa peneka kena atetuke Torata
lupe Musa iatetukele.
3 Hoko imi lene kai ono lulu saisa rebe esi
atetukele ete imire, po imi ono lulu saisa
rebe esi onore yake, le rebe esi atetukele
esi ono lulu mo.
4 Esi ono atata ktilina kai pletae imi kena
lulu atata meru, eleyo esi tapa imi toto
kena ono lulu moneka.
5 Saisa rebe esi onore batuke kena
tamata esi isikesi neka. Esi suka pake
kotake kena kute Alla Eni lepata rebe
lekire eleki esi loe me oalaleisu kai me
balaisu, esi kotakaru ela lesi. Kai esi suka
ono esi lapu nanukaru esi rendaru nanu
lesi leke tamata esi seluise, esi isikesi.
6 Sae lekwe, esi suka rue kena otoi mis-
ete rebe holmatele kena esi keu me pes-
taru pise esi kusu me Yahudiaru esi luma
ibadaru.
7 Esi keure esi suka tamata makete esi
lepae hlamate etesi me pasararu leke
tamata bokala esi selusi kai esi suka
tamata esi kotise kuru.
8 Po ete imire, imi suka kotie imire kuru
yake le imi Kurure batuke esa kai imi
pusumi akwali lomai. Hoko sae ilesi bei
sae mo.
9 Kai imi kotie sae mei nusa meije amate
yake le imi Amate batuke esa, Ile mere
Amate rebe Indete surga.
10 Kai imi suka kotie imire elake yake
le imi Elake batuke esa, Kamale rebe Alla
ItalukeNi ete imi peneka. Mere Au ruaKu,
Aure Kamale rebe Alla IulakeKu kena ono
Maka Hlamate ete tamata.
11 Bei imire sire iono elake titinai hoko
suke ilayani imi.
12 Kai sire rebe iono ruaije tamata elake,
namake isupu kbasa sasaisa moneka. Kai
sire rebe iblake eni kbasa sasaisa more,
namake isupu bitike kena tamata elake.
13 Eleki Yesuse Ibeteke loko kuru Torata
kai tamata Parisiaru be, "Imi kuru Torata
kai tamata Parisia, imire tamata maka ono
misete lelemake. Namake Alla Ihukume
imire ktili. Imi ruami suka Au pletae
tamata mo kena Au ono Kamale. Kai imi
pele tamata makete rebe esi suka Au ple-
taise lekwe.
14 [Imi kuru Torata kai tamata Parisia,
imire tamata maka ono misete lelemake!
Namake Alla Ihukume imire ktili. Imi
lemake matabina baluaru leke imi rana esi
lumaru kai imi kotie loko Alla takwali leke
tamata esi noake imire tamata misete. Bei
mere hoko namake imi supu hukumane
elake!]

§ **22:39** Im.19:18 * **22:40** Pleta rebe nabi Musa ilekire natire bukua lima rebe Musa ilekiule. Musa ileki bukua lima: Alla Itolae Nusa, Siri Bei Mesire, Imama, Ntuana Menaru kai Hukumaru nete Suikele. Nabia natire bukua bokala rebe nabiaru esi lekiule. † **22:44** Isi. 110:1

15 Imi kuru Torata kai tamata Parisia, imire tamata maka ono misete lelemake! Namake Alla Ihukume imire ktili. Imi sabu meite kai keu papelake ootoi kena ono batuke tamata esa ikusu imi agamare. Kai kena ile mere ikusu imi agamare peneka, imi ono ineu lesi bei imi leke namake ikusu otoi susate titinai.

16 Imi tamata elaka mata polala! Namake Alla Ihukume imire ktili. Imi beteke be la loko Tuhane Eni Lumare ono loko more mula mo, po la loko mase me Tuhane Eni Lumare pine ono lokole.

17 Imi rekwa sasaisa mo, saka tamata matapolale . Tuhane Eni Lumare pentine lesi bei mase le eono mase mise titinai.

18 Kai imi beteke be la loko otoi maka riluke tanei ete Allare ono loko more mula mo, po la loko tanei rebe tolae kenare hoko suke ono lokole.

19 Imire tamata matapolale. Andia pine epentine lesire? Taneije pibe otoi maka tolae tanei kena palae ete Allare? Otoi maka tolare, le otoi mere pine eono taneije mise titinai ete Alla.

20 Hoko sire pine ila loko otoi maka tola tenei rebe riluke ete Allare, mere ila loko otoi mere kai ila loko taneia rebe tolaelu kenare.

21 Kai sire pine ila loko Tuhane Eni Lumare, hoko mere ila loko Tuhane Eni Lumare kai ila loko Alla rebe Irue kenare.

22 Kai sire pine ila loko surgare, hoko mere ila loko Alla Eni otoi maka rue lakwai kai loko Alla ruaI ndete surgare neka.

23 Imi kuru Torata kai tamata Parisia, imire tamata maka ono misete lelemake! Namake Alla Ihukume imire ktili. Masike solasi, adase nkotone kai jintane, imi riluke perpuluhane ete Tuhane bei esi hasile, eleyo yelu rebe pentine lesi kena hukume rebe Musa ilekire, imi ono lulu mo. Lupe ono saisare suke nkena, oki lomai kai lulu pleta. Yelu meru suke imi ono pusulu, batuke ono loko leini yake kai nete loko riluke perpuluhane ete Tuhane lekwe.

24 Imire tamata elaka rebe saka tamata matapolale. Yelu tona kena hukume rebe upentine more imi ono lulue, yo rebe upentine kena hukume mere imi puli kai mo.

25 Imi kuru Torata kai tamata Parisia, imire tamata maka ono misete lelemake! Namake Alla Ihukume imire ktili. Imi ono tamata esi selu imire kuru miseta, lupe imi koa imi obaru kai pikanaru esi muline eputi yo imi lalemi neu titinai le lalemi loko tamata maketaru esi taneiaru kai batuke lalemi nete imi ruami neka.

26 Tamata Parisi, imire saka tamata mata polala! Suke imi koa imi obaru kai pikanaru esi laleiju mina, leke esi mulinaru uputi lekwe.

27 Kuru Torata kai tamata Parisia imi, imi tamata maka ono misete lelemake! Namake Alla Ihukume imire ktili. Imire lupe nitu latai rebe cete kena putile. Me mulire selue nteki po mpe lalere penu kena lulinaru kai mpulute.

28 Imi lekwe ele mere neka. Masike selu imi ono misete ete tamata maketaru, po lalemi penu kena nloene kai neune.

29 Imi kuru Torataru kai tamata Parisiaru, imi tamata maka ono misete lelemake! Namake Alla Ihukume imire ktili. Imi kerike nabiaru esi lataisu mise, kai imi andolike tamata lale misetaru esi lataisu nteki,

30 kai imi beteke be, ‘Sepo kena amiki ntuana menaru esi ruere pine ami me sakesa kaisi peneka, hoko ami ono lulusi kena bunu nabiaru mo.’

31 Hoko imi ruami naku peneka be imi rulu bei tamata rebe esi bunu nabiaru.

32 Ele mere hoko dosa rebe imi ntuana menaru esi onolu menai pende, imi ono lokolu rame.

33 Imi neu kai imi rulu bei tamata neune. Namake Alla Ihukume imi kena otoi naraka, kai imi hlaleke be imi supu tie bei mere yake.

34 Au beteke ete imi be, ‘Namake Au ulake nabia, tamata maka rekwa kai kuruaru loko imi. Bei sie meru imi bunu leini kai imi paku leini kena ai batai. Leini lekwe imi tetasi me luma ibadaru kai imi suisi bei kota kena kota.

35 Bei mere hoko Alla Ihukume imi le imi ntuana menaru esi bunu pusue tamata rebe esi nsalale sae more. Esi bunu tamata bokala menai bei Habela rebe eni nsalale sae more isupu bunu eti roma Sakaria (Berekia eni nanare), rebe isupu bunu me Tuhane Eni Lumare kai me otoi maka riluke tanei kena pala ete Allare.

36 Imi lene mimise. Imi tamata rebai meije imi supu hukume bei Alla le pusue dosa rebe imi kai imi ntuana menaru esi onoule.’ ”

Yesuse laleIje noa Yerusaleme
23:37-39
(Luk. 13:34-35)

37 Yesuse Ibeteka be, “Tamata rue me
kota Yerusaleme! Imi ntuana menaru esi
bunu nabiaru, kai tamata rebe Alla Iu-
lakesi loko imire, imi rabasi kena batu eti
esi mata. LaleKu kena lupuke imi susuike
peneka, molupe manure eloke esi anaiju,
po imi suka lomei lokoKu mo!
38 Bei mere hoko imi kotare supu atiae le
Alla Iraka imi moneka.
39 Nete! Au beteke ete imi be bei meije
imi selu suike Au mo roma petu kena imi
beteke be:
‘Alla Iriluke misete ete Ile rebe Iluake
kena Eni Nane rebe esi kbasare ela
titinaije!” ’*

24

Yesuse Ibeteke be Tuhane Eni Lumare namake tamata esi likwaiele
24:1-2
(Mrk. 13:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Kena Yesuse Isiri bei Tuhane Eni
Lumare, Eni maka luluaru esi lomei
tehaikeNi kai esi tiluke luma rebe ume
Tuhane Eni Lumare esi leinu kai esi beteke
lokoI be, “Tuhane, Aselu Tuhane Eni
Lumare kai luma me esi leinu uela kai
umise titinai.”
2 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Yele,
Tuhane Eni Lumare kai luma mei esi leinu
uela kai umise titinai Po tatike pine tamata
bei otoi makete esi luake lomei hoko esi
likwaielu eti unesa.”

Yesuse Ibeteke be namake tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi supu susate
24:3-14
(Mrk. 13:3-13; Luk. 21:7-19)

3 Takwali mo Yesuse kai Eni maka lulu-
aru esi keu bei otoi me Tuhane Eni Lumare
lopai ulate saitune aini bokala. Eleki kena
Yesuse Irue ruaI me ulate mere, Eni maka
luluaru esi lomei tehaikeNi kena esi lepa
kai ruaI. Hoko esi tneuI be, “Kuru, petu ila
pine yelu rebe minae Abetekele uonore?
Kena Alomei suike kai kena nusare atia
nere, esi tandaru saisa?”
4 Eleki Yesuse Iralakesi be, “Imi pusumi
lene mimise leke tamata esi lemake imi
be takwali mo nusa meije atia nere, imi
persayesi yake.
5 Le namake tamata bokala me esi lu-
ake pake Auku nane esi lemake be siere
maka hlamate, hoko tamata bokala esi
supu lemake kai esi hlaleke lokosi.
6 Imi lene bola tulei kai lene sou be lisa
etia neka. Hkutuke imi yake. Le piasare
lisa kai lomai neka, po nusa meiju atia
mosa.
7 Le nusa esi lisa kai nusa makete kai
hena esi lisa kai hena makete lekwe. Man-
anaru roma tamata moneka hoko bokala
esi mata kai isu bokala uono kena otoi
bokala.
8 Pusue susata meru menai pine susate
tapa rame saka bina tukune iblake tibuini
kera menai, ela mosa hoko irekwa be tak-
wali mo iruele eni nanare po roma ruelei
mosa.
9 Kena mere tamata esi kerike imi kai
esi riluke imi ete tamata neunaru leke esi
teta imi kai esi bunu imi le imi lulu Aure
pe. Kai namake pusue tamata mei nusare
lalesi tiake imi le imi lulu Aure.
10 Kai tamata bokala esi hleke bei maka
hlaleke loko Alla kai esi riluke esi tamataru
ete tamata maketa rebe lalesi tiakesi kai
lalesi tiake lomai.
11 Nabi tinai more bokala esi luake kena
lemake be siere nabi, esi lemake tamata
bokala kena hlaleke loko esi hnaunaru.
12 Kai tamata neunaru esi tapa boka lesi
kai esi ono neu rame ete tamata maketa
hoko tamata bokala esi oki lomai mise re-
moneka.
13 Po sire pine ihlaleke loko Alla rame eti
imata kai leu lokoI hoko irue kai Alla eti
pela.
14 Kai Sou Misete be Alla Ipletae ite
tamatare atetukele ete pusue tamata mei
nusaru peneka, eleki nusare atia ne.”

Petu susate elake ete pusue tamata mei nusa meije
24:15-28
(Mrk. 13:14-23; Luk. 21:20-24)

15 “Namake kena petu mere imi selu
‘Yele rebe ektolo kai esuka Alla more elepa
tiae rame ekele me otoi misete titinai me
Tuhane Eni Lumare esi laleije.’ Lulu
Alla Eni lepata rebe akmena nabi Daniele
ibeteke be namake petu mere eono. Au
Matiuse, au ahnau imi leke imi baise nabi
Daniele eni lepate mimise leke saisa rebe
tinai more, imi rekwae.

* **23:39** Isi. 118:26

16 Hoko imi rebe me otoi Yudea, imi naya
beini lolete ulate babai mina leke ibunu
imi yake.
17 Tamata rebe esi rue ndete luma mulini
rulu leke naya po kusu rana taneia bei
luma lalei yanoma.
18 Tamata me ndinu leu kena rana la-
pune bei me luma yanoma.
19 Kena petua meru ete bina rebe esi keu
blublulu kai bina rebe susu kwete tone esi
blake kera titinaije neka.
20 Hoko imi kotie loko Alla be, ‘Ama,
Asebei petu susata meru uono kena ulane
talei yake kai kena petu plei* yake le suke
ite bala kena petu mere.’
21 Le susate kena petua meru esusa titi-
nai, lesi bei susata kena petua maketaru
bei kena Alla Itolae nusa meije menai, kai
eono suike moneka.
22 Alla Iono petua meru takwali ete Eni
tamataru mo, le sepo Iono petua meru
takwali hoko pusue tamata esi mata le sae
itahane moneka.
23 Kena petua meru imi lene tamata esi
lemake be, ‘Aselu mina le Kamale rebe
Alla IulakeNi kena hlamate tamatare Iete
meije!’, pise, ‘Iete mere!’, po imi lene lokosi
yake.
24 Le kena petua meru tamata esi lemake
imi be siere kamale rebe Alla Iulakeni
kena ihlamate tamata kai nabia. Esi ono
tanda herana kai esi aseluke kbasa kena
esi lemake, tinake sepo yele hoko imia rebe
Alla Ibitike imire imi hlaleke lokosi.
25 Imi lene mimise! Kena susata meru
uono mosare, Au beteke pusulu ete imi
peneka.
26 Hoko sepo tamata esi lemake imi be,
‘Aselu mina le Kamale rebe Alla IulakeNi
kena hlamate tamatare Indete otoi nsek-
ile!’, imi keu loko otoi mere yake, pise esi
lemake be, ‘Iete mei sokati meije!’, imi lene
lokosi yake.
27 Le Tamata Eni Nanae Iluake suike loko
imire, pusue tamata esi rekwae sosoli saka
silane baeke ehita bei lanite uwei roma
lanite uweije.
28 Kena tamata esi selu tanda meru, esi
rekwa be petu sae me, Au luake suike
mei nusa meije. Meije saka kena pusue
tamata esi selu manu maka kane matale
uuru kena otoi mere, esi rekwa be ete mere
matale me.”

Yesuse Iluake suike mei nusare 24:29-31 (Mrk. 13:24-27; Luk. 21:25-28)

29 “Petu susata meru pela peneka pine
yelu uono sosoli ele meije:

Lematai, bulane, kmalea selu tebikelu
bei petu maketaru.
Hoko lemataije emele lakwai esa,
bulane hita moneka kai kmalearu
tetu. Kai pusue rebe kbasa ndete
lanite hoha titinai.

30 Kena yelu meru pelare, tamata esi selu
Au, Tamata Eni Nanae Indete lanite. Kena
mere pusue tamata mei nusare esi rani kai
esi selu Au, Tamata Eni Nanare. Au luake
suike lomei lokomi kena moputi kai Auku
kbasare ela titinai kai hita titinai.
31 Eleki malekate ihbue trompete elake
kai Au ulake Auku malekataru bei ndete
surga rulu lomei nusaru leke esi lupuke
pusue tamata rebe Au bitikesi bei me
pusue nusa, bei lanite uwei roma lanite
uwei, leke esi rue kai Alla.”

Hnauna kena takwali mo Yesuse Ilomei suike rekwa bei umpama kena ara aini 24:32-35 (Mrk. 13:28-31; Luk. 21:29-33)

32 “Meije imi atetuke bei umpama kena
ara aini: imi selu esi sanaiju ummata kai
krobe kai esi tubuiju uono kena ukusu,
hoko imi rekwa be takwali mo leare
reneka.
33 Hoko sakesa neka, sepo imi selu susata
meru uono peneka hoko imi rekwa be Au,
Tamata Eni Nanae, takwali mo Au luake
suike reneka.
34 Imi lene loko Au mimise! Kena imi
tamata rebai meije pusumi mata mosare
yo susata meru pusulu uono peneka.
35 Tatike pine pusu nusa kai lanite meije
atiae, po Auku lepataru sirikelu mo, saisa
rebe au betekelu tinai eti pela.”

Yesuse Iluake suike lomei nusa meije, tamata esi rekwa mo 24:36-44 (Mrk. 13:32-37; Luk. 17:26-30, 34-36)

36 “Hoko Au luake suike lomei nusare
tamata sae irekwa esi peture kai olase mo,
malekata ndete surgare esi rekwa mo, Au

* **24:20** Tamata Yahudiaru esi be kena petu pleije tamata keu lau lesi bei mahake kilo esa yake. Esi atate mere ktili titinai.

Alla Eni Nanare lekwe Au rekwa mosa, po batuke AmaKu ruaI pine Irekwae!”

37 Eleki Yesuse Iahnau be, “Sepo Au, Tamata Eni Nanare Au luake suike loko imire, sakesa kai kena nusa akmena Nure neka.

38 Le kena kwele lolo nusa mosare esi kane, kinu kai esi kai lomai eti roma petu rebe Nu ikusu kena kapale elake bei aije.

39 Kena mere tamata esi rekwa sasaisa mo eti kwele lolo pusue nusa kai esi mata pususi, hoko sakesa kai kena Au, Tamata Eni Nanare Au luake suike loko imire ele mere neka.

40 Kena petu susata meru luake, sepo tamata lua esi me ndinu hoko sae isupu bitike lolete yo saere sebeie eri rue.

41 Sepo tamata bina sie luaya esi tutu gandume sakesa, sae isupu bitike lolete yo saere sebeie eri rue.

42 Hoko imi lene mimise kai namake Au rame! Le imi rekwa petu kena imi Tuhane Iluake suike loko imire mo.

43 Imi lene meije mimise! Sepo luma upuije irekwa olase kena tamata ndeane ikusu kena kpetu me eni lumare, hoko iraka rame leke tamata ndeane ikusu eni lumare yake.

44 Bei mere hoko imi lekwe suke imi namake Au rame! Le namake Au, Tamata Eni Nanare, Au luake suike loko imire kena olase rebe imi rekwa mo.”

Hnaune kena hidupe nkwakwa kena lulu Yesuse eti Ilomei suike lupe umpama tamata makerike
24:45-51
(Luk. 12:41-48)

45 Eleki Yesuse iahnau rame be, “Tamata makerike rebe inkwakwa kai ikerike mise, mere tamata makerike rebe eliare? Tamata rebe inkwakwa kai ikerike mise, isupu bitike bei ntuane rebe ikerike eteije kena iono elake ete tamata makerike maketaru, leke ionosi kane, panuhuke olase maka kane.

46 Tamata makerike mere laleije ndina titinai, sepo kena ntuane rebe ikerike eteije iluake lomeije, panuhuke ikerike eni makerike.

47 Tamata makerike mere isupu kbasa bei tamata rebe ikerike eteije kena ikbasae eni taneiaru.

48 Po sepo tamata makerike mere ineu hoko inoake me lalei be,

49 Takwali sa pine eni ntuane iluake hoko iteta tamata makerika maketaru kai ikane kinu kai tamata nselitaru.

50 Tamata rebe kerike eteije iluake kena olase kai petu rebe tamata makerike mere irekwa mo.

51 Tamata makerike mere isupu teta boka titinai bei tamata rebe ikerike eteije kai isupu poie me tamata ono misete lelemake esi otoije. Hoko esi rani rame kai esi supu susate.”

25

Yesuse Iluake suike, ite namakeNi rame saka bina beluka lima rebe esi rekwa kai raka rame
25:1-13

1 “Tatike petu rebe Au luake suike, Alla Eni sifate ete imi kena Ipletae tamatare saka umpama bina beluka butu esa meije: sie limaya esi aknekae mise yo sie limaya maketaru mo. Bina beluka sie butu esa esi rana esi pelitaru eleki esi keu sapa mokwai rebe iono kena ikaije.

2 Sie limaya beisi esi boro kai sie limaya maketaru esi rekwa kai esi aknekae mise.

3 Bina beluka rebe borokaru esi keri esi pelitaru po esi keri kai leite kena aknekae mo.

4 Yo bina beluka rebe esi rekware esi keri esi pelitaru kai esi keri kai leite kena aknekaele.

5 Po mokwai rebe iono kena kaije iluake nunu mo, hoko esi hkwau eleki esi ntulu.

6 Kena kpetu tlaije tamata esi kloloe be, ‘Mokwai rebe iono kena kaije iluake peneka! Siri sapai!’

7 Eleki bina beluka butu esa meru esi betu kai esi ono aknekae esi pelitaru leke ehita.

8 Bina beluka rebe borokaru esi beteke loko bina beluka rebe esi rekware be, ‘Imi riluke bei imi leite ete ami mina le amiki pelitaru umata reneka.’

9 Po bina beluka rebe esi rekware esi ralake be, ‘Ami riluke mo le tatike epanuhu ite mo. Mise lesi, imi keu sabe bei maka abelie leite.’

10 Hoko esi keu sabe leite. Po kena esi keu sabe leite, mokwai rebe iono kena ikaije iluake, eleki sie rebe esi akneka kena namakeni pende esi keu kusu sakesa kaini me otoi kena kaije eleki tamata makerikaru esi kobue meture.

11 Bina maketa borokaru esi luake takwali kai esi kloloe be, ‘Ntuane, ntuane, buka meture ete ami mina!’
12 Po mokwai mere iralakesi be, ‘Au rena imi mo!’ ”
13 Eleki Yesuse Ialenake umpama mere pela nere Ibeteke be, “Bei mere hoko imi namake Au rame le petu kai olase kena Au luake suike imi rekwa mo.”

Umpama kena tamata makerike misete kai misete mo
25:14-30
(Luk. 19:12-27)

14 “Kena Alla Ipletae tamatare umpamae lupe alena kena ntuane sae me iono kena ikeu me otoi lauke. Kena ikeu nere, ikoti eni tamata makerikaru kena iono esi usaha kena eni kepenaru.
15 Eleki iriluke kepene etesi lulu esi ktilinaru. Hoko iriluke kepe mase usata lima ete ile sae, iriluke kepe mase usata lua ete ile sae kai iriluke kepe mase usata esa ete ile sae. Eleki ikeu ne.
16 Eleki tamata makerike rebe isupu kepe mase usata limare iusaha sabe kai iabeli kena kepene mere eti isupu kepe mase usata lima tapa lekwe.
17 Tamata mekerike rebe isupu kepe mase usata luare iusaha ele mere neka hoko isupu kepe mase usata lua tapa lekwe.
18 Po tamata makerike rebe isupu kepe mase usate esare ikeu kali likele eleki ihnouke ntuane mere eni kepene kena likele mere.
19 Takwali mina pine ntuane mere ileu eleki ikotisi leke neheke eni kepenaru.
20 Eleki tamata makerike rebe isupu kepe mase usata limare iluake, iriluke kepene etapa kepe mase usata lima kai ibeteke loko ntuane mere be, ‘Ntuane, kepe mase usata lima rebe arilukele ete aure au usaha sabe kai abeli kenae hoko etapa kepe mase usata limare meije.’
21 Eleki ntuane mere iombe, ‘Akerike mise kuate. Ale auku tamata makerike misete kai alene lokoku. Alene lokoku kena kerike loko makerike tone hoko au riluke makerike elake etemu. Alomei, kusu pesta kai au.’
22 Eleki tamata makerike rebe isupu kepe mase usata luaru iluake kai ibeteke be, ‘Ntuane, kepe mase usata lua rebe arilukele ete aure, au usaha sabe kai abeli kenae hoko au supu kepe mase usata lua tapa lekwe.’
23 Ntuane mere iombe, ‘Akerike mise kuate. Ale auku tamata makerike misete kai alene lokoku. Alene lokoku kena kerike loko makerike tone hoko au riluke makerike elake ete ale. Alomei, kusu pesta kai au.’
24 Eleki tamata makerike rebe isupu kepe mase usate esare iluake kai ibeteke be, ‘Ntuane, au rekwa be ntuane alere tamata maka ono tamata esi kerike ktili titinai: asuka ulu gandume rebe aatnane more, asuka lupuke hasile bei bibite rebe alibuke more.
25 Kai rilaku le tinake arana kepene rebe au abeli kenare pine au supure. Hoko au keu bunike ntuane amu kepene mere mpe tapele lebui. Rana amu kepene lome!’
26 Ntuane mere iombe, ‘Ale tamata makerike neune kai nosone. Arekwa peneka be au suka ulu gandume rebe au atnane more, kai au suka lupuke hasile bei bibite rebe au libuke more. Au rana kepene rebe tamata makete esi abeli kenae pine esi supure o?
27 Ele mere hoko suke akusue auku kepene mere me banke leke kena au leure au rana auku kepene mere kai esi bunare.’
28 Kai iombe, ‘Rana kepene mere beini kai rilukele ete tamata makerike rebe isupu kepe mase usata butu esare.’
29 Le sire pine ikerike mise ete Au, tatike pine isupu boka titinai kai iono tamata rebe eni taneia boka. Po sire pine ikerike mise ete Au mo, tatike pine saisa rebe Au riluke etei pende Au rana beini suike.
30 Hoko tamata makerike rebe ipakuna more isupu poie me muli me otoi rebe kpetu kurule kai susate titinai. Irani kai isupu susate elake ete mere.”

Kena Yesuse Iluake suike Iteu pakala ete pusu tamata
25:31-46

31 “Namake kena petu sae me, Au, Tamata Eni Nanae, luake suike sakesa kai Auku malekataru, Au rue kena Auku otoi rebe mise titinaije kai Auku kbasare ela titinai.

32 Kai pusue tamata mei nusa meije esi
lupuke me oaKu. Eleki Au tebisi bei lomai
kena toini lua, saka tamata maka pialae
binatane itebi dombare bei pipire.
33 Tamata rebe esi ono lulu Alla Eni
sukare Au lupukesi sapleuke Auku mak-
wanale, yo maketaru esi sapleuke Auku
mapale.
34 Eleki Au, Kamale, Au beteke loko
tamata rebe esi me sapleuke Auku mak-
wanale be, 'Imia rebe AmaKu Iono misete
ete imire, imi lomei! Lomei kusu mei otoi
rebe Alla Iaknekae ete imi peneka bei kena
nusa meije etola menaije sa eti roma meije.
35 Le kena tiaKu senere, imi riluke man-
ane eteKu kai kena kmalake Aure, imi
riluke kwele eteKu. Kena Aure tamata
beluke me imi henare, imi keriKu me imi
luma.
36 Kena Auku pakiane sae more, imi
riluke pakiane eteku. Kena kerake Aure,
imi li lokoKu. Kena esi kusue Au me buije,
imi tapaKu.'
37 Eleki namake tamata miseta meru
esi beteke be, 'Tuhane, kena rebai andia
pine ami selu Tuhane tiaMu sene eleki
ami riluke manane ete Tuhane Ale? Pise
Tuhane kmalakeMu eleki ami riluke kwele
ete Ale?
38 Kena rebai andia pine ami selu
Tuhane Ale, tamata beluke me amiki
henare eleki ami keriMu me amiki
lumare? Pise kena rebai andia pine
Tuhane Amu pekeane sae mo eleki ami
riluke pakiane ete Ale?
39 Kena rebai andi pine ami selu Tuhane
kerakeMu pise esi kusueMu me bui eleki
ami tapa Ale?'
40 Eleki Au ralakesi be, 'Leke imi rekwa
be: kena imi ono meru ete sae bei Auku
tamata rebe esi hlaleke lokoKu, rebe imi
noakeise tamata susate hoko mere sakesa
kai imi onoe ete Aure neka.'
41 Yo Au beteke loko tamata rebe esi
me sapleuke Auku mapale leneka be, 'Imi,
Tamata rebe Alla Itosiemi! Imi supu
hukume rebe ktili titinai! Keu beiKu kai
kusu me otoi susate titinai eti pelare rebe
Alla Iaknekae ete ro tiaru esi elake kai eni
kwetelaru leke esi kusu kenae kai rue eti
pela ete mere neka.
42 Le kena tiaKu senere imi riluke
menane ete Au mo, kena kmalake Aure imi
riluke kwele eteKu mo.
43 Kena Aure tamata beluke me imi
henare, imi keri Au me imi lumare mo.
Kena Auku pakiane sae more, imi riluke
pakiane ete Au mo. Kena kerake Au kai esi
kusue Au me buije, imi li lokoKu mo.'
44 Eleki namake esi beteke loko Au be,
'Tuhane, kena rebai andia pine ami selu
Tuhane tiaMu sene, pise kmalakeMu, pise
Alere tamata beluke me amiki henare, pise
Amu pakiane sae mo, pise kerakeMu, pise
supu kusue kena bui eleki ami li loko
Tuhane Ale more?'
45 Eleki Au ralakesi be, 'Leke imi rekwa
be: tamata rebe esi hlaleke loko Au, rebe
imi noakeise tamata susate, imi suka tapa
sae kuesa beisi mo, hoko mere sakesa kai
imi suka tapa Au more neka.'
46 Hoko tamata meru esi supu huku-
mane bei Allare esi supu susate eti pela,
eleyo tamata rebe esi ono lulu Alla Isukare,
esi supu rue mise kai Alla eti pela."

26

Tamata Yahudi esi elakaru esi lepa lupu kena bunu Yesuse
26:1-5
(Mrk. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Kena Yesuse Iatetuke pusue meru pela
peneka, Ibeteke loko Eni maka luluaru be,
2 "Imi rekwa be lesike petua lua pine
tamata Yahudiaru esi pesta nete suike Alla
Isirie esi ntuana menaru bei Mesire. Mere
esi kane roti rebe pake ragi mo. Eleki esi
riluke Au, Tamata Eni Nanae, kena paku
Au ahlake ai batai."
3 Kena mere imama elakaru kai tamata
Yahudiaru esi elaka mpai lale esi lupu me
imame elake lakwai esa eni nane Kaya-
pase, eni lumare.
4 Esi nikwa lalane ndendene kena kerike
Yesuse kai bunuI.
5 Eleki esi beteke be, "Kena pesta elake
mere kerike Yesuse yake le tamata me esi
sukaI hoko esi nasuke ite kai esi hohae
petu mere."

Bina sae isoba leite boini ntelete titinai kena Yesuse
26:6-13
(Mrk. 14:3-9; Yoh. 12:1-8)

6 Eleki kena Yesuse Ime hena Betaniare,
Ime Simone eni luma. Simone mere Yesuse
Iono eni makerake rebe usaiju kai tinaiju
puluele mise.

7 Eleki kena Yesuse Ikane, bina sae iluake
lokoI, Ikeri leite boini ntelete titinai rebe
esi belini elake kena hlau buini bei batu
mutale. Eleki bina mere isoba Yesuse ulu
buaIje kena leite mere.
8 Eleki Yesuse Eni maka luluaru esi selu
mere hoko esi ono kai esi beteke be, “Bina
meije imise mo le iatia leite belini elake.
9 Sepo leite boini ntelete titinai mere
abeliele hoko supu kepena bokala. Eleki
riluke esi kepene ete tamata susate.”
10 Po Yesuse Irekwa lalesi hoko Ibeteke
lokosi be, “Imi ono susate ete bina meije
yake, le iono misete eteKu.
11 Tamata susate, erimi rue kaisi rame
hoko imi tapasi sa, po Au rue kai imi tak-
wali moneka.
12 Bina meije isoba leite kena ulu buaKu
le takwali mo Au mata neka hoko iaknekae
meije kena imi tolae Au kena liane benaije.
13 Imi lene lokoku mimise! Kena lepae
Sou Misete me nusa otoi etia neka, saisa
rebe bina meije ionore, esi lepae lekwe
leke tamata esi nete suike lokoi.”

Yudase lalei kena iriluke Yesuse ete tamata rebe esi suka bunuIje leke isupu kepene
26:14-16
(Mrk. 14:10-11; Luk. 22:3-6)

14 Eleki Yudase Iskariote isiri bei luma
mere kai ikeu loko imama elakaru. Yudase
Iskariote mere Yesuse Eni maka lulu sae
bei Eni maka lulua butu esa lesini luaru
lekwe.
15 Ibeteke lokosi be, “Sepo au riluke
Yesuse ete imi, hoko imi riluke saisa ete
aure?” Esi neheke kepene, batuke kepe
perake matai butu telu neka, eleki esi
riluke etei.*
16 Eleki bei mere Yudase inikwa lalane
kena kerike Yesuse leke irilukeNi ete
tamata Yahudiaru esi elakaru.

Yesuse kai Eni maka luluaru esi kane sakesa kena nete suike esi ntuana menaru esi siri bei Mesire
26:17-25
(Mrk. 14:12-21; Luk. 22:7-14, 21-23; Yoh. 13:21-30)

17 Eleki kena petu esa bei pesta tamata
Yahudi esi kane roti rebe ragi more
peneka, Yesuse Eni maka luluaru esi luake
lokoI kai esi tneu be, “Kuru, ite nikwa
otoi etia kena moa manane kena ite kane
sakesa leke nete suike loko petua rebe
akmenare Alla Isirie iteki ntuana menaru
bei nusa Mesire.”
18 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Imi
keu loko tamata sae ndete kotare eleki imi
beteke kenai be, ‘Amiki Kuru Ibeteke be
takwali mo Imata neka hoko Ikane sakesa
kai Eni maka luluaru mei amu luma leke
nete suike loko ntuana menaru esi siri bei
Mesire.’ ”
19 Eleki Eni maka luluaru esi ono lulu
Ibetekele hoko esi keu kai aknekae man-
ane me luma mere.
20 Eleki kena kpetu peneka Yesuse Ikane
sakesa kai Eni maka lulua butu esa lesini
luaru ete mere.
21 Kena esi kane sa, Yesuse Ibeteke lokosi
be, “Lene mimise! Bei imi toini meije
tamata esa me iriluke Au loko tamataru
leke esi bunu Au.”
22 Kena esi lene mere, lalesi kera titi-
nai hoko esi beteke loko Yesuse rame be,
“Kuru, mere au mo moyo?”
23 Eleki Yesuse Iralakesi be, “Ile sae bei
imi butu esa lesini lua meiju rebe ilutu
roti kena oba sakesa kai Aure, Auku ebe
misete, ile mere rebe iriluke Au ete tamata
rebe esi suka bunu Aure.
24 Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke
be, ‘Tamata Eni Nanae Isupu susate hoko
Imata sa.’ Po tamata rebe Iriluke Au,
Tamata Eni Nanae loko tamata rebe esi
bunu Aure, isupu susate ela titinai. Hoko
mise lesi tamata mere inai ruelei yanoma.”
25 Eleki Yudase rebe tatike pine iriluke
Yesuse itneuI be, “Kuru, mere au mo
moyo?” Eleki Yesuse Iralakeni be, “Yele,
ale ruamu betekele mere peneka.”

Yesuse Ikane roti kai kinu anggure kwelini sakesa kai Eni maka luluaru
26:26-30
(Mrk. 14:22-26; Luk. 22:14-20; 1Kor. 11:23-25)

26 Kena esi kane sa, Yesuse Irana roti,
Ikotie terima kasi bei Alla kai Ibire roti
mere, eleki Irilukele ete Eni maka luluaru
kai Ibeteke lokosi be, “Imi ranae kai kanele
le meije nanakwalaKue!”
27 Eleki Yesuse Irana oba esa rebe penu
kena anggure kwelini, Ikotie terima kasi
bei Alla kai Irilukele etesi kai Ibeteke be,
“Imi pusumi kinu bei oba meije.

* **26:15** Akmenare, kepene mere batuke kena seba tamata makerike esa neka.

28 Le meije Auku lalakwe rebe ankenae
Alla Italuke ete imire kai Auku lalakwe
ponikele kena ampune tamata bokala esi
dosaru.
29 Lene mimise! Au kinu anggure
kwelini moneka, eti roma petu rebe ite
kinu anggure kwelini rebe beluke sakesa
me AmaKu Eni nusa beluke."
30 Eleki esi menani isike Alla pela, pine
esi keu lolete ulate Saitune.

Yesuse Ibeteke be tatike pine Petruse ibeteke be irena Yesuse mo
26:31-35
(Mrk. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

31 Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni maka
luluaru be, "Kpetu meije neka, imi pusumi
naya bei Au le tamata neunaru esi ono tiae
ete Aure. Le Alla Eni lepate rebe nabire
ilekire ebeteke be,
'Au bunu maka raka dombare hoko
eni dombaru unaya bei lomai.'
32 Po kena Au kwana suike peneka, Au
keu eike bei imi lolete otoi Galilea."
33 Eleki Petruse ibeteke loko Yesuse be,
"Masike sie maketaru esi naya bei Ale, po
au lulu Ale kai naya bei Ale mo."
34 Yesuse Ibeteke lokoi be, "Alene lokoKu
mimise! Kena kpetu meije neka, manure
totlae mosare, ale ruamu beteke rebai telu
be arena Au mo."
35 Po Petruse iombe, "Masike au supu
bunu sakesa kai Ale mula mo. Au beteke
mo be au rena Tuhane Ale mo!"
Eleki Eni maka luluaru pususi beteke ele
mere leneka.

Yesuse Ikotie loko Alla me otoi Getsemani
26:36-46
(Mrk. 14:32-42; Luk. 22:39-46)

36 Eleki Yesuse Ikeu kai Eni maka luluaru
me otoi sae me esi nane Getsemani. Eleki
Yesuse Ibeteke lokosi be, "Kwetela imi, rue
ete meije mina, yo Au kotie loko Alla ete
morare."
37 Eleki Ilui Petruse kai Sebedeuse eni
nanae luaru, Yakobuse kai Yohanese esi
keu kaiNi lora toto. Kena mere laleIje kera
titinai.
38 Ibeteke loko telusi be, "LaleKue kera
titinai, Au blake saka Au matare reneka!
Telumi rue raraka ete meije kai Au mina."
39 Yesuse ruaI lora toto eleki Itola tibubui
lope tapele kai Ikotie loko Alla be, "AmaKu,
sepo Asuka hoko Atapa Au leke susate rebe
suke Au supure Au supu yake. Po lulu
Auku sukare yake po lulu AmaKu Amu
sukare neka."
40 Ikotie pela, eleki Ileu loko Eni maka
lulua teluaru kai Iselu telusi ntulu. Eleki
Ibeteke loko Petruse be, "Batuke olase ului
esa yo telumi raraka kai Au mo le mula?
41 Betu kai kotie loko Alla leke imi tetu
bei ro tiaru esi elake esi kbasare yake. Le
Au rekwa be imi suka ntulu mo kai imi
suka kotie loko Alla rame po nanakwalami
ktili moneka."
42 Eleki Yesuse Ikeu suike kena rebai
lua kai Ikotie loko Alla be, "AmaKu, sepo
susate meije suke Au supu neka, kai Ahetie
bei Au moneka, hoko sebeie lulu AmaKu
Amu sukare neka."
43 Pela eleki Ileu loko telusi kai iselu
telusi ntulu le esi hkwau kuate.
44 Eleki Yesuse Ikeu suike leneka kena
rebai telu kai Ikotie loko Alla sakesa kai
miminare neka.
45 Pela eleki Ileu loko telusi kai Ibeteke
lokosi be, "Erimi ntulu salo? Totonai meije
tamata esi luake lomei kena esi riluke
Au, Tamata Eni Nanae meije, ete tamata
dosaru neka.
46 Betu no, mai ite keu. Imi selu! Tamata
rebe iriluke Aure iluake pene!"

Tamata Yahudi esi elakaru esi ulake tamata esi kerike Yesuse
26:47-56
(Mrk. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

47 Kena Yesuse eri lepa sa, Yudase, ile sae
bei Yesuse Eni maka lulua butu esa lesini
luaru, iluake kai tamata bokala, esi keri
sari kai ai buai. Sie meru esi supu ulake bei
imama elaka kai Yahudia esi elakaru.
48 Tamata rebe iriluke Yesuse ibeteke ke-
nasi peneka be, "Ile rebe au ataIje, mere
Yesuse. KerikeNi!"
49 Hoko kena esi me kai Yesuse peneka,
Yudase ilomei tehaike Yesuse sosoli kai
ibeteke lokoI be, "Kuru!" Eleki iata Yesuse.
50 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, "Kuebe,
aluake lomei kena ono saisare?" Eleki
Tamata bokala meru esi lomei loko Yesuse
kai esi kerikeNi.
51 Eleki tamata esa bei Eni maka luluaru
rebe iete mere isira eni sarire eleki ilasa
imame elake eni makerike eni tina loine
teue.

52 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, “Kusue
sari mere kena esi lumare, le sire pine
iklemake sari hoko imata kena sari leneka.
53 Arekwa mo piseo betinake Au koti
tapa bei AmaKu tekwa mo leke Iulake
malekata toini butu esa lesini lua lesi kena
esi hlamate Au?
54 Po sepo Au ono ele mere hoko Alla
Eni lepate rebe ebeteke Au matare sae lulu
moneka.”
55 Eleki Ihali beteke loko tamata bokala
meru be, “Aure tamata maka atia pemer-
inta mo, hoko imi kerike Aure, imi keri sari
kai Ai buai nanuke yake! Pela petu Au
atetuke me Tuhane Eni Luma uwei keholi,
Au atetuke imi ete mere takwali peneka.
Po imi kerike Au ete mere mo.
56 Po tinai. Meije imi kerike Au ele meije
leke lulu Alla Eni lepata rebe nabiaru esi
betekele.” Eleki Eni maka luluaru esi naya
beiNi.

Yesuse Ime tamata Yahudiaru esi elaka maka teu pakalaru oasi

26:57-68

(Mrk. 14:53-65; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

57 Eleki esi keri Yesuse loko imame elake
titinaije me eni luma, eni nane Kayapase.
Kuru Torataru, imama elakaru kai Yahudi-
aru esi elaka bei me lale esi lupuke lomai
ete mere.
58 Eleki Petruse ilulu Yesuse bei lauke me
imame elake eni otoi kena malama me eni
luma leini. Eleki Petruse irue sakesa kai
tamata maka raka lumare. Le isuka rekwa
be esi ono saisa kena Yesuse.
59 Eleki imame elaka kai tamata elaka
maka teu pakala pususi nikwa tamata rebe
lepa tiae ete Yesuse leke esi hukume Imata.
60 Eleki tamata bokala esi alenake Yesuse
be Ineu, po lepata meru sae nkena mo.
Eleki sie luaya esi keleke kai esi alenake be,
61 “Ami lene Yesuse Ibeteke be Ilikwaie
Tuhane Eni Lumare po Ieleke suike petua
lua.”
62 Eleki imame elake lakwai esare ikele
me tamata oasi eleki itneu Yesuse be,
“Tamata meiju esi alenake Aneure tinai
pibe mo? Le mula pine Aleliesi more?”
63 Po Yesuse Indene. Iralakeni mo. Eleki
Imame elake mere ibeteke lokoI be, “La
loko Alla, Abeteke ete ami be Ale mere
Kamale rebe Alla ulakeNi kena hlamate ite
tamatare, o? Ale Alla Eni Nanae, o?”
64 Eleki Yesuse Iralakeni be, “Yele, tinai,
mere Au. Eleki tatike pine imi selu Au,
Tamata Eni Nanae Irue kena Maka Kbasa
lakwai esare Eni sapleuke makwanale kai
Iluake suike lomeije Indete kena moputi
ndete lanite.”
65 Eleki imame elake Kayapase mere
ikahi eni lapune le inasuke Yesuse kai
ibeteke be, “Ami nikwa tamata rebe lepa
tiae ete Yesuse moneka le ruaI beteke be
Isakesa kai Alla.”
66 Eleki itneusi be, “Hoko imi mula
Yesuse?”
Tamata esi biuwe kai lepa loko lomai be,
“Iono dosa elake ete Alla. Meije suke Isupu
hukumane matale. BunuI!”
67 Eleki esi toe oalaleIje. Kai esi obi
oalaleIje eleki esi blukuI, kai tamata leini
esi tetaI.
68 Esi beteke lokoI be, “Kamale rebe Alla
IulakeNi kena hlamate tamata, Abeteke
no. Sire pine itetaMue?”

Petruse ibeteke rebai telu be irena Yesuse mo

26:69-75

(Mrk. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

69 Kena mere Petruse irue me imame
elake eni luma leini sakesa kai tamata
bokala. Eleki bina makerike ete imame
elake iluake lomei eleki ibeteke loko
Petruse be, “Ale mere sakesa kai Yesuse
bei otoi Galilea, moyo?”
70 Po Petruse ibeteke me tamata bokala
meru be, “Abeteke mere au nati mo.”
71 Eleki Petruse ikeu me pakale esi
meture, makerike bina makete iselu
Petruse eleki ibeteke loko sie ete meru be,
“Tamata meije isakesa kai Yesuse bei hena
Nasarete.”
72 Eleki Petruse ila loko Alla kai ibeteke
loko sie meru be, “Au rena tamata mere
mo.”
73 Eleki takwali mo, tamata ete meru esi
lomei loko Petruse kai esi beteke be, “Tinai,
ale mere sakesa kai Yesuse le au rekwa bei
amu lepate.”
74 Eleki Petruse ila suike loko Alla be,
“Alla, Aono susate ete au neka sepo au
beteke tinai mo.” Eleki ibeteke loko tamata
meru be, “Au rena tamata mere mo.”
Eleki kena mere manure totlae.
75 Eleki Petruse inete suike loko Yesuse
Ibeteke be, “Manure etotlae mosare

abeteke rebai telu be, ‘Au rena Yesuse mo.’ ” Eleki isiri kai irani le kaplalei titinai.

27

Yesuse Isupu keri me gubernure Pilatuse oai
27:1-2
(Mrk. 15:1; Luk. 23:1-2; Yoh. 18:28-32)

1 Bebeleti lakwai esa sa, imama elaka kai tamata Yahudiaru esi elakaru esi lupu kai lepa kai lomai kena bunu Yesuse.
2 Esi ulake tamata kena lo Yesuse eleki esi keriNi loko Pilatuse, tamata Roma, gubernure me otoi Yudea.

Yudase ibunu ruai
27:3-10
(Ula. 1:18-19)

3 Eleki kena Yudase rebe iriluke Yesuse ete tamata rebe esi suka bunuIje iselu be Yesuse Isupu hukumane matale, hoko kaplalei. Eleki Ikeu leuke kepe peraka matai butu telure ete imama elakaru kai tamata Yahudiaru esi elakaru.
4 Kai ibeteke be, “Au supu dosa elake le au riluke tamata rebe eni sala sasaisa mo ete tamata rebe esi suka bunuI eti Isupu hukumane matale.”
Po esi ralakeni be, “Mere ami rekwa kai ale mo, sebeie ruamu.”
5 Hoko Yudase ipoie kepe peraka meru lopai Tuhane Eni Luma laleije, eleki ikeu kai ikwelie ruai ne.
6 Eleki imama elakaru esi rana kepene mere kai esi beteke be, “Kepene meije kepe lalakwe nsolite hoko lulu Alla Eni lepata rebe nabi Musa ilekire, tolae me Tuhane Eni Lumare sakesa kai tanei rebe rilukele ete Allare mise mo.”
7 Eleki pusu lalesi esa kena esi pake kepene mere kena sabe tapele otoi bei tamata maka ono taneia bei tapele. Tapele otoi mere esi ono kena otoi maka hnouke tamata Yahudi mo rebe esi mata ete mere.
8 Bei mere hoko eti roma meije tapele mere esi kotie esi nane Tape Lalakwe Nsolite.
9 Hoko Alla Eni lepate rebe akmena nabi Yermia ibetekele be,

> “Esi rana kepe peraka matai butu telu, rebe tamata Israelaru esi teu lepate esa peneka kena seli tamata sae beline kenae.
> 10 Kai esi pake kepena meru kena sabe tapele bei tamata maka ono taneia bei tapele, lulu Tuhane Eni pleta ete aure.”

Lepate mere eonore mere peneka.

Gubernure Pilatuse iteu pakala ete Yesuse
27:11-14
(Mrk. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Yoh. 18:33-38)

11 Eleki kena Yesuse Ime Pilatuse oaije, gubernure mere itneu Yesuse be, “Ale mere kamale bei tamata Yahudi o?” Eleki Yesuse Iralake be, “Yele, Amu lepate mere tinai!”
12 Eleki imama elakaru kai Yahudiaru esi elakaru esi beteke loko Pilatuse be, “Tamata meije Iono neuna bokala peneka.” Po Yesuse Ileliesi moneka.
13 Eleki Pilatuse itneu Yesuse be, “Esi alenakeMu be Aneu titinai yo Aleliesi mo le mula?”
14 Po Yesuse Iralake moneka hoko gubernure mere iherane.

Yesuse Isupu hukume kena pakuI ahlake ai batai
27:15-26
(Mrk. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39-19:16)

15 Kena petu tamata Yahudiaru esi kane roti rebe pake ragi more, piasare gubernure isebeisi sirie tamata esa bei buije leke hukumeni moneka.
16 Kena mere tamata sae me bui rebe ineu titinai eni nane Yesuse Barabase.
17 Eleki kena tamata bokala esi lupuke lomai peneka, Pilatuse itneusi be, “Sire pine imi suka au sirieni ete imire? Yesuse rebe kotine Barabase pibe Yesuse rebe kotiNe Kamale rebe Alla IulakeNi kena hlamate tamatare?”
18 Pilatuse itneu ele mere le irekwa be imama elakaru lalesi tiake Yesuse hoko esi keriNi lokoi. Po Pilatuse inoake be tamata bokala esi suka sirie Yesuse.
19 Eleki kena Pilatuse irue me otoi maka teu pakalare, eni bina inauke lokoi be, “Aono sasaisa ete tamata mere yake le Eni sala sae mo. Le beiNi pine mempetuke au kmani tiae rebe eono petu meije rouweku.”
20 Po imama elakaru kai tamata Yahudiaru esi elakaru esi umauke tamata bokala leke beteke ete gubernure Pilatuse be sirie Barabase yo bunu Yesuse.

21 Eleki gubernure Pilatuse itneu suike
loko tamata bokala meru be, “Bei sie luaya
meiju, sire pine imi suka au sirieni ete
imire?” Eleki esi ralake be, “Barabase.”
22 Eleki gubernure Pilatuse ibeteke
lokosi be, “Hoko au ono saisa kena Yesuse
rebe kotiNe Maka Hlamate?” Pususi
ralakeni be, “PakuI ahlake ai batai leke
Imata!”
23 Gubernure Pilatuse itneu suikesi be,
“Po Eni sala saisa?” Esi kloloe tiktili lesi be,
“PakuI ahlake ai batai leke Imata!”
24 Pilatuse isuka hlamate Yesuse, po
moneka le tinake tamata meru esi nasu
kai ono hoha. Hoko iulake rana kwele
kai ikoa balai me tamata bokala meru oasi
leke aseluke be iono sala sae mo. Iombe,
“Auku sala sasaisa mo kena tamata meije
Imata! Mere ruami onoe!”
25 Pusue tamata bokala meru esi kloloe
be, “Yele, mula mo, ami kai amiki
anubuaru supu esi hukumane neka.”
26 Eleki Pilatuse iulake eni tamataru esi
sirie Barabase bei buije le isuka tamata
meru lalesi ndina. Yo iulake tamata esi teta
Yesuse kena mekute buai kai irilukeNi ete
solaluaru kena pakuI ahlake ai batai leke
Imata.

Yesuse Isupu teta kai Isupu toae 27:27-31 (Mrk. 15:16-20; Yoh. 19:2-3)

27 Eleki Pilatuse eni solaluaru esi keri
Yesuse me Pilatuse eni otoi maka ruere, kai
esi koti pusue solalua maketaru, eleki esi
keholi Yesuse.
28 Esi lesu Yesuse Eni pakiane kai esi
ono Ialike lapu mahmelane leke seluI saka
kamale.
29 Eleki esi liu ai luli sanai kai esi tolae
kena Yesuse uluIje. Esi rana toane buai
kai esi tolae kena balaI makwanale. Eleki
esi tatu lokoI kai esi toaeNi be, “Hlamate,
tamata Yahudiaru esi Kamale!”
30 Esi toeNi kai esi rana toane buai mere
eleki esi teta ulu buaIje kenae.
31 Eleki kena esi toaeNi kai esi ono neune
eteiI pelare, esi lesu lapu mahmelane mere
beiNi kai esi ono Ialike ruaI Eni lapune. Esi
sirieNi bei Pilatuse eni lumare leke pakuI
ahlake ai batai leke Imata.

Yesuse Isupu paku ahlake ai batai 27:32-44 (Mrk. 15:21-32; Luk. 23:26, 33-43)

32 Esi siri lolete bei kotare esi tetue
tamata bei kota Kirene sae me lalane tlai,
eni nane Simone. Esi ulake Simone iliku
Yesuse Eni ai batai rebe tatike pine esi
pakuI kenare.
33 Eleki esi luake ndete otoi rebe esi nane
Golguta [esi natire be, “Otoi ulu alati.”]
34 Ete mere esi toha anggure kai solu
eleki esi riluke ete Yesuse leke Ikinue. Po
kena Inenake anggure mere, Isuka kinu
mo.
35 Esi lesu Yesuse Eni pakiane eleki pakuI
ahlake ai bataije eleki esi elekele. Eleki esi
poie undi loko Eni pakiane mere be sire
pine isupure.
36 Eleki esi rue rakaI.
37 Eleki esi paku lepate matai ndete baba
bei Yesuse uluIje leke tamata esi rekwa be
Yesuse Isupu hukumane bei saisa. Lepate
matai mere be, “Meije Yesuse, Yahudiaru
esi Kamale.”
38 Kena mere lekwe esi paku tamata ne-
una lua ahlake ai batai sakesa kai Yesuse
neka. Sae sapleuke makwanale kai sae
sapleuke mapale.
39 Tamata rebe esi keue mere, esi lepae
tiae lokoI kai esi kwasuke ulusi leke toaeNi,
40 Esi lepa tiae lokoI be, “Ale mere pine
abeteke be alikwaie Tuhane Eni Lumare
kai Aeleke suike kena petua lua moyo?
Sepo Ale Alla Eni Nanae hoko rulu lomei
bei ai tutine kai Ahlamate ruaMu no!”
41 Kai imama elakaru kai kuru Torataru
kai tamata Yahudi esi elakaru lekwe esi
sobueNi be,
42 “Tamata makete Ihlamatesi po Ihla-
mate ruaIje saisa mo. Sepo Ile Yahudi esi
Kamale hoko ite selu namake Irulu bei ai
tutine leke ite hlaleke lokoI.
43 Ihlaleke loko Alla, kai Ibeteke be Ile
Alla Eni Nanae. Hoko ite selu be Alla Ihla-
mateNi pibe mo?”
44 Kai tamata neuna lua meru lekwe esi
lepae tiae lokoI ele mere lekwe.

Teu Yesuse Eni nasite 27:45-56 (Mrk. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)

* **27:46** Ete meije Yesuse ruaI lepa kena Eni Soure: Eli, Eli, mere sou Ibrani yo lama sabaktani, mere sou Alamaike rebe kena mere esi pakele pela petu me otoi Yudeare.

45 Kena olasa butu esa lesini lua hk-
watare, otoi mere mele pusue eti roma
olasa telu kmau.
46 Kena olasa telu kmaure Yesuse Iklo-
loe loko Alla be, “Eli, Eli, lama sabaktani?*”
esi natire, “Alla, Alla, le mula pine Asebeie
Aure?”
47 Eleki sie ilaru esi kele ete mere, esi lene
Yesuse Iklolore hoko esi beteke loko lomai
be, “Imi lene, Ikoti loko Elia!”
48 Eleki ile sae bei sie meru ibala irana
karane mutale eleki ilutu kena anggure
maklinute eleki irilukele kena ai buai ete
Yesuse leke Ihmosoe.
49 Po tamata makete esi beteke be, “Na-
make mina. Ite selu be Elia iluake kena
ihlamateNi pise o?”
50 Eleki Yesuse Ibiuwe ela suike eleki teu
Eni nasite ne.
51 Kena mere ndau kota Yerusaleme,
obite nurui elake me Tuhane Eni Lumare
esi laleije rebe ereba sokati mise titinaije
ekahie bei ndete roma mpe. Kai isu elake
kai ula batuaru robilu.
52 Batua rebe uobi lutike tamata mata-
laru esi liana benaiju esi meture ukloli kai
tamata matala bokala rebe esi hlaleke loko
Allare esi kwana suike.
53 Esi siri bei liana benaiju kai namake
kena Yesuse Ikwana suike esi keu kusu me
kota Yerusaleme hoko tamata bokala esi
selusi ete mere.
54 Eleki solalu Romawi utune esi elake
kai solalua rebe esi raka Yesuse rilasi le
isu elake kai yelu rebe uono meru. Hoko
esi beteke be, “Tinai, tamata meije Alla Eni
Nanae!”
55 Ete mere bina bokala esi selu Yesuse
bei lauke. Bina meru pine esi luluI kai
layaniNi bei kena Ime otoi Galilea sa.
56 Bei bina meru, Maria Makdalena
(natire Maria bei Makdala), Maria
Yakobuse kai Yusupe inaisi kai Sebedeuse
eni nanaru inaisi me.

Yusupe bei Arimatea ihnouke Yesuse kena liane benai
27:57-61
(Mrk. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

57 Kena kmau peneka ile sae me eni
taneia bokala bei kota Arimatea eni nane
Yusupe ihlaleke loko Yesuse peneka.
58 Ikeu loko Pilatuse kena ikotie Yesuse
leke ihnoukeNi kena liane benai. Eleki
Pilatuse iulake eni solaluaru esi riluke
Yesuse ete Yusupe.
59 Eleki Yusupe Irana Yesuse eleki ikopaI
kena obite nurui misete.
60 Eleki itolaeNi kena eni liane benai
beluke kena ulate batu rebe iulake eni
makerikaru esi kalire. Eleki ilolike batu
elake lutike liane esi benaije pine ileu.
61 Po Maria Makdalena kai Maria makete
lekwe esi rue limese liane rebe Yesuse Ime
kenare.

Solaluaru esi raka liane benai rebe tolae Yesuse kenare
27:62-66

62 Ele bobanure Yahudiaru esi petu plei,
imama elakaru kai tamata Parisiaru esi
keu loko Pilatuse,
63 kai esi beteke be, “Ntuane, ami nete
Yesuse, tamata nloene mere, Ibeteke kena
Imata mosare be, ‘Petua luare Ikwana
suike bei matale.’
64 Bei mere hoko ulake tamata esi keu
raka Eni liane benaije mimise petua lua,
po mo hoko namake Eni maka luluaru esi
ndeaeNi kai esi beteke ete tamata makete
be Ikwana suike bei matale peneka. Sepo
eono ele mere hoko nloene rebe epamuli
mere tiae lesi bei akmenare leneka.”
65 Eleki Pilatuse ibeteke lokosi be, “Imi
keu kai solalu maka raka Tuhane Eni
Lumare leke imi raka Eni liane benaije
mimise.”
66 Hoko esi keu raka Eni liane benaije.
Esi tolae tanda kena batu rebe pele lutike
liane benaije leke sae ibaekele yake, kai esi
raka ete mere.

28

Yesuse Ikwana suike bei matale
28:1-10
(Mrk. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1 Kena tamata Yahudi esi petu pleije* elia
peneka kai mere miku bebeleti. Maria
Makdalena kai Maria makete lekwe esi
keu selu liane benai rebe esi hnouke
Yesuse kenare.
2 Kena mere isu elake eono sosoli: mere
le Tuhane Eni malekate irulu bei ndete
surga eleki ilololike batu elake rebe me
liane benaije esi nanaije. Eleki malekate
mere irue kena batu mere.

* **28:1** Tamata Yahudi esi petu pleije menai bei Jumate kmauine roma Sabtu kmauine.

3 Malekate mere oalaleije ekliti saka
silane kai eni pakiane puti titinai.
4 Solalua rebe esi raka liane benaije
esi rilasi eti rarelesi kai klolikesi, hoko
esi rekwa sasaisa moneka lupe tamata
matale.
5 Malekate mere ibeteke loko bina meru
be, “Rilami yake! Au rekwa be imi nikwa
loko Yesuse rebe pakuI kena ai bataije.
6 Iete meije moneka le Ikwana suike bei
matale peneka, lulu Ibeteke. Mai imi selu
otoi rebe tolaeNi kenare.
7 Imi keu sosoli beteke ete Eni maka lulu-
aru be, Ikwana suike bei tamata matalaru
peneka. Ikeu eike lolete Galilea, leke imi
seluI ete ndetere. Au beteke ete imi meije
tinai.”
8 Hoko rilasi po lalesi ndina kuate hoko
esi bala nununu bei liane benai mere
sosoli leke esi beteke ete Yesuse Eni maka
luluaru.
9 Eleki Kena luasi bala sa Yesuse
IaselukeNi ete luasi kai Ibeteke be, “Hla-
mate kenami.” Eleki luasi tehaikeNi kai
luasi kerike Eni lelale kai esi tatu lokoI.
10 Eleki Yesuse Ibeteke loko luasi be,
“Rila yake! Keu kai beteke ete kwaliKusi
kai betaKusi leke esi keu lolete otoi Galilea,
ete ndetere esi selu Au.

Yahudiaru esi elakaru esi seli kepene ete solalua rebe esi raka liane kai onosi lemake 28:11-15

11 Kena bina meru esi leure esi me lalane
tlai sa, sie ila bei solalua rebe esi raka liane
benaije esi leu me kota kai esi beteke yelu
rebe uono kena liane benaije ete imama
elakaru.
12 Eleki imama elakaru esi lepa lupu
kai Yahudiaru esi tamata elakaru eleki esi
riluke kepena bokala ete solalua rebe esi
rakare.
13 Kai esi beteke lokosi be, “Suke imi
beteke be Yesuse Eni maka luluaru esi lu-
ake kena kpetu eleki esi ndeaeNi kena imi
ntulure.
14 Kai sepo gubernure Pilatuse ilene
mere hoko mula mo le namake ami
umaukeni leke imi supu susate sasaisa
yake.”
15 Eleki solalua rebe esi raka liane benai
mere esi rana kepene mere beisi, eleki
esi ono lulu saisa rebe esi betekele eteise.
Hoko lepate mere tamata Yahudia bokala
esi alenakele eti meije neka.

Yesuse IaselukeNi ete Eni maka luluaru 28:16-20

(Mrk. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Ula. 1:6-8)

16 Eleki Yesuse Eni maka lulua butu
esa lesini esaru esi keu lolete ulate me
otoi Galilea rebe akmenare Iulakesi loko
pende.
17 Kena esi selu Yesuse, esi tatu lokoI po
leini esi noake be mere Yesuse tinai pibe
mo.
18 Eleki Yesuse Itehaikesi kai Ibeteke be,
“Au supu kbasa kena pleta ndete surgare
kai mei nusa peneka.
19 Hoko imi keu loko tamata me pusue
nusa, onosi hlaleke lokoKu kai luluKu. Kai
imi baptiseise, imi lepae Alla Amate, Alla
Eni Nanae kai Ro Misete.
20 Kai atetukesi leke esi lulu pusue rebe
Au atetekelu ete imi pende. Kai imi lene:
Au me kai imi eti pela.”

Sou Misete kena Yesuse rebe Markuse Ilekiule

Lepate Menai

Tamata Kristena akmenaru esi beteke be buku meije, mokwai sae me ilekie, eni nane Markuse. Markuse mere, rebe ikeu sakesa kai Petruse kena lepae Sou Misete. Saisa rebe ilene bei Petruse, ilekie kena buku meije.

Sepo ite baise buku meije, ite baise saisa rebe Yesuse Ionoule kai saisa rebe Iatetukelu ete Eni maka luluaru. Yesuse Ibeteke Sou Misete rebe ebeteke be Alla Ipleta memenai saka Kamale mei nusare (1:14-15). Yesuse Eni kbasa kena ono tamata makerake esi mise kai Isui ro tiae rebe ekbasae tamatare. Tamata Yahudiaru esi elakaru laleisu tiakeNi kai laleisu kena bunuI (3:6). Po Yesuse Inaya beisi mo. Ibeteke peneka be tatike pine Isupu bunu (8:31; 9:31; 10:33-34), kai Ikeu lope Yerusaleme le laleI kena Iriluke nanakwalaIje kena seli ite tamataruki dosaru (10:45). BunuI, eleki Ikwana suike.

Markuse lalei kena ileki buku meije leke ibeteke be Yesuse mere Maka Hlamate kai Alla Eni Nanae (1:1, 11, 24; 3:11; 5:7; 8:29; 9:7; 14:61-62; 15:39). Kai lalei kena beteke ete ite leke masike susate saisa ekena ite po lulu Yesuse rame (8:34-38; 10:29-31).

Isi

1. Yesuse Ikerike memenaije (1:1-13)
2. Yesuse Iatetuke kai Iaseluke Eni kbasare me otoi Galilea, eti tamata Yahudiaru esi elakaru lalesi kena bunuI (1:14-3:6)
3. Yesuse Ikerike sibae Eni makerike me otoi Galileare (3:7-6:13)
4. Yesuse Iatetuke kai Iaseluke Eni kbasare eti Eni maka luluaru esi per-saye be Ile Maka Hlamate (6:14-8:30)
5. Yelu rebe Yesuse Ionolu kena Ikeu lolete Yerusaleme leke esi bunuI ete mere (8:31-10:52)
6. Yelu rebe Yesuse Ionoe kai Iatetuke ndete kota Yerusaleme (pasale 11-13)
7. Yesuse Isupu kerike kai bunuI (pasale 14-15)
8. Yesuse Ikwana suike (pasale 16)

Yohanese maka baptise, ibaptise tamata bokala
1:1-8
(Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Meije Sou Misete kena Yesuse Kristuse,
Alla Eni Nanare.
2-3 Kena akmenare Nabi Yesaya ileki me
eni bukure elere:
"Alla Ibeteke loko Eni Nanare be,
'Au ulake tamata sae kena Akeu mosare
leke iaknekae lalane eteMu.*
Eleki tamata mere ibeteke loko tamata bokala me otoi nsekile be,
'Imi aknekae lalemi leke hlaleke loko Alla.' "†
4-6 Eleki takwali titinai mina pine Yohanese maka baptise iluake. Ikeu lolete otoi nsekile eleki irue ete mere. Eni lapune bitae bei unta bului kai ikane kwauwe kai ikinu maka kinu tuae inaije esi kweline, le piasare tamata rebe ikeu lepae Tuhane Eni nane, ikane manane ele mere. Eleki Yohanese ikeu lorau kwele Yordane ibeteke loko tamataru be, "Imi naku imi dosaru kai hleke bei ono dosa." Hoko tamata bokala bei kota Yerusaleme kai bei otoi Yudea esi keu loko Yohanese. Tamata meru esi naku esi dosaru ete Yohanese leke Alla Ilenelu. Eleki Yohanese ibaptisesi me kwele Yordane kena tanda be esi hleke bei ono dosare peneka.
7 Eleki Yohanese ilepa loko tamata meru rame be, "Namake Ile sae me Iluake hoko Eni kbasare lesi beiku. Au rue sakesa kaiNe saisa mo le Eni kbasare ktili titinai.
8 Au baptise imi kena kwele, po Iono Ro Misete Ikbasae lalemi leke Ipletae imi."

Yesuse Isupu baptise bei Yohanese eleki Ikeu ndete otoi nsekile
1:9-13
(Mat. 3:13-4:11; Luk. 3:21-22, 4:1-13)

9 Kena Yohanese ibaptise tamataru, Yesuse Iluake bei nda hena Nasarete, me otoi Galilea lorau kwele Yordane loko Yohanese. Eleki Yohanese ibaptiseNi me kwele Yordane.
10 Kena Yesuse Ikeleke bei kwelere, Iselu lanite baeke kai Ro Misete Irulu lokoI selu saka manu abune.
11 Eleki Alla Ilepa loko Yesuse bei ndete surga be, "Ale Auku Anae, Au nete lokoMu, laleKu ndina le Ale."

* **1:2-3** Mal. 3:1 † **1:2-3** Yes. 40:3

12 Eleki Eni Ro Misete Iulake Yesuse Ikeu
ndete otoi nsekile.
13 Kena Yesuse Irue ndete otoi nsekile
petua butu ata, ro tiaru esi elake etehekeNi
leke Ilene lokoe. Ete mere binatanaru uke-
holi Yesuse po malekataru rakaI.

Yesuse Ikoti kwete beluka sie ataya leke esi luluI
1:14-20
(Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15, 5:1-11)

14 Kena Yohanese isupu kerike pende,
Yesuse Ikeu me otoi Galilea kena lepae Sou
Misete ete mere.
15 Ibeteke be, “Alla Iulake Au leke tamata
esi rekwa Aure, Yesuse Maka Hlamate.
Takwali moneka Alla Ikbasae imi saka imi
Kamale hoko imi hleke bei ono dosa leke
hlaleke loko Sou Misete bei Alla.”
16 Eleki kena Yesuse Ilia me tlaka Galilea
leini, Iselu Simone kai kwalini Andrease
luasi nikwa iane kena uete, le luaise
tamata maka nikwa iane.
17 Yesuse Ibeteke lokosi be, “Mai, lu-
ami lulu Au. Luami nikwa iane takwali
peneka, hoko petu meije Au ono luami
kena ono tamata esi lulu Alla.”
18 Eleki luasi keu bei esi uete mere eleki
esi lulu Yesuse.
19 Kena Yesuse Ikeu siba lopai toto, Iselu
Yakobuse kai kwalini Yohanese, (luaise
Sebedeuse eni nanae), esi amiseke esi uete
mpe soa buini laleije.
20 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi sosoli be,
“Mai, luami lulu Au.” Hoko luasi keu bei
amasi kai eni tamata makerikaru eleki lu-
asi lulu Yesuse.

Yesuse Isirie ro tiare bei ile sae me
1:21-28
(Luk. 4:31-37)

21 Yesuse kai Eni maka luluaru esi keu
lopai kota Kapernaume, eleki kena tamata
Yahudiaru esi petu pleije, Yesuse Ikeu me
Yahudiaru esi luma ibadare eleki Iatetuke
ete mere.
22 Tamata ete meru esi herane Iatetuke
le Iatetuke kena kbasa hoko Iatetuke lupe
kuru Torate esi atetuke mo.
23 Kena petu mere ile sae me Yahudi esi
luma ibadare, ro tiare kbasa lalaleije. Eleki
ikloloe be,
24 “Yesuse tamata Nasarete, Akwale ami
yake. Alomei kena atia ami moyo? Au
rekware Ale bei Alla kai Amu dosa sae mo.”
25 Yesuse Itahola ro tiae mere be,
“Ndene! Asiri bei tamata meije!”
26 Eleki elisukeni ktili kai esiri beini kai
ebiuwe.
27 Tamata me Yahudiaru esi luma
ibadare esi lepa loko lomai kai esi beteke
be, “Tinai, Yesuse Iatetuke hnaune beluke
peneka! Bei akmenare ami lene ele mere
rebai sae mosa! Tamata mere Iatetuke
kena kbasa le Ipletae ro tiare, elene lokoI.”
28 Lomei takwali mo, lepate bei Yesuse
elei ete tamata bokala me hena rebe ume
Galilea keholire.

Yesuse Iono tamata makeraka bokala esi mise
1:29-34
(Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41)

29 Eleki Yesuse kai Eni maka luluaru esi
siri bei luma ibada mere kai esi keu me
Simone kai Andrease esi luma. Yakobuse
kai Yohanese luasi keu kaisi lekwe.
30 Me luma mere, Simone eni inai tamoli
intulu le kerakeni ela kai imusu titinai
hoko tamata esi beteke loko Yesuse be, “Si-
mone inai tamoli intulu le kerakeni ela.”
31 Hoko Yesuse Ikeu loko matabinane
mere kai Ikerike balaije eleki Ibetukeni.
Eleki musute erulu beini kai imise sosoli.
Eleki Iono kena ilayanisi.
32 Eleki kena kmau, lemataije suni
peneka, tamata ete meru esi liku tamata
makeraka kai tamata rebe ro tiare kba-
saise.
33 Hoko tamata bokala bei kotare esi lu-
ake me luma mere.
34 Eleki Yesuse Iono tamata makerake
bokala esi mise. Kai Isirie ro tiare esi
kbasare bei tamata bokala, po Ionolu lepa
mo le urekwa be Yesuse Ibei Alla.

Yesuse Ikeu lepae Sou Misete
1:35-39
(Luk. 4:42-44)

35 Kena bebeleti sa, Yesuse Ibetu kai Ikeu
bei lumare lolete otoi ndenete kena Ikotie
loko Alla ete mere.
36 Kena Simone kai eni ebearu esi beture,
esi selu yo Yesuse Ikeu peneka eleki esi keu
nikwa lokoI.
37 Eleki kena esi tetue Yesuse, esi
beteke lokoI be, “Pusue tamata esi nikwa
lokoMu.”
38 Yesuse Iralakesi be, “Yele, po mai ite
keu me hena teanaru leke Au lepae Sou
Misete etesi lekwe. Le Au luake lomeije
kena lepae Sou Misete etesi.”
39 Kena mere, Yesuse kai Eni maka lulu-
aru esi keu papelake otoi me Galilea, kai

Ilepae Sou Misete me Yahudiaru esi luma ibadaru eleki Isirie ro tiare bei tamata.

Yesuse Iono tamata makerake rebe usai kai tinaiju pulule imise
1:40-45
(Mat. 8:2-4; Luk. 5:12-14)

40 Tamata makerake sae rebe usai kai tinaiju pulule iluake loko Yesuse kai itolae tibubui lope tapele eleki ikotie beiNi be, “Yesuse, sepo Asuka hoko Aono au mise noma.”
41 Yesuse laleIje noai eleki Ikerikeni kai Ibeteke be, “Yele, amise kena meije neka.”
42 Hoko tamata mere eni makerake mere sirikele eleki imise sosoli ne.
43-44 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, “Aleu noma, po alenake Au ete tamata makete yake. Po akeu ruamu loko imame leke aseluke nanakwalaume, kai beteke lokoi be amise peneka. Eleki ariluke manu abuna inai lua lokoi leke ipalalu me Alla oaIje leke tamata maketaru esi rekwa be amise bei makerake peneka.”‡
45 Po ilene lokoI mo hoko ikeu alenakele ete tamata bokala eleki esi alenake rame pela hena teanaru. Hoko Yesuse Isupu kusu me kota mo le tamata bokala esi lomei keholiNi. Eleki Yesuse Irue me kota mulini. Po tamata bei etia neka esi luake lokoI rame.

2

Yesuse Iono tamata sisate sae me imise
2:1-12
(Mat. 9:2-8; Luk. 5:18-26)

1 Eleki petua lua pise telu pine Yesuse Ikusu kota Kapernaume, tamata esi lene be Iluake suike kena luma mere.
2 Eleki tamata bokala esi luake lokoI, po lumare penu kena tamata peneka eti otoi kena ruere sae moneka. Eleki Yesuse Iatetuke Sou Misete bei Alla eteisi. Tamata rebe esi luake pamulire esi lene Iatetuke bei mpai muli.
3 Eleki sie ataya me esi liku esi ebe sisate sae loko Yesuse.
4 Po esi supu kusuini mo le tamata me lumare boka kuate. Hoko esi rika benai bei ndete muli eleki esi rulukeni kena eni maka ntulu lakwaije lope loko Yesuse.
5 Kena Yesuse Iselu esi ono ele mere, Irekwa be esi hlaleke lokoI. Eleki Ibeteke loko tamata sisate mere be, “Kuebe, Au ampune amu dosaru peneka.”
6 Kena mere kuru Torataru esi me lekwe, esi noake me lalesi be,
7 “Le mula pine Tamata meije Ilepa ele mere? Isobue Alla le Iono saka Alla. Batuke Alla ruaI pine Iampune iteki dosaru, po tamata mo.”
8 Yesuse Irekwa laleisu kena mere neka, hoko Ibeteke lokosi be, “Laleimu ele mere yake.
9 Sepo Au beteke loko tamata mere be Au ampune eni dosare hoko imi rekwa be Au ampune dosare tinai pise mo pise! Po sepo Au beteke be, ibetu kai luluke eni paile eleki ikeu, hoko imi rekwa be Au kbasa kena ono misete.”
10-11 Yele, Au beteke be, ibetu, luluke eni paile eleki ileu, hoko kena ibetu kai ileure, imi rekwa Au, Tamata Eni Nanae meije, Alla Iriluke kbasa eteKu kena ono ele mere.” Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, “Kuebe, abetu kai luluke amu paile eleki akeu no!”
12 Eleki tamata mere ibetu, iluluke eni paile eleki isiri baue metu mukare. Eleki pusue tamata lalesi ndina le Yesuse Iono mise kuate, hoko esi beteke be, “Tinai, eti meije ite selu maka ono misete ele meije sae mosa.”

Yesuse Ikoti Lewi leke ilulul
2:13-17
(Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)

13 Eleki Yesuse Ikeu lopai tlaka Galilea leini suike, tamata bokala esi luake lokoI eleki Iatetukesi kena Alla Eni lepataru.
14 Kena Yesuse Ikeu siba toto bei mere, Iselu Lewi (Alfeuse eni nanae) irue me kantore pajake. Eleki Ibeteke lokoi be, “Kuebe mai, luluKu!” Eleki Lewi ilulul ne.
15 Eleki Yesuse Isupu koti bei Lewi kena kane kpetu, hoko Ikane sakesa kai Eni maka luluaru me luma mere. Tamata pajake kai sie rebe tamata esi kotise tamata dosare esi ete mere lekwe.
16 Tamata Parisia rebe esi ono kuru Torate, esi selu Yesuse Ikane sakesa kai tamata rebe kotise tamata dosaru, hoko esi beteke loko Eni maka luluaru be, “Yesuse

‡ **1:43-44** Aseluke ete imame mere leke imame irekwa be imise peneka pibe mosa. Sepo imise peneka, iriluke manu abuna inai lua leke palalu ete Alla, eleki ileu bei tamata kustaru esi otoi maka ruere ne.

Imise mo le Ikane sakesa kai tamata pajake kai tamata dosaru."
17 Eleki Yesuse Ilene mere hoko Ibeteke lokosi kena umpama be, "Tamata rebe kerakeni more loktele ili lokoi mo, po ili loko tamata rebe kerakine. Sakesa neka, Au lekwe, luake kena koti tamata rebe esi rekwa be ruaise tamata dosare, po tamata rebe inoake eni dosa sae more, Au kotini mo."

Kena Yesuse Ime kai Eni maka luluaru sare esi tahane tia senete mo
2:18-22
(Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)

18 Kena rebai sae me Yohanese maka baptise eni maka luluaru kai tamata Parisi toini sae me esi tahane tia senete leke esi kotie loko Alla. Eleki tamata lua pise telu esi luake loko Yesuse kai esi beteke lokoI be, "Kuru, Amise mo le Yohanese eni maka luluaru kai tamata Parisiaru esi tahane tia senete leke esi kotie loko Alla, po Amu maka luluaru esi tahane tia senete mo le mula?"
19 Yesuse Iralake kena umpama telu be, "Yele, po sepo mokwai rebe ikaije eri mei sa, hoko eni tamuaru esi tahane tia senete yelo?
20 Namake mokwai rebe ikaije esi ranai peneka pine esi tahane tia senete sa. Sepo mokwaije eri mei sa yo tamuaru esi tahane tia senete hoko mere mise mo.
21 Kena tamata ikapu lapune takwaline rebe kahi pende, ipake obite kihati beluke mo. Sepo ipake obite kihati beluke, hoko etihike lapune takwaline mere eleki kahie ela lesi leneka. Hoko emise moneka.
22 Kai tamata iaike anggure kwelini beluke kena kantone usai takwaline mo. Le sepo iono ele mere, anggure kwelini beluke mere etihike kantone takwaline mere eleki kantone mere hkakatele, eleki anggure kwelini beluke kai kantone takwaline pusu lualu atiae. Hoko suke tamata iaike anggure kwelini beluke kena kantone beluke."

Yesuse Iombe Ile Tuhane kena iteki petu plei
2:23-28
(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)

23 Kena Yahudiaru esi petu pleije, Yesuse kai Eni maka luluaru esi keue lalane me ndinu gandume laleije. Eleki Eni maka luluaru esi ulu gandume.
24 Tamata Parisiaru esi selu mere, esi beteke loko Yesuse be, "Aselu, le mula pine Amu maka luluaru esi ono sala kena hukum rebe Musa ilekire? Le Musa eni hukume ebeteke be, 'Kena iteki petu pleije, ite kerike sasaisa yake.' "
25 Eleki Yesuse Iralakesi be, "Kena Dauta kai eni tamata maka luluaru tiasi sene pende, Dauta iono saisare? Imi baisele mosalo?
26 Kena Abyatare iono imame elake lakwai esare, Dauta ikusu me Alla Eni Lumare eleki ikane roti rebe riluke ete Allare. Eleki irilukele ete eni ebea maketaru eleki esi kanele lekwe. Po piasare lulu Torate, imamaru esi kane roti mere yele po tamata makete esi kanele saisa mo."
27 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Alla Iono petu pleije ete tamata, hoko tamatare ipentine lesi bei petu pleije.
28 Hoko Au, Tamata Eni Nanae meije, Au kbasa kena beteke saisa rebe ite ono kena petu pleije enkena pise sala."

3

Yesuse Iono tamata rebe balaije ntoli more imise
3:1-6
(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)

1 Kena petu sae me, Yesuse Ikusu me luma ibada, kena mere tamata sae rebe balaije matare iete mere.
2 Eleki sie luaya pise telua esi keu tehaike Yesuse leke esi seseluI, eleki esi lepa loko lomai be, "Petu meije petu plei ete ite tamata Yahudi. Sepo Yesuse Iono tamata bala matale mere imise, hoko mere Iono sala kena hukume rebe Musa ilekire peneka."
3 Yesuse Ibeteke loko tamata bala matale mere be, "Akeleke lomei."
4 Eleki Yesuse Itneu tamata rebe esi ete mere be, "Lulu Musa eni hnaunaru ite ono saisa kena petu pleije? Ite ono tiae pibe ono misete? Ite hlamate tamata pibe ite bunu tamata o?"
Po esi ralakeNi mo le laleisu mise mo.
5 Yesuse Ilimese keholi kai Inasukesi, po kaplaleI titinai lekwe le ulu buaisu ela kuate, eleki Ibeteke loko tamata mere be,

“Batake balamu lomei!” Ibatake balaije eleki balaije mise ne.
6 Eleki tamata Parisiaru esi siri bei Yahudiaru esi luma ibadare kai esi lepa menai kai tamata rebe esi lulu kamale Herodese kena bunu Yesuse elia.

Tamata bokala esi lulu Yesuse 3:7-12

7 Eleki Yesuse Iheti me tlaka Galilea kai Eni maka luluaru. Eleki tamata bokala bei Galilea esi lulu Yesuse.
8 Kena tamata Yudea, Yerusaleme, Idumea kai hena rebe ume kwele Yordane kai rebe ume Tiruse keholi kai Sidone esi lene pusue rebe Yesuse Ionoule, hoko sie bokala esi luake lokoI.
9 Eleki Yesuse Iulake Eni maka luluaru esi rana soa buini sae leke irue kenae, le tamata esi luake keholine boka kuate.
10 Iono tamata bokala esi mise peneka, hoko meije tamata makerake maketa bokala esi luake lokoI, kai esi lese kena kerike Yesuse leke esi mise.
11 Tamata rebe ro tiare kbasaise, pela esi selu Yesuse, esi tatu kena tibubuisu lope tapele kai esi biuwe lokoI be, “Ale Alla Eni Nanae!”
12 Po Yesuse Ilakesi kai Ibeteke lokosi be, “Imi beteke be Aure Alla Eni Nanae ete tamata makete yake.”

Yesuse Ibitike maka ulaka sie butu esa lesini lua 3:13-19 (Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16)

13 Eleki Yesuse Ikeu lolete ulate bubui kai Ikoti Eni maka lulua rebe Isukaise. Eleki esi luake lokoI.
14 Eleki Ibitike sie butu esa lesini lua kena Eni maka ulake, leke esi keu sakesa kaiNi. Eleki Iulakesi kena lepae Sou Misete bei Alla,
15 kai Iriluke kbasa bei Alla etesi kena esi sirie ro tiae.
16 Eni maka ulaka sie butu esa lesini lua meru:
Simone rebe Yesuse Ikotine Petruse,
17 Sebedeuse eni nanae Yakobuse,
kai Yakobuse kwalini Yohanese. Yesuse Ikotie luaise Boanergese, rebe esi natire “esi lupe klare”,
18 Andrease,
Pilipuse,
Bartolomeuse,
Matiuse,
Tomase,
Alfeuse eni nanae Yakobuse,
Tadeuse,
Simone tamata golongane Selote; golongane mere esi suka tamata makete kbasaesi mo,
19 kai Yudase Iskariote rebe tatike pine iabelie Yesuse ete tamata rebe esi suka bunuIje.

Yesuse Ibei Alla hoko Iktili lesi bei Beelsebule 3:20-30 (Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23, 12:10)

20 Eleki Yesuse Ileu me luma me Kapernaume. Eleki tamata bokala esi kusu rame me lumare lekwe. Hoko Yesuse kai Eni maka luluaru esi supu kane moneka le kapaikesi titinai.
21 Kena Yesuse inai kai kwaliNisi lene be Irue me Kapernaume, hoko esi keu lokoI kena ranaI le tamata esi beteke be Imake peneka.
22 Eleki kuru Torataru esi luake bei Yerusaleme kai esi beteke be Beelsebule, ro tiaru esi elake eriluke kbasa ete Yesuse hoko Isirie ro tiare bei tamata meru kena esi kbasare.
23 Hoko Yesuse Ikoti kuru Torata meru kai Ialena kena umpama lua pise telu etesi be, “Ro tiare esi elake esirie ro tiae mo.
24 Le sepo ro tiare esi kerajane elara lua hoko kerajane mere emise moneka.
25 Sakesa neka, sepo luma toini esi nasuke lomai hoko luma toini mere esi tebi lomai.
26 Sakesa neka, sepo me ro tiare esi kerajane esi nasuke lomai kai esi tebi lomai hoko ektili moneka; emata neka.
27 Tamata sae isupu kusu tamata ktiline eni lumare kena rana eni taneiaru mo. Sepo tamata ktiline mere loi peneka pine ikusu luma mere kena rana taneiaru.*
28 Imi lene mimise! Imi dosa kai lepata tiae loko Allare, Iampunelu,
29 po sepo imi lepa tiae loko Ro Misete hoko Alla Iampune imi dosaru moneka, le dosa mere eti pelare supu ampune moneka.”
30 Yesuse Ibeteke ele mere le tamata esi ombe ro tiare kbasaeNi.

* **3:27** Yesuse Ialena kena umpama mere leke tamata esi nati be Yesuse Iktili lesi bei tamata ktiline mere: mere ro tiaru esi elake.

Yesuse InaI kai kwaliNisi
3:31-35
(Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)

31 Eleki Yesuse inaI kai kwaliNisi luake
lokoI. Esi kele mpai muli, eleki esi ulake
tamata kena koti Yesuse me lale.
32 Me lumare tamata bokala esi rue ke-
holi Yesuse, esi beteke lokoI be, "InaMu kai
kwaliMu esi mpai muli, esi suka tetueMu."
33 Eleki Ibeteke lokosi be, "InaKu kai
kwaliKu kena sire?"
34 Eleki Ilimese tamata rebe esi rue ke-
holiNe kai Ibeteke lokosi be, "InaKu kai
kwaliKusi meije!
35 Le sire pine iono saisa rebe Alla
Isukare, ile mere pine inaKu, kwaliKu kai
betaku."

4

Alena Umpama kena tamata maka mu-
lae bibite
4:1-20
(Mat. 13:1-23; Luk. 8:4-15)

1 Kena petu sae Yesuse Iatetuke suike
me tlaka leini. Eleki tamata bokala esi
luake kele keholiNi, hoko Yesuse Isa kena
soa buini sae ndau kwele babaije, eleyo
tamata meru esi rue nda laiuluije.
2 Eleki Yesuse Iatetuke yelu bokala etesi
kena umpama kai Ibeteke be,
3 "Imi lene mimise! Petu sae me mak-
erike ndinure ikeu me ndinure kena imu-
lae bibite.
4 Kena imulae bibite, leinu tetu kena
lalane leini, eleki manuaru luake lomei
ukane pusue bibita meru.
5 Bibita leini utetu kena otoi rebe batua
bokala rebe esi tapele ela more, eleki
bibita meru ukusu nunu le tapele ela more
pe.
6 Po kena lemataije sare, bibita rebe
ukusu meru undulu kai umutu le esi
lamuite ukusu lope tapele nanu mo.
7 Bibita leini utetu kena tapua lulia butui.
Eleki tapua lulia meru utasou lutikelu eti
umata, hoko esi hasile sae moneka.
8 Bibita leini utetu kena tapele misete.
Eleki ukusu, uela mise hoko esi hasile
bokala; rebai butu telu pise rebai butu ne
pise rebai utune esa bei bibita rebe mu-
laule."
9 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Imi lene
mimise leke imi nati Auku lepate!"
10 Eleki kena Yesuse ruaI, Eni maka lu-
lua butu esa lesini luaru kai Eni maka lu-
lua maketa esi luake lokoI kai tneuI loko
umpama minare esi natire.
11 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Ak-
menare Alla Ibeteke ete imi mo be Ipletae
imi tamatare elika, po pamuli meije Au
beteke sasaisa ete imi neka. Po ete tamata
rebe esi hlaleke loko Au more Au beteke
etesi kena umpama.
12 Leke imi nete suike be lepata rebe
enkena bei Alla akmenare elere:
masike esi selu po esi rena mo,
masike esi lene po esi nati mo.
Eono ele meije leke esi hleke bei ono
dosare yake kai Tuhane Iampunesi
yake."*
13 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi suike be,
"Imi nati umpama meije moyo? Sepo imi
nati mo hoko imi nati umpama maketaru
elia lekwe?
14 Makerike ndinure imulae bibite, mere
saka tamata rebe ilepae Alla Eni lepataru.
15 Tamata ilene lepate bei Allare saka
bibita rebe utetu kena lalane leine: ilene
lepate misete bei Alla po isuka hnouke me
lalei mo hoko takwali mo, ro tiare eonoi
nete loko lepata rebe ilenelu mere mon-
eka.
16 Tamata rebe ilene lepata bei Alla meru
saka bibita rebe utetu kena otoi rebe batu
bokala rebe esi tapele ela more: esi lene
Alla Eni lepate kai esi hnouke nunu kena
lale ndinate,
17 po saka bibita rebe ukusu mere esi
lamuitu kusu lope nanu mo, hoko unseki
nunu, ele mere lekwe, esi lene lepata bei
Allare nunu kai lalesi ndina po esi dasare
sae mo hoko erue kena lalesi takwali mo.
Hoko kena esi supu susate pise tamata
rebe esi hlaleke loko Alla more esi ono
susate etesi, hoko esi hleke lepata meru.
18 Tamata rebe esi lene lepate bei Alla
saka bibita rebe utetu kena tapua lulia
butuiju: esi lenelu,
19 po esi nete loko yelu kena kane pise
taneia boka kuate hoko esi sakesa kai
bibitaru esi hasile moneka le tapua luliaru
tasouke lutikelu.
20 Tamata rebe esi lene lepate bei Alla
mise titinai saka bibite utetu kena tapele
misete: esi lene kai esi hnouke lepate meru

* **4:12** Yes. 6:9-10

kena misete. Hoko bibitaru ukusu eleki bibita uela mise hoko esi buai bokala; re-bai butu telu pise rebai butu ne pise utune esa bei bibite rebe mulaule."

Tolae lampure ndete meja babai
4:21-25
(Luk 8:16-18)

21 Eleki Yesuse Ialenake umpama makete etesi lekwe be, "Tamata isosu lampure itolae mpe sokate esi lebui mo pise itolae mpe eni maka ntulure esi lebui mo. Po itolae kena otoi maka tolae lampure.
22 Le saisa rebe tamata esi bunikele, tatike pine tamata makete esi sirie bei esi otoije. Kai saisa rebe tamata esi tasouke lutikele, tatike pine tamata makete esi baekele.
23 Sepo tamata sae isuka lene Alla Eni lepate, hoko imi ono ilenelu mimise."
24 Eleki Yesuse Ilepa rame be, "Imi lene mimise, le meije imi ukure tamata makete po tatike pine tamata makete esi ukure imi lekwe.
25 Sire inati Alla Eni lepataru toto, tatike pine inatilu boka lesi. Po sire pine isuka nati Alla Eni lepataru mo, tatike pine inete lepate matai sae kwale moneka."

Alena umpama kena bibite rebe ekusu kai ela nunu
4:26-29

26 Eleki Yesuse Ibeteke lekwe be, "Meije Au alenake umpama be Alla Ipleta pusue imi tamata kena ruaI Eni kbasa, po kena tapa tamata moneka. Ele mere hoko saka tamata sae imulae bibite.
27 Kena kpetu kai kena pita bibita meru ukusu kai uela rame. Kena ono bibite kusu kai ela nunure, tamata mere iono sasaisa moneka.
28 Tapele ere ono bibite ela kai ebua, esi unuije ela, eleki esi tinai me esi unuije uela.
29 Sepo esi unuije plisi peneka, esi ulue le esi petu kena ulure mere peneka."

Alena umpama kena bibite rebe selu molupe sasawi inai
4:30-34
(Mat. 13:31-32,34; Luk. 13:18-19)

30 Eleki rebai sae lekwe, Yesuse Ialena kena umpama be, "Au beteke Alla Ipletae imire elere:
31 Alla Ipletae imire saka bibite rebe selue molupe sasawi inai, le bibite mere tone titinai,
32 po tamata esi mulae eleki ukusu kai uela nanu rame enanu lesi bei utane loini makete. Eleki esi sanaije elake eti manure eono alai kena etelu kenae."
33 Eleki Yesuse Ipake umpama bokala saka mere lekwe ete tamata maketa leke esi nati mise.
34 Yesuse Ilepa ete tamata makete Ipake umpama po kena Yesuse Ime kai Eni maka luluaru ruasi, Ibeteke esi natire etesi.

Sanute kai meite ulene loko Yesuse hoko undene
4:35-41
(Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)

35 Petu mere esi kmauine, Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru be, "Mai ite keu sai kena soa buini lopai tlaka tebai."
36 Yesuse Iulake tamata meru esi leu bei otoi mere. Eleki Yesuse kai Eni maka luluaru esi sai kena soa buini le Yesuse Irue kena soa buine peneka. Eleki tamata maketaru esi kena soa buini maketa lua pise telu, esi keu sakesa.
37 Eleki takwali mo sanute elake luake hoko kohu elake ekena soa buini mere eleki kwele penu kena soa buini laleije hoko mahake soare emolo.
38 Kena mere Yesuse Intulu me soa buine sa. Eleki Eni maka luluaru esi betukeNi kai esi beteke lokoI be, "Kuru, Atapa mo hoko silaka ite neka."
39 Eleki Yesuse Ibetu kai Inasuke sanute mere hoko Ibeteke loko meite be, "Ndene! Eleki sanute ndene kai meite ndene lakwai esa!"
40 Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru be, "Le mula pine rilami le kohu ele mere? Imi hlaleke Au ktili moneko?"
41 Eleki Eni maka luluaru rilasi leI kai esi herane eleki esi beteke loko lomai be, "Ile meije sia pine sanute kai meite ulene lokoIje!"

5

Yesuse Isirie ro tiae bei tamata sae me rebe irue kena nitu lataiju
5:1-20
(Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

1 Eleki Yesuse kai Eni maka luluaru esi sabu tlakare lopai otoi Gerasa.
2-8 Ete mere tamata sae me irue kena nitu lataiju. Tamata ete meru esi supu

loi moneka. Masike loi kena rante lekwe po saisa moneka. Esi lo balaije kena rante kai esi lota eni lelale kena pesi, po iteu rantere bei balai kai iletu pesire bei eni lelale. Pita kpetu tamata mere irani bibiuwe me nitu lataiju kai ndete ulate bubui eleki iribi nanakwalaije kena batu. Kena Yesuse Irulu bei soa buine kai Eni maka luluaru, tamata mere iselu Yesuse bei lauke. Eleki iluake loko Yesuse, hoko Yesuse Ibeteke loko ro tiae rebe kbasae ile mere be, “Siri bei tamata mere!” Eleki ilomei loko Yesuse, inopa Yesuse Eni lelale kai ikotie bei Yesuse hoko iklloloe loko Yesuse be, “Yesuse, Ale Alla Eni Nanae. Aono saisa ete aure? Au kotie bei Ale meije, Alla Iselu. Aatia au yake.”

9 Eleki Yesuse Itneu ro tiare be, “Amu nane sia?”
Eleki ebeteke lokoI be, “Legione le au ruaku mo, ami bokala.”
10 Eleki ekotie susuike beiNi be, “Sui ami bei otoi meije yanoma!”

11 Me ulate bubui sae tehaike otoi mere, esi ota apala bokala, me unikwa manane.
12 Eleki ro tiaru ukoti bei Yesuse be, “Sebeie ami keu lolete leke ami kusu kena apalaru noma!”
13 Eleki Yesuse Isuka esi keu, eleki ro tiaru usiri bei tamata mere kai ukeu lolete ulate bubuije eleki ukusu kena apala bokala meru. Apala meru, kasuke inai usata lua lesi, unaiya ruluke salene lope, ukusu tlakare eleki pusulu molo.

14 Eleki tamata maka raka apalaru esi naya kai esi alenakele ete tamata me kota kai hena rebe utahaike be, “Yesuse Ilomei kai Isirie ro tiaru bei tamata mere peneka.” Hoko tamata bokala esi luake lomei kena selu Yesuse Iono misete mere.
15 Hoko ro tiaru kbasae tamata mere moneka. Eleki ipake lapune kai irue lupe tamata rebe lale misete pende, eleki tamata esi hkutukesi lei.
16 Eleki tamata maka raka apala rebe esi selu yele mere esi beteke loko tamata bei henaru be, “Yesuse Isuka ro tiaru usiri bei tamata mere kai ukusu kena apalaru.”

17 Eleki tamata bokala meru esi kotie bei Yesuse be, “Akeu bei otoi meije noma.”

18 Eleki kena Yesuse Isa kena soa buine, tamata rebe imise pende ikotie beiNi be, “Yesuse, bei petu meije au suka keu kaiMu neka.”
19 Po Yesuse Isuka mo hoko Ibeteke lokoi be, “Yake, aleu me amu luma kai beteke ete amu luma toine be Alla Iono misete titinai etemu peneka.”
20 Eleki tamata mere ikeu kai alenake Yesuse Ionoi misere ete tamata me kotaya butu esa me otoi Dekapolise. Tamata rebe esi lene mere pususi herane.

Yesuse Iono kwete bina rebe imatare ikwana suike kai bina rebe kerakine imise 5:21-43
(Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56)

21 Eleki kena rebai sae me, Yesuse Isabu tlaka mere kena soa buine suike, tamata bokala esi luake keholiNi. Kena mere Eri me tlaka leini sa,
22 Tamata sae me eni nane Yairuse, ile mere Yahudiaru esi luma ibadare esi elake iluake kena iselu Yesuse. Eleki itatu kena tibubui lope tapele me Yesuse oaIje,
23 eleki ikotie beiNi titinai be, “Auku anae bina rebe eni musuna butu esa lesini luare kerakeni ktili titinai imatare reneka, hoko Alomei kai Akerikeni leke imise kai imata yake.”
24 Eleki Yesuse Ikeu kai ile mere. Tamata bokala esi lululI kai esi akmete bei lomai keholiNi leke tehaikeNi.
25 Ete mere bina sae rebe eni makerake bulane emise beini moneka, musuna butu esa lesini lua peneka.
26 Ikeu loko loktela bokala peneka kena esi ono imise, eti eni kepene pusue, yo eni makerake mise mo po ektili lesi leneka.
27 Bina mere ilene kena Yesuse peneka, hoko iluake kai tamata bokala meru. Eleki iatula kena itehaike Yesuse bei me muliNi, me tamata bokala meru tlaisu eleki ikerike Eni lapu nanuke.
28 Inoake be mahabe ikerike Yesuse Eni lapune, hoko imise neka.
29 Kena mere neka, eni makerake bulane emise sosoli hoko irekwa be Yesuse Iono imise peneka.
30 Kena mere neka, Yesuse Irekwa be Eni kbasare siri beiNi. Ihali lori lopai eleki Ibeteke loko tamata bokalaru be, “Sire ikerike Auku lapune?”
31 Eleki Eni maka luluaru esi beteke loko Yesuse be, “Aselu tamata bokala esi keholiMu ele mere yo, Atneu be sire ikerike Amu lapune, hoko elia?”

32 Po Yesuse Ilimese keholi tamata meru
leke Irekwa tamata rebe ikerikiNe.
33 Eleki bina mere irekwa be imise bei
Yesuse le eni makerake bulane sae mon-
eka, hoko itatu lope tapele le iasomi bei
tamata bokala kai rilai le Yesuse. Eleki
ibeteke lokoI be, “Minare au luake loko Ale
bei me muliuMe kai au kerike Amu lapune
eleki auku makerake sirike sosoli.”
34 Eleki Yesuse Ibeteke loko bina mere
be, “Au ono amise le ahlaleke lokoKu. Akeu
kena hlamate, le Amu makerake mise
peneka.”
35 Eleki kena Yesuse Eri lepa sa, sie luaya
pise telua esi siri bei Yairuse eni lumare,
eleki esi beteke loko Yairuse be, “Amu anae
binare imata peneka. Hoko beteke kena
Yesuse Ikeu selui yanoma.”
36 Po Yesuse Ituli kai esi lepata meru mo.
Eleki Ibeteke loko Yairuse be, “Kaplalemu
yake, mahabe ahlaleke lokoKu.”
37 Eleki Yesuse Isuka tamata maketa esi
keu kaini mo batuke Petruse, Yakobuse kai
kwalini Yohanese esi keu kaiNi.
38 Kena esi kusu me lumare, Yesuse Iselu
tamata esi rani titinai le laleisu noai.
39 Eleki Yesuse Ikusu kai Ibeteke lokosi
be, “Le mula pine pusumi ranire? Kwetele
mere imata mo po batuke intulu.”
40 Po tamata ete meru esi malie Yesuse.
Eleki Yesuse Isirie tamata meru bei
sokati mere eleki Ibeteke loko amai kai
inai kai Eni maka lulua teluaru, esi kusu
me sokati mere.
41 Yesuse Ikerike kwetele mere kai
Ibeteke lokoi kena Eni lepate be, “Talita
kume.” Esi natire, Kuanae, Au beteke
lokomu be Akeleke.
42 Eleki kwete bina mere ikwana suike,
ikeleke kai ikeu keholi. Kwetele mere eni
musuna butu esa lesini lua. Pusue tamata
rebe esi selu mere esi herane.
43 Yesuse Ibeteke be, “Au ono kwetele
meije ikwana suike bei matale imi alenake
yake.” Eleki Iulake riluke manane etei.

6

Nabi isupu holmate bei eni tamata me eni henare mo
6:1-6a
(Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)

1 Yesuse kai Eni maka luluaru esi keleke
bei mere kai esi keu me Eni hena.
2 Kena mere Yahudiaru esi petu plei.
Eleki Yesuse Ikusu Yahudiaru esi luma
ibadare kai Iatetuke tamata ete mere.
Kena tamata meru esi lene Yesuse Iatetuke
hoko esi herane titinai kai lalesi ndina titi-
nai. Eleki esi beteke loko lomai be, “Kwete
beluke meije Isupu atetuka meiju bei etia?
3 Meije tukane makerike aije pi moyo?
Meije Maria eni nanae kai Yakobuse, Yos-
ese, Yudase kai Simone esi kwalire pi
moyo? Betai mei ete meije pi moyo?” Eleki
tamata meru esi suka lene Yesuse Iatetuke
moneka.
4 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Piasare
nabi isupu holmate bei tamata me eni
henare kai ruai eni tamataru mo.”
5 Hoko Yesuse Iaseluke kbasa me Eni
henare mo, batuke Itola balaI kena tamata
makerake ilaru eleki esi mise.
6 Hoko Yesuse Ibeteke be, “Yele, tamata
ete meije esi suka lene saisa rebe Au ate-
tukele mo!”

Yesuse Iulake Eni maka luluaru leke esi atetuke Sou Misete bei Alla
6:6b-13
(Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)

Eleki Yesuse Ikeu kai Iatetuke Sou Misete
bei Alla bei hena kena hena.
7 Eleki Yesuse Ikoti Eni maka lulua butu
esa lesini luaru, eleki Iulake tamata lulua
kai Iriluke kbasa etesi leke esi sirie ro tiaru
bei tamata.
8 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Kena
imi keure imi keri toane buai esa po
makete liku yanoma, liku manane kai tase
elake kai kepene yanoma.
9 Batuke pake sandale, po liku lapuna lua
yanoma.
10 Kai kena imi kusu luma sae me hena,
imi ntulu me luma mere eti keleke bei
henare.
11 Kai sepo tamata me otoi mere esi ono
mise ete imi mo pise esi lene Sou Misete bei
Allare mo, hoko imi keleke bei otoi mere
kai kena imi siri bei henare imi tabubuke
lopone bei sandale leke aseluke tanda be
Alla laleIje ndina mo le esi lene Eni Sou
Misete more.”
12 Eleki Eni maka lulua meru esi keu
kai esi beteke loko tamata bokala be, “Imi
hleke bei ono dosa leke hlaleke loko Alla!”
13 Esi sirie ro tiaru bei tamata bokala, esi
mhulake leite kena tamata bokala leke esi
mise bei esi makerakaru kena kbasa bei
Alla.

Herodese iulake kena tete Yohanese ulu buaije
6:14-29
(Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)

14-29 Eleki kamale Herodese ikai kwalini Pilipuse eni bina Herodiase. Eleki Yohanese ibeteke loko Herodese be, “Amise mo le hukume rebe Musa ilekire ebeteke be akai saumu yake le kwalimu imata mosa.” Eleki Herodiase inasuke Yohanese hoko isuka bunu Yohanese, po isupu bunui mosa. Eleki Herodese irekwa be Yohanese tamata misete kai eni dosa sae mo. Herodese rilai le Yohanese hoko isuka rakai, leke ilene Yohanese iatetuke. Eleki Herodese iulake tamata leke esi kerike Yohanese kai kusui kena bui leke Herodiase ibunui yake.

Eleki Herodiase isupu lalane kena ibunu Yohanese elere: Petu kena nete suike loko ruele Herodese, hoko iono pesta elake eleki tamata elaka bokala esi luake lokoi bei kantora bokala me otoi Galilea. Eleki Herodiase eni nanae binare imala me tamuaru oaisu, hoko Herodese kai pusue tamuaru lalesi ndina titinai. Eleki Herodese ibeteke loko kwete binare me tamuaru oaisu be, “Akotie sasaisa neka rebe asukare, hoko au rilukele etemu! Masike otoisa bei auku kerajane lekwe po au rilukele!”

Eleki kwete bina mere ikeu tneu inai be, “Au koti saisa beine?” Eleki inai ibeteke lokoi be, “Akotie Yohanese ulu buaije!” Eleki takwali mo kwete binare iluake loko Herodese kai ibeteke be, “Au koti Yohanese maka baptise ulu buaije kerie kena bake inai lomei.” Herodese laleije kera titinai, po saisa rebe kwete bina mere isukare, ilulu neka le ibeteke me tamuaru oaisu peneka.

Takwali mo kamale iulake tamata loko Yohanese kena tete Yohanese ulu buaije. Eleki tamata sae ikeu, itete Yohanese ulu buaije me bui laleije, kai iliku kena bake inai. Eleki irilukele loko kwete binare eleki binare irilukele ete inai. Kena Yohanese eni maka luluaru esi lene be imata peneka, hoko esi luake kai esi rana Yohanese nanaikwalaije kai esi hnoukeni.

Eleki takwali mina pine kamale Herodese ilene be Yesuse Eni maka luluaru esi ono tamata makerakaru esi mise kena Yesuse Eni kbasa. Tamata esi esi beteke be, “Yohanese ikwana suike bei matale peneka hoko isakesa kai Yesuse peneka le eni kbasare ktili.” Tamata makete esi beteke be, “Ile nabi Elia.” Leini lekwe esi beteke be, “Ile nabi lupe nabi akmenaru.” Eleki kena Herodese ilene be tamata esi alenake Yesuse, hoko ibeteke be, “Ile Yohanese rebe au ulake tamata kena tete ulu buaije, hoko Yohanese ikwana suike bei matale hoko isakesa kai Yesuse peneka.”

Yesuse Iala tamata usata lima lesi
6:30-45
(Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

30 Eleki Yesuse Eni maka ulakaru esi leu loko Yesuse, kai esi alenake pusue yelu rebe esi onoule kai esi atetuke tamatare.

31 Eleki tamata bokala esi luake kai keu rame eti Eni maka luluaru esi supu kane moneka. Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru be, “Mai ite keu lora otoi rebe tamata esi rue kena more kai namake ete ndare mina.”

32 Eleki esi sai kena soa buini lora otoi rebe tamata esi rue kena more.

33 Po tamata bokala esi selu Yesuse kai Eni maka luluaru esi keure, hoko esi rekwa otoi rebe esi keu lokore peneka. Eleki tamata bei pusue kota ete meru esi keue kmalane hoko esi luake akmena bei Yesuse.

34 Kena Yesuse kai Eni maka luluaru esi rulu bei soa buine, Yesuse Iselu tamata bokala ete mere, eleki Ibeteke be, “Malerekesi! Le tamata rebe esi lomei meru esi supu kuru misete kena iatetuke Sou Misete bei Allare sae mo.” Hoko Yesuse Iatetuke Sou Miseta bokala etesi.

35 Kena kmau peneka, Eni maka luluaru esi lomei loko Yesuse kai esi beteke lokoI be, “Ete meije lau bei henaru kai mei kmau peneka.

36 Hoko Aulake tamata meiju esi keu me hena teanaru leke esi supu manane etesi.”

37 Po Yesuse Ibeteke be, “Suke imi pine imi riluke manane etesi.”

Eleki esi ombe, “Hoko suke ami sabe manane rebe esi beline elake, saelae dinara utuna lua eteiso?”

38 Po Yesuse Itneusi be, “Ete mere roti buai ila mere?”

Esi selue eleki esi ombe, “Roti buai lima kai iane inai lua mei.”

39 Eleki Yesuse Ipletae Eni maka luluaru
leke esi ono tamata meru esi rue totoini
kena tapuane.
40 Eleki tamata meru esi rue totoini.
Toini sesi utune esa, toini sesi butu lima.
41 Yesuse Irana roti buai lima meru
kai iana inai lua meru, Ilimese lolete kai
Ibeteke trima kasi loko Alla. Eleki Ibire
rotiaru, Irilukele ete Eni maka luluaru leke
esi larakelu ete tamata meru; kai iana inai
luaru larakelu ete pususi ele mere lekwe.
42 Tamata meru esi kane eti esi pila
pususi.
43 Eleki Eni maka luluaru esi lupuke
manana lesinaru kena sokata butu esa
lesini lua penuta.
44 Tamata mokwaia rebe esi kane rotire
sie usata lima.

Yesuse Ikeu lelale ndete kwele babai
6:46-56
(Mat. 14:22-36; Yoh. 6:15-21)

45 Pela bei mere eleki Yesuse Iulake Eni
maka luluaru esi keu eike kena soa buini
lori tlaka tebai ndi Betsaida. Kai kena mere
Iulake tamata bokala meru esi leu.
46 Kena Yesuse Iulake tamata meru esi
leu peneka, eleki Ikeu lolete ulate bubui
kena Ikotie loko Alla.
47 Kena kpetu peneka, soa buini rebe
Yesuse Eni maka luluaru esi me kenare en-
dau tlaka tlaije peneka, eleyo Yesuse ruaI
Eri nda kmalane sa.
48 Kena Iselu Eni maka luluaru esi sai
kena soa buine esi tahaini moneka le bal-
ate ktili bei me oasi. Bei mere hoko kasuke
olase telu kpeture, Yesuse Ikeu lelale ndete
kwele babai lokosi. Kai Ikeu rame saka
Iliaise reneka.
49 Po kena esi selu Yesuse Ikeu lelale
ndete kwele babai, esi biuwe le esi beti-
nake nitu matale!
50 Le pususi seluI kai hkutukesi titinai.

Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Rila
yake! Meije Au! Imi rilami yake!”
51 Eleki Isa lolete soa buine lokosi, kai
balate ndene sosoli. Eni maka luluaru esi
herane titinai,
52 le Yesuse Iala tamata bokalaru batuke
kena roti buai limaru esi nati mosa.
Hnauna bei Yesuse esi natie nunu mo.
53 Kena esi ndi teba peneka, eleki esi tati
me otoi Genesarete.
54 Kena esi rulu bei soa buine tamata ete
meru esi selu be rebe luake mere Yesuse.
55 Hoko esi bala akmete lori lopai pa-
pelake otoi mere, eleki kena esi rekwa be
Yesuse Ietika mere, esi keri tamata maker-
akaru kena esi nianaru lokoI.
56 Kena Yesuse Ikeu loko etika neka, me
henaru, pise kotaru, esi liku tamata mak-
erakaru lokoI me otoi rebe piasare tamata
bokala esi lupuke lomai kenare, kai esi
kotie leke tamata makeraka meru esi supu
kerike mahabe Eni lapu nanuke esi nu-
ruije neka. Hoko pusue tamata rebe esi
kerike Eni lapune nanuke esi nuruije, esi
mise bei esi makerake.

7

Lulu Alla Eni lepataru emise lesi bei tamata esi atate
7:1-23
(Mat. 15:1-20)

1 Kena rebai sae me tamata Parisi toini
sae me kai kuru Torata ilaru esi luake bei
ndete Yerusaleme loko Yesuse.
2 Esi selu Eni maka lulua leini esi kanere
esi koa bala lulu tamata Parisi kai Yahudi-
aru esi atate mo.
3 Le piasare tamata Parisiaru kai tamata
Yahudiaru esi kane mosare suke esi koa
bala lulu esi ntuana menaru esi atate mina
pine esi kane. Le esi ono lulu esi ntuana
menaru esi atate titinai.
4 Kai kena esi leu bei me pasare, esi koa
balasi lulu esi atate mina pine kane sa. Kai
peraturana maketa bei esi ntuana menaru
lekwe rebe esi ono lulu titinai, molupe
peraturane kena koa glase, oba, kai taneia
rebe onolu bei tembagare.
5 Bei mere hoko tamata Parisiaru kai
kuru Torataru esi tneu Yesuse be, “Le mula
pine Amu maka luluaru esi ono lulu iteki
ntuana menaru esi atate more? Esi kane
esi koa bala mo.”
6 Eleki Yesuse Iralakesi be, “Nabi Yesaya
eni lepate loko imire tinai le imi lalemi lua.
Nabi Yesaya ibeteke be Alla Eni lepate rebe
lekire eombe,

‘Tamata meiju esi holmate Au kena
biruisu,
eleyo laleisu lau bei Au.*
7 Esi kotie loko Aure esi guna sasaisa mo;
esi atetuke tamata eni aturane esi ono
saka mere Auku Aturane.’
8 Alla Eni pletare imi lulue mo le imi lulu
tamata esi atate.”

* **7:6** Yes. 29:13

9 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Imi
lulu Alla Eni pletaru moneka leke imi lulu
tamata eni atate neka.”
10 Musa ibeteke be, “Holmate amamu kai
inamu kai sire pine ilepae tiae loko amai
kai inai hoko suke isupu hukume matale.”
11 Po imi beteke be, “Sepo sae ibeteke
loko eni elake inaiju be saisa rebe suke au
rilukele ete amaku kai inakue, au rilukele
ete Alla peneka.
12 Hoko imi sebeie tamata mere itapa
amai kai inai moneka.
13 Ele mere sakesa kai imi lene loko
Alla Eni lepate moneka. Kai imi ono yelu
bokala lupe meiju.”
14 Eleki Yesuse Ikoti tamata meru kai
Ibeteke lokosi be, “Imi pusumi lene mimise
leke nati!
15 Saisa rebe ekusu kena tamata laleije
eono tamata mere indopo mo. Po lep-
ata tiae rebe esiri bei tamata biruije eatia
tamata mere me Alla oaI le mere bei me
lalei.”
16 [Sire pine tlinai me hoko suke
ilenele.]†
17 Eleki Yesuse Ikeu bei tamata bokala
meru kai Ikusu kena luma sae me eleki Eni
maka luluaru esi tneuI be, “Kuru, umpama
minare esi natire saisa?”
18 Eleki Yesuse Iralakesi be, “Le mula
pine imi nati Auku umpama minare more?
Suke imi rekwa be saisa neka rebe bei me
muli, ekusu tamata laleije, eono tamata
mere indopo mo.
19 Le ekusu kena lalei mo po ekusu
kena tibuine, eleki namake esiri bei
nanakwalaije.” Mere Yesuse Iatetuke be
pusue manane kanele yele.
20 Eleki Yesuse Ibeteke lekwe be, “Saisa
rebe siri bei tamatare, mere pine eono ruai
kai tamata makete lekwe esi ndopo.
21 Le bei me lale, rebe bei tamata lalei,
inoake yelu tiae molupe ntasite, ndeane,
maka bunu,
22 maka sablia, lemake tamata makete,
alenake tamata makete eni tiae, ono saisa
neka rebe neune, lale loko tamata makete
eni yelu, holmate tamata makete mo, mu-
ruke tamata makete le eni tanei, kwak-
wale, kai boroke.
23 Pusue neuna meiju usiri bei tamata
lalei, eleki uono tamata makete indopo.”

Bina sae bei Siro-Fenisia ihlaleke ktili loko Yesuse
7:24-30
(Mat. 15:21-28)

24 Eleki Yesuse Ikeleke bei mere kai Ikeu
lope otoi Tiruse. Eleki Ikusu kena luma
sae kai Isuka be tamata sae irekwaI mo, po
Ikbunire saisa moneka.
25 Bina sae me, ro tiare ekbasae eni
nanare ilene kena Yesuse, eleki iluake
lokoI kai itatu lope tapele me oaIje,
26 kai ikotie leke Yesuse Isirie ro tiare
bei eni nanae binare. Bina mere tamata
Yunani, ruelei me otoi Siro-Fenisia.
27 Eleki Yesuse Ibeteke loko bina mere
kena umpama be, “Sebeie Auku kwetelaru
esi kane mina, po sepo Au rana kwete-
laru esi manane eleki rabakele ete asuaru,
mere mise mo.”
28 Eleki binare ibeteke loko Yesuse be,
“Yele, Tuhane, po asure lekwe ekane man-
ane rebe etetu bei mejare lope tapele
neka.”
29 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, “Aralake
Au mise kuate hoko meije aleu le ro tiare
esiri bei amu anare peneka.”
30 Bina mere ileu me luma, iselu eni
nanae binare eri ntulu me otoi maka ntu-
lure sa po ro tiare esiri beini peneka.

Yesuse Iono tamata popole rebe moune imise
7:31-37

31 Eleki Yesuse Ikeu bei otoi Tiruse Ikeue
Sidone, Isiba lopai tlaka Galilea me otoi
Dekapolise.
32 Ete mere tamata esi liku tamata sae
loko Yesuse. Ile mere popole kai moune.
Esi kotie bei Yesuse leke Itolae balaI kena
tamata mere.
33 Eleki Yesuse Ikeu lei bei tamata
bokalaru leke ruasi, kai Ikusue bala ubuIje
kena tamata mere tlinaje, eleki Itoe kena
balaije eleki Ikerike tamata mere meine.
34 Eleki Ilimese lolete lanite, Ineha Eni
nasite eleki Iombe, “Efata!” Esi natire be:
“Buka!”
35 Eleki tamata mere ilene sosoli kai
meine loli kena ilepa, hoko ilepare mise
peneka.
36 Yesuse Ibeteke loko tamata rebe esi ete
mere be, “Imi alenake rebe minae imi selu

† **7:16** Ayate meije kena Alkitape sou Yunani akmenaru sae mo.

Au onore yake!" Masike Ilakesi po esi alenakele ete tamata bokala be Yesuse Iono tamata popole rebe moune imise peneka.
37 Tamata esi herane titinai kai esi beteke be, "Iono saisare mise titinai neka. Tamata popole, Iono ilene kai tamata moune, Iono ilepa."

8

Yesuse Iala tamata usata ata lesi 8:1-10 (Mat. 15:32-39)

1 Lomei takwali mo, tamata bokala esi luake loko Yesuse leneka. Eleki kena esi manane sae moneka, Yesuse Ikoti Eni maka luluaru kai Ibeteke lokosi be,
2 "Tamata meiju, malerekesi le esi lulu Au petua telu kena esi lene Sou Misete peneka, po esi manane sae moneka.
3 Sepo Au ulake esi leu kena meije, namake klolikesi me lalane tlai, le sie meru leini esi luake bei lauke."
4 Eleki Eni maka luluaru esi ralakeNi be, "Tuhane, meije ite kena otoi malene hoko manane kena pusue tamata meiju esi kanere sae mo."
5 Po Yesuse Itneusi be, "Imi roti buai ila ete mere?"
Eleki Eni maka luluaru esi ralakeNi be, "Buai itu mei."
6 Yesuse Iulake tamata meru esi rue mpe tapele. Eleki Irana rotiaru, Ikotie trima kasi bei Alla, Ibire rotiaru kai Irilukelu ete Eni maka luluaru leke esi larakelu ete tamata meru, hoko Eni maka luluaru esi larake etesi.
7 Esi iana tona inai ilaru lekwe. Yesuse Ikotie Alla Iriluke misete kenalu eleki Iulake Eni maka luluaru esi larakelu ete tamata meru.
8 Tamata meru esi kane eti esi pila. Eleki Eni maka luluaru esi lupuke roti lesinu kena sokata itu penuta.
9 Tamata meru kasuke sie usata ata. Eleki Yesuse Iulake esi leu.
10 Eleki Isa kena soa buini kai Eni maka luluaru eleki esi sai lopai otoi Dalmanuta.

Tamata Parisiaru esi kotie Yesuse Iono tanda bei Alla 8:11-13 (Mat. 16:1-4)

11 Eleki tamata Parisiaru esi luake loko Yesuse kai esi tneu yelu bokala lokoI leke esi nikwa Eni salale. Esi beteke lokoI be, "Kuru, Aaseluke kbasa bei Alla ete ami mina leke ami rekwa be Aluake bei Alla."
12 Eleki Yesuse Inasi takwali toto kai Ibeteke lokosi be, "KaplaleKu le imi titinai le imi kotie Au aseluke kbasa bei Alla ete imi. Imi lene mimise! Au aseluke tanda bei Alla ete imi tamata rebai meije mo."
13 Eleki Yesuse Ikeu beisi, Isa suike kena soa buine, eleki esi sai lopai teba.

Yesuse Iahnau leke keta bei tamata Parisi kai Herodese esi hnaunaru 8:14-21 (Mat. 16:5-12)

14 Eleki takwali mo Eni maka luluaru esi beteke be, "Ami nete liku roti mo! Meije batuke roti buai esa mei."
15 Eleki Yesuse Ianetesi be, "Imi raka mimise kai keta bei tamata Parisiaru kai Herodese esi ragire*.
16 Eleki Eni maka luluaru esi beteke loko lomai be, "Yesuse Ibeteke ele mere le ite nete liku roti more piseo?"
17 Po Yesuse Irekwa saisa rebe esi lepaele peneka, eleki Ibeteke lokosi be, "Le mula pine imi lepa loko lomai be imi nete liku roti more? Imi nati Au atetuke mise mosa piseo? Imi hlaleke nunu mo be Auku kbasare bei Alla.
18 Matainami me po imi selu mo, tlinami me po imi lene mo. Imi nete sa pibe moneka?
19 Kena Au ala tamata usata lima kena roti buai limaru, imi lupuke esi lesine kena sokata ila upenure?" Esi ralake be, "Butu esa lesini lua."
20 Kai Ibeteke lekwe be, "Kena Au ala tamata usata ata kena roti buai iture, imi lupuke esi lesine kena sokata ila?" Eni maka luluaru esi ralakeNi be, "Sokata itu."
21 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Imi nati Auku kbasare mosa moyo?"

Yesuse Iono tamata matapolale sae me Betsaida imise 8:22-26

22 Eleki Yesuse esi luake me Betsaida. Eleki tamata esi liku tamata matapolale sae loko Yesuse kai esi kotie bei Yesuse leke Ikerikeni mina.

* **8:15** Kena Mat. 16:5-12 ebeteke Yesuse Ipake ragi ete meije le ragi mere saka tamata Parisi kai Herodese esi lepata ete tamata Yahudi leke lulu esi atate po lulu Tuhane Eni lepataru yake.

23 Yesuse Ikerike tamata matapolale
mere balaije kai Ikerini me hena mulini.
Eleki Itoe tamata mere mataije kai Itolae
balaIje kena mataije, kai Itneui be, “Asupu
selu sasaisa peneko?”
24 Tamata mere ilimese sapa oai kai
ibeteke lokoI be, “Au selu tamata esi keu
lori lopai po selusi saka ai aini.”
25 Eleki Yesuse Itolae balaIje suike kena
matainaiju, hoko tamata mere isupu selu
titinai kai mataije mise pene. Hoko isupu
selu pusue yelu mise peneka.
26 Mere pela eleki Yesuse Iulake tamata
mere ileu me luma po Ibeteke lokoi be,
“Aleure keue hena lalei yake, leke alenake
saisa rebe eono ete ale meije yake.”

Petruse inaku be Alla Iulake Yesuse 8:27-30 (Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21)

27 Yesuse kai Eni maka luluaru esi siba
lolete hena rebe ume kota Kaesarea Pilipi
keholire. Kena esi me lalane tlaije, Yesuse
Itneusi be, “Tamata esi beteke be Aure
sire?”
28 Eleki esi ralakeNi be, “Tamata leini me
esi beteke be Alere Yohanese maka bap-
tise; tamata maketa lekwe esi beteke be Ale
Elia; kai tamata maketa lekwe esi beteke
be Ale tamata sae bei nabiaru.”
29 Eleki Yesuse Itneusi be, “Po imi beteke
be Aure sire?”
Petruse iralakeNi be, “Ale Alla IulakeMu
kena ono misete ete tamata!”
30 Po Yesuse Ilakesi titinai be, “Alenake
Au ete tamata makete yake.”

Yesuse Ibeteke be lau mo Imata neka 8:31-9:1 (Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

31 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Au,
Tamata Eni Nanae, Au supu susate elake
eleki Yahudiaru esi elakaru, imama
elakaru kai kuru Torataru esi suka Au mo.
Eleki Au supu bunu po ele petu luare Au
kwana suike.”
32 Yesuse Ibeteke ntoli ete Eni maka lulu-
aru, hoko Petruse ikeu leI toto kai ilakeNi.
33 Po Yesuse Ihali suike loko Eni maka lu-
luaru kai Inasuke Petruse be, “Heti beiKu!
Ale saka ro tiaru esi elake, le anoake loko
saisa rebe Alla Inoakele mo po loko saisa
rebe tamata inoakele neka.”
34 Eleki Yesuse Ikoti tamata bokala rebe
esi me sakesa kai Eni maka luluaru ete
mere eleki Ibeteke be, “Imi lulu Au kai
lalemi ndina. Masike imi suka mo, po Alla
Isuka hoko lalemi kera po imi lulu Au neka.
Masike esi bunu imi saka esi paku imi kena
aitutine po mula mo, lulu Au rame neka.
35 Le sepo imi suka lulu Au mo leke mata
yake, hoko imi rue kai Alla eti pela mo.
Po sepo imi suka kena mata le imi lulu Au
kai lepae Sou Misete bei Alla ete tamata
maketa, imi rue kai Alla eti pela.
36 Le masike tamata isupu pusue yelu
mei nusa meije po kena imatare, isupu rue
kai Alla mo, hoko yelu meru esi guna sae
etei moneka.
37 Hoko rue kai Alla eti pelare sae isupu
selie kena sasaisa mo.
38 Le sepo sire pine iasomi le ilulu Au
kai Auku lepataru me tamata rebe esi
lene loko Alla more kai tamata dosa re-
bai meije, hoko Au, Tamata Eni Nanare
lekwe asomi le tamata mere, kena Au lu-
ake suike le AmaKu Eni kbasa elake sakesa
kai malekata rebe esi dosa sae more.”

9

1 Yesuse Ibeteke be, “Imi lene lokoKu
mimise! Bei imia meiju leini esi mata mosa
roma esi selu Alla Ipleta imi tamatare.”

Yesuse Ilelie nanaIje kai Eni lapune ndete ulate 9:2-10 (Mat. 17:1-18; Luk. 9:28-36)

2 Eleki petua ne bei mere. Yesuse Ikeri
Petruse, Yakobuse kai Yohanese esi lolete
ulate nanuke sae me. Ete ndetere batuke
ruasi, eleki Yesuse Ilelie nanaije me telu
oaisu,
3 Eni lapune eputi titinai kai selue kliti.
Tamata maka tetake mei nusa meije sae
itetake lapune puti lupe mere mo.
4 Eleki telusi selu Elia kai Musa, nabi ak-
menaru esi luake kai esi alena kai Yesuse.
5 Eleki Petruse ibeteke loko Yesuse be,
“Kuru, ami ete meije lalema ndina titinai.
Ami suka ono tenda telu: sae ete Ale, sae
ete Musa kai sae ete Elia.”
6 Petruse ilepa ele mere le irekwa mon-
eka be suke ilepa saisa, le rilasi titinai.
7 Eleki moputire luake, ekohu lutike
telusi, eleki Alla Ilepa bei moputire be,
“Meije Auku Anae, Au okiNi. Imi lene
lokoI!”

8 Kena mere neka, telusi limese keholi
yo esi selu Elia kai Musa moneka, esi selu
batuke Yesuse ruaI peneka.
9 Eleki kena esi rulu bei ulate mere,
Yesuse Ibeteke loko telusi leke esi alenake
saisa rebe esi selure ete sae kuesa yake.
Namake Tamata Eni Nanare Ikwana suike
bei matale mina pine esi alenake sa.
10 Esi alenake saisa rebe esi selure mo,
po Yesuse Eni lepate be, “Kwana suike bei
matale,” telusi tneu lomai lokole be esi
natire saisa?

Nabi saka Elia iluake lomei peneka
9:11-13
(Mat. 17:9-13)

11 Eleki Eni maka luluaru esi tneu Yesuse
be, “Le mula pine kuru Torataru esi ombe
nabi Elia iluake suike mina pine Maka Hla-
mate Iluake?”
12 Eleki Ibeteke be, “Tinai, Elia iluake
akmena leke iono pusue yelu mise. Po
ete Tamata Eni Nanare eono eliare? Le
mula pine me Alla Eni Lepata rebe lekire
ebeteke be namake Isupu susate elake kai
tamata esi lepae tiae lokoIje?”
13 Po Au beteke loko imi be, “Nabi Elia
iluake peneka, kai tamata esi ono ne-
une sasaisa etei neka lulu lepate rebe
ebetekeni me Alla Eni lepate rebe lekire.”

Kwete mokwai rebe ro tiare kbasaeni
9:14-32
(Mat. 17:14-23; Luk. 9:37-43a, 46-48)

14 Kena Yesuse, Petruse, Yakobuse kai
Yohanese atasi leu loko Eni maka lulua
maketaru, atasi selu tamata bokala esi me
kaisi, kai kuru torata sie ilaru, esi rare kai
Eni maka lulua meru.
15 Kena tamata bokala meru esi selu
Yesuse, hkutukesi kai esi bala sapaI.
16 Eleki Yesuse Itneu Eni maka lulua
meru be, “Imi rare kai kuru Torata meru lo
saisa?”
17 Eleki ile sae bei tamata bokala meru
iombe, “Kuru, au keri auku anae meije
lokoMu le ro tiare ekbasaeni eti ilepa
tekwa moneka.
18 Pela ro tiare kbasaine, iblauke
nanakwalaije lope tapele, buselu salini,
niseiju kabloki, kai nanakwalaiju kbere
pusulu. Au kotie Amu maka luluaru kena
esi sirie ro tiare beini peneka po esi siri
tekwa mo.”
19 Hoko Yesuse Ibeteke lokosi be, “Tinai,
imire tamata rebe hlaleke loko Tuhane
mo! Suke Au rue kai imi roma petu ila sa?
Au tahane laleKu loko imi roma petu ila
pine imi hlaleke loko Au sare? Keri kwetele
mere lomei lokoKu.”
20 Eleki esi keri kwetele mere loko
Yesuse.
Eleki kena ro tiare selu Yesuse, elisuke
kwetele mere eti ikoli lope tapele kai ikloli
lori lopai, eleki buselu salini.
21 Yesuse Itneu kwetele mere amaije be,
“Ro tiare ekbasae kwetele mere takwali
peneko?”
Amai ralake be, “Bei eri tone sa.
22 Ro tiare rupakeni kena auwe po mo
hoko kwele kena ebunui. Ele mere hoko,
sepo Aono imisere yele, Asirie ro tiare
beini noma!”
23 Eleki Yesuse Iombe, “Mula? Aombe Au
ono imisere yele? Tuhane Ikbasa kena ono
sasaisa neka, mahabe hlaleke lokoI.”
24 Eleki amai ibeteke loko Yesuse be, “Au
hlaleke lokoMu po au hlaleke ktili mosa.
Hoko tapa au leke au hlaleke lokoMu ktili!”
25 Eleki Yesuse Iselu tamata bokala esi
luake lomei tapa rame, hoko Ibeteke loko
ro tiare be, “Ale ro tiae maka ono tamata
imou kai ilene mo! Au pletaemu, asiri
bei kwetele meije kai akusu suike kenai
moneka!”
26 Eleki ro tiae mere ebiuwe kai elisukeni
ktili titinai kai esiri bei kwetele mere.
Kwetele mere selui saka tamata matale
peneka, eti tamata bokala esi ombe, “Imata
peneka.”
27 Po Yesuse Ikerike balaije kai
Ibetukeni, eleki ruai kele.
28 Eleki Yesuse Ikusu me luma kai Eni
maka luluaru ruasi kaiNi eleki esi beteke
lokoI be, “Le mula pine ami supu sirie ro
tiare bei kwetele mere more?”
29 Yesuse Iombe, “Ro tiae saka meije,
sirie kena lalane makete saisa mo, po
batuke sirie kena kotie loko Alla neka.”
30 Eleki Yesuse kai Eni maka luluaru
esi keleke bei otoi mere kai esi keue otoi
Galilea.
Po Yesuse Isuka tamata esi rekwa be
Ietia mo,
31 le kena mere Iatetuke Eni maka lulu-
aru. Eleki Ibeteke lokosi be, “Takwali mon-
eka ile sae iriluke Au, Tamata Eni Nanae
meije, ete tamata makete kai esi bunu Au.
Po ele petu luare Au kwana suike peneka.”

32 Esi nati Yesuse Eni lepate mo, po esi
nehe kena tneuI mo be lepate mere esi
natire saisa.

Sire iela lesire?
9:33-50
(Mat. 18:1-9; Luk. 9:46-50, 17:1-2)

33 Eleki Yesuse kai Eni maka luluaru esi
luake me kota Kapernaume. Kena esi
me luma peneka, Itneu Eni maka luluaru
be, “Minae lulu lalane imi leuke lomai le
saisa?”
34 Po kwetelaru esi ndene neka, le
minare esi leuke lomai be beise sire pine
iela lesire.
35 Eleki Yesuse Irue kai Ikoti Eni maka
lulua butu esa lesini lua meru kai Ibeteke
lokosi be, “Sepo imi suka ono tamata elake,
hoko imi mpe lebu bei tamata makete
mina kai imi layani pusue tamata neka.”
36 Eleki Yesuse Irana kwete tone kai Iono
kwete tone mere ikele me tlelaisu. Eleki
Ihlikueni kai Ibeteke lokosi be,
37 “Sire pine laleije noa tamata makete
sakesa kai Au suka kwete tone meije hoko
isuka Au lekwe, eleki sire pine isuka Au,
tamata mere isuka Alla rebe Iulake Aure
lekwe.”
38 Eleki Yohanese ibeteke loko Yesuse be,
“Kuru, ami selu tamata sae isirie ro tiare
bei tamata makete kena Amu nane. Hoko
ami lakeni le isakesa kai ite mo.”
39 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Imi
lakeni yake le sire pine iono tanda herane
kena Auku nane, mere ilepae tiae loko Au
mo.
40 Le tamata sire pine ilelie ite mo hoko
tamata mere ite toine neka.
41 Imi lene meije mimise! Sire pine ir-
iluke kwele moko toini sae etemi le imire
Kristuse Eni maka lulua; hoko tamata
mere isupu hadia bei Alla.
42 Po sepo sire pine iono tamata rebe esi
pakuna mo po esi hlaleke loko Aure esi ono
dosa, hoko mise lesire tamata mere lo batu
elake kena eni mokane eleki poieni lope
meite.
43 Kai sepo balami leini sae eono eti imi
ono dosa, hoko tetele. Le mise lesire bal-
ami esa po imi rue kai Alla eti pela, bei
balamu lua po asupu poie me otoi naraka,
otoi mere aure mata moneka. [
44 Me otoi mere ulearu mata moneka kai
aure lekwe mata moneka.]
45 Kai sepo imi lelale leini sae eono eti imi
ono dosa, hoko tete lelale mere neka. Le
mise lesire imi lelale esa po imi supu rue
kai Alla eti pela, bei lelala lua po supu poie
me otoi naraka. [
46 Me otoi mere ulearu mata moneka kai
auwere lekwe mata moneka.]
47 Kai sepo matainami leini sae eono eti
imi ono dosa, hoko boie. Le mise lesire
matainami esa po imi supu rue kai Alla eti
pela, bei matainami lua po supu poie me
otoi naraka.
48 Me otoi mere ulearu mata moneka kai
aure lekwe mata moneka.
49 Tamata rebe ilulu hnauna meiju, Alla
Ionoi mise kai dosa sae mo, saka aure ko-
ture.
50 Tasire misete, po sepo esi nkalene sae
moneka, hoko onoe nkale suike saisa mon-
eka.
Hoko suke imi ono saka tasire leke imi
leuke lomai yake, kai imi rue kai tamata
makete suke mise kai lomai.”

10

Tamata rebe kai pende esi teu lomaije
yele pibe mo?
10:1-12
(Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)

1 Yesuse kai Eni maka luluaru esi keleke
bei otoi mere lopai otoi Yudea kai kwele
Yordane esi tebai. Tamata bokala esi lu-
ake loko Yesuse lekwe. Hoko Yesuse Iate-
tuke Sou Misete bei Alla etesi saka piasare,
Ionore.
2 Eleki tamata Parisia sie telua pise ata
esi luake loko Yesuse kena tehekeNi. Esi
beteke lokoI be, “Kuru, lulu hukume rebe
Musa ilekire, mokwai ihleke eni binare
yelo?”
3 Yesuse Ibeteke lokosi be, “Musa Eni
pleta ete imire saisa?”
4 Esi ombe, “Musa ibeteke be, ono sulate
teu lomai kai amu bina pine hleke lomai.”
5 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Musa
ileki hukume mere le imi suka lulu Alla
mo.
6 Akmenare kena Alla Itolae nusare, Ito-
lae mokwai kai bina.
7 Hoko mokwai ikeu bei amai kai inai
pine ikai eni bina,
8 leke luasi ono esa. Hoko sie luaya mon-
eka, po esa neka.

9 Hoko mokwai kai bina rebe Alla Ionosi
esa pende, ite tamatare ono teu lomai
yake."
10 Eleki kena Yesuse kai Eni maka lu-
luaru esi me luma peneka, esi beteke
lokoI be, "Kuru, Aatetuke minare esi natire
saisa?"
11 Yesuse Iombe, "Sire ihleke eni bina
eleki tatike pine ikai bina makete hoko
isabliake eni bina menare peneka.
12 Sepo bina sae ihleke eni mokwai eleki
tatike pine ikai mokwai makete, hoko is-
ablia lekwe."

Yesuse laleIje noa kwete tona 10:13-15 (Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)

13 Eleki tamata esi liku esi kwete tona
loko Yesuse. Eleki esi kotie Yesuse Ikerikesi
kai riluke misete ete kwetela meru. Po Eni
maka luluaru esi nasuke tamata meru be,
"Imi liku kwete tonaru lokoI yanoma!"
14 Yesuse Iselu mere hoko Inasuke Eni
maka luluaru be, "Imi sebeie tamata meru
esi keri esi kwetelaru loko Au le tamata
saka kwete tona meiju esi rue tehaike Alla
kena Ipleta imi tamatare.
15 Hoko imi lene mimise lokoKu! Tamata
rebe ihlaleke loko Alla saka kwete tona
meiju esi hlaleke mo hoko esi rue tehaike
Alla kena Ipleta pusue imi tamatare mo!"
16 Eleki Yesuse Inopa kwete tona meru,
Itola balaI kenasi eleki Iriluke misete etesi.

Mokwai beluke rebe eni taneia bokala 10:17-31 (Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)

17 Kena Yesuse Ikeu siba mosare, mok-
wai belukwe sae ibala lokoI kai itatu lokoI,
eleki ibeteke lokoI be, "Kuru, Ale tamata
misete. Au ono saisa leke au supu rue kai
Alla eti pelare?"
18 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, "Le mula
pine abeteke Aure tamata misete? Alla
ruaI pine imise po makete mo.
19 Arekwa Alla Eni pletare peneka: bunu
yake, sablia yake, ndea yake, ono saksi sala
yake, ono tamata makete oai rulu yake, kai
holmate amamu kai inamu."
20 Eleki mokwai beluke mere ibeteke
lokoI be, "Kuru, pusue pleta meru au lulu
peneka bei kena au tone sa."
21 Eleki Yesuse Ilimese tamata mere,
laleIje noai. Eleki Ibeteke lokoi be, "Pleta
sae me, alulu mosa. Akeu abelie pusue
amu taneiaru eleki riluke esi kepene ete
tamata rebe eni sasaisa more. Aono ele
mere atola tanei ndete surga. Mere pela
pine alomei lulu Au sa!"
22 Kena mokwai mere ilene mere,
kaplalei titinai le eni taneiaru boka kuate,
hoko ikeu ne.
23 Yesuse Ilimese keholi loko Eni maka
luluaru kai Ibeteke lokosi be, "Tamata rebe
eni tanei bokalaru ihlaleke kai ilulu Allare,
susa titinai."
24 Eni maka luluaru hkutukesi le Yesuse
Eni lepate mere. Po Yesuse Ibeteke suike
be, "Kwetela, tamata rebe hlaleke kai lulu
Aure esi supu susate!
25 Binatane elake rebe kotiele untare
ekusu lalune benaije mire lesi bei tamata
rebe eni tanei bokala ihlaleke kai ilulu Al-
lare."
26 Eleki Eni maka luluaru hkutukesi titi-
nai lesi bei minare hoko esi beteke loko lo-
mai be, "Ele mere hoko sire isupu hlamate
bei Allare?"
27 Yesuse Ilimesesi kai Ibeteke be, "Alla
Ihlamate imi tamata po tamata ihlamate
ruaije saisa mo, le Alla Eni kbasa kena ono
sasaisa neka."
28 Eleki Petruse ibeteke loko Yesuse be,
"Ami keu bei amiki yelu pusulu peneka
leke ami luluMu! Hoko ami matare, ami
supu rue tehaike Alla more titinai neko?"
29 Yesuse Iombe, "Imi lene loko Au
mimise! Sire pine ikeu bei eni luma pise
kwalini pise betai pise inai pise amai pise
eni nanae pise ndinu ete tamata makete le
inete lokoKu kai ilepa Sou Misete bei Alla,
30 hoko tamata bokala esi seli amai, inai,
kwalini, betai, nanae kai esi riluke nd-
inu, luma boka lesi. Eleki esi supu susate
bei tamata maketa rebe esi hlaleke loko
Alla more lekwe. Po tatike pine kena esi
matare, esi rue tehaike Alla.
31 Po tamata bokala leini esi hlaleke loko
Alla akmena po namake esi maka hlaleke
ktili moneka. Eleki tamata bokala leini
lekwe esi hlaleke loko Alla pamuli po tatike
pine esi maka hlaleke ktili lesi bei tamata
maketa rebe hlaleke loko Alla akmenare."

Yesuse Ibeteke suike be, "Lau mo Au matare reneka" 10:32-34 (Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)

32 Eleki Yesuse kai Eni maka luluaru esi
keu siba lolete Yerusaleme. Yesuse Ilia yo

Eni maka luluaru kai tamata makete esi tutumulieNi. Eni maka luluaru kaplalesi kai tamata rebe esi lululje rilasi. Eleki Yesuse Ikoti Eni maka luluaru lau toto bei tamata maketaru eleki Ibeteke saisa rebe tatike pine tamata esi onoe eteije.

33 Ibeteke lokosi be, “Meije ite keu lolete Yerusaleme, eleki imama elakaru kai kuru Torataru esi keri Au ete tamata maketa. Esi beteke be suke Au mata. Esi riluke Au ete tamata rebe rekwa Alla mosare.
34 Eleki esi aboroe Au, esi toe Au, esi bluku Au rebai bokala eleki esi bunu Au. Po ele petu luare Au kwana suike.”

Yakobuse kai Yohanese esi kotie yele esa bei Yesuse
10:35-45
(Mat. 20:20-28)

35 Eleki Sebedeuse eni nanae Yakobuse kai Yohanese esi tehaike Yesuse kai luasi beteke lokoI be, “Kuru, ami luami kotie bei Ale leke Alene loko sasaisa rebe ami kotiele.”
36 Yesuse Iombe, “Imi kotie Au ono saisa ete imire?”
37 Luasi beteke be, “Tatike kena Aleu ndete surgare, Aono ami luama rue kena Amu makwanale kai mapale leke ami pleta sakesa kaiMu.”
38 Eleki Yesuse Ibeteke be, “Imi lua nati saisa rebe luami kotiele bei Aure mosa. Imi suka supu susate sakesa kaiKu kai supu mata sakesa kaiKu, o?”
39 Luasi ombe, “Yele, ami suka.”

Eleki Yesuse Iombe, “Imi luami supu susate sakesa kaiKu; supu mata sakesa kaiKu,
40 po rue kena otoi me Auku makwanale kai mapale, Auku pleta mo. Alla pine Ipleta sire rebe ipleta sakesa kaiKu, kai Alla Irekwa meru peneka.”
41 Kena Eni maka lulua butu esaru esi lene kena luasi kotie yele mere bei Yesuse, hoko esi ono luasi.
42 Yesuse Ikoti pususi eleki Ibeteke lokosi be, “Pusue tamata esi rekwa be tamata rebe esi hlaleke loko Alla more esi pletae tamatare ktili eleki elakaru esi ono tamata esi supu susate lekwe.
43 Po imi ono sakasi yake! Sire pine isuka ono tamata elake hoko ilayani tamata makete mina,
44 eleki sire pine isuka kbasae tamata bokala hoko ilayani pusue tamata makete lekwe.
45 Le Au, Tamata Eni Nanare lekwe Au luake lomei kena layani tamatare neka, po kena tamata esi layani Au mo. Eleki Au riluke ruaKu kena seli tamata bokala esi dosaru.”

Yesuse Iono tamata matapolale rebe eni nane Bartimeuse imise
10:46-52
(Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)

46 Eleki Yesuse Ilia kota Yeriko sakesa kai Eni maka lulua kai tamata bokala. Tamata matapolale sae eni nane Bartimeuse, Timeuse eni nanae, irue mei lalane leini kai ikotie kepene le iselu mo.
47 Ilene be Yesuse bei Nasarete mei Ilia, hoko ikloloe be, “Yesuse, Dauta eni Nanae! LaleuMe noa au noma!”
48 Tamata ete meru esi beteke lokoi be, “Akloloe lokoI ele mere yake.” Po ikloloe rame be, “Dauta eni Nanae, laleuMe noaku noma!”
49 Yesuse Ikele kai Ibeteke loko tamata meru be, “Beteke etei be lomei lokoKu.”

Eleki esi beteke lokoi be, “Kuebe, akuru laleume! Akeleke! Yesuse Ikotimu!”
50 Eleki ibuka eni lapune nanuke kai itolaele eleki ikeu loko Yesuse.
51 Yesuse Itneu be, “Kuebe, akotie Au ono saisa ete alere?”

Eleki tamata matapolale mere ibeteke lokoI be, “Kuru, au kotie, Aono au selu.”
52 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, “Aleu noma. Ahlaleke loko Au peneka hoko Au ono aselu!”

Kena mere neka isupu selu eleki ikeu lulu Yesuse.

11

Yesuse Ikusu kota Yerusaleme
11:1-11
(Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Kena Yesuse kai Eni maka luluaru esi keu lolete kota Yerusaleme, kena esi tehaike Betpage kai Betania mpe ulate Saitune aini bokalaru, Yesuse Iulake Eni maka lulua sie luaya esi keu akmena.
2 Ibeteke lokosi be, “Imi luami keu akmena lora henare, kena luami luake nda henare, luami selu keledai tlai sae loe ete mere. Keledai mere tamata sae isa kena

mosa. Imi luami lutae eleki nehae lomei lokoKu.
3 Sepo sae itneu luami be, ‘Le mula pine imi luta keledai tlai mere?’, imi ralakesi be, ‘Tuhane Ipakele, po totonai pine Ileukele ete imi.’ ”
4 Eleki Eni maka lulua lua meru esi keu lora henare eleki esi selu keledai tlai sae me loe me metu me mulire esi muline tehaike lalane. Eleki luasi lutae,
5 Tamata sie luaya pise sie telua esi kele ete mere eleki esi tneu luasi be, “Imi luta keledai mere le mula?”
6 Luasi ralake tamata meru be, “Tuhane Ipakele po tatike pine Ileukele.” Eleki tamataru sebei luasi ranae.
7 Luasi rana keledai mere eleki luasi leu loko Yesuse. Eleki Eni maka luluaru esi tola esi lapuna me muliru ndete keledaije, eleki Yesuse Irue kenae ndete baba.
8 Eleki tamata bokala esi keu repa ai sanai bei me neu eleki esi tola kena lalane, yo tamata leini esi buka esi obitaru kena lalane babaije leke keledaije titake esi babaije.
9 Eleki tamata rebe esi keu akmena kai rebe esi keu pamulire pususi kloloe be,

“Isike Alla!
Alla Iaseluke misete lakwai esa ete
ami le tamata meije Iluake lomei
kena Alla Eni kbasa.*
10 Tamata meije Iono Kamale ete ami
leke Ipletae ami saka kamale Dauta,
amiki ntuane menare.
Mai ite isike Alla ndete surga!”

11 Eleki Yesuse Ikusu kota Yerusaleme kai Ikeu me Tuhane Eni Lumare†. Eleki Ikeu keholi kena selu pusulu. Po kmau peneka hoko Yesuse Ileu lorau hena Betania sakesa kai Eni maka lulua sie butu esa lesini luaru.

Yesuse Isui maka abeli kai maka tukare kepene bei Tuhane Eni Lumare 11:12-19 (Mat. 21:12-19; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

12 Ele bobanure kena esi keleke bei Betania, Yesuse tiaIje sene peneka.
13 Iselu ara aini sae me bei lauke esi loinia ukusu peneka, eleki Ikeu nikwa esi buaije. Po kena Iselu ara aini mere, esi buai sae mo le tale kena bua suike mosa.
14 Eleki Ibeteke loko ara aini mere be, “Abua moneka.”

Eleki Eni maka luluaru esi lene Ibeteke mere lekwe.
15 Kena esi luake me Yerusaleme, Ikusu me Tuhane Eni Lumare kena Ikotie loko Alla. Maka abeli kai maka sabe ete mere Isuisi. Ihali maka tukare kepene‡ esi mejaru kai maka abeli abuna esi bankuru hoko koli pusulu.
16 Kai tamata esi keri taneiya sasaisa neka Isuka esi keue Tuhane Eni Lumare esi ueje mo.
17 Ibeteke lokosi be, “Alla Ibeteke me Eni lepate rebe lekire be,

‘Tamata sirekwa Auku lumare kena
pusue tamata bei nusa esi kotie loko
Au.’
Po imi ono kena kotie loko Alla mo po
ono kena nikwa kepene ete ruami.”

18 Eleki imame elakaru kai kuru Torata meru esi lene Yesuse Iatetuke ele mere hoko esi nikwa lalane kena bunuI. Le lalesi tiakeNi le tamata bokala esi lene lokoI kai hkutukesi le Iatetuke mise kuate.
19 Eleki Yesuse kai Eni maka luluaru esi leu bei kotare le kmau peneka.

Hlaleke loko Alla tiktili leke kotie lokoI. 11:20-26 (Mat. 21:20-22)

20 Eleki bebeleti kena Yesuse kai Eni maka luluaru esi liare, esi selu ara aini enseki bei esi bubuije roma esi lamutie peneka.
21 Eleki Petruse inete loko Yesuse ikutuke ara aini mere hoko ibeteke loko Yesuse be, “Kuru, Aselu, memane anasuke ara aine hoko emutu peneka.”
22 Yesuse Iombe, “Imi hlaleke loko Alla tiktili!
23 Imi lene mimise! Tamata rebe ihlaleke loko Alla ktili, kena ikoti sasaisa bei Allare, Alla Ilenele. Ikoti bei Alla be ulate eheti lorau meite hoko eheti lorau meite.
24 Imi lene lokoKu mimise! Kena imi kotie loko Allare, hlaleke lokoI ktili be saisa rebe imi kotie bei Allare imi supu peneka.

* **11:9** Isi. 118:26 † **11:11** Tuhane Eni Lumare kena kotie loko Alla kai kena imamaru esi pala binatane pise tepune terigu rebe toha kai leite leke kotie ampune ete tamata esi dosaru bei Alla. ‡ **11:15** Tamata maka tukare kepene mere isupu untune ela lakwai esa bei tamata rebe esi tukare kepene le esi luake bei nusa makete kena kusu me Tuhane Eni Luma hoko esi kepena mataiju makete.

25 Kena imi kotie loko Allare, imi nete
loko tamata rebe ono sala ete imire, am-
pune esi salaru, leke Imi Ama ndete sur-
gare Iampune imi salaru lekwe. [
26 Sepo imi ampune eni salaru mo, hoko
Imi Ama ndete surgare lekwe Iampune imi
salaru mo."]§

Yesuse Eni kbasa
11:27-33
(Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)

27 Kena rebai sae me Yesuse kai Eni
maka luluaru esi luake me Yerusaleme
suike. Eleki Yesuse Ikusu me Tuhane
Eni Lumare kena kotie loko Alla. Kena
Ikeu me Tuhane Eni Lumare esi uei ke-
holire, imame elakaru, kuru Torataru kai
tamata Yahudiaru esi elakaru esi luake
loko Yesuse.
28 Esi beteke be, "Aono yelu meru kena
sire eni kbasare? Kai sire Iriluke kbasa ete
Ale kena Aono yelu meru?"
29 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Hoko
yele po Au tneu imi mina. Imi ralake Au
mina pine Au beteke ete imi be bei sire eni
kbasare pine Au ono yelu meru.
30 Yohanese ibaptise tamatare, isupu
kbasa bei sire? Bei Alla pibe bei tamata o?"
31 Eleki esi lepa loko lomai be, "Sepo
ite beteke be bei ndete surga, hoko tatike
pine Yesuse Ibeteke be, 'Le mula pine imi
hlaleke loko Yohanese more?'
32 Po sepo ite beteke be bei tamata,
hoko tatike pine ite supu teta bei tamata
maketa." Esi beteke ele mere le rilasi
bei tamata bokala le pususi hlaleke be
Yohanese nabi bei Alla.
33 Eleki esi beteke loko Yesuse be, "Ami
rekwa mo."
Eleki Yesuse lombe, "Ho yele, Au ono
yelu meru kena kbasa bei sire, Au betekele
mo."

12

Alena Umpama kena Tamata Maka raka Ndinu Anggure
12:1-12
(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19)

1 Eleki Yesuse Ialena umpama ete imama
elakaru, kuru Torataru kai tamata Yahu-
diaru esi elakaru be, "Tamata sae me iat-
nane anggure kwawia bokala hoko iono
ale keholie, iono tale maka raka ndinu
kai ono otoi kena keleke anggure kena
ono anggure kwelini. Eleki ndinu anggure
mere iono tamata makete esi sebae, eleki
ikeu kena oto lauke.
2 Kena musime rana hasile, iulake
tamata sae loko tamata maka seba meru
leke supu bei esi hasile.
3 Po tamata maka sebaru esi kerike
tamata mere kai esi tetai eleki esi ulake
ileu kai ileuke sasaisa mo.
4 Eleki tamata rebe eni ndinu mere iu-
lake tamata loko tamata maka sebaru. Po
esi teta ulu buaije kai esi ono iasomi titinai.
5 Tamata rebe eni ndinu mere iulake
tamata makete suike leneka. Po esi bunui.
Eleki iulake tamata maketa bokala lokosi.
Esi teta tamata makerika kai esi bunu sie
leini lekwe.
6 Tamata makerike sae moneka hoko
ruai inoake be, 'Au ulake auku anare loko
tamata maka sebare tinake esi ono lokoi
mise piseo?' Hoko iulake eni anare ruai
rebe iokini titinaije.
7 Eleki kwetele mere iluake loko tamata
maka seba ndinure. Kena esi seluije, esi
beteke loko lomai be, 'Mere tamata rebe
eni ndinure eni nanare hoko mai ite bunui
leke ndinu anggure meije leue ite.'
8 Esi kerikeni kai esi bunui, eleki poini
me alere esi muline."
9 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Ndinu
upuije iono saisa ete tamata maka seba nd-
inu mere? Ileu eleki ibunu tamata neuna
meru pususi eleki iono tamata makete esi
seba ndinu mere leneka.
10-11 Alla Eni lepate be:

'Tamata esi kerike lumare esi poie
batu sae me
po tatike pine batu mere kena lukue
lili elake esi uweije.'*
Imi baise Alla Eni lepate mere pene
pibe mosa?"

12 Eleki esi nikwa lalane kena kerike
Yesuse le esi rekwa kai esi nati be Yesuse
Ialena umpama mere, Ialenakesi. Po ri-
lasi le tamata bokala meru hoko esi sebei
Yesuse, eleki esi leu.

Seli pajake ete Kaisare
12:13-17
(Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26)

13 Eleki takwali mo elakaru esi ulake
tamata Parisi kai tamata rebe lulu
Herodese sie telua pise ataya loko Yesuse le

§ **11:26** Ayate meije kena Alkitape sou Yunania akmenaru sae mo. * **12:10-11** Isi. 118:22-23

esi suka ono Yesuse Ilepa tiae loko kamale elake Kaisare.
14 Esi luake kai esi beteke lokoI be, “Kuru, ami rekwa be Abeteke saisare tinai. AriI-aMu le tamata elake mo moyo? Eleyo saisa rebe Alla Isukare Aatetuke ete ami. Hoko meije ite seli pajake ete Kaisare tinai pibe mo? Ite tamata Yahudire seli pajake mere tinai pibe seli moneko?”
15 Po tamata meru lalesi luare, Yesuse Irekwa peneka. Yesuse Ibeteke be, “Le mula pine imi teheke Au leke Au lepa tiae ele mere? Imi riluke kepene dinare matai sae leke Au selue mina.”
16 Eleki esi liku kepene matai mere kai esi riluke eteI. Eleki Ibeteke lokosi be, “Sire oalalei kai eni nane kena kepene matai meije?”
Esi ombe, “Kaisare enie.”
17 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Kaisare eniere rilukele ete Kaisare kai Alla Eniere rilukele ete Alla.”
Esi lene Yesuse Ibeteke mere esi herane.

Kena ite kwana suike ite kai suike moneka
12:18-27
(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)

18 Tamata toini sae esi nane tamata Saduki. Esi hlaleke be tamata matale kwana suike moneka. Esi luake loko Yesuse kai esi lemake lokoI leke Ilepa tiae loko hukume rebe Musa ilekire. Esi beteke lokoI be,
19 “Kuru, Musa ibeteke ete ami be, ‘Kwalimu imata pine eni nanae sae mo hoko akai suike eni binare neka leke iruele nanae leke iseli kwalimu.’
20 Meije alena umpama kena kwalia sie itua. Kwalini menare imata po eni nanae sae mo.
21 Hoko kwalini nomore luare ikai kwalini eni binare, eleki kwalini mere imata leneka po, nanae sae mosa. Eleki sakesa neka kena kwalini nomore telure.
22 Eleki kwalia sie ituaru pususi kai bina balu esa mere, eleki esi mata pususi po nanae sae mo. Kai bina balure imata lekwe.
23 Kena tamata matale esi kwana suike, sire pine iono mokwai ete bina balu mere, le pususi kai bina esa mere pe?”
24 Yesuse Ibeteke lokosi be, “Alla Eni lepate pise Eni kbasare, imi nati mo. Imi nati sala Musa eni lepataru peneka.
25 Kena tamata esi kwana suike, esi kai suike moneka, esi saka malekata ndete surgare peneka.
26 Ele mere, hoko tamata esi kwana suike eono eliare, Au atetukele ete imi. Imi baise Alla Eni lepate ete Musa me tapuane butuije. Ibeteke be, ‘Aure Alla ete Abrahame, Isake kai Yakupe.’
27 Ile Alla ete tamata matalaru mo, po ete tamata kwanale kai tamata kwana suike. Hoko imi nati sala elake!”

Hukume elake lakwai esa
12:28-34
(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

28 Kuru Torate sae iluake loko Yesuse eleki ilene tamata esi rare ktili kai Yesuse loko Torate. Eleki kuru mere ilene Yesuse Eni lepate tinai eleki ibeteke lokoI be, “Kuru, hukume elake lakwai esare saisa?”
29 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, “Hukume elake lakwai esare elere: imi tamata Israele lene mimise! Iteki Tuhane Allare esa neka, Alla makete sae mo.
30 Imi oki Tuhane, imi Allare kena lalemi titinai kai imi ktiline. Nete lokoI rame eleki layaniNi kena lale misete.
31 Eleki luare ele meije: Imi nete loko tamata makete saka ruami. Hukume rebe ela lesi bei meiju sae moneka.”
32 Eleki kuru mere ibeteke loko Yesuse be, “Tinai, kuru. Ankena le Abeteke be Allare esa, makete sae mo.
33 Aoki Alla kena lalemu titinai kai amu ktiline kai kena nati titinai. Eleki anete loko tamata makete, saka ruamu mere mise lesi bei tamata esi riluke binatane kena palae kena korbane pise riluke yelu makete kena korbane.”
34 Eleki Yesuse Ilene be kuru mere iralake mise titinai, hoko Yesuse Ibeteke lokoi be, “Anoake mise titinai peneka. Hoko tatike pine Alla Ipleta amu atate.”
Tamata maka tneu Yesuse kena tehekeNi leke ono Isalare sae moneka.

Maka Hlamate Irulu bei Sire?
12:35-40
(Mat. 22:41-46, 22:1-36; Luk. 20:41-57)

35 Kena Yesuse Iatetuke Sou Misete bei Alla me Tuhane Eni Lumare esi uwei keholire, Ibeteke lokosi be, “Le mula pine kuru Torataru esi beteke be Maka Hlamate mere Irulu bei Dautare?
36 Le Ro Misete Iono Dauta ibeteke be:
‘Alla Ibeteke loko auku Tuhane:

Arue kena leiKue kai pleta sakesa kai
Au,
eleki tatike pine Au ono tamata rebe
laleisu tiake Aure esi lene loko Ale
neka.'†
37 Meije Dauta ruai ikotiNe Tuhane hoko
Tuhane Irulu beini yelo?"

Tamata bokala esi lene loko Yesuse, hoko lalesi ndina titinai.

38 Yesuse Iatetuke be, "Imi keta bei kuru Torataru mimise le kwakwaisi kuate. Esi suka alike lapune nanuke kai keu hole, eleki esi suka tamata maketa esi lepa hlamate etesi me pasare.

39 Eleki esi supu otoi misete lakwai esa me iteki luma kena kotie bei Allare, eleki kena pestare esi supu otoi misete rebe holmatele.

40 Esi ono matabina baluaru esi layanisi kena matabina baluaru esi yelu. Eleki esi kotie loko Alla takwali titinai leke tamata bokala esi selusi. Tamata saka kuru Torata meiju esi supu hukumane bei Alla ktili lesi bei tamata makete."

Matabina balu susate iriluke kepene bokala
12:41-44
(Luk. 21:1-4)

41 Yesuse Irue balale otoi kena tola kepene me Tuhane Eni Lumare esi laleije, Iselu tamata rebe kusu kepene kena otoi mere. Tamata rebe esi kepene bokare esi kusu kepena bokala kena otoi mere.

42 Matabina balu susate sae me iluake kai ikusu kepene tone matai lua.

43 Eleki Yesuse Ikoti Eni maka luluaru kai Ibeteke lokosi be, "Imi lene meije mimise! Matabina balu susate minare ikusu kepene kena esi otoije boka lesi bei tamata makete.

44 Le tamata maketaru esi kusu kepene boka le esi taneia bokala. Po rebe matabina balu susasate mere ikusuele, eni kepene batuke mere neka po ikusu pusulu."

13

Tanda kena petua rebe nusare atiare
13:1-37
(Mat. 24:1-44; Luk. 21:5-33)

1 Eleki kena Yesuse kai Eni maka luluaru esi leu bei Tuhane Eni Lumare, Eni maka lulu sae me ibeteke loko Yesuse be, "Kuru, selu Tuhane Eni Luma meije mise titinai kai batua elaka rebe pakelu kena elekele!"

2 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, "Tuhane Eni Luma meije elake kai nteki titinai. Po tatike pine tamata bei otoi makete esi luake lomei hoko esi likwaie Tuhane Eni Luma meije eti enesa.

3 Takwali mo Yesuse kai Eni maka luluaru esi keu bei Tuhane Eni Luma mere lopai ulate saitune aini bokalaru, eleki Yesuse Irue ruaI me ulate mere. Petruse, Yakobuse, Yohanese kai Andrease esi luake lokoI kai esi beteke be,

4 "Kuru, petu ila pine yelu minare uonore? Kai yelu meru uono mosare esi tandare elia?"

5 Yesuse Iombe, "Imi raka mimise! Leke imi supu lemake yake.

6 Tamata bokala esi luake pake Auku nane esi beteke be, siere kamale hlamate. Hoko tamata bokala esi hlaleke loko tamata meru.

7 Eleki imi lene be lisa kai lomai mei nusa hoko hkutukemi yake. Piasare mei nusare lisa kai lomaije neka. Po nusare atia mosa.

8 Bangsa esi lisa kai bangsa makete eleki kamale esi lisa kai kamale makete lekwe. Eleki isu etia-tia neka, tamata esi supu manane roma moneka hoko bokala esi mata. Pusue meru ite selulu po mere batuke nusare koho esi menaije mere sa. Meru saka bina tukune iblake tibuini kera kena ruele kwetele po ruelei mosa.

9 Imi nete kai namake rame eti Au luake! Tamata esi keri imi ete elakaru eleki esi teta imi rebai boka me luma ibadare. Imi lulu Au hoko esi liku imi me elakaru pise kamalaru oasi, po mere leke imi supu lalane kena beteke Au etesi.

10 Eleki Sou Misete bei Allare atetuke ete pusue tamata mei nusa.

11 Kena tamata esi kerike imi leke liku imi loko elakaru, imi rilami le saisa rebe suke imi betekele yake. Imi beteke sasaisa etesi neka, le imi betekele mere bei ruami mo, po Ro Misete Iono imi betekele etesi kena misete.

12 Eleki kwalitoije, sae iriluke kwalini ete tamata makete kena bunui, eleki amate lekwe iriluke eni nanare kena bunui. Kwetelaru esi ktolo ete elake inai hoko esi bunu elake inai lekwe.

† **12:36** Isi. 110:1

13 Pusue tamata makete esi suka imi mo
le imi hlaleke loko Au, po imi tahane hoko
tatike pine imi supu misete bei Alla.
14 Eleki tatike pine imi selu yelu rebe Alla
suka more ume Eni Luma laleije, hoko imi
selu yelu meiju uono hoko tamata Yudea
naya lolete ulate mina leke esi bunu imi
yake. Au Markuse, ahnau imi leke imi
baise mimise leke imi nati mimise.
15 Tamata rebe esi rue ndete luma mulini
rulu leke naiya po kusu rana yelu bei luma
lalei yanoma.
16 Tamata me ndinure leu kena rana la-
pune bei luma yanoma.
17 Kena petua meru ete bina rebe ruele
kwete totone kai susu kwete tone susa ku-
ate.
18 Hoko imi kotie loko Alla leke kena petu
susate meru uono kena ulane talei yake,
19 le susate kena petua meru susa lesi
bei susate petua maketaru, kai eono suike
moneka.
20 Le Alla Iono petua meru takwali mo,
le sepo etakwali hoko tamata sae itahane
moneka hoko sae isupu hlamate moneka.
Po ete tamata rebe Alla Ililakeise, iono
petua meru takwali mo.
21 Eleki kena petua meru, imi lene
tamata esi beteke be, ‘Aselu, Maka Hla-
mate Iete meije!’, pise, ‘Iete mere!’, po imi
lene lokosi yake.
22 Le kena petua meru kamale hlamate
tinai mo kai nabia tinai more esi luake loko
imi. Eleki sepo yele hoko esi ono tanda
herane kai esi aseluke kbasa leke ono imi
rebe Alla Eni tamatare hlaleke sala lokosi.
23 Eleki imi nete kai namake rame eti
Au luake! Kena susate meru, pusulu uono
mosare, Au beteke pusulu akmena ete imi
peneka.
24-25 Po petua susate meru pela mina
pine yelu uono elere: lematai, bulane,
kmalea selu tebike bei petu maketaru.
Hoko lemataije kpetu lakwai esa, bulane
ehita moneka kai kmalearu utetu.
26 Kena petua meru tamata esi selu Au,
Tamata Eni Nanae, Iluake suike loko imi
kena moputi kena kbasare ktili lakwai esa
kai hita lakwai esa.
27 Eleki Au ulake Auku malekataru esi
lupuke tamata rebe Ililakesi bei pusue
nusa leke esi rue tehaike kai Alla.
28 Meije imi atetuke bei umpama ara
aini: imi selu sepo esi sanaiju muta, kai
esi loina usiri hoko imi rekwa be leare lau
moneka.
29 Saka umpama ara aini mere, imi selu
susate meru uono peneka hoko imi rekwa
be Au, Tamata Eni Nanare, takwali mo
Iluake reneka.
30 Au beteke ete imi be: tamata rebai
meije esi mata pususi mosare, pusue yelu
meiju uono peneka.
31 Tatike pine nusa meije atiae, po Auku
lepataru atiae mo.
32 Sae irekwa mo be petu ila pise olasa
ila pine Au luake suike lokomi, malekata
ndete surgare lekwe esi rekwa mosa, Au
lekwe rekwa mosa. Batuke AmaKu Irek-
wae!
33 Hoko imi nete kai namake rame eti Au
luake! Le imi rekwa mo be petu ila pine Au
luake suike loko imi pusumi!
34 Au alenake umpama Au lomei suike
ele meije: tamata sae me ikeu takwali.
Inauke loko eni tamata makerikaru leke
ruasi kerike loko esi makerikaru. Eleki
itolae tamata sae kena raka meture.
35 Hoko imi lekwe saka tamata maka
raka meture neka. Le petu ila pine imi
Tuhane Iluake suike, imi rekwa mo. Kena
kmau pise, kpetu tlai pise lau mo pita be-
beleti pise imi rekwa.
36 Imi nete kai namake rame eti Au lu-
ake! Hoko kena Au luake suike lomeije imi
hkutukemi le Au mo.
37 Saisa rebe Au betekelu ete imire, Au
betekele ete pusue tamata lekwe. Hoko imi
nete mimise!”

14

Maria isoba leite boini ntelete titinai kena Yesuse
14:1-11
(Mat. 26:1-16; Luk. 22:1-6; Yoh. 11:45-53, 12:1-8)

1 Lesike petua lua pine tamata Yahudi-
aru esi pesta nete suike loko Alla Isirie
esi ntuana menaru bei Mesire kai pesta
esi kane roti rebe pake ragi more. Eleki
imame elakaru kai kuru Torataru esi
nikwa lalane ndendene kena kerike kai
bunu Yesuse.
2 Po esi beteke be, “Kena pesta elake
mere ite kerike Yesuse yake le tamata leini

me esi sukaI hoko esi nasuke ite kai esi hohae petu mere."

3 Kena Yesuse Ime Betaniare, Irue kai kane me Simone eni luma. Simone mere tamata esi rekwai le Yesuse Ionoi mise bei makerake usai kai tinaiju puluele. Eleki bina sae me ireru leite boini ntelete titinai rebe esi beline elake kena hlau buini bei batu mutale loko Yesuse. Binare mere iletu hlaubuine esi mokane eleki isoba Yesuse ulu buaIje kena leite mere.

4 Eleki sie telua pise ata ete mere esi ono kai esi beteke loko lomai be, "Le mula pine bina meije iatia leite belini elake mere?

5 Abelie leite mere hoko supu kepene bokala titinai. Kai esi kepene rilukele ete tamata susate." Eleki tamata esi nasuke bina mere.

6 Yesuse Ibeteke lokosi be, "Sebei ruai! Imi ono susate etei le mula? Iono misete ete Au.

7 Le tamata susataru erisi rue kai imi rame sa kai imi li lokosi sa, po Au rue sakesa kai imi rame mo.

8 Bina mere iono saisa rebe ionore ete Au. Isoba leite boini ntelete kena ulu buaKue le tatike pine Au mata hoko iaknekae kena imi tolae Au kena liane benaije.

9 Imi lene loko au mimise! Kena lepae Sou Misete me nusa otoi etia neka, saisa rebe bina meije ionore, esi lepaele lekwe leke tamata esi nete suike lokoi."

10 Eleki Yudase Iskariote isiri bei luma mere kai ikeu loko imama elakaru leke iriluke Yesuse ete tamataru leke esi bunuI. Yudase mere Yesuse Eni maka lulu sae bei sie butu esa lesini luaru.

11 Kena esi lene mere bei Yudase, lalesi ndina kai esi beteke lokoi be, "Yele, ariluke Yesuse ete ami hoko ami riluke kepene etemu." Eleki Yudase inikwa lalane leke tamataru esi supu kerike Yesuse.

Yesuse Ikane sakesa kai Eni maka luluaru leke esi nete loko esi ntuana menaru esi siri bei Mesire

14:12-26

(Mat. 26:17-30; Luk. 22:7-23; Yoh. 13:21-30; IKor. 11:23-25)

12 Kena pesta rebe tamata Yahudi esi kane roti rebe pake ragi more esi petu menaije, piasare esi bunu domba anai leke nete suike loko petua rebe akmenare Alla Isirie esi ntuane menaru bei Mesire. Eni maka luluaru esi tneu Yesuse be, "Kuru, ite nikwa otoi kena moa manane etia? Leke ite kane sakesa kena nete suike loko petu rebe akmena Alla Isirie iteki ntuane menaru bei ndete nusa Mesire."

13 Yesuse ibeteke loko Eni maka lulua lua meru be, "Imi keu ndete kotare pine mokwai sae me iliku kwele kena hlau buini ihbora imi, hoko imi lului roma ikusu luma.

14 Imi beteke loko luma mere esi upuije be, "Amiki Kurure Itneu be, sokati etia kena Ikane manane sakesa kai Eni maka luluaru leke ami nete suike loko ntuane menaru esi siri bei ndete nusa Mesire?'

15 Eleki ntuane mere itiluke sokati elake ndete tetu rebe pusue yelu ume. Eleki imi moa pusue manane ete mere."

16 Maka lulua lua meru esi keu, ndete kotare esi selu yelu uono lulu saisa rebe Yesuse ibeteke eteise neka. Eleki esi menai kena moa mananaru.

17 Kena kmauine Yesuse Iluake me otoi mere sakesa kai Eni maka lulua butu esa lesini luaru.

18 Eleki kena esi kanere, Yesuse Ibeteke lokosi be, "Kwetela imi, Au beteke etemi be bei imi toini meije ile sae me iriluke Au ete tamataru leke esi bunu Au. Tamata mere ikane sakesa kai Au ete meije!"

19 Kaplalesi titini hoko sebei sae eri beteke loko Yesuse be, "Kuru, mere au mo."

20 Eleki Yesuse Iralakesi be, "Mere ile sae bei imi butu esa lesini lua meiju rebe ilutu roti kena oba esa kai Aure!

21 Tamata Eni Nanare Imata sa lulu Alla Eni lepate rebe lekire betekele. Po tamata rebe iriluke Au ete tamata rebe esi suka bunu Aure, isupu susa ela titinai bei pusue tamata maketa esi supure. Hoko mise lesi tamata mere inai iruelei ya noma!"

22 Kena esi kane sa, Yesuse Irana rotire, Ikotie trima kasi loko Alla kai Ibire roti mere. Eleki Irilukele ete Eni maka luluaru kai Ibeteke be, "Imi kanele le meije nanakwalaKue!"

23 Eleki Yesuse irana oba esa eleki Iliti anggure kwelini kenae penu, Ikotie trima kasi bei Alla kai Irilukele etesi. Eleki pususi kinu leiele bei oba mere.

24 Yesuse Ibeteke be, "Meije Auku lalakwe rebe akmenare Alla Italuke ete imire. Auku lalakwe ponikele kena ampune tamata bokala esi dosaru."

25 Eleki Yesuse Ibeteke be, "Imi lene meije mimise! Au kinu anggure kwelini moneka eti roma petu rebe Au kinu

anggure kwelini rebe beluke sakesa imi me AmaKu Eni nusa beluke."
26 Eleki esi menani isike Alla, pine esi keu lolete ulate rebe Saitune aini bokalaru.

Yesuse Ibeteke be namake Petruse iombe irekwaI mo
14:27-31
(Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)
27 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Namake pine imi pusumi hlaleke loko Au moneka, le kena Alla Eni lepate rebe lekire beteke be: 'Au bunu maka raka domba meru hoko domba meru unaia bei lomai peneka.'
28 Po kena Au kwana suike peneka, Au keu eike lolete otoi Galilea."
29 Petruse ibeteke loko Yesuse be, "Masike tamata maketa esi hlaleke lokoMu mone piseu po au hlaleke lokoMu sa."
30 Yesue Ibeteke lokoi be, "Alene lokoKu mimise! Petu meije, kena kpetu meije neka, manu tulale etotlae rebai lua mosare, ruamu beteke rebai telu be, arekwa Au mo."
31 Po Petruse ibeteke be, "Masike tamata makete esi bunu au po auru luluMu sa!"

Eleki maka lulu maketaru esi beteke lupe Petruse neka.

Yesuse kotie loko Alla tiktili me otoi Getsemani
14:32-42
(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46; Yoh. 18:1)
32 Yesuse kai maka luluaru esi keu lopai Getsemani otoi rebe ai aini bokala. Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Kwetela, imi rue etere meije le Au kotie loko Alla ete ndare."
33 Eleki Yesuse Ikeri Petruse, Yakobuse kai Yohanese leke esi keu sakesa kaiNi. Eleki esi keu lora toto. Yesuse Iblake susa titinai.
34 Ibeteke lokosi, "LaleKue susa titinai, eti Au blake saka matare reneka!" Eleki Ibeteke lokosi be, "Imi rue ete meije hai Au mina."
35 Eleki Yesuse ruaI lora toto kai Itola tibubuIje lope tapele eleki Ikotie bei Alla leke sepo Alla Isuka hoko Yesuse Isupu susate rebe Alla laleI kena Yesuse Isupure yake.
36 Yesuse Ibeteke be, "AmaKu, sasaisare Aonore yele. Aono Au mata yake. Po lulu Auku sukare yake po lulu Amu sukare!"
37 Eleki Yesuse Ileu loko Eni maka luluaru, Iselu esi ntulu. Ibeteke loko Petruse be, "Simone, akwau kuate. Ahai Au olase ului esa meije saisa moneko?
38 Imi betu kai kotie loko Alla leke imi supu teheke bei ro tiaru esi elake imi tetu yake. Le Au rekwa be imi suka ntulu mo kai imi suka kotie bei Alla rame po nanakwalami ktili mo."
39 Yesuse Ikeu kotie loko Alla sakesa kai minare rebai lekwe.
40 Eleki takwali toto Yesuse Iluake lokosi suike, Iselu Eni maka luluaru esi ntulure neka le esi kwau kuate. Eleki esi beture, esi rekwa lepa saisa loko Yesuse mo le esi haiNi more pe.
41 Yesuse Ikeu eleki Ileu lokosi kena rebai telure, Iselu telusi erisi ntulu sa. Hoko Ibeteke lokosi be, "Kwetela, imi ntulu takwali pene. Betu no! Totonai meije tamata esi luake lomei hoko esi riluke Au, Tamata Eni Nanae meije, ete tamata rebe esi suka bunu Aure.
42 Imi betu, maite ite keu. Tamata rebe iriluke Aure iluake pene."

Tamata esi kerike Yesuse
14:43-52
(Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:2-12)
43 Kena Yesuse Eri lepa sa, Yudase, ile sae bei Eni maka lulua sie butu esa lesini luaru, iluake kai tamata bokala, esi keri sari kai ai buai. Sie meru esi supu ulake bei imama elakaru, kuru Torataru kai Yahudiaru esi elakaru.
44 Kena esi keu mosare, Yudase ibeteke lokosi be, "Imi lene mimise. Imi selu pine au ata sae hoko Imere. Imi kerikeNi eleki keriNi lolete kotare po rakaI mimise."
45 Eleki kena Yudase isupu Yesuse, ikeu loko Yesuse hoko ibeteke lokoI be, "Kuru!" eleki iataI.
46 Eleki tamata meru esi kerike Yesuse ne.
47 Tamata sae ikele tehaike Yesuse. Tamata mere isira eni sarire eleki ilasa tamata rebe kerike ete imame elake, tlina loine.
48 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Aure tamata maka lelie pemerinta mo. Imi keri sari kai ai buai kena kerike Au le mula?
49 Pela petu Au keu ndete Tuhane Eni Lumare kena atetuke ete mere po imi kerike Au etere mere mo. Po ele mere

leke lulu saisa rebe me Alla Eni lepate rebe lekire."
50 Eleki Eni maka luluaru pususi naya beiNi.
51 Tamata belukwe sae me ipake lapune nanuke ilulu Yesuse. Tamata rebe esi keri sari kai ai buaije esi ono kena kerikeni,
52 Po itie eni lapune hoko inaya kalakue.

Yesuse Ime elaka maka teu pakalaru oaisi
14:53-65
(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

53 Eleki esi keri Yesuse loko imame elake lakwai esare. Imame elakaru, tamata Yahudiaru esi elakaru kai kuru Torataru esi lupuke lomai ete mere.
54 Kena mere Petruse ilulu Yesuse bei lauke. Eleki Iroma imame elake eni otoi kena malama mpai luma leini. Eleki Petruse irue ipasa kai tamata maka raka lumare.
55 Eleki imama elakaru kai elaka maka teu pakalaru pususi nikwa tamata rebe lepa tiae loko Yesuse leke esi bunuI, po esi supu lalane kena bunuI mo.
56 Tamata bokala esi alenake saisa neka rebe tinai mo kena Yesuse, po alena meru tebike bei lomai.
57 Eleki tamata sae me ialenake rebe tinai mo kena leuke sala ete Yesuse be,
58 "Au lene Yesuse Ibeteke be,
Ilikwaie Tuhane Eni Luma rebe tamata esi elekere po petua luaru yo Ieleke Tuhane Eni Luma beluke peneka rebe tamata siono mo."
59 Po esi alenakeNi mere lekwe tebike bei lomaije neka.
60 Eleki imame elake lakwai esare ikele me tamata bokala oasie, eleki itneu Yesuse be, "Tamata meiju esi alenakeMu be, Aneu. Yo le mula pine Aleliesi more?"
61 Po Yesuse Indene kai Iralake sasaisa moneka. Eleki imame elake lakwai esare itneu suike be, "Ale, Ile rebe Alla IulakeNi kena hlamate tamatare o? Ale, Maka ono Misete Titinaije Eni nanae, o?"
62 Yesuse Iralakeni be, "Yele, tinai, mere Au. Eleki tatike pine Aselu Au, Tamata Eni Nanae Irue kena Maka Kbasa lakwai esare leiNe hoko Ileu suike lomei kena moputi ndete lanite."
63-64 Eleki imame elake mere ikahi eni lapune ruai le inasuke Yesuse kai ibeteke be, "Ite nikwa tamata rebe lepa tiae loko Yesuse moneka le ruaI beteke be Isakesa kai Alla."
Eleki itneusi be, "Hoko imi mula Yesuse?" Tamata esi biuwe kai lepa loko lomai be, "BunuI!"
65 Tamata lua pise telu esi toeNi kai esi obi oalaleIje eleki esi blukuI kai esi beteke lokoI be, "Abeteke be sire ibluku oalaleuMe?" Eleki tamata rebe esi rakaIje esi papakeNi.

Petruse ibeteke rebai telu be irekwa Yesuse mo
14:66-72
(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

66 Petruse irue pasa me imame elake eni luma leini sa, eleki bina makerike ete imame iluake.
67 Bina mere iselu Petruse ipasa sakesa kai tamata makete ete mere hoko ilimesei kai ibeteke be, "Ale mere asakesa kai Yesuse bei Nasarete, moyo?"
68 Po Petruse iombe, "Mo, au rekwa Yesuse mo. Abeteke mere au nati mo." Eleki Petruse ikeu lorau pakale esi meture. [Kena mere manure totlae.]
69 Eleki bina mere iselu Petruse hoko iluake lokoi, eleki ibeteke loko tamata rebe esi kele ete mere be, "Tamata meije, saka ime kai Yesuse."
70 Petruse ibeteke suike be, "Mo. Au rekwa Yesuse mo."
Eleki takwali mo pine sie rebe esi kele ete mere esi beteke loko Petruse be, "Tinai, ale mere asakesa kai Yesuse le ale tamata Galilea."
71 Eleki Petruse ila loko Alla be, "Alla, sepo au beteke meije tinai mo Aono susate ete au neka." Eleki ibeteke lokosi be, "Au rekwa tamata rebe imi alenakeNi mo."
72 Takwali mo, manu tulale etotlae rebai lua. Eleki Petruse inete suike loko Yesuse Ibeteke be, "Manu tulale etotlae rebai lua mosare, abeteke rebai telu be, arekwa Au mo." Eleki Petruse irani hnetekeni.

15

Pilatuse iteu pakala kena paku Yesuse ahlake ai batai
15:1-15
(Mat. 27:1-2, 11-26; Luk. 23:1-5, 13-25; Yoh. 18:28-19:16)

1 Kena bebeleti lakwai esa pusue elaka maka teu pakala, imama elaka, Yahudiaru

esi elakaru kai kuru Torataru lalesi esa kena lo Yesuse. Eleki esi ulake tamata kena lo Yesuse eleki esi keriNi ete Pilatuse.
2 Eleki Pilatuse itneu Yesuse be, “Ale, tamata Yahudiaru esi kamale, o?”
Yesuse Iralakeni be, “Yele, lepate mere titinai!”
3 Imama elakaru esi beteke loko Pilatuse be, “Tamata meije Iono neune bokala peneka.”
4 Eleki Pilatuse itneu Yesuse rebai lekwe be, “Esi alenake Aneu kuate yo le mula pine Alelisi more?”
5 Po Yesuse Iralake moneka hoko Pilatuse iherane.
6 Kena Yahudiaru esi pestare piasare esi kotie bei Pilatuse leke isirie tamata sae bei buije lulu esi sukare.
7 Tamata sae me eni nane Barabase ikusu bui le ibunu tamata makete sakesa kai eni tamata toinu le esi hohae pemerinta.
8 Eleki tamata bokala esi luake loko Pilatuse kai esi beteke lokoi be, “Musune meije lekwe ami kotie be asiri tamata esa bei buije mina.”
9 Eleki Pilatuse itneusi be, “Imi, tamata Yahudi, suka au sirie imi kamale, o?”
10 Le Pilatuse irekwa peneka be imama elakaru lalesi tiake Yesuse hoko esi keriNi lokoi.
11 Po imama elakaru esi abeteke loko tamataru leke esi kotie bei Pilatuse isirie Barabase bei buije
12 Pilatuse ibeteke lokosi be, “Hoko au ono saisa ete imi kamale?”
13 Tamata esi biuwe kai esi beteke lokoi be, “PakuI ahlake ai batai leke Imata!”
14 Pilatuse ibeteke be, “Iono neune sasaisa mo yo au ono ele mere leke mula?” Po esi kloloe ktili lesi be, “PakuI ahlake ai batai leke Imata!”
15 Eleki Pilatuse isirie Barabase bei buije le isuka tamataru lalesi ndina. Eleki Pilatuse iulake tamata esi teta Yesuse kai irilukeNi loko tamata makete kena pakuI ahlake ai bataije leke Imata.

Tamata esi paku Yesuse ahlake ai batai 15:16-32
(Mat. 27:27-44; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:2-3, 17-27)

16 Eleki solaluaru esi keri Yesuse lora Pilatuse eni luma ntekite rebe esi kotiele Praetriume hoko esi koti pusue esi ebe maketaru.
17 Esi alike Yesuse kena lapu mahmelane leke seluI saka kamale. Esi liu ai luli sanai, eleki esi tolae kena ulu buaIje.
18 Eleki esi holmateI kai esi beteke be, “Hlamate, kamale Yahudi!”
19 Esi teta Yesuse ulu buaije kena ai buai rebai bokala lekwe eleki esi toeNi. Esi tatu lope tapele lupe esi aseluke be esi holmateI.
20 Esi toaeNi pela eleki esi buka lapu nanuke mahmelane beiNi eleki esi ono Ialike suike Eni lapune, eleki esi ulake pakuI ahlake ai bataije leke Imata.
21 Tamata Kirene sae me eni nane Simone ileu bei kota mulini. Simone mere, Aleksandere kai Rupuse amasi. Tamata meru esi paksa Simone iliku Yesuse Eni ai batai rebe tatike pine pakuI kenare.
22 Eleki esi keri Yesuse lolete otoi Golguta, esi natire, “Otoi ulu alati.”
23 Esi toha anggure maklinute kai mure eleki esi rilukele eteI leke nanaIje kera yake po Ikinu moneka.
24 Eleki tamata meru esi pakuI ahlake ai bataije. Esi lesu Yesuse Eni lapune hoko esi poie undi leke esi rekwa sire supu lapuna meru.
25 Esi pakuI ahlake ai bataije olasa sikwa beleti.
26 Esi leki ndete baba bei Yesuse ulu buaije be, “Kamale Yahudi,” leke tamata esi rekwa be esi pakuI ahlake ai bataije bei saisa.
27 Eleki ete mere esi paku tamata ndeana lua ahlake ai batai sakesa kai Yesuse: esa kena makwanale esa kena mapale. [
28 Ele mere hoko Alla Eni lepate rebe nabi beteke be “Esi lehekeNi tamata neune,” eonore mere peneka.] *
29 Tamata rebe lia ete mere esi toaeNi esi kwasuke ulusi kai esi beteke be, “Abeteke be, Alikwaie Tuhane Eni Lumare eleki Aelekele suike petua lua,
30 hoko Arulu lomei bei ai tutine kai hlamate ruaMu!”
31 Eleki imama elakaru kai kuru Torataru esi lepa tiae loko Yesuse sakesa kai tamata meru be, “Ihlamate tamata makete meru po Ihlamate ruaIje saisa mo.

* **15:28** Ayate meije kena Alkitapa akmenaru sae mo.

32 Ale Alla IulakeMu kena hlamate tamata, Kamale Israele, Arulu bei ai tutine mere leke ami hlaleke lokoMu."

Tamata ndeana lua meru lekwe esi lepa tiae lokoIje neka.

Yesuse Imata ndete ai tutine
15:33-41
(Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)

33 Kena olasa butu esa lesini lua kwatare, pusue nusare kpetu roma olasa telu kmau.

34 Eleki kena olase telure Yesuse Ikloloe loko Alla kena Eni lepate be, "Eloi, Eloi lama sabaktani?" Esi natire: "Auku Alla, Auku Alla, le mula pine Asebei Aure?"

35 Tamata lua pise telu esi kele tehaike Yesuse hoko esi lene Yesuse Ibeteke loko Allare. Eleki esi beteke loko tamata maketaru be, "Imi lene mimise le Yesuse Ikoti loko Elia!"

36 Eleki tamata sae ibala kai ilutu kapuse kena anggure makalinute eleki iriluke kena ai buai loko Yesuse leke Imosoe. Tamata mere ibeteke be, "SebeI ruaI, ite raka be Elia iluake leke ihlamateNi pibe mo."

37 Eleki Yesuse Ikloloe ela eleki Imata ne.

38 Kena mere obite nurui elake blulute me Tuhane Eni Luma lalei rebe ereba sokati moli lakwai esare, ekahie kena lua bei ndete nuru roma mpe nuru.

39 Solalu utune esa esi elake sae ikele balale Yesuse, hoko ilene Yesuse Ibiuwe kai iselu Yesuse Imatare. Eleki ibeteke be, "Titinai, tamata meije Alla Eni Nanae!"

40 Matabinana sie ilaru esi selu Yesuse bei lauke totonai. Matabinana meru Maria bei Magdalene, Maria Yakobuse beluke kai Yose lua inasi kai Salome.

41 Sie meru esi lulu kena layani Yesuse kena Iri me Galilea sare, kai matabinana maketa lekwe rebe esi luake lope Yerusaleme, esi me lekwe.

Yusupe itola Yesuse kena liane benaije
15:42-47
(Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

42 Kena mere kpeture repeneka Tamata Yahudiaru esi petu kena moa manane pise kena aknekae saisa neka le bobanure esi petu plei.

43 Hoko tamata sae bei Arimatea eni nane Yusupe, ile sae bei elaka maka teu pakalaru kai tamata esi sukai. Inamake petu kena Alla Ipletae pusue tamatare. Ikeu kotie Yesuse bei Pilatuse leke ihnoukeNi.

44 Pilatuse iherane hoko ibeteke be, "Yesuse Imata peneko?" Eleki ikoti solalu utune esare esi elake kai ibeteke lokoi be, "Yesuse Imata peneko?"

45 Ibeteke lokoi be, "Yele, Imata peneka." Isuka kena riluke Yesuse ete Yusupe.

46 Eleki irana Yesuse eleki kerie me liane benai laleije. Isabe obite nurui nanuke misete eleki ikopaI kena obite mere. Eleki ilolike batu elake kena epele lutike liane benaije.

47 Kena mere Maria bei Magdalene kai Maria Yose inai luasi selu liane benai rebe tolae Yesuse kenare.

16

Yesuse Ikwana suike
16:1-8
(Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1 Tamata Yahudiaru esi petu pleije elia peneka, Maria bei Magdalene, Maria Yakobuse inai kai Salome esi sabe leite boini ntelete leke esi tola kena Yesuse le esi atate ele mere.

2 Eleki kena miku bebeleti bina telu meru esi keu lora liane benaije.

3 Esi beteke loko lomai be, "Sire itapa ite kena lolike batu elake bei liane benaije?"

4 Po kena esi luake nda liane benaije, esi selu batu elake sire ilolikele peneka.

5 Eleki esi kusu mpai liane benai laleije. Esi selu mokwai belukwe ipake lapune putile, irue ndete batu babaije sapleuke makwanale. Hoko bina telu meru hkutukesi.

6 Eleki mokwai belukwe mere ibeteke be, 'Hkutuke imi yake! Imi nikwa Yesuse bei Nasarete rebe Imata kena ai tutine, pi moyo? Ikwana suike peneka! Iete meije moneka! Imi selu otoi rebe tolaeNi kenare.

7 Imi keu kai beteke ete Petruse kai maka lulua maketaru be, "Yesuse Ikeu eike lolete Galilea peneka. Imi seluI ete ndetere saka akmena Ibeteke ete imire."

8 Eleki bina telu meru hkutukesi hoko esi siri bei liane benaije kai esi leu akmeta. Hoko esi beteke sasaisa mo le rilasi.

Yesuse Iaseluke ruaI ete Eni maka luluaru
16:9-20
(Mat. 28:9-12, 16-20; Luk. 24:13-53; Yoh. 20:11-23; Ula. 1:6-11)

[
9 Kena miku bebeletie Yesuse Ikwana suike. Eleki Yesuse IaselukeNi akmena ete Maria bei Magdalene. Akmenare, Yesuse Isiri ro tia itu beini.
10 Maria ikeu alenake Yesuse ete tamata rebe kena Yesuse Imata kena ai tutine mosare, esi keu sakesa kaiNi po meije esi rani le Yesuse Imata pende.
11 Po tamata meru esi lene be Yesuse Ikwana suike bei matale peneka, kai esi lene Maria ibeteke lokosi be, “Yesuse Ikwana suike bei matale peneka le au seluI peneka.” Po esi lene lokoi mo.
12 Eleki takwali toto Yesuse Iaseluke ruaI ete Eni maka lulua lua rebe esi keu lorau esi hena po esi selu Yesuse saka tamata makete.
13 Luasi rena Yesuse pene pine luasi bala leu, eleki esi beteke ete tamata lesinu be, “Miminare ami luama selu Yesuse!” Po esi lene loko luasi more neka.
14 Eleki kena Yesuse Eni maka lulua butu esa lesini esa meru esi kanere Yesuse Iaseluke ruaI etesi. Eleki Ionosi be “Imi knene le imi hlaleke loko Au ktili mo kai imi lene loko tamata rebe esi selu Aure esi lepataru mo.”
15 Yesuse Ibeteke lokosi be, “Imi keu pusue nusa eleki imi atetuke Sou Misete bei Alla ete pusue tamata!
16 Eleki tamata rebe esi hlaleke Sou Misete, Alla Ihlamatesi, po tamata rebe esi hlaleke more Alla Ihukumesi.
17 Tamata rebe esi hlaleke esi selu tanda bei Alla elere: Esi sirie ro tiaru kena Auku nane; esi lepae lepata belukwa rebe esi atetukelu mosare;
18 esi kerike niakwe nanate po esi mata mo; kai esi kinu sasune po esi mata mo kai esi tolae balasi kena tamata makerake esi mise neka.”
19 Yesuse Ilepa loko Eni maka luluaru pela, eleki Ibiti lolete surga ne hoko Irue sapleuke Alla Eni makwanale leke Ipleta sakesa kaiNi.
20 Eleki Eni maka luluaru esi keu lepae Sou Misete papelake otoi mei nusa. Eleki Tuhane Ionosi aseluke tanda herane kena Eni kbasare leke aseluke be Eni lepate tinai.]

KENA BUKU TAKWALINE MAKETARU, BUKU MEIJE ESI MULINE ELERE:[b]

[(9) Bina meru esi keu loko Petruse kai eni ebearu, eleki saisa rebe mokwai beluke mere ibetekele esi alenake pusulu nunu etesi. (10) Eleki Yesuse Iulake Eni maka luluaru kena esi beteke sou rebe mise titinai kai rebe leli mo rebe eono supu hlamate eti pela mere ete pusue tamata mei nusa.]]

[b] **16:20** Kena buku takwalina akmenaru tapa ayata lua meije lekwe.

Sou Misete kena Yesuse rebe Lukase Ilekiule

Lepate Menai

Lukase, loktele. Ikeu sakesa kai Pauluse kena lepae Sou Misete (Kol. 4:14; 2Tim. 4:11; Pil. 24). Alena kena Yesuse, Lukase irekwae. Lukase Irekwa pusue meru bei tamata rebe esi sasike pusue yelu meiju (1:1-2). Pusue alena kena Yesuse rebe ileneule ileki pusulu kena sulate.

Kena buku Sou Misete meije, ite rekwa be Yesuse Iluake mei nusa meije kena Ihlamate tamata. Ilere pine Alla ItalukeNi, rebe lekie me Janji Takwaline. Ite rekwa be Yesuse Iluake lomei nusa meije kena: Ihlamate tamata rebe esi hidupe lulu Tuhane Eni pletare more, kai Itiesi bei hukumane le esi dosaru (19:10). Yesuse Iluake lomei nusa meije kena Iriluke misete, mere Ihlamate pususe tamata. Batuke ete tamata Yehudi mo, mere ite baisele me 2:10, 30-32; 3:6 kai 24:47.

Kena buku Sou Misete meije ite baise Yesuse Iriluke misete ete tamata susataru, mere ite baisele kena 6:20; 7:22; 14:12-13 kai 21:1-4.

Iriluke misete ete tamata dosaru. Mere ite baisele kena 5:30; 7:37-50 kai 15:1-2.

Iriluke misete ete tamata bina rebe akmenare tamata esi noake binaru esi pakuna mo. Mere ite baisele kena 7:11-17; 8:2-3; 10:38-42; 13:10-13; 21:1-4 kai 23:27-31.

Iriluke misete ete kwetelaru. Mere ite baisele kena 8:41-42; 54-55; 9:38-42, 46-48, kai 18:15-17.

Isi

1. Menai (1:1-4)
2. Ruele Yohanese kai Yesuse, kai kena esi tone sare (1:5–2:52)
3. Yohanese maka baptise ilayanire (3:1–20)
4. Baptise Yesuse kai ro tiaru esi elake tehekeiNe (3:21–4:13)
5. Yelu rebe Yesuse Ionolu me otoi Galileare (4:14–9:50)
6. Yelu rebe Yesuse Ionolu kena Ikeu lolete kota Yerusaleme (9:51–19:27)
7. Mikua pamuli me kota Yerusaleme rebe lau mo Yesuse imatare nere roma esi bunuIje (19:28–23:56)
8. Yesuse Ikwana suike, Iaseluke ruaI ete Eni maka luluaru kai Ibiti lolete surgare (pasale 24)

Lukase ialenake saisa rebe eono eti roma ileki sulate meije 1:1-4

1-2 Hlamate ete ntuane Topiluse rebe au holmate ale! Tamata bokala esi atula peneka, leke esi leki sou kena saisa rebe Yesuse Ionolu ete amire. Esi leki lulu saisa rebe ami tamata maka hlaleke loko Yesuse ami lene bei tamata maka sasike, mere tamata rebe esi selu Yesuse Ionolu bei akmena sa kai esi alenake Eni lepataru.

3 Ele mere hoko kena au atula kena lene loko esi alenake pusue meru mimise bei menai roma pela, eleki au noake be mise lesi au leki meru ete ntuane ale.

4 Hoko au ono sulate meije leke kena meije ntuane arekwa saisa rebe asupu atetuke kena saisa rebe Yesuse Ionoule mere tinai.

Alena kena ruele Yohanese maka baptise 1:5-25

5 Kena Herodese iono kamale me otoi Yudeare imame sae eni nane Sakaria, bei Abia eni imame toini. Eni bina eni nane Elisabete, irulu bei Harune rebe imame memenaije lekwe.

6 Sakaria kai Elisabete luasi ono Alla laleIje ndina, le Tuhane Eni pleta kai Eni hukumaru luasi ono lulu titinai.

7 Luasi supu kwetele mo le Elisabete indote, kai esi ntua matabina peneka.

8 Kena Abia eni imame toinu esi petu makerike, Sakaria ilayani sakesa kai imama maketaru me Alla oaI.

9 Kena mere imamaru esi ono undi saka piasa esi onore leke rekwa be sire pine isupu tiluke kena ikusu pala kemenyane boini ntelete me Tuhane Eni Lumare, eleki Sakaria isupue.

10 Kena ipala kemenyane me Tuhane Eni Lumare, tamata bokala esi kotie loko Alla me muli.

11 Kena mere Tuhane Eni malekate sae iaselukeni loko Sakaria. Malekate mere ikele tehaike otoi maka pala tanei rebe riluke ete Allare esi sapleuke makwanale.

12 Sakaria iselu malekate mere hoko hkutukeni kai rilai.

13 Po malekate mere beteke lokoi be, “Sakaria, rilamu yake! Alla Ilene akotie

lokoIje peneka. Namake amu bina Elisabete iruele kwete mokwai. Eleki suke aono eni nane Yohanese.
14 Kena rueleije laleume ndina titinai kai tamata bokala lalesi ndina lekwe.
15 Namake lomei iono tamata elake kena layani Tuhane, kai ikinu anggure kwelini pise yelu nselitaru mo. Bei kena rueleije sa Alla Eni Rore kbasae laleije peneka.
16 Eleki tamata Israela bokala esi lene lokoi leke esi lulu Tuhane rebe Iono Alla eteise.
17 Tatike pine iono lulu nabi Elia eni hidupe, Elia mere nabi kena akmena sa. Le Tuhane Eni Rore Ikbasae Yohanese, Ionoi ktili saka Eni kbasare eono Elia iktilire. Hoko Yohanese iluake akmena kena buka lalane ete Tuhane leke tamata Israele esi aknekae esi hidupe kena Tuhane Iluake lokosie. Iono elake inai rebe esi rare kai lomai kai esi kwetelaru, esi oki suike esi kwetelaru. Kai ete tamata rebe esi lene loko Tuhane more, Yohanese iatetukesi roma esi lene suike loko Tuhane, saka tamata rebe esi lulu Tuhane esi nkena pende."
18 Eleki Sakaria ibeteke be, "Au rekwa be mere eonore elia? Auku bina luama ntua matabina peneka hoko saisa rebe abeteke mere eono moneka."
19 Eleki malekate beteke be, "Au meije Gabriele. Au layani Alla, kai Iulake au lomei kena beteke sou misete meije ete ale.
20 Saisa rebe au betekele, roma esi peture eono tinai. Po bei alene lokoku mo hoko amou eti saisa rebe au beteke ete alere eono."
21 Kai kena mere tamata bokala esi namake Sakaria me muli sa. Esi noake be le mula pine Sakaria itakwali kuate me Tuhane Eni Lumare.
22 Eleki kena isirire, ilepa tekwa kaisi moneka, hoko esi rekwa be iselu saisa mpai lale peneka. Batuke ikode kena balai le imou peneka.
23 Kena ilayani me Tuhane Eni Lumare pela peneka eleki ileu me luma ne.
24 Takwali mo Elisabete ikeu blublulu, hoko bulana lima isiri mo.
25 Kai ibeteke be, "Tuhane Iono lalekue ndina le au keu blublulu peneka hoko me tamata oaisu au asomi moneka."

Alena kena ruele Yesuse
1:26-38

26 Kena Elisabete ikeu blublulu bulana ne peneka me otoi Yudea, Alla Iulake malekate Gabriele ikeu me hena Nasarete, me otoi Galilea,
27 loko bina sae me eni nane Maria, intulu kai mokwai mosa. Maria kai mokwai sae me eni nane Yusupe, irulu bei kamale Dauta, luasi naku ete Alla me tamata oasi peneka be namake luasi kai lomai po luasi ntulu kai lomai mosa. Maria kai Elisabete, luasi upu esa.
28 Eleki kena Gabriele iluake, ibeteke loko Maria be, "Hlamate kenamu, Tuhane Iriluke misete etemu boka titinai! Kai Tuhane Ime kaimu!"
29 Eleki Maria hkutukeni kai kaplalei titinai le lepata meru. Hoko inoake me lalei be lepata meru esi natire elia.
30 Eleki Gabriele ibeteke lokoi be, "Maria, rilamu yake, le asupu misete bei Alla,
31 hoko takwali moneka, akeu blublulu kai aruele kwete mokwai, eleki suke aono Eni nane Yesuse.
32 Kwetele mere namake Eni kbasare ela kai tamata esi kotiNe Alla Elake titinaije Eni Nanae. Kai Tuhane Alla Iono Ipleta kena Eni ntuane mena kamale Dauta lakwaije,
33 kai Iono kamale ete nusa Israele esi anubuaru eti pela. Ipleta rame eti pela."
34 Eleki Maria ibeteke loko Gabriele be, "Po meije au kai mosa kai au ntulu kai mokwai mosa, hoko abeteke au keu blublulure eono elia?"
35 Gabriele iombe, "Namake Ro Misete Ikusu kenamu hoko Alla Eni kbasa rebe ktili titinaije eono akeu blublulu. Bei mere hoko Kwetele rebe namake aruleIje kotiNe misete titinai le Eni dosa sae mo, Alla Elake titinaije Eni Nanae.
36 Alene! Elisabete rebe luami bei luma toini esare, masike imatabina peneka kai tamata esi beteke be indote, po meije ikeu blublulu bulana ne peneka.
37 Le Alla Eni kbasa kena ono sasaisa neka."
38 Maria iombe, "Au meije batuke Tuhane Eni tamata makerike neka. Sebei eono kenaku lulu amu lepataru neka." Eleki Gabriele ikeu beini ne.

Maria ikeu loko Elisabete
1:39-45

39 Bei mere eleki takwali mo Maria ikeu
sosoli lolete kota sae ndete ulate babai,
ndete otoi Yudea.
40 Kena iluake, ikusu me Sakaria eni
luma eleki ibeteke hlamate loko Elisabete,
Sakaria eni bina. Elisabete kai Mariare
luasi upu esa.
41 Eleki kena Elisabete ilene Maria
ibeteke hlamate lokoije, kwetele rebe
Elisabete ikeu blublulu leije ialeli, kai
Elisabete isupu kbasa bei Ro Misete,
42 hoko laleije ndina titinai eleki ibeteke
loko Maria kena na elake be, “Kwaliku
Maria! Alla Iono misete etemu peneka, lesi
bei pusue ami bina maketaru, kai Alla Iono
misete ete Kwetele rebe akeu blublulu
leIje.
43 Au meije sia pine auku Tuhane Eni
inaI luake loko aure?
44 Au rekware Kwetele rebe akeu
blublulu leI mere auku Tuhane. Le
kena au lene abeteke hlamate loko aure,
kwetele rebe au keu blublulu leije ialeli
sosoli le laleije ndina.
45 Tuhane Iriluke misete etemu le
ahlaleke loko saisa rebe Tuhane Ibeteke
ete ale kai pusue lepate meru namake
uono tinaije neka!”

Maria iisike Tuhane
1:46-56

46 Eleki Maria iisike Tuhane. Ibeteke be,
“Au isike Tuhane titinai,
47 kai laleku ndina titinai le Ale auku Alla,
auku Maka Hlamate.
48 Le masike au meije tamata makerike
po Anete loko au,
kai bei meije eti pelare pusue tamata esi
beteke be Alla Aono misete elake
eteku.
49 Le Ale Alla Maka Kbasa, Amu nane mis-
ete titinai le Amu dosa sae mo,
Aono yelu misete elaka kenaku
peneka.
50 Bei anubu kena anubu, Tuhane laleMu
noa pusue tamata rebe esi hol-
mateMu.
51 Tuhane Apake balaMu esi kbasa elake
kena etebi tamata kwakwalaru,
leke saisa rebe esi suka onore eono
moneka.
52 Tuhane Aruluke kamala esi kbasaru,
yo Abitike tamata maktekwane lesi bei
tamata maketaru.
53 Tuhane Ariluke pusue yelu miseta ete
tamata rebe esi sasaisa more,
yo tamata rebe esi taneia bokalaru,
Aulakesi keu kai esi keri sasaisa
moneka.
54-55 Tuhane Anete saisa rebe Ataluke ete
ami tamata Israelaru amiki ntuana
menaru,
Abrahame, Isake, kai Yakupe.
Hoko Tuhane laleMu noa Abrahame
kai ami tamata Yahudiaru, eni
anubuaru.
Ami ono Tuhane Amu tamata makerike.
Tuhane laleMu noa ami rame eti
pela.”*
56 Maria irue kasuke bulana telu kai Elis-
abete, eleki ileu lope eni hena ne.

Ruele Yohanese maka baptise
1:57-66

57 Eleki petu kena Elisabete iruele eni
nanare peneka, hoko iruele eni nanae
mokwai.
58 Eleki kena tamata me eni luma leini
keholi kai eni luma toini esi lene be Tuhane
Iono misete ete Elisabete peneka, hoko
lalesi ndina sakesa kaini.
59 Eleki kena kwete mokwaije eni petua
kwalure, tamata me eni luma leini keholi
kai eni luma toini esi luake kena sunateni
kai esi suka ono eni nane Sakaria lulu amai
eni nane,
60 po inai beteke be, “Mo! Eni nane suke
Yohanese.”
61 Eleki esi beteke lokoi be, “Le mula pine
ele mere? Bei amu luma toine sae eni nane
ele mere mo.”
62 Eleki esi kode loko Sakaria be isuka
ono eni nanare eni nane sire.
63 Sakaria ikotie batu maka leki eleki
ileki kena bature be, “Eni nane Yohanese.”
Hoko pususi herane.
64 Kena ileki Yohanese eni nane, kena
mere Sakaria isupu lepa suike sosoli neka,
eleki iisike Alla.
65 Pusue tamata me luma leini keholi
rilasi lakwai esa, kai esi alenake kwete
mokwai tone mere elei pusue ulate Yudea.
66 Hoko pusue tamata rebe esi lene mere
esi noake me lalesi be, “Tuhane Ime kaini,
hoko namake kena kwetele mere ielare
iono elia?” Le esi selu Tuhane Iraka
kwetele mere mise!

Sakaria imenani isike Alla
1:67-80

* **1:54-55** Atn. 17:7

67 Eleki Ro Misete Ikbasae Sakaria,
Yohanese amai, hoko ibeteke sou bei Alla.
Iombe,
68 "Mai ite isike Tuhane,
beteke Eni kbasare hita titinai,
Alla Israele,
le Iluake kena Itapa Eni tamataru,
kai Itiesi.
69 Iriluke Maka Hlamate ktiline ete ite,
Irulu bei kamale Dauta. Dauta mere
maka layani Alla.
70 Lulu Eni lepata bei akmena sa
rebe Eni nabiaru esi betekeule,
71 kena Ihlamate ite bei iteki musuaru,
kai bei tamata rebe lalesi tiake ite esi
kbasaru.
72 LaleIje nete iteki ntuana menaru
hoko saisa rebe Italuke pende Iono
lulue.
73 Italuke mere be Ila ete Abrahame
be Iraka ite,
74 kai Italuke be Iono ite hlamate bei iteki
musuaru,
leke kena ite ono lulu Eni lepataru ite
rilama kena supu susate mo,
75 leke ite ono Eni tamata nkenale rame kai
ite mise titinai
le dosa sae mo kena iteki hidupe roma
ite mata.
76 Po auku anae Yohanese ale, tamata esi
kotie ale nabi bei Alla elake titinai,
le akeu akmena bei Tuhane kena
aknekae lalane eteI,
77 kena beteke ete ite, Eni tamataru be ite
supu hlamate
sepo Alla Iampune iteki dosaru.†
78 Iteki Alla Imise titinai kai Ioki ite.
Kena Ihlamate ite,
Iluake lupe lemataije katabola kena
beleite esui kpeture.
79 Tuhane Iluake kena Ihita tamata rebe esi
rue me otoi melene,
rebe rilasi le matale.
Ikeri ite loko lalane rebe tiluke ite kena rue
mise kai Alla."‡
80 Yohanese, Sakaria eni nanare, itapa
ela kai ihlaleke ktili loko Alla. Kai irue
me otoi nsekile eti roma petu kena ilayani
Tuhane ete pusue tamata Israele.

† **1:77** Mal. 3:1 ‡ **1:79** Yes. 9:1

2

Ruele Yesuse
2:1-7
(Mat. 1:18-25)

1 Takwali mo bei ruele Yohanese, kamale
elake kaisare Agustuse, iono Kaisare kena
pusue Roma esi nusaru. Ipleta leke pusue
tamata me Roma esi nusaru kusue nane
leke rekwa tamata esi bokalaru.
2 Pleta kena kusue nane rebai mere,
menai kena Kireniuse iono gubernure me
otoi Siria. Otoi Siria mere, Romaru esi
kbasaele.
3 Hoko pusue tamata suke leu me eni
hena kena kusue nane.
4 Eleki Yusupe ikeu bei ndi hena
Nasarete, me otoi Galilea, lopai kamale
Dauta eni kota Betleheme, me otoi Yudea,
le irulu bei kamale Dauta.
5 Yusupe ikeri kai Maria leke luasi kusue
nane. Le luasi naku ete Tuhane me tamata
oasi kena kai lomai peneka. Kena mere
Maria ikeu blublulu peneka.
6 Eleki kena esi luake, Maria eni petu
kena ruele eni nanare peneka.
7 Eleki iruele eni nanae mokwai, eni
nanae menai, eleki ikopaI kena obite kai
iatelei kena binatanaru esi manane lak-
waije, le sokati kena sebae takwali leke esi
rue kenare sae mo.

Tuhane Eni malekate ibeteke ruele Maka Hlamate ete maka raka dombaru
2:8-20

8 Kena petu mere esi kpeture, lau bei
kota Betleheme mo tamata maka raka
domba sie ilaru esi raka dombaru me
melate, otoi kena alalu.
9 Eleki Tuhane Eni malekate iaselukeni
lokosi. Eleki hitate elake bei Tuhane ehi-
tasi me otoi mere hoko rilasi titinai.
10 Po malekate mere ibeteke lokosi be,
"Rilami yake! Le au luake lokomi kena
beteke sou misete rebe eono imi kai pusue
tamata lalemi ndina titinai.
11 Petu meije, ruele Kwete mokwai nda
Betleheme, kamale Dauta eni henare
peneka. Kwetele mere imi Maka Hlamate.
Ile rebe Alla IulakeNi kena Iono hlamate
ete tamata, iteki Tuhane.
12 Kai imi keu pine imi selu Kwete tone,
kopaI kena obite kai ateleI kena binata-
naru esi manane lakwaije, hoko Kwetele
mere pine rebe au betekeNi ete imire."

13 Kena mere neka, malekata bokala bei
ndete surga esi sakesa kai malekate mere,
esi menani isike Tuhane be,
14 "Ami isike Tuhane Elake ndete surga!
Tamata rebe iono Tuhane laleIje ndinare,
isupu rue mise kai Tuhane."
15 Eleki kena malekata meru esi leu beisi
lolete surga peneka, eleki maka raka dom-
baru esi lepa loko lomai be, "Mai, ite keu
lora Betleheme leke selu saisa rebe eono
ete ndare, rebe Tuhane Ibeteke ete itere."
16 Eleki esi keu sosoli neka, eleki kena esi
tetue Maria kai Yusupe, Kwetele mere In-
tulu kena binatanaru esi manane lakwaije.
17 Kena esi selu Kwetele mere peneka,
esi keu alenake ete tamata maketaru
loko saisa rebe eono kenasi kai malekate
ibeteke Kwetele mere eteise.
18 Eleki pusue tamata rebe esi lene
tamata maka raka dombaru esi alenare
hoko esi herane.
19 Eleyo Maria ilene mere, inete loko
pusue meru rame kai inoake lokolu me
lalei.
20 Eleki maka raka domba meru esi leu
kai esi isike Tuhane kai esi beteke Tuhane
Eni kbasare hita titinai le saisa rebe esi
selure lulu saisa rebe malekate ibeteke
eteise neka.

Esi ono Kwete tone Eni nane Yesuse 2:21-38

21 Eleki kena Kwetele mere Eni
petua kwalure, agamare esi elakaru esi
sunateNi. Kai Eni elake inaiju esi ono
Eni nane Yesuse, lulu nane rebe malekate
ibeteke ete Maria kena ikeu blublulu leI
mosare.
22 Eleki petu kena Yusupe kai Maria luasi
ono lulu Musa eni aturane, kai esi suka ono
luasi ndita lulu aturane mere me Tuhane
Eni Lumare hoko esi liku Kwetele mere me
kota Yerusaleme leke rilukeNi ete Tuhane.
23 Le Tuhane eni lepata rebe Musa
ilekire beteke be, "Sepo kwetele menaije
kwete mokwai hoko suke rilukeNi ete
Tuhane le kwetele mere Enie.*"
24 Eleki kena mere lekwe Yusupe kai
Maria, esi pala tanei ete Tuhane me
Tuhane Eni Lumare, le Tuhane Ibeteke me
Eni lepate rebe Musa ilekire be pala manu
tekukure inai lua pise manu abune anai
lua ete Tuhane.
25 Kena petu mere ile sae me kota
Yerusaleme eni nane Simeone, ile tamata
nkenale kai ilulu Tuhane Eni pleta. Ina-
make petu kena tamata Israelaru esi supu
hlamate bei Tuhane. Ro Misete Ikbasaeni
rame.
26 Kai Ro Misete Ibeteke kenai peneka be
iselu Maka Hlamate rebe akmena Tuhane
Italuke ete tamata Israelaru pine imata sa.
27 Kena mere, Ro Misete Iono Simeone
laleije leke ikusu me Tuhane Eni Lumare,
eleki itetue Maria kai Yusupe, luasi keri esi
Nanae Yesuse le esi suka lulu Tuhane Eni
lepate rebe Musa ilekire.
28 Eleki Simeone irana Kwetele mere
bei luasi sosoli kai ihlikueNi eleki iisike
Tuhane be,
29 "Tuhane, rebe Ataluke misete ete aure
Aonore meije peneka,
hoko sebeie au, Amu tamata makerike
meije, au mata kena lale ndenete
neka lulu Amu lepate,
30 le au selu Maka Hlamate bei Ale
peneka. AulakeNi leke Ihlamate
pusue tamata mei pusue nusa!
31 Maka hlamate mere, Tuhane AaknekaeNi
leke Iluake loko pusue tamata mei
nusaru leke esi seluI mimise.
32 Ile meije pine saka lampu hitai ete
tamata Yahudi more leke esi hlaleke
lokoI.
Kai bei saisa rebe Ionore, ami, Amu
tamata Israela meiju ami supu hol-
mate."†
33 Yusupe kai Maria esi herane Simeone
eni lepata kena Yesuse.
34-35 Eleki Simeone ikotie loko Tuhane
kena riluke misete etesi eleki ibeteke loko
Maria be, "Kwetele meije Tuhane IbitikeNi
peneka kena Iatia tamata Israele rebe esi
sukaI more. Po tamata Israela rebe esi
sukaIje, Ihlamatesi. Kwetele meije rebe
namake tamata bokala esi lepa tiae lokoI,
ele mere leke supu rekwa laleisu. Hoko
Maria ale, tatike pine laleume susa titinai
saka sari ntinale ribi laleume."
36 Eleki kena mere nabi bina sae, eni
nane Hana, ime Tuhane Eni Luma lekwe.
Ile mere Panuele eni nanae, eni ntu-
ane mena kena Asere, imatabina titinai

* **2:23** Kwetele menaije mokwai: mere Tuhane Ibeteke ete Musa kai jemate toini Israele be Enie hoko suke eni elake inaiju esi keu rilukeni eteI. † **2:32** Yes. 42:6, 49:6, 52:10

peneka. Ikai kai irue kai eni mokwai musuna itu eleki eni mokwai imata.
37 Hoko Hana ibalu peneka kai eni musuna butu kwalu lesini ata peneka. Pita kai kpetu ikeu me Tuhane Eni Luma rame kai ikotie loko Tuhane; itahane tia senete kai ikotie loko Tuhane rame.
38 Hoko kena Simeone ilepa loko Maria pelare, Hana iluake lokosi eleki iisike Tuhane le Maka Hlamate Iluake peneka eleki ialenake Kwetele mere ete pusue tamata Israele rebe esi namake esi supu tie bei tamata esi kbasare.

Yusupe, Maria kai Yesuse esi leu lori Nazarete
2:39-40

39 Kai kena Yusupe kai Maria luasi ono lulu Tuhane Eni lepate rebe Musa ilekire pela peneka, eleki esi leu lori esi hena Nasarete, me otoi Galilea.
40 Eleki Kwetele mere Itapa Iela, Iktili, Irekwa titinai kai Tuhane Iriluke misete eteI rame.

Yesuse Ime Tuhane Eni Luma kai Itneu kuru agamaru kai iralake esi tneuIje
2:41-52

41 Pela musune Yesuse Eni elake inaiju esi keu me Yerusaleme kena petu pesta tamata Yahudiaru esi kane roti rebe pake ragi more. Mere esi nete suike esi ntuana menaru esi siri bei Mesire.
42 Kena Yesuse Eni musuna butu esa lesini luare esi keu me Yerusaleme rebe piasa esi keu loko petu pesta mere.
43 Pesta meru esi petuaru lia, kena esi leure Yesuse Irue me Yerusaleme po Eni elake inai esi rekwa mo.
44 Le esi ombe tinake Isakesa kai tamata toini makete. Esi keu eti melene mina pine esi nikwa lokoI me esi kwalia kai tamata rebe esi renaise.
45 Po esi tetueNi mo, hoko esi leu suike me Yerusaleme kena nikwa lokoI.
46 Esi nikwa roma petua telu mina pine esi tetueNi me Tuhane Eni Lumare. Irue kai Ilene kuru agamaru esi tneure kai ralakesi.
47 Pusue tamata rebe esi leneIje esi heraneNi, le Iralake nkena kai Irekwa titinai.
48 Kai kena Eni elake inaiju esi seluIje, esi heraneNi eleki inaI ibeteke lokoI be, “Kuanae, Aono ele mere ete ami le mula? AmaMu luama susa kai nikwa lokoMu.”
49 Yesuse Iralakesi be, “Le mula pine imi nikwa loko Aure? Imi rekwa peneka be, suke Au mei AmaKu Eni lumare esi laleije.”
50 Po esi nati saisa rebe Ilepaele eteise mo.
51 Eleki Ileu sakesa kaisi me Nasarete, kai Ilene loko luasi rame. Kai inaI inete pusue meru me laleije rame.
52 Kai Yesuse Iela tapa rame kai Eni maka rekware etapa rame kai Iono Tuhane laleI ndina kai tamata lalesi ndinakeNi rame.

3

Yohanese maka baptise ibeteke Tuhane Eni lepataru ete tamata leke esi akneka kena Yesuse Iluake lokoise
3:1-20
(Mat. 3:1-12; Mrk. 1:1-8; Yoh. 1:19-28)

1 Kena musuna butu esa lesini lima bei Kaisare Tiberiuse ipletare, kena mere Pontiuse Pilatuse iono gubernure me otoi Yudea, Herodese iono kamale me otoi Galilea, kwalini Pilipuse iono kamale me otoi Iturea kai otoi Trakonitise eleyo Lisaniase iono kamale me otoi Abilene.
2 Kai kena musune mere Hanase kai Kayapase esi ono imame elake. Kena mere Tuhane Ibeteke Eni lepate ete Yohanese, Sakaria eni nanare ndete otoi nsekile.
3 Hoko Yohanese ikeu me pusue ootoi me kwele Yordane keholi kena ibeteke Tuhane Eni lepate. Yohanese ibeteke be, “Imi naku kai hleke bei ono dosa noma kai suke baptise imi leke Tuhane Iampune imi.”
4 Yohanese iono ele mere sakesa kai akmenare nabi Yesaya ilekie me eni bukure elere:
“Tamata sae me ibeteke loko tamata
bokala ndete otoi nsekile be,
‘Imi aknekae lalane ete Tuhane,
ono Eni lalane ntoli.*
5 Ono pusue tamata esi aknekae lalesi
leke hleke bei ono dosa
kai leke esi hleke esi hidupe tiare.
6 Leke pusue tamata esi selu
be Tuhane Ihlamate tamata mei nusa
meije elia.’ ”
7 Eleki tamata bokala rebe esi luake leke Yohanese ibaptisesi meru, ibeteke lokosi be, “Imire tamata rebe lepa mise po imi hidupe mise mo. Imi luake lomei leke

* **3:4** Yes. 40:3-5

mula? Imi betinake supu baptise bei au
pine imi supu hlamate bei hukumane o?
Mo, imi supu hlamate bei Tuhane mo.
8 Po imi aseluke kena imi hidupe ono
misete pela petu leke tamata esi rekwa
be imi naku imi neunaru peneka. Imi
betinake imi rulu bei Abrahame hoko imi
supu hukumane mo yake. Lene! Tuhane
Eni kbasare ktili kena ono Abrahame eni
anubua bei batua meiju.
9 Imi nete mimise! Tuhane Iakneka
kena Iono hukumane ete imia rebe naku
imi dosaru mosare. Sakesa kai Tuhane
Iakneka kena Ilasa aije roma mpe esi
lamuitu pusulu. Sepo aije esi buai misete
sae mo hoko Ilasae kai Ipoiele kena auwe."
10 Eleki tamata bokala meru esi tneuI be,
"Hoko suke ami ono saisare?"
11 Eleki Ibeteke lokosi be, "Sepo imi la-
puna usai lua hoko riluke usai esa ete
tamata rebe enie sae more. Kai sire pine
eni manane lesi iriluke ete tamata rebe esi
manane sae more."
12 Eleki ete mere tamata maka kotie bea
esi luake leke Yohanese ibaptisesi lekwe.
Hoko esi tneui be, "Kuru, suke ami ono
saisare?"
13 Eleki Yohanese iombe, "Imi kotie lesi
bei saisa rebe suke esi selire yake."
14 Kai solaluaru esi tneui lekwe be,
"Amire elia, suke ami ono saisare?"
Yohanese iombe, "Imi rana tamata makete
esi yelu palani yake, tutuke nsalale kai teta
tamata makete kena rana eni kepene yake
po imi hidupe kena imi gajire neka."
15 Eleki kena mere tamata bokala esi
noake me lalesi be Yohanese mere Maka
Hlamate rebe esi tatikeNi pibe mo.
16 Eleki Yohanese ilepa loko tamata meru
rame be, "Tatike pine Ile sae me Iluake, Eni
kbasare lesi beiku. Au rue sakesa kaiNe
saisa mo le Eni kbasare ektili titinai. Au
baptise imi kena kwele, po Iono Ro Misete
Ikbasae laleimu.†
17 Eleki sire pine ihlaleke lokoI hoko
isupu misete po sire pine ihlaleke lokoI mo
hoko isupu hukumane elake eti pela."‡
18 Yohanese ilepae hnauna maketa
lekwe ete tamata bokala kena ilepae Sou
Misete bei Tuhane leke esi hleke bei ono
dosa.
19 Po bei Yohanese ibeteke loko kamale
Herodese be imise mo le ikai saui yo
kwalini mata mosa kai eni neune makete
lekwe
20 hoko kamale mere iono neune rame
kena ikusue Yohanese kena bui.

Yesuse Isupu baptise bei Yohanese me kwele Yordane
3:21-22
(Mat. 3:13-17; Mrk. 1:9-11)

21 Kena Yohanese ikusu bui mosare
tamata bokala esi supu baptise bei
Yohanese peneka, eleki Yohanese ibaptise
Yesuse. Eleki kena Yesuse Ikotie loko
Tuhane, lanite baeke,
22 kai Ro Misete Irulu lokoI selu saka
manu abune. Eleki Tuhane Ilepa loko
Yesuse bei ndete lanite be, "Ale Auku Anae,
Au nete lokoMu, laleKu ndina le Ale."

Daptare kena Yesuse Eni ntuana menaru
3:23-38
(Mat. 1:1-17)

23 Kena Yesuse Ikerike menai loko Eni
makerike, Eni musuna butu telu. Tamata
esi noake be Eni amai kena Yusupe,
Yusupe amai kena Eli,
24 Eli amai kena Matate,
Matate amai kena Lewi,
Lewi amai kena Malki,
Malki amai kena Yanai,
Yanai amai kena Yusupe,
25 Yusupe amai kena Matika,
Matika amai kena Amose,
Amose amai kena Nahume,
Nahume amai kena Hesli,
Hesli amai kena Nagai,
26 Nagai amai kena Maate,
Maate amai kena Matika,
Matika amai kena Simei,
Simei amai kena Yoseka,
Yoseka amai kena Yoda,
27 Yoda amai kena Yohanane,
Yohanane amai kena Resa,
Resa amai kena Serubabele,

† **3:16** Tamata leini esi noake be ayate meije esi natire Yesuse Iono Ro Misete Ikbasaesi. Tamata leini esi noake be ayate meije esi natire be tatike pine Yesuse Iono Ro Misete Ikbasae tamata rebe esi hlaleke lokoIje sae iono dosa mo, po tamata rebe esi hlaleke lokoI more esi supu hukumane kena auwe elake. ‡ **3:17** Lulu sou Yunanire ebeteke be Ikerike maksirue rebe tamata esi pake kena sirue gadume. Namake pine gandume lupukele kena gudane, po esi kwesaije namake pine poie pusue kena auwe rebe emata moneka.

Serubabele amai kena Sealtiele,
Sealtiele amai kena Neri,
28 Neri amai kena Malki,
Malki amai kena Adi,
Adi amai kena Kosame,
Kosame amai kena Elmadame,
Elmadame amai kena Ere,
29 Ere amai kena Yesua,
Yesua amai kena Eliesere,
Eliesere amai kena Yorime,
Yorime amai kena Matata,
Matata amai kena Lewi,
30 Lewi amai kena Simeone,
Simeone amai kena Yehuda,
Yehuda amai kena Yusupe,
Yusupe amai kena Yoname,
Yoname amai kena Elyakime,
31 Elyakime amai kena Melea,
Melea amai kena Mina,
Mina amai kena Matata,
Matata amai kena Natane,
Natane amai kena Dauta,
32 Dauta amai kena Isai,
Isai amai kena Obeta,
Obeta amai kena Boase,
Boase amai kena Salmone,
Salmone amai kena Nahasone,
33 Nahasone amai kena Aminadape,
Aminadape amai kena Atmine,
Atmine amai kena Arni,
Arni amai kena Hesrone,
Hesrone amai kena Perese,
Perese amai kena Yehuda,
34 Yehuda amai kena Yakupe,
Yakupe amai kena Isake,
Isake amai kena Abrahame,
Abrahame amai kena Tera,
Tera amai kena Nahore,
35 Nahor amai kena Seruke,
Seruke amai kena Rehu,
Rehu amai kena Peleke,
Peleke amai kena Ebere,
Ebere amai kena Salmone,
36 Salmone amai kena Kenane,
Kenane amai kena Arpaksate,
Arpaksate amai kena Seme,
Seme amai kena Nu,
Nu amai kena Lameke,
37 Lameke amai kena Metusala,
Metusala amai kena Henoke,
Henoke amai kena Yarete,
Yarete amai kena Mahalalele,
Mahalalele amai kena Kenane
38 Kenane amai kena Enose,
Enose amai kena Seta,
Seta amai kena Adame,
Adame rebe Tuhane Itolaine.

4

Ro tiaru esi elake eteheke Yesuse ndete otoi nsekile
4:1-13
(Mat. 4:1-11; Mrk. 1:12-13)

1 Kena Yesuse Ileu bei kwele Yordane, Ro Misete IkbasaeNi ktili titinai rame. Eleki Ro Misete IkeriNi lolete otoi nsekile.
2 Yesuse Irue ete mere petua butu ata kai ro tiaru esi elake etehekeNi po Ilene loko mo. Kena petua meru Yesuse Ikane sasaisa mo hoko petua butu ata meru liare Iblake tiaI sene.
3 Eleki ro tiaru esi elake ebeteke lokoI be, “Ale Alla Eni Nanae, hoko Aulake batu meije eono lelie roti.”
4 Yesuse Iombe, “Me Tuhane Eni lepate rebe lekire ebeteke be tamata ihidupe batuke bei manane mo.”
5 Eleki ro tiaru esi elake ekeri Yesuse kena otoi nanuke titinai. Ete mere roma mata krebe mosa yo iaseluke pusue nusa rebe kamale ipletae mei nusa meije ete Yesuse.
6 Eleki iombe, “Pusue nusa rebe au ono kamale kena au pletaele kai esi taneiaru, au riluke eteMu kena Akbasaele, le pusue meiju rilukele ete au peneka, hoko au rilukele ete sae neka rebe au suka rilukele etei.
7 Sepo Atatu lokoku, hoko pusue meiju au riluke eteMu.”
8 Po Yesuse Iombe, “Me Tuhane Eni lepate rebe lekire ebeteke be pusue tamata suke tatu loko Tuhane, iteki Alla, kai batuke lulu saisa rebe Ibetekele!”
9 Eleki ro tiaru esi elake ekeri Yesuse lope kota Yerusaleme eleki itolae Yesuse ndete Tuhane Eni Lumare esi bulene. Iombe, “Ale Tuhane Eni Nanae. Hoko AnabuMu lope,
10 le me Tuhane Eni lepate rebe lekire ebeteke be,
Tatike pine Tuhane Iulake Eni malekataru esi rakaMu,
11 hoko esi saploeke Ale leke Amu lelale kena batu yake.”
12 Yesuse Iombe, “Kena Tuhane Eni lepate rebe lekire ebeteke lekwe be imi tamatare teheke Alla yake!”

13 Eleki kena iteheke Yesuse susuike rebai bokala mere pela peneka eleki isele beiNi kai inamake petu makete kena itehekeNi suike.

Yesuse Ilepae Sou Misete bei Tuhane memenai me otoi Galilea
4:14-15
(Mat. 4:12-17; Mrk. 1:14-15)

14 Eleki Yesuse Ileu lope otoi Galilea, kai Ro Misete IkbasaeNi peneka. Kai tamata bokala me otoi mere esi alenakeNi.
15 Le Iatetuke me Yahudiaru esi luma ibadaru kai tamata bokala esi isikeNi.

Yesuse isupu holmate me Nasarete mo
4:16-30
(Mat. 13:53-58; Mrk. 6:1-6)

16 Yesuse Iluake me hena Nasarete. Bei kena Eri tone eti Ielare Iete mere. Piasare kena Yahudiaru esi petu pleije Ikusu me esi luma ibadare. Eleki Ikele kena Ibaise Tuhane Eni Lepate rebe lekire.
17 Esi riluke Tuhane Eni Lepate rebe nabi Yesaya ilekire eteI. Buku rebe lulukele mere Ibaekele eleki Itetue lepate matai ebeteke be,
18 "Tuhane Eni Rore Imei kaiKu
le Ibitike Au kena lepae Sou Misete ete tamata susate;
kai Iulake Au beteke ete tamata rebe esi supu kerike,
be esi supu tie peneka,
kai Au ono tamata matapolalaru esi supu selu,
tamata rebe esi supu uma kai supu susate bei tamata makete
au ono esi supu susate moneka,*
19 kai Au lepae musune rebe Tuhane Iaseluke Eni misete ete Eni tamataru."
20 Eleki Yesuse Iluluke suike Tuhane Eni Lepata rebe lekie mere, Ileukele ete luma ibadare esi elake sae eleki Irue kena Iatetukesi. Pusue tamata me luma ibadare esi limeseI.
21 Eleki Iatetukesi menai be, "Tuhane Eni Lepata meiju uono kena petu meije, kena imi leneule."
22 Lepata rebe Ilepaule mise titinai hoko pususi herane kai esi akue Eni Lepataru. Esi beteke be, "Ile mere Yusupe eni nanare pi moyo?"
23 Hoko Ibeteke lokosi be, "Lepate matai eombe, 'Sire inaku be ile loktele, hoko suke iono ruai mise.' Mere imi suka beteke ete Au. Mere be imi kotie tanda herane rebe Au onoe me Kapernaume Au onoe mei Auku henare lekwe."
24 Yesuse Ibeteke lekwe be, "Imi lene! Nabi sae isupu holmate me ruai eni henare mosa."
25 Po imi lene mimise, kena akmena nabi Elia eri rue sare lea musuna telu bulana ne. Pusue otoi Israele esi supu manane mo. Kena mere bina balua boka.
26 Po Tuhane Iulake Elia ikeu loko sae bei bina balua me Israele meru mo po Iulakeni keu loko bina balu sae me Sarfate me otoi Sidone.
27 Kai kena akmena nabi Elisa eri rue sa tamata kusta bokala me otoi Israele po sae kuesa beisi ionoi mise mo, batuke Namane tamata bei nusa Siria pine iono imise."
28 Tamata me luma ibadare pususi nasu titinai kena esi lena Eni lepata meru.
29 Esi kele, esi neha Yesuse balaije kai esi keriNi siri bei kotare roma lapate ului me tehaike esi eleke kota mere. Lalesi kena esi poieNi lope lapate mere.
30 Po Yesuse Ilia rame beisi loko tlelaisu.

Yesuse Ikbasa kena Isirie ro tiare bei ile sae me kota Kapernaume
4:31-37
(Mrk. 1:21-28)

31 Eleki Yesuse Ikeu lope kota Kapernaume me otoi Galilea, eleki kena tamata Yahudi esi petu pleije, Yesuse Ikeu me Yahudiaru esi luma ibadare eleki Iatetuke ete mere.
32 Yesuse Iatetuke kena kbasa hoko tamata meru esi herane.
33 Me luma ibadare ile sae me ro tiare kbasaeni hoko ikloloe be,
34 Hei Yesuse, tamata Nasarete. Akwale ami yake. Alomei kena atia ami moyo? Au rekware Alla Iulake Ale. Amise titinai le Amu dosa sae mo."
35 Yesuse Iholai be, "Ndene! Asiri beini!" Eleki ro tiae mere eonoi koli me tamata bokala meru eleki esiri beini. Po eonoi blake sasaisa ekera mo.
36 Pusue tamata esi herane kai esi lepa loko lomai be, "Yele, Yesuse Eni kbasare eono Eni lepate ektili. Ipletae ro tiare usirire, ulene lokoI."
37 Hoko pusue tamata esi alenake Yesuse me papelake otoi rebe tehaike otoi mere.

* **4:18** Yes. 61:1-2

Yesuse Iono tamata makeraka bokala esi mise
4:38-41
(Mat. 8:14-17; Mrk. 1:29-34)

38 Yesuse Isiri bei tamata Yahudi esi luma ibada mere eleki Ikeu me Simone eni luma. Ete mere Simone inai tamoli kerakeni, imusu titinai. Tamata me luma mere esi kotie bei Yesuse leke Ionoi mise.
39 Yesuse Ikele me matabinane mere eni maka ntulure esi leine. Eleki Yesuse Ilepa kena na elake kena Iono imise bei musute, eleki makerake mere sirike sosoli. Matabinane mere ibetu sosoli eleki ilayani Yesuse kai tamata meru.
40 Kena lemataije suni peneka, tamata bokala esi liku esi tamata makerakaru loko Yesuse. Esi makerake sasaisa neka. Eleki Yesuse Itola balaI papelakesi eleki pususi mise.
41 Kai ro tiaru siri bei tamata bokala lekwe. Kena usiri bei tamataru ubiuwe be, "Ale Tuhane Eni Nanae!" Po Yesuse Inasukelu kai Isuka ulepa mo le urekwa be Ilere Alla IulakeNi kena Iono hlamate ete tamata.

Yesuse Ikeu lepae Sou Misete me luma ibadaya me otoi Yudea
4:42-44
(Mrk. 1:35-39)

42 Bebeleti kena lemataije ekatabola nere, Yesuse Ikeu bei kota mere lolete otoi ndenete leke ruaI ete mere. Po tamata bokala esi nikwa lokoI. Kena esi tetueNi, esi beteke lokoI be, "Ntuane, keu bei ami yake."
43 Po Ibeteke lokosi be, "Sou Misete rebe Au atetuke loko Alla Ikbasae nusa meije saka kamale elake eliare, hoko Au keu me otoi maketaru le Tuhane Iulake Au lomei nusare kena lepae Sou Misete batuke ete imi mo po ete tamata maketaru lekwe."
44 Eleki Ilepae Sou Misete me tamata Yahudiaru esi luma ibadaru me otoi bokala me Yudea.

5

Yesuse Ibitike maka nikwa iana sie ilaru kena Eni maka lulu
5:1-11
(Mat. 4:18-22; Mrk. 1:16-20)

1 Kena rebai sae me Yesuse Ikele me tlaka Genesarete leini leke Iatetuke Alla Eni lepataru. Tamata bokala esi keholiNi kena esi lene Yesuse Ilepae Sou Misete.
2 Iselu soa buini lua me tlaka leini mere. Esi tamata maka nikwa ianaru esi rulu beilu leke esi koa esi uete.
3 Soa buini sae Simone enie. Yesuse Isa kena soa buini mere eleki Iulake Simone irupake lorau toto bei tlaka leine. Eleki Yesuse Iatetuke tamata bokala meru bei ndau soa buine.
4 Eleki kena Iatetuke pela peneka, Ibeteke loko Simone be, "Sai lorau otoi nanuke leke poie uete ete ndaure."
5 Simone iralakeNi be, "Ntuane Ale, ami poie uete bei kmau menai eti pita po ami supu sasaisa mo. Po meije Aulake hoko au poie lekwe."
6 Kena esi poie uete suike ete mere, esi supu iane boka titinai eti esi uete mahake kahie.
7 Esi kabeke loko esi ebe maketa kena soa buini saere leke esi luake kena tapasi. Esi luake esi kute ianaru kena soa buini lua meru penu eti mahake soa lua meru umolo.
8 Kena Simone Petruse iselu pusu meru hoko itatu me Yesuse oaIje kai ibeteke be, "Tuhane, Akeu beiku noma le au meije tamata dosa."
9 Le pususi herane le iana rebe esi supure uboka titinai.
10 Simone eni ebe Yakobuse kai Yohanese (luaise Sebedea eni nanae) esi herane lekwe.
Yesuse Ibeteke loko Simone be, "Rilamu yake! Bei petu meije Au ono ale kena aono tamata esi lulu Alla."
11 Eleki Simone kai eni ebearu esi lihi esi soa buine lora kmalane, esi keu beilu kai esi lulu Yesuse.

Yesuse Iono tamata makerake rebe usaiju kai tinaiju puluele, imise
5:12-16
(Mat. 8:1-4; Mrk. 1:40-45)

12 Kena rebai sae me Yesuse Ime kota sae. Ete mere tamata sae me isupu makerake usai kai tinaije puluele. Eleki kena iselu Yesuse, iluake loko Yesuse kai itatu loko Yesuse kai ikotie tapa bei Yesuse be, "Tuhane, sepo Asuka hoko Aono au mise noma."
13 Eleki Yesuse Ikerikeni kai Iombe, "Yele. Amise!" Eleki imise sosoli.
14 Eleki Yesuse Ilake tamata mere titinai leke ialenake ete tamata makete yake. Iombe, "Aleu noma, po alenake Au ete tamata makete yake, po ruamu keu loko

imamaru leke esi rekwa be amise peneka. Eleki ariluke tanei rebe riluke ete Allare lokosi leke esi palalu me Alla oaIje lulu Alla Eni pleta ete nabi Musa ilekire leke tamata maketa esi rekwa be amise peneka kai amu makerake sirike peneka."

15 Masike Yesuse Ilakeni kena alenakele po sou kena Yesuse Ionoule elei bei tamata kena tamata peneka. Hoko esi luake loko Yesuse leke esi lene loko Eni hnaunaru kai leke Yesuse Iono esi mise bei esi makerakaru.

16 Eleki Yesuse Ikeu kotie loko Alla me otoi ndenete saka piasare.

Yesuse Iono tamata sisate imise kena tamata Yahudi esi petu plei
5:17-26
(Mat. 9:1-8; Mrk. 2:1-12)

17 Kena petu sae me Yesuse Iatetuke me tamata sae eni luma. Tamata Parisi kai kuru Torata sie ilaru esi lene Yesuse Iatetuke. Tamata meru esi luake bei henaya me otoi Galilea kai otoi Yudea kai bei me kota Yerusaleme. Tuhane Eni kbasare kena Yesuse, hoko Iono tamata makerakaru esi mise.

18 Eleki sie telua pise ataya me esi liku tamata sisate intulu kena eni maka ntulu lakwaije. Hoko esi atula kena tolaeni me Yesuse oaIje.

19 Po esi supu kusueni mo le tamata boka kuate. Eleki esi sa lolete, esi rika benai bei ndete muli eleki esi rulukeni kena eni maka ntulu lakwaije lope Yesuse oaIje.

20 Eleki Yesuse Iselu esi ono ele mere, hoko Irekwa be esi hlaleke lokoI ktili, eleki Ibeteke loko tamata sisate mere be, "Kuebe, Au ampune amu dosaru peneka."

21 Eleki kuru Torataru kai tamata Parisiaru esi lepa loko lomai be, "Le mula pine tamata meije ilepa ele mere? Ilepae tiae loko Alla le Iono saka Alla. Batuke Alla ruaI pine Iampune iteki dosa neka."

22 Po Yesuse Irekwa saisa rebe esi lepae mere peneka, hoko Ibeteke lokosi be, "Le mula pine imi noake tiae me laleime?

23 Sepo Au beteke loko tamata mere be Au ampune eni dosare, hoko imi rekwa mo be Au ampune dosare tinai pise mo pise. Po sepo Au beteke be ibetu kai ikeu, hoko imi rekwa be Au kbasa kena ono misete.

24 Ho yele, Au beteke be ibetu luluke eni paile eleki ileu. Hoko kena ibetu kai ileure, imi rekwa be Au Tamata Eni Nanae meije Au supu kbasa bei Tuhane leke Au ampune tamata esi dosa mei nusa meije." Eleki Yesuse Ibeteke loko tamata sisate mere be, "Kuebe, abetu luluke amu paile eleki akeu."

25 Eleki tamata mere ibetu sosoli, iluluke eni paile eleki ileu kai isike Alla.

26 Pusue tamata esi herane le Yesuse Iono mise titinai eleki esi isike Alla. Kai rilasi kai esi beteke be, "Yele, eti meije ite selu sae iono misete ele meije mosa."

Yesuse Ikoti Lewi kena iono Eni maka lulua
5:27-32
(Mat. 9:9-13; Mrk. 2:13-17)

27 Kena Yesuse Ikeu siba toto, Iselu Lewi irue me otoi maka kotie pajake. Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, "Kuebe, mai aluluKu."

28 Eleki Lewi ikeleke kai ikeu bei pusue yelu eleki ilulu Yesuse.

29 Eleki Lewi ikoti Yesuse kai Eni maka luluaru kena kane kpetu kaini me eni luma. Ete mere tamata maka kotie pajake kai tamata maketa bokala esi kane sakesa.

30 Bei tamata Parisia toini kai kuru Torataru, sie ilaru esi selu Yesuse Ikane sakesa kai tamata meru rebe esi kotise tamata dosare hoko lalesi ndina mo. Esi beteke loko Yesuse Eni maka luluaru be, "Imi mise mo le imi kane sakesa kai tamata pajake kai tamata dosaru."

31 Yesuse Ilene mere hoko Ibeteke lokosi kena umpama be, "Loktele iono obate ete tamata makerake leke imise, po tamata rebe kerakeni more, loktele iono obate etei mo.

32 Sakesa neka, Au luake lomei kena koti tamata rebe ruasi rekwa be siere tamata dosa leke esi hleke bei esi dosaru, po tamata rebe inoake be imise, Au kotini mo."*

Yesuse Eni hnaune tebikele bei Yahudiaru esi agamare esi hnaune
5:33-39
(Mat. 9:14-17; Mrk. 2:18-22)

33 Eleki tamata esi beteke loko Yesuse be, "Kuru, Yohanese maka baptise eni maka lulua kai tamata Parisia esi maka luluaru

* **5:32** Ayate meije lulu lepate kena lepate aslire natire: au lomei kena koti tamata rebe dosa sae more mo.

esi tahane tia senete rame leke esi kotie loko Alla, po Amu maka luluaru mo le mula?”
34 Yesuse Iralakesi kena umpama telu be, “Aure lupe mokwai rebe iono totlibare. Kena mokwai rebe ikaije imei sa, eni tamuaru esi kane rame po iulakesi tahane tia senete mo.
35 Po namake petu rebe tamata neune esi ranai beisi peneka, pine tamua meru esi tahane tia senete le kaplalesi.”

36 Eleki Iralake kena umpama makete etesi lekwe be, “Kena tamata ikapu lapune takwaline, ipake lapune kihati beluke mo. Sepo ipake lapune kihati beluke hoko iatia lapune kihati beluke kai lapune takwaline lekwe kai selue mise moneka, hoko mere iatia lualu.
37 Sakesa neka, tamata iaike anggure kwelini beluke kena kantone usai takwaline mo. Le sepo iono ele mere hoko anggure kwelini beluke mere eono kantone takwaline mere kahie. Hoko anggure kwelini beluke kai kantone takwaline lualu mise moneka.
38 Anggure kwelini beluke suke aikele kena kantone beluke lekwe.
39 Po tamata rebe ikinu anggure kweline takwaline pende, ikinu suike anggure kweline beluke moneka. Le ibeteke be, ‘Anggure kweline takwaline entele lesi.’ ”

6

Yesuse Ikbasae petu plei
6:1-5
(Mat. 12:1-8; Mrk. 2:23-28)

1 Kena tamata Yahudi esi petu plei rebai sae me, Yesuse kai Eni maka luluaru esi keue ndinu gandume lalei sae me. Eleki Eni maka luluaru esi ulu gandume unui, esi kolae kena balaisu eleki esi kanele.
2 Eleki Tamata Parisia sie ilaru esi selu mere hoko esi beteke be, “Imi ono mere yake le imi ulu gandume hoko mere imi ono sala kena Musa eni hnaunaru. Le Musa ibeteke be, ‘Kena iteki petu pleije, imi kerike sasaisa yake.’ ”
3 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Imi baise saisa rebe akmena kamale Dauta iono kena ruai kai eni tamata maka luluaru esi kanele kena tiasi senere moyo?
4 Dauta ikusu me Alla Eni Lumare kai ikane roti rebe riluke ete Allare eleki irilukele ete eni maka luluaru pususi lekwe. Mere Dauta iono dosa mo. Eleyo lulu Musa eni hnaunaru piasare batuke imamaru esi kane roti mere yele po tamata makete esi kane mo.
5 Au, Tamata Eni Nanae, Au kbasae pusue yelu. Sasaisa rebe tamata iono kena petu pleije Au beteke be tinai hoko mere tinai, po Au beteke be tinai mo hoko mere tinai mo.”*

Yesuse Iono tamata rebe eni bala makwanale ematare emise kena Yahudiaru esi petu plei
6:6-11
(Mat. 12:9-14; Mrk. 3:1-6)

6 Eleki kena Yahudiaru esi petu plei rebai makete, Yesuse Ikusu me luma ibada leke Iatetuke. Ete mere tamata sae me eni bala makwanale emata.
7 Kuru Torata sie ilaru kai tamata Parisia sie ilaru esi nikwa Yesuse Iono sala kena esi nanuI ete elaka maka teu pakalaru. Hoko esi selu Yesuse rame leke esi selu be Iono tamata esi mise kena petu pleije pibe mo.
8 Po Yesuse Irekwa lalesi peneka, hoko Ibeteke loko tamata rebe balaije emata mere be, “Mai, kele mpe tla!” Eleki ikele mpe tla.
9 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Au suka tneu imi mina. Ite rekwa saisa rebe Musa eni hnaunaru esuka ite lulue kena petu pleije? Suke ite ono misete, ono tiae yake moyo? Ite ono tamata imise, ite bunui yake moyo?”
10 Eleki Ilimese keholi loko tamata meru pususi kai Ibeteke loko tamata rebe balaije matare be, “Antolie balamu lomei.” Eleki iantolie balaije loko Yesuse hoko balaije mise sosoli.
11 Po kuru Torataru kai tamata Parisiaru esi nasu titinai kai esi lepa lupu kena ono saisa rebe neune ete Yesuse.

Yesuse Ibitike Eni maka ulaka sie butu esa lesina lua
6:12-16
(Mat. 10:1-4; Mrk. 3:13-19)

12 Kena petu sae me Yesuse Isa lolete ulate bubui leke Ikotie loko Alla. Ete mere

* **6:5** Ayate meije lulu sou Yunani ebeteke be, “Ele mere Au Tatama Eni Nanae, Au kbasae petu plei.”

Ikotie loko Alla rame bei kmau menai eti pita.
13 Eleki kena pita peneka Ikoti pusu Eni maka luluaru eleki Ililake sie butu esa lesini lua beisi. Ikotie sie meru maka ulake. Sie meru:
14 Simone rebe Yesuse Ikotine Petruse,
kwalini Andrease,
Yakobuse,
Yohanese,
Pilipuse,
Bartolomeuse,
15 Matiuse,
Tomase,
Alfeuse eni nane Yakobuse,
Simone, tamata golongane Selote,
16 Yakobuse eni nanae Yudase kai
Yudase Iskariote rebe tatike pine iriluke Yesuse ete tamata rebe esi suka bunuIje.

Yesuse Iatetuke kai Iono tamata makeraka bokala esi mise
6:17-19
(Mat. 4:23-25)

17 Eleki Yesuse irulu sakesa kai Eni maka luluaru bei ulate bubuije lope eleki esi kele kena otoi latale sae me. Ete mere Eni maka lulua bokala maketa kai tamata bokala maketa bei otoi Yudea, kota Yerusaleme kai bei hena meite leina me kota Tiruse kai kota Sidone keholire,
18 esi luake kena lene Yesuse Iatetuke Sou Misete bei Allare kai leke Yesuse Iono esi mise bei esi makerakaru. Kai sie rebe kerakesi le ro tiaru kbasaise, esi luake lekwe kai Yesuse Ionosi mise.
19 Kai pusu tamata esi atula kena kerike Yesuse le Eni kbasare eono esi mise bei makerake.

Yesuse Ilepa loko misete bei Alla rebe tatike pine tamata rebe esi hlaleke lokoIje, esi supure
6:20-26
(Mat. 5:1-12)

20 Eleki Yesuse Ilimese Eni maka luluaru Ibeteke lokosi be,
“Kwetela imi! Kena meije imi susa le imi taneia sesi mo,
po lalemi ndina neka,
le namake kena Alla Ipletae tamatare imire Eni tamata.
21 Kwetela imi! Kena meije imi tiami sene,
po lalemi ndina neka le namake Alla Iono imi kane pila.
Kai imia rebe kena meije imi ranire,
lalemi ndina neka le namake Alla Iono imi mali.
22 Kwetela imi! Lalemi ndina titinai neka kena tamata lalesi tiake imi,
esi suka trima imi mo,
kai esi suka imi mo kai esi sobue imi le imi lulu Au Tamata Eni Nanae meije.†
23 Le akmenare iteki ntuana menaru esi ono neune ete nabia bokala ele mere neka. Hoko neune ele mere, eroma petu meije neka kai imi supu tiae le Aure neka. Ele mere hoko lalemi ndina neka, le namake pine imi supu tanei miseta rebe Alla Iaknekae ndete surgare.
24 Po ete tamata rebe esi taneia bokalaru namake esi supu susate, le esi supu miseta boka kuate peneka.
25 Tamata rebe kena meije imi pilare, namake imi supu susate tia senete. Tatama rebe kena meije imi malire, namake imi susa kai imi rani.
26 Imi suka supu isike bei tamata bokala yake le namake imi supu susate, le akmenare nabia rebe tinai more esi suka supu isike bei imi ntuana menaru ele mere lekwe.”

Ono misete ete tamata rebe laleije tiake imire
6:27-36
(Mat. 5:38-48, 7:12)

27 “Po Au beteke ete imia rebe imi lene loko Aure be ono misete ete tamata rebe laleisu tiake imire.
28 Kotie misete bei Alla ete tamata rebe esi tosie imire. Kotie loko Alla leke Itapa tamata rebe esi ono neune ete imire.
29 Sepo tamata esi teta asuleimi mapale, ono iteta lei makwanale lekwe.‡ Sepo tamata esi rana imi lapu nanuke, riluke kai lapu rokone lekwe.
30 Saisa rebe imie me riluke ete tamata rebe esi kotie bei imire. Hoko sepo tamata esi rana imi taneiaru leuke suike beisi moneka.
31 Imi suka be tamata makete esi ono misete ete imi, hoko imi lekwe ono misete etesi.
32 Sepo batuke imi li loko tamata rebe esi li loko imire, imi ombe tinake Alla Iisike

† **6:22** 2Yi. 36:16, ‡ **6:29** Ete tamata Yahudire, teta tamata asuleine, mere ono asomieni.

imi o? Mo le tamata rebe esi dosaru lekwe,
esi li loko tamata rebe esi li lokoise neka.
33 Sepo imi ono misete batuke ete tamata
rebe esi ono misete ete imire, Alla Iisike
imi mo. Le tamata dosaru lekwe, esi li loko
tamata rebe esi ono misete eteise neka.
34 Sepo imi riluke kepene ete tamata pine
imi hlaleke be suke esi seli suike sa, hoko
imi supu isike bei Alla mo. Le tamata rebe
esi dosa bokalaru lekwe esi riluke kepene
ete tamata makete kai esi hlaleke be esi
supu seli suike.
35 Suke imi ono misete ete tamata rebe
laleisu tiake imire. Imi sebeie esi pinjame
sasaisa neka, masike esi leuke ete imi mo,
po imi ono misete etesi rame neka. Sepo
lalemi mise etesi rame ele mere, hoko imi
supu tanei elake bei Alla, kai esi selu imire,
Alla eni nanae. Alla mere Eni kbasare ela
titinai. Le tamata rebe esi suka beteke
trima kasi eteI mo kai tamata neunaru
lekwe Alla laleI noaise neka.
36 Hoko suke imi lalemi noa pusue
tamata saka Alla Amate ndete surga lekwe
laleIje noa pusue tamatare."

Leuke sala ete tamata makete yake
6:37-42
(Mat. 7:1-5)

37 "Imi leuke sala ete tamata makete yake
leke Alla Ileuke sala ete imi yake. Kai
imi hukume tamata makete yake, leke Alla
Ihukume imi yake. Po ampune tamata
rebe iono sala ete imire leke Alla lekwe
Iampune imi.
38 Imi riluke sasaisa ete tamata makete
neka leke Alla lekwe Iriluke ete imire lesi
leneka. Imi supu riluke boka rebe cupae
penu bubui kai erene titinai le cupa rebe
imi pakele ete tamata makete Alla Ipakele
ete imi lekwe."
39 Yesuse Ibeteke umpama lokosi be, "Au
alena kena umpama esa mei ete imi. Sepo
tamata matapolale ikeri lalane ete tamata-
matapolale makete hoko luasi tetu kena
likele.
40 Kwete hkola irekwa lesi bei eni ku-
rure mo, po sire pine ihkola eti pela hoko
isakesa kai eni kurure neka.
41 Le mula pine imi selu tamata makete
eni nsalale eleyo me imi ruaime, imi
nsalale elake me po imi selu mo.
42 Imi beteke ete kwalimi be, 'Mai le au
sirie ebu tone me matainaume', eleyo ebu
elake me matainaimu imi selu mo! Imire
tamata maka ono misete lelemake! Sirie
ebu elake me matainaimu leke imi selu
mise mina, pine imi sirie ebu tone me
kwalimu eni matainaije sa."

Tnanele kai esi buaije
6:43-45
(Mat. 7:16-20, 12:33-35)

43 Yesuse Iatetuke rame be, "Tnanele
rebe nkopane esi buaije lekwe misete. Kai
sae lekwe tnanele rebe nkopa more esi
buaije mise mo.
44 Ite rekwa tnanele bei esi buaije. Le bei
ai aini nluline tamata esi rana ara buai kai
anggure buai bei mo.
45 Tamata misete ilepae rebe misete, le
inoake loko saisa rebe misete. Kai tamata
neune ilepae rebe neune, le inoake loko
saisa rebe neune. Le saisa rebe tamata
ilepaele esiri bei rebe inoakele me laleije."

Hidupe lulu Tuhane Eni lepataru
6:46-49
(Mat. 7:24-27)

46 "Imi kotie Aure Tuhane le mula? Kotie
Aure Tuhane yanoma le imi lene loko Au
mo.
47 Tamata rebe iluake loko Aure, ilene
loko saisa rebe Au lepaele kai iono lu-
lue, mere saka saisa rebe Au suka alenake
suike meije.
48 Ile mere molupe tamata rebe ieleke
eni luma. Tamata mere ikali pandasire
enanu lope kai iono lumare esi dasare
kena batu rebe kurule esi babaije. Kena
kwelere bele ekeue luma mere, po emanue
luma mere mo le tamata mere ieleke eni
lumare ekuru.
49 Po tamata rebe ilene saisa rebe Au
lepaele po iono lulu mo, hoko ile mere lupe
tamata rebe ieleke eni lumare me tapele
babai. Ielekele kena dasare kurule esi
babaije mo. Hoko roma kwele bele keue
luma mere, luma mere ekoli kai kwele
belene mere eono atiae laleke."

7

Yesuse Iono solalu elake me Kaper-naume eni tamata makerike eni makerake emise
7:1-10
(Mat. 8:5-13)

1 Eleki kena Yesuse Ilepa ete tamata
bokala ete meru pela peneka eleki Ikusu
kota Kapernaume.
2 Ete mere solalu Roma utune esi elake
sae me, eni tamata makerike rebe lalei
noai titinaije kerakeni ktili titinai kai ma-
hake imata.
3 Eleki kena solalu elake mere ilene
kena Yesuse, iulake elaka telu pise ata
bei tamata Yahudiaru esi keu koti Yesuse
leke Iluake Iono eni tamata makerike mere
imise.
4 Kena esi luake loko Yesuse esi kotie
lokoI kena holmate leke Yesuse Ikeu tapa
solalu elake Roma mere. Esi ombe, “Ntu-
ane, Atapa solalu elake mere le ile tamata
misete,
5 le laleije noa iteki tamata Yahudiaru kai
ieleke luma ibada ete ite.”
6 Eleki Yesuse Ikeu sakesa kaisi.
Eleki kena esi lau bei solalu elake mere
eni lumare moneka, solalu elake iulake eni
ebearu leke beteke ete Yesuse be, “Ntuane,
susaMu kena luake me auku luma yake
le tamata ele mei aure, Aluake loko aure
saisa mo.
7 Hoko au nehe kena tetue Ale mo. Ntu-
ane Arue ete meije neka kai Abeteke lep-
ate matai esa, hoko auku tamata makerike
imise neka.
8 Le au lekwe lene loko auku elakaru kai
rebe eni nalane mpe lebu bei aure ilene
loko au lekwe. Hoko sepo au ulakeni be,
‘Keu!’, hoko ikeu. Kai au kotini be, ‘Lomei!’,
hoko ilomei. Pise ete auku tamata mak-
erike be, ‘Kerike meije!’, hoko ikerikele.”
9 Kena Yesuse Ilene ibeteke mere, hku-
tukeNi le solalu elake mere ihlaleke ktili
loko Alla. Kai Ihali loko tamata bokala rebe
esi luluIje kai Ibeteke be, “Au beteke ete
imi be bei pusue tamata Israelaru, Au tetue
tamata rebe ihlaleke loko Alla ktili saka
solalu elake meije mosa.”
10 Eleki kena esi leu me solalu elake eni
lumare, esi selu eni tamata makerike mere
imise peneka.

Yesuse Iono kwete beluke sae me ikwana suike me kota Naine
7:11-17

11 Takwali bei mere mo Yesuse kai Eni
maka luluaru esi keu me kota Naine sakesa
kai tamata bokala.
12 Kena Yesuse Itehaike kota mere esi
meture, Itetue tamata bei kota mere. Esi
tohi tamata matale sae siri bei kotare.
Tamata rebe imatare kwete mokwai, bina
balu eni nanae esane. Tamata bokala bei
kota mere esi keu sakesa kai bina balu
mere.
13 Kena Tuhane Yesuse Iselu bina balu
mere, laleIje noai. Eleki Ibeteke lokoi be,
“Matabinane, arani yake!”
14 Eleki Yesuse Itehaike tamata matale
eni petire, eleki ikerikele. Peti mere mbe-
bane. Eleki tamata maka tohiaru esi kele.
Yesuse Iombe, “Kwete beluke, betu!”
15 Kwetele mere ikwana sosoli: ibetu,
irue, kai ialena ne. Yesuse Iombe, “Matabi-
nane, amu anare ikwana suike peneka
hoko akerini leu mina!”
16 Hoko pusue tamata ete meru rilasi kai
esi isike Alla. Esi ombe, “Tamata mere nabi
elake rebe IaselukeNi ete ite. Alla Iluake,
Ikbasa kai Ihlamate ite, Eni tamata Israela
meiju peneka.”
17 Hoko esi keu alenake saisa rebe Yesuse
Iono kena petu mere, me pusue otoi Yudea
kai ootoi keholiaru.

Yohanese Maka baptise iulake eni maka lulua sie luaya esi tneu Yesuse
7:18-35
(Mat. 11:2-19)

18 Yohanese maka baptise eni maka lu-
luaru esi luake alenake pusue rebe Yesuse
Ionoule ete Yohanese.
19 Hoko Yohanese iulake eni tamata sie
luaya esi keu tneu Tuhane Yesuse be Ile
mere rebe Alla ItalukeNi pibe mo hoko
suke namake tamata makete salo?”
20 Eleki luasi luake loko Yesuse, esi
beteke be, “Ntuane, Yohanese maka bap-
tise iulake ami kena luake tneu Ale be, ‘Ale
Tuhane rebe Alla Italuke Aluake o? Pibe
suke ami namake tamata makete salo?’ ”
21 Kena mere Yesuse Iono tamata bokala
rebe kerakesi esi mise kai Iulake ro tiaru
usiri bei tamata kai Iono tamata matapo-
lale bokala esi selu.
22 Eleki Yesuse Ibeteke loko sie luaya
rebe Yohanese iulakeise be, “Luami leu
kai alenake saisa rebe imi selue kai lenele
ete Yohanese. Tamata matapolale iselu
peneka, tamata sisate ikeu peneka, tamata
makerake usai kai tinaije puluele imise
peneka, tamata popole ilene peneka,
tamata matale ikwana suike peneka, kai
tamata susate ilene Sou Misete peneka.

23 Beteke ete Yohanese lekwe leke ihlaleke lokoKu. Hali bei Au mo po ihlaleke titinai loko Au hoko isupu misete elake."
24 Eleki kena Yohanese eni maka lulua lua meru esi leu peneka, Yesuse Ialenake Yohanese ete tamata bokala meru be, "Kena akmena imi keu lolete otoi nsekile kena imi selu Yohanese, imi selu saisa? Imi keu nikwa tamata rebe laleije ndene mo saka tapuana rebe balate elisuke lori lopaije o?
25 Pibe imi keu kena ono saisa? Keu kena selu tamata rebe ialike pakiane misete, pibe tamata rebe ialike lapune misete kai rebe eni taneiaru o? Mo moyo? Le tamata ele mere irue kena luma misete!
26 Hoko imi keu nikwa saisa? Keu kena selu nabi? Tinai kena selu nabi! Imi lene mimise! Yohanese mere ilesi bei nabiaru lekwe.
27 Le Alla Eni lepata rebe lekire ebeteke Yohanese be,
'Imi lene mimise! Ile rebe tatike pine Au
ulakeine ikeu akmena beiMu
leke iakneka lalane kena Akeu mise!'*
28 Imi lene mimise! Bei akmena roma meije mei nusa meije tamata rebe lesi bei Yohanese maka baptise sae mo. Po masike tamata mei nusa meije rebe esi pakuna mo rebe siere Alla Eni tamata kena Ipletae tamatare, sie meru pine esi supu misete bei Tuhane lesi bei Yohanese.
29 Tamata bokala kai masike tamata maka kotie pajake lekwe, esi lene Yohanese eni lepata meru, pususi naku be Alla Inkena le esi supu baptise bei Yohanese peneka.
30 Eleyo tamata Parisia kai kuru Torataru esi suka lene loko Alla Eni suka eteise mo hoko esi suka supu baptise bei Yohanese mo.
31 Imi lene au umpamae tamata rebe esi suka hlaleke loko Au mo mei nusa rebai meije.
32 Esi lupe kwete toini rebe esi rue me pasare esi koti loko esi ebearu be,
'Ami hbue lagu misete kena suline le ami
lalemaru ndina, po imi laleimu ndina mo kai mala mo.
Ami menani lagu malerene po imi rani
mo.'
33 Mere sakesa kai imi ono ete Yohanese maka baptise neka. Le kena Yohanese iluake itahane tia senete rame kai ikinu anggure kwelini mo, imi beteke be, 'Ro tiare kbasaeni!'
34 Eleki Au, Tamata Eni Nanare Au luake, Au kane kai kinu anggure, imi beteke be, 'Selu! Ile tamata ndasine kai nselite. Tamata maka kotie pajake kai tamata dosa esi ebe.'
35 Masike imi trima saisa rebe Au kai Yohanese luama onoule moneka, po Alla Eni maka rekwa rebe ami lulure imi rekwae bei tamata makete rebe esi lulu amiki hnaunaru esi atate."

Yesuse Isupu hmulake kena leite boini ntelete bei bina sae me rebe eni sala bokala 7:36-50

36 Tamata Parisi sae me eni nane Simone, ikoti Yesuse kena kane me eni luma. Eleki Yesuse Iluake, Irue kane sakesa kaini.
37 Ete me kota mere tamata bina dosa sae me irue ete mere. Kena bina mere ilene be Yesuse Ikane me Simone eni lumare, iluake ikeri leite boini ntelete rebe esi beline ela kena botole buini bei batu.
38 Irani kai ikele me Yesuse muliNi tehaike Eni lelale, eleki iambosike Yesuse Eni lelale kena eni mata kweline. Kai ibasae kena eni buare eti emala. Eleki iata Yesuse Eni lelale kai ihmulakele kena leite boini ntelete mere.
39 Kena Simone iselu ele mere inoake mpe lalei be, "Sepo Ile meije nabi hoko suke Irekwa be bina rebe ikerikeNi mere sire, le bina mere, bina dosa."
40 Eleki Yesuse Ibeteke loko Simone be, "Simone, Au suka beteke yele mei ete ale."
Simone iombe, "Kuru, betekele noma."
41 Yesuse Iombe, "Tamata sie luaya esi pinjame kepene bei tamata sae me. Tamata sae ipinjame kepene matai utuna lima, kai tamata sae ipinjame kepene matai butu lima.
42 Eleki kena luasi seli tekwa moneka, hoko tamata mere iono luasi seli moneka. Bei tamata lua meru sire pine ikotie trima kasi boka lesire?"
43 Simone iombe, "Tamata rebe ipinjame kepene ela lesire." Yesuse Iombe, "Abeteke tinai."
44 Eleki Yesuse Ihali loko bina mere kai Ibeteke loko Simone be, "Aselu bina meije. Kena Au kusu lomei amu lumare ariluke kwele ete Au kena Au koa Auku lelale mo, po bina meije ikoa Auku lelale kena

* **7:27** Mal. 3:1

mata kweline kai ibasae kena eni buare eti emala.
45 Aata Au kena holmate Au mo po bei kena Au kusu menaije ihleke bei maka ata Auku lelale moneka.
46 Ahmulake uluKue kena holmate mo po ihmulake Auku lelale kena leite boini ntelete.
47 Ele mere hoko imi lene mimise. Saisa misete rebe iono ete Aure, mere tiluke be Au ampune eni dosa bokalaru peneka. Le sepo tamata eni dosare boka mo kai supu ampunele hoko ikotie trima kasi boka mo. Po sepo tamata eni dosare boka kai supu ampune pusulu hoko tamata mere ikotie trima kasi boka lesi."
48 Eleki Yesuse Ibeteke loko bina mere be, "Amu dosare Au ampune peneka."
49 Tamata rebe esi rue kane sakesare esi noake sosoli me lalesi be, "Ile meije sire pine Inehe kena ampune tamata esi dosaru?"
50 Po Yesuse Ibeteke loko bina mere be, "Hlaleke lokoKu ktili! Asupu hlamate le ahlaleke lokoKu, hoko aleu kena lale ndinate kai laleume ndene noma!"

8

Bina rebe esi layani Yesuse
8:1-3
1 Takwali bei mere mo Yesuse Ikeu me kotaya kai henaya kena Ibeteke Sou Misete bei Alla. Iatetuke be Alla Iono Kamale ete tamata menai peneka. Eni maka lulua butu esa lesini luaru esi keu sakesa kaiNi.
2 Kai bina sie ilaru esi lulu Yesuse lekwe. Bina rebe kerakeise po Yesuse Ionosi mise, kai bina rebe ro tiaeru ukbasaesi po Yesuse Isuiule. Mariare, piasare tamata kotini Magdalena, Yesuse sirie ro tiae itu beini.
3 Bina sae lekwe eni nane Yohana, Kusa eni bina. Kusa mere kamale Herodese eni tamata makerike esi elake. Susana kai bina bokala maketa lekwe. Pusue bina meru esi pake esi kepenaru kena layani Yesuse kai Eni maka luluaru.

Alena umpama kena tamata maka mulae bibite
8:4-8
(Mat. 13:1-9; Mrk. 4:1-9)
4 Tamata boka titinai bei kota kena kota esi luake rame loko Yesuse. Eleki kena tamata meru esi lupu kai Yesuse, Iatetukesi kena umpama be,
5 "Imi lene mimise! Maka andinu sae me ikeu me eni ndinure leke imulae bibite. Kena imulae bibitaru, leini utetu me lalane leini. Hoko tamata esi kelekelu kai manua ndete teturu ukane pusue bibita meru.
6 Bibita leini utetu kena tape batu. Kena bibita meru ukusure, umutu sosoli le tapele enseki.
7 Bibita leini utetu kena tapele rebe tapua luliaru kenare. Eleki tapua luliaru ukusu sakesa kai bibitaru kai utasouke bibita kwawi meru eti umata.
8 Po bibita leinu utetu kena tapele nkopane. Eleki ukusu, eleki bibita kwawi meru uela mise hoko esi hasila bokala, rebai utune bei bibita rebe utetu kena tape nkopane mere."

Yesuse Ialenake umpama mere pela eleki Ibeteke lokosi be, "Sire rebe ilene mise, suke inati Auku lepate!"

Yesuse Ialena kena umpama kena tamata rebe esi suka hlaleke lokoI mo
8:9-10
(Mat. 13:10-17; Mrk. 4:10-12)
9 Yesuse Eni luluaru esi tneuI be, "Kuru, alena umpama minare esi natire saisa?"
10 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Alla Ipletae tamatare, akmenare ibetekele ete imi mo, po meije sasaisa neka rebe tamata esi rekwa mosare Au betekele ete imi. Po tamata rebe esi suka kena hlaleke loko Au more, Au alena kena umpama etesi leke:

esi lene batuke umpama po esi rekwa esi natire mo.
Mere lulu lekie kena Tuhane Eni lepate rebe lekire pende:
Masike esi selu saisa rebe Au onoule po esi natire esi rekwa mo."

Yesuse Ibeteke umpama kena tamata maka mulae bibite esi natire
8:11-15
(Mat. 13:18-23; Mrk. 4:13-20)
11 "Alena umpama minare esi natire elere: bibite mere Alla Eni lepataru.
12 Lalane rebe bibita utetu kenae mere tiluke tamata rebe lene Alla Eni lepataru, po ro tiaru esi elake eluake ono tamata esi hleke noake kai eono esi nete Alla Eni lepataru moneka leke esi hlaleke loko Alla kai esi supu hlamate beiNi moneka.
13 Otoi rebe batu bokala rebe bibitaru utetu kenae mere, etiluke tamata ilene Alla

Eni lepataru kai ihlaleke lokoI kai lalei ndina po erueke laleije mo hoko ihlaleke ktili mo. Hoko kena ro tiaru esi elake eluake eteheke tamata mere hoko isuka hlaleke loko Alla Eni lepata meru moneka.

14 Otoi rebe tapua lulia uwei rebe bibita utetu kenae mere etiluke tamata rebe esi lene Alla Eni lepataru kai esi hlaleke lokoI. Po lalesi ndene mo le esi nete loko manane pise taneya mei nusa meije rame leke esi supu meru rame. Hoko esi hlaleke loko Eni lepataru ktili mo.

15 Po tapele misete rebe bibitaru utetu kenae mere etiluke be tamata rebe lalesi ntoli kai miseta. Esi lene loko Alla Eni lepataru kai esi hidupe mise neka, tahane lale kena susata kai luluI rame."

Lene Alla Eni lepataru mimise leke tatike pine nati mise lesi!
8:16-18
(Mrk. 4:21-25)

16 "Kena tamata isosu lampure itasoukele kena sokate mo pise itolae mpe lebaleije mo. Po itolae kena esi otoi kena tolaele moyo?

17 Alla Eni lepataru sakesa neka. Eni lepata rebe bunikele, tatike pine tamata makete esi sibakele kai sasaisa rebe tasoukele tatike pine tamata makete esi baekele neka leke pusu tamata esi rekwae mise.

18 Ele mere hoko imi nete loko pusu Auku lepataru mimise mina le imia rebe nati misere, tatike pine imi tapa noake mise lesi kai ela lesi. Po sepo tamata rebe isuka nati Auku lepataru mo hoko tatike pine saisa rebe inoake be irekware Alla Iono Irekwa moneka."

Yesuse inaI kai kwaliNi muliaru
8:19-21
(Mat. 12:46-50; Mrk. 3:31-35)

19 Eleki Yesuse inaI kai kwaliNisi luake lokoI po esi tehaikeNi mo le tamata boka kuate.

20 Eleki tamata sae me ibeteke loko Yesuse be, "Ntuane, InaMu kai kwaliMu esi me muli le esi suka tetueMu."

21 Po Yesuse Ibeteke lokosi be, "Tamata rebe esi lene loko lepate bei Alla kai esi ono lulu Alla Eni lepataru hoko sie meru inaKu pise kwaliKu pise betaKu."

Sanute kai meite ulene loko Yesuse eleki undene
8:22-25
(Mat. 8:23-27; Mrk. 4:35-41)

22 Eleki kena petu sae me Yesuse kai Eni maka luluaru esi sa kena soa buini eleki Ibeteke lokosi be, "Mai ite sai lopai tlaka tebai." Eleki esi sai.

23 Eleki kena esi sai, Yesuse Intulu. Eleki takwali mo sanute elake luake kena tlakare hoko kohu elake esa kena soa buini mere. Eleki takwali mo kwele penu kena soa buini laleije hoko mahake soare molo.

24 Eleki Eni maka luluaru esi betuke Yesuse be, "Kuru, Kuru, ite mata." Yesuse Ibetu kai Inasuke sanute kai kohure hoko undene sosoli.

25 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Le mula pine imi rilami le kohu ele mere? Imi hlaleke lokoKu ktili moneko?" Eleki Eni maka luluaru esi herane kai rilasi kai esi beteke loko lomai be, "Yele, imi selu. Tamata meije sire? Sanute kai meite lekwe ulene loko Ntuane meije kai undene peneka."

Yesuse Iono tamata sae me rebe ro tiare kbasaeni rebe irue kena liane benaije imise
8:26-39
(Mat. 8:28-34; Mrk. 5:1-20)

26 Eleki Yesuse kai Eni maka luluaru esi rulu me tamata Gerasa esi otoi, me tlaka Galilea tebai.

27-29 Tamata esa bei me kota mere ro tiaru ukbasaeni, hoko takwali lakwai esa peneka ialike lapune moneka kai irue kena luma mo, po irue kena liane benai maka hnouke tamata matale me kota mulini. Le rebai boka ro tiaru ukbasaini hoko tamata esi rakai. Esi lo balai kena rante kai lo eni lelale kena pesi leke ikeu yake po iteu rante bei balaije kai iletu pesire bei eni lelale eleki isupu kbasa bei ro tiaru hoko usuini kena otoi rebe tamata esi rue kena more. Eleki kena Yesuse irulu bei soa buine, tamata mere iselu Yesuse bei lauke hoko ibiuwe kai iblelakeni me Yesuse oaIje. Eleki Yesuse Ibeteke loko ro tiaru be, "Siri bei tamata mere." Eleki tamata mere iklooloe be, "Yesuse, Alla rebe Iela lakwai esa Eni nanae. Aono saisa ete aure? Au kotie bei Ale leke Aatia au yake."

30 Yesuse Iombe, "Amu nane sia?" Eleki iombe, "Auku nane Legione." Legione esi natire solalu boka le ro tiaru bokala ukbasae tamata mere.

31 Eleki ro tiaru ukotie susuike bei Yesuse
be, “Natue ami kena otoi susate lakwai esa
kena hukume ami eti pela yanoma.
32 Tehaike Yesuse, apa otota bokala uni
nikwa manane kena ulate bubui sae me.
Eleki ro tiaru ukoti bei Yesuse be, “Sebeiye
ami keu kbasae apalaru noma.” Yesuse
Iombe, “Imi keu.”
33 Kena mere neka, Ro tiaru ukbasaeni
moneka eleki ukeu kbasae apalaru. Hoko
apalaru pusulu naya lopo kusu tlaka eleki
umolo umata pusulu.
34 Tamata maka raka apalaru esi selu
pusue meru, esi naya kai esi alenake ete
tamata ndete kota kai hena teanaru be,
“Yesuse Ime kai Iono tamata rebe ro tiaru
kbasaeni kai irue kena liane benaije imise
peneka. Kai Iono ro tiaru kusu kena
apalaru hoko unaya kusu tlaka umata
pusulu peneka.”
35 Eleki tamata bokala esi luake loko
Yesuse kena esi selu Yesuse Iono mis-
ete. Hoko tamata rebe ro tiaru ukbasaeni
monde irue mpe Yesuse Eni lelale, ialike la-
pune kai ro tiaru kbasaeni moneka. Hoko
tamata meru rilasi.
36 Eleki tamata rebe esi selu Yesuse Iono
ro tiaru ukbasae tamata mere monde, esi
alenakele ete tamata bokala rebe esi luake
meru.
37 Tamata bokala bei me otoi Gerasa
meru rilasi kuate hoko esi beteke loko
Yesuse be, “Akeu bei otoi meije noma.”
Eleki Yesuse Isa kena soa buini suike, leke
esi sai.
38 Po kena Yesuse Ikeu mosare, tamata
rebe imise pende, ikotie bei Yesuse be,
“Yesuse, au suka keu kaiMu bei petu meije
neka.” Po Yesuse Ibeteke lokoi be,
39 “Kuebe, yake. Aleu nda amu luma kai
alenake ete amu luma toini be Alla Iono
misete elake etemu.” Eleki tamata mere
ikeu papelake otoi me kota kena ialenake
misete rebe Yesuse Ionoe eteije.

Yesuse Iono Yairuse eni nanae binare ikwana suike kai Iono bina makerake bulane imise
8:40-56
(Mat. 9:18-26; Mrk. 5:21-43)

40 Kena Yesuse Ileure, tamata bokala esi
sapaI le esi tatikeNi.
41 Eleki tamata sae me eni nane Yairuse,
tamata elake rebe kerike me luma ibada,
iluake loko Yesuse eleki itatu me Yesuse
oaIje eleki ibeteke loko Yesuse be, “Yesuse,
Akeu me auku luma mina,
42 le auku kwete bina esane rebe eni
musuna butu esa lesini luare imata
reneka.
Eleki Yesuse Ikeu kaini. Kai tamata
bokala esi rupa lomai kena esi keu lulul.
43 Eleki kena Yesuse Eri keu sa, bina sae
eni makerake bulane hoko lalakwe keu
rame musuna butu esa lesini lua peneka
kai sae iono imise mo.” [Iriluke pusue eni
kepene kena seli loktele po imise mo.]*
44 Eleki ikeu tutumulie Yesuse eleki ik-
erike Yesuse Eni lapu nanuke esi nuruije.
Kena mere neka eni lalakwe eleta kai imise
sosoli.
45 Eleki Yesuse Ibeteke be, “Sire ikerike
Aure?” Po tamata sae inaku mo be ikerike
Yesuse.
Eleki Petruse ibeteke loko Yesuse be,
“Ntuane kuru, tamata bokala esi luake ke-
holiMu hoko esi rupakeMu.”
46 Po Yesuse Ibeteke be, “Tamata sae ik-
erike Auku lapu nanuke le Au blake be
Auku kbasare siri beiKu.”
47 Eleki bina mere rilai le Yesuse titi-
nai. Le saisa rebe ionore, tamata esi rek-
wae lekwe. Hoko iluake lokoI kai itatu
lope tapele le iasomi bei tamata bokala
meru kai rilai le Yesuse. Eleki ialenake ete
tamata bokala meru be ikerike Yesuse le
isupu makerake bulane hoko imise sosoli.
48 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, “Matabi-
nane, Au ono amise le ahlaleke lokoKu.
Akeu kena lale ndinate.”
49 Eleki kena Yesuse Ilepa sa, tamata esa
bei me Yairuse eni lumare iluake hoko
ibeteke loko Yairuse be, “Ntuane, Amu
anae binare imata peneka. Hoko akoti
Kuru mere Iluake lorau luma yanoma.”
50 Po kena Yesuse Ilene mere, Ibeteke
loko Yairuse be, “Rilamu yake po mahabe
ahlaleke lokoKu, hoko amu anare imise.”
51 Eleki kena esi luake me Yairuse eni
luma, Yesuse isuka tamata maketa kusu
kaiNi mo batuke Petruse, Yohanese kai
Yakobuse kai kwetele mere inai kai amai.
52 Eleki tamata bokala esi ranie kwetele
mere ktili le lalesi noai kuate po Yesuse

* **8:43** Lepate matai be, “Iseli loktele kena pusu eni kepene po imise mo” kena Alkitape sou Yunania akmenaru sae mo.

Ibeteke lokosi be, “Imi rani yake le kwetele mere imata mo po intulu.”
53 Eleki esi malie Yesuse le esi rekwa be kwetele mere imata peneka.
54 Po Yesuse Ikerike kwetele mere balaije eleki Ibeteke lokoi be, “Auku anae, betu!”
55 Kwete bina mere ikwana suike kai ibetu ne. Eleki Yesuse iulake riluke manane ete kwete bina mere leke ikane.
56 Kwetele mere eni elake inaiju esi herane. Po Yesuse Ibeteke lokosi leke alenake Iono kwetele mere imisere ete tamata makete yake.

9

Yesuse Iulake Eni maka lulua sie butu esa lesini luaru leke esi lepae Sou Misete bei Alla
9:1-6
(Mat. 10:5-15; Mrk. 6:7-13)

1 Eleki Yesuse Ikoti Eni maka lulua butu esa lesini luaru, eleki Iriluke Eni kbasare etesi kai Ionosi ktili kena esi sirie ro tiaru bei tamata kai esi ono tamata makerake esi mise.
2 Eleki Iulake esi keu atetuke otoi rebe Alla Ipletae ite saka kamale elake kai esi keu ono tamata makerake esi mise.
3 Yesuse Iombe, “Kena keure imi keri sasaisa yanoma: toane buai yanoma, tase yanoma, manane pise kepene yanoma kai pakiane usai lua kena seli yanoma.
4 Eleki kena imi kusu luma rebe esi trima imi me hena mere, imi rue me luma mere eti imi layani pela kai keleke bei hena mere.
5 Po sepo imi me hena sae pine esi tamataru esi trima imi mo hoko imi keleke bei hena mere neka, kai kena imi sirire imi tabubuke lopone bei imi lelale kai keu bei otoi mere leke mere easeluke tanda be Alla Itrimasi mo.”
6 Eleki Yesuse Eni maka luluaru esi keu me henaru kena lepae Sou Misete kai esi ono tamata makerakaru esi mise.

Herodese inoake loko Yesuse
9:7-9
(Mat. 14:1-12; Mrk. 6:14-29)

7 Eleki kamale Herodese, kamale otoi Galilea ilene saisa rebe Yesuse Ionoule. Hoko Herodese irekwa mo be Yesuse mere sire? Le sie ilaru esi beteke be, “Yesuse mere Yohanese maka baptise ikwana suike.”
8 Po tamata maketa lekwe esi beteke be, “Ile nabi Elia iluake suike.” Tamata maketa lekwe esi beteke be, “Ile, sae bei nabia akmenaru ikwana suike.”
9 Eleki Herodese ibeteke be, “Po Yohanese mere, au ulake tamata esi tete uluije peneka. Hoko rebe au lenelu meije, maka ono tanda herana bokala meru sire?” Eleki Herodese inikwa lalane kena tetue Yesuse.

Yesuse Iala tamata usata lima lesi
9:10-17
(Mat. 14:13-21; Mrk. 6:30-44; Yoh. 6:1-14)

10 Eleki Yesuse Eni maka ulakaru esi leu loko Yesuse, esi alenake pusue yelu rebe esi onoule kai esi atetuke tamataru. Eleki Yesuse Iluisi kena keu me otoi tehaike kota Betsaida leke ruasi kai Yesuse kena otoi ndenete.
11 Po kena tamata esi rekwa be Yesuse Ikeu ete mere hoko tamata bokala esi keu luluI. Yesuse Isukasi hoko Alla Ipletae ite tamatare elire, Iatetukele etesi. Kai Iono tamata makerake esi mise lekwe.
12 Eleki kena kmau peneka, Yesuse Eni maka luluaru esi luake beteke kenaI be, “Kuru, Otoi meije lauke kai kmau peneka hoko mise lesi Aulake tamata meru esi keu me hena teanaru leke esi nikwa manane kai luma kena esi ntulu.”
13 Po Yesuse Iombe, “Imi riluke manane etesi.” Esi ombe, “Mei amire batuke roti buai lima kai iana inai lua. Hoko suke ami keu sabe manane etesi o?”
14 Ete mere tamata mokwai usata lima, some bina kai kwetela mo.
Yesuse Iombe, “Ulake tamata meru esi rue totoini, toini esare kasuke sie butu lima.”
15 Eleki Eni maka luluaru esi ulake tamata meru esi rue totoini lulu Yesuse Ibetekele.
16 Eleki Irana roti buai lima kai iana inai lua meru eleki Ilimese lolete loko Alla kai Ikotie pine Ibire roti kai ianaru, eleki Irilukelu ete Eni maka luluaru leke esi larakelu ete tamata bokala meru.
17 Eleki pususi kane eti pila. Eleki Eni maka luluaru esi lupuke rotia kai iana lesinaru kena sokata butu esa lesini lua upenu.

Petruse inaku be Yesuse mere Maka Hlamate rebe Alla Italukeni
9:18-21
(Mat. 16:13-20; Mrk. 8:27-30)

18 Kena petu sae me Yesuse ruaI kotie loko Alla, eleki Eni maka luluaru esi luake

lokoI eleki Itneusi be, “Tamata esi ombe Aure sire?”
19 Eleki esi ralakeNi be, “Tamata me esi ombe Ale Yohanese maka baptise; tamata makete lekwe esi ombe Ale Elia; kai tamata maketa lekwe esi ombe Ale nabi sae bei nabia akmenaru ikwana suike bei matale.”
20 Eleki Yesuse Itneusi be, “Po imi beteke Aure sire?”
Eleki Petruse iralakeNi be, “Ale, Alla IulakeMu kena Aono hlamate tamata nusa maije, rebe Alla Italukele.”
21 Yesuse Iombe, “Saisa rebe Petruse inaku ete Aure tinai, po imi alenake Au ete tamata makete yake.”

Yesuse Ibeteke be takwali mo Imata neka 9:22-27
(Mat. 16:21-28; Mrk. 8:31-9:1)

22 Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru be, “Au, Tamata Eni Nanae, Au supu susate elake, eleki Yahudiaru esi elaka kai imama elaka kai kuru Torataru esi suka Au mo hoko Alla Isebei Au leke esi bunuKu. Eleki Au mata po ele petu luare Au kwana suike bei matale.”
23 Eleki Yesuse Ibeteke loko tamata bokala ete mere kai Eni maka luluaru be, “Imia rebe suka ono Auku maka lulu hoko imi lulu erimi sukare yake! Suke imi lalemi ndina kena lulu Auku sukare masike imi supu susate pela petu le imire Auku maka lulu, masike esi bunumi saka esi bunu imi kena ai tutini pise, po mula mo leke erimi tahane lalemi kena lulu Au rame.
24 Le sie rebe esi tahane esi hidupe mei nusa meije namake esi rue kai Alla eti pela mo. Eleyo sie rebe esi tahane esi hidupe mei nusa meije mo leke esi luluKu hoko esi supu rue kai Alla eti pela.
25 Le masike sire pine isupu pusue taneiya mei nusa meije po tatike pine imata kai eti pelare isupu rue kai Alla mo hoko isupu hukumane me otoi lauke bei Alla, hoko yelu meru sae etei moneka.
26 Sepo sire pine iasomi kena trima Au, Tamata Eni Nanae meije kai iasomi kena lepa be ilulu Auku hnaunaru, hoko Au lekwe asomi kena trimai kena petu sae rebe Au luake suike kena Auku kbasa kai AmaKu Eni kbasa kai Eni malekata bokala rebe esi hita titinai.
27 Imi lene lokoKu mimise! Ete meije sie telua pise ata me bei imi, esi mata mosa roma esi selu Alla Ipletae tamatare.”

Yesuse Eni kewetelaru esi selu Ilelie nanaIje kai Alla Eni kbasare ehita titinai 9:28-36
(Mat. 17:1-8; Mrk. 9:2-8)

28 Eleki kasuke miku ului bei Yesuse Iatetuke peneka, Yesuse Ikeri Petruse, Yohanese kai Yakobuse kena telusi keu kaiNi lolete ulate leke kotie loko Alla.
29 Kena Yesuse Ikotie loko Allare, selu tebikeNi le Ihita kai Eni lapune eputi titinai.
30-31 Eleki sie luaya esi kele kai Yesuse kena hitate elake titinai bei ndete surga. Sie luaya meru Elia kai Musa, nabia akmenaru. Esi alena kai Yesuse loko takwali moneka Yesuse Imata mpe Yerusaleme. Leke lulu Alla Eni rencana bei akmena sa.
32 Kena mere Petruse kai eni ebea luaru esi ntulu po hkutuke telusi, hoko esi selu Yesuse Ihita kai tamata lua esi kele alena kaiNi.
33 Eleki kena sie lua meru esi ono kena esi keu bei Yesuse nere, Petruse ibeteke loko Yesuse be, “Kuru, ami lalema ndina titinai le ami ete meije kai imi. Ami ono tala telu ete meije: esa eteMu, esa ete Elia kai esa ete Musa.” Po Petruse ilepae meru inoake lokolu akmena moneka.
34 Eleki kena Petruse eri lepa sa, moputire rulu kai esou lutikesi, hoko Petruse kai eni ebearu rilasi.
35 Eleki Alla Ilepa bei me moputire be, “Meije Auku Anae rebe Au ulakeNi. Imi lene lokoI.”
36 Kena Alla Ilepa pelare, esi selu yo Yesuse ruaI peneka. Bei mere saisa rebe esi selure esi sibake mo, kai esi alenakele ete tamata makete mo.

Kwete mokwai rebe ro tiare kbasaeni 9:37-43a
(Mat. 17:14-21; Mrk. 9:14-29)

37 Eleki ele bobanure Yesuse kai Eni maka lulua teluaru esi rulu bei ndete ulate, eleki tamata bokala esi luake loko Yesuse.
38 Eleki ile sae bei sie bokala meru ibiuwe loko Yesuse be, “Kuru, Aselu auku anare mina! Ile auku anae esane.
39 Sepo ro tiare kbasaeni hoko ibiuwe eleki elisukeni eti buselu salini. Ro tiae mere tonekeni rame, esuka keu beini moneka.
40 Au koti Amu maka luluaru kena esi sirie ro tiae mere peneka, po esi sirie tekwa mo.

41 Eleki Yesuse Ibeteke loko pususi be,
“Hei, imi tamata maka ono dosa rame, petu
ila pine imi hlaleke lokoKu sare? Suke Au
rue kai imi roma petu ila sa kai Au tahane
laleKu loko imi pine imi hlaleke loko Aure?
Rana amu anare lomei lokoKu.”
42 Hoko esi keri kwete mokwai mere loko
Yesuse. Kena kwetele mere ikeu itehaike
Yesuse, ro tiare ekbasaeni hoko eblelakeni
lope tapele kai ikloli lori lopai. Eleki Yesuse
Inasuke ro tiare be, “Asiri beini!” Eleki
esiri bei kwetele mere kai imise sosoli.
Eleki Yesuse Iriluke kwetele mere loko
amai.
43 Hoko pusue tamata bokala meru esi
herane lakwai esa le Alla Eni kbasa rebe
esi selu Yesuse Ionore ela titinai.

Yesuse Ibeteke suike be takwali mo Imata neka
9:43b-45
(Mat. 17:22-23; Mrk. 9:30-32)

Eleki kena tamata bokala meru erisi her-
ane sa, Yesuse Ibeteke loko Eni maka lulu-
aru be,
44 “Imi lene lokoKu kai nete loko mimise!
Esi riluke Au, Tamata Eni Nanae meije ete
tamata makete leke esi bunuKu.”
45 Po Eni maka luluaru esi nati Yesuse
Eni lepataru mo. Le esi natire sae isibake
etesi mo, leke esi nati yake. Po rilasi le
Yesuse hoko Inoake elikare esi nehe kena
tneuI loko mo.

Lulu Tuhane, tamata elake lakwai esare sire?
9:46-48
(Mat. 18:1-5; Mrk. 9:33-37)

46 Eleki Yesuse Eni maka luluaru esi rare
kai lomai be beise sire pine iela lesire.
47 Yesuse Irekwa lalesi peneka. Eleki
Irana kwete tone sae me eleki Iono kwetele
mere ikele me leiNe.
48 Eleki Ibeteke loko Eni maka luluaru
be, “Sire pine isuka kwete tone meije kena
lale ndinate le ile auku tamata, hoko mere
isuka Au kena lale ndinate lekwe. Kai sire
pine isuka Au, hoko mere isuka Alla rebe
Iulake Aure lekwe.
Sire bei imi pine ilayani tamata makete
kwakawaeni mo hoko ile mere tamata
rebe Alla Inoakeine ipentine.”

Sie rebe esi broka ite mo hoko sie meru kai itere esa
9:49-50
(Mrk. 9:38-40)

49 Eleki Yohanese ibeteke loko Yesuse be,
“Kuru, ami selu tamata sae isirie ro tiae bei
tamata makete kena Amu nane, hoko ami
lakeni le ile bei ite toine mo.”
50 Eleki Yesuse Ibeteke loko Yohanese kai
maka lulua maketaru be, “Imi lakeni yake.
Le tamata rebe esi broka ite more, esi tapa
itere neka hoko ite toine neka.”

Hena sae me otoi Samaria esi suka trima Yesuse mo
9:51-56

51 Kena takwali mo Yesuse Isupu susate
kai Ibiti lolete surga nere, Iteu lepate be
masike elia lekwe po Ikeu me Yerusaleme.
52 Eleki Iulake sie ilaru leke esi keu
akmena beiNi. Eleki sie meru esi kusu
hena sae me otoi Samaria leke esi aknekae
pusue yelu ete Yesuse ete mere.
53 Po tamata hena mere esi suka trima
Yesuse mo le esi rekwa be Yesuse Ikeu siba
lopai Yerusaleme.
54 Kena Eni maka lulua lua, Yohanese
kai Yakobuse luasi rekwa mere hoko esi
beteke loko Yesuse be, “Tuhane, sepo
Asuka hoko ami kotie auwere erulu bei
ndete surga leke kotusi.”
55 Po Yesuse Ilimese lokosi kai Ionosi kai
Ilakesi.
56 Eleki esi keu siba kena hena makete.

Hnauna ete Tamata rebe esi suka lulu Yesuse
9:57-62
(Mat. 8:19-22)

57 Kena Yesuse kai Eni maka luluaru esi
keu siba rame, ile sae iluake, ibeteke loko
Yesuse be, “Ntuane, au suka lulu Ale loko
etika neka.”
58 Eleki Yesuse Iralake be, “Binatane seri-
galare esi benai me kena erue, kai man-
uaru esi alai me, po Au, Tamata Eni Nanae
meije, Auku otoi kena ntulure sae mo.
Hoko sepo aluluKu hoko ale lekwe supu
luma kena antulure sae mo.”
59 Eleki Yesuse Ibeteke loko ile sae
makete be, “Mai, luluKu.”
Po iombe, “Ntuane, au kotie leu me auku
luma mina eti au hnouke amaku pine au
lulu Ale sa.”
60 Yesuse Iombe, “Tamata rebe ihlaleke
lokoKu more, mere sakesa kai tamata
matale peneka hoko sebeie ruasi hnouke
esi tamata matalaru neka. Eleyo ale, akeu
lepae Sou Misete papelake otoi be Alla Iple-
tae ite tamata menaije meije peneka.”

61 Kai ile sae makete lekwe iombe, “Au
suka lulu Ntuane Ale po au kotie leke au
leu me luma kena rue kai auku luma toinu
petu kuila mina pine au luluMu sa.”
62 Yesuse Iombe, “Sepo sire pine ibita
tapele po ihali limese me muli rame, hoko
eni makerike emise mo kai epakuna mo.
Mere sakesa kai Alla Eni jemate toine
neka. Esi nete loko esi luma toini pise
esi taneiaru rame hoko kena Alla Ipletae
tamatare, ilayani Alla mise mo kai pakuna
mo.

10

Yesuse Iulake Eni maka lulua butu itu leke esi alenake Sou Misete bei Alla
10:1-12

1 Eleki Tuhane Yesuse Ibitike Eni maka
lulua butu itu lekwe* eleki Ilarakesi kena
tamata lulua, leke esi keu akmena loko ko-
taya kai henaya rebe namake pine Yesuse
Ikeu lokoule.
2 Yesuse Ibeteke lokosi be, “Tamata
bokala me rebe esi lene Sou Misete bei
Alla mosa, le tamata rebe lepae Sou
Misete bei Allare esi boka mo. Hoko suke
kotie bei Tuhane leke Inatue tamata boka
kena lepae Sou Misete bei Alla. Mere
lupe ndinu gandume: gandume bokala
rebe plisi peneka hoko suke ulue, po
tamata makerike boka mo. Hoko suke imi
kotie bei ndinu upuije leke inatue tamata
makerike boka kena ulu gandume.
3 Imi keu kena alenake Sou bei Alla,
po imi nete mimise! Au ulake imi meije
saka domba anaije kusu binatane serigala
maka kane dombare esi otoije.
4 Imi keu kena layanire keri dompete
yake, keri tase yake, pise sandale kena seli
rebe imi alikele yake. Kai imi kele takwali
me lalane kena alena yake.
5 Sepo imi kusu sae eni luma, imi beteke
be, ‘Imi supu rue mise kai Alla.’
6 Sepo esi suka trima imi mise hoko Alla
lekwe Isuka trima tamata mere rue mise
kaiNi neka, po mo hoko esi supu rue mise
kai Alla moneka.
7 Sepo tamata sae rebe suka trima imi
hoko rue kaini me eni lumare neka. Kane
kinu saisa rebe esi rilukele, le tamata rebe
kerike hoko yelu meru isupulu. Heti bei
luma kena luma maketa yake.
8 Kai kena imi kusu kena kota sae pine
esi suka trima imi hoko manane rebe esi
rilukele imi kanele.
9 Kai tamata makerake rebe esi ete mere
imi onosi mise kai beteke ete pusue tamata
ete mere be, ‘Takwali mo Alla Ipletae ite
tamatare reneka.’
10 Po sepo imi kusu kena kota sae pine
esi suka trima imi mo, hoko imi keu me
mahpaite eleki imi beteke etesi be,
11 ‘Selu, lopone bei kota meije lekwe
rebe kena amiki lelale, ami tabubukele me
oami. Mere tanda be Alla Itrima imi mo.
Po imi nete mimise be takwali moneka Alla
Ipletae tamatare reneka.’
12 Imi lene mimise! Tatike pine kena
pusue nusa meije atiare, Alla Ihukume
tamata me hena meru ela lesi bei Alla
Ihukume tamata me kota Sodome. Ak-
menare tamata Sodome esi supu atia
pususi peneka.”

Kotaya rebe esi tamatare esi hlaleke loko Alla mo
10:13-16
(Mat. 11:20-24)

13 Eleki Yesuse Ibeteke be, “Tamata me
kota Korasime kai tamata me kota Bet-
saida, imi supu susate elake le imi hleke
bei ono dosare mo. Akmenare Au ono
tanda herane ete tamata Tiruse kai tamata
Sidone mo hoko esi hleke bei ono dosa mo.
Po sepo Au ono tanda herane etesi lupe Au
ono ete imire hoko esi hleke bei ono dosa
neka.
14 Kena Tuhane Ihukume tamatare,
Ihukume imi ela lesi bei Ihukume tamata
Tiruse kai tamata Sidone.
15 Kai imi tamata Kapernaume, imi
noake be imi supu bitike roma ndete surga
yake le imi supu poie lope otoi neraka rebe
aure kliti eti pela.”
16 Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni maka
luluaru be, “Sire pine isuka imi hoko isuka
Au lekwe. Kai sire pine isuka trima imi mo
hoko isuka trima Au mo lekwe. Kai sire
pine isuka trima Au mo hoko isuka trima
Alla rebe Iulake Aure mo lekwe.”

Yesuse Eni maka lulua butu itu esi leu bei lepae Sou Misete bei Alla
10:17-20

17 Eleki Yesuse Eni maka lulua butu itu
meru esi leu kena lale ndinate kai esi

* **10:1** Kena Alkitape makete ebeteke be Tuhane Yesuse Ibitike maka lulua sie butu itu lesini lua.

beteke be, “Tuhane, ami sui ro tiaru kena Amu Nane, unaya.”

18 Eleki Yesuse Ibeteke be, “Yele, Au selu ro tiaru esi elake tetu bei ndete lanite, lupe silane baeke.

19 Imi lene mimise. Au riluke kbasa ete imi kena keleke niakwaru kai kalajenkinaru kai leke musuru esi ono rua imi mo leke imi supu susate bei sasaisa yake.

20 Masike ro tiaru unaya bei imi po mise lesi lalemi ndina yake, po lalemi ndina le imi nane lekie ndete surga.”

Yesuse Ikotie trima kasi bei Alla 10:21-24 (Mat. 11:25-27; 13:16-17)

21 Kena mere lekwe Yesuse laleIje ndina le Ro Misete IkbasaeNi eleki Ibeteke loko Tuhane Alla be, “Amate, Au isikeMu, Tuhane Maka Kbasa lanite kai tapele. Le pusue meru Abunikele bei tamata maka rekwaru po Abetekele ete tamata rebe esi hlaleke loko Ale lupe kwete tone ihlaleke elake inaije. Pusue meru lulu laleMu.”

22 Kena Yesuse Ikotie loko Alla pelare Ibeteke loko tamata ete mere be, “AmaKu Iono Au supu kbasa kai Au rekwa pusulu peneka. Kai batuke AmaKu pine Irekwa Au, kai batuke Au kai tamata rebe Au beteke eteise, pine esi rekwa AmaKu.”

23 Eleki Yesuse Ihali loko Eni maka luluaru kai Ibeteke lokosi be, “Imi supu untune peneka, le imi selu pusue rebe Au onolu peneka.

24 Imi lene mimise, ‘Nabia kai kamala bokala lalesi kena esi selu saisa rebe imi selure po esi supu selu moneka, kai lalesi kena esi lene saisa rebe imi lenele po esi supu lenelu moneka.’ ”

Trima kai ono mise ete tamata sae neka 10:25-37

25 Kena petu sae me kuru Torate sae iluake loko Yesuse kena itehekeNi. Hoko ikele kai ibeteke loko Yesuse be, “Kuru, au ono saisa leke au supu hlamate bei dosa leke rue kai Alla eti pelare?”

26 Yesuse Iombe, “Anoake elia kena hukuma rebe akmena Musa ilekiule?”

27 Kuru Torate mere iombe, “Nete loko Tuhane, iteki Alla kena lalema titinai kai tiktili. Nete loko Alla rame kai kerike eteI kena lale misete. Kai nete loko tamata makete saka nete loko ruamu.”

28 Yesuse Iombe, “Tinai, aono ele mere ete Alla kai ete tamata leke asupu hlamate bei dosa leke rue sakesa kai Alla eti pela.”

29 Po kuru Torate mere isuka tamata ete meru esi noakeine tamata misete, hoko iombe, “Tatike pine laleku enete loko sire kai tapa sire?”

30 Yesuse Iombe, “Tamata Yahudi sae me ikeu bei me Yerusaleme lope Yeriho. Eleki kena ime lalane tlai, tamata ndeanaru esi rana pusue eni taneyaru kai lapune me nanakwalaije kai esi tetai eti kleaeni eleki esi keu beini.

31 Eleki imame Yahudi sae me ilia loko lalane mere. Kena iselu tamata mere, ikeu bahlili lau beini.

32 Eleki tamata Lewi sae ikerike me Tuhane Eni Lumare ilia leneka. Eleki kena iselu tamata mere ikeu bahlili lau beini lekwe.

33 Eleki tamata Samaria sae me ikeu loko lalane mere leneka. Kena iselu tamata mere, laleije noai.

34 Eleki tamata Samaria mere iluake lokoi, eleki isoba eni lakwaiju kena anggure kai leite eleki ikopa eni lakwaiju kena liba kahiti. Eleki isake tamata mere kena eni keledaije, ikerini roma luma rebe piasa tamata esi sebare kai iono lokoi mimise.

35 Eleki ele bobanure, iriluke kepene perake matai lua ete tamata rebe eni luma rebe kena tamata esi rue kenae mere. Kepene mere esi elake tamata eni gaji makerike petua lua. Kai ibeteke be, ‘Aselu loko tamata meije mina, sepo asabe yelu etei lesi bei kepene rebe au rilukele meije, hoko namake au leu pine selie.’ ”

36 Kena Yesuse Ialenake umpama mere pelare Iombe, “Bei sie telua meiju sire pine iono misete ete tamata rebe isupu teta bei tamata ndeane?

37 Kuru Torate mere iombe, “Tamata rebe laleije noa kai itapa tamata Yahudi mere.” Yesuse iombe, “Akeu kai aono misete ele mere ete tamata sia neka.”

Yesuse Isili loko Marta kai Maria 10:38-42

38 Eleki Yesuse kai Eni maka luluaru esi keu rame eleki esi luake kena hena sae me. Ete mere bina sae eni nane Marta ikoti Yesuse kena keu me eni luma hoko Isili lokosi.

39 Marta kwalini sae eni nane Maria.
Maria irue tehaike Tuhane Yesuse Eni
lelale kai ilene loko Tuhane Yesuse Iate-
tuke rame,
40 yo Marta kapaikeni kena moa manane
pise makerike makete. Eleki Marta ikeu
loko Yesuse kai ibeteke lokoI be, “Tuhane,
Asebeie Maria, iono ruaku kerike o? Ulake
ikerike tapa au mina.”
41 Po Tuhane Yesuse Iombe, “Marta,
Marta, anoake kena ono yelu kuate yake.
42 Batuke esa neka rebe Alla Isuka ite
noakele. Maria iono mere peneka. Hoko
Au lakeni mo leke ilene Auku letaparu
rame.”

11

Yesuse Iatetuke maka kotie ete Eni maka luluaru
11:1-13
(Mat. 6:9-13; 7:7-11)

1 Kena petu sae me Yesuse Ikotie loko
Alla kena otoi sae me. Eleki kena Ikotie
loko Alla pela, Eni maka lulu sae ibeteke
loko Yesuse be, “Tuhane, atetuke ami kena
maka kotie loko Alla, lupe Yohanese iate-
tuke eni maka luluaru.”
2 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Kena
imi kotie loko Allare, imi beteke ele meije:
Amiki Amate ndete surga!*
Ami kotie, pusue tamata esi ombe Amise
titinai le dosa sae mo.
Aluake pletae ami tamata noma.
3 Riluke manane ete ami panuhu ami kane
pela petu noma.
4 Ampune amiki dosaru,
le ami lekwe ami ampune tamata rebe esi
ono dosa ete amire.
Sebeie ami kena ro tiaru esi elake eteheke
ami yake leke ami ono dosa yake.”
5 Eleki Yesuse Iatetukesi pake umpama
be, “Sepo sae bei imi pine kena kpetu tlai
peneka ikeu loko eni ebe me eni luma eleki
ikotie be, ‘Kuebe, riluke roti buai telu eteku
mina,
6 le auku ebe sae ilia lalane bei lauke
isili lokoku po auku sasaisa etei kena ikane
moneka.’
7 Po eni ebe mere ibeteke bei me lale
be, ‘Kuebe, kwale au yake, auku meture
kwara peneka, au kai auku anaru ami
ntulu peneka hoko au betu kena riluke roti
ete ale moneka.’
8 Imi lene mimise! Masike amu ebe po
isuka betu kena rilukele ete ale mo, po sepo
aasomi mo hoko akotie beini rame, hoko
ibetu kena irilukele ete ale lulu aperlure
neka.
9 Ele mere hoko imi lene mimise! Kotie
loko Alla hoko imi supu, nikwa hoko imi
tetue, lakae metu hoko meture baeke ete
imi.
10 Le sire pine ikotie, isupu. Sire pine
inikwa, itetue. Sire pine ilakae metu, me-
ture baeke etei.
11 Bei imi pusumi meiju, sepo imi nanae
sae ikotie iane, hoko imi riluke niakwe etei
mo moyo?
12 Pise ikotie manue telui, imi riluke
kalajengkine etei mo moyo?
13 Masike imire neuna hoko piasa imi
ono dosa, po imi rekwa bei riluke misete
ete imi anaru peneka. Hoko Amami ndete
surga lekwe, Iriluke misete ete imire lesi
le neka hoko Iriluke Ro Misete ete tamata
rebe kotie bei Allare.”

Tamata esi beteke be Yesuse kai Beelsebule esi kerike sakesa!
11:14-23
(Mat. 12:22-30; Mrk. 3:20-27)

14 Kena rebai sae me Yesuse Isirie ro
tiae bei tamata moune. Kena ro tiare siri
bei tamata moune mere eleki ilepa sosoli.
Hoko tamata bokala esi herane.
15 Po leini esi beteke be, “Yesuse Isirie ro
tiare kena kbasa bei Beelsebule, ro tiaru
esi elake.”
16 Kai tamata leini esi teheke Yesuse kena
lale misete mo hoko esi kotie Yesuse Iono
tanda herane leke esi rekwa be Yesuse Eni
kbasare bei Tuhane ndete surga pibe mo.
17 Po Yesuse Irekwa lalesi hoko Ibeteke
lokosi kena umpama be, “Ro tiaru esi elake
kai ro tiaru mere lupe nusa rebe kamale
ipletaise neka. Nusare elara lua hoko nusa
mere atia ruae, kai luma toini pine esi lene
loko lomai mo hoko luma toini mere atia
lekwe.
18 Sakesa neka, ro tiaru esi elake esirie
ro tiare mo. Le sepo esirie ro tiare hoko
esi kerajane elara lua hoko kerajane mere
ruae atiae. Hoko Au sirie ro tiare kena
kbasa bei Beelsebule mo.

* **11:2** Lepate matai “ndete surga” mere, kena Alkitape akmenare esi ayataru sae mo.

19 Hoko saka imi beteke minare be Au sui
ro tiare kena kbasa bei Beelsebule, hoko
imi maka luluaru lekwe esi sui ro tiare
kena kbasa bei ro tiaru esi elake lekwe. Po
imi maka luluaru lekwe esi rekwa peneka
be imi noake ele mere tinai mo.
20 Po sepo Au sui ro tiare kena kbasa
bei Alla hoko mere tiluke ete imi be Alla
Ipletae imi tamata kai imi selu Eni kbasare
peneka.
21 Ro tiaru esi elake mere umpamae lupe
tamata ktiline rebe iraka eni lumare kena
alata kena lisa leke tamata makete esi atia
luma mere esi yelu yake.
22 Po Aure lupe tamata rebe iktili lesi bei
tamata ktiline minare. Au kusu eleki au
teta tamata ktiline minare eti itetu hoko
Au rana pusue alata kena lisare kai eni
taneiaru bei eni lumare. Eleki Au larakelu
ete Auku ebearu.
23 Imi nete mimise! Sire pine ilulu Au
mo hoko ile mere ilelike Aure neka, kai
sire pine ilayani Au mo hoko ile mere iatia
Auku makerike.†"

Ro tiare eleu suike loko tamata rebe ihlaleke loko Tuhane mo
11:24-26
(Mat. 12:43-45)

24 Eleki Yesuse Ibeteke be, "Sepo ro tiare
esupu sui bei tamata laleije, hoko ekeu
lilali me otoi nsekile kena erue ete mere.
Po esupu otoi sae kena erue mo hoko
ebeteke be, 'Au leu suike loko tamata rebe
minae au keu beine.'
25 Eleki eleu suike, eselu luma mere hlaie
hoko ndopone sae moneka kai emalene
peneka.
26 Eleki ro tiae mere esiri kai ekoti ro
tiae itua maketa rebe ktolo lesi beie, eleki
pususi kusu rue kena tamata mere. Hoko
tamata mere itaia lesi bei akmenare."

Sire rebe isupu untune elake?
11:27-28

27 Eleki kena Yesuse Ilepa sa, bina sae bei
tamata bokala meru ikloloe loko Yesuse be,
"Bina rebe ikeu blublulu le Ale kai isusu
Ale, isupu untune elake."
28 Po Yesuse Ibeteke be, "Yele, po tamata
rebe esi lene Alla Eni lepataru kai esi ono
lululu, sie meru pine esi supu untune elake
lesi."

Tamata rebai meije esi supu hukumane le esi hlaleke loko Yesuse mo
11:29-32
(Mat. 12:38-42)

29 Eleki kena tamata bokala esi luake
uru keholi Yesuse, Ibeteke lokosi be, "Kena
meije tamata mei nusa meije esi neu titinai. Le esi kotie be Au ono tanda herane
bei Alla etesi. Po Au ono tanda herane bei
Alla etesi mo, batuke tanda herane esa ete
nabi Yunuse neka.
30 Tanda herane rebe eono kena nabi
Yunuse, eono tamata Niniwe esi rekwa be
Alla Iulake nabi Yunuse. Sakesa kai saisa
rebe eono kena Au, Tamata Eni Nanae
meije, eono tanda be Alla Iulake Au ete imi
tamata rebai meije.‡
31 Akmenare kamale bina bei sapleuke
selatane iluake bei lauke leke ilene Salomo
maka rekware iatetuke. Po au lesi bei Salomo yo imi suka lene loko Auku lepataru
mo. Hoko tatike pine kena nusa meije
kohore, petu kena teu pakala ete pusue
tamatare, kamale bina mere ibeteke imi
tamata rebai meije imi nsalalaru le imi
suka hleke bei ono dosa mo.
32 Akmenare nabi Yunuse ilepa ete
tamata Niniweru, hoko esi hleke bei esi
dosa. Po Au lesi bei Yunuse yo imi lene
loko Auku lepataru mo. Hoko tatike pine
kena nusa meije kohore, tamata Niniweru
esi beteke imi nsalalaru."

Tuhane Eni lepataru molupe lampure ehita
11:33-36
(Mat. 5:15, 6:22-23)

33 Eleki Yesuse Ibeteke be, "Tamata isosu
lampure ibunikele mpe sokate esi lebui mo
pise mpe lebalei mo. Po itolaele ndete baba
kena esi otoije leke pusue tamata rebe esi
kusure pusue esi selu esi hitaije.
34 Matainaimu saka lampu ete nanakwalaimu.
Sepo matainaimu umise hoko imi selu
saisa rebe nkenale. Po sepo matainaimu
mise mo hoko imi selu nkenale mo.
35 Ele mere hoko raka mimise leke saisa
rebe mise more imi selure mise yake.
36 Sepo Tuhane Iono imi rekwa nkenale
peneka hoko imi ono saisare nkena saka
lampure ehita imi kena esi hitaije."

† **11:23** Ayate meije kena sou Yunanire ebeteke: "Esi lupuke sasaisa mo hoko esi poiele eleki ubalila." ‡ **11:30** Akmenare Yunuse ime iane esi tibuine po isiri suike, sakesa kai namake pine Yesuse Imatare po Ikwana suike lekwe.

Yesuse Inasuke tamata Parisiaru kai kuru Torataru
11:37-54
(Mat. 23:1-36; Mrk. 12:38-40)

37 Eleki kena Yesuse Iatetuke pela peneka, tamata Parisi sae me ikoti Yesuse kena ikane me eni lumare. Eleki Yesuse Ikeu sakesa kai tamata mere roma me eni luma. Yesuse Ikusu eleki Irue kane kaisi.
38 Kena tamata Parisi mere iselu Yesuse Ikane Ikoa balaI mo hoko iherane, le suke kane mosare koa bala lulu tamata Yahudiaru esi atate mina.
39 Po Tuhane Yesuse Inasukeni kai Iombe, “Tamata Parisia imi! Imire saka pikane rebe tamata ikoa batuke esi muline po esi laleije mo hoko endopo sa. Ele mere hoko imi ono lelemake kena tiluke imi atate be imire tamata miseta eleyo mo, imire tamata neuna rebe lalemi upenu kena lale loko taneia bokala.
40 Tamata boroka imi! Ite nanakwalama kai lalemaru Alla Ionolu, imi rekwa moyo?
41 Po sepo imi riluke imi tanei ete tamata susataru kena lale misete hoko pusue nanakwalami kai lalemi umise kai dosa sae mo.
42 Tamata Parisia imi! Tatike pine imi supu hukumane elake! Le imi ono misete ete tamata mo kai nete loko Tuhane mo. Tanei tone lalemi nete kena riluke beie ete Alla sabokae lara butu esa. Imi riluke mere tinai po suke imi li loko tamata makete kai nete loko Tuhane lekwe.
43 Tamata Parisia imi! Tatike pine imi supu hukumane elake! Le imi suka rue kena otoi misete lakwai esa me luma ibada kai suka tamata esi beteke hlamate ete imi me pasare.
44 Tatike pine imi supu hukumane elake! Le imi ono tamata esi noake be imire tamata misete eleyo mo imire tamata neuna. Hoko tamata rebe esi rekwa mosare esi supu lemake kena tiae bei imi. Hoko imi sakesa kai nitu latai rebe esi tandare sae mo hoko tamata esi keue esi babaije le esi rekwa mpuluta mpe lebure mo.”
45 Eleki kuru Torate sae me iralake Yesuse be, “Kuru, Alepa lokosi ele mere hoko mere Asobue ami lekwe.”
46 Po Yesuse Iombe, “Kuru Torata imi! Tatike pine imi supu hukumane elake lekwe! Le imi riluke pleta ktiline ete tamata saka tolae tabeule blulute ete tamata, po imi tapa tamata mere mo kena ilulu pleta mere.
47 Tatike pine imi supu hukumane elake lekwe! Le imi aseluke be imi mise hoko imi ono nabiaru esi lataisu mise eleyo imi sakesa kai imi ntuana menaru, rebe esi bunu nabiaru neka.
48 Imi kerike nabiaru esi nitu lataije mere etiluke be imi suka kena imi ntuana menaru esi bunu nabiaru.
49 Ele mere hoko Alla rebe Irekwa sasaisa nere Ibeteke be, ‘Au ulake Auku nabia kai Auku maka ulakaru loko imi, leini imi bunusi eleyo leini imi ono susate etesi ela titinai.
50 Imi tamata rebai meije imi supu hukumane elake le imi tanggune imi ntuana menaru esi bunu nabia rebe Alla Iulakesi kena esi lepae Eni lepataru. Mere menai bei kena Alla Itola nusa meije sa.
51 Menai bei Habela eti roma Sakaria rebe esi supu bunu me otoi maka pala tanei ete Allare kai me Alla Eni Lumare esi tlelare. Imi nete! Tatike pine esi lalakwaru tutuke imi tamata rebai meije hoko imi supu hukumane elake titinai.
52 Kuru Torata imi! Imi supu hukumane elake! Le imi bunike lalane leke tamata esi rekwa Alla yake. Imi ruami rekwaI mo! Imi pele tamata bokala leke esi hlaleke loko Alla yake, tamata meru lalesi titinai kena nikwaI.’ ”
53 Eleki kena Yesuse Ikeu bei otoi mere, kuru Torataru kai tamata Parisiaru esi keu luluI rame kena esi tneu yelu bokala beiNi.
54 Esi ono ele mere kena esi nikwa Yesuse Ilepa sala leke esi supu lalane kena esi kerikeNi.

12

Imi lulu tamata Parisi esi hidupe yake
12:1-3
(Mat. 10:26-27)

1 Kena mere tamata boka titinai esi keholi Yesuse, eti esi keleke lomai. Yesuse Iatetuke Eni maka luluaru akmena, hoko Ibeteke be, “Imi keta bei tamata Parisiaru. Lulu esi hidupe yake, le esi ono molupe esi hlaleke loko Alla ntoli yo esi hidupe ele mere mo. Hoko esi hidupe misete more eono imi hidupe emise mo lesi, saka ragire pake boka mo po eono tarigure esa ela titinai.

2 Saisa rebe tamata esi onoe kai esi
bunikele, tatike pine supu siriele. Kai saisa
rebe tamata esi onoe esi tasouke lutikele,
tatike pine supu baekele.
3 Kai saisa rebe imi lepae akbunikele,
tatike pine tamata makete esi rekwae.
Saisa rebe tamata esi sasaele me luma
laleije, tatike pine tamata makete esi bi-
uwe le lepate mere ete tamata bokala me
ootoi etia neka."

Suke imi rilami le Alla
12:4-7
(Mat. 10:28-31)

4 "Auku ebea imi, imi nete! Rilami le
tamata rebe ibunu imi nanakwalaimu
yake. Le esi ktili kena bunu nanakwalaimu
po esi pele rua imi rore kena keu lolete
surga mo.
5 Meije au beteke Ile rebe suke imi rilami
leIje. Suke imi rilami le Alla, le Ile pine
Ihukume imi. Ikbasa kena Ibunu tamata
kai Ikbasa kena Ipoie imi me otoi susate
titinai rebe aure kliti eti pela. Imi nete
mimise! Ile mere pine suke rilami leI.
6 Masike manu maka kane alare inai
lima, abelie kena kepe tone matai luare, po
Alla Inetele.
7 Imi bua kwalai me uluimu lekwe esi
bokalaru Irekware neka. Ele mere hoko
rilami yake, le Alla Inete loko imi lesi bei
manu maka kane alare."

Imi hlaleke loko Tuhane rila kena nakue ete tamata makete yake!
12:8-12
(Mat. 10:19-20, 10:32-33, 12:32)

8 "Imi lene mimise! Sire pine inaku Au
me tamata maketa oasi be ilulu Au hoko Au
lekwe nakui me Alla kai Eni malekataru
oasi.
9 Po sire pine isuka Au mo eleki ibeteke
be ilulu Au mo me tamata maketa oasi,
hoko namake pine Au lekwe sukai mo me
Alla oaIje kai Eni malekataru oaisu.
10 Sire pine ilepae tiae ete Au, Tamata Eni
Nanae meije, hoko Alla Iampune tamata
mere sa, po sire pine ilepae tiae ete Ro
Misete hoko eti pelare eni dosaru supu
ampune moneka.
11 Sepo tamata esi keri imi me Yahudi-
aru esi luma ibada leke esi teu pakala ete
imi, pise sepo esi keri imi ete tamata elaka
maka kbasaru kena esi teu pakala ete
imire, imi rilami lesi yake kai kaplalemi
kena saisa rebe imi ralake eteise yake.
12 Le mere bei imi lalemi mo po mere Ro
Misete Iono imi beteke saisa rebe suke imi
betekele eteise."

Tamata rebe eni taneia bokare inete Tuhane mo
12:13-21

13 Eleki ile sae bei sie bokala meru
ibeteke loko Yesuse be, "Kuru, Abeteke ete
kwaliku leke ilara amiki taneiaru au supu
lekwe."
14 Po Yesuse Ibeteke lokoi be, "Kuebe, Au
supu bitike kena lara imi taneiaru mo."
15 Eleki Ibeteke suike be, "Nete mimise!
Lalemi loko taneia boka kuate yake le
masike sae eni taneia boka lekwe, po isupu
hidupe misete batuke bei taneia meru
mo."
16 Eleki Yesuse Ialena kena umpama esa
etesi be, "Tamata rebe eni taneia bokala
sae me eni tapele otoi sae esi hasile boka
titinai.
17 Tamata mere inoake me lalei be, 'Au
ono saisa leke au hnouke auku taneia
bokala meiju, le otoi kena hnouke taneiaru
pela moneka.'
18 Eleki inoake be, 'Au ono elere. Au
likwaie otoi maka tolae taneiaru eleki au
eleke suike ela lesi leke au hnouke auku
gandume kai taneia maketaru pusulu ke-
nae.
19 Eleki au rue amaueku, kane, kinu,
musune kena musune.'
20 Po Alla Ibeteke lokoi be, 'Hei, tamata
boroke, petu meije amata neka. Hoko
taneia rebe ahnoukeule ete sia lekwe?'
21 Sakesa kai tamata rebe ihnouke taneia
boka mei nusare neka po taneia rebe lulu
Tuhane enkenare inikwa mo."

Kaplalemi le imi hidupe yake
12:22-31
(Mat. 6:25-34)

22 Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni maka
luluaru be, "Bei mere hoko Au beteke ete
imi leke kaplalemi le imi hidupe yake,
kaplalemi le saisa kena kanele kai kinure
yake. Kai kaplalemi le nanakwalami yake,
kaplalemi le saisa kena pakele yake.
23 Le hidupe pentine lesi bei manane kai
nanakwalare pentine lesi bei pakiane.
24 Selu manuru, uaknane mo kai uulu
mo kai esi maka hnouke manane sae mo
po umata mo le Alla Iriluke manane etelu.

Eleyo ete Allare imi pentine lesi bei manuaru.
25 Kai kaplalemi leke mula. Imi betinake kaplaleime eono imi musune tapa totonai o?
26 Sasaisa neka masike tone po imi ktili kena ono mo, yo mula pine imi kaplalemi le yelu maketaru?
27 Imi selu, kwapare masike ebitae pakiane tekwa lupe tamatare mo po Au beteke ete imi be kena kamale Salomo ipletare eni pakiane sae mise saka kwapa labuije mo.
28 Bunare masike petu esa eleki endulu po Alla Iono esi labuiju mise titinai. Imi hlaleke loko Alla ktili moneko? Alla Iriluke saisa rebe ite perlure lesi bei Ionoe ete bunare.
29 Kai kaplalemi le manane kena imi kane yake kai saisa kena kinu yake le Alla Iaknekae ete imi.
30 Le pusue yelu meru, tamata mei nusa rebe esi hlaleke loko Alla more esi nikwalu rame. Po Amami ndete surgare Irekwa be yelu meru imi nikwa lekwe.
31 Imi hidupe, imi suka kena Alla Ipletaele mina. Tatike pine saisa rebe imi nikwa pela peture Alla Iriluke etemi."

Yesuse Iahnau kena lupuke tanei ndete surga
12:32-34
(Mat. 6:19-21)

32 "Masike imire tamata bokala mo, po kaplalemi yake! Le kena Alla Ipleta tamatare, laleIje ndina kai imi pleta sakesa kaiNi.
33 Abelie pusue imi taneiaru eleki riluke esi beline ete tamata susataru. Imi ono ele mere, imi lupuke tanei miseta ndete surga. Taneia meru urue kena otoi maka tola tanei rebe kahie pise tisele mo. Kai tanei rebe imi lupuke meru sirikelu moneka. Eleki tamata ndeanaru esi ndeaelu mo kai takalare kanelu mo.
34 Le imi lupuke taneia ndete surga, hoko lalemi kena meru rame."

Layani Tuhane suke mise
12:35-40

35 "Imi layani Tuhane suke aknekae mise kai ono mise! Imi alike pakiane kai lampure sosu aknekae neka leke layani Tuhane.
36 Lupe tamata makerike, esi akneka kena esi raka esi elake ileu bei esi kane totlibare. Sepo esi elake iluake kai ilakae meture, esi baeke meture etei nunu.
37 Tamata makerike esi raka esi elake eni lumare kai kena elake mere iluake sepo iselusi raka rame, esi ntulu mo, hoko esi supu untune elake. Imi lene mimise! Esi elake iakneka kai iulake eni tamata makerika meru esi rue eleki ilayanisi.
38 Tamata makerika meru esi supu untune elake sepo esi elake iluake erisi raka rame, masike iluake kena kpetu tlai pise lesi bei mere.
39 Imi nete mimise mere bei umpama makete lekwe. Sepo luma upuije irekwa olase kena tamata ndeane ikusu, hoko iraka leke tamata ndeane ikusu lumare yake.
40 Hoko tatike pine eono ete imi ele mere lekwe. Imi raka kai imi akneka rame le suke imi lene loko Tuhane, le Au Tamata Eni Nanae tatike pine Au luake suike saka tamata ndeane iluake kena kpeture, rebe imi rekwa esi olase mo."

Tamata rebe ilayani Tuhane mise, kai rebe ilayani mise mo
12:41-48
(Mat. 24:45-51)

41 Eleki Petruse ibeteke loko Yesuse be, "Tuhane, hnaune kena umpama meru ete ami ruama pibe ete tamata makete lekwo?"
42 Eleki Tuhane Iralake be, "Mere ete Auku maka lulua imi lekwe. Tamata makerike misete kai nkwakwate eti eni elake ibitikeni kena iono elake ete tamata makerika maketaru leke lara manane etesi pela peture,
43 tamata makerike mere isupu misete elake sepo kena eni elake ikeu eti ileure tamata mere iono loko eni makerike mere rame.
44 Imi lene lokoKu mimise! 'Tamata makerike mere eni elake ibitikeni kena iraka pusue eni taneiyaru.
45 Po sepo eni tamata makerike mere laleije mise mo eleki inoake me lalei be, 'Auku elake ikeu mere takwali sa pine ileu.' Eleki iteta pusue tamata makerika maketaru kai ikane kinu eti inseli.
46 Eleki eni elake iluake kena petu kai olase rebe irekwa mo, eleki eni elake

mere ihukumeni kai iono tamata makerike mere isupu susate elake, mere lupe tamata rebe ilene loko Alla more tatike pine isupu susate elake neka.
47 Tamata makerike rebe irekwa saisa rebe eni elake isukare, po iakneka kai iono loko saisa rebe eni elake isukae mere mo, hoko isupu teta kera lesi.
48 Po sepo tamata makerike irekwa saisa rebe eni elake isukare mise mo eleki iono sala eti isupu teta, hoko tamata makerike mere isupu teta ela mo. Po sepo Alla Iriluke kbasa elake ete Eni tamata makerike leke ipletae tamata maketaru, yo ilulu Alla Eni lepataru mo, hoko Alla Itutuke eni nsalale kai Ihukumeni ela lesi bei tamata maketaru neka."

Yesuse Iluake leke Iono tamata esi tebi lomai
12:49-53
(Mat. 10:34-36)

49 "Au luake mei nusa meije kena Au tebi tamata rebe esi mise bei tamata rebe esi ono neune. Mere saka Au liku auwe kena pusue tamata mei nusa meije leke eono tamata esi tebi lomai. Au hlaleke be auwe mere ekliti peneka.
50 Takwali moneka Au supu susate elake sa. Susate mere uono kena Au mosare, kaplaleKu titinai.
51 Imi betinake Au luake lomei kena keri misete ete nusa meije leke nusare ndene o? Mo, imi lene mimise! Au lomei leke pusue imi tamatare tebi lomai neka.
52 Bei meije luma toini rebe sie limaya esi nasuke lomai, hoko sie luaya pise sie telua esi hlaleke lokoKu po lesine esi hlaleke loko Au mo hoko luma toini mere esi tebi lomai neka.
53 Amaisi nasuke kwete mokwaiyaru, kai kwete mokwaiyaru esi nasuke amaisi, inaisi nasuke kwete binaru, kai kwete binaru esi nasuke inaisi. Kai ina tamoli esi nasuke binbeluaru, kai binbeluaru esi nasuke inasi tamoliaru."

Tamata esi nati Yesuse Eni hnauna kai saisa rebe Ionore mo
12:54-56

54 Eleki Yesuse Ibeteke loko tamata bokala meru be, "Sepo imi selu moputire sa bei sapleuke lemataije suni, imi beteke be ulane, hoko ulane tinai.
55 Sepo imi blake balate luake bei selatane, imi beteke be lea hoko lea tinai.
56 Imire tamata maka ono misete lelemake, imi selu lanite kai nusa meije esi tandaru, imi rekwa bei tale ulane kai leare. Po mula pine imi selu yelu rebe Au onoule kai imi lene Auku lepataru yo imi natilu more?"

Imi ono mise kai imi musuaru
12:57-59
(Mat. 5:25-26)

57 "Le mula pine saisa rebe imi rekwae nkenare imi lulu more?
58 Sepo tamata sae ikeri imi kena pakala, hoko atula kena ono misete kaini kena roma me tamata maka teu pakalare mosare. Le sepo mo hoko tamata mere ikeri imi ete tamata maka teu pakala. Pine tamata maka teu pakalare ikeri imi ete polisiaru eleki polisiaru esi kusue imi kena bui.
59 Imi lene mimise! Sepo esi kusue imi kena bui hoko imi siri sa po suke imi seli pusue imi utanaru mina."

13

Tamata rebe isuka hleke bei ono dosa mo tatike pine isupu hukume eti pela
13:1-5

1 Eleki kena mere tamata esi alena ete Yesuse be Pilatuse ibunu tamata Galilea sie ilaru rebe esi pala tanei ete Allare.
2 Kena Yesuse Ilene mere, Ibeteke be, "Imi noake be Tamata Galilea meru esi supu bunu ele mere, le esi dosaru ela lesi bei tamata Galilea maketaru yake.
3 Mere imi noake sala. Nete! Sepo imi hleke bei ono dosa mo, hoko imi supu hukumane bei Alla eti pela neka.
4 Kai sakesa neka, sepo imi noake be torene rebe ekoli me Siloame me kota Yerusaleme eleki esepe sie butu esa lesini kwalu rebe esi matare esi dosaru ela lesi bei tamata Yerusaleme maketaru hoko mere imi noake sala.
5 Nete! Sepo imi hleke bei ono dosa mo, hoko imi mata kai supu hukumane bei Alla eti pela lekwe."

Tatama rebe isuka hleke bei ono dosa more lupe ara aini rebe ebua more lasae
13:6-9

6 Eleki Yesuse Ialena kena umpama be, "Ile sae me iatnane ara aini sae me eni ndinu anggure eleki ela peneka. Petu sae

me ikeu nikwa ara aini mere esi buaije po isupu sae mo.
7 Eleki ibeteke loko eni tamata makerike me ndinu anggure mere be, ‘Au luake lomei kena nikwa ara aini meije esi buaije pela talei, musuna telu peneka po au supu sae mo. Hoko lasae! Ekele batuke kena erana tapele esi nkopane neka.’
8 Po tamata makerike mere ibeteke be, ‘Ntuane, sebeie musune meije mina! Namake au bita tapele keholie kai au tolae pupuke kenae,
9 tinake talei suike ebua piseo, po sepo ebua mo hoko lasa ne.’ ”

Yesuse Iono bina sae me imise kena tamata Yahudiaru esi petu plei
13:10-17
10 Kena tamata Yahudiaru esi petu plei rebai sae, petu rebe suke esi kerike mo, Yesuse Iatetuke me luma ibada.
11 Bina sae me kerakeni musuna butu esa lesini kwalu peneka iete mere, le ro tiare kbasaeni hoko kerakeni eti ibosu, hoko ikele ntoli mise moneka.
12 Eleki kena Yesuse Iselu bina mere, Ikotini kai Ibeteke lokoi be, “Matabinane, Au ono amu makerake mise peneka.”
13 Eleki Yesuse Itolae balaI kena matabinane mere eleki imise sosoli hoko ikele ntoli sosoli. Eleki matabinane mere iisike Alla.
14 Po Luma ibada mere esi elake iono Yesuse le Iono matabinane mere imise kena esi petu pleije pe. Eleki ibeteke loko tamata bokala meru be, “Imi nete! Petu makerike petua ne, hoko luake kena supu ono misete kena petu makerika meru. Po luake kena petu pleije yake.”
15 Po Tuhane Yesuse Ibeteke be, “Imire tamata maka ono misete lelemake! Imi ono molupe tamata nkenale yo imi blake malereke tamata makete mo! Kena petu pleije imi pusumi sirie imi lembuaru kai keledaiaru bei kandane kena keu inukelu. Tinai moyo?
16 Lalemi noa imi binatanaru yo matabinane meije Abrahame eni anubu, ro tiaru esi elake ekbasaeni musuna butu esa lesini kwalu peneka yo lalemi noai mo! Le mula pine imi beteke be tie matabinane bei ro tiare esi kbasare kena petu pleije more?’ ”
17 Yesuse Iralake mere eono tamata rebe esi suka rare kaiNe esi asomi. Po tamata maketaru lalesi ndina kena esi selu Yesuse Iono pusue tanda herana rebe umise titinai meru.

Tuhane Eni jemate toini rebe Alla Ipletaise, esi tapa boka kai tapa ktili
13:18-21
(Mat. 13:31-33, Mrk. 4:30-32)
18 Eleki Yesuse Ialena kena umpama makete lekwe be, “Sepo Alla Ipletae imi tamatare esi carare lupe umpama meije:
19 Tamata sae me irana bibite lupe sasawi inai, ikeu mulaele me ndinu, eleki ekusu kai etapa ela nunu kai eono ai elake. Esi sanaije elake hoko manure eono alai kenae leke etelu.”
20 Eleki Yesuse Ibeteke lekwe be, “Sepo Alla Iplete imi tamatare eonore, esi carare lupe umpama meije:
21 Molupe tamata bina sae irana ragi teputi neka eleki itohae kai terigu bokala, kiloa butu lua lesini lima eti utoha lomai mise kai esa ela.”

Atula leke imi kusu metu rebe tone
13:22-30
(Mat. 7:13-14, 21-23)
22 Eleki Yesuse Ikeu keholi kota kena kota, hena kena hena kena Iatetuke. Leke Ikeu siba lopai Yerusaleme.
23 Kena mere ile sae me ibeteke loko Yesuse be, “Tuhane, tamata rebe supu rue sakesa kai Alla eti pelare esi boka mo moyo?”
Eleki Yesuse Ibeteke loko tamata ete meru be,
24 “Imi atula ktili leke kusu metu tone. Le tamata bokala esi atula kena nikwa cara kena kusu po saisa mo.
25 Le esi roma metu mosare yo luma upuije ikele ikobue meture hoko imi kele me muli, eleki imi lakae meture kai imi koti be, ‘Ntuane, baeke meture ete ami mina!’
Iombe, ‘Au rekwa imia meru mo. Imia meru bei etia?’
26 Hoko imi beteke be, ‘Ami kane kai kinu sakesa kaiMu, kai aatetuke me lalana me amiki kotare.’
27 Po Iombe, ‘Au rekwa imia meru mo, imi keu beiKu! Imi pusumi tamata neuna.’
28 Kena mere imi rani kai malereke imi titinai le imi selu Abrahame, Isake, Yakupe kai pusue nabi maketaru Alla Ipletaesi yo imi ruami supu sui me muli.
29 Kai tamata esi luake bei pusue nusa meije, esi luake kai esi rue kena lakwasi

rebe aknekae etesi peneka, kena esi rue kane sakesa.
30 Imi nete mimise! Tamata bokala esi lene Alla Eni lepataru akmena, po esi hlaleke loko Alla sosoli mosa, eleki tamata maketa bokala lekwe esi lene Alla Eni lepataru pamuli po esi hlaleke loko Alla sosoli."

Yesuse Ilimese kota Yerusaleme laleIje noae
13:31-35
(Mat. 23:37-39)

31 Kena mere tamata Parisia sie ilaru esi luake loko Yesuse kai esi beteke be, "Rue ete meije yake! Keu kena otoi makete le kamale Herodese lalei kena ibunuMu."
32 Eleki Yesuse Iralake be, "Keu beteke kena tamata nloene mere be, 'Petu meije kai bobanure Au sui ro tiae kai ono tamata makerake esi mise po petu luare Au pelae Auku makerike.'
33 Masike ele mere po petu meije, bobanu kai petu luare au keu rame, le sepo nabi isupu bunu hoko me kota Yerusaleme, po me Yerusaleme mulini mo.
34 Tamata Yerusalema! Imire maka bunu nabiaru, kai imi raba tamata rebe Alla Iulakesi loko imire. Au atula susuike kena ahloke imi peneka lupe manure loke esi anaiju, po imi suka lene Au koti imire mo.
35 Bei mere hoko Alla Iraka imi kotare moneka kai kotare supu atiae. Nete! Bei petu meije roma petu Au luake suike, imi selu Au moneka. Kena petu Au luake imi beteke be,
'Isike Ile rebe Iluake Eni nane Tuhane!'
„*

14

Yesuse Iono tamata makerake sae me imise kena petu plei
14:1-6

1 Kena tamata Yahudiaru esi petu plei rebai sae me Yesuse Iluake loko tamata Parisiaru esi elake sae me, kena Ikane ete mere. Kena Yesuse Ikusu lumare pusue tamata rebe esi luake esi limese luiNi rame.
2 Tamata makerake sae me irue balale Yesuse. Tamata mere balai kai eni lelalu pakaelu.
3 Eleki Yesuse Ibeteke loko kuru Torataru kai tamata Parisia meru be, "Ono tamata makerake imise kena tamata Yahudiaru esi petu pleije yele pibe mo?"
4 Pususi ndene, sae iralake Yesuse mo. Eleki Yesuse Ikerike tamata makerake mere balaije eleki Iono imise eleki Iulake ileu ne.
5 Yesuse Iombe, "Meije conto. Bei imire sepo imi anae pise imi sape tetu kena likele masike petu pleije po imi bitike imi anae pise sape mere tinai pibe mo?"
6 Po tamata sae iralake Yesuse moneka.

Kwakwae yake!
14:7-11

7 Yesuse Iselu tamua rebe esi supu undane esi luake, esi nikwa otoi maka rue rebe holmatele. Hoko Yesuse Ibeteke lokosi pake umpama be,
8 "Sepo sae ikoti ale kena totliba hoko rue me muka yake, le tinake totliba upui mere ikoti tamata makete rebe holmatei lesi beimu.
9 Eleki totliba upuije ibeteke loko ale be aheti bei otoi mere, leke tamata meije irue kenae. Eleki aasomi kai akele eleki arue kena otoi me muli lakwai esa.
10 Po sepo esi koti ale hoko aluake arue kena otoi me muli lakwai esa, hoko tinake totliba upuije iluake beteke loko ale be, 'Kuebe, arue me muka noma.' Ele mere hoko asupu holmate me tamua maketaru oaisu.
11 Le sire pine isuka supu bitike, hoko Tuhane Irulukeni, kai sire pine isuka ono ntekwane hoko Tuhane Ibitikeni."

Ono misete ete tamatare hlaleke esi seli suike yake
14:12-14

12 Kai Yesuse Ibeteke loko tamata rebe ikoti Yesuse be, "Sepo aaknekae manane kena kane hkwata pise kpetu, hoko akoti amu ebearu yake, pise betamu pise kwalimu yake, pise amu luma toini maketa yake, pise tamata me amu luma leini keholi yake rebe esi taneiaru bokare. Le tatike pine esi koti suike ale kena kane sakesa kaisi leneka. Ele mere hoko asupu suike saisa rebe aonore.
13 Po sepo aaknekae pesta elake, hoko akoti tamata susate, tamata rebe nanakwalaije mise mo, tamata sisate kai tamata matapolale.

* **13:35** Isi. 118:26

14 Eleki namake asupu misete elake le
esi sasaisa kena esi rilukele ete ale mo, po
namake pine Alla Ilelie pusue rebe aono
misetaru kena tamata nkenale esi kwana
suike."

Alena umpama kena pesta kane elake
14:15-24
(Mat. 22:1-10)

15 Kena Yesuse Iahnau mere, ile sae me
rebe ikane sakesa kai Yesuse, ibeteke be,
"Mise lesi, ete tamata rebe ikane sakesa kai
Alla me otoi rebe Ipletaele."
16 Po Yesuse Ialena kena umpama be, "Ile
sae me iono pesta elake kai ikoti tamata
bokala.
17 Kena esi tolae manane pela peneka, iu-
lake eni tamata makerike kena keu beteke
loko tamata rebe ikotisi be, 'Mai noma le
tola manane pela pene!'
18 Po pususi leuke na be esi luake mo. Ile
sae me ibeteke be, 'Au kotie sala neka le
au luake mo le au sabe ndinu lalei sae me
hoko au keu selu mina.'
19 Ile sae me lekwe ibeteke be, 'Au kotie
sala neka le au luake mo, le au sabe lembu
pasana limare resa hoko au keu teheke
mina be umise pibe mo.'
20 Ile makete lekwe ibeteke be, 'Uke au
kaije resa hoko au kotie sala neka le au
luake mo.'
21 Eleki tamata makerike mere ileu kai
ibeteke ete ntuane mere hoko ntuane mere
inasu titinai, kai ibeteke lokoi be, 'Akeu
loko tamata susata, tamata harekute,
tamata sisate kai tamata matapolala rebe
esi me lalana elaka kai tona me kotare,
kerisi lomei.'
22 Eleki tamata meru esi luake kai esi rue
po lesike otoi maleneta bokala sa. Eleki
tamata makerike mere ibeteke loko ntu-
ane mere be, 'Ntuane, amu pletare au ono
lulu peneka po lesike otoi maleneta bokala
mei sa.'
23 Eleki ntuane mere ibeteke be, 'Akeu
papelake lalana me kota mulini, atetue
tamata sae neka, kerisi lomei leke esi
penue luma meije.'
24 Po imi nete mimise. Sae kuesa bei
tamata rebe kotisi akmenare iluake kena
kane sakesa kaiKu kena Auku mejare
yake."

Lulu Yesuse hoko nete loko sasaisa yake
14:25-33

25 Rebai sae me, tamata bokala esi keu
sakesa kai Yesuse. Eleki Yesuse Ihali lokosi
kai Ibeteke be,
26 "Sepo sire pine iluluKu pine laleije noa
inai, amai, eni bina, eni nanaru, kwalin-
isi, betaisi pise nanakwalai ruai lesi beiKu
hoko ile mere ikeu lulu Aure saisa mo.
27 Sire pine isuka supu susate saka Au
supu bunu kena ai tutini mo, hoko ilulu
Aure saisa mo.
28 Sepo bei imire, sire lalei kena ieleke
torene hoko irue neheke esi beline mina
leke irekwa be eni kepene pela kena eleke
torene mere pibe mo.
29 Le sepo mo hoko ikerike torene mere
pela moneka, yo esi pandasire ono peneka.
Hoko pusue tamata esi selu eni makerike
mere, esi malieni.
30 Eleki esi beteke be, 'Tamata meije
ieleke torene menai peneka po ikerike
pelae mo.'
31 Sepo kamale sae rebe eni solalua usata
butu esa, ilisa kai kamale rebe eni solaua
usata butu lua, hoko kamale mere inoake
boka be iktili kena inabu eni musu mere
pibe mo.
32 Sepo irekwa be iktili mo hoko kena
musua meru esi lau sa, iulake tamata kena
keu lokosi kena ono misete kai lomai.
33 Ete imire sakesa neka, sire ilulu Au
suke isuka keu bei eni sasaisa neka."

Tamata rebe ilulu Yesuse mo le sasaisa neka ihleke mo, mere sakesa kai tasie rebe enkale moneka
14:34-35
(Mat. 5:13; Mrk. 9:50)

34 "Tasire ruale mise, po sepo enkale
moneka hoko onoe nkale suike saisa mon-
eka.
35 Mere esi gunare sae moneka: tasie
mere masike onoe kena pupuke lekwe po
saisa moneka hoko poie neka.

Lene mimise, sepo imi suka kena nati
auku lepataru."

15

Alena umpama kena domba rebe sirikele
15:1-7
(Mat. 18:12-14)

1 Kena petu sae me tamata maka kotie
pajake sie ilaru kai sie maketa lekwe esi
luake loko Yesuse kena esi lene Iatetuke.

Sie meru piasare tamata esi kotise tamata dosa.
2 Tamata Parisia kai kuru Torataru esi selu ele mere hoko laleisu tia eleki esi beteke be, “Itrima tamata maka ono dosa kai Ikane sakesa kaisi!”
3 Hoko Yesuse Ialena kena umpama etesi elere,
4 “Sepo sae bei imi pine eni domba inai utune, eleki inai esa sirikele. Hoko iono saisare? Au rekware, ikeu bei inai butu sikwa lesini sikwaru ukane me otoi melate leke ikeu nikwa loko inai rebe sirikele eti isupue.
5 Kai sepo isupu peneka, laleije ndina titinai kai itolae ndete malaije eleki ileukele.
6 Eleki kena iluake me eni lumare, ikoti eni ebearu kai sie me luma leini keholi kai ibeteke lokosi be, ‘Lalemi ndina sakesa kai au mina le auku domba inai rebe sirikele au supu peneka.’
7 Imi lene mimise! Sakesa neka, sepo tamata esa rebe maka ono dosa ihleke bei maka ono dosare, hoko Alla kai Eni malekate ndete surgare laleisu ndina titinai, lesi bei lalesi ndina le tamata butu sikwa lesini sikwa rebe esi nkena peneka kai rebe esi hleke bei ono dosa pende.”

Tuhane laleI ndina titinai, sepo tamata ihleke bei maka ono dosa
15:8-10

8 Eleki Yesuse Ialena kena umpama lekwe be, “Bina sae eni kepene matai butu esa, mere tamata makerike ikerike petua butu esa esi belini. Eleki matai esa sirikele. Hoko bina mere iono saisare? Au rekware, isosu lampu kai ihlai leke inikwa kepene matai mere eti isupue.
9 Sepo isupu peneka, ikoti eni ebearu kai sie me eni luma leini keholi kai ibeteke lokosi be, ‘Lalemi ndina sakesa kai au mina le auku kepene matai rebe sirikele au supu peneka.’
10 Ele mere hoko imi lene mimise! Alla kai Eni malekata ndete surgare lalesi ndina titinai le tamata esa ihleke bei maka ono dosare. Imi lene loko Auku lepata meiju!”

Alla laleI ndina titinai, sepo tamata ihleke bei maka ono dosa
15:11-32

11 Yesuse Ialena kena umpama lekwe be, “Ile sae me eni nanae mokwaia sie luaya.
12 Eleki kwete mulire ibeteke loko amai be, ‘Amaku, larake iteki taneiaru ete luama noma leke au rana aukuere.’ Eleki amai ilara esi taneiaru ete luasi.
13 Petua ilaru lomei, kwete muli mere iabelie pusue eni taneia meru eleki ikeu kena negara makete. Me negara mere ipake eni kepene papalani eti pusue.
14 Kena eni kepene pusue peneka, eleki isupu susate tia senete elake, mere le susate manane eluake kena negara mere. Hoko eni sasaisa kwale moneka.
15 Eleki ikerike ete tamata sae me kota mere. Tamata mere iulake ikeu raka eni apalaru me eni ndinure.
16 Kwete muli mere tiai sene titinai peneka hoko lalei kena ikane manana oai bei apalaru esi mananaru po sae iriluke sasaisa etei mo.
17 Pusue meru uono etei pine hkutuke lalei hoko ibeteke be, ‘Tamata rebe esi kerike kai amaku esi manane lesi yo au ete meije mahake au mata manane.
18 Au leu loko amaku noma. Namake au kotie sala ete amaku. Le au ono dosa ete Alla kai amaku peneka.
19 Ikotie aure kena eni nanae moneka po iono au kena eni tamata makerike neka.’ Inoake ele mere pela,
20 eleki ileu loko amai ne.

Kena ilau bei lumare moneka, amai selui peneka. Amai selu malerekeni titinai hoko ibala sapai eleki inopai kai iatai.
21 Eleki kwete mulire ibeteke loko amai be, ‘Amaku, auku sala elake ete Alla kai ete amaku ale peneka. Amaku akotie aure amu anae yanoma.’
22 Po eni nanare eni lepataru amai noake be mula mo kai ibeteke loko eni tamata makerikaru be, ‘Rana lapu nanuke misete titinaije nunu lomei. Eleki alike kenai kai sulike sapuku kena balaubuije kai alike spatu kena eni lelale.’
23 Kai rana sape anai nkopane eleki bunue, le ami lalema ndina titinai, hoko ami kane sakesa mina.
24 Le auku anae meije, au betinake imata peneka, eleyo eri kwana sa; sirikeni peneka, po meije ami supu suikeni peneka. Eleki esi ono pesta ne.

25 Kena mere kwete mena rebe ikerike
me ndinure ileu, ilau bei lumare moneka,
ilene suline esi tulei kai lagu maka mala.
26 Eleki ikoti tamata makerike sae me kai
itneui be, ‘Saisa me lumare?’
27 Eleki tamata makerike mere iralake
be, ‘Kwalimu ileu peneka, eleki amamu
iulake bunu sape anai nkopane le lalesi
ndina titinai le kwalimu ileu kena misete
peneka, hoko esi kane sakesa.’
28 Eleki kwete mena mere inasu kai
isuka kusu luma mo. Eleki amai siri lepa
kaini leke ikusu.
29 Po ibeteke loko amai be, ‘Musune kena
musune au kerike ete amaku ale, kai au
lelie amu pletare rebai kuesa mosa, yo
amaku ariluke pipi anai esa ete au kena au
kane sakesa kai auku ebearu rebai kuesa
mosa.
30 Po amaku amu anae mere uke iluake
resa, kai iatia amaku amu taneiaru pusulu
kena iklema kai bina lalanaru, yo amaku
abunu sape anai nkopane etei.’
31 Eleki amai iombe, ‘Kuanae, ara rue
kai au rame, kai saisa rebe aukuere mere
amuere neka.
32 Suke ite lalema ndina kai ono pesta le
ite betinake kwalimu imata peneka, yo eri
kwana sa; sirikeni peneka, po meije ileu
suike tetue ite peneka.’ ”

16

Ite pake iteki taneiaru, lulu Tuhane suke enkena
16:1-9

1 Eleki Yesuse Ialena ete Eni maka lu-
luaru kena umpama be, “Ntuane sae me
eni taneia bokala. Ntuane mere ibitike
tamata sae kena iature eni kepene kai
eni taneiaru, eleki ntuane mere ilene be
tamata mere ipake libuke ntuane mere eni
kepene, hoko mere ikerike mise mo.
2 Hoko ntuane mere ikotini kai ibeteke
kenai be, ‘Au lene be akerike mise mo
le apake libuke auku kepene, hoko aleki
pusue amu makerike kena araka auku
taneiaru le au rulukemu bei amu mak-
erike reneka.’
3 Eleki tamata mere inoake me lalei be,
‘Au ono elikare? Auku ntuane iruluke au
bei auku makerike reneka, pine au andinu
po au ktili mo, kai au raka kotie po au
asomi.
4 Au rekwa saisa rebe namake au onore
peneka, leke masike au rulu bei auku mak-
erike meije po au supu ebea bokala leke au
rue kaisi.’
5 Eleki ikoti tamata rebe esi utane eni
elake eni taneiaru. Hoko ibeteke loko ile
menaije be, ‘Autane saisa bei auku elake
eni taneiaru?’
6 Eleki tamata mere ibeteke be, ‘Leite
saitune tempayana utune esa.’
Eleki maka rakare ibeteke loko tamata
mere be, ‘Au ruluke bei amu utane. Arana
amu sulate utane meije, arue leki sulate
utane makete be amu utanaru leite saitune
tempayana butu lima.’
7 Eleki ibeteke loko tamata sae leneka be,
‘Autane saisa?’ Eleki tamata mere iralake
be, ‘Gandume likuta utune esa.’
Eleki tamata maka ature kepene kai
tanei mere ibeteke lokoi be, ‘Au ruluke
bei amu utane. Arana amu sulate utane
meije, arue leki sulate utane makete be
amu utanaru gandume likuta butu kwalu.’
8 Eleki iono ele mere ete tamata make-
taru lekwe rebe esi utane bei eni ntu-
ane mere. Ntuane mere irekwa mere
kai iakue eni tamata maka ature kepene
kai taneiaru irana eni ebearu laleisu.”
Eleki Yesuse Ibeteke suike be, “Au alenake
umpama mere ete imi le masike tamata
rebe ihlaleke loko Tuhane more irekwa bei
maka nikwa lalane leke supu untune bei
eni ebearu, irekwa lesi bei tamata rebe
ihlaleke lokoIje neka.
9 Lene mimise! Imi pake taneia mei
nusa meije suke lulu Tuhane enkena kena
tapa tamata maketa kai supu ebe leke kena
taneia mei nusa meije atia pusueule lia
peneka kai imi mata peneka, imi supu
misete kai Itrima imi kena misete ndete
surga.”

Tamata rebe Tuhane Iono ikerike yelu mei nusa meije hoko tatike pine Iono ikerike yelu ndete surga
16:10-15

10 “Tamata rebe inkwakwa kena ikerike
loko makerike tone hoko ikerike loko mak-
erike elake nkwaka lekwe. Po tamata rebe
ikerike loko makerike tone nkawaka mo
hoko ikerike loko makerike elake nkawa
mo lekwe.
11 Sepo Tuhane Ipersaye imi loko yelu
mei nusa meije mo hoko Ipersaye imi mo
lekwe loko yelu ndete surga.

12 Kai sepo araka tamata makete eni
tanei mise mo, hoko amu taneiaru Alla
Irilukelu mo.
13 Tamata esa iono tamata makerike ete
sie luaya mo. Le sepo ikerike ete sie luaya,
hoko laleije tiake sae yo laleije mise kai
saere, kai ikerike mise ete sae, yo saere
ikerike mise etei mo. Ete imire sakesa
neka, imi nete loko nusa meije esi taneiaru
rame hoko imi kerike mise ete Allare saisa
mo."
14 Tamata Parisiaru esi lene Yesuse Eni
lepata meru hoko esi malieNi le sie meru
tamata maka lale loko kepene.
15 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, "Imi
bunike imi nsalalaru po Alla Irekwa
lalemi. Le saisa rebe tamata esi noakele
mise titinaije Tuhane laleIje tiakele le
mere tiae titinai."

Tuhane Eni lepataru eti pelare sirike mo
16:16-18

16 "Lepata rebe Musa ilekiule kai hnauna
rebe nabiaru esi lekiule, etiluke lalane ete
imi bei akmena sa roma petu Yohanese
maka baptise neka. Menai bei kena
Yohanese mere esi alenake Sou Misete
kena Alla Ipletae ite tamatare, hoko tamata
esi atula kena supu rue kai Alla kena Alla
Ipletare.
17 Ele mere po Alla Eni hukuma rebe
Musa ilekiule, eti pelare sirike mo. Masike
nusa meije atiae, po hurupe esa pise titike
esa lekwe rebe ileki pende sirike mo.
18 Hoko sire pine ihleke eni bina eleki
ikai bina makete, lulu Allare isablia. Kai
sire pine ikai bina rebe ihlekeije, lulu Al-
lare isablia lekwe."

Tamata rebe eni taneia bokala po ilene loko Alla mo, kai tamata rebe eni tanei sae mo po ilene loko Alla
16:19-31

19 Eleki Yesuse Ialena kena umpama be,
"Tamata sae me eni taneia bokala, ialike
lapu nanuke mahmelane rebe piasare esi
belini elake kai pela petu laleije ndina titi-
nai le eni taneia meru.
20 Eleki me eni metu uluije, tamata
susate sae me eni nane Lasaruse intulu.
Nanakwalaije penu kena oana.
21 Lasaruse lalei kena ikane manana oai
rebe utetu bei tamata tanei bokala mere
eni meja maka kane. Batuke ele mere mo,
po asuaru lekwe uluake lamu eni oanaru.
22 Eleki takwali mo Lasaruse imata, eleki
malekataru bitikeni, kerini loko Abra-
hame lolete surga. Eleki tamata rebe
eni taneia bokalare lekwe imata kai esi
hnoukeni.
23 Eleki takunuije keu lope otoi susate
titinai eti pela neka. Kena isupu susate
me otoi susate titinaije, ilimese bei lauke
lolete yo iselu Lasaruse irue sakesa kai
Abrahame.
24 Eleki ikoti be, 'Ntuane Abrahame,
lalemu noa au noma! Ulake Lasaruse ilutu
balaije kena kwele leke ilomei tolae kena
meikue le au blake kera kuate kena auwe
meije!'
25 Po Abrahame iombe, 'Kuanae anete,
kena amata mosare asupu pusue taneia
rebe miseta, yo Lasaruse isupu rebe tiaru
kai susate neka. Hoko meije isupu misete
yo asupu susate.
26 Kai kweune elake titinai rebe sae is-
abu tekwa more ereba ite, leke sire pine
isuka keu bei mei ami lome loko imire
saisa mo, kai bei me imi lomei loko amire
saisa mo.'
27 Tamata mere iombe, 'Sepo ele mere
hoko au kotie beimu leke aulake Lasaruse
ikeu me amaku eni luma.
28 Le kwaliku sie limaya sa, hoko iah-
nausi mimise leke esi lulu auku hidupe
yake kai esi kusu kena otoi susate meije
yanoma.'
29 Po Abrahame iombe, 'Bukua rebe
Musa kai nabiaru esi leki Alla Eni lapataru
eme kaisi peneka, hoko sebeie esi lulu
neka.'
30 Eleki tamata mere iombe, 'Mo, am-
ate Abrahame, sepo tamata matale sae ik-
wana suike kai ikeu beteke etesi hoko esi
hlaleke loko Alla kai esi hleke bei ono dosa.'
31 Abrahame iombe, 'Sepo esi lulu saisa
rebe Musa kai nabiaru esi lekiule mo, hoko
sakesa neka. Masike tamata matale ik-
wana suike kai beteke etesi, esi lululI more
neka.' "

17

Imi ono eti tamata maketa esi ono dosa yake!
17:1-4
(Mat. 18:6-7, 21-22; Mrk. 9:42)

1 Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru
be, "Piasare tamata iono tamata makete

iono dosa. Po sire pine iono tamata makete iono dosa, isupu susate ela titinai.
2 Sepo imi ono tamata rebe ipakuna mo, rebe ihlaleke loko Aure iono dosa, imi supu hukumane elake titinai lesi bei esi lo imi mokane kena batu elake eleki poiemi lope meite nanuke eleki bature molo le imi.*
3 Hoko imi raka mimise!
Sepo kwalimu pise betamu iono dosa, lakeni. Po sepo ikotie sala kai ihleke bei maka ono dosa hoko ampuneni neka.
4 Sepo iono dosa etemu petu esare rebai itu, kai pela rebai iluake lokomu pine ibeteke be, 'Au ono dosa etemu kai kotie sala', eleki ihleke bei maka ono dosa, hoko ampuneni neka."

Hlaleke
17:5-6

5 Eleki Eni maka ulakaru esi beteke lokoI be, "Tuhane, tapa ami leke ami hlaleke ktili loko Alla."
6 Eleki Tuhane Yesuse Iralakesi be, "Sepo imi maka hlaleke loko Allare masike tone saka sasawi inai†, po imi beteke loko ara aini meije be, 'Boritemu kai kusu ndau meite,' hoko elene lokomu."

Tamata eni hidupe kena layani ete Tuhane
17:7-10

7 Eleki Yesuse Ibeteke be, "Bei imire sire pine eni tamata makerike ileu bei maka andinu pise bei maka ala binatane, eleki ibeteke loko eni tamata makerike mere kena kane sosolire?
8 Sae iono ele mere mo. Po ibeteke loko tamata makerike mere be, 'Tolae manane eteku leke au kane. Kai aalike pakiane misete leke arue raka au kane eti au kane pela, pine akane sa.'
9 Kai masike tamata makerike mere ikerike loko eni makerike pela peneka po tamata mere ikotie trima kasi bei tamata makerike mere mo.
10 Ete imi lekwe ele mere neka. Sepo imi layani saisa rebe Au ulake imi layanire hoko tatike pine imi beteke be, "Amire batuke Amu tamata makerike, ami suka saisa rebe Aulake ami onore."

Yesuse Iono tamata makerake kusta sie butu esa esi mise
17:11-19

11 Eleki kena Yesuse Ikeu me kota Yerusaleme, Ikeue otoi Galilea kai Samaria esi ote.
12 Eleki kena Ikusu hena sae me, tamata makerake usai kai tinaiju puluele sie butu esa esi luake lokoI. Esi kele lau beiNi.‡
13 Kai esi kloloe be, "Yesuse, Kuru, laleuMe noa ami noma!"
14 Eleki Yesue Ilimese lokosi kai Ibeteke be, "Imi keu aseluke nanakwalami ete imamaru. Imi lene loko Musa eni pleta kena tamata rebe imise bei makerake usai kai tinaiju puluele!" Eleki kena esi me lalane tlai sa kena keu loko imame, esi makerake sirike beisi peneka.
15 Eleki ile sae bei sie butu esa meru iselu be imise peneka, eleki ileu kena isike Alla kena na elake.
16 Eleki ile mere itatu me Yesuse Eni lelale kai ikotie trima kasi bei Yesuse. Tamata mere tamata Samaria, tamata Yahudi mo.
17 Eleki Yesuse Ibeteke be, "Sie butu esa meru esi mise pususi peneka! Yo sie sikwaru esi etia?
18 Sie meru esi lomei suike kena kotie trima kasi bei Tuhane moneka batuke ile esa meije, rebe tamata Yahudi more o?"
19 Eleki Yesuse Ibeteke loko tamata mere be, "Keleke kai aleu. Amu makerake emise peneka le ahlaleke ktili lokoKu."

Tanda kena Alla Iluake Ipletae tamata
17:20-37
(Mat. 24:23-28, 37-41)

20 Tamata Parisiaru esi tneu Yesuse be, "Tatike pine Alla Iluake, Ipletae ite tamata mei nusa meije saka kamale elake petu ila." Eleki Yesuse Iralakesi be, "Alla Ipletare esi tanda kena selure sae mo.
21 Kai tamata esi beteke mo be, 'Selu, Alla Ipletare ete meije pise ete mpaije. Le meije Alla Ipletae imi me lalemi menai peneka.' "
22 Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru be, "Roma esi peture imi suka selu Au, Tamata Eni Nanare petu kuesa noma, po imi supu selu Au mo.

---

* **17:2** Tamata leini esi noake ayate mere ebeteke tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane resa hoko ihlaleke ktili mosa, leini esi noake ayate meije ebeteke kwetela, kai leini esi noake ayate meije ebeteke tamata rebe eku esi hlaleke resare esi ono dosa. † **17:6** Sasawi inai: sasawi inai mere inai tone po ekusu eleki namake pine eono ai elake. ‡ **17:12** kele lau: kena mere tamata makerake usai kai tinaiju puluele isupu lake kena tehaike tamata piasa.

23 Kai tatike pine tamata esi beteke ete imi be selu Iete mpaije pise Iete meije, po imi keu lokosi yake kai keu lulusi yake.
24 Le tatike pine Au, Tamata Eni Nanare Au luake suike ele mere mo. Au, Tamata Eni Nanare, Au luake suike sakesa kai silane baeke ehita bei lanite uwei roma lanite uwei.
25 Po Alla Eni rencanare Au supu susate elake mina kai tamata rebai meije esi suka Au mo, eleki esi trima Au mo, pine Au luake suike kena petu sae me.

26 Petu kena Au, Tamata Eni Nanae meije, Au luake suike, tamata esi rekwa mo be Alla Ihukumesi. Hoko esi hidupe sakesa kai kena petua akmena Nu eri ruere neka.
27 Batuke esi noake loko maka kane, kinu kai esi kai lomai rame eti Nu ikusu kena bote elake kai kwele lolo nusare eti tamataru esi mata pususi.

28 Kai sakesa kai kena Lote, tamata esi kane, kinu, abeli, andinu kai eleke luma.
29 Po kena Lote isiri bei Sodome, auwe kai walirane rulu hoko kota mere esi tamataru esi mata pususi.

30 Kena Au, Tamata Eni Nanare, Au luake suike lekwe, tamata esi noake mo be Au luake kena teu pakala pamuli sosolike.
31 Kena mere imi nete imi taneiaru yake! Tamata rebe esi rue kena otoi maka malama ndete luma muline, rulu leke naya po kusu kena rana yelu me luma lalei yanoma. Tamata me ndinu, leu kena rana sasaisa yanoma.
32 Imi nete loko Lote eni binare, isupu susate le lalei loko eni taneiaru.
33 Masike esi bunu imi le imi suka lulu Au, hoko mula mo le imi supu rue kai Alla eti pela. Po sepo imi suka lulu Alla mo leke mata yake, hoko imi supu rue kai Alla eti pela mo.
34 Lene mimise! Kena Au luake suike, kpetu mere sie luaya rebe esi ntulu kena niane esa, ile rebe ihlaleke loko Aure isupu hlamate, yo ile makete rebe ihlaleke loko Au more isupu hlamate mo.
35 Eleki bina lua rebe esi tutu gandume, ile rebe ihlaleke loko Aure isupu hlamate yo ile makete rebe ihlaleke loko Au more isupu hlamate mo.
36 [Sie luaya rebe esi me ndinure, ile sae isupu keri yo ile saere sebeieni.]§”
37 Eleki Yesuse Eni maka luluaru esi beteke loko Yesuse be, “Tatike pine Tuhane Aluake suike etia?” Eleki Yesuse Iralakesi kena umpama be, “Sepo tamata imata, imi rekwae, le imi selu bei manu maka kane matale ulupuke lomai me otoi matale. Au lekwe ele mere neka, sepo Au luake suike pusue tamata rekwae.”

18

Kotie loko Tuhane rame le ite hlaleke be tatike pine Itapa ite
18:1-8

1 Eleki meije Yesuse Ialena kena umpama ete Eni maka luluaru leke Iatetukesi kotie loko Alla rame. Saisa rebe imi kotiele bei Allare masike Irilukele mosare po imi noake yake be Alla Ilene imi kotie lokoIje mo.
2 Yesuse Ibeteke be, “Kota sae me, ete mere tamata maka teu pakala rebe rilai le Alla mo kai iholmate tamata mo irue ete mere.
3 Kai me kota mere, bina balu sae me iluake rame loko tamata maka teu pakala mere kai ibeteke lokoi be, ‘Alepa tapa au kena tamata rebe iono pakala kai aure mina.’
4 Masike matabinane mere ikotie beini rebai boka po tamata maka teu pakala mere ilene lokoi mo,
5 po tamata maka teu pakala mere inoake me lalei be, ‘Bina balu meije itoneke au kuate hoko mise lesi au lepa tapai kena eni pakalare leke iluake lokoku kena itoneke au kuate yanoma.’ ”
6 Eleki Tuhane Ibeteke loko Eni maka luluaru be, “Nete mimise loko saisa rebe tamata maka teu pakala tiae mere ibetekele.
7 Alla Isuka tapa imi lesi bei maka teu pakala mere. Alla Itapa Eni maka lulua rebe esi hlaleke lokoI kai kotie lokoI pela pita kai kpetu. Kai Alla Itapaise, Itatike takwali moneka.
8 Imi lene mimise le tatike pine Iralake imi sosoli. Po kena Au, Tamata Eni Nanae luake suike lomeije tamata esi hlaleke loko

§ **17:36** Ayate meije kena Alkitape sou Yunania akmenaru sae mo.

Aure elika? Au tetue tamata rebe esi hlaleke loko Aure esi boka mo piseo?”

Tuhane Itrima tamata rebe kwakwaeni more me oaIje 18:9-14

9 Yesuse Iatetuke kena tamata rebe iholmate tamata makete more kai inoake be me Alla oaIje, ile tamata nkenale neka. Yesuse Ialena kena umpama lokoi be,

10 “Tamata sie luaya esi keu me Tuhane Eni Luma kena kotie loko Alla. Tamata sae tamata Parisi kai tamata sae tamata maka kotie pajake.

11 Eleki tamata Parisi mere ikele kai ikotie loko Alla be, ‘Alla, au kotie trima kasi bei Ale, le au ono saka tamata maketa rebe esi ono dosaru mo: aure tamata ndeane mo, tamata nloene mo, tamata rebe sablia mo kai lupe tamata maka kotie pajake meije mo.

12 Le miku esare au tahane tia senete rebai lua, au riluke bei auku taneiaru rebe lara butu esa ete Tuhane.’

13 Po tamata maka kotie pajake mere ikele lau beini, kai inehe kena bitike ului lolete lanite mo. Kaplalei titinai kai ikotie loko Alla be, ‘Alla, laleMu noa au tamata dosa meije noma.’ ”

14 Yesuse Ibeteke lokosi be, “Imi lene loko Au mimise! Kena luasi leu me luma, tamata maka kotie pajake mere pine supu trima bei Tuhane, sakesa kai tamata nkenale me Tuhane oaIje, po Tamata Parisi mere supu trima mo. Le sire pine kwakwaeni, isupu holmate bei Alla mo. Po sire pine kwakwaeni mo, ile mere pine isupu trima kai supu holmate bei Alla.”

Tuhane Itrima tamata rebe esi hlaleke lokoI saka kwete tona 18:15-17 (Mat. 19:13-15; Mrk. 10:13-16)

15 Eleki tamata esi liku esi kwete tona loko Yesuse, eleki esi kotie bei Yesuse leke Ikerikesi kai riluke misete ete kwetela meru. Po Eni maka luluaru esi ono tamata meru.

16 Po Yesuse Ikoti kwetela meru kai Ibeteke loko Eni maka luluaru be, “Lake esi keri kwete tona meiju lokoKu yake le tamata rebe kwakwaesi mo po esi hlaleke nunu saka kwetela ele meiju pine esi rue kai Alla kena Ipletae pusue tamatare.

17 Imi lene mimise! Tamata rebe ihlaleke loko Tuhane sakesa kai kwete tonaru esi hlaleke mo, hoko tatike pine kena Ipletae pusue tamatare, irue tehaike Alla mo.”

Tamata rebe eni taneia boka susa kena rue tehaike Alla kena Ipletae ite 18:18-30 (Mat. 19:16-30; Mrk. 10:17-31)

18 Eleki tamata elake sae me ibeteke loko Yesuse be, “Kuru, Ale tamata misete. Au ono saisa leke kena au matare au supu rue tehaike Allare?”

19 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, “Le mula pine abeteke Au misere? Pusue tamatare sae imise mo batuke Alla ruai.

20 Arekwa pusue Alla Eni pletaru peneka hoko: ‘Asablia yake, abunu yake, andea yake, aono saksi palani yake, holmate amamu kai inamu.’ ”

21 Tamata mere iombe, “Kuru, au lulu pusue pleta meije bei kena auru tone sa.”

22 Yesuse Iombe, “Alulu pleta esa mosa: ‘Akeu abelie amu yelu pusulu eleki riluke esi kepene ete tamata susate hoko mere sakesa kai atola taneia ndete surga. Mere pela pine alomei lulu Au sa!”

23 Eleki kena tamata mere ilene ele mere, kaplalei le eni kepena bokala.

24 Yesuse Ilimese lokoi kai Ibeteke be, “Tamata rebe eni taneia bokala hoko susa titinai kena iono Alla Eni tamata kena Alla Ipletae tamatare.

25 Mire lesi ete binatane elake rebe kotiele untare ekusu lalune benaije bei tamata rebe eni taneia bokalaru iono Alla Eni tamata kena Ipletae tamatare.”

26 Eleki tamata rebe esi lene Yesuse Ibeteke ele mere esi beteke loko Yesuse be, “Sepo susa ele mere hoko sire pine isupu hlamate bei Allare?”

27 Yesuse Iombe, “Batuke Alla Iono hlamate ete imi tamata. Alla Iono sasaisa neka. Imi tamatare, imi ono sasaisa mo.”

28 Petruse iombe, “Kuru, Ami tola amiki yelu pusulu peneka eleki ami luluMu!”

29 Yesuse Iombe, “Imi lene loko Au mimise! Sire neka pine ikeu bei eni luma, eni bina, eni kwalini pise betai, amai pise inai kai eni nanae le ilayani Tuhane leke ruai kai tamata makete lekwe esi ono Alla Eni tamata kena Ipletae tamatare,

30 hoko isupu misete elake bei Alla mei nusa meije, lesi bei isebie eni bina, kwalini, betai, amai, inai, eni nanae kai eni luma. Eleki kena imatare irue kai Alla eti pela.”

Yesuse Ibeteke suike be, "Lau mo Au matare reneka"
18:31-34
(Mat. 20:17-19; Mrk. 10:32-34)

31 Eleki Yesuse Ikoti Eni maka lulua butu
esa lesini luaru eleki Ibeteke lokosi be,
"Meije ite keu lolete Yerusaleme hoko saisa
rebe nabiaru esi lekie kena Au, Tamata Eni
Nanare uono tinai neka.
32 Le esi riluke Au ete tamata rebe esi
rekwa Alla mosa, eleki esi aboroeKu kai esi
toeKu,
33 kai esi teta Au rebai boka eleki esi
bunu Au. Po ele petu luare Au kwana suike
bei matale."
34 Po Yesuse Eni maka luluaru esi nati
saisa rebe Yesuse Ibetekele mo. Le pusu
meru lupe supu bunikelu beisi hoko esi
nanti saisa rebe Yesuse Ibetekele mo.

Yesuse Iono tamata matapolale sae imise
18:35-43
(Mat. 20:29-34; Mrk. 10:46-52)

35 Eleki kena Yesuse Imei Ikusu kota Yer-
iho nere, ete mere tamata matapolale sae
irue kokotie me lalane leine.
36 Eleki kena ilene be tamata bokala esi
lia hoko itneu be, "Saisa mere?"
37 Eleki esi beteke etei be, "Yesuse bei
Nasarete Ilia."
38 Eleki ibiuwe be, "Yesuse, Kamale
Dauta eni Anubu, laleMu noaku noma!"
39 Eleki tamata rebe esi akmenare esi
lakeni leke indene. Po ibiuwe ktili lesi
leneka be, "Kamale Dauta eni Anubu,
laleMu noaku noma!"
40 Eleki Yesuse Ikele kai Iulake keri
tamata mere lokoI. Eleki kena itehaike
Yesuse, Ibeteke lokoi be,
41 "Akoti Au leke Au ono saisa ete ale?"
Eleki tamata mere ibeteke loko Yesuse be,
"Ntuane, leke au selu!"
42 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be,
"Ahlaleke lokoKu peneka, hoko Au ono
amise. Aselu!"
43 Kena mere neka isupu selu sosoli hoko
ilulu Yesuse kai isike Alla. Kai tamata
bokala esi selu saisa rebe Yesuse Ionore,
esi isike Alla.

19

Sakeuse ihleke bei ono dosa kai ilulu Yesuse
19:1-10

1 Yesuse Ikusu kota Yeriho, Ikeue kota
laleije.
2 Ete me kota mere tamata sae eni nane
Sakeuse. Tamata mere iono elake ete
tamata maka kotie pajake, kai eni taneiaru
boka titinai.
3 Sakeuse lalei kena iselu Yesuse po saisa
mo le tamata esi boka kuate kai iroko.
4 Eleki ibala akmena bei tamata bokala
meru eleki isa kena ai elake sae me
lalane leine rebe Yesuse Ikeuele, leke iselu
Yesuse.
5 Kena Yesuse Iroma otoi mere, Ilimese
lolete eleki Ibeteke be, "Sakeuse rulu lomei
le petu meije Au suka keu me amu luma kai
ntulu ete mere."
6 Eleki Sakeuse irulu nununu kai laleije
ndina titinai. Eleki itrima Yesuse me eni
luma ne.
7 Po tamata bokala rebe esi selu ele mere
esi muruke be, "E, selu. Yesuse Irue kai
tamata rebe eni dosa elake le mula?"
8 Eleki Sakeuse ikele kai ibeteke loko
Tuhane Yesuse be, "Tuhane, au lara luake
auku taneiaru eleki au rilukele ete tamata
susate kai tamata sire pine au lemakeni
le eni kepene, au leuke eteije esi bokalaru
rebai ata bei rebe au rana beine."
9 Yesuse Ibeteke lokoi be, "Petu meije ale
kai amu luma toini pusumi supu hlamate
bei Alla, le atiluke ruamu peneka be ale
Abrahame eni anubu lekwe.
10 Au, Tamata Eni Nanae meije, Au luake
lomei kena nikwa kai ono hlamate tamata
rebe saka domba rebe sirikele bei esi up-
uije, leke esi supu hukumane le esi dosaru
yake."

Tamata rebe isupu persaya kena yelu tona, tatike pine isupu persaye kena yelu elaka lekwe
19:11-27
(Mat. 25:14-30)

11 Tamata bokala esi lene loko Yesuse
Eni hnaunaru, hoko Ialena kena umpama
etesi. Le petu mere Yesuse kai Eni maka
luluaru esi tehaike kota Yerusaleme kai
tamata meru esi betinake Yesuse Ipletae
nusare menaije repeneka.
12 Yesuse Ibeteke be, "Tamata elake sae
me rebe eni taneia boka, ikeu me kota sae
me lau titinai leke lantikeni kena kamale
pine ileu pleta me eni hena.
13 Kena ikeu mosare, ikoti eni tamata
makerike sie butu esa eleki iriluke kepene
mase matai butu esa papelakesi, eleki

ibeteke lokosi be, ‘Imi pake kepene meije kena imi abeli, eti au leu.’
14 Po kena ikeu peneka, eni tamataru laleisu tiakeni eleki esi ulake keu lului kena beteke ete tamata elake me kota mere be, ‘Ami suka tamata meije iono kamale ete ami mo.’
15 Eleki kena bitikeni kena kamale pela peneka, eleki ileu. Eleki iulake koti eni tamata makerika rebe iriluke kepene eteise leke irekwa be esi abeli kenare esi untune ila.
16 Eleki ile rebe iluake akmenare ibeteke be, ‘Ntuane kamale, kepene mase matai rebe arilukele ete aure au supu untune kepene mase matai butu esa.’
17 Eleki ibeteke loko ile mere be, ‘Amu makerike mise kuate. Ale, auku tamata makerike misete. Makerike tone akerike loko mise peneka hoko au riluke akbasae kotaya butu esa.’
18 Eleki eni tamata makerike saere iluake kai ibeteke be, ‘Ntuane kamale, kepene mase matai rebe arilukele ete aure, au supu untune kepene mase matai lima.’
19 Eleki ibeteke loko eni tamata makerike mere be, ‘Ete ale, au riluke akbasae kotaya lima.’
20 Eleki eni makerike sae leneka iluake kai ibeteke be, ‘Ntuane kamale, meije amu kepene mase matai rebe arilukele, au hnoukele kukuru kena lenso,
21 le rilaku le ale, le ntuane aktolo kuate. Arana kepene rebe tamata makete esi tolae kena banke lekwe, kai arana tnanele esi hasile rebe ruamu atnane mo.’
22 Eleki kamale mere iombe, ‘Makerike neune. Au hukume ale lulu amu lepate. Arekwa be aure tamata ktolone rebe rana saisa rebe aukue mo kai au rana hasile bei saisa rebe au atnanele mo.
23 Hoko le mula pine auku kepene akusue kena banke more? Leke au leure au rana auku kepene mere kai esi bunare?
24 Eleki ibeteke loko tamata rebe esi kele ete mere be, ‘Rana kepe mase matai mere beini eleki rilukele ete tamata rebe eni kepene matai butu esare.’
25 Po esi beteke loko ntuane mere be, ‘Ntuane, eni kepene matai butu esa peneka.’
26 Po kamale iombe, ‘Imi lene mimise! Sire rebe ilayani au mise, isupu bokala lesi. Po sire rebe ilayani au mise more, isupu tone kai au rana leuke beini lekwe.
27 Kai meije pusue auku musuaru rebe esi suka au ono kamale etesi more, kerisi lomei kai bunusi mei oakue.’ ”

Yesuse Ikusu kota Yerusaleme 19:28-40 (Mat. 21:1-11; Mrk. 11:1-11; Yoh. 12:12-19)

28-29 Eleki kena Yesuse Ilepae pusue meru, Ikeu siba akmena beisi lolete kota Yerusaleme. Eleki Yesuse kai Eni maka luluaru esi luake me hena Betpage kai hena Betania me ulate Saitune aini bokalaru. Eleki Yesuse Iulake Eni maka lulua sie luaya si kei akmena loko hena esi tehaikele pende. Ibeteke loko luasi be,
30 “Luami keu akmena lora hena kai kena luami kusu henare, ete mere imi selu binatane keledai tlai esa esi lo kena mekute. Keledai tlai mere tamata sae isa kwale mosa. Eleki luami lutae kai neha lomei lokoKu.
31 Sepo tamata itneu imi be, ‘Imi luta keledai tlai mere le mula?’ Imi ralakeni be, ‘Tuhane Ipakele.’ ”
32 Eleki kwetela lua rebe Yesuse Iulakeise esi keu, hoko kena luasi kusu henare, esi tetue keledai tlai esi loe lulu Yesuse Ibetekele.
33 Eleki kena luasi luta keledai tlai mere, tamata rebe esi keledai tlai mere esi beteke loko luasi be, “Le mula pine imi luta keledai tlai mere?”
34 Eleki luasi beteke be, “Tuhane Ipakele.”
35 Eleki esi keri keledai tlai mere loko Yesuse. Eleki Eni maka luluaru esi tola esi lapuna mei muliaru ndete keledai tlaije kai esi buake Yesuse Irue kenae.
36 Kai kena Yesuse Ikeu kena keledai tlai mere tamata bokala esi tolae esi lapu nanukaru me lalane.
37 Kena esi tehaike Yerusaleme, me lalane ruluke bei ndete ulate Saitune aini bokala, pusue Eni maka luluaru lalesi ndina kai esi isike Alla ela titinai le esi selu Iaseluke kbasa bokala peneka. Esi kloloe loko Alla be,
38 Isike kamale elake. Aluke kena Tuhane
eni nane! Meije Alla Ale rebe
ndete surga kai ami tamata mei
nusa meije pusuma rue mise! Amu

* **19:38** Isi. 118:26

kbasare hita lakwai esa ndete surga
rebe nanu titinai!”*
39 Eleki tamata Parisia lua pise telu esi
sakesa kai tamata bokala meru esi beteke
loko Yesuse be, “Kuru, lake Amu maka
luluaru.”
40 Eleki Yesuse Iombe, “Imi lene loko Au
mimise! Sepo esi ndene, hoko batua meiju
ululusi kai ubiuwe leke isike Alla.”

Yesuse Iranie kota Yerusaleme
19:41-44
41 Kai kena esi tehaike kota Yerusaleme
peneka, eleki kena Yesuse Iselu kota mere
hoko Iraniele,
42 kai Ibeteke be, “Au laleKu susa le
tamata me kota Yerusaleme! Mise lesi petu
meije ruasi rekwa sire pine Ikbasaesi kena
esi rue misere. Po meije lalane kena rue
misere bunike beisi sa.
43 Le roma esi petu, tamata rebe esi suka
tamata Yerusaleme mo esi luake keholi
kotare bei papelake esi leinu eleki esi ono
stelene keholi kotare mpe tla leke tamata
bei kota meije esi naya moneka.
44 Hoko esi atia esi tamataru kai esi
lumaru eti unesa kai tapele le Alla Iluake
kena Ihlamate tamatare, esi trimaI mo.”

Yesuse Isui maka abelia bei Tuhane Eni Luma
19:45-48
(Mat. 21:12-17; Mrk. 11:15-19; Yoh. 2:13-22)
45 Eleki Yesuse Ikusu me Tuhane Eni
Luma. Eleki Isui tamata maka abelia ete
mere.
46 Ibeteke lokosi be, “Alla Ibeteke me Eni
lepate rebe lekire be:
‘Tamata esi rekwa Auku Lumare otoi
kena maka kotie loko Au, po imi
pake kena tamata ndeane esi otoi.”
47 Pela petu Yesuse Iatetuke me Tuhane
Eni Lumare. Imama elaka kai kuru
Torataru kai tamata elaka esi nikwa lalane
kena esi bunuI,
48 po rilasi le tamata bokala meru le
tamta bokala meru esi lulu Yesuse kai esi
suka lene lokoI rame.

20

Yesuse Eni kbasare bei sire
20:1-8
(Mat. 21:23-27; Mrk. 11:27-33)
1 Eleki kena rebai sae me Yesuse Ikusu
me Tuhane Eni Luma kena Iatetuke Sou
Misete bei Alla. Eleki imama elakaru kai
kuru Torataru kai tamata Yahudiaru esi
elaka mpai lale esi luake lokoI,
2 eleki esi tneu Yesuse be, “Ntuane,
Abeteke ete ami be sire iriluke kbasa ete
Ale kena Aono yelu meru?”
3 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Hoko
yele po Au tneu imi mina be,
4 Yohanese Ibaptise tamatare, isupu
kbasa bei Alla pibe tamata?”
5 Eleki esi lepa loko lomai be, “Sepo
ite beteke be, ‘Tuhane Iriluke kbasa mere
ete Yohanese’, hoko tatike pine Yesuse
Ibeteke be, ‘Le mula pine imi hlaleke loko
Yohanese more?
6 Po sepo ite beteke be, ‘Bei tamata’,
hoko tatike pine ite supu raba kena batu
bei tamata makete. Le pususi hlaleke be
Yohanese nabi bei Alla.”
7 Eleki esi beteke loko Yesuse be, “Ami
rekwa mo.”
8 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Hoko
yele, Au lekwe suka beteke mo be Au ono
pusu yelu meru kena kbasa bei sire.”

Tamata Yahudi esi elakaru lupe tamata maka seba ndinu rebe ktolone
20:9-19
(Mat. 21:33-46; Mrk. 12:1-12)
9 Eleki Yesuse Ialena kena umpama ete
tamata bokala meru be, “Tamata sae me
iatnane anggure kwawi bokala. Eleki nd-
inu anggure mere iono tamata maketa esi
sebae eleki ikeu takwali me otoi makete.
10 Kena esi taleije, ndinu upui mere iu-
lake eni tamata makerike sae loko tamata
maka seba mere leke isupu bei esi hasile.
Po esi tetai pine esi ulake ileu kai esi ono
ikeri sasaisa moneka.
11 Eleki ndinu upui mere iulake tamata
makete loko tamata maka seba mere suike.
Po esi tetai lekwe kai esi ono asomieni pine
esi ulake ileu kai esi ono ikeri sasaisa more
neka.
12 Eleki ndinu upui mere iulake eni
tamata makerike makete suike lekwe kena
rebai telu, po esi tetai lekwe kai esi poini
lopai ele mulini.
13 Eleki ndinu upui mere iombe, ‘Au ono
saisa lekwe? Au ulake auku anae rebe au
okine ikeu loko tamata maka seba mere
tinake esi ono lokoi mise piseu.’
14 Eleki Eni nanare iluake loko tamata
maka seba ndinure. Eleki esi selui bei
ndinu anggure hoko esi beteke loko lomai

be, ‘Meije ndinu upuije eni nanare hoko mai ite bunui leke ite supu ndinu anggure meije.’
15 Eleki esi kerikeni kai esi poini lopai ale mulini pine esi bunui.”

Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Imi noake elika be tamata rebe eni ndinu anggure mere iluake, iono saisa ete tamata maka seba meru?
16 Iluake bei otoi mere eleki ibunu pusue tamata neuna meru eleki iriluke ndinu mere ete tamata makete.” Esi lene ele mere, esi beteke loko Yesuse be, “Uono ele mere yake!”
17 Eleki Yesuse Ilimese lokosi kai Ibeteke be, “Sepo ele mere hoko Alla Eni lepate kena Maka Hlamate rebe Tuhane ItalukeIne eono elia? Le Alla Eni lepate rebe lekire beteke elere:

‘Tamata esi kerike luma esi poie batu
sae me
po tatike pine batu mere kena elukue
lili elake esi uweije.’

18 Tamata rebe itetu kena batu mere isupu kera lakwai esa kai tamata rebe batu mere etetu kenai hoko esepei mutale.”

19 Eleki kuru Torata kai imama elakaru esi nikwa lalane kena kerike Yesuse kena mere neka le esi rekwa kai esi nati Yesuse Ialena kena umpama mere lokosi. Po rilasi le tamata maketaru hoko esi sebeie Yesuse.

Tamata Parisiaru esi tneu Yesuse kena pajake leke Iralake sala
20:20-26
(Mat. 22:15-22; Mrk. 12:13-17)

20 Eleki kuru Torata kai imama elakaru esi limese luie Yesuse rame. Hoko esi ulake tamata kena esi limese luie Yesuse. Tamata meru esi ono lupe tamata misete hoko esi suka ono Yesuse ilepa saisa rebe eono kaisare isuka mo leke esi riluke Yesuse ete gubernure mere.
21 Eleki tamata meru esi tneu Yesuse be, “Kuru, ami rekwa be Abetekele tinai. Aatetuke saisa rebe Alla Isuka atetukele ete amire. Saisa rebe Alepaele masike tamata elakaru esi noake mere mise mo po rilaMu kena Alepae mo.
22 Hoko ite tamata Yehudi seli pajake ete kaisare tinai pibe mo?”
23 Po Yesuse Irekwa be tamata meru lalesi lua hoko Ibeteke lokosi be,
24 “Imi riluke kepene kena seli pajake ete Au mina leke Au selue.” Eleki Itneu be, “Tamata oalalei me kepene matai mije sire? Kai sire eni nane?” Eleki esi ralake Yesuse be, “Kaisare enie.”
25 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Riluke Kaisare eniere ete Kaisare kai riluke Alla Eniere ete Alla.”
26 Hoko esi supu ono Yesuse Iralake sala mo me tamata bokala meru. Tamata meru esi herane le Yesuse Iralake mise hoko esi ndene neka.

Yesuse Ilepa ktili be tatike pine tamata matale esi kuana suike
20:27-40
(Mat. 22:23-33; Mrk. 12:18-27)

27 Eleki tamata toini me esi nane tamata Saduki rebe esi hlaleke be tamata matale kwana suike moneka. Esi luake loko Yesuse kai esi lemake lokoI leke Ilepa sala. Hoko esi beteke lokoI be,
28 “Kuru, Musa ibeteke ete ami be, ‘Sepo kwalimu imata pine eni nanae sae mo hoko akai bina balu mere neka leke iruele nanae kena seli kwalimu.’
29 Eleki meije alena umpama kena kwalia sie itua. Kwali menare ikai eleki imata po eni nanae sae mo.
30 Eleki kwalini nomore luare ikai bina balu mere eleki imata po eni nanae sae mo.
31 Eleki sakesa neka kwalini nomore telu eti kwalini nomore iture esi kai kai bina balu mere, eleki esi mata po esi nane sae mo.
32 Eleki bina balu mere imata lekwe.
33 Eleki kena pususi kwana suike bei matale, bei kwalitoia sie itua meru sire pine iono mokwai ete bina balu mere, le pususi kai bina esa mere?
34 Eleki Yesuse Iralakesi be, “Batuke tamata kwanale esi kai,
35 po kena tamata rebe supu bitike kena kwana suike bei matale peneka kai kena Alla Ipletae imi tamatare esi kai suike moneka.
36 Le esi mata suike moneka le esi saka malekata peneka. Kai esi kwana suike bei matale peneka hoko Alla Eni nanae kenasi.
37 Imi persaye tamata matale ikwana suike mo. Po Musa ibeteke lekwe be tamata matale tatike pine kwana suike. Le Alla Ibeteke ete Musa ndete tapuane butuije be, ‘Aure Alla ete Abrahame, Isake kai Yakupe.’ Tuhane Ibeteke ele mere po Abrahame, Isake, kai Yakupe esi mata peneka.

38 Ile Alla ete tamata matale mo, po
ete tamata kwanale neka. Hoko pusue
Tuhane Eni jemate toini rebe esi mata
pende, Tuhane Irekwa be tatike pine esi
kwana suike."
39 Kena kuru Torataru esi lene ele mere,
esi beteke loko Yesuse be, "Kuru, Aralake
mise kuate."
40 Eleki nehe kena tneu sasaisa bei
Yesuse suike moneka.

Maka Hlamate mere, Dauta Eni Tuhane kai eni anubu lekwe
20:41-44
(Mat. 22:41-46; Mrk. 12:35-37)

41 Eleki Yesuse Ibeteke loko kuru
Torataru be, "Le mula pine tamata esi
beteke be Maka Hlamate mere Irulu bei
Dautare?
42 Le Dauta ruai beteke Alla Eni lepate
kena Maka Hlamate me buku Isike Tuhane
be,
'Alla Ibeteke loko auku Tuhane be:
Arue sapleuke Auku makwanale rebe hol-
matele kai pleta sakesa kaiKu,*
43 eleki tatike pine Au ono tamata rebe
lalesi tiake Aure esi lene loko Ale
neka.'
44 Dauta ruai ikoti Maka Hlamate eni
Tuhane hoko Dauta eni anubu kena Maka
Hlamate elika lekwe?"

Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru leke keta bei kuru Torataru
20:45-47
(Mat. 23:1-36; Mrk. 12:38-40)

45 Eleki kena tamata bokala esi lene
Yesuse Iatetuke sa, Ibeteke loko Eni maka
luluaru be,
46 "Imi keta bei kuru Torataru le kwak-
waesi kuate. Esi suka pake lapune nanuke
kai keu hole, eleki esi suka tamata esi lepae
hlamate etesi me pasare. Eleki esi rue
otoi misete lakwai esa me iteki luma maka
kotie loko Allare, kai kena pesta hoko esi
rue kena otoi misete rebe holmatele.
47 Eleki esi paksa matabina balua esi
layanisi kena esi taneyaru. Eleki esi kotie
loko Alla takwali lakwai esa leke tamata
bokala esi noakeise tamata misete. Tamata
saka kuru Torata meru sisupu hukumane
bei Alla ktili lesi bei tamata makete."

* **20:42** Isi. 110:1

21

Matabina balu susate sae iriluke pusue eni kepene
21:1-4
(Mrk. 12:41-44)

1 Yesuse Ime Tuhane Eni Lumare esi
lalei, eleki Ibitike oalaleI Iselu tamata rebe
esi tanei bokala esi kusu kepene kena otoi
maka tola kepene, esi nane peti derma.
2 Eleki Iselu matabina balu susate sae me
iluake lomei kai ikusue kepene tone bei
tembaga matai lua.
3 Eleki Yesuse Ibeteke be, "Imi lene
mimise! Matabina balu susate meije ikusu
kepene boka lesi bei sie maketaru.
4 Le esi kusu kepene bokala bei esi taneia
bokala, po matabina balu meije tamata
susate hoko kepene sae mo. Masike ele
mere po ikusue pusue eni kepene."

Yesuse Ilepa loko Tuhane Eni Lumare be namake atiae kai tamata esi supu susate
21:5-19
(Mat. 24:1-14; Mrk. 13:1-13)

5 Eleki kena sie luaya pise telua esi
beteke be, "E, Tuhane Eni Lumare, selue
nteki titinai le batuaru kai taneia rebe
rilukelu ete Allare uandulikele." Po Yesuse
Ibeteke lokosi be,
6 "Tatike pine petu sae me tamata bei otoi
makete esi luake lomei kena atia Tuhane
Eni Luma meije. Batua rebe utebabake
lomaije, sae tebabake lomai moneka."
7 Eleki Eni maka luluaru esi beteke
loko Yesuse be, "Kuru, yelu rebe minae
Abetekele uono petu ilare? Kai kena yelu
meru uono mosare esi tandare saisa?"
8 Eleki Yesuse Ibeteke be, "Imi pusumi
lene mimise leke imi supu lemake bei
maka lemake rebe esi lepa loko petu Au
luake suike yake. Esi beteke siere Maka
Hlamate kai esi beteke be, takwali mo
nusa meije atiare reneka po imi lene lokosi
yake!
9 Eleki imi lene be nusaru lisa kai lomai
kai hoha elake hoko hkutuke imi yake le
piasare nusa kai nusa esi lisa kai lomaije
neka po nusare koho mosa.
10 Tatike pine nusa esi lisa kai nusa
makete kai nusa rebe kamale ipletale
lisa kai nusa rebe kamale makete ipletale
lekwe.

11 Eleki isu elake kena otoi bokala kai
susae manane kai makerake kenasi. Kai
imi selu kai rilami le tanda ntauta bei
ndete lanite.
12 Po kena yelu meru pusulu uono
mosare, tamata esi kerike imi kai esi ono
imi supu susate ela titinai eleki esi kusue
imi me Yahudiaru esi luma ibada kai esi
kusue imi kena bui eleki esi riluke imi ete
tamata elakaru kai kamalaru le imi hlaleke
loko Aure pe.
13 Eleki kena mere imi lepae Sou Misete
bei Alla kena Au etesi.
14 Ele mere hoko saisa rebe imi noake
kena lepa le imire imi rilami le yake,
15 le kena mere imi beteke saisa etesi
neka, le imi beteke mere bei ruami mo po
Au ono imi rekwa titinai kena imi beteke
etesi eti esi rare kai imi moneka.
16 Kai amami, inami, kawalimi, betami,
imi luma toini kai imi ebearu esi ono
susate ete imi. Kai esi bunu leini bei imia
meru.
17 Kai tamata lalesi tiake imi le imi
hlaleke loko Aure pe.
18 Po Au raka imi rame.
19 Kai sepo imi tahane hoko tatike pine
imi supu hlamate bei Alla eti pela."

Yesuse Ibeteke be tatike pine tamata ktolonaru esi atia kota Yerusaleme
21:20-24
(Mat. 24:15-21; Mrk. 13:14-19)

20 "Eleki sepo imi selu solaluaru esi luake
keholi kota Yerusaleme hoko imi rekwa be
kota mere takwali mo atiae neka.
21 Kena mere tamata Yudea esi naya
lolete ulate kai tamata rebe esi me kota
Yerusaleme esi siri bei kotare kai rebe esi
me kota muline, kusu lomei kota yanoma.
22 Le mere petu kena supu hukumane
lulu lepata bei Alla rebe lekire emere
peneka.
23 Kena petu mere ete bina rebe esi keu
blublulure kai bina rebe erisi susu kwete
tone sare esi blake kera titinai. Le susate
elake eluake ete kota mere kai Tuhane
Ihukume pusue tamata meiju.
24 Kai tamata leini esi supu bunu kena
sari kai leini esi supu keri me pusue nusa
tamata Yahudi more. Kai tamata Yahudi
more esi pletae Yerusaleme kena ktiline eti
roma petu rebe Tuhane Alla Iteure."

Aure Tamata Eni Nanae rebe Au luake mei nusa meije
21:25-28
(Mat. 24:29-31; Mrk. 13:24-27)

25 "Kai tatike pine ndete lanite lematai,
bulane kai kmalearu selu tebikelu eti
tamata rilasi le saisa rebe eono mere.
Pusue nusa rilasi titinai le kohua elakaru
esi tulei ela titinai.
26 Eleki tamata rilasi titinai eti esi koli kai
kleaesi kena esi selu yelu rebe uono kena
nusa meije, le kbasa rebe undete lanite
unisu.
27 Eleki kena petua meru tamata esi selu
Au, Tamata Eni Nanae, Au luake suike
lokomi kena moputi kai kena kbasare ktili
titinai kai hita lakwai esa.
28 Kai sepo imi selu yelu meru uono
menai peneka hoko imi tahane lale kai
lale ndina neka le takwali mo imi supu
hlamate neka."

Alena umpama kena ara aini
21:29-33
(Mat. 24:32-35; Mrk. 13:28-31)

29 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi kena alena
umpama be, "Imi selu loko ara aini pise ai
saisa neka.
30 Sepo imi selu esi loine ukusu hoko imi
rekwa be tale musute lau moneka.
31 Imi selu susata meru uono peneka
hoko mere saka umpama meije imi rekwa
be Alla Ipletae tamatare repeneka.
32 Imi lene lokoKu mimise! pusue
yelu meije uono kena tamata rebai meije
pusumi mata mosare.
33 Tatike pine nusa meije atiae, po Auku
lepataru rue eti pela!"

Imi rakami mimise
21:34-38

34-35 "Imi raka ruami mimise! Imi ono
pesta kai nseli yake eleki ono yelu rebe ne-
una yake, pise imi noake imi hidupe yake.
Leke petu Tuhane Iluake rebe hkutuke Ilu-
ake pende, imi nete loko petu mere. Le
petu rebe Iluake, pusue tamata hkutukesi
titinai.
36 Imi nete kai namake rame kai kotie
loko Alla rame leke imi ktili kena petu
susata meru, eti Au, Tamata Eni Nanae, Au
luake suike loko imi. Kena imi tetue Aure,
rilami mo le imi sala sae mo."
37 Pela petu, kena pitare Yesuse Iatetuke
me Tuhane Eni Luma po kena kpeture Ikeu

lolete ulate saitune kena Intulu ete ndetere.
38 Pela beleti tamata bokala esi luake me Tuhane Eni Luma leke esi lene Yesuse Iatetuke.

22

Imama elakaru kai kuru Torataru esi nikwa lalane kena bunu Yesuse
22:1-2
(Mat. 26:1-5; Mrk. 14:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Eleki takwali mo pesta tamata Yahudiaru esi kane roti rebe pake ragi more. Petu mere esi betekele petu Paska, petu tamata Yehudiaru esi nete suike loko Alla Isirie esi ntuana menaru bei Mesire.
2 Eleki imama elakaru kai kuru Torataru esi nikwa lalane ndendene kena kerike kai bunu Yesuse po rilasi le tamata bokala, le tinake esi nasu kai esi hoha hoko mere imama elaka kai kuru Torate ruasi sala.

Yudase isuka abelie Yesuse
22:3-6
(Mat. 26:14-16; Mrk. 14:10-11)

3 Eleki ro tiaru esi elake ekbasae Yudase rebe kotine Iskariote laleije. Yudase mere ile sae bei Yesuse Eni maka lulua butu esa lisini luaru.
4 Eleki Yudase ikeu loko imama elakaru kai tamata elaka rebe esi raka Tuhane Eni Lumare leke ilepa lupu kaisi be iriluke Yesuse eteise elika.
5 Hoko lalesi ndina titinai kai esi lepa lupu kena riluke kepene ete Yudase.
6 Eleki Yudase isuka kena rana kepena meru hoko bei petu mere inikwa petu misete kena riluke Yesuse etesi ndendene leke tamata maketa esi rekwa yake.

Yesuse Ilupuke Eni maka luluaru kena aknekae manane kena petu nete suike siri bei Mesire
22:7-13
(Mat. 26:17-25; Mrk. 14:12-21)

7 Eleki petu kena pesta tamata Yahudi esi kane roti rebe pake ragi more, hoko piasare esi bunu domba anai leke nete suike petua akmena rebe Alla Isirie esi ntuana menaru bei nusa Mesire.
8 Eleki Yesuse Iulake Petruse kai Yohanese be, “Luami keu aknekae manane kena ite kane sakesa leke ite nete suike loko Alla Isirie iteki ntuana menaru bei nusa Mesire.”
9 Esi ombe, “Kuru, ami nikwa otoi etia kena moa manane?”
10 Yesuse Iombe, “Imi keu ndete kotare, imi tetue mokwai sae iliku kwele kena hlau buini ihbora imi. Eleki imi keu lului eti ikusu luma,
11 Eleki beteke kena luma upuije be amiki Kuru Itneu be, ‘Sokati etia kena Ikane manane sakesa kai Eni maka luluaru kena pesta nete suike Alla Isirie esi ntuana menaru bei Mesire?’
12 Eleki luma upui mere itiluke lumare esi sokati elake sae ndete tetu. Eleki imi aknekae manane ete mere.”
13 Eleki Petruse kai Yohanese luasi keu hoko esi selu saka Yesuse Ibeteke ete luasi. Eleki luasi aknekae manane kena pestare ete mere.

Meja Perjamuane
22:14-23
(Mat. 26:20-29; Mrk. 14:17-25; Yoh. 13:21-30; 1Kor. 11:23-25)

14 Eleki olase kena esi kane sakesa hoko Yesuse Iluake eleki Irue sakesa kai Eni maka luluaru pine esi kane.
15 Yesuse Ibeteke lokosi be, “LaleKu kena kane pesta nete suike Alla Isirie iteki ntuana menaru bei Mesire kai imi kena Au supu susate mosare!
16 Imi lene mimise! Au kane sakesa kai imi le Au kane ele meije suike moneka roma petu rebe imi rue sakesa kai Alla kena Ipleta imi pusumi eti pelare.”
17 Eleki Yesuse Irana oba sae epenu kena anggure kweline eleki Ikotie trima kasi bei Alla eleki Ibeteke lokosi be, “Ranae kai imi pusumi kinu leleiye bei oba esa mere.
18 Imi lene mimise! Au kinu sakesa kai imi le Au kinu anggure kwelini meije moneka roma petu rebe imi rue sakesa kai Alla kena Ipletae imi pusumi eti pelare.”
19 Eleki Yesuse Irana roti, Ikotie trima kasi bei Alla eleki Ibire roti mere. Eleki Irilukele ete Eni maka luluaru kai Ibeteke be, “Meije nanakwalaKu rebe supu susate ete imi. Ono ele meije rame leke imi nete loko Au.”
20 Ele mere lekwe kena esi kane pela Iriluke anggure kwelini etesi kai Ibeteke be, “Meije Auku lalakwe rebe bei imi pine ponikele leke ono taluke beluke bei Alla ete imi. Lau mo Au mata neka hoko Auku lalakwe siri leke imi rekwa be lepata bei Allare uono peneka.
21 Po Au beteke leke imi rekwa be tamata rebe iriluke Au ete tamata rebe laleisu

tiake Au leke esi bunu Aure, imei isakesa kai ite mei meja meije.
22 Tatike pine Tamata Eni Nanae Isupu susate hoko Imata sa le Tuhane Iteu peneka. Po tatike pine tamata rebe iriluke Au loko tamata rebe esi bunu Aure, isupu susate ela titinai."
23 Eleki Eni maka luluaru esi lepa loko lomai be, "Bei itea meiju sire pine iono ele mere ete iteki kurure?"

Yesuse Eni maka luluaru esi rare kai lomai loko sire pine iela lesire
22:24-30
24 Eleki Yesuse Eni maka luluaru esi rare kai lomai be beise sire pine iela lesire.
25 Ele mere hoko Yesuse Ibeteke lokosi be, "Nusa rebe esi rekwa Alla more esi kamalaru esi pletae esi rayataru lulu esi sukare neka. Esi suka kotise maka tapa rayate.
26 Po imi ono lulusi yake. Bei imire sire pine tamata elake, suke iono saka tamata rebe eni kbasa sae mo. Kai tamata elake suke ikerike saka tamata maka layani.
27 Tamata rebe iela lesire mere ile rebe irue kanere po tamata rebe ilayanire mo. Po Au mei kai imire, Aure tamata maka layani.
28 Kena Au supu susate, imi keu bei Au mo.
29 Ele mere hoko Au riluke kbasa ete imi kena imi pleta saka AmaKu Iriluke kbasa ete Aure.
30 Ele mere hoko lalemi ndina sakesa kai Au kena Au ono Kamale. Kai imi rue kena otoi maka pleta butu esa lesini luaru kena imi pletae nusa Israele esi sukua butu esa lesini luaru."

Yesuse Ibeteke be namake Petruse iombe irekwaI mo
22:31-34
(Mat. 26:31-35; Mrk. 14:27-31; Yoh. 13:36-38)
31 Eleki Yesuse Iombe, "Simone, Simone, araka mimise! Le Alla Isebeie ro tiaru esi elake teheke ale, lupe tamata esi kbisi gandume esi kwesaije bei esi tinate leke tebi misete bei tiare.
32 Po Au kotie loko Alla etemu leke ahlaleke ktili loko Au rame. Kai kena ahlaleke loko Au ktili peneka, hoko aono amu kwalia maketaru esi hlaleke ktili loko Au lekwe."
33 Eleki Petruse ibeteke be, "Tuhane, masike au kusu bui kai au mata sakesa kaiMu po au lulu Ale rame."
34 Eleki Yesuse Ibeteke loko Petruse be, "Alene lokoKu mimise! Petu meije, kena kpetu meije neka, manu tulale etotlae mosare ale ruamu beteke rebai telu peneka be arekwa Au mo!"

Imi ruami akneka mise le tatike pine imi supu susate
22:35-38
35 Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru pususi be, "Kena Au ulake imi akmenare Au beteke ete imi be, 'Imi keri kepene yanoma, keri tase kai sandale yanoma.' Hoko kena mere imi susa sasaisa o? Eleki esi ralake Yesuse be, 'Mo, ami susa sasaisa mo.' "
36 Yesuse Iombe, "Po meije, sire pine eni kepene pise tase me hoko ikerie. Kai sire pine eni sari sae mo hoko iabelie eni lapune nanuke kena isabe sari.
37 Imi lene lokoKu mimise! Imi ono ele mere le me Alla Eni lepata rebe lekire ebeteke Au elere:
esi noake Aure tamata neune.
Alla Eni lepata rebe lekie mere uono reneka le teu peneka."*
38 Esi ombe, "Tuhane, selu ete meije sari nanuka lua mei."
Yesuse Iombe, "Hleke! Lepa loko sari moneka!"

Yesuse Ikotie loko Alla ktili titinai me ulate Saitune aini bokala
22:39-46
(Mat. 26:36-46; Mrk. 14:32-42)
39 Eleki Yesuse Isiri bei kotare hoko lupe piasare Ikeu lopai ulate Saitune aini bokalaru. Hoko Eni maka luluaru esi keu sakesa kaiNi.
40 Eleki kena esi luake me ulate mere hoko Yesuse Ibeteke lokosi be, "Imi kotie loko Alla leke imi supu teheke bei ro tiaru esi elake, imi ono dosa mo."
41 Eleki Yesuse ruaI lora toto beisi eleki Itatu lope tapele eleki Ikotie loko Alla be,
42 "AmaKu, sepo Asuka hoko Atapa Au mina leke tie Au bei susate rebe suke Au supue meije. Po lulu Auku sukare yake po lulu Amu sukare." [
43 Eleki Malekate esa bei ndete lanite luake lokoI kena riluke ktiline eteI.

* **22:37** Yes. 53:12 † **22:44** Ayata meiju kena Alkitape sou Yunania akmenaru sae mo.

44 Hoko Yesuse Isusa titinai hoko Ikotie
loko Alla ktili titinai. Eni knatile ksulue
saka lalakwe ktepu lope tapele.]†
45 Eleki Yesuse Ileu lokosi kai Iselusi
ntulu peneka le kaplalesi titinai.
46 Eleki Ibeteke lokosi be, “Le mula pine
imi ntulure? Imi betu kai imi kotie loko
Alla leke imi supu teheke bei ro tiaru esi
elake, imi ono dosa mo.”

Tamata esi luake kena esi kerike Yesuse 22:47-53
(Mat. 26:47-56; Mrk. 14:43-50; Yoh. 18:3-11)

47 Eleki kena Yesuse Ilepa kai Eni maka
luluaru sa, tamata bokala rebe esi suka
kerike Yesuse esi luake sakesa kai Eni
maka lulu sae bei sie butu esa lesini lu-
aru rebe eni nane Yudase. Yudase ikeu
akmena yo tamata bokala meru esi keu
lului. Eleki Yudase itehaike Yesuse eleki
iata Yesuse.
48 Eleki Yesuse Ibeteke loko Yudase be,
“Yudase, aata Au Tamata Eni Nanare mere
tanda be aabelie Au o?”
49 Eleki kena Yesuse Eni maka lulua rebe
esi sakesa kaiNe, esi selu saisa rebe esi
suka onore hoko esi beteke loko Yesuse be,
“Tuhane, ami lasasi kena sari noma!”
50 Eleki sae bei Eni maka luluaru ilasa
tamata makerike ete imame elake eni
tinaloini makwanale.
51 Eleki Yesuse Ibeteke lokoi be, “Hleke!
Ono suike ele mere moneka!” Eleki Yesuse
Ikerike tamata mere tinaloine eleki emise
suike sosoli.
52 Eleki Yesuse Ibeteke loko imama
elakaru, elaka maka raka Tuhane Eni
Lumare kai tamata Yahudiaru esi elaka
rebe esi luake kena kerikeNi be, “Aure
tamata maka atia pemerinta mo, hoko imi
kerike aure, imi keri sari kai ai buai yake!
53 Pela petu Au keu ndete Tuhane Eni
Luma uwei keholi eleki Au atetuke ete
mere takwali peneka, po imi kerike Au ete
mere mo. Po yele, meije petu ete imi kena
kerike Au le petu meije petu kena ro tiaru
esi elake rebe maka pletae yelu neunaru
ekbasa.”

Petruse ilemake rebai telu be irekwa Yesuse mo 22:54-62
(Mat. 26:57-58, 69-75; Mrk. 14:53-54, 66-72; Yoh. 18:12-18, 25-27)

54 Eleki esi kerike Yesuse kai esi keriNi
me imame elake lakwai esare eni lumare.
Kai Petruse ilulu Yesuse bei lauke.
55 Eleki me imame elake lakwai esare
eni otoi kena malamare, tamata ete mere
esi lupuke auwe eleki esi rue pasa keholie.
Eleki Petruse irue pasa kaisi ete mere.
56 Eleki bina makerike ete imame elake
iluake eleki iselu Petruse irue kai tamata
bokala meru, hoko ililakeni kai ibeteke be,
“Tamata meije isakesa kai Yesuse lekwe.”
57 Po Petruse ilemake be, “Mo, au rekwa
Ile mere mo.”
58 Eleki takwali mo ile makete lekwe
iselu Petruse kai ibeteke be, “Ale mere ile
sae bei Yesuse Eni tamata toini lekwe!” Po
Petruse ibeteke be, “Mo, Au mo!”
59 Eleki kasuke olase ului, ile sae lekwe
ibeteke be, “Tinai, tamata meije isakesa kai
Yesuse lekwe le ile meije tamata Galilea.”
60 Po Petruse ibeteke be, “Mo, Au nati
saisa rebe abeteke ete aure mo.” Eleki kena
ilepa sa, manu tulale etotlae.
61 Eleki Tuhane Yesuse Ihali kai limese
loko Petruse. Eleki Petruse inete suike loko
Tuhane Yesuse Ibeteke be, “Manu tulale
etotlae mosare abeteke rebai telu peneka
be, Arekwa Au mo.”
62 Eleki isiri rani eti hnetekeni le isusa.

Esi toae Yesuse kai esi tetaI 22:63-65
(Mat. 26:67-68; Mrk. 14:65)

63 Eleki tamata rebe esi raka Yesuse esi
toaeNi kai esi tetaI.
64 Esi obi oalaleIje eleki esi beteke lokoI
be, “Abeteke be sire iteta Ale?”
65 Kai lepata tiae bokala lekwe rebe esi
lepaele ete Yesuse.

Yesuse Isupu keri loko imame elake 22:66-71
(Mat. 26:59-66; Mrk. 14:55-64; Yoh. 18:19-24)

66 Eleki kena bebeleti lakwai esa Yahu-
diaru esi Tamata elakaru, imama elakaru
kai kuru Torataru esi lupuke lomai kena
teu lepate ete Yesuse le piasa sie meru pine
esi teu pakala rebe ono sala kena agamare.
Eleki tamata maka rakaru esi keri Yesuse
me oasi.
67 Eleki esi beteke loko Yesuse be, “Sepo
Ale Maka Hlamate hoko Abeteke ete ami.”
Eleki Yesuse Iralake be, “Masike Au beteke
ete imi po imi lene loko Au mo;

68 kai masike Au tneu sasaisa loko imi po
imi ralake Au mo.
69 Bei petu meije Au, Tamata Eni Nanae
Au rue sapleuke Alla rebe Ikbasa lakwai
esare Eni makwanale rebe holmatele."
70 Esi beteke loko Yesuse be, "Sepo ele
mere hoko Ale, Alla Eni Nanae o?"
Yesuse Iombe, "Yele, lepate mere tinai!
Aure Alla Eni Nanae."
71 Esi beteke sosoli be, "Ite nikwa tamata
kena tutuke Yesuse moneka le ruaI beteke
Eni salare be Isakesa kai Alla."

23

Yesuse Isupu keri loko Pilatuse
23:1-5
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mrk. 15:1-5; Yoh. 18:28-38)

1 Eleki pusue agamare esi elaka maka
teu pakalaru esi ulake keri Yesuse loko
gubernure Pilatuse.
2 Ete mere esi tutuke Yesuse be, "Ami selu
Tamata meije Ikeri lalane tiae ete tamata
bokala. Kai Ibeteke loko tamata bokala
leke esi seli pajake ete Kaisare yake le
Ibeteke be Ile Maka Hlamate tamata kai Ile
Kamale."
3 Eleki Pilatuse ibeteke loko Yesuse be,
"Ale, tamata Yahudiaru esi Kamale o?"
Eleki Yesuse Iralakeni be, "Yele, lepate
mere tinai!"
4 Eleki Pilatuse ibeteke loko imama
elakaru kai tamata bokala meru be,
"Tamata meije Eni sala sasaisa mo kena
Isupu hukumane."
5 Po esi lepae tiae rame loko Yesuse
be, "Eni hnaunaru elei pusue otoi Yudea
peneka eti tamata esi ono hoha elake.
Menai bei ndete Galilea eti roma ete
meije."

Yesuse Isupu keri loko Herodese
23:6-12

6 Pilatuse ilene mere eleki itneu be,
"Tamata meije tamata Galilea o?"
7 Kena esi beteke be Yesuse tamata bei
otoi rebe Herodese ipletaele, eleki iulake
tamata esi keriNi loko Herodese, kena
mere Herodese ime Yerusaleme.
8 Kena Herodese iselu Yesuse, laleije nd-
ina titinai le saisa rebe Yesuse Ionoule,
Ilenelu takwali peneka, kai isuka kena
tetue Yesuse. Ihlaleke be isupu selu Yesuse
Iono tanda herane.
9 Bei mere hoko Herodese itneu Yesuse
rebai bokala po Yesuse Iralakeni kwale
mo.
10 Pusue imama elaka kai kuru Torata
rebe esi ete mere esi kele lorau kai esi
tutuke Yesuse kena nsalale elaka.
11 Eleki Herodese kai eni solaluaru esi
malie Yesuse kai esi sobueNi eti esi alike
pakiane misete kenaI lupe kamale ipakele.
Eleki esi leukeNi suike loko Pilatuse.
12 Bei akmenare Herodese kai Pilatuse
luasi nasuke lomai, po kena petu mere
luasi ono ebe misete kai lomai.

Tamata esi teu hukumane matale kena Yesuse
23:13-25
(Mat. 27:15-26; Mrk. 15:6-15; Yoh. 18:39-19:16)

13 Eleki Pilatuse ilupuke imama elakaru
kai tamata elakaru pususi kai tamata
bokala,
14 kai ibeteke lokosi be, "Imi keri tamata
meije lomei lokoku le imi beteke be Ikeri
hnauna tiae ete Roma esi pemerinta. Hoko
meije au tneuI mei imi oami loko lepata
rebe imi lepaele kenaIje peneka po tamata
meije Iono tiae sasaisa mo.
15 Kai Herodese lekwe isupu tiae saisa
mo rebe tamata meije Ionoe le iulake
keriNi lomei suike loko ami. Tamata meije
iono neune sasaisa mo kena Isupu huku-
mane matale.
16 Ele mere hoko au tetaI eleki au tieI.
[
17 Le piasare kena Yahudiaru esi petu
pestare, itie tamata esa bei buije etesi.]*
18-19 Eleki kena mere me buije tamata sae
eni nane Barabase, isupu kusu bui le ile kai
eni tamata toinu esi hohae pemerinta kai
bunu tamata.
Pilatuse isuka sirie Yesuse po tamata esi
suka sirieNi bei buije mo. Esi kloloe sakesa
be, "BunuI! Sirie Barabase ete ami!"
20 Eleki Pilatuse ibeteke lokosi tiktili
suike lekwe be, "Imi tamata Yahudi, suka
au sirie imi kamale, o?" Le isuka kena sirie
Yesuse.
21 Po esi kloloe suike lokoi be, "PakuI
ahlake ai batai leke Imata! PakuI ahlake ai
batai leke Imata!"

* **23:17** Ayate meije kena Alkitape sou Yunania akmenaru sae mo.

22 Eleki Pilatuse ibeteke lokosi suike
kena rebai telu be, “Le mula pine au
onoI ele mere yo Iono neune sasaisa mo?
Tamata meije Iono neune sasaisa mo kena
eono Isupu hukumane matale. Hoko au
tetaI eleki au tieI.”
23 Po esi kloloe ktili lesi loko Pilatuse be,
“PakuI ahlake ai batai leke Imata!” Eleki
esi lesi kena paku Yesuse ahlake ai bataije
ne.
24 Eleki Pilatuse iteu lepate kena paku
Yesuse ahlake ai batai leke Imata lulu esi
kloloe lokoije.
25 Kai isirie Barabase maka bunure lulu
esi kotie beine, yo iriluke Yesuse etesi kena
esi hukumeNi lulu esi sukare.

Tamata esi paku Yesuse ahlake ai batai 23:26-43
(Mat. 27:32-44; Mrk. 15:21-32; Yoh. 19:17-27)

26 Eleki kena esi keri Yesuse, esi tetue
tamata Kirene sae eni nane Simone, ileu
bei kota mulini. Esi kerikeni eleki esi pak-
sai keri Yesuse Eni ai batai rebe tatike pine
esi paku Yesuse kenare. Eleki ilulu Yesuse
muline.
27 Tamata bokala esi lulu Yesuse eleki
ete mere lekwe matabinana esi luluI. Hoko
matabinana meru esi ranie Yesuse.
28 Po Yesuse Ihali lokosi kai Ibeteke
lokosi be, “Matabinana bei Yerusaleme!
Imi ranie Au yake po imi ranie ruami kai
imi anaru.
29 Le namake roma esi petu hoko tamata
esi beteke be, ‘Mise lesi bina rebe ikeu
blublulu kwale mo, kai rebe eni nanae sae
mo kai isusu kwete tone kwale mosa!’
30 Kena petu mere tamata esi beteke loko
ulata nanukaru be,

‘Ulate mai robi sepe ami.’ Kai esi
beteke loko ulata rokonaru be, ‘Mai
robi obi ami.’

31 Le ete Au rebe sala sasaisa more, esi
ono susate ete Au ele mere, hoko ete imi
rebe ono sala bokalaru, tamata esi ono
susate lesi ete imi leneka. Au lupe ai
matane hoko aure kotu mo. Po imire
tamata ono dosa hoko imi lupe ai nsekile
rebe aure kotu pusure.”
32 Kai esi keri tamata neuna lua lekwe
kena esi pakusi ahlake ai batai leke esi
mata sakesa kai Yesuse.
33 Eleki kena esi roma otoi sae, esi nane
Ulu alati, esi paku Yesuse ahlake ai bataije
ete mere kai tamata neuna luaru lekwe esi
paku luasi ahlake ai bataije neka. Hoko sae
kena leiNi makwanale kai sae kena leiNi
mapale.
34 Eleki Yesuse Ikotie loko AmaI be, “Am-
ate, ampune esi neunaru le esi rekwa saisa
rebe esi onore mo!” Eleki esi poie undi
leke esi rekwa be sire pine isupu Yesuse
Eni lapunaru.
35 Tamata bokala esi kele lia loko Yesuse
yo tamata Yahudi esi elakaru esi toaeNi
be, “Yesuse meije, Ihlamate tamata makete
yele, hoko sebeie Ihlamate ruaI, sepo Ile
Maka Hlamate rebe Alla IulakeIne.”
36 Kai solaluaru lekwe esi lepa tiae ete
Yesuse neka. Esi riluke anggure maklinute
eteI.
37 Kai esi beteke be, “Sepo Ale Kamale
Yahudi hoko ono hlamate ruaMu.”
38 Eleki ete mere esi leki ndete baba bei
Yesuse uluIje be, “Tamata Yahudi esi Ka-
male.”
39 Ile sae bei tamata ktolona lua rebe
pakusi kena ai batai sakesa kai Yesuse
isobue Yesuse be, “Ale Maka Hlamate
moyo. Aono Ahlamate kai ami lekwe.”
40 Po ile saere ilakeni be, “Suke rilamu
le Alla le ale tamata ktolone, asupu huku-
mane sakesa kaiNi.
41 Luai supu hukumane meije lulu luaiki
dosare, po Yesuse Iono dosa sasaisa mo.”
42 Eleki ibeteke be, “Yesuse, kena Alu-
ake lomei suike kena pletae ami tamatare,
Anete loko au.”
43 Yesuse Ibeteke lokoi be, “Ahlaleke
lokoKu! Petu meije arue kai Au ndete
surga.”

Teu Yesuse Eni nasite 23:44-49
(Mat. 27:45-56; Mrk. 15:33-41; Yoh. 19:28-30)

44 Eleki kena olasa butu esa lesini lua
hkwatare, pusue nusare kpetu hoko kpetu
roma olasa telu kmau,
45 le lemataije hita mo. Eleki obite nu-
rui elake rebe blulute mpai Tuhane Eni
Lumare esi lalei rebe ereba sokati mise titi-
naije, ekahie bei ndete roma mpe.† 46 Eleki
Yesuse Ikloloe loko AmaI be, “Amate, Au

† **23:45** Obite nuruije kahire esi natire be akmenare tamata dosare ikeu me Tuhane oaije mo po bei Yesuse Imatare, mere Ibuka lalane kena keu lansune loko Tuhane.

riluke Auku nasite eteMu." Eleki kena Ilepa pelare teu Eni nasite sosoli ne.

47 Eleki solalu utune esare esi elake iselu yelu rebe uono mere hoko iisike Alla be, "Tinai, tamata meije eni sala sae mo!"

48 Kai tamata bokala rebe esi kele lupu ete mere kena esi selu Yesuse, esi selu yelu rebe uono mere hoko esi leu kai kaplalesi titinai.

49 Kai Yesuse Eni ebearu kai matabinana rebe esi luluI bei ndete Galilea kena layani Yesuse esi selu pusue yelu rebe uono meru bei lauke.

Yusupe ihnouke Yesuse kena liane benai 23:50-56
(Mat. 27:57-61; Mrk. 15:42-47; Yoh. 19:38-42)

50-51 Eleki tamata sae me eni nane Yusupe. Ibei kota Arimatea me otoi Yudea. Lulu Tuhane, ile tamata nkenale. Inamake petu kena Alla Ipletae tamatare. Ile, agamare esi elake maka teu pakala lekwe. Po kena teu pakala ete Yesuse isuka kena bunu Yesuse mo.

52 Ikeu loko Pilatuse leke ikotie Yesuse leke ihnoukeNi.

53 Eleki Yusupe itati Yesuse bei ai tutine eleki ikeriNi me liane benai rebe kalie me ula bature. Eleki ikopaI kena obite nurui nanuke misete eleki itolaeNi kena liane benai mere. Liane benai mere esi tolae matale kenae rebai sae mosa.

54 Petu mere, petu kena moa manane pise ono saisa neka le totonaije tamata Yahudi esi petu pleije reneka.

55 Eleki ete mere matabinana rebe esi lulu Yesuse bei ndete Galileare esi keu sakesa lekwe kena selu liane benai mere kai esi selu be tola Yesuse etika.

56 Eleki matabinana meru esi leu pine esi aknekae leite boini ntelete kena esi tolaele kena Yesuse. Eleki kena tamata Yahudi esi petu pleije esi lulu Torate hoko kerike sasaisa.

24

Yesuse Ikwana suike bei matale 24:1-12
(Mat. 28:1-10; Mrk. 16:1-8; Yoh. 20:1-10)

1 Kena petu miku bebeleti matabinana meru esi keri leite boini ntelete rebe esi aknekaele kena esi tolaele kena Yesuse me liane benai laleije.

2 Eleki kena esi roma me liane benaije esi selu batu elake rebe epele lutike liane benaije ekloli bei liane benaije peneka.

3 Kena esi kusu mpai liane benai laleije esi selu Tuhane Yesuse Ime moneka.

4 Eleki esi kele totakesi le Yesuse Ime moneka. Eleki hkutukesi yo sie luaya esi kele tehaikesi. Luasi pakiane selue kliti.

5 Eleki rilasi titinai hoko esi tatu lope tapele po tamata lua meru esi beteke lokosi be, "Le mula pine imi nikwa Ile kwanale bei mei tamata matale?

6 Iete meije moneka. Ikwana suike bei matale peneka. Imi nete suike loko saisa rebe Ibeteke ete imi kena Indete Galilea sare

7 be, "Au, Tamata Eni Nanae esi riluke Au ete tamata rebe esi hlaleke loko Alla mo eleki esi paku Au ahlake ai batai eleki Au mata po kena petu luare Au kwana suike bei matale."

8 Eleki esi nete suike loko Yesuse Eni lepate mere.

9 Kena esi leu bei liane benai mere esi alenake pusue yelu rebe uono etesi me liane benaije ete Yesuse Eni maka ulaka sie butu esa lesini esaru kai Eni maka lulua maketaru.

10 Matabinana meru: Maria bei Magdalene, Yohana, kai Maria, Yakobuse inai. Kai matabina maketa rebe esi sakesa kaise esi beteke ete Yesuse Eni maka ulakaru lekwe.

11 Po esi betinake matabina meru esi lepa kleklema hoko esi lene loko esi lepataru mo.

12 Po Petruse ikeleke kai ibala lora liane benaije. Kena iroma nda liane benaije inobo bebeke lopai lale yo batuke iselu obite nurui nanuke misete rebe kopa Yesuse kenare. Hoko Petruse hkutukeni titinai, eleki ileu. Po inoake me lalei be saisa eono kena Yesuse?

Yesuse IaselukeNi me lalane lorau hena Emause 24:13-35
(Mrk. 16:12-13)

13 Eleki kena petu mere lekwe, Yesuse Eni maka lulua sie luaya esi keu lorau hena sae me esi nane Emause. Hena mere esi lauke kiloa butu esa lesini esa bei kota Yerusaleme.

14 Eleki lulu lalane luasi alenake loko pusue rebe eku uono kena Yesuse.

15 Kena luasi alenare, Yesuse Iluake loko
luasi eleki telusi keu sakesa.
16 Po saisa eono luasi eti luasi rena
Yesuse mo.
17 Yesuse Ibeteke loko luasi be, “Luami
alenake saisa mei lalane meije?”

Eleki luasi kele, kai selu oalaleisu ruow-
elu.
18 Eleki ile rebe eni nane Kleopase
iralake Yesuse be, “Amate, yapine bei
pusue tamata rebe esi luake me kota
Yerusaleme, ale ruamu pine arekwa saisa
rebe eono pamuli meije mo piseo?”

19 Eleki Yesuse Ibeteke loko luasi be,
“Saisare?”

Luasi ralakeNi be, “Saisa eono kena
Yesuse bei Nasarete. Ile Nabi. Eni lepataru
kai Eni makerikaru mise titinai ete Alla kai
mise ete tamata.
20 Po imamaru kai amiki elakaru esi
rilukeNi ete tamata kena esi bunuI hoko
esi pakuI ahlake ai batai eleki Imata.
21 Eleyo kena bunuI mosare ami
hlalekeNi kena Ihlamate ite tamata Israele
po imata petu lua kena meije pene.
22 Po hkutuke ami titinaije neka le amiki
matabinana lua pise telu, kena bebeleti
lakwai esa esi keu lora liane benai rebe
tolaeNi kenare,
23 po esi seluI me moneka. Eleki esi leu
esi beteke be malekataru esi aselukesi etesi
kai esi beteke be, ‘Ikwana suike bei matale
peneka.’
24 Eleki amiki ebea lua pise telu esi keu
lora liane benaije esi selu yo tinai, Ime
moneka.”
25 Eleki Yesuse Ibeteke loko luasi be, “Imi
boro, imi lene loko nabia akmenaru esi
lepataru mo!
26 Maka Hlamate suke Isupu susate ele
mere mina pine Isupu rue kena pleta
sakesa kai Alla.”
27 Eleki Yesuse Iatetuke Alla Eni lepate
kenaI rebe lekie, bei me Musa ilekire eti
roma nabiaru esi lekire ete luasi.
28 Eleki telusi lau bei hena rebe esi keu
lokore moneka hoko Yesuse Iono lupe Ikeu
siba rame,
29 po luasi luti Yesuse be, “Amate, rue
kai ami noma le lemataije suni neka hoko
kpeture reneka.” Eleki Yesuse Ilulu luasi,
kusu me luma kena Intulu kaisi ete mere.
30 Eleki kena esi rue kane Yesuse Irana
rotire eleki Ikotie loko Alla, Ibirele kai Ir-
iluke etesi.
31 Eleki hkutuke luasi be mere Yesuse. Po
sirikeNi sosoli bei luasi.
32 Luasi lepa loko lomai be, “Minae me
lalane kena Ialena kai luaije, Iatetuke Alla
Eni lepataru, luaki lalema ndina titinai.”
33 Eleki kena mere lekwe luasi leu suike
lolete Yerusaleme. Ete mere luasi tetue
Eni maka lulua esa lesini esaru kai tamata
rebe esi me kaise, esi lupuke lomai.
34 Eleki esi beteke loko luasi be, “Tinai,
Tuhane Yesuse Ikwana suike peneka le
IaselukeNi loko Petruse.”
35 Eleki luasi lekwe esi alenake Yesuse
Ialena kai luasi me lalane kai luasi renaI
kena Ibire rotire kena esi kane.

Yesuse IaselukeNi ete Eni maka luluaru pususi leke esi lene lokoI

24:36-49

(Mat. 28:16-20; Mrk. 16:14-18; Yoh. 20:19-23; Ula. 1:6-8)

36 Eleki kena esi alena sa Yesuse Iluake
lokosi kai Ibeteke be, “Hlamate. Imi rue
mise kai Alla.”
37 Eleki hkutukesi kai rilasi le esi noake
be esi selu nitu matale.
38 Eleki Ibeteke lokosi be, “Le mula pine
imi noake be meije Au more?
39 Selu balaKu kai Auku lelale. Meije Au.
Kerike Au kai imi selu le nitu matale hoko
esi tinai kai luline sae mo.”
40 Eleki Iaseluke Eni balaije kai Eni lelale
etesi.
41 Kai esi hlaleke lokoI mosa le lalesi
ndina kuate kai hkutukesi. Yesuse Ibeteke
lokosi be, “Imi manane sae, o?”
42 Eleki esi riluke iane pahpala otoi eteI.
43 Eleki Iranae kai Ikanele me oaisu.
44 Eleki Ibeteke lokosi be, “Meije Auku
lepate ete imi kena ite eri sakesa sa be, ‘Alla
Eni lepate kenaKu rebe me bukua Musa
kai bukua nabiaru kai me bukua Isike Alla
suke uono sa.’ ”
45 Eleki Yesuse Iono lalesi leke esi nati
Alla Eni lepate.
46 Ibeteke lokosi be, “Me Alla Eni lep-
ata rebe lekire ebeteke be, ‘Maka Hlamate
Isupu susate eti Imata po ele petu luare
Ikwana suike.
47 Eleki Auku maka luluaru esi pake
Auku kbasare kena beteke Auku hnau-
naru papelake nusa kai otoi leke tamata
esi hleke bei maka ono dosa leke Tuhane

Iampunesi. Esi keu beteke mere menai bei Yerusaleme eti roma pusue nusa.’
48 Hoko imi pine imi sasike kai alenake be Au mata peneka po Au kwana suike.
49 Kai tatike pine Au natue Alla Eni Rore ete imi reba Amaku Italukele ete imi pende. Po imi namake mei kota meije, roma Alla Ikbasae imi bei ndete surga.”

Yesuse Ibiti lolete surga 24:50-53 (Mrk. 16:19-20; Ula. 1:9-11)

50 Eleki Yesuse Ikerisi siri bei kotare lolete Betania. Ete mere Iriluke misete etesi.
51 Eleki kena erI riluke misete etesi sa, Ibiti beisi lolete surga.
52 Eleki esi tatu pususi lope tapele lokoI eleki esi leu lope Yerusaleme hoko laleisu ndina titinai.
53 Hoko esi keu me Tuhane Eni Luma rame kai esi isike Alla rame.

Sou Misete kena Yesuse rebe Yohanese Ilekiule

Lepate Menai

Sou Misete meije Yesuse Eni maka lulua rebe ibeteke ruai be Yesuse Iokine, ilekie (21:20-24; kai 13:23; 19:26; 20:2; 21:2-7). Sou Misete meije lekie leke tamata rebe esi baisele esi persaye be Yesuse, Maka hlamate rebe Alla ItalukeNi. Ile Alla Eni Nanae. Kai baue hlaleke lokoIje supu rue kai Alla eti pela (20:30-31).

Kena pasale 1 roma pasale 12, ite baise tanda herana itu rebe Yesuse Ionaule. Baue tanda herana meru tamata esi rekwa be Yesuse, Maka Hlamate rebe Alla ItalukeNi. Kai Ile Alla Eni Nanae. Rebai boka ite baise Yesuse IbetekeIne Alla Eni Nanae (1:34; 1:49; 3:16-18; 5:23-25; 11:4; 11:27; kai 20:31). Rebai boka Yesuse Ibeteke ruaI be: “Au meije roti rebe betekele be eono tamata isupu rue kai Alla eti pelare.” (6:35); “Aure saka Hitate (8:12).”; “Aure saka metu (10:7,9).”; “Aure maka raka domba misete (10:11, 14).”; “Aure maka ono tamata ikwana suike kai ono tamata esi rue kai Alla eti pela (11:25).”; “Aure saka lalane (14:6).”; “Aure saka anggure aini (15:1, 5).”. Rebai sae me lekwe Yesuse Ibeteke be “Kena ruele Abrahame mosare, Au me peneka (8:58).”

Isi

1. Yohanese eni lepate memenai kena Yesuse (1:1-18)
2. Tanda herana rebe Yesuse Ionolu kai eni hnauna ete tamata rebe etiluke ete ite be Ile, Alla Eni Nanae (1:19-12:50)
   a. Yesuse Ilayani memenai mei Nusare (1:19-4:54)
   b. Yelu rebe uono me kota Yerusaleme kena petu pleije (pasale 5)
   c. Yelu rebe uono me otoi Galilea kena lau mo petu pesta tamata Yahudiaru esi nete suike loko Alla Isirie esi ntuana menaru bei Mesire (pasale 6).
   d. Yelu rebe uono me otoi Yudea kena lau mo tamata Yahudiaru esi pesta nete suike loko esi ntuana menaru esi ono tale bei ai sanai me otoi nsekile (7:1-10:21)
   e. Yelu rebe uono kena lau mo petu pesta nete suike loko Alla Isirie tamata Israelaru esi ntuana menaru bei Mesire kena kerike Yesuse nere (pasale 11-12)
3. Yesuse Iatetuke Eni maka luluare kena kpetu rebe bobanure esi bunuI nere (pasale 13-17)
4. Kerike Yesuse, BunuI kai Ikwana suike (18:1-20:29)
5. Sou Misete meije esi tujuane (20:30-31)
6. Yesuse Eni hnauna pamuli: Kena Yesuse Ikwana suike, IaselukeNi ete Eni maka lulua sie ituaru (pasale 21)

Yesuse Kristuse mere, Alla Eni lepate kai Hitate ete pusue tamata mei nusare 1:1-18

1 Bei akmena sa kena nusa meije tola mosa Yesuse rebe kotine Alla Eni lepate Ime peneka. Isakesa kai Alla kai Ilere Tuhane Alla lekwe.
2-3 Kena nusa meije tola mosare, Isakesa kai Alla. Itolae nusa meije kai pusue yelu mei nusare lulu Alla Eni pletare.
4 Pusue tamata mei nusare esi nasite beiNi kai bei Eni hidupe nkenale eono tamata esi selu hitate bei Allare.
5 Esi kotiNe Hitate. Le Iono hitate ehita melene kai melene ebunu Hitate mere mo.
6 Takwali mina, rebai sae me Alla Iulake ile sae, eni nane Yohanese.
7 Iluake kena ilepa loko Hitate mere, leke bei ilepare pusue tamata esi hlaleke loko Yesuse.
8 Yohanese mere Hitate mo po batuke iluake kena ilepa loko Hitate mere.
9 Le Hitate tinai rebe Ihita pusue tamatare, Iluake lomei nusa.
10 Hoko Hitate luake, eleki Imei nusa peneka kai Itolae nusa meije lulu Alla Eni pletare po masike ele mere tamata nusa meije esi trimaI mo.
11 Iluake loko Eni negara po Eni tamataru bokala esi trimaI mo.
12 Po pusue tamata rebe esi trimaI kai esi hlaleke lokoIje, Iriluke kbasa etesi kena esi ono Alla Eni nanae.
13 Mere saka ruelesi suike. Ruelesi suike mere lupe piasa ruele kwetele mo. Kai bei mokwai lalei kena supu kwetele mo. Esi ono Alla Eni Nanae le Tuhane Ionosi supu hidupe beluke.
14 Esi kotie Yesuse, Alla Eni lepate ete ite tamatare. Ruaije Alla po Iono tamata

kena Irue sakesa kai ite mei nusa meije po takwali mo kai kena mere ite selu Eni kbasa peneka. Eni kbasare ela titinai le Ile Tuhane Alla Eni Nanae esane. Pusue rebe nkenale bei Allare, ite rekwa titinai kai Alla Eni lale misete rebe mise titinai ete itere, ite rekwa beiNi.

15 Yohanese iluake le tita kena Yesuse be, “Ile meije pine Au betekeNi ete imire be, Iluake pamuli bei au po Eni kbasare ela lesi au le kena ruele au mosare Ime peneka.”

16 Imise titinai. Kai bei Eni lale misete mere pine Iriluke misete rame ete ite.

17 Tuhane Eni hukumaru ite supulu bei Musa. Po Alla Eni misete ete itere kai Eni nkenale, ite rekwae baue Yesuse Kristuse.

18 Sae iselu Tuhane Alla mosa batuke Eni Nanae esane ruaI rebe Isakesa kaiNi kai rebe ItehaikeIne. Kai Eni Nanae esane mere pine Iaseluke AmaI ete ite.

Yohanese ilepa loko ruai ete tamata Yahudiaru
1:19-28
(Mat. 3:1-12; Mrk. 1:1-8; Luk. 3:3-6, 15-17)

19 Petu rebai sae me tamata Yahudiaru esi elaka rebe esi rue me kota Yerusaleme esi ulake imamaru kena sakesa kai tamata Lewi kena esi keu tneu Yohanese. Esi tneui be, “Ale sire?”

20 Eleki Yohanese iralakesi titinai be, “Aure Ile rebe Alla IulakeNi kena hlamate tamatare mo.”

21 Eleki esi tneui be, “Hoko ale sire? Ale nabi Elia, piseo?” Yohanese iombe, “Mo.” Esi ombe, “Ale nabi rebe akmena taluke be tatike pine iluake lomei nusare, piseo?” Iombe, “Mo.”

22 Esi ombe, “Sepo ele mere hoko abeteke ete ami be ale sire? Leke ami leu beteke ete tamata elaka rebe esi ulake ami tneu alere.”

23 Iombe, “Aure tamata rebe ibeteke loko tamata bokala ndete otoi nsekile be, ‘Imi aknekae lalemi leke imi hlaleke loko Alla.’ ” Yohenese ilepa mere lulu akmena nabi Yesaya ibetekele.

24 Tamata rebe esi supu ulake bei tamata Parisiaru,

25 esi ombe, “Sepo ale, Ile rebe Alla IulakeNi kena hlamate tamatare mo, nabi Elia mo, nabi mo, hoko abaptise tamata le mula?”

26 Yohanese iombe, “Au baptise tamata kena kwele. Po kena mere imi sakesa kai Ile sae me po imi rekwaI mo.

27 Ile mere Iluake pamuli beiku po au supu rue sakesa kaiNi mo le Eni kbasare ktili titinai.”

28 Pusue yelu rebe Yohanese Ionolu meru me hena Betania, kwele Yordane rebe Yohanese ibaptise tamataru kenare esi tebai.

Yesuse saka Domba Anai rebe palae ete Allare
1:29-34

29 Eleki ele bobanure Yohanese iselu Yesuse Iluake lokoi. Eleki Yohanese ibeteke be, “Selu, mere Alla Eni Domba Anai rebe Iampune tamata mei nusare esi dosaru.

30 Ile mere pine au beteke be, ‘Iluake pamuli bei au po au rue sakesa kaiNi mo le Eni kbasare ktili titinai.’ Le ruele au mosare Ime peneka.

31 Kena menaije au rekwaI mo be Ile Kristuse. Po au baptise tamata kena kwele leke tamata Israele esi rekwaI.”

32-33 Bei akmena au rekwai mosa po Alla Iulake au baptiseNi kena kwele. Alla Ibeteke loko au be, “Sepo aselu Ro Misete Irulu bei ndete lanite pine esabuke sae hoko Ile mere pine Ibaptise tamataru, Iono Ro Misete Ikbasaise. Eleki roma esi peture au selu Ro Misete selu saka manu abune erulu bei ndete lanite esabuke kenaI pine au rekwaI.

34 Au ruaku seluI peneka hoko au beteke ete imi be Ile meije Alla Eni Nanae.”

Yesuse Eni maka lulua memenaiju
1:35-42

35 Eleki ele bobanure Yohanese ikele me otoi mere kai eni maka lulua lua.

36 Kena iselu Yesuse Ilia ete mere eleki ibeteke loko eni maka lulua meru be, “Selu, Ile mere Alla Eni Domba Anaije!”

37 Sie luaya meru esi lene Yohanese eni lepate eleki esi keu lulu Yesuse.

38 Yesuse Ihali sapa muliNi eleki Iselu esi keu luluIje kai Itneusi be, “Imi nikwa saisa?”

Esi ombe, “Kuru, ami nikwa loko Ale. Arue etia?”

39 Yesuse Iombe, “Mai leke imi ruami selue.” Esi keu kaiNi leke esi selu be, Irue etia. Kena mere kasuke olasa ata kmau, esi

keu kaiNi me Eni maka rue lakwaije, eleki esi rue kaiNi petu mere.

40 Sie luaya rebe esi lene Yohanese eni lepate eleki ile sae bei sie lua meru ikeu lulu Yesuse, mere Andrease, Simone Petruse kwalini mulire.
41 Eleki Andrease ialena kai Yesuse pela eleki ikeu loko kwalini Simone eleki ibeteke be "Kwali, ami tetue Ile rebe Alla IulakeNi kena hlamate tamatare peneka." Mere kena sou Ibranire Mesiase yo sou Yunanire Kristuse.
42 Eleki Andrease iliku Simone loko Yesuse.

Yesuse Ilimese Simone eleki Ibeteke lokoi be, "Ale Simone, Yohanese eni nanae, po namake esi kotie ale Kepase, kena sou Yunanire Petruse, natire be batu."

Yesuse Ikoti Pelipuse kai Natanela leke esi luluI
1:43-51

43 Eleki ele bobanure Yesuse Isuka keu lori otoi Galilea, eleki Inikwa loko Pelipuse roma Itetuini. Eleki Ibeteke lokoi be, "Mai lulu Au!"
44 Pelipuse tamata bei kota Betsaida, Andrease kai Petruse luasi bei mere neka.
45 Pelipuse itetue Natanela eleki ibeteke lokoi be, "Ami tetue Ile rebe Alla IulakeNi kena hlamate tamata rebe Musa ilekiNi me bukua rebe kotiele Alla Eni lepate kai nabia maketaru esi lekiNi me bukua makete peneka. Mere Yesuse, Yusupe Eni nanae, tamata bei hena Nasarete."
46 Eleki Natanela ibeteke lokoi be, "Maka Hlamate Iluake bei hena Nazarete saisa mo. Hena mere to kuate."
47 Eleki Pelipuse ibeteke lokoi be, "Mai ite keu leke ale ruamu seluI." Kena Yesuse Iselu Natanela iluake lokoI, Yesuse Ibeteke be, "Selu, Natanela meije tamata Israele titinai, tamata maka lemake mo."
48 Eleki Natanela itneu Yesuse be, "Tuhane, le mula pine Arekwa auku sifate?" Yesuse Iombe, "Kena Pelipuse ikeri ale mosare, Au selu ame ara aini esi uweije."
49 Natanela iombe, "Ntuane Kuru, Ale, Alla Eni Nanae. Ale, Israelaru esi Kamale."
50 Yesuse Iombe, "Ahlaleke lokoKu peneka le Au beteke be, 'Au selu ame ara aini esi uweije.' Tatike pine aselu tanda herane ela lesi bei meije.
51 Lene loko Auku lepate meije, namake aselu lanite baeke kai Alla Eni malekataru esi rulu sa loko Au, Tamata Eni Nanare."

2

Totliba me kota Kana
2:1-11

1 Eleki kena petu telu suike totliba sae me kota Kana me otoi Galilea, kai Yesuse inaI ete mere lekwe.
2 Yesuse kai Eni maka luluaru esi supu koti kena totoliba mere lekwe.
3 Eleki kena esi anggure pusu peneka, Yesuse inaI beteke lokoI be, "Yesuse, esi anggure pusu peneka."
4 Eleki Yesuse Ibeteke loko inaI be, "InaKu, abeteke ete Au yake. Petu kena Au beteke ruaKue emeije mosa."
5 Po Yesuse inaI beteke loko tamata makerikaru be, "Imi ono lulu saisa rebe Ibetekele neka."
6 Ete mere esi tolae tempayana buina ne kena koa saisa rebe lulu tamata Yahudiaru esi atate suke koare. Tempayana meru buini esare, ekute kwele litera utune.
7 Yesuse Iombe, "Kute kwele kena tempayana meru eti upenu." Eleki esi kute kwele eti upenu.
8 Yesuse Iombe, "Imi ripa toto kai kerie ete totlibare esi elake." Eleki esi kerie ete totlibare esi elake.
9 Eleki kena totlibare esi elake inenake kwele rebe elelie anggure mere pende, irekwa be anggure mere ebei etia mo, po tamata makerike rebe iripare irekwae. Eleki totlibare esi elake ikoti mokwai rebe ikaije.
10 Kai ibeteke lokoi be, "Piasare tamata esi riluke anggure rebe misete titinaije akmena, kai kena esi kinu eti esi nseli peneka pine riluke anggure rebe mise kuate more. Po ale mo, ahnouke anggure misete titinaije eti roma meije pine asiriele."
11 Yesuse Iono tanda herane memenaije emere. Iono mere me kota Kana me otoi Galilea. Iaseluke Eni kbasa elake bei ndete surgare baue tanda herane mere. Hoko Eni maka luluaru esi hlaleke lokoI titinai.
12 Eleki Yesuse Ikeu lori kota Kapernaume sakesa kai inaI kai kwalinisi kai Eni maka luluaru. Esi rue ete mere petua ilaru.

Yesuse Isui tamata maka abelia kai maka tukare kepene bei Tuhane Eni Lumare
2:13-25
(Mat. 21:12-13; Mrk. 11:15-17; Luk. 19:45-46)

13 Kena lau mo tamata Yahudi esi pesta nete suike Alla Isirie esi ntuana menaru bei Mesire, Yesuse Ikeu lolete kota Yerusaleme.
14 Eleki kena Ikusu me Tuhane Eni Lumare, Itetue tamata maka abeli lembu, domba kai manu abune kai maka tukare kepene me Tuhane Eni Lumare esi uweije.
15 Yesuse Iselu ele mere, Iono mekute buai maka hbali eleki Isui pusue esi dombaru kai lembuaru bei Tuhane Eni Lumare. Ihali maka tukare kepenaru esi mejaru eti esi kepenaru utetu liplapu lori lopai.
16 Eleki Ibeteke loko maka abelie manu abunaru be, “Bitike pusulu bei meije. Imi ono AmaKu Eni Lumare kena otoi maka abeli yake!”
17 Hoko Eni maka luluaru esi nete loko lepate matai bei Alla Eni lepate rebe lekire, eombe, “Au oki AmaKu Eni Lumare. Kai bei mere pine ekeri Au kena matale.”
18 Eleki tamata Yahudiaru esi elakaru esi lepa lelie Yesuse be, “Aaseluke tanda herane sae ete ami leke ami rekwa be Akbasa kena ono ele mere.”
19 Yesuse Iombe, “Namake imi selu tanda herane elere: Tuhane Eni Luma meije likwaiele, po Au eleke suikele batuke petua lua.”
20 Esi ombe, “Amiki ntuanaru esi eleke Tuhane Eni Luma meije ekane musuna butu ata lesini ne, yo Aombe Aelekele batuke petua lua o?”
21 Po esi rekwa mo be Yesuse Ibeteke Tuhane Eni Lumare, mere Ibeteke ruaI Eni nanakwalaIje.
22 Hoko kena Ikwana suike bei matale pende, Eni maka luluaru esi nete loko lepate rebe Ibeteke mere. Hoko esi hlaleke titinai loko Alla Eni lepata rebe lekiule kai lepata rebe Yesuse Ilepaele.
23 Kena Yesuse Irue me Yerusaleme kena tamata Yahudiaru esi pesta nete suike Alla Isirie esi ntuana menaru bei Mesire, tamata bokala esi hlaleke lokoI le esi selu tanda herana rebe Ionoule.
24 Po Yesuse ruaI persayesi mo, le tamata eni sifate Irekwae titinai.
25 Kai lepa loko tamata makete eni sipate eteI moneka, le tamata laleije Irekwae.

3

Yesuse Ilepa kai Nikodemuse loko rue kai Alla eti pelare
3:1-21

1 Tamata Parisi sae me eni nane Nikodemuse, ile agama Yahudiaru esi elake sae.
2 Kena kpetu rebai sae me iluake loko Yesuse kai ibeteke be, “Ntuane kuru, ami rekwa be Alla Iulake Ale kena Aatetuke ami. Le tamata makete iono tanda herane kena aseluke Alla Eni kbasare lupe Aonore saisa mo, sepo kbasa bei Allare sae mo.”
3 Yesuse Iombe, “Alene mimise! Tamata rebe ruelei suike more, ile mere sae bei sie rebe Alla Ikbasaise mo.”
4 Nikodemuse iombe, “Ntuane kuru, Tamata rebe intua pende ruelei suike elia? Ikusu suike kena inai tibuine kai inai rueleije yelo?”
5 Yesuse Iombe, “Au beteke ete ale titinai be sepo sae pine ruelei bei kwele kai Tuhane Eni Rore kbasaeni mo hoko ile mere sae bei Alla Eni tamata rebe Ikbasaise mo.
6 Le iteki nanakwalama meiju ite inama iruele ite po rue eti pela kai Allare mere bei Alla Eni Rore.
7 Hkutuke ale yake, sepo Au beteke loko ale be, ‘Ruele ale suike mina pine aono Alla Eni tamata.’
8 Selu balate. Ehbue loko etia neka eleki ite lene esi tuleije po ite rekwa mo be eluake bei etia pise ehbue loko etia. Sakesa kai tamata rebe Alla Eni Rore Iono supu hidupe beluke le ite kbasae Alla Eni Ro mere mo pise ite rekwa Eni lalane mo po ite selu kena tamata esi hidupe pela peture.”
9 Nikodemuse iombe, “Yelu meru uonore elia?”
10 Eleki Yesuse Iombe, “Aatetuke tamata Israelaru yo le mula pine anati yelu mere more?
11 Au beteke ete ale be ami lepae loko saisa rebe ami rekwae kai ami beteke saisa rebe ami selue kena matama ruama. Au beteke meije tinai po alene loko mo.
12 Au lepa loko yelu mei nusa meije apersaye au mo. Ele mere hoko lepa loko yelu ndete surgare lekwe apersaye mo lesi leneka.

13 Sae isa lolete sorga mosa eleki irulu
lomei nusa suike kena ibeteke sorgare ete
imi. Batuke Au, Tamata Eni Nanae, ruaKu
pine rulu bei ndete surga kena beteke sur-
gare ete imi.
14 Kena akmenare Musa isake niakwe
bei tembagare me otoi nsekile leke sire
pine ibitike ului kena selu niakwe mere
isupu hlamate bei niakwe keteije.* Sakesa
neka, Au, tamata eni Nanare namake Au
supu sake kena ai tutini.
15 Leke sire pine ihlaleke loko Aure,
isupu hlamate eti pela.
16 Alla Ioki tamata mei nusa meije titinai
eti Iriluke Au, Eni Nanae esane lomei nusa
meije leke sire pine ihlaleke loko Aure
isupu rue kai Alla eti pela.
17 Le Alla Iulake Au luake lomei nusa
meije kena Au hukume tamata mei nusa
meije mo po kena hlamate tamata mei
nusa meije.
18 Sire pine ihlaleke loko Au, Alla Eni
Nanae esane hoko isupu hukumane mo,
po sire pine ihlaleke loko Au mo hoko Alla
Itutukeni peneka.
19 Alla Itutukeni le Au rebe kotie Aure
hitate, Au luake mei nusa peneka po
tamataru batuke esi trima melene. Esi
trima melene le esi ono neune.
20 Tamata rebe isuka ono neune isuka
hitate mo hoko itehaike hitate mo, leke
iono neune selu yake.
21 Po sire pine iono nkenale hoko iluake
loko hitate leke saisa rebe ionore tamata
esi rekwa be mere lulu Alla Eni sukare.”

Yohanese ilepae loko Yesuse
3:22-36

22 Eleki Yesuse Ikeu sakesa kai Eni maka
luluaru lori otoi Yudea kai Irue kaisi ete
mere kai Ibaptise tamata.
23-24 Kena mere Yohanese maka baptise
ikusu bui mosa. Ibaptise tamata me hena
Ainone tehaike hena Salime, le ete mere
kwele bokala. Tamata bokala esi luake
rame lokoi leke ibaptisesi.
25 Eleki tamata leini rebe esi lulu
Yohanese eni maka luluaru kai tamata
Yahudia sae me esi nasuke lomai loko atate
koa nanakwalare.
26 Eleki esi luake loko Yohanese kai
esi beteke lokoi be, “Kuru, Tamata rebe
Isakesa kai ale ndi kwele Yordane tebaije
kai ale lekwe alepae lokoI peneka, Ibaptise
tamata lekwe kai tamata boka titinai esi
keu lokoI, hoko tamata esi luake loko ite
boka moneka.”
27 Yohanese iombe, “Ele mere neka le
sae iono sasaisa mo sepo Alla ndete surga
Iriluke ktiline etei mo.
28 Imi ruami lene saisa rebe akmenare
au betekele ete imire peneka. Au beteke be
aure Ile rebe Alla ItalukeNi kena hlamate
tamatare mo. Batuke Alla Iulake au luake
akmena beiNI.
29 Meije laleku ndina titinai. Le Ile rebe
au aknekae lalane eteIje Ime peneka. Au
meije batuke tamata piasa. Ile saka mok-
wai rebe iono kena ikai. Saka au aknekae
eni yelu pusulu kena ikaije. Hoko petu
kena mokwaije kai binare luasi kai lomaije
mina pine laleku endina titinai.
30 Pentine, Isupu isike rame kena ono
tamata elake yo au kurane rame ono
tamata tone.
31 Iluake bei ndete surga hoko Iela lesi
bei pusue tamata mei nusare. Po rebe
luake bei nusa meije, batuke tamata nusa
meije neka hoko batuke ilepa loko nusa
meije neka. Ibei ndete surga hoko Iela lesi
bei pusue tamata.
32 Ilepa loko saisa rebe Iselure kai rebe
Ilenere po tamata mei nusa meije sae iper-
saye Eni lepataru mo.
33 Po sire pine ipersaye loko Eni lepataru
hoko inaku be Allare Inkena.
34 Le Yesuse Iluake bei Tuhane Alla hoko
Ilepa loko Tuhane Alla Eni lepataru le
Tuhane Alla Eni Rore kbasaeNi.
35 Tuhane Alla Ioki Eni Nanae Yesuse
titinai kai Iriluke pusue kbasare eteI.
36 Hoko sire pine ihlaleke loko Alla Eni
Nanae mere, isupu rue kai Alla eti pela, po
sire pine ihlaleke loko Eni Nanae mere mo,
hoko isupu rue kai Alla mo po Alla Iaseluke
Eni nasute etesi hoko Ihukumesi bei meije
eti pela.”

4

Yesuse Ialena kai bina sae bei otoi Samaria
4:1-42

* **3:14** Tuhane Iulake Musa isake niakwe leke tamata Israela rebe niakwe keteise esi mata yake. Meije tatu loko ro tiare mo. Ntu. 21:9

1 Tamata Parisiaru esi lene be tamata
boka titinai esi ono Yesuse Eni maka lulua
kai esi kotie Yesuse Ibaptisesi, eti boka lesi
bei rebe luake kena lulu Yohanese.
2 Eleyo Yesuse ruaI baptise mo, po Eni
maka luluaru pine esi baptisesi.
3 Kena Yesuse Irekwa be tamata
Parisiaru esi lene kena saisa rebe Yesuse
kai Eni kwetelaru esi onoule peneka hoko
Ikeu bei otoi Yudea leke leu suike me otoi
Galilea.
4 Kena Ikeure, Ikeue otoi Samaria.
5 Eleki Iluake me kota sae me otoi
Samaria esi nane Sikare. Kota mere lau
bei tapele rebe akmena Israelaru esi ntu-
ana mena Yakupe irilukele ete eni nanae
Yusupe mo.
6 Yakupe eni prigire ete mere. Yesuse
nanaIje kerae lalane hoko Irue me prigi
mere esi leine. Kena mere kasuke olasa
butu esa lesini lua hkwata.
7-8 Eleki Yesuse Eni maka luluaru esi siba
me kota Sikare kena sabe manane.
Takwali mo bina Samaria sae me ilu-
ake kena keri kwele bei prigi mere. Eleki
Yesuse Ibeteke lokoi be, “Kuanae, riluke
kwele ete Au noma.”
9 Bina Samaria mere ibeteke lokoI be,
“AmaKu, Ale tamata Yahudi, aure tamata
Samaria. Le mula pine ama akotie kwele
bei au kena Akinure?” Ilepa loko Yesuse
ele mere le piasare tamata Yahudiaru esi
ono ebe kai tamata Samaria mo.
10 Yesuse Iombe, “Kuanae, sepo arekwa
Au meije sire, kai sepo arekwa Alla Eni
misete rebe Irilukele ete tamatare hoko
kuanae ruamu pine akotie kwele bei Au
kena akinue. Kai namake pine Au riluke
kwele rebe eono hlamate ete ale.”
11 Bina mere iombe, “Ntuane, Amu maka
ripa kwele sae mo kai prigi meije nanu
titinai, hoko Asupu kwele rebe eriluke hla-
mate mere bei etia?
12 Yakupe amiki ntuane mena iriluke
prigi meije ete ami. Ruai eri rana kwele bei
meije kena ikinue kai eni bina kai nanaru
kai eni binatanaru kinu beije neka. Hoko
AmaKu Anoake be Alesi bei amiki ntuane
mena Yakupe yake.”
13 Yesuse Iombe, “Sire pine ikinu kwele
meije, kmalakeni suike sa,
14 po sire pine ikinu kwele rebe Au
rilukele eteije, eti pelare kmalakeni mon-
eka. Le kwele rebe Au rilukele eteije ekeu
rame me laleije eti isupu rue kai Alla eti
pela.”
15 Bina mere iombe, “Ntuane, riluke
kwele mere ete au, leke kmalake au yake
kai au luake lomei kena kerie kwele
yanoma.”
16 Yesuse Iombe, “Keu koti amu mokwai
ilomei.”
17 Bina mere iombe, “Auku mokwai sae
mo.”
Eleki Yesuse Iombe, “Abeteke tinai,
18 le akai mokwaia lima peneka kai mok-
wai rebe irue kai ale mere lekwe amu mok-
wai mo.”
19 Bina mere iombe, “Tuhane, meije pine
au rekwa be Ale nabi.
20 Amiki ntuana menaru esi tatu loko
Alla kena ulate meije po imi tamata Yahu-
diaru imi sukare tamata esi tatu loko Al-
lare batuke me kota Yerusaleme.”
21 Yesuse Iombe, “Kuanae, persaye loko
Au, roma esi petu hoko tamata esi tatu loko
Alla Amate mei ulate meije moneka kai me
kota Yerusaleme moneka.
22 Imi tamata Samariaru imi tatu loko
Alla po imi rekwa mo be Alla mere sire. Po
ami tamata Yahudiaru, ami tatu loko Alla
le ami rekwa beiNi le tatike pine rue kai
Alla eti pelare ebei tamata Yahudi.
23 Po roma esi petu kai esi peture meije
peneka tamata esi tatu loko Alla kena cara
tinai le Alla Eni Rore Itapasi leke esi rekwa
tatu loko Amate Elake. Le Alla Isukare tatu
lokoIje kena cara ele mere.
24 Allare Ro hoko sire pine itatu lokoIje
suke itatu lokoI kena Ro kai tatu titinai.”
25 Bina mere iombe, “Au rekwa be Ile
rebe Alla IulakeNi kena Ihlamate tamata
rebe kotiNe Kristuse namake Iluake. Sepo
Iluake hoko Ibeteke pusue meru ete ami.”
26 Yesuse Iombe, “Abeteke Kristuse,
mere Au rebe mei lepa kai ale.”
27 Kena Yesuse Eri alena kai bina
Samaria mere sa, Eni maka luluaru esi
luake kai hkutukesi le Yesuse Ialena kai
bina Samaria mere. Po sae itneu bina
mere mo be, inikwa saisa pise le mula pine
Yesuse Ialena kaine?
28 Eleki bina mere isebeie eni tempayane
ete mere kai ileu lorau kotare kai ibeteke
loko tamata ete meru be,
29 “Mai selu mina! Auku atate eliare,
Ile sae ete ndare Ibeteke pusulu ete au

peneka. Tinake Ile ndare rebe Alla IulakeNi kena Ihlamate tamatare piseo?”
30 Eleki esi siri bei kotare kena selu Yesuse.
31 Kena tamata bokala meru esi luake mosare, Eni kwetaru esi beteke lokoI be, “Kuru, kane mina.”
32 Po Iombe, “Auku manane mei. Imi rekwa mo.”
33 Eleki Eni maka luluaru esi beteke loko lomai be, “Sae ikeri manane eteI pene piseo?”
34 Yesuse Iombe, “Sepo Au lulu Alla rebe Iulake Aure Eni sukare, kai Au ono pusue makerike rebe Irilukele ete Aure, mere pine eono laleKu endina. Saka tamata rebe tiai sene eleki ikane eti ipilare.
35 Imi beteke be, ‘Bulana ata sa pine ulu hasile esi talei.’ Po Au beteke ete imi be, ‘Selu, tamata Samaria esi luake le esi suka hlaleke loko Au! Sie meru saka ndinu rebe esi hasile plisi peneka rebe ulure yele pende.
36 Meije petu kena ite ulu hasile. Petu meije Alla Iono tamata esi hlaleke lokoI leke seli imi susate. Kai tamata rebe esi hlaleke esi supu rue kai Alla eti pela. Leke saka tamata maka andinu kai tamata maka ulure, ite lalemaru ndina sakesa le ite supu miseta bokala.
37 Le lepate matai be sae iatnane kai sae makete iulure, mere tinai.
38 Le Au ulake imi keu me ndinu rebe imi kerike ktili lokole mo, leke imi supu hasile bokala. Tamata rebe esi akmenare, esi kerike ktili lokole, po imi supu hasile bokala bei esi makerike ktiline mere.’ ”
39 Tamata Samaria bokala bei kota mere esi hlaleke loko Yesuse le bina mere ibeteke be, “Auku atate eliare Yesuse Ibeteke pusulu ete au peneka.”
40 Eleki kena tamata Samariaru esi luake loko Yesuse, esi kotie beiNi leke Irue kaisi. Hoko Irue kaisi petua lua.
41 Kai bei Iatetukeise, tamata bokala esi hlaleke lokoI lekwe.
42 Kai esi beteke loko bina mere be, “Ami hlaleke loko Tuhane mere batuke bei saisa rebe abetekele moneka po bei ami lene ruaI eriNi lepataru kai ami rekwa be Ilere Maka Hlamate tamata mei nusa meije tinai.”

Yesuse Ileu lori Galilea
4:43-45

43 Petua lua peneka, Yesuse Irue me kota Sikare eleki Ikeu lori otoi Galilea.
44 Yesuse Ibeteke peneka be, “Piasare nabi isupu holmate bei tamata me eni hena mo kai eni luma toinu mo.”
45 Po kena Iluake ndi otoi Galilea, tamata ete meru esi sapaI kena misete le esi selu yelu rebe Yesuse Ionolu mpai kota Yerusaleme kena pesta tamata Yahudiaru esi nete suike loko Alla Isirie esi ntuana menaru bei Mesire peneka.

Yesuse Iono tamata makerike me Yahudiaru esi kamale eni otoi maka ruere eni nanare imise
4:46-54
(Mat. 8:5-13; Luk. 7:1-10)

46 Eleki Yesuse Ileu suike me kota Kana me Galilea. Ete mere kena akmenare Yesuse Iono kwele elelie anggure. Tamata sae me tamata makerike ete kamale eni nanare kerakeni me kota Kapernaume.
47 Eleki kena ilene be Yesuse Iluake me otoi Galilea bei mpai otoi Yudea, hoko ikeu loko Yesuse kai ibeteke kenaI leke Ikeu me Kapernaume kena Iono eni nanare eni makerake mise le kerakeni ktili titinai.
48 Yesuse Iombe, “Imi hlaleke loko Aure batuke kena imi selu tanda herane rebe Au onoule.”
49 Eleki tamata makerike ete kamale mere iombe, “Ntuane, keu loko auku anare nunu noma yapine imata.”
50 Eleki Yesuse Iombe, “Akeu noma, le amu anare imise peneka.” Tamata mere ihlaleke loko Yesuse ilepare eleki ikeu.
51 Kena ime lalane tlai, itetue eni tamata makerikaru esi beteke lokoi be, “Ntuane, amu anare imise peneka.”
52 Tamata mere iombe, “Auku anare imise kena olase ilare?”

Esi ombe, “Memane kasuke kena olase esa hkwatare eni musute sirikele.”
53 Kwetele mere amai inete be kena olase mere Yesuse Iombe, “Amu anare imise peneka.” Eleki ruai kai eni luma toini pususi hlaleke loko Yesuse.
54 Yesuse Iono misete meije kena rebai lua kena Iluake me otoi Galilea bei otoi Yudeare.

5

Yesuse Iono tamata makerake imise kena tamata Yahudiaru esi petu plei me tibu Betesda
5:1-18

1 Tamata Yahudiaru esi petu elake
tehaike repeneka eleki Yesuse Ikeu lopai
kota Yerusaleme, leke Ionoe ete mpaije.
2 Me Yerusaleme tehaike metu kusu loko
kotare rebe esi nane metu Domba, ete
mere tibu sae me lulu sou Ibranire kotiele
tibu Betesda. Tibu mere esi otoi lima me
esi leine rebe kotiele serambi.
3 Kai me serambia meru tamata mak-
eraka bokala esi ntulu ete mere. Tamata
matapolala, tamata harekuta kai tamata
sisata rebe esi [tatike tibu mere enlisure.
4 Le Tuhane Eni malekate rerebai rulu
kena tibu mere kai inisuke tibu mere. Kai
sire pine ikusu akmena lope tibure kena
tibure enlisure makerake sasaisa neka
emise beini.]*
5 Ete mere mokwai sae me kerakeni
musuna butu telu lesini kwalu peneka.
6 Eleki kena Yesuse Iselu tamata mere
intulu ete mere, Irekwa be tamata mere
kerakeni takwali peneka. Yesuse Iombe,
“Asuka kena amise o?”
7 Tamata makerake mere iombe, “Ntu-
ane, kena tibure enlisure, sae iruluke au
lope tibure mo. Kai kena au ono kena rulu
lope tibure tamata makete irulu akmena
bei au peneka.”
8 Yesuse Iombe, “Ele mere hoko betu,
bitike amu paile kai keu.”
9 Kai kena mere neka tamata mere imise
sosoli eleki ibitike eni paile eleki ikeu.

Po Yesuse Iono mere kena tamata Yahu-
diaru esi petu pleije, eleyo piasare kena
petu pleije tamata Yahudiaru esi kerike
mo.
10 Hoko tamata Yahudiaru esi beteke
loko tamata rebe imise mere be, “Petu
meije petu plei hoko akeri amu paile yake.”
11 Po iombe, “Tamata rebe Iono au mis-
ere Iulake au be, ‘Bitike amu paile kai keu.’
”
12 Esi ombe, “Sire rebe Ibeteke etemu be,
‘Bitike amu paile kai keure?’ ”
13 Po tamata rebe imise mere irekwa sire
mere moneka. Le Yesuse ikeu me tamata
bokala meru peneka.
14 Kena petu mere neka Yesuse Itetueni
suike me Tuhane Eni Luma laleije eleki
Ibeteke lokoi be, “Meije amise peneka hoko
aono dosa yanoma leke asupu susate rebe
ektili lesire yake.”
15 Eleki tamata mere isiri kai ialenake
ete tamata Yahudiaru be Yesuse pine Ionoi
mise.
16 Hoko tamata Yahudiaru esi atula kena
ono susate ete Yesuse le Iono tamata esi
mise bei makerake kena tamata Yahudiaru
esi petu pleije.
17 Po Yesuse Ibeteke lokosi be, “AmaKu
Ikerike pleti mo eti meije neka, hoko Au
lekwe kerike rame.”
18 Hoko tamata Yahudiaru esi atula ktili
lesi leneka kena bunuI, le batuke Ituli kai
Yahudiaru esi petu pleije mo po kai Ibeteke
be AmaI kena Allare, ele mere hoko Inoake
be Isakesa kai Alla.

Yesuse Ilepa loko Eni kbasare kai nke-nale
5:19-47

19 Yesuse Iralake tamata meru be, “Imi
lene mimise kai persaye! Alla Eni Nanae
meije, Au ruaKu hake sae mo kena ono
saisa rebe Au suka onore. Au suka ono
saisa rebe Au selu AmaKu Ionore. Le saisa
rebe AmaKu Ionore, mere lekwe Au onore
neka.
20 Le AmaKu Ioki Au, kai Iaseluke pusue
rebe ruaI onoule eteKu. Kai namake
Iaseluke makerika maketa rebe uela lesi
bei meije lekwe, leke imi herane.
21 Makerike rebe ela lesire elere: AmaKu
Iono tamata matalaru esi kwana suike, kai
Iono esi supu rue kai Alla eti pela. Au
lekwe ele mere neka. Namake tamata sae
neka rebe Au suka isupu rue kai Alla eti
pelare Au ono isupu rue kai Alla eti pela.
22 AmaKu Iteu pakala ete tamata mo, le
Iriluke pusue Eni kbasa kena teu pakalare
ete Au, Eni Nanare.
23 AmaKu Iono ele mere leke pusue
tamata esi holmate Au lupe esi holmate
AmaKue neka. Sire pine iholmate Au mo,
hoko iholmate AmaKu mo lekwe, rebe Iu-
lake Au lomei nusa meije.
24 Saisa rebe Au beteke meije tinai: sire
pine ilene loko Auku lepataru kai ihlaleke
loko AmaKu rebe Iulake Aure hoko isupu
rue kai Alla eti pela. Ile mere isupu

* **5:4** Ayata meiju kena Alkitape sou Yunania akmenaru sae mo.

hukume mo, le isupu tie bei matale peneka hoko isupu rue kai Alla eti pela.
25 Lene mimise! Namake lau mo petua kena tamata rebe esi saka tamata matale le esi hlaleke lokoKu mosare esi lene Au, Alla Eni Nanare naKue, kai petua meru luake meije peneka. Kai sire pine ilene naKue, isupu hidupe misete.
26 Le Amakue hidupe esi uwei, hoko Iono Au, Eni Nanae meije hidupe esi uwei lekwe.
27 Kai Iriluke kbasa eteKu kena teu pakala ete tamata le kotie Aure Tamata Eni Nanae.
28 Imi herane Auku lepate meije yake le roma esi peture tamata matalaru esi lene naKue,
29 eleki esi siri bei nitulataiju. Sire pine kena eri kwana sare iono misete, ikwana kena petu mere neka kai irue eti pela. Yo sie rebe esi ono tiare esi kwana suike kena supu hukume.
30 Saisa neka rebe Au onore, pusulu bei Au ruaKu sukare mo. Au teu pakala ete tamatare lulu pleta bei Alla. Kai saisa rebe Au teure enkena le Au teue lulu ruaKu sukare mo po batuke Au lulu AmaKu rebe Iulake Aure Eni sukare.
31 Sepo Au lepa le ruaKu hoko saisa rebe Au lepaele, tamata esi noakele tinai mo.
32 Po kena Tuhane Alla Ilepae Au kena tamata esi lenele, Au rekwa be saisa rebe Ilepaele tamata esi lene lokole.
33 Imi ulake tamata loko Yohanese maka baptise leke lene ilepare peneka, kai ilepae nkenale kena Aure ete imi peneka.
34 Saisa rebe Au onoule Au nikwa tamata kena ilepaele ete imi mo, po Au beteke Yohanese eni lepate ete imi leke imi ruami lenele leke Alla Ihlamate imi.
35 Yohanese saka lampu rebe ekliti kai ehita keholi. Kai lalemi ndina kena selu esi hitaije batuke petua ilaru neka.
36 Po makerike rebe AmaKu Iteue kena Au kerikele, rebe kena meije Au kerikele, elesi bei saisa rebe Yohanese ilepae kena Aure. Makerike meije pine etiluke be AmaKu Iulake Au.
37 Kai AmaKu rebe Iulake Aure Ilepae Au ete imi lekwe. Imi lene naIje mosa kai imi seluI mosa.
38 Eni lepataru imi hnoukelu me imi lalemi mo le Au rebe Iulake Aure, meije imi hlaleke lokoKu mo.
39 Alla Eni lepata rebe lekiule imi atetuke rame le imi noake be ono ele mere namake imi supu rue kai Alla eti pela. Alla Eni lepata rebe lekiule otoi leini me ulepae Au lekwe,
40 po imi suka luake loko Au mo leke imi supu rue kai Alla eti pela mo.
41 Au nikwa tamata esi holmate Au mo.
42 Po imire lupe Au mo. Au rekware imi oki Alla mo.
43 Au luake le AmaKu Eni kbasare, imi trima Au mo po sepo tamata makete iluake le ruai eni kbasa, imi trimai.
44 Sepo batuke imi nikwa tamata esi holmate imi, yo imi suka supu holmate bei Alla rebe Esane mo, hoko namake imi hlaleke loko Au moneka.
45 Imi noake be namake Au tutuke imi me AmaKu oaIje yake, le namake Musa rebe imi hlalekeine pine itutuke imi.
46 Le sepo imi persaye saisa rebe Musa ilekiule hoko suke imi persaye Au lekwe, le kena buku rebe Musa ilekiule ubeteke Au lekwe.
47 Po sepo imi pesaye loko saisa rebe Musa ilekiule mo, hoko saisa rebe Au betekele lekwe imi persaye loko more neka.”

6

Yesuse Iala tamata usata lima 6:1-15 (Mat. 14:13-21; Mrk. 6:32-44; Luk. 9:10-17)

1 Takwali mina pine Yesuese Ikeu lopai tlaka Galilea tebai, rebe piasare tamata esi kotiele tlaka Tiberiase.
2 Kena Iluake mpai tlaka tebai, tamata bokala esi keu luluI le esi selu Yesuse Iono tanda herane peneka, rebe Iono tamata makerakaru esi mise bei esi makerakaru.
3 Eleki Yesuse Isa lolete ulate eleki Irue ete mere, kai Eni maka luluaru.
4 Kena mere tamata Yahudiaru esi pesta nete suike Alla Isirie esi ntuana menaru bei Mesire lau moneka.
5 Kena Yesuse Ili keholi, Iselu tamata bokala esi luake lokoI. Eleki Ibeteke loko Pelipuse be, “Ite sabe roti bei etia leke tamata bokala meiju esi kanere?” (
6 Yesuse Irekwa saisa rebe Ionore peneka po Ilepa ele mere kena Iteheke Pelipuse be ihlaleke ktili pibe mo.)

7 Pelipuse iombe, “Ntuane, masike sabe
roti kena kepene perake utuna lua, kai
masike esi supu teteputi po eromasi mo.”
8 Eleki Yesuse Eni maka luluaru sae
rebe eni nane Andrease, Simone Petruse
kwalini iombe,
9 “Ete meije kwete mokwai sae mei ikeri
roti buai lima rebe ono bei terigu rebe esi
beline ela mo kai iana inai lua. Po meije
upela tamata bokala meiju mo.”
10 Yesuse Iombe, “Ulake tamata meru esi
rue.” Otoi mere melate hoko esi rue kena
melate neka. Tamata meru pusuise kasuke
tamata mokwaia sie usata lima. Some bina
kai kwetela mosa.
11 Eleki Yesuse Irana rotia meru kai
Ikotie trima kasi loko Alla. Pela bei
mere Ibire rotiaru kai Ilarakele ete tamata
bokala meru. Kai Ilarake ianaru etesi
lekwe. Hoko esi kane eti esi pila titinai.
12 Kena pususi kane pila peneka Yesuse
Ibeteke loko Eni maka luluaru be, “Imi
lupuke rotia lesina meru, hleke otoi sae
yake.”
13 Eleki esi lupuke rotia lesinu kena
sokata butu esa lesini lua penuta.
14 Tamata bokala meru esi selu Yesuse
Iono mere hoko esi beteke be, “Tinai, Ile
meije nabi rebe Alla Italuke be Iluake
lomei nusare.”
15 Yesuse Irekwa be tamata meru esi lu-
ake kena esi keriNi leke esi bitikeNi kena
kamale etesi, hoko Ikeu beisi lolete ulate.

Yesuse Ikeu ndete kwele babai 6:16-21 (Mat. 14:22-33; Mrk. 6:45-52)

16 Kena kmau peneka Yesuse Eni maka
luluaru esi keu lope tlaka leine.
17 Eleki esi sa soa buini leke esi sai
lopai kota Kapernaume. Kena mere kpetu
peneka po Yesuse Iluake lokosi mosa.
18 Eleki kena mere me tlakare kohu le
sanute elake.
19 Eleki kena esi sai kasuke kiloa lima
pise ne, esi selu Yesuse Iluake lokosi kai
Ikeu ndete kwele babai. Hoko rilasi titinai.
20 Po Yesuse Ibeteke lokosi be, “Rilami
yake, meije Au!”
21 Hoko laleisu ndina titinai eti esi kotie
Yesuse Isa kena soa buine lokosi. Kena
mere lekwe esi roma nda kmalane rebe esi
keu lokore.

Tamata bokala esi nikwa Yesuse 6:22-24

22 Eleki ele bobanure tamata bokala rebe
erisi ndi tlaka tebai sare esi nikwa loko
Yesuse le esi noake be memane batuke soa
buini esa ete mere, kai esi rekwa be Yesuse
Eni maka luluaru esi keu kena soa buini
mere, eleyo Yesuse Ikeu kaisi mo.
23 Po kena mere soa buini maketa ilaru
luake bei kota Tiberiase kai utati me
tehaike otoi rebe memane Yesuse ikotie
trima kasi loko Alla le ro tiaru eleki iriluke
ete tamata bokalaru esi kanele.
24 Kena tamata bokala meru esi selu
Yesuse pise Eni maka luluaru esi ete mere
moneka, hoko esi sa soa buina meru kai
esi keu lopai kota Kapernaume kena nikwa
loko Yesuse.

Yesuse saka roti rebe eono tamata ihidupe 6:25-59

25 Kena tamata bokala meru esi tetue
Yesuse me tlaka tebai mere, esi ombe,
“Ntuane Kuru, Aluake ete meije olase ila?”
26 Eleki Yesuse Iombe, “Imi nikwa loko
Au le imi nati tanda herana rebe Au onolu
ete imire mo, po imi nete batuke kane leke
pila. Au beteke meije tinai.
27 Batuke lalemi kena kerike loko man-
ane rebe tatike pine pusue kai puluele
yake. Po suke lalemi kena kerike loko man-
ane rebe pulue mo kai rebe eono supu rue
kai Alla eti pelare. Manane mere namake
Au, Tamata Eni Nanare, Au rilukele ete imi,
le Alla Amate Iriluke kbasa eteKu peneka
kena Au ono mere.”
28 Esi ombe, “Ele mere hoko suke ami ono
saisa leke elulu Alla Eni sukare?”
29 Yesuse Iombe, “Rebe Alla Isukae bei
imire meije: Isukare, imi hlaleke loko Au
rebe Alla Iulake Aure.”
30 Esi ombe, “Ele mere hoko Aono tanda
saisa leke ami selue kai ami hlaleke loko
Ale? Asuka ono saisare?
31 Amiki ntuana menaru esi kane man-
ane rebe kotiele manna ndete otoi nsekile.
Mere lekie me Alla Eni Lepata rebe lekire
be: Iriluke roti etesi bei ndete surga leke
esi kanele.”
32 Yesuse Iombe, “Imi lene, meije tinai!
Musa iriluke roti bei ndete surga mo po
AmaKu pine Iriluke roti rebe tinai ete imi
bei ndete surga.
33 Le roti rebe AmaKu Iriluke bei ndete
surgare namake erulu kai eono tamata
mei nusa meije esi supu rue kai Alla eti
pela.”

34 Hoko esi beteke lokoI be, “Tuhane,
riluke roti mere ete ami rame noma.”
35 Yesuse Iombe, “Au meije roti rebe
betekele be eono tamata isupu rue kai Alla
eti pelare. Sire pine iluake lokoKu hoko
eti pelare tiai sene moneka, kai sire pine
ihlaleke lokoKu hoko eti pelare kmalakeni
moneka.
36 Po lupe Au beteke ete imi pende, be
Masike imi selu Au peneka po imi hlaleke
loko Au mo.
37 Pusue tamata mei nusa rebe AmaKu
Irilukesi ete Aure namake esi luake
lokoKu. Kai sire pine iluake lokoKu, Au
trimai.
38 Le Au rulu bei ndete surgare kena ono
saisa rebe Au sukare mo, po kena ono Alla
rebe Iulake Aure, Eni sukare.
39 Ile rebe Iulake Aure Eni sukare pusue
tamata rebe Irilukesi ete Aure sae imata eti
pela yake, po leke Au ono esi supu kwana
suike kena petu rebe nusare kohore.
40 Tinai, AmaKu Eni sukare be pusue
tamata rebe esi nati be Au meije Alla Eni
Nanae kai esi hlaleke lokoKu hoko esi supu
rue mise kai Alla eti pela. Kai Au pine ono
esi kwana suike bei matale kena petu rebe
nusare kohore.”
41 Hoko tamata Yahudiaru lalesi tiake
Yesuse le Ibeteke be Ile, roti rebe rulu bei
ndete surgare.
42 Esi ombe, “Ile meije Yesuse, Yusupe
eni nanare pi moyo? InaI kai amaIje ite
renaise pi moyo? Hoko ibeteke be Irulu bei
ndete surga, mere elia leneka?”
43 Yesuse Iombe, “Imi lalemi tiake Au
yake.
44 Sae kuesa isupu luake loko Au mo,
sepo AmaKu Ikerini loko Au mo. Au meije
pine AmaKu Iulake Au. Kai sire pine Iluake
lokoKu, namake Au ono ikwana suike kena
petu rebe nusare kohore.
45 Kena bukua rebe nabiaru esi lekire
lepate matai eombe, ‘Namake Alla Iatetuke
pusue tamata.’ Hoko pusue tamata rebe
AmaKu Iatetukeise kai esi ono lulu Eni
lepataru, namake esi luake lokoKu.
46 Imi nati sala yake be tamata leini me
esi selu Alla peneka. Batuke Au ruaKu rebe
luake bei Allare pine Au seluI peneka.
47 Au beteke leke imi rekwa be sire pine
ihlaleke loko Au hoko namake isupu rue
mise kai Alla eti pela.
48 Aure roti rebe eono tamata ihidupe.
49 Imi ntuana menaru esi kane manane
rebe kotiele manna ndete otoi nsekile kai
esi mata peneka.
50 Po meije roti rebe erulu bei ndete sur-
gare, emei imi oami. Sire pine ikane roti
meije, isupu rue eti pela.
51 Aure roti rebe rulu bei ndete surga,
roti rebe eono tamata ihidupe. Sire pine
ikane roti meije hoko irue eti pela. Roti
rebe Au betekele, mere tinaKue, rebe
namake Au rilukele leke eono hlamate
tamata mei nusa meije.”
52 Esi lene mere, esi nasuke lomai kai esi
ombe, “Tamata meije Iriluke tinaije kena
ite kanele eono elia?”
53 Yesuse Iombe, “Imi persaye, meije
tinai! Au, Tamata Eni Nanae meije tinaKue
pine sire ikane mo kai ikinu Auku lalakwe
mo hoko isupu rue kai Alla eti pela mo.
54 Tamata rebe ikane tinaKue kai ikinu
Auku lalakwe, Isupu rue kai Alla eti pela,
kai kena nusare kohore Au ono ikwana
suike bei matale.
55 Le tinaKue mere manane tinai kai
Auku lalakwe mere kwele maka kinu tinai.
56 Sire pine ikane tinaKue kai ikinu Auku
lalakwe, iesa kai Au kai Au esa kaini.
57 AmaKu ndete surga rebe Ihidupe Iu-
lake Au kai Au hidupe bei AmaKu. Ele
mere lekwe sire pine ikane tinaKue, isupu
hidupe bei Au saka Au supu hidupe bei
AmaKue.
58 Au meije roti rebe rulu bei ndete
surga, rebe sakesa kai roti rebe imi ntuana
menaru esi kanele mo, le masike esi kane
mere po esi mata peneka. Sire pine ikane
roti meije, isupu rue eti pela.”
59 Yesuse Ibeteke pusue meru me Kaper-
naume, kena Iatetuke me luma ibadare.

Lepata rebe uono tamata isupu rue mise kai Allare
6:60-66

60 Kena tamata esi lene Yesuse Eni lepate,
Eni maka lulua bokala esi lepa loko lomai
be, “Lepate meije ktili kuate. Sire pine iktili
kena ono lulure?”
61 Yesuse Irekwa be Eni maka luluaru
esi lepa kai lomai loko Eni lepataru hoko
Iombe, “Auku lepate eono lalemi tiake Au
o?
62 Batuke Au beteke mere yo lalemi tiake
Au peneka. Hoko sepo imi selu Au, Tamata

Eni Nanare, Au leu suike lolete surga rebe
Au luake beije lekwe hoko elia leneka?
63 Tamata ihidupe batuke bei Ro Mi-
sete. Tamata eni ktiline esi guna sasaisa
mo. Lepata rebe Au beteke ete imi meije
Ro Misete Eni lepate kai lepata rebe eono
tamata irue kai Alla eti pela.
64 Po bei imire leini me esi lene loko
Auku lepataru mo." Yesuse Ibeteke ele
mere le bei menaje Irekwa peneka be siasi
pine esi hlaleke lokoI mo, kai sire pine
namake iriluke Yesuse ete tamata rebe esi
suka bunuije.
65 Yesuse Iombe, "Bei mere hoko Au
beteke ete imi peneka be suke AmaKu
ndete surgare Itapa imi mina pine imi
supu luake lokoKu."
66 Menai bei mere sosoli neka tamata
bokala rebe piasare esi lulu Yesuse esi luluI
moneka.

Petruse inaku ete Yesuse
6:67-71

67 Yesuse Ibeteke loko Eni kwetala sie
butu esa lesini luaru be, "Yapine imi keu
bei Au sa piseo?"
68 Simone Petruse iombe, "Tuhane, mo.
Ami keu loko sire lekwe? Batuke Tuhane
Amu lepate pine eono ami supu rue kai
Alla eti pela.
69 Ami persaye peneka kai ami rekware
Alla IulakeMu, Amise titinai le dosa sae
mo."
70 Yesuse Iombe, "Au ruaKu pine bitike
imi butu esa lesini lua meiju, po tatike pine
ile sae me bei imi iono lulu ro tiare esi
sukare."
71 Yesuse Ibeteke mere, Ibeteke Yudase,
Simone Iskariote eni nanare. Le masike
Yudase mere ile sae bei Yesuse Eni maka
luluaru po tatike iriluke Yesuse ete tamata
rebe esi suka bunuIje.

7

Yesuse kwaliNisi persayeNi mo
7:1-9

1 Yesuse Ikeue otoi Galilea keholi. Isuka
keu me otoi Yudea keholi mo le ete mere
tamata Yahudiaru esi elakaru lalesi kena
bunuI.
2 Kena mere tehaike tamata Yahudi-
aru esi pesta nete suike loko esi ntuana
menaru esi rue kena tala me otoi nsekile
peneka.
3 Eleki Yesuse kwalini muliaru esi beteke
lokoI be, "Akeu bei meije lopai otoi Yudea
leke Amu maka luluaru esi selu tanda her-
ana rebe Aonoule lekwe.
4 Le tamata rebe inikwa ruai eni nane,
ibunike saisa rebe ionore mo. Sepo Aono
tanda herane tekwa, namake suke Akeu
onoe leke tamata mei nusare pususi rek-
wae."
5 Kwalinisi lepa lokoI ele mere le ruasi
lekwe esi hlaleke lokoI mo.
6 Yesuse Iombe, "Kwalia imi, Alla Eni
petu ete Au kena keure emeije mosa. Po ete
imire, petu sasaisa neka imi keure yele.
7 Mei nusare tamata lalesi tiake imi mo
po lalesi tiake Au le Au alenake esi neune.
8 Imi keu loko pesta mere akmena. Au
keu mosa le Auku petu kena keure emeije
mosa."
9 Ibeteke lokosi ele mere kai Ikeu bei otoi
Galilea mo.

Yesuse Iatetuke kena tamata Yahudiaru esi petu elake
7:10-24

10 Kena kwalinisi keu lolete Yerusaleme
loko pesta mere peneka, eleki petua lua
pise telu pine Ikeu po Ikeu akbunike.
11 Kena pesta mere tamata Yahudiaru
esi elakaru esi nikwa lokoI. Esi beteke be,
"Tamata mere Ietiare?"
12 Tamata bokala me pestare esi lepae
Yesuse mamau. Leini esi beteke be Imise
titinai.
Po leini esi beteke be, "Imise mo le Ile-
make loko tamata leke esi keue lalane
tiae."
13 Esi alenake Yesuse po rilasi le yap-
ine tamata maketa esi lene, hoko esi lepa
mamau. Le ruasi lekwe esi rilasi le esi
elakaru.
14 Kena erisi ono pesta sa Yesuse Ikusu
me Tuhane Eni Lumare kena iatetuke ete
mere.
15 Hoko tamata Yahudiaru esi elakaru
hkutukesi. Esi ombe, "Tamata meije Isupu
atetu bei kuru lupe itere mo yo Irekwa yelu
meiju elia!"
16 Yesuse Iombe, "Saisa rebe Au ate-
tukele meije Auku hnauna mo po meije Ile
rebe Iulake Aure, Eni hnaune.
17 Batuke tamata rebe eni hidupe lulu
Tuhane Eni sukare pine irekwa be Auku
hnauna meiju bei Alla pibe bei laleKu ru-
aKu.

18 Sire pine iatetuke bei lalei ruai hoko
inikwa holmate ete ruai. Po sire pine
inikwa Alla Eni nane misere, ilepae misete
rame. Ilemake tamata mo.
19 Imi rekwa Alla Eni pletaru bei Musa
peneka, po imi lulu pleta meru mo. Le
mula pine imi ono kena bunu Aure?"
20 Tamata bokala meru esi ombe, "Sae
iono kena bunu Ale mo. Mere ro tiaru esi
elake kbasae leleuMe."
21 Yesuse Iombe, "Imi pusumi herane yo
batuke Au ono tanda herane esa sa kena
petu plei rebe tamata esi kerike kena more.
22 Eleyo imi ruami lekwe sunate tamata
kena petu plei leke lulu hukume rebe Musa
iriluke ete imire. Sunate mere lekwe Musa
eni hukume mo, po sunate mere iteki ntu-
ana mena Abrahame, Isake kai Yakupe esi
atate.
23 Sepo imi sebeie tamata esi sunate kena
petu plei leke imi lulu Musa eni pleta kena
sunate, hoko Au ono tamata nanakwalaije
pusue mise kena petu pleije imi nasuke Au
le yake.
24 Imi teu pakala ete saere lulu saisa rebe
selure yake po lulu nkenale."

Tamata Yahudiaru esi rare kai lomai be Yesuse Maka Hlamate tinai pibe mo
7:25-31

25 Tamata Yerusalema ilaru esi ombe,
"Ile meije pine esi ono kena bunuIje moyo?
26 Kai selu Ilepa ete tamata bokala meru,
ilepa akbunike mo kai sae ilakeNi mo. Yap-
ine iteki elakaru esi rekwa be Ile mere
pine Alla IulakeNi kena hlamate tamatare
piseo?
27 Po mo piseo, le Ile rebe Alla Iulak-
eNi kena Ihlamate tamatare Ibei etiare ite
rekwa mo. Yo Ile meije, Ibei etiare ite
rekwae."
28 Kena Yesuse Eri atetuke me Tuhane
Eni Lumare sa, Ikloloe be, "Tinai, imi
rekwa Au kai Au bei etiare, imi rekwae,
po Au luake bei laleKu ruaKu mo po Alla
Iulake Au. Ilere mere pine rebe tamata esi
persayeNi po imi rekwaI mo.
29 Au rekwaI le Au luake beiNi kai Iulake
Au."
30 Eleki esi ono kena kerikeNi, po sae
ikerikeNi mo le petu kena kerikeNi mere
mosa.
31 Po bei tamata meru, bokala esi hlaleke
lokoI. Esi beteke be, "Ile rebe Alla Iulak-
eni kena hlamate tamatare Imei tineije
meije peneka le Iono tanda herana bokala
peneka."

Tamata Yahudiaru esi elakaru esi ulake maka rakaru esi kerike Yesuse
7:32-36

32 Tamata Parisiaru esi lene tamata
bokala ete meru esi lepae Yesuse mamau.
Hoko esi keu sakesa kai imama elakaru
kena koti tamata maka raka Tuhane Eni
Lumare leke esi kerike Yesuse.
33 Eleki Yesuse Ibeteke loko tamata
bokala meru be, "Au rue kai imire takwali
moneka eleki Au leu loko Ile rebe Iulake
Aure.
34 Imi nikwa loko Au, po imi tetue Au mo,
le otoi rebe Au rue kenare imi keu lokore
saisa mo."
35 Eleki tamata Yahudiaru esi elakaru
esi tneu lomai be, "Ikeu etia pine ite
tetueNi suike saisa more? Yapine Ikeu
loko iteki tamata rebe esi rue kena otoi
lauke sakesa kai tamata Yunaniaru, leke
Iatetuke tamata Yunaniaru piseo?
36 Le Ibeteke be namake ite nikwa lokoI
po tetueNi mo kai ite keu loko Eni otoi
maka ruere saisa mo. Ilepa mere esi natire
saisare?"

Kwele rebe eono hlamate
7:37-44

37 Eleki petu rebe pentine kena tamata
Yahudiaru esi pestare, mere petu pamuli
sosolike. Yesuse Ikele kai Ikloloe be, "Sire
pine kmalakeni, iluake loko Au leke Au
inukeni.
38 Sire pine ihlaleke loko Au, namake
isupu saisa lulu Alla Eni lepata rebe lekiule
be, 'Namake bei tamata mere laleije, saka
kwele bolai rebe eboboke, eono supu rue
kai Alla eti pela.' "
39 Mere Yesuse Ilepa loko tamata rebe esi
hlaleke lokoIje tatike Ro Misete Ikbasaesi.
Le kena mere Ro Misete mere Iluake mei
nusa mosa, le Yesuse Isupu bitike lolete
leke Iaseluke Eni kbasare mosa.
40 Tamata bokala esi lene Yesuse Ilepa
mere hoko sie leini esi beteke be, "Ile meije
nabi rebe Alla Italuke be IluakeNi lomei
nusare."
41 Kai leini esi beteke be, "Ile rebe Alla
IulakeNi kena hlamate tamatare Imeije
neka."

Po leini esi hlaleke lokoI mo hoko esi ombe, “Ile mere rebe Alla IulakeNi kena Ihlamate tamatare mo. Le Iluake bei otoi Galilea.
42 Le Alla Eni lepata rebe lekiule beteke be Ile rebe Alla IulakeNi kena hlamate tamatare bei otoi Galilea mo po Ile mere kamale Dauta eni anubu hoko Ibei kota Betleheme le kamale Dauta ibei kota mere.”
43 Hoko tamata bokala meru esi rare kai lomai leI.
44 Tamata leini esi ono kena kerike Yesuse, po sae itola bala kenaI mo le petu kena kerikeIne mere mosa.

Nikodemuse ilepa le Yesuse 7:45-52

45 Tamata maka raka Tuhane Eni Luma, rebe ulakesi kena kerike Yesuse esi leu loko imama elakaru kai tamata Parisiaru. Eleki esi tneusi be, “Le mula pine imi keri Tamata mere lomei more?”
46 Esi ombe, “Kwatite! Ami lene sae ilepa lupeI mosa!”
47 Eleki tamata Parisiaru esi ombe, “Ei! Yapine Iliku imi kena lalane tiae piseo?
48 Imi selu, bei iteki tamata elakaru sae ihlaleke lokoI mo, pise bei tamata Parisiaru sae ihlaleke lokoI mo.
49 Po tamata bokala meru esi boro, le esi rekwa bei Tuhane Eni lepate rebe Musa ilekiule mo hoko esi lene loko Yesuse. Namake pine esi supu hkutuke bei Alla.”
50 Eleki Nikodemuse, ile sae bei sie meru rebe akmenare iluake loko Yesuse pende iombe,
51 “Lulu Tuhane Eni lepate rebe Musa ilekire, sebeie ilepa loko saisa rebe ionore mina pine hukumeni sa.”
52 Eleki esi sobueni be, “Yapine ale tamata Galilea lupe Yesuse piseo? Abaise Alla Eni lepata rebe lekiule mimise, hoko arekwa be nabi sae ibei Galilea mo.”

Bina sae isablia 7:53-08:11

53 [Eleki pususi leu me esi lumaru,

8

1 po Yesuse Isa lolete ulate saitune aini bokalaru.
2 Eleki bebeleti lakwai esa sa Ikeu me Tuhane Eni Lumare suike leneka kai tamata bokala esi luake lokoI. Eleki Yesuse Irue kena Iatetukesi.
3 Kena mere kuru Torataru kai tamata Parisiaru esi keri bina sae me lokoI. Esi tetue bina mere isablia. Esi ulake bina mere ikele me tamata bokala meru esi tlaisu.
4 Esi beteke loko Yesuse be, “Kuru, ami tetue bina meije isablia.
5 Kena Tuhane Eni lepate rebe Musa Ilekire ebeteke be raba bina rebe iono ele meije eti imata. Hoko Anoake elia?”
6 Esi beteke ele mere kena esi teheke Yesuse, leke esi supu Yesuse Iono sala, leke esi tutukeNi kena pakala.

Po Yesuse inobo kai Ileki kena balaubuije kena tapele babaije.
7 Po esi tneu Yesuse rame, eleki Ikele Iombe, “Bei imire sire eni dosa sae more, ile mere pine iraba bina meije akmena kena batu.”
8 Eleki Inobo lope suike kai Ileki kena tapele.
9 Kena kuru torataru kai tamata Parisiaru esi lene Yesuse Ilepa ele mere hoko esi keu tamata esesa beiNi sosoli. Menai bei ntuanaru mina pine kwete belukaru esi pamuli. Eti Yesuse ruaI kai bina mere eri kele kena lakwaije.
10 Eleki Yesuse Ikele kai Iombe, “Kuanae, pususi etia pende? Sae ihukume ale moyo?”
11 Bina mere iombe, “Tuhane, sae mo.” Yesuse Iombe, “Au lekwe Au hukume ale mo. Akeu kai bei meije aono dosa yanoma.”]*

Yesuse saka hitate ete nusa meije 8:12-20

12 Yesuse Ibeteke loko tamata bokala be, “Aure saka hitate ete nusa meije. Sire pine ilulu Au hoko irue kena melene moneka po irue kena hitate rebe eono tamata esi supu rue kai Alla eti pelare.”
13 Tamata Parisiaru esi ombe, “Alepae ruaMu ete ami, hoko amu lepata meru nkena mo.”
14 Eleki Yesuse Iralakesi be, “Masike Au lepae sasaisa kena ruaKu ete imi po saisa rebe Au lepaele mere tinai, le Au luake bei etia kai Au keu loko etiare Au rekwae. Po imire mo, Au luake bei etia kai Au keu loko etiare imi rekwa mo.

* **8:11** Ayata meiju kena Alkitape sou Yunania akmenaru sae mo.

15 Imi teu pakala ete tamatare lulu
tamata eni suka, po Au teu pakala ete sae
kuesa mo.
16 Kai sepo Au teu pakala hoko saisa rebe
Au teure enkena, le Au ruaku teue mo
po AmaKu rebe Iulake Aure, luaMa teue
sakesa.
17 Kena buku rebe Musa ilekie rebe imi
atula kena lulure ebeteke be: kena teu
pakalare suke sie luaya esi lepa kena sasike
sasaisare sakesa, hoko lene lokole.
18 Rebe lepae Aure sie luaya me, saere Au
ruaKu kai saere AmaKu rebe Iulake Aure."
19 Eleki esi ombe, "AmaMu Ietia?"
Yesuse Iombe, "Imi rekwa Au mo kai Imi
rekwa AmaKu mo. Le sepo imi rekwa Au
hoko imi rekwa AmaKu lekwe."
20 Yesuse Ibeteke pusue meru kena Iate-
tuke me Tuhane Eni Lumare, me tehaike
otoi maka tolae kepene. Po sae ikerikeNi
mo le mere petu kena kerikeNi mosa.

Tamata rebe esi hlaleke Yesuse more esi mata le esi dosaru
8:21-30

21 Eleki Yesuse Ibeteke loko tamata
bokala meru suike be, "Namake pine Au
keu, kai imi nikwa loko Au po imi tetue Au
mo le otoi rebe Au keu lokole imi supu keu
loko mo. Po imi mata le imi dosaru."
22 Eleki tamata Yahudiaru esi elekaru esi
beteke be, "Yapine Ikeu bunu ruaI piseo?
Eti Ibeteke be otoi rebe Ikeu lokole ite supu
keu loko more."
23 Yesuse Iombe, "Imi bei mpe, bei nusa
meije, po Aure mo, Au bei ndete, bei surga.
24 Bei mere hoko Au beteke ete imi
peneka be namake imi mata le imi dosaru.
Le sepo Au rebe Au betekeKu ete imi pende
pine imi hlaleke lokoKu mo hoko imi mata
le imi dosaru tinai neka."
25 Esi ombe, "Hoko Ale mere sire?" Eleki
Yesuse Iombe, "Au beteke susuike ete imi
pende.†
26 Yelu bokala me sa rebe suke Au
betekelu ete imi kai Au teu pakala ete imi.
Po Ile rebe Iulake Aure Eni lepataru nkena
tinai. Kai saisa rebe Au betekelu ete imi
tamata nusa meije, Au lenelu beiNi."
27 Tamata meru esi nati mo be Ilepa mere
Ilepae loko Alla Amate.
28 Hoko Yesuse Ibeteke lokosi be, "Kena
imi sake Au, Tamata Eni Nanae meije kena
ai tutine mina pine imi rekwa be Au meije,
rebe Au betekeKu ete imi pende kai Au ono
sasaisare bei laleKu mo po Au lepae saisa
rebe AmaKu Iatetukele ete Aure.
29 Kai Ile rebe Iulake Aure, Imei kaiKu.
Isebei Au ruaKu mo, le Au ono saisare eono
laleIje ndina."
30 Kena Yesuse Ibeteke pusue muru,
tamata bokala esi hlaleke lokoI.

Lene loko Alla Eni Lepataru hoko supu tie ite bei dosaru
8:31-36

31 Eleki Yesuse Ibeteke loko tamata Yahu-
dia rebe esi hlaleke lokoI pende be, "Sepo
imi ono lulu Auku lepataru titinai hoko
imire Auku maka lulua titinai.
32 Hoko imi rekwa saisa rebe nkenale kai
mere eono imi supu tie."
33 Esi ombe, "Amire Abrahame eni
anubua. Sae kuesa iono ami kena tamata
makerike rebe eni kbasa sae more rebai
sae mosa, hoko Abeteke be ami supu tie le
mula?"
34 Yesuse Iombe, "Auku lepate meije
tinai. Tamata rebe iono dosa, mere dosare
kbasaeni saka tamata makerike rebe eni
kbasa sae more.
35 Hoko sire pine iono dosa, isakesa kai
tamata makerike rebe irue rame mo, me
luma rebe ikerike kenare. Eleyo ile rebe
tamata makerike ikerike eteije eni nanaru
esi rue ete mere eti pela.
36 Hoko sepo Au, Alla Eni Nanare Au tie
imi, mere imi supu tie titinai."
37 Eleki Yesuse Iombe, "Au rekwa be
imire Abrahame eni anubua, po imi suka
bunu Au le imi suka lene loko Auku hnau-
naru mo.
38 Saisa rebe Au selu Amaku Iaseluke ete
Aure, mere pine Au betekele. Imi lekwe,
imi ono saisa rebe amami esi atetukele ete
imire."
39 Esi ombe, "Amiki upu kena Abra-
hame."
Yesuse Ibeteke lokosi be, "Sepo imire
Abrahame eni anubua titinai hoko saisa
rebe Abrahame ionore imi onoe.
40 Au beteke nkenale rebe Au lenele bei
Amakue ete imi, yo imi suka bunu Au.
Abrahame iono ele mere mo.
41 Imi ono saisa rebe amami ruami esi
onore."

† **8:25** Tamata leini esi noake ayate meije esi natire elere: Au lepa kai imi kena saisa lekwe?

Esi ralake be, “Amire kwetele bei tamata maka ono ntasite mo. Amiki Amate batuke esa, mere Alla ruaI.”
42 Yesuse Iombe, “Sepo imi amate kena Alla hoko suke lalemi noa Au le Au luake beiNi. Au luake, lulu ruaKu suka mo po Alla ruaI pine Iulake Au.
43 Le mula pine imi nati saisa rebe Au betekele more? Le imi tahane kena lene Auku hnaunaru mo.
44 Imi amate kena ro tiaru esi elake kai imi lulu esi sukare. Yele mere maka bunu bei nusare tola menaije sa. Esuka ono nkenale mo, le me esi laleije nkenale sae kwale mo. Sepo elemake, mere elemake tinai le esi sifate ele mere peneka. Yele mere maka lemake, kai maka lemake esi uweije kenae.
45 Po Au beteke nkenale, hoko imi suka lene loko Au mo.
46 Bei imire sire isupu aseluke bukti be Au ono dosare? Le mula pine Au lepae nkenale, imi persaye Au more?
47 Tamata rebe iluake bei Alla, tamata mere itrima Alla Eni hnaunaru. Po imi luake bei Alla mo hoko imi trima Eni hnaunaru mo.”

Yesuse Iela lesi bei Abrahame
8:48-59

48 Tamata Yahudiaru esi ombe, “Ami beteke peneka be Ale mere tamata Samaria, kai ro tiaru esi elake kbasae laleuMe peneka. Ami betekele tinai.”‡
49 Yesuse Iombe, “Ro tiare kbasaeKue mo, po Au holmate AmaKu yo imi sobue Au.
50 Au nikwa kena tamata esi holmate Au mo. Po Ile sae me Isukare Au supu holmate, kai Ile mere pine Iteu pakala.
51 Au beteke meije tinai: sire pine iono lulu Auku hnaunaru, eti pelare imata moneka.”
52 Esi ombe, “Meije pine ami rekwa be ro tiaru esi elake bkasae laleume titinai. Abrahame yo imata peneka, kai nabiaru lekwe pususi mata peneka yo Aombe sire pine iono lulu Amu hnaunaru, eti pelare imata moneka.
53 Abrahame ruai yo imata peneka, kai pusue nabiaru lekwe esi mata peneka, hoko Ale meije sia? Aela lesi bei iteki upute Abrahame yelo?”
54 Yesuse Iombe, “Sepo Au nikwa kena tamata esi holmate Au, hoko esi untune sasaisa mo. Po Amaku pine Iholmate Au. Ile, rebe imi beteke be imi Alla,
55 eleyo imi rekwaI mo po Au rekwaI. Kai sepo Au beteke be Au rekwaI mo, hoko Aure tamata nloene sakesa kai imire neka. Po mo, Au rekwaI kai Au ono lulu Eni hnaunaru.
56 Imi upu Abrahame laleije ndina titinai le namake pine iselu Auku petuaru. Yele, iselu Au peneka kai eono laleije ndina titinai.”
57 Tamata Yahudiaru esi ombe, “Amu musune roma butu lima mosa yo aselu Abrahame peneko?”
58 Yesuse Iombe, “Auku lepate meije tinai: Kena ruele Abrahame mosare Au me peneka. Au beteke meije tinai.”
59 Eleki tamata Yahudia meru esi ono kena rana batu kena raba Yesuse, le Iombe Isakesa kai Alla, po Ikbuni beisi kai Isiri keu bei Tuhane Eni Lumare.

9

Tamata matapolale bei kena ruelei sa Yesuse Ionoi selu
9:1-41

1 Eleki kena Yesuse Ilia, Iselu ile sae me iselu mo bei ruelei menai sa.
2 Eleki Eni maka luluaru esi tneuI be, “Ntuane Kuru, sire iono dosare, ile meije ruai pibe eni elake inaiju, eti ruele ile meije iselu more?”
3 Yesuse Iombe, “Bei ruai mo kai bei eni elake inaiju mo po leke tamata esi selu Alla Eni kbasare kerike kenaije.
4 Kena Auru mei sare saka eru kpita sa, ite kerike loko Alla rebe Inatue Aure Eni makerikaru, le kpetu peneka hoko sae ikerike moneka.
5 Kena Au Aru mei nusa meije sa hoko au ono hitate ete nusa meije.”
6 Eleki kena Yesuse Ilepa pusue meru pela, Iktoe lope tapele eleki Itoha Eni toele kai tapele eleki Iahmulake tamata matapolale mere mataije kenae.
7 Yesuse Iombe, “Akeu koa oalalemu me tibu Siloame.” Siloame esi natire supu ulake. Eleki tamata mere ikeu koa oalaleije eleki ileure mataije selu peneka.

‡ **8:48** Esi kotie Yesuse, tamata Samaria le esi suka tamata Samaria mo.

8 Tamata rebe esi rue tehaike eni lumare kai tamata rebe esi rekwai be akmenare iono tamata kokotire, esi beteke be, “Ile meije rebe maka kotie rame moyo?”
9 Leini esi beteke be, “Tinai, imeije.”
Kai leini esi beteke lekwe be, “Mo, po selui sakai.” Eleki tamata mere ruai beteke be, “Tinai, au meije.”
10 Esi ombe, “Elia pine mataume supu selure?”
11 Iombe, “Ile rebe kotine Yesuse, Itoha tapele kai Eni toele eleki Iahmulakele kena matakue. Eleki Iombe, ‘Keu me tibu Siloame leke koa oalaleume.’ Eleki Au keu kai kena au koa oalalekue eleki au supu selu sosoli.”
12 Esi ombe, “Ietia?” Eleki iombe, “Au rekwa mo.”
13-14 Kena Yesuse Itoha tapele kai Iono tamata mere mataije selure kena tamata Yahuriaru esi petu plei. Eleki esi keri tamata mere loko tamata Parisiaru.
15 Hoko tamata Parisiaru esi tneu tamata mere be, “Elia pine matamu eselure?” Eleki iralake be, “Yesuse Iahmulake matakue kena tapele rebe Ikolaele, eleki au koa oalelekue eleki au selu sosoli ne.”
16 Eleki tamata Parisia leini esi beteke be, “Ile rebe Iono tamata meije iselure, Ibei Alla mo le Iholmate iteki petu pleije mo.”
Po tamata leini esi ombe, “Tamata dosare iono tanda herane ele meije saisa mo.” Hoko esi rare kai lomai.
17 Eleki esi beteke suike loko tamata mere be, “Iono, aselu peneka hoko anoake be Ile mere sire?” Eleki iombe, “Ile nabi.”
18 Po tamata Yahudiaru esi elakaru esi lene lokoi mo be tamata mere akmenare iselu mo kai meije iselu peneka, eti esi keu koti eni elake inaiju.
19 Eleki esi tneusi be, “Meije imi nanae rebe imi betekeni be iselu mo kena ruelei menaije sare o? Hoko elia pine meije iselu pende?”
20 Eleki eni elake inaiju esi ombe, “Ami rekware meije amiki nanae, kai iselu mo bei kena ruelei menaije sa,
21 po elia pine meije iselu pende ami rekwa mo, kai sire pine ionoi selure lekwe ami rekwai mo. Tneu ruai le elake inai peneka hoko ilepa le ruaije yele.”
22 Eni elake inaiju esi lepa ele mere le rilasi le tamata Yahudiaru esi elakaru, le esi teu lepate peneka be sire inaku be Yesuse Kamale Hlamate hoko ikusu luma ibada moneka.
23 Ele mere eti eni elaka inaiju esi beteke be, “Ile elake Inai peneka hoko tneu ruai loko noma.”
24 Eleki esi koti suike ile rebe akmenare iselu more kai esi beteke lokoi be, “Ala ete Alla be alemake mo. Le ami rekwa be tamata rebe Iono mataume selure, tamata dosa.”
25 Tamata mere iombe, “Ile mere tamata dosa pise mo au rekwa mo. Po rebe au rekware be akmenare au selu mo po meije au selu peneka.”
26 Esi ombe, “Iono saisa kenaume? Kai Iono aselure elia?”
27 Iombe, “Au beteke ete imi peneka po imi lene loko au mo. Hoko le mula pine imi suka lene suikele? Imi suku ono Eni maka lulua lekwe piseo?”
28 Esi toaini be, “Ale, tamata mere Eni maka lulua po amire Musa eni maka lulu.
29 Ami rekwa be Alla Ilepa ete Musa peneka po ete tamata mere ami rekwa mo be Ibei eteia.”
30 Tamata mere iombe, “Au rekwa bei imia meiju mo. Iono mataku eselu yo Ibei etiare imi rekwaI mo pe?
31 Ite rekwa be Alla Ilene loko tamata dosa mo batuke Ilene loko tamata rebe kerike lulu Alla Eni pletare kai rebe lulu Eni sukare.
32 Bei kena Alla Itolae nusa meije menai sa sae ilene tamata iono tamata rebe selu mo bei kena ruelei menai isupu selu.
33 Sepo tamata mere bei Alla mo hoko Iono sasaisa mo.”
34 Esi ombe, “Ale meije ruele ale asupu dosa peneka kai meije aatetuke ami yelo?” Eleki esi suini siri.
35 Yesuse Ilene be esi suini siri peneka. Eleki Yesuse Ikeu tetueni kai Ibeteke lokoi be, “Ahlaleke loko Tamata Eni Nanare o?”
36 Iombe, “Tuhane, Ile mere sire? Leke Au hlaleke lokoI?”
37 Yesuse Iombe, “Ile mere aseluI peneka kai mei Ilepa kai ale meije.”
38 Eleki iombe, “Tuhane, au hlaleke lokoMu!” Eleki itatu loko Yesuse.
39 Yesuse Iombe, “Au luake lomei nusare kena tiluke be sire inkena kai sire isala. Au tiluke lalane ete tamata rebe esi rekwa Alla mosare, saka Au ono tamata matapolale iselu. Po tamata rebe esi noake be esi rekwa Tuhane Alla pende namake esi

rue rame kena melene. Esi saka tamata rebe esi selu po esi ono tamata matapolale suike."

40 Eleki tamata Parisia ete meru esi beteke loko Yesuse be, "Hoko, ami meiju lekwe selu moyo?"

41 Yesuse Iombe, "Sepo imi beteke be imi selu mo hoko Tuhane Ileuke sala ete imi mo. Po imi naku be imi rekwa pusue rebe nkenale hoko mere imi ono dosa sa."

10

Yesuse saka dombaru esi maka raka misete
10:1-21

1 Yesuse Ibeteke be, "Imi lene loko Au lepa meije le meije tinai: Sire pine ikusu loko dombaru esi kandane baue esi meture mo hoko mere tamata ndeane kai maka bunu.

2 Po sire pine ikusu loko meture hoko ile mere dombaru esi maka rakare.

3 Tamata rebe iraka meture esi baeke meture etei kai maka raka domba mere eni dombaru ukeu lului le urena esi upuije naije. Ikoti papelake esi nanaru pine isirielu.

4 Sepo isiri pusue dombaru peneka hoko ikeu akmena yo domba meru ukeu lului, le urena naije.

5 Po tamata makete hoko ukeu lului mo, kai unaya beini le tamata makete mere urena naise mo."

6 Mere Yesuse Ialena umpama etesi po esi nati yelu rebe Yesuse Ibeteke etesi mere mo.

7 Hoko Yesuse Iombe, "Imi lene loko Auku lepate meije le meije tinai: Aure saka metu kena kusu loko domba meru.

8 Pusue tamata rebe esi luake akmena bei Aure, esi saka tamata ndeane kai maka bunu kai dombaru lene esi lepare mo.

9 Aure saka metu. Sire pine ikusu baue Au hoko isupu hlamate. Namake isaka domba meru ukusu kai usiri baue meture kena ukinu kai ukane.

10 Tamata ndeane iluake batuke kena indea kai ibunu. Po Au luake leke Au ono tamata esi supu misete bei Alla boka titinai.

11 Aure saka dombaru esi maka raka misete. Dombaru esi maka raka misete, imata seli eni dombaru.

12 Po tamata maketa rebe domba upuije isebasi kena raka dombare esi ono elere; kena esi selu binatane serigala maka kane dombare eluake, esi naya sosoli bei domba meru. Eleki binatana maka kane domba meru uluake kena kane domba meru hoko unaya bei lomai. Maka raka domba meru esi naya le domba meru esie more pe.

13 Esi naya le esi kerike batuke kena supu gaji neka po esi tuli kai domba meru mo.

14 Po Aure, dombaru esi maka raka misete, Au rekwa Auku dombaru. Kai Auku dombaru urekwa Au lekwe.

15 Hoko saka AmaKu Irekwa Au kai Au lekwe rekwa AmaKu. Kai namake Au riluke nanakwalaKue kena mata seli Auku dombaru.

16 Auku domba maketa me lekwe po ulupuke lomai kai Auku domba meiju mosa. Namake Au kerisi leke esi lupuke lomai kai Auku domba meiju. Namake esi lene naKue mina pine esi luake loko domba meiju leke esi rue kena kandane esa. Eleki Au rakasi.

17 AmaKu Ioki Au le Au riluke nanakwalaKue kena mata leke namake Au kwana suike.

18 Sae ibunu Au palani mo. Po Au naku kena riluke nanakwalaKue. Pusue meru lulu Auku suka. Auku kbasa kena riluke nanakwalaKue leke esi bunuKu, kai Au kbasa kena kwana suike le makerike meije, AmaKu Irilukele ete Au."

19 Yesuse Ibeteke ele mere, uono tamata Yahudiaru esi nasuke lomai sosoli suike.

20 Tamata bokala esi beteke be "Lene lokoI yake. Ro tiaru esi elake ekbasaeNi hoko Imake."

21 Po leini esi beteke lekwe be, "Tamata rebe ro tiaru esi elake ekbasaine, piasare ilepa ele mere mo. Ro tiaru esi elake eono tamata matapolale iselure saisa mo."

Tamata Yahudiaru esi trima Yesuse mo
10:22-39

22 Petu kena tamata Yahudiaru esi ono pesta kena nete suike loko esi koa Tuhane Eni Luma me Yerusaleme. Kena mere ndirine talei.

23 Eleki Yesuse ikeu lori lopai me Tuhane Eni Lumare esi otoi rebe esi nane otoi Salomore.

24 Kena mere tamata Yahudiaru esi keholi Yesuse kai esi ombe, "Kuru, roma petu ila sa pine Abeteke be Ale sire? Leke ami noake ale rame yake. Sepo Ale, Ile rebe Alla IulakeNi kena hlamate tamatare titinai hoko Abeteke ntontoli neka."

25 Yesuse Iombe, “Au beteke ete imi
peneka po imi persaye mo. Yelu rebe Au
onoule, mere pine etiluke be Au meije sia.
Mere Au lulu AmaKu Eni pletare.
26 Imi persaye mo le imire auku dom-
baya mo.
27 Auku dombaru ululu Au lepare. Au
rekwasi kai esi lulu Au.
28 Au onosi rue kai Alla eti pela hoko esi
supu susate eti pelare moneka. Kai sae
iranasi bei Au moneka.
29 AmaKu Iriluke pususi ete Au peneka,
Iela lesi bei pusue tamata. Hoko masike
sae lekwe po iranasi bei AmaKu moneka.
30 Au kai AmaKu esa.”
31 Eleki tamata Yahudiaru esi rana batu
leke esi ono kena raba Yesuse leke Imata.
32 Yesuse Iombe, “AmaKu Eni mak-
erika miseta bokala rebe Au kerikele, Au
aselukelu ete imi. Bei pusue makerika
meru andia pine eono imi raba Aure?”
33 Tamata Yahudiaru esi ralakeNi be,
“Ami ono kena raba Ale, bei tanda herane
rebe Aonore mo po le Alepa tiae loko Alla.
Ale mere bei tamata po AonoMu saka Alla.”
34 Yesuse Iombe, “Kena bukua rebe Musa
ilekiule, rebe imi atula kena ono lulure
ebeteke be: Kotie imire Alla Eni nanae.
35 Ite rekwa be pusue Alla Eni lepata rebe
lekire erue eti pela. Hoko tamata rebe
esi trima Alla Eni lepataru, kotise Alla Eni
nanae.*
36 Hoko le mula pine imi beteke be Au
lepa tiae loko Alla le Au beteke be Aure
Alla Eni Nanare? Eleyo Au meije AmaKu
Ibitike Au kai ruaI pine Iulake Au lomei
nusa meije.
37 Sepo Au kerike AmaKu Eni makerika
rebe Iulake Au kerikeule mo hoko hlaleke
loko Au yake.
38 Au rekwa imi persaye loko saisa rebe
Au betekele ete imire mo. Po imi selu Auku
makerike rebe misete hoko bei mere pine
imi hlaleke loko Au. Bei pusue meru imi
rekwa be Au kai Amakue esa.”
39 Eleki esi ono kena kerike Yesuse
leneka po esi supu kerikeNi mo le Ikeu
beisi.

Yesuse Irue me kwele Yordane esi tebai 10:40-42

40 Eleki Yesuse Ikeu suike me kwele Yor-
dane esi tebai me akmena Yohanese maka
baptise iruere eleki Irue ete mere.
41 Tamata bokala esi luake lokoI kai
esi beteke be, “Yohanese iono tanda her-
ane kena tiluke Tuhane Eni kbasare saisa
mo po pusue yelu rebe akmena Yohanese
ilepaelu kena Yesuse, pusulu onore meije
peneka.”
42 Eleki tamata bokala ete mere esi
hlaleke loko Yesuse.

11

Lasaruse imata 11:1-27

1 Ile sae me eni nane Lasaruse, irue me
hena Betania sakesa kai betai Maria kai
Marta luasi.
2 Maria mere bina rebe iahmulake
Tuhane Eni lelale kena leite boini ntelete
kai ibasae kena eni buare. Kena rebai sae
me Lasaruse kerakeni.
3 Eleki Lasaruse betai lua meru esi nauke
loko Yesuse be, “Tuhane, amiki betama
rebe Aokine kerakeni.”
4 Kena Yesuse ilene sou mere eleki
Ibeteke be, “Makerake mere eono imata
mo. Po mere eono leke Alla Isupu isike, kai
eono leke Au, Alla Eni Nanae meije supu
isike lekwe.”
5 Yesuse Ioki Marta, Maria kai Lasaruse.
6 Po kena Yesuse Ilene be Lasaruse ker-
akeni, Iri ono neka kena Irue petua lua ete
mere.
7 Petua lua meru lia, eleki Ibeteke loko
Eni maka luluaru be, “Mai ite leu lori
Yudea noma.”
8 Eleki Eni ketelaru esi beteke lokoI be,
“Ntuane Kuru, beluke meije tamata Yahu-
diaru esi ono kena esi raba Ale kena batu
peneka leke Amata, yo meije Asuka leu lori
leneko?”
9 Yesuse Iralakesi kena umpama be,
“Pitare esi olasa ului butu esa lesini lua
moyo? Hoko sire pine ikeu sakesa kai Au,
mere saka ikeu kena pita hoko pahburueni
mo le iselu nusa meije.
10 Po sire pine ikeu kena kpetu hoko pah-
burueni le hitate sae etei mo.
11 Iteki kwali Lasaruse intulu peneka, po
namake Au keu betukeni.”
12 Hoko Eni maka luluaru esi beteke
lokoI be, “Tuhane, sepo batuke intulu hoko
namake imise bei eni makerake.”

* **10:35** Kena sou Yunanire esi leki be ‘Esi kotise Alla.’

13 Yesuse Ibeteke be Lasaruse intulu
mere natire be imata peneka, po esi nati be
Yesuse Ibeteke Lasaruse intulu piasa.
14 Hoko Yesuse Ibeteke ntoli etesi be,
“Lasaruse imata peneka.
15 Po laleKu endina lekwe, masike Au ndi
mo. Le meije emise lesi ete imi leke imi
hlaleke loko Au. Kena meije, mai ite keu
loko Lasaruse.”
16 Eleki Tomase rebe kotine Didimuse esi
natire kwete kleite ibeteke loko eni ebea
maka lulu maketaru be, “Mai ite keu lululI,
sebeie ite mata sakesa kaiNi.”
17 Kena Yesuse Iluake ndi Betaniare
tamata esi beteke eteI be hnouke Lasaruse
petua ata kena liane benaije peneka.
18 Hena Betaniare etehaike kota
Yerusaleme, esi lauke kasuke kiloa telu.
19 Tamata Yahudia bokala esi luake loko
Marta kai Maria peneka kena ono laleisu
ndina le esi susa loko esi betare imatare.
20 Kena Marta ilene be Yesuse Iluake,
isiri sosoli kena ikeu sapa Yesuse, yo Maria
iri rue me luma.
21 Eleki Marta ibeteke loko Yesuse be,
“Tuhane, kena mere pine Amei hoko be-
taku imata mo.
22 Po au rekware, kena meije neka saisa
rebe Tuhane Akotie bei Allare, Irilukele.”
23 Yesuse Iombe, “Marta, Namake be-
tamu ikwana suike.”
24 Marta iombe, “Yele, au rekware tatike
pine kena nusare kohore Lasaruse ikwana
suike kena tamata mataleru esi kwana
suike.”
25 Yesuse Iombe, “Au meije pine maka
ono tamata ikwana suike, kai Au meije
lekwe pine maka ono tamata isupu rue kai
Alla eti pela. Sire pine ihlaleke loko Au,
masike imata peneka po namake ikwana
suike.
26 Kai tamata kwanale rebe ihlaleke loko
Au, namake isupu rue kai Alla eti pela.
Auku lepate meije apersaye pibe mo?”
27 Marta iombe, “Yele Tuhane, Au per-
saye. Ale Alla Eni Nanae, rebe IulakeMu
kena ono Maka Hlamate mei nusa meije.”

Yesuse Iono Lasaruse ikwana suike 11:28-44

28 Eleki kena Marta ilepa ele mere pela,
ikeu koti kwalini Maria kai isasa lokoi
be, “Ntuane Kuru Iluake peneka, Itneu
lokomu.”
29 Kena Maria ilene mere, ikeleke
nununu eleki ikeu loko Yesuse.
30 Kena mere Yesuse Ikusu hena mosa.
Iri me hena mulini sa, me otoi rebe Marta
itetuIje sa.
31 Tamata Yahudia rebe esi me Maria eni
lumare kena esi ono laleije ndinare esi selu
Maria ikeleke nununu kai isiri, hoko esi
keu lului sosoli le esi noake be ikeu rani me
liane benai rebe hnouke Lasaruse kenare.
32 Kena Maria iluake me otoi mere iselu
Yesuse, eleki itatu me Yesuse oaIje kai
iombe, “Tuhane, sepo kena mere Amei
hoko betaku imata mo.”
33 Kena Yesuse Iselu Maria irani kai
tamata Yahudia rebe esi luake sakesa
kaine esi rani lekwe, hoko Yesuse Isusa
titinai.
34 Yesuse Iombe, “Imi tolae Lazaruse
etia?”
Esi ombe, “Mai Tuhane, keu selui!”
35 Eleki Yesuse Irani.
36 Hoko tamata Yahudiaru esi beteke
loko lomai be, “Selu, laleIje noa Lasaruse
titinai.”
37 Po sie leini beisi esi ombe, “Iono
tamata matapolale esi selu; hoko mula
pine Iono Lasaruse Ikwana suike sasaisa
more?”
38 Yesuse Isusa titinai, eleki Ikeu me
Lasaruse eni liane benaije. Liane benai
mere esi kwara lutike esi meture kena batu
elake.
39 Yesuse Iombe, “Sisae batu mere bei
liane benaije esi meture!”
Eleki matale mere betai Marta iombe,
“Po Tuhane, tolaeni ete meije petua ata
mei peneka hoko boine mpulute peneka.”
40 Yesuse Iombe, “Au beteke ete ale
peneka be: sepo ahlaleke lokoKu hoko na-
make aselu Alla Eni kbasare ela titinai.”
41 Hoko tamata esi sisae batu mere. Eleki
Yesuse Ilimese lolete lanite kai Ibeteke be,
“AmaKu, Au kotie trima kasi neka le
Alene naKue peneka.
42 Au rekware Ara lene naKue rame.
Po Au beteke meije ete tamata rebe esi
kele ete meije leke esi rekwa be Am-
ate Ale pine Aulake Au lomei nusa
meije.”
43 Ilepa ele mere pela, eleki Ikloloe ela
titinai be, “Lasaruse, siri lomei!”
44 Eleki Lasaruse rebe imata petua ilaru
pende isiri bei liane benaije. Eni lelale kai

balaiju, obite nuruije ere bali sa, kai obite maka obi oalele ere obi oalaleije sa.

Yesuse Iombe, “Buka obita meru bei nanakwalaije leke ikeu mise.”

Imama elakaru lalesi esa kena bunu Yesuse
11:45-57
(Mat. 26:1-5; Mrk. 14:1-2; Luk. 22:1-2)

45 Tamata Yahudia rebe esi luake kena ono Maria laleije ndinare, sie bokala beisi esi hlaleke loko Yesuse le esi selu Yesuse Iono Lasaruse ikwana suike.
46 Po leini esi keu alenake saisa rebe Yesuse Ionore ete tamata Parisiaru.
47 Hoko imama elakaru kai tamata Parisiaru esi ulake koti tamata elaka maketa rebe esi teu pakala kena agamare leke esi lupu kaisi. Pususi ombe, “Suke ite ono saisa? Ile mere Iono tanda herane sasaisa neka.
48 Sepo ite sebeieNi ele meije rame, hoko namake tamata bokala esi hlaleke lokoI. Kai namake tamata Romaru esi elakaru esi luake kai esi atia Tuhane Eni Lumare kai iteki tamataru.”
49 Eleki ile sae eni nane Kayapase, Imame Elake kena musune mere, iombe, “Imi rekwa sasaisa mo.
50 Imi rekwa mo be pentine ete iteki tamataru, tamata esa imatare mise lesi bei atia pusue iteki tamataru.”
51 Kayapase eni lepate mere ebei lalei mo, po mere Tuhane Iono ilepaele, le kena musune mere iono Imame Elake hoko mere ilepae Yesuse Imatare ete tamata Yahudiaru.
52 Kai batuke ete tamata Yahudi ruasi mo, po pusue Alla Eni nanaru rebe esi me papelake otoi mei nusare leke esi lupuke lomai kena esa.
53 Eleki bei petu mere tamata Yahudiaru esi elakaru esi lepa lupu kena bunu Yesuse.
54 Bei mere hoko Yesuse Ilepa ete tamata bokala me tamata Yahudiaru oasi moneka. Ikeu bei mere lora kota sae me esi nane Efraime tehaike otoi nsekile. Irue ete mere kai Eni maka luluaru.
55 Kena mere tamata Yahudiaru esi pesta nete suike Alla Isirie esi ntuana menatu bei Mesire lau moneka. Hoko tamata bokala bei hehenaru esi luake me kota Yerusaleme kena esi anditae nanakwalaisu bei esi dosaru, leke esi aknekae lalesi loko petu pesta mere.
56 Esi ninikwa loko Yesuse ete mere. Kai kena esi lupuke lomai me Tuhane Eni Luma uweije esi lepa loko lomai be, “Imi noake elia? Petu pesta meije Iluake mo piseo?”
57 Esi lepa ele mere le imama elakaru kai tamata Parisiaru esi lepae tita peneka be sire pine irekwa Yesuse Ietiare suke ibeteke etesi. Po mere leke esi keu kerikeNi.

12

Maria isoba leite boini ntelete titinai kena Yesuse me hena Betania
12:1-8
(Mat. 26:6-13; Mrk. 14:3-9)

1 Lesike petua ne sa pine tamata Yahudiaru esi pesta nete suike Alla Isirie esi ntuana menaru bei Mesire, Yesuse Ikeu lora hena Betania. Lasaruse rebe Yesuse Ionoi kwana suike irue ete mere.
2 Me Lasaruse eni lumare, esi aknekae manane ete Yesuse kena esi kane sakesa kaiNi, hoko Marta ilayani. Eleki Lasaruse kai eni tamataru esi kane sakesa kai Yesuse.
3 Eleki Maria iluake le leite boini ntelete rebe esi beline ela titinai kasuke litere kwatai. Eleki isoba Yesuse Eni lelale kenae kai ibasa kena eni buare. Hoko esi boine lila pusue luma laleije.
4 Po Yudase Iskariote, Yesuse Eni maka lulu rebe tatike pine iriluke Yesuse ete tamata rebe esi suka bunuIje ibeteke be,
5 “Ei beta, le mula pine leite boini ntelete mere aabelie mo, leke esi kepene arilukele ete tamata susate more? Sepo aabeliele hoko esi beline sakesa kai gaji musune esa.”
6 Yudase ilepa ele mere po inete loko tamata susate mo, le lalei loko kepene. Piasare irana bei kepene rebe irakaule.
7 Yesuse Iombe, “Sebeieni! Iono meije, iakneka kena imi tolae Au kena liane benaije.
8 Tamata susate erisi rue sakesa kai imi rame hoko imi tapasi kena petu andia nere yele, po Au rue kai imi rame moneka.”

Imama elakaru lalesi esa kena bunu Lasaruse
12:9-11

9 Tamata Yahudia bokala esi lene be, “Yesuse Inda Betania.” Hoko esi keu lora. Esi keu batuke kena esi selu Yesuse mo po

esi keu kena esi selu Lasaruse rebe Yesuse Iono ikwana suike bei matale.
10 Bei mere hoko imamaru lalesi esa kena bunu Lasaruse.
11 Le bei Lasaruse pine tamata Yahudi bokala esi keu beisi kena hlaleke loko Yesuse.

Pusue tamata laleisu ndina kena Yesuse Ikusu kota Yerusaleme
12:12-19
(Mat. 21:1-11; Mrk. 11:1-10; Luk. 19:28-38)

12 Eleki ele bobanure tamata bokala rebe esi luake me kota Yerusaleme kena pesta mere, esi lene be Yesuse Ikusu kota Yerusaleme kena petu mere. Ime lalane tlai sa.
13 Eleki esi keu rana yelu sanai saka umae sanai kena holmate Yesuse eleki esi keu sapa Yesuse hoko esi biuwe be,

"Isike Alla! Alla Iriluke misete ete tamata meije, rebe Iluake le Alla Eni kbasare. Ile Kamale Israele!"

14 Yesuse Itetue binatane keledai tlai sae me eleki Isa kenae.* Hoko mere saka Alla Eni lepate rebe leki peneka be,
15 "Tamata Yerusalema, rilami yake! Imi Kamale Iluake loko imi. Iluake Isa keledai tlai."†
16 Kena mere Yesuse Eni maka luluaru esi nati saisa rebe eono mere mo. Po kena Alla Iono tamata esi isike Yesuse le Imata kai Ikwana suike pine Eni maka luluaru esi nete be pusue rebe tamata esi onoe ete Yesuse mere sakesa kai Alla Eni lepata rebe lekilu kena Yesuse.
17 Kai tamata rebe esi selu Yesuse Ikoti Lasaruse isiri bei liane benaije kena Ionoi kwana suike esi keu alenake rame ete tamata makete.
18 Hoko tamata bokala esi keu loko Yesuse le esi lene be Yesuse pine Iaseluke kbasa bei Alla.
19 Eleki tamata Parisiaru esi beteke loko lomai be, "Ite ono tekwa sasaisa moneka. Selu, pusue tamata mei nusare esi keu luluI."

Yesuse Ibeteke NanakwalaIje saka gandume inai
12:20-36

20 Kena pesta tamata Yahudiaru esi nete loko Alla Isirie esi ntuana menaru bei Mesire, tamata bokala esi luake me Yerusaleme kena tatu loko Alla. Kena mere, tamata Yunania leini esi luake kena tatu loko Alla lekwe.
21 Eleki esi keu loko Pilipuse. Pilipuse mere tamata bei Betsaida me otoi Galilea. Esi keu eleki esi ombe, "Ntuane, ami suka tetue Yesuse."

22 Eleki Pilipuse ikeu beteke mere ete Andriase, eleki luasi keu beteke ete Yesuse be, "Ntuane, tamata Yunaniaru esi nikwa lokoMu."

23 Eleki Yesuse Ibeteke loko luasi be, "Petu kena Au, Tamata Eni Nanare supu holmate emeije peneka.
24 Au beteke meije tinai. NanakwalaKu meije saka gandume inaije. Sepo gandume inai esare atnanele kena tapele mo hoko gandume tapa boka mo. Po sepo gandume atnanele hoko ekusu, elabu eleki ebua hoko supu ganduma bokala.
25 Sakesa kai imi tamata mei nusa meije neka. Sire pine inoake batuke loko eni hidupe mei nusa meije yo isuka mata le Au mo, hoko namake eni hidupe mere sirikele. Po sire pine inoake batuke loko eni hidupe mei nusa meije mo, hoko namake Irue kai Alla eti pela.
26 Sire pine ikerike me Auku ndinure namake ilulu Au leke isakesa kai Au kena otoi esa. Kai Amaku Iono isupu holmate lekwe.

27 LaleKue tahane rua susate rebe eluake meije mo hoko namake Au beteke saisa ete Amaku kena meije? Au beteke be, 'Ama Ahetie susate mere bei Au petu meije noma.' Po Au beteke ele mere saisa mo le Au luake lomei nusa meije kena Au supu susate meije neka."
28 Eleki Yesuse Ibeteke loko Alla elere, "AmaKu, tiluke Amu kbasare ete tamata nusa meije leke esi selue leke AmaKu Amu nane supu isike rame."

Yesuse Ilepa ele mere eleki tamata nai bei ndete sorga sosoli be, "Au isike Auku nane peneka namake pine Au isikele suike lekwe."

29 Pusue tamata bokala ete mere esi lene lepate mere. Leini esi beteke be, "Mere kla." Po leini esi beteke be, "Mo, malekate ilepa lokoI."

* **12:14** Yesuse Isa binatane keledai tlaije, mere tiluke be Eni sifate kwakwaeNi mo. † **12:15** Sa. 9:9

30 Eleki Yesuse Ibeteke lokosi be, “Lepate
rebe imi lenele mere loko Au mo po loko
imi.
31 Meije petu kena teu pakala ete nusare
meije peneka. Kena meije Alla Inabu ro
tiaru esi elake rebe kbasa mei nusare.
32 Po sepo petu kena Au supu sake bei
nusa meije‡ hoko Au lupuke pusue tamata
kena luake loko Au.”
33 Yesuse Ilepa mere leke tamata esi
rekwa be namake Imata kena ai tutine.
34 Tamata bokala meru esi beteke lokoI
be, “Kena Tuhane Eni lepate rebe Musa
ilekire ebeteke be Ile rebe Alla IulakeNi kena Ihlamate tamatare Irue eti pela.
Hoko Tamata Eni Nanae mere sire, le
Abeteke be Asupu sake kena ai tutine bei
nusa meije?”
35 Eleki Yesuse Ilepae ruaI etesi be, “Takwali moneka Tamata rebe kotiNe Hitate,
rebe Isakesa kai imire sirikeNi. Meije Hitate Imei sa hoko imi keu sakesaNi yapine
kpetu. Sire rebe ikeu kena melene namake
irekwa mo be ietia.
36 Au beteke ete imi leke imi hlaleke
loko Hitate mere kena Hitate eme kai imi
sare leke tamata esi kotie imire Hitate Eni
kwetele.”
Yesuse Ilepa pela eleki Iheti bei otoi
mere kai Iaseluke oaI etesi moneka.

Tamata Yahudia bokala esi hlaleke loko Yesuse mo
12:37-43

37 Masike Yesuse Iono tanda herana
bokala me tamata Yahudiaru oasi po esi
hlaleke lokoI mo.
38 Esi hlaleke mo leke Alla Eni lepate rebe
akmena nabi Yesaya ibetekele suke eono.
Nabi Yesaya ibeteke be,

> “Tuhane, tatike pine sire ipersaye loko
> iteki lepata meiju?
> Tamata kuesa moneka rebe inaku be
> pusue yelu rebe uono meije bei
> Tuhane Amu kbasare.”

39 Nabi Yesaya ibeteke lekwe be esi per-
saye more bei saisa.
40 Ibeteke be, “Tuhane ruaI pine Iono
mataisu selu mo kai ulu buaisu ela
leke esi selu yake kai esi noake yake
kai leke esi leu suike lokoI yake kai
yapine Iono mise suike kaisi.”
41 Yesaya ibeteke ele mere le iselu Yesuse
Eni kbasare hita titinaije peneka, hoko
ilepa loko Yesuse.
42 Masike ele mere lekwe po tamata
Yahudia boka esi hlaleke loko Yesuse. Kai
tamata Yahudiaru esi elaka bokala lekwe
esi hlaleke loko Yesuse neka. Po esi nehe
kena beteke mo le esi asomi, le rilasi le
yapine tamata Parisiaru esi lakesi kena
kusu Yahudiaru esi luma ibadaru.
43 Esi nehe kena beteke mo kai asomi le
esi suka titinai kena tamata esi isikesi, po
esi noake supu isike bei Allare mo.

Yesuse Eni lepataru pake kena hukume tamata mei nusare
12:44-50

44 Eleki Yesuse Ilepa kena na elake be,
“Sire rebe ihlaleke loko Au, mere ihlaleke
loko Au ruaKu mo po hlaleke loko Ile rebe
Iulake Au lomei nusa meije.
45 Kai sire pine iselu Au peneka hoko
iselu Ile rebe Iulake Aure neka.
46 Au luake lomei nusa kena keri hitate
leke pusue tamata rebe esi hlaleke loko
aure esi rue kena melene yake.
47 Tamata rebe esi lene Auku lepataru
peneka po esi trima more, Au luake kena
hukumesi mo. Po Au luake kena hlamate
nusa meije
48 Po namake kena nusa meije atiare,
pake Auku lepataru kena teu pakala ete
tamata rebe esi trima Au mo le esi trima
Auku lepataru more.
49 Le Au lepa lulu laleKu mo po bei
AmaKu rebe Iulake Au luake Itiluke ete au,
pusue yelu rebe suke Au betekele ete imire.
50 Au rekwa be saisa rebe Iulake Au
betekele ete imire, eono imi rue kai Alla
eti pela. Hoko Au luake, saisa rebe AmaKu
Ibeteke ete Aure, Au betekele ete imi.”

13

Yesuse Ikoa Eni maka luluaru esi lelalaru
13:1-17

1 Eleki ele bobanure pesta tamata Yahu-
diaru esi nete suike loko Alla Isirie esi
ntuana menaru bei Mesire hoko Yesuse
Irekwa peneka be Ileu bei nusa meije loko
Amaije, esi petuaru mere peneka. Yesuse
Ioki Eni tamataya mei nusa meije, kai

‡ **12:32** Supu sake bei nusa meije natire be Yesuse kena ai tutine.

meije esi petua kena Iaseluke be Iokisi titinai.
2 Kena kmaure, Yesuse kai Eni maka luluaru esi rue kane sakesa. Ro tiare esi elake ekbasae Yudase, Simone Iskariote eni nanare laleije menai peneka leke iabelie Yesuse ete tamata rebe esi suka bunuIje.
3 Yesuse Irekwa be AmaI Iriluke pusue nusa meije kena Ikbsae peneka. Kai Irekwa lekwe be Iluake bei Alla, kai namake Ileu suike loko Alla lekwe.
4 Hoko Yesuse Ikele kai Ilesu eni lapu nanuke, kai Ibali akwaIje kena handoke nurui.
5 Eleki Iliti kwele kena baskome inai sae, eleki Iono kena Ikoa Eni maka luluaru esi lelaru kai Ibasa esi lelalaru kena handoke nurui rebe Ibali akwaIje kenare.
6 Kena Ikoa roma Simone rebe kotine Petruse, Simone iombe, “Tuhane, Akoa auku lelale yake.”
7 Yesuse Iombe, “Saisa rebe Au onoe meije anati mosa po tatike pine anati sa.”
8 Petruse iombe, “Yake Tuhane, Akoa auku lelale, au suka kwalele mo le mere mise mo.”
Po Yesuse Iombe, “Sepo Au koa amu lelale mo hoko amu hubungane kai Aure sae mo.”
9 Simone Petruse iombe, “Ele mere hoko, Tuhane, batuke auku lelale yake po balakue kai ulukue lekwe.”
10 Yesuse Iombe, “Tamata rebe isuku pende, iputi pusui peneka. Hoko batuke koa eni lelale neka. Imia meiju imi puti peneka po imi pusumi mo.”
11 Yesuse Ibeteke be pususi more, le namake pine sire iabeliNe Irekwa peneka.
12 Kena Yesuse Ikoa Eni maka luluaru esi lelalaru pela eleki Ialike eni lapu nanuke kai Irue suike. Yesuse Iombe, “Imi nati saisa rebe Au ono ete imire o?
13 Imi kotie Aure Kuru kai Tuhane. Mere tinai, le Aure imi Kuru kai imi Tuhane.
14 Hoko sepo Au rebe imi Kuru kai imi Tuhane Au koa imi lelalaru, imi ruami lekwe suke imi koa lelale lomai lekwe.
15 Au tiluke lalane meije ete imi, leke imi layani lomai lulu saisa rebe Au ono ete imi pende.
16 Auku lepate meije tinai: suke imi lulu Au layani imire le imi ela lesi bei Au mo. Imire Auku makerike. Tamata makerike iela lesi bei ile rebe ikerike eteije mo, kai tamata rebe isupu ulake iela lesi bei ile rebe iulakine mo.
17 Sepo imi rekwa pusue meije peneka pine imi ono lulue hoko Tuhane Iono lalemi ndina.”

Yesuse Ibeteke saisa rebe Yudase isuka onore
13:18-20

18 Yesuse Ibeteke lekwe be, “Namake ile sae me ilulu saisa rebe Au betekele mo hoko namake Tuhane Iono laleije ndina mo. Au bitike imi kena lulu Au hoko Au rekwa lalemi titinai. Imi lene mimise! Bei imire namake ile sae me iono lulu Alla Eni lepate rebe lekire esi lepate matai ebeteke be, ‘Sire pine ikane kai Au kena otoi esa, namake ihali mulini kena ikeu beiKu.’
19 Meije Au betekele ete imi kena eono mosare, leke sepo imi selu yelu rebe Au betekelu ete imi pende uonore, pine imi persaye be Aure sia, rebe Au beteke ete imi pende.
20 Auku lepate meije tinai: Sire pine itrima Ile rebe Au ulakiNe, hoko mere itrima Au peneka. Kai sire pine itrima Au, hoko mere itrima Ile rebe Iulake Aure peneka.”

Yesuse Ilepae Yudase
13:21-30
(Mat. 26:21-25; Mrk. 14:18-21; Luk. 22:21-23)

21 Kena Yesuse Ibeteke mere pela, laleIje susa titinai, eleki Ibeteke ntoli ete Eni maka luluaru be, “Auku lepate meije tinai: Bei imia meiju namake ile sae me iabelie Au.”
22 Eleki Eni maka luluaru esi limese lomai, esi herane titinai le esi rekwa mosa be Yesuse Ibeteke mere sia.
23 Yesuse Eni maka lulu rebe Iokini titinaije irue me Yesuse leine.*
24 Simone Petruse ikode lokoi leke itneu Yesuse be mere sire.
25 Eleki kwetele mere isisa loko Yesuse kai ibeteke be, “Tuhane, sire?”
26 Yesuse Iombe, “Namake Au lutu roti kena obare eleki Au riluke etei, hoko imere.” Eleki Yesuse Irana roti, Ilutu kena

* **13:23** Buku meije Yohanese ilekie. Yohanese isuka beteke ruai eni nane mo. Batuke ibeteke loko ruai be Yesuse Eni maka lulua rebe Iokini titinai.

obare eleki Irilukele ete Yudase, Simone Iskariote eni nanare.
27 Kena Yudase irana roti mere eleki ro tiaru esi elake kbasae laleije sosoli. Yesuse Iombe, “Saisa rebe asuka onore aonoe nunu noma.”
28 Sie rebe esi kane ete mere sae kuesa inati Yesuse Eni lepate loko Yudase mere mo.
29 Leini esi noake be Yesuse Iulake Yudase kena isabe sasaisa kena pakele me pesta mere, pise keu riluke kepene ete tamata susate. Esi noake ele mere le Yudase esi bendahara.
30 Kena Yudase irana roti mere peneke, eleki isiri sosoli. Kena mere kpetu peneka.

Yesuse Ibeteke pleta beluke ete Eni maka luluaru
13:31-35

31 Kena Yudase ikeu peneka, Yesuse Iombe, “Alla Iono tamata esi holmate Au, Tamata Eni Nanae meije, esi petuaru meije peneka. Kai tamata esi holmate Allare baue saisa rebe Au onore.
32 Sepo tamata esi isike Allare baue saisa rebe Au onore, hoko Alla Iholmate Aure baue rebe Ionore. Kai Alla Iholmate Au sosoile reneka.
33 Kuanae imi, Au rue takwali kai imi moneka. Namake imi nikwa lokoKu, po lupe rebe Au beteke ete Yahudiaru esi elakaru pende, meije Au beteke ete imi lekwe be, “Otoi rebe Au keu lokole imi supu keu loko mo.
34 Imi pusumi lene mimise! Meije Au riluke pleta beluke ete imi. Suke imi oki lomai. Imi oki lomaije suke molupe Au oki imire.
35 Le sepo imi oki lomai hoko tamata esi rekwa be imire Auku kwetela.”

Yesuse Iombe namake Petruse ibeteke ete tamata maketa be irekwaI mo
13:36-38
(Mat. 26:31-35; Mrk. 14:27-31; Luk. 22:31-34)

36 Simone Petruse itneu Yesuse be, “Tuhane, namake Akeu etia?” Yesuse Iombe, “Au keu meije asupu keu kai Au mo! Namake pine akeu luluKu sa.”
37 Petruse iombe, “Tuhane, le mula pine au supu keu kai Ale kena meije mosare? Au suka kena mata le Tuhane Amu nane peneka.”
38 Yesuse Iombe, “Petruse, asuka mata le Au tinai o? Alene mimise! Namake manure totlae mosare, abeteke ete tamata makete rebai telu peneka be arena Au mo.”

14

Yesuse Ibuka lalane ete ite kena keu loko AmaI
14:1-14

1 Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru be, “Imi rilami yake. Imi hlaleke loko Alla kai hlaleke loko Au lekwe.
2 AmaKu Eni lumare otoi bokala kena rue. Au keu lokole leke Au aknekae otoi ete imi. Au beteke mere ete imi le imi otoi mere eme titinai.
3 Sepo Au aknekae imi otoije peneka, pine Au leu kena rana imi leke ite keu loko otoi mere leke otoi rebe Au rue kenare ete mere lekwe imi me.
4 Imi rekwa lalene loko otoi rebe Au keu lokore peneka.”
5 Eleki Tomase iombe, “Tuhane ami rekwa otoi rebe Akeu lokore mosa, hoko ami rekwa lalane loko otoi mere elia?”
6 Yesuse Iombe, “Au meje pine ono lalane ete tamata rebe esi keu loko Allare. Bei Au pine tama esi rekwa saisa rebe nkenale bei Allare kai esi supu rue kaiNi eti pela. Sire rebe ikeu loko AmaKu, batuke isakesa kai Au pine tetue AmaKu.
7 Imi rekwa Au peneka hoko mere imi rekwa AmaKu lekwe. Kai meije imi rekwaI kai seluI peneka.”
8 Pilipuse iombe, “Tuhane, tiluke AmaMu ete ami, mere mise ete ami peneka.”
9 Po Yesuse Iombe, “Pilipuse, Au sakesa kai imi takwali peneka, yo arekwa Au more. Sire pine iselu Au, mere sakesa kai iselu AmaKu peneka. Hoko le mula pine abeteke be Au tiluke AmaKu ete imire?
10 Pilipuse, Au kai AmaKue esare apersaye moyo? Au kai AmaKue esa hoko saisa rebe Au betekele ete imire, lenele le mere Au lepae bei laleKu rua mo po Au kai AmaKue esa kai saisa rebe Au onore sakesa kai Ionore neka.
11 Persaye Auku lepataru be Au kai AmaKue esa. Pise persaye loko Au bei tanda herana rebe Au onoule pende.
12 Auku lepate meije tinai. Sire rebe ihlaleke loko Au, hoko tatike pine iono tanda herane lupe Au onoule pende. Tinai,

namake iono tanda herane lesi bei rebe Au onoule le namake Au keu kai AmaKu loko otoi sae me.
13 Kai saisa rebe imi kotiele, Au rilukele
ete imi le imire Auku maka lulu peneka,
leke sisi holmate AmaKu rame bei saisa
rebe Au onoe eteise.
14 Au beteke ete imi suike lekwe be,
‘Saisa rebe imi kotiele kena Auku nane, Au
rilukele pusue ete imi.’ ”

Yesuse Italuke be Alla Iriluke Ro Misete 14:15-31

15 Yesuse Ibeteke lekwe be, “Sepo imi
oki Au titinai hoko imi lulu Auku pletaru
pusulu.
16 Kai namake Au kotie bei AmaKu leke
Iono Ro Misete Ikbasae imi kena seli Au
kena ono imi ktili, kai namake Ikbasae imi
rame.
17 Ro Misete mere bei Alla rebe beteke
nkenale bei Allare. Tamata mei Nusa meije
esi trimaI mo le esi seluI mo kai esi rekwaI
mo. Po imi rekwaI le Ime kai imi kai tatike
pine imi kaiNe esa.
18 Namake Au sebeie imi lupe kwete
kwasoi mo. Po namake Au leu suike loko
imi.
19 Takwali moneka tamata mei nusa
meije esi selu Au moneka. Po namake pine
imi selu Au suike. Namake Au kwana suike
hoko namake imi lekwe, kwana suike
neka.
20 Sepo Au kwana suike peneka pine imi
rekwa be Au kai AmaKue esa. Kai imi
lekwe, esa kai Aure neka.
21 Sire pine itrima Auku lepataru kai
Iono lulue hoko ile mere ioki Au. Amaku
lekwe Ioki tamata rebe ioki Au titinaije. Au
okiNi kai Au aselukeKu etei rame.”
22 Eleki Yudase makete rebe Yudase
Iskariote more iombe, “Tuhane, le mula
pine namake AaselukeMu ete ami, yo ete
tamata nusa meije more?”
23 Yesuse Iombe, “Sepo sire ilulu Auku
lepataru hoko mere ioki Au titinai. Kai
Amaku Iokini. Kena meije Au kai Amaku
Ami me kaini.
24 Sire pine ioki Au mo hoko ilulu Auku
lepataru mo. Kai lepata rebe imi lenelu
pende, mere bei Au ruaKu mo po bei
AmaKu rebe Iulake Au lomeije.
25 Au beteke meije pusue ete imi kena Au
rue sakesa kai imi sare.
26 Po sepo Au leu loko Amaku peneka
hoko AmaKu Iriluke Ro Misete Itapa imi.
Namake Ro Misete mere Iluake kena Auku
nane. Iatetuke imi kena sasaisa neka
kai Ianete imi loko pusue saisa rebe Au
betekele ete imire.
27 Namake Au ono lalemi ndene saka
laleKue ndene kena sasaisa neka. Lale
ndenete ele mere tamata mei nusa meije
sae blake mosa. Hoko kaplalemi yake kai
rila yake.
28 Imi lene Au beteke ete imi peneka
be, ‘Au keu po Au leu suike loko imi sa.’
Sepo imi oki Au titinai hoko namake lalemi
ndina le Au keu loko AmaKu le Eni kbasare
lesi bei Au.
29 Au beteke pusue meiju ete imi peneka
po pusue meru uono mosa, po leke kena
yelu meru uonore imi persaye.
30 Au lepa boka moneka le ro tiaru
esi elake rebe kbasae nusa meije eluake
peneka. Po Ikbasae Au mo.
31 Po namake Au sebeie Au mata leke
Au lulu saisa rebe Amaku Ibetekele pende
leke tamata mei nusa meije esi rekwa be
Au oki AmaKu.
Esalere! Mai ite keu bei meije.”

15

Yesuse saka anggure aini rebe misete 15:1-8

1 Yesuse Ibeteke loko Eni maka luluaru
pake umpama be, “Au meije saka anggure
aini misete kai Amakue saka tamata rebe
eni ndinu anggure mere.
2 Auku sainaiju mere imi. Hoko sanai
rebe ubua more Itetue yo sanai rebe
ubuare Iandita beilu mimise leke ubua
boka lesi leneka.
3 Imi persaye Auku lepataru peneka
hoko imi dosaru sae moneka.
4 Imi esa kai Au kai Au lekwe esa kai imi.
Ai sanaije lekwe ebua bei ruale mo, ebua
sepo ere sakesa kai esi aine. Sakesa neka
imi supu hlamate sepo imi haie Au.
5 Aure saka anggure aini kai imire esi
sanaiju. Sire rebe ihaie Au, Au haieni hoko
isupu hasile boka titinai le sepo imi haie Au
mo hoko imi ono sasaisa moneka.
6 Sire rebe ihaie Au mo isupu poie lupe
poie ai sanaije eleki enseki. Eleki tamataru
esi lupukele eleki esi poiele kena aure leke
tutuele.

7 Sepo imi haie Au kai Auku lepataru imi
lene lokolu hoko imi kotie sasaisa rebe imi
suka kena kotiele bei Aure, imi supue.
8 Sepo imi ono misete sasaisa neka hoko
mere etiluke be imire Auku maka lulu titi-
nai kai mere imi holmate Amaku."

Pleta kena oki lomai
15:9-17

9 Yesuse Ibeteke lekwe be, "Lupe AmaKu
Ioki Au, Au lekwe oki imi. Hoko imi rue kai
lomai lupe Au oki imire.
10 Sepo imi lulu Auku pletaru hoko imi
nete rame loko Au oki imire, lupe AmaKu
Ioki Au rame le Au lulu AmaKu Eni pletaru.
11 Au beteke pusue meiju ete imi leke
laleKu ndinare, eono laleime ndina rame
kai lalemi ndina titinai.
12 Imi lene Auku pleta meije mimise: imi
oki lomai lupe Au oki imire.
13 Tamata rebe isuka kena riluke
nanakwalaije kena mata seli eni ebearu,
ile mere rebe iokisi titinai.
14 Auku ebe kena imi sepo imi lulu Auku
pletaru ete imire.
15 Au kotie imire Auku tamata makerike
moneka le tamata makerike irekwa, ile
rebe ikerike eteije eni makerike mo. Po Au
kotie imire Auku ebe le Au beteke pusue
yelu rebe Au lenelu bei AmaKue ete imi
peneka.
16 Imi bitike Au mo po Au pine bitike imi.
Kai Au teu imi peneka kena imi keu lepae
Sou Misete kai ono tamata boka esi hlaleke
loko Au, kai tamata rebe hlaleke loko Aure
tapa rame leke saisa rebe imi kotiele bei
AmaKu kena Auku nane, Irilukele ete imi
le imire Auku tamata peneka.
17 Auku pleta ete imire meije, 'Suke imi
oki lomai.' "

Tamata mei nusa meije lalesi tiake
Yesuse kai Eni maka luluaru
15:18-27

18 Yesuse Ibeteke lokosi suike lekwe be,
"Sepo tamata lalesi tiake imi hoko nete be
lalesi tiake Au akmena bei imi peneka.
19 Imi lulu tamata mei nusa meije esi
sukare hoko lalesi tiake imi mo po Au
bitike imi bei tamata mei nusa meije
peneka hoko imi lulu tamata mei nusa
meije esi sukare moneka, hoko lalesi tiake
imi.
20 Imi nete loko saisa rebe Au betekele
ete imi pende be, tamata esi ono susate ete
Au peneka hoko esi ono susate ete imire
neka. Kai sepo esi lulu Auku lepataru
hoko esi lulu imi lepataru neka. Le tamata
makerike iela lesi bei tamata rebe ikerike
eteije mo.
21 Esi ono susate ete imi le imi lulu Aure
pe. Esi ono pusue meru ete imi le esi rekwa
Ile rebe Iulake Aure mo.
22 Sepo Au luake mo kai Au beteke pusue
meru etesi mo hoko Alla Ileuke sala etesi
mo. Po meije Au luake peneka kai Au
beteke pusue meru etesi peneka po esi ono
lulu mo hoko esi ono dosa. Hoko esi lepa le
ruaise esi guna sasaisa mo.
23 Sire pine laleije tiake Au, mere laleije
tiake AmaKu lekwe.
24 Sepo tanda herane rebe tamata
makete esi onore saisa more Au aselukele
etesi mo hoko esi supu dosa mo. Po meije
masike esi selu pusue meru lekwe po lalesi
tiake Au kai AmaKue neka.
25 Tuhane Eni lepate rebe Musa ilekie
rebe esi atula kena esi lulure ebeteke be:
Lalesi tiake Au papalani. Hoko lepate mere
eonore mere peneka.
26 Namake Au ulake Maka tapa sae Ilu-
ake loko imi. Iluake bei Amaku. Ilere Ro
Misete rebe beteke Alla Eni nkenalaru. Kai
Ibeteke Au lekwe.
27 Kai imi lekwe suke imi lepae loko
Au ete tamata makete le kena Au kerike
memenai mei nusa meije imi haie Aure
pe."

16

Tahane rame
16:1-4a

1 Yesuse Ibeteke lekwe be, "Au beteke
pusue meije ete imi leke kaplalemi yake
kai imi hleke bei hlaleke loko Aure yake.
2 Le namake imi supu sui bei luma
ibadare. Kai roma esi peture tamata rebe
esi bunu imire esi noake be mere Alla Iu-
lakesi.
3 Esi ono ele mere le esi rekwa Au mo kai
AmaKu mo.
4 Po Au beteke pusue meiju ete imi, leke
roma esi peture imi nete be Au betekele ete
imi peneka."

Ro Misete Itapa tamata rebe hlaleke loko Yesuse
16:4b-15

Yesuse Ibeteke lekwe be, “Au beteke susata rebe tatike pine uonore ete imi bei kena imi lulu Au menaije mo le roma meije Auru haie imi sa,
5 po meije Au leu loko AmaKu rebe Iulake Au lomeije reneka, po sae bei imi itneu Au mo be, ‘Akeu loko etia?’
6 Po meije imi kaplalemi le saisa rebe au beteke pende be namake pine Au keu.
7 Imi persaye Au beteke meije: Au keu bei imire mise lesi ete imi. Le sepo Au keu mo hoko Ro Misete Iluake loko imi kena Itapa imi mo. Po sepo Au keu hoko Au ulake Iluake loko imi.
8 Sepo Iluake namake Ibeteke be tamata nusa meije esi ono dosa peneka kai beteke saisa rebe lulu Allare nkenare kai beteke loko Alla Eni hukume ete nusa meije.
9 Kai Ibeteke be tamata esi ono dosa peneka le esi hlaleke loko Au more.
10 Kai Ibeteke be saisa rebe Au onore lulu Allare nkena. Namake esi rekwa be me Alla oaIje Au nkena le Au keu leke Au sakesa kai AmaKu. Kena mere imi selu Au moneka.
11 Ro Misete pine Ilepae loko Alla Ihukume nusa meije le petu kena Alla Ihukume ro tiaru esi elake rebe kbasae nusa meije, emere peneka.
12 Yelu bokala me sa rebe suke Au betekelu ete imi, po namake imi nati mo. Hoko Au betekelu mosa.
13 Po sepo Ro Misete Iluake hoko Ibeteke nkenale bei Alla kai namake Iatetuke imi leke imi rekwa be nkenale mere saisa. Ilepa bei laleI ruaI mo po bei saisa rebe Ilenele kai Ibeteke saisa rebe tatike pine pamulire eonore ete imi.
14 Saisa rebe Au betekele ete Ro Misete, Ibetekele ete imi. Ro Misete Iisike Aure ele mere.
15 Pusue yelu rebe AmaKu Eniere mere Aukue. Ele mere hoko saisa rebe Ro Misete Ibetekele ete imire, Au betekele eteI.”

Masike imi supu susate po namake laleime ndina rame
16:16-33

16 Yesuse Ibeteke lekwe be, “Lau mo imi selu Au moneka po lau mo imi selu suike Au leneka.”
17 Eleki kena Yesuse Eni maka luluaru esi lene mere, esi beteke loko lomai be, “Le mula pine Ibeteke loko ite be lau mo ite seluI moneka, po lau mo ite selu suikeNi leneka? Kai Ibeteke lekwe be Ikeu loko AmaIje?”
18 Kai esi tneu lomai lekwe be, “Ibeteke be, ‘Lau mo.’ Mere esi natire be mula? Ite rekwa esi natiru mo.”
19 Yesuse Irekwa be esi suka tneu saisa beiNi hoko Ibeteke lokosi be, “Imi tneu lomai loko saisa rebe minae Au betekele be, ‘Lau mo imi selu Au moneka po lau mo imi selu suike Au lenekare o?’
20 Imi lene mimise! Kena Au keu peneka, tatike pine imi hnasike Au po tamata mei nusare lalesi ndina. Imi susa po tatike pine imi susare lelie kena lale ndinate.
21 Ite selu, tamata bina kena iruele kwetele iblake kera titinai po kena iruele kwetele pela peneka inete loko iblake kera mere moneka le laleije ndina le eni nanare ruelei peneka.
22 Ete imi lekwe sakesa neka. Kena meije imi susa loko Au po Au leu suike leke ite tetue lomai, hoko lalemi ndina titinai. Sae makete iono imi susa suike moneka. Lalemi ndina rame.
23 Kena petu mere imi tneu sasaisa loko Au moneka. Imi lene mimise! Sasaisa rebe imi kotiele bei AmaKu kena Auku nane, Irilukele ete imi.
24 Roma meije imi kotie saisa bei Amaku kena Auku nane mosa. Po meije imi kotie saisa kena Auku nane hoko imi supue leke lalemi ndina rame.
25 Pusue meiju Au lepae kena umpama. Po takwali moneka Au lepa loko imire pake umpama moneka po Au lepae loko Amaku ntontoli ete imi.
26 Kena petu mere imi kotie loko Amaku kena Auku nane. Kai Au kotie loko AmaKu ete imi moneka. Kai Ilene imi,
27 le AmaKu Ioki imi titinai. Ioki imi le imi oki Au titinai kai imi persaye be Au luake bei Alla.
28 Au luake lomei nusa meije bei AmaKu, po meije Au leu bei nusa meije loko AmaKu.”
29 Eleki Eni maka luluaru esi ombe, “Meije Tuhane Abeteke ntoli ete ami peneka kai Alepare pake umpama moneka.

30 Ami rekwa peneka be masike ami
beteke saisa rebe ami tneu bei Tuhane Ale
mo po Arekwa ami lalemaru peneka. Hoko
ami persaye be Aluake bei Alla."
31 Yesuse Iombe, "Kwetala imi! Hoko
meije imi persaye loko saisa rebe Au
betekele o?
32 Imi nete! Namake petua pamuliaru,
kai esi petuaru meije peneka kena imi
naya bei Au. Imi leu loko imi ruami otoije
kai imi sebie Au ruaku. Po Au ruaku mo le
Amaku Ihaie Au.
33 Pusue meiju Au betekele ete imi leke
lalemi ndene le imi kai Aure esa peneka.
Mei nusa meije imi supu susata boka titi-
nai po lalemi ktili neka le nusa meije esi
ktiline Au nabu peneka."

17

Yesuse Ikotie loko Alla leke Amai kai RuaI lekwe supu isike
17:1-5

1 Yesuse Ilepae pusue meru eleki Ilimese
lolete lanite kai Ikotie be,
"Amate, meije roma esi petu rebe Ama
Ateure peneka.
Au kotie Ama Aaseluke Auku kbasa
rebe hita titinaije leke tamata esi
selue.
Leke bei mere lekwe Au aseluke Ama Amu
kbasa
rebe hita titinaije.
2 Amate, Aono Au kbasae pusue tamata
mei nusa meije peneka,
leke Au ono pususi supu rue eti pela.
Sie rebe esi rue eti pelare, mere sie rebe
Arilukesi ete Aure.
3 Supu rue eti pelare natire be: leke esi
rekwa Ama Ale ruaMue Alla rebe
tinai,
kai esi rekwa Aure Yesuse Kristuse,
rebe Ama Aulake Au kena luake.
4 AmaKu, Au holmate Ama Ale mei nusa
meije peneka
kena Au kerike pelae Auku makerike
rebe Ama Aulake Au kerikele.
5 AmaKu, Au kotie bei Ale leke Au leu suike
loko Ale,
Au supu kbasa rebe hita titinai lupe luaIkie
kena nusa meije tola mosare."

Yesuse Ikotie loko Alla ete Eni tamataru
17:6-26

6 Yesuse Ibeteke lekwe be,
"AmaKu ndete surga, Au alenake Ama Ale
ete tamata mei nusa meije rebe Ar-
ilukesi ete Aure peneka.
Kai esi lulu Amu lepataru peneka.
7 Meije esi rekwa lepate rebe Au betekele
eteise peneka kai pusue rebe Au
onoule, bei AmaKu Ale.
8 Le pusue lepate rebe Abeteke ete Aure, Au
betekele etesi peneka kai esi trima
peneka.
Esi rekwa titinai be Au luake bei Ama Ale
kai esi persaye be Au luake, Ama
Aulake Au.
9 Ama, Au kotie etesi. Au kotie ete nusa
meije mo,
po batuke Au kotie ete sie rebe Ama
Arilukesi ete Aure
le sie meru AmaKu Amu tamataya.
10 Auku tamataru sakesa kai AmaKu Amu
tamataru neka.
Kai AmaKu Amu tamataru sakesa kai Auku
tamataru neka.
Kai bei sie meru pine Au supu holmate.
11 Meije Au luake loko Ama Ale. Au rue mei
nusa moneka,
po erisi mei nusa sa.
AmaKu Amise titinai le dosa sae mo!
Ama Arakasi kena Amu kbasa rebe ar-
ilukele ete Au pende,
leke onosi esa lupe Ama kai Aure
esare.
12 Kena Au mei kaisi sare, Au rakasi kena
Ama Amu kbasare.
Au rakasi leke esi supu hlamate, batuke ile
esa pine mo.
Ile mere rebe teu peneka be tatike pine
isupu poie kena otoi narakare.
Eono ele mere leke rebe lekie me Alla Eni
lepate eonore mere peneka.*
13 Meije Au luake loko Ama Ale, Au beteke
pusue meiju ete Ama Ale kena Auru
mei nusa sare,
leke lalesi ndina lupe laleKue ndinare.
14 Au beteke Amu lepataru etesi peneka.
Tamata rebe esi lulu Auku lepataru more
laleisu tiakesi,
le esi lulu nusa meije esi sukare mo,
saka Au lekwe lulu nusa meije esi
sukare more neka.
15 Au kotie leke Ama Aranasi bei mei nusa
meije mo,

* **17:12** Isi. 41:10

po Au kotie leke Arakasi bei ro tiaru esi
elake rebe eono tiare.
16 Sakesa kai Aure neka, Au lulu nusa meije
esi sukare mo,
sie lekwe esi lulu nusa meije esi sukare
more neka.
17 Ama Apake Amu lepata rebe nkenale
leke Aonosi kena Amu tamata rebe
esi dosa sae mo.
18 Sakesa kai Ama Aulake Au lomei nusare,
ele mere lekwe Au ulakesi kena beteke
Auku lepataru ete tamata mei nusa
meije.
19 Beisi pine Au riluke nanakwalaKue lulu
Ama Amu laleume ruamu,
leke esi ono Ama Amu tamata,
kena esi layani Ama Ale le esi persaye
Ama Amu lepate nkenale.
20 AmaKu, Au kotie batuke ete ruasi mo po
Au kotie ete sie maketa lekwe rebe
esi lulu sie meru esi lepataru
eleki esi hlaleke loko Au pende.
21 Au kotie leke pusue laleisu esa lupe lu-
aIje.
Au kotie leke esi esa kai Ite leke tamata
mei nusare esi persaye be Au luake
lomei nusare,
Ama Aulake Au.
22 Au onosi supu holmate lupe Aono Au
supu holmate.
Leke esi esa lupe luaIje esare neka.
23 Au kaisi kai Ama kai Au, ite esa kai lomai
titinai.
Leke tamata mei nusa meije esi rekwa be
Au luake lomei nusare,
AmaKu Aulake Au kai Aokisi sakesa kai
Aoki Aure neka.
24 AmaKu, Au kotie bei Ale leke sie rebe
Arilukesi ete Aure esi me kena lak-
wakue neka
leke esi selu Auku kbasa hita titinai
rebe Ama Arilukele ete Aure
le Ama Aoki Au bei kena nusa meije
tola mosa.
25 AmaKu, Ankena! Tamata mei nusa
meije esi rekwa Ale mo,
po Au rekwa Ama Ale.
Kai Auku maka luluaru lekwe esi rekwa be
Au luake lomei nusare, Ama Aulake
Au.
26 Au beteke Ama Ale etesi peneka, kai Au
ono mere rame
leke esi oki tamata makete saka Ama
Aoki Aure
kai leke esi esa kai Au."

18

Yesuse Isupu kerike
18:1-11
(Mat. 26:47-56; Mrk. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

1 Kena Yesuse Ikotie loko Alla pela eleki
Yesuse kai Eni maka luluaru esi keu lopai
kwele nsekile rebe kotiele Kidrone, esi
tebai. Ete mere ndinu sae, saitune ukusu
boka titinai hoko Yesuse kai Eni maka lu-
luaru esi kusu ndinu lalei mere kai esi rue
ete mere.
2 Ndinu mere Yudase rebe iriluke Yesuse
ete tamata rebe esi suka bunuIje irekwae
peneka, le Yesuse Irue sakesa kai Eni maka
luluaru ete mere rebai bokala peneka.
3 Hoko Yudase iluake ete mere sakesa
kai solalu Romawi bokala kai maka raka
Tuhane Eni Lumare, esi keri sari, ai
buai, lampu kai obore. Tamata meru esi
supu ulake bei imama elaka kai tamata
Parisiaru.
4 Yesuse Irekwa yelu rebe tatike pine
uono kenaIje peneka, eleki Itehaikesi kai
Itneusi be, "Imi nikwa loko sire?"

5 Esi ombe, "Ami nikwa Yesuse tamata
bei Nasarete." Yesuse Iombe, "Mere Au."
Yudase rebe iriluke Yesuse ikele sakesa
kaisi ete mere neka.
6 Kena Ibeteke be, "Mere Aure," esi sele
beiNi kai esi koli lope tapele.
7 Eleki Itneu suike leneka be, "Imi nikwa
loko sire?" Esi ombe, "Yesuse tamata bei
Nasarete."

8 Yesuse Iombe, "Au beteke ete imi
peneka be, 'Mere Au.' Sepo imi nikwa
lokoKu hoko tamata maketa rebe esi
sakesa kaiKu meije sebeie esi leu."
9 Yesuse Ilepa ele mere leke Eni lep-
ate rebe akmena Ibetekele be, "AmaKu,
tamata rebe Arilukesi eteKue, Au rakasi
leke esi supu hlamate," eonore mere pene.

10 Kena mere Simone Petruse iliku sari
nanuke hoko isirae bei esi lumare eleki
ilasa tamata makerike ete imame elake eni
tinaloine teue. Tamata makerike mere eni
nane Malkuse.
11 Eleki Yesuse Ibeteka loko Petruse be,
"Kusue amu sarire kena esi lumare! Abeti-
nake susate rebe AmaKu Iono Au supure,
Au suka mo moyo?"

Petruse ibeteke rebai telu be irena Yesuse mo
18:12-27
(Mat. 26:57-75; Mrk. 14:53-72; Luk. 22:54-71)

12 Eleki solalua meru kai esi elake kai tamata maka raka Tuhane Eni Lumare esi kerike Yesuse eleki esi loI.
13 Esi keri Yesuse loko Hanase, Kayapase amai tamoli. Kayapase mere imame elake kena musune mere.
14 Kai ile mere pine iahnau tamata Yahudiaru esi elakaru peneka be, “Mise lesi tamata esa imata ete tamata bokala.”
15 Simone Petruse kai Yesuse Eni maka lulu sae lekwe luasi lulu Yesuse. Yesuse Eni maka lulua sae mere imame elake irenai peneka. Hoko ikusu lulu Yesuse lopai luma uweije.
16 Eleyo Petruse ikele me muli, me pagare esi meture. Eleki Yesuse Eni maka lulua rebe impe lale kai Yesuse mere isiri ilepa kai bina maka raka meture leke kusue Petruse lopai lale.
17 Eleki bina maka raka meture ibeteke loko Petruse be, “Sala mo, ale mere tamata mere Eni maka lulua lekwe piseo?” Petruse iombe, “Mo.”
18 Kpetu mere ndiri titinai hoko makerika kai maka raka imame elake, esi lupuke auwe kena esi pasa. Eleki Petruse ikeu lokosi leke ipasa kaisi.

19 Imame elake lakwai esa, Hanase rebe iplei peneka itneu Yesuse loko Eni maka luluaru kai yelu rebe Iatetukeule.
20 Eleki Yesuse Iralakeni be, “Au atetuke me tamata bokala oasi, Au atetuke akbunike mo. Kai piasare Au atetuke me tamata Yahudiaru esi luma ibadaru kai me Tuhane Eni Lumare kai piasare tamata Yahudiaru esi ete mere lekwe.
21 Hoko le mula pine ntuane atneu Aure? Tneu tamata rebe esi lene Au atetukeise, le sie meru esi rekwa saisa rebe Au atetukele eteise.”
22 Kena Yesuse Ilepa ele mere eleki tamata maka raka sae me ipapake Yesuse kai beteke be, “Anehe kena lepa loko imame elake ele mere rilamu lei moyo?”
23 Eleki Yesuse Iombe, “Sepo Au lepa meije sala hoko beteke lomei be sala saisa! Po sepo Au beteke meije nkena hoko le mula pine apapake Aure?”
24 Eleki Hanase iulake esi keri Yesuse loko imame elake sae eni nane Kayapase. Kena mere Yesuse balaIje eru lo sa.
25 Kena mere Simone Petruse eri pasa sa. Eleki tamata ete meru esi beteke lokoi be, “Ale mere tamata mere Eni maka lulua piseo?” Petruse ilemakesi be, “Mo!”
26 Eleki tamata makerike ete imame elake sae eni luma toini kai makerike rebe Petruse ilasa tinaloine ibeteke loko Petruse be, “Mempetuke au selu asakesa kai Tamata mere, imi rue me ndinu saitune. Lemake yake.”
27 Eleki Petruse ilemake suike leneka be, “Au mo.” Kena mere panuhuke manure totlae.

Esi keri Yesuse loko Pilatuse
18:28-38a
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mrk. 15:1-5; Luk. 23:1-5)

28 Eleki bebeleti lakwai esa sa esi keri Yesuse bei Kayapase eni lumare kerini me gubernure eni luma. Kena mere tamata Yahudiaru esi kusu gubernure eni luma laleije moneka yapine molia sesi ete mere. Le sepo esi supu moli hoko esi supu kusu pesta nete suike loko Alla Isirie esi ntuana menaru bei Mesire mo. Esi atate ele mere.
29 Hoko Pilatuse isiri lokosi me muli kai ibeteke lokosi be, “Tamata meije Eni sala saisa?”
30 Esi ombe, “Sepo Eni sala saisa mo hoko ami keriNi loko ntuane ale leke mula?”
31 Pilatuse iombe, “Imi keriNi kai sebeiye imi teu pakala eteI lulu imi agamare esi hnaune.” Po esi ombe, “Amiki kbasa sae mo kena hukume tamata eti imata.”
32 Eono ele mere leke lulu Yesuse Eni lepate rebe Ibetekele be kena Imatare eono elika.
33 Eleki Pilatuse ikusu suike kai ikoti Yesuse eleki itneuI be, “Alere Kamale Yahudi o?”
34 Yesuse Iombe, “Atneu ele mere bei ale ruamu pibe tamata makete esi beteke Au ete ale o?”
35 Pilatuse iombe, “Arekwa be aure tamata Yahudi more pi moyo? Amu tamataru ruasi kai imama elakaru pine esi keriMu lomei lokoku. Aono sala saisa?”
36 Yesuse Iombe, “Auku otoije bei nusa meije mo, le sepo bei nusa meije hoko Auku tamataru esi luake kena lisa kaisi peneka leke keri Au ete Yahudiaru esi

tamata elakaru yake. Po saisa mo le Auku otoije bei nusa meije mo."

37 Eleki Pilatuse Iombe, "Hoko Ale mere Kamale, o?" Yesuse Iombe, "Ale ruamu pine abeteke be Aure Kamale. Amu lepate mere tinai. Ruele Au mei nusare leke Au ono Kamale. Au luake lomei nusa meije kena lepae nkenale. Tamata rebe nikwa nkenale esi lene loko Au."

38 Eleki Pilatuse iombe, "Rekwa nkenale mere elia?"

Pilatuse iteu pakala kena paku Yesuse ahlake ai batai
18:38b-19:16a
(Mat. 27:15-31; Mrk. 15:6-20; Luk. 23:13-25)

Eleki Pilatuse iisiri suike loko tamata Yahudiaru eleki ibeteke lokosi be, "Tamata meije Eni sala sasaisa mo.

39 Po kena imi pesta nete suike loko Alla Isirie imi ntuana menaru bei Mesire, piasare au sirie tamata bei buije ete imi. Hoko imi suka au sirie Kamale Yahudi ete imi, o?"

40 Eleki esi kloloe lokoi be, "Sirie Yesuse yake! Po sirie Barabase." Barabase mere ikusu bui le ile tamata rebe neune titinai mei nusa Roma.

19

1 Pilatuse Ilepa kai tamata Yahudiaru pela eleki ikusu kai iulake solaluaru esi teta Yesuse kena mekute buai.

2 Eleki solaluaru esi liu liute bei ai nluline sanai, eleki esi alikele kena Yesuse ulu buaIje. Eleki esi alike lapu nanuke mahmelane kenaI leke seluI saka kamale.

3 Eleki esi lomei susuike me oaIje kai esi ombe, "Hlamate, Kamale Yahudi!" Eleki esi papake asuleiNu.

4 Eleki Pilatuse isiri suike kai ibeteke loko tamata bokala meru be, "Imi lene, au sirie Yesuse lome loko imi leke imi rekwa be au supu Eni nsalale sae mo."

5 Eleki esi sirie Yesuse lokosi. Ialike liute bei ai nluline sanai kena uluIje kai lapu nanuke mahmelane. Eleki Pilatuse ibeteke lokosi be, "Imi selu tamata mere!"

6 Eleki kena imama elakaru kai tamata maka raka Tuhane Eni Lumare esi selu Yesuse, esi biuwe be, "PakuI ahlake ai batai leke Imata! PakuI ahlake ai batai leke Imata!"

Eleki Pilatuse iombe, "Imi ranaI kai sebeie imi ruami pakuI ahlake ai batai neka le au supu tamata meije Eni sala sasaisa mo."

7 Tamata Yahudia meru esi ombe, "Lulu hukume rebe Musa ilekire, tamata mere suke bunuI le Iombe Ilere Alla Eni Nanae."

8 Kena Pilatuse ilene esi beteke ele mere hoko rilai lesi leneka.

9 Eleki Pilatuse ikusu suike kai esi kusue Yesuse. Eleki itneu Yesuse be, "Ale mere bei etia?"

Po Yesuse Iralake mo.

10 Hoko Pilatuse ilepa suike be, "Asuka lepa kai au moyo? Meije au beteke leke Arekwa be au kbasa kena sirieMu kai au kbasa kena pakuMu ahlake ai batai leke Amata."

11 Yesuse Iombe, "Sepo amu kbasa mere Alla Iriluke ete ale mo hoko akbasae Au mo. Hoko ile rebe iriluke Au ete ale leke hukume Aure, eni dosare ela lesi bei ale."

12 Kena Pilatuse ilene Yesuse Ilepa ele mere, iatula kena isirie Yesuse. Po tamata Yahudiaru esi biuwe lokoi be, "Sepo atie Yesuse hoko ale mere Kaisare eni ebe mo. Le sire pine inaku be ile kamale hoko mere isobue Kaisare."

13 Pilatuse ilene esi lepa ele mere hoko iulake sirie Yesuse, eleki Pilatuse irue me otoi maka teu pakala rebe esi nane Sisine bei batu (kena sou Ibranire Gabata).

14 Kena mere lau mo olase butu esa lesini lua hkwatare reneka. Ele bobanure petu plei rebe panuhuke pesta tamata Yahudiaru esi nete suike loko Alla Isirie esi ntuana menaru bei Mesire.

Eleki Pilatuse ibeteke loko tamata Yahudiaru be, "Imi Kamale Imeije!"

15 Eleki esi biuwe be, "BunuI! BunuI! PakuI ahlake ai batai leke Imata!" Pilatuse iombe, "Hoko au paku imi Kamale ahlake ai batai leke Imata, o?" Imama elakaru esi ombe, "Amiki kamale makete sae mo, batuke Kaisare."

16 Eleki Pilatuse iriluke Yesuse etesi leke esi pakuI ahlake ai bataije leke Imata.

Tamata esi paku Yesuse ahlake ai batai
19:16b-27
(Mat. 27:32-38; Mrk. 15:21-27; Luk. 23:26, 33-43)

Eleki esi rana Yesuse bei Pilatuse eleki esi keriNi.

17 Yesuse Isiri, Ikeri Eni ai batai rebe tatike pine esi pakuI kenare lolete Otoi Ulu Alati (kena sou Ibranire Golguta).

18 Esi luake ndete Golguta eleki esi pakuI
ahlake ai batai ete mere. Kai esi paku sie
luaya sakesa kaiNi lekwe. Yesuse Impe tla
yo sae isapleuke mapale kai sae isapleuke
makwanale.
19 Kai Pilatuse iulake esi paku lepate
matai ndete baba bei Yesuse uluIje. Lep-
ate matai mere be: Yesuse bei Nasarete,
tamata Yahudiaru esi Kamale.
20 Tamata Yahudi bokala esi baise lepate
mere le otoi rebe esi paku Yesuse ahlake ai
bataije lau bei kotare mo kai lepate mere
esi lekie kena sou Ibrani, sou Latine kai sou
Yunani.
21 Eleki imama elakaru esi ombe, “Ntu-
ane Pilatuse! Leki be, ‘Tamata Yahudiaru
esi Kamale yake.’ Po leki be, ‘Tamata meije
ruaI Iombe Ile tamata Yahudiaru esi ka-
male.’ ”
22 Po Pilatuse iombe, “Yake! Saisa rebe
au leki pende lulu mere neka.”
23 Kena solaluaru esi paku Yesuse ahlake
ai bataije pela peneka eleki esi rana Eni
pakiane eleki esi larae kena ata papelakesi.
Kai esi rana Eni lapu nanuke lekwe. Lapu
nanuke mere sae iboli mo le bitaele bei
ndete roma mpe.
24 Eleki solalua meru esi beteke loko lo-
mai be, “Ite kahi larake lapu nanuke meije
yake. Po ite poie undi leke rekwa be sire
pine isupure.” Mere eono leke lulu Alla Eni
lepate rebe lekire be,

“Esi larake Auku pakiane, kai esi poie
undi loko Auku lapu nanuke.”

Kai tinai, solaluaru esi ono ele mere.
25 Me tehaike ai tutini rebe esi pakuI
kenare, Yesuse inaI, inaI kwalini, Maria
Klopase eni bina kai Maria bei Makdalena
esi kele ete mere.
26 Eleki kena Yesuse Iselu inaI kai Eni
maka lulu rebe Iokini titinaije esi kele ete
mere eleki Yesuse Ibeteke loko inaI be,
“Inaku, kwete mokwai mere amu anare.”
27 Eleki Yesuse Ibeteke loko Eni ketele
mere be, “Kuebe, matabinane mere in-
amu.” Eleki bei mere Eni maka lulu mere
irana Yesuse inaI kena irue kaini.

Yesuse imata ndete ai tutine 19:28-30

(Mat. 27:45-50; Mrk. 15:33-37; Luk. 23:44-46)

28 Yesuse Irekwa be lau mo teu Eni
nasite neka kai lepata bei Alla rebe
lekiule uonore reneka, hoko Iombe,
“KmalakeKu.”
29 Ete mere anggure maklinute oba toini
me. Eleki esi lutu karane opole bei ndau
meite kena anggure maklinute mere, eleki
esi rilukele kena ai buai rebe esi kotiele
hisope, lolete Yesuse biruIje.
30 Kena Yesuse Ihmoso anggure mak-
linute mere eleki Iombe, “Auku makerike
pela pene!”

Eleki Inobo lope kai teu Eni nasite ne.

Solalu sae me isipa Yesuse apuIje 19:31-37

31 Petu rebe esi paku Yesuse ahlake
ai bataije esi ele bobanure petu plei
panuhuke tamata Yahudi esi pesta nete
suike loko Alla Isirie esi ntuana menaru
bei Mesire rebe esi namakele. Hoko
tamata Yahudiaru esi suka mo be kena
esi petu pleije matala rebe pakusi ahlake
ai bataije erisi me aia tutinaru sa, le petu
plei mere ekena pesta nete suike loko Alla
Isirie esi ntuana menaru bei Mesire. Hoko
tamata Yahudiaru esi elekaru esi keu loko
Pilatuse kai esi kotie beini leke letu tamata
rebe esi ndete aia tutinu esi lelalaru leke
esi mata nunu kai rulukesi bei aia tutinaru.
32 Eleki solaluaru esi keu kena letu sie
meru esi lelalaru. Hoko sie luaya rebe
pakusi ahlake ai batai sakesa kai Yesuse
letu esi lelalaru akmena.
33 Eleki kena esi roma Yesuse, esi selu
Yesuse Imata peneka. Hoko esi letu Eni
lelale moneka.
34 Po solalu sae me isipa Yesuse apuIje
kena oi hoko lalakwe toha kwele usiri.
35 Tamata rebe ruai eri selu pusue meru,
ruai lekwe pine ialenakelu kai yelu rebe
ialenakeule tinai. Irekwa be mere tinai
hoko ialenakele ete tamata bokala leke esi
persaye.
36 Ele mere leke lulu Alla Eni lepate rebe
lekiule lepate matai sae be: Eni luline
rekwa letu sae kwale mo.
37 Kai me Alla Eni lepate rebe lekiule
lekwe, lepate matai sae lekwe be: Esi
limese loko Ile rebe esi sipaIje.

Yusupe itola Yesuse kena liane benai 19:38-42

(Mat. 27:57-61; Mrk. 15:42-47; Luk. 23:50-56)

38 Eleki Yusupe, tamata Arimatea, ikotie bei Pilatuse leke iruluke Yesuse bei ai tutine. Yusupe mere ihlaleke loko Yesuse kai Yesuse Eni maka lulua lekwe po isibake mo le rilai le tamata Yahudiaru esi elakaru. Pilatuse isuka hoko Yusupe ikeu ruluke Yesuse bei ai tutini mere.
39 Kai Nikodemuse rebe kena akmenare iluake loko Yesuse kena kpeture, ikeu sakesa kai Yusupe lekwe. Nikodemuse ikeri leite boini nteleta mure kai tluhane, kasuke kiloa butu telu.
40 Eleki luasi ruluke Yesuse kai luasi kopaI kena obite nurui misete sakesa kai leita boini nteleta meru kena Eni nanakwalaIje, lulu piasare tamata Yahudiaru esi onoe kena tamata matale.
41 Eleki me tehaike otoi rebe esi paku Yesuse ahlake ai bataije tamane sae ete mere. Ete me tamane tone mere liane benai beluke sae me, tolae matale kena mosa.
42 Kai petu mere esi bobanure tamata Yahudiaru esi petu plei. Kai liane benai mere teane hoko esi tolae Yesuse Eni matale ete mere.

20

Yesuse Ikwana suike bei matale
20:1-10
(Mat. 28:1-10; Mrk. 16:1-8; Luk. 24:1-12)

1 Kena petu miku bebeleti eru kpetu sa, Maria bei Makdalena ikeu lora liane benai rebe tola Yesuse kenare. Eleki iselu batu elake rebe pele lutike liane benaije esi nanaije eheti kena leini peneka.
2 Eleki ibala loko Simone Petruse kai Yesuse Eni maka lulu rebe Iokini titinaije eleki ikoti loko luasi be, “Tamata esi rana Tuhane bei liane benaije peneka. Esi tolaeNi etiare ami rekwaI mo!”
3 Hoko Petruse kai Yesuse Eni maka lulu sae mere luasi keu lora liane benaije.
4 Luasi bala sakesa po Eni maka lulu sae mere inunu lesi bei Petruse hoko iluake akmena nda liane banaije.
5 Eleki ibebeke lopai lale hoko iselu obite nurui nanuke misete rebe kopa Yesuse kenare eme. Po Ikusu lopai lale mo.
6 Eleki Simone Petruse iluake, ikusu lopai lale. Iselu obite nurui nanuke misete mere lekwe.
7 Po iselu obite nurui rebe lo Yesuse uluIje etehaike obite nurui nanuke mere mo, po eluluke tebikele kena otoi makete.
8 Eleki Yesuse Eni maka lulu rebe iluake akmenare ikusu leneka, hoko iselu pusue meru mina pine ipersaye be Yesuse ikwana suike peneka.
9 Masike kena Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke peneka be tatike pine Yesuse Ikwana suike po bei akmena eti meije Eni maka luluaru esi rekwa lepata meru esi natire mo.
10 Eleki Eni maka lulua lua meru esi leu lorau luma.

Yesuse IaselukeNi ete Maria bei Makdalena
20:11-18

11 Po Maria ikele tehaike liane benaije eleki irani. Kena iranire ibebeke lopai liane benai laleije.
12 Eleki iselu malekata lua esi pake lapu putile. Esi rue kena otoi rebe tolae Yesuse kenare. Sae irue sapleuke uluIje kai sae irue sapleuke lelale.
13 Eleki malekata meru esi tneui be, “Matabinane, arani le mula?”
Eleki Maria iombe, “Esi rana auku Tuhane peneka kai au rekwa be esi tolaeNi etia mo.”
14 Maria ilepa ele mere pela, ihali mulini, iselu Yesuse Ikele me muline. Po irena be mere Yesuse mo.
15 Yesuse Iombe, “Matabinane, arani le mula? Anikwa loko sire?”
Maria inoake be tamata mere tamane esi upuije hoko iombe, “Ntuane, sepo ahetie auku Tuhane bei meije hoko abeteke ete au be atolaeNi etia leke au keu ranaI.”
16 Yesuse Iombe, “Maria!”
Eleki Maria ihali loko Yesuse eleki iombe, “Rabuni.” Esi nati kena sou Ibranire ‘Kuru.’
17 Po Yesuse Iombe, “Matabinane, kerike Au yake le Au keu loko AmaKu mosa! Akeu loko kwaliKusi beteke etesi be Au keu loko AmaKue reneka. Kai Ile imi Ama lekwe, Auku Alla kai imi Alla lekwe.”
18 Eleki Maria bei Makdalena ileu beteke ete Yesuse Eni maka luluaru be, “Au selu Tuhane! Ikwana suike peneka!” Eleki Ibeteke Yesuse Eni hnaune eteise.

Yesuse IaselukeNi ete Eni maka luluaru
20:19-23
(Luk. 24:36-39, 47-49)

19 Kena petu miku mere neka kena kmau peneka Yesuse Eni maka luluaru esi lupuke lomai kena luma sae me kai esi kwara matuaru le rilasi le Yahudiaru esi elakaru. Eleki htutukesi yo Yesuse Ikele me tlaisu eleki Iombe, “Hlamate kenami! Imi supu misete!”

20 Eleki kena Yesuse Ibeteke ele mere pela, Iaseluke Eni balaI rebe esi pakure kai tibuiNi rebe esi sipare. Kena Eni maka luluaru esi seluIje, laleisu ndina titinai.

21 Yesuse Iombe, “Hlamate! Imi supu misete! AmaKu Iulake Au lepa Sou Misete, hoko kena meije Au lekwe ulake imi kena imi lepa Sou Misete ete tamata bokala.”

22 Kena Ibeteke ele mere pela, Inasi kenasi eleki Ibeteke be, “Imi trima Ro Misete.

23 Sepo imi ampune tamata sae eni dosa hoka Alla lekwe Iampuneni. Sepo imi ampune tamata sae eni dosaru mo hoko Alla lekwe Iampuneni mo.”

Yesuse IaselukeNi ete Tomase 20:24-29

24 Yesuse Eni maka lulu sae kwete ktebale eni nane Tomase. Kena Yesuse IaselukeNi ete Eni maka luluaru, Tomase ime mo.

25 Hoko Yesuse Eni maka lulua maketaru esi beteke lokoi be, “Tomase, ami selu iteki Tuhane peneka!”

Po Tomase iombe, “Au selu paku lakwai me balaIje mosa kai au tolae balaku kena paku lakwai mere mosa kai lakwai butai me tibuine mosa hoko Au persaye imi lepata meru mo.”

26 Eleki Petua kwalu suike Yesuse Eni maka luluaru esi lupu suike kena luma mere kai Tomase isakesa kaisi. Esi kwara meturu pusulu. Po hkutukesi yo Yesuse Ikele me tlelaisu eleki Ibeteke be, “Hlamate kenami! Imi supu misete!”

27 Eleki Ibeteke loko Tomase be, “Selu bala lalekue kai kerikele. Bitike balaume kai tolaele kena tibuikue. Apersaye mo le mula? Persaye noma, meije Au.”

28 Eleki Tomase iralakeNi be, “Yele, meije auku Alla.”

29 Eleki Yesuse Iombe, “Aselu au mina pine apersaye. Tamata rebe esi selu Au mo po esi persaye, Alla Iono laleisu ndina.”

Pusue lekie leke imi persaye 20:30-31

30 Tanda herana maketa bokala sa rebe Yesuse Ionolu me Eni maka luluaru oasi po supu leki pusue kena buku meije mo le boka kuate.

31 Po pusue rebe lekie kena buku meije, leke imi hlaleke be Yesuse, Ile rebe Alla Iulakeni kena hlamate tamata. Ile, Alla Eni Nanae. Kai sepo imi hlaleke lokoI hoko imi supu rue eti pela.

21

Yesuse Iaseluke ruaI ete Eni maka lulua sie itua me tlaka Tiberiase esi laiuluije 21:1-14

1 Eleki Yesuse Iaseluke ruaI suike ete Eni maka luluaru me tlaka Tiberiase esi laiuluije. Hoko Iaseluke ruaI ele meije:

2 Ete me laiului mere Simone Petruse, Tomase rebe kotine kwete ktebale, Natanela bei kota Kana me otoi Galilea, Sebedeuse eni nanaru kai Yesuse Eni maka lulua lua lekwe esi lupuke lomai ete mere.

3 Eleki Simone Petruse ibeteke lokosi be, “Kwalia imi, au keu poie uete.”

Esi ombe, “Ami keu kai ale.” Eleki esi sa kena soa buine, po kena kpetu mere esi supu iane inai kuesa moneka.

4 Eleki kena lau mo lemataije bola nere, Yesuse Ikele nda laiuluije po Eni maka lulua esi renaI be mere Yesuse mo.

5 Eleki Yesuse Ikoti lokosi be, “Kwalia imi, imi supu iane o?”

Esi ombe, “Ama, supu sasaisa mo.”

6 Eleki Yesuse Ikoti be, “Poie imi uete sapleuke makwanale hoko imi supu iane.” Eleki esi poie uete sapleuke makwanale hoko esi neha rua uete moneka le iane boka titinai.

7 Eleki Yesuse Eni maka lulu rebe Iokine ibeteke loko Petruse be, “Imi seluI mimise! Mere Tuhane Yesuse.” Kena Petruse ilene be mere Tuhane Yesuse, hoko ialike eni lapune le ialike lapune mo eleki ibua lope tlakare.

8 Yo Yesuse Eni maka lulua maketaru esi sai lului kai esi neha uete rebe epenu kena iana meru. Esi lau bei laiuluije mo. Esi lauke kasuke metera utune neka.

9 Eleki kena esi rulu bei soa buine, esi selu auwe lanati, asake iane ndete baba kenae kai roti.

10 Yesuse Iombe, “Keri iane inai kuila lomei bei iana rebe eku imi supure.”

11 Eleki Simone Petruse isa lorau soa buine eleki ineha uete lora kmalene. Uete mere epenu kena iana elaka bokala, pusure inai utune esa butu lima lesini telu. Masike iana bokala meru po uete kahi mo.
12 Yesuse Iombe, “Kwalia imi, mai kane.” Eni maka luluaru, rekwa sae inehe kena tneu mo be, mere sia le pususi rekwa be Ile Tuhane Yesuse.
13 Eleki Yesuse Itehaikesi kai Irana roti kai iane eleki Irilukele etesi.
14 Hoko bei kena Yesuse Ikwana suike bei matale, Iaseluke ruaI ete Eni maka luluaru rebai telu kena mere.

Yesuse Itneu Petruse be laleije noaI pibe mo
21:15-19

15 Eleki kena esi kane pelare, Yesuse Itneu Simone Petruse be, “Simone, Yohanese eni nanae. Aoki Au lesi bei sie meiju lalesi oki Aure moyo?”
Petruse iombe, “Tinai, Tuhane. RuaMu pine Arekwa be au oki Ale.”
Yesuse Iombe, “Pialae Auku dombaru.”*
16 Yesuse Itneu suike be, “Simone, Yohanese eni nanae. Aoki Au o?”
Petruse iombe, “Tinai, Tuhane. RuaMu pine Arekwa be au oki Ale.”
Yesuse Iombe, “Pialae Auku dombaru.”
17 Yesuse Itneu suike leneka be, “Simone, Yohanese eni nanae. Aoki Au o?”
Eleki Petruse laleije penu le Yesuse Itneu rebai telu be, “Aoki Au o?”
Petruse iombe, “Tuhane, sasaisa neka Arekwae. Tuhane, Arekwa peneka be au oki Ale.”
Yesuse Iombe, “Pialae Auku dombaru.”
18-19 Eleki Yesuse Ilepa kena tiluke Petruse eni matale eono elia leke tamata esi isike Alla. Yesuse Ibeteke loko Petruse be, “Anete mimise! Kena ara belu sare ruamu lo akwamu kai akeu lo etia neka lulu lalemu. Po sepo antua peneka hoko abitike balaume eleki tamata makete esi lo akwaume kai esi kerimu loko otoi rebe asuka keu loko more.” Po ara lulu Au rame.

Yesuse Eni maka lulu rebe Iokini titinai
21:20-24

20 Eleki kena Petruse ihali, iselu me muline Yesuse Eni maka lulu rebe Iokini titinaije ikeu lulusi. Ile mere rebe kena esi rue kane sakesa kena Yesuse isupu kerike nere, irue tehaike Yesuse kai itneu be, “Tuhane, sire rebe iriluke Ale ete tamata rebe esi suka bunu Alere?”†
21 Eleki kena Petruse iselu Yesuse Eni maka lulu mere, ibeteke loko Yesuse be, “Tuhane, tatike pine saisa eono kena ile meije?”
22 Yesuse Iombe, “Alulu Au. Anoake ebe maketaru yake. Sepo Au suka irue eti Au luake suike, mere arekwa roma mere mo.”
23 Eleki lepate mere elei ete pusue Yesuse Eni maka luluaru be Yesuse Eni maka lulu mere imata moneka. Po Yesuse Ibeteke ete Petruse ele mere mo batuke Iombe, “Sepo Au suka kena irue eti Au luake suike mere arekwa roma mere mo.”
24 Yesuse Eni maka lulu mere au. Au alenake yelu rebe Yesuse Ionoule. Kai au leki yelu rebe mei buku meije. Tamata esi rekwa be saisa rebe au betekele meru tinai.

Lepate mulini
21:25

25 Kai yelu bokala lekwe rebe Yesuse Ionolu, po sepo leki pusulu sae kena sae hoko nusa meije esi otoi sae moneka kena tolae pusue buku rebe lekilu meru.

* **21:15** Pialae ete meije maksute be raka tamata makete, riluke manane, li loko tamata makete leke kerake yake kai riluke hnaune leke hlaleke nkenale rame. † **21:20** Yoh. 13:25

Yesuse Eni Maka Ulakaru esi Makerike

Lepate Menai

Buku “Yesuse Eni Maka Ulakaru Esi Makerike” meije Lukase ileki sibae buku Sou Misete rebe ilekire. Buku meije ebeteke Alla Eni Rore Ikbasae Yesuse Eni maka ulakaru kai tamata maketa rebe esi hlaleke lokoIje kena esi lepae Sou Misete menai bei kota Yerusaleme eti pusue nusare eliare (1:8). Pusue nusa meru me pusue otoi Yudea kai Samaria eti otoi Asia, otoi Makedonia, kota Korintuse kai eti kota Roma. Kai ebeteke Yesuse Eni maka ulakaru esi keu lepae Alla Eni lepate kena Yesuse ete tamata Yahudi me kota Yerusaleme po sie bokala esi suka lene lokosi mo hoko esi lepae lepata meru ete tamata Yahudia more lekwe me otoi maketaru roma pusue nusa.

Kena Yesuse Eni maka ulakaru esi rue sa, imame elake kai tamata Yahudiaru esi elakaru esi me. Kai bei elaka meru, boka esi ono maka teu pakala ete Israele. Sie meru esi tutuke Pauluse le lulu Musa eni pletaru iono sala po mere tinai mo. Tinaije esi tutukeni le ibeteke be ite tamatare ktili kena lulu Musa eni pletaru mimise mo hoko suke ite pusuma hlaleke loko Yesuse kena Maka Hlamate leke Ihlamate ite kai Inete iteki dosaru moneka.

Yele rebe pentine kena buku meije, Alla Eni Rore Iluake kena Ikbasae tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me kota Yerusaleme kena petu Pentakostare. Pusue yelu rebe uono kena petu mere etiluke be Alla Eni Rore Ipletae tamata rebe hlaleke Yesuse rame kai Iono esi ktili rame.

Isi

1. Alla Iaknekae Yesuse Eni maka ulakaru kena esi keu lepae Sou Misete (1:1-26)
2. Yesuse Eni maka ulakaru esi lepae Sou Misete me kota Yerusaleme (2:1-8:3)
3. Yesuse Eni maka ulakaru esi lepae Sou Misete me otoi Samaria kai Yudea (8:4-9:31)
4. Petruse ilepae Sou Misete ete tamata Yahudi more (9:32-12:25)
5. Pauluse kai eni ebearu esi keu lepae Sou Misete memenaije (13:1-14:28)
6. Yesuse Eni maka luluaru kai penatuaru esi lupuke lomai me kota Yerusaleme. Esi natue sulate ete tamata Yahudi mo rebe esi hlaleke loko Yesuse (15:1-35)
7. Pauluse kai eni ebearu esi keu lepae Sou Misete kena rebai luare (15:36-18:22)
8. Pauluse kai eni ebearu esi keu lepae Sou Misete kena rebai telure (18:23-21:26)
9. Tamata Yahudiaru esi kusue Pauluse kena bui me kota Yerusaleme kai me kota Kaisareare (21:27-26:32)
10. Solaluaru esi keri Pauluse lolete kota Romare (27:1-28:31)

Menai 1:1-5

1 Auku ebe Topiluse, kena buku rebe
au leki akmenare, au alenake pusue rebe
Yesuse Ionoule kai Iatetukelu, bei kena
Iluake menai roma petu kena Ibiti lolete
surgare, ete ale peneka.
2 Kena Ibiti lolete surga mosare, Iple-
tae Eni maka ulakaru kena Ro Misete Eni
kbasare.
3 Kena Isupu susate roma mata peneka,
IaselukeNi ete Eni maka ulakaru susuike
be Ikwana suike tinai. Le petua butu ata,
IaselukeNi susuike kai Ibeteke Alla Ipletae
ite tamatare etesi.
4 Kena petu sae me, Ikane sakesa kaisi,
Ibeteke kenasi be, “Imi keu bei kota
Yerusaleme yake, po imi namake saisa
rebe Alla Italukele rebe imi lene bei Aure.
5 Yohanese ibaptisemi kena kwele, po
takwali moneka Ro Misete Ikbasae imi.”

Tuhane Yesuse Ibiti lolete surga 1:6-11

6 Kena Yesuse Eni maka ulakaru esi
lupuke lomai suike kaiNe, esi tneuI be,
“Tuhane, kena meije Atie ami tamata Is-
raele bei tamata Roma esi kbasare kai
bitike sae bei ami kena iono kamale ete
ami lupe akmenare o?”
7 Yesuse Iralakesi be, “Petu kena bitike
ile sae bei imi kena ono kamale, imi rekwa
mosare, mula mo le AmaKu pine Ikbasa
kena teue.
8 Po kena Ro Misete Iluake kai kbasae
imi peneka, hoko imi supu kbasa beiNi.
Hoko imi alenake Au ete tamata mei
kota Yerusaleme, pusue otoi Yudea, otoi
Samaria kai roma pusue nusa.”

9 Kena Ilepae mere pelare, Ibiti lolete
surga. Eni maka ulakaru esi limese lulu
Ibiti loletere, eleki moputire esou lutikeNi
hoko esi seluI moneka.
10 Kena erisi limese loko Yesuse lolete
lanite sa, sie luaya esi kele me leisu, esi
alike lapu putile.
11 Eleki sie luaya meru esi beteke lokosi
be, "Tamata Galilea, le mula pine imi kele
limese lolete lanite? Yesuse rebe imi seluI
biti lolete surga bei imire, namake Ilu-
ake suike lupe imi seluI biti lolete surgare
neka."

Yesuse Eni maka ulakaru esi kotie loko Alla rame me kota Yerusaleme 1:12-14

12 Eleki Yesuse Eni maka ulakaru esi leu
bei me ulate Saitune lope kota Yerusaleme.
Ulate mere tehaike kota Yerusaleme, esi
lauke kasuke kilo esa.
13 Eleki kena esi luake mpe kota
Yerusaleme, esi sa lolete lumare esi sokati
ndete tetu rebe esi rue kenare. Sie meru:
Petruse,
Yohanese,
Yakobuse,
Andrease,
Pilipuse,
Tomase,
Bartolomeuse,
Matiuse,
Alpeuse eni nanae Yakobuse,
Simone bei golongane Selote; golon-
gane mere esi suka tamata makete esi
kbasaesi mo,
Yakobuse eni nanae Yudase.
14 Kai lalesi esa kena kotie loko Alla rame
sakesa kai binaya sie telua pise ata, kai
Maria Yesuse Inai, kai Yesuse kwaliNisi.

Matiase isupu bitike kena seli Yudase 1:15-26

15 Kena petu sae me kasuke sie utune esa
butu lua esi lupuke lomai. Eleki Petruse
ikele mpe tla kai ibeteke lokosi be,
16-20 "Kwali betaya. Imi lene loko au
mina. Yudase mere ile sae bei ami,
kai isupu tiluke kena alenake Sou Misete
sakesa kai amire neka, po itiluke lalane ete
tamata rebe esi suka bunu Yesuse. (Yudase
isabe tapele otoi kena kepene rebe tamata
maka bunu Yesuse esi riluke eteije peneka.
Eleki ikoli atakobue kena otoi mere hoko
tibuine parae eleki tainu siri pusulu mei
muli. Hoko pusue tamata kota Yerusaleme
esi rekwa Yudase imata kena tapele rebe
isabele mere. Eleki esi ono otoi mere esi
nane Hakale-Dama, lulu esi soure. Esi
natire Tape Lalakwe Nsolite.) Kena ak-
menare, Dauta ileki kena Yudase me buku
Isike Tuhane be:

'Sebeie eni lumare malene,
kai sebeie tamata sae irue kena mo.
Kai eni makerike sebeie tamata
makete ikerikele neka.'*

Alla Eni lepate rebe Ro Misete Iono
Dauta ibetekele, meije suke eono tinai
hoko meije eono peneka.
21 Hoko tapa tamata esa ete ami kena
iseli Yudase. Ile mere suke bei tamata rebe
esi lulu ami kena Tuhane Yesuse Eri sakesa
kai ami sare,
22 menai bei Yohanese isuku Tuhane
Yesuse eti roma Ibiti lolete lanite leke
isakesa kai ami kena alenake be iselu
Yesuse ikwana suike bei matale."
23 Hoko esi tiluke sie luaya. Sie luaya
meru: Yusupe kai Matiase. Yusupe mere
rebe esi koteine Barsabase, eni nane saere
Yustuse.
24 Eleki pususi kotie loko Alla be,
"Tuhane, Ale pine rekwa pusue ami
tamata lalema, hoko Atiluke ile sae bei sie
luaya meiju,
25 leke ialenake Sou Misete sakesa kai
ami seli Yudase rebe itetu bei eni makerike
Yesuse Eni maka ulake kai imata peneka
kai irue kena otoi susate titinai lau bei Alla
eti pela."
26 Eleki esi poie undi ete luasi leke esi
rekwa be sire pine isupu bitike eleki Ma-
tiase isupue. Hoko Matiase pine itapa
Yesuse Eni maka ulaka butu esa lesini esa
meru.

2

Ro Misete Irulu loko tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse 2:1-13

1 Kena petu Pentakostare pusue tamata
rebe esi hlaleke loko Yesuse esi lupuke lo-
mai kena luma esa.
2 Eleki esi lene sare tuleije rulu bei ndete
lanite. Esi tuleije saka makmale ela titinai.
Sare tulei mere eluake kena luma rebe esi
lupuke lomai kenare.

* **1:16-20** Isi. 69:26, 109:8

3 Eleki esi selu saka meia ukliti saka
auwe klitini ulei lori lopai kai usabuke
papela tamata.
4 Hoko Ro Misete Ikbasae pusue tamata
rebe esi hlaleke loko Yesuse. Eleki pususi
lepa kena sou mamaketa, lulu Ro Misete
Ibeteke etesi kena esi lepaelu. Soua meru
esi atetukelu mosa.
5 Kena petu mere tamata Yahudia bokala
bei hehena mei nusa maketaru rebe
esi hlaleke loko Allare esi rue me kota
Yerusaleme.
6 Kena tamata me kotare esi lene tamata
nai meru hoko tamata bokala esi luake
kena selu. Tamata meru hkutukesi le
tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi lepa
kena tamata bokala meru esi souaru.
7 Tamata bokala meru totakesi kai hku-
tukesi. Eleki esi beteke be, “Tamata rebe
esi lepa meije pususi tamata Galilea moyo?
8 Le mula pine esi lepa kena iteki soua
rebe ite lepaele me iteki henaru?
9 Ite meiju bei:
otoi Partia,
otoi Media,
otoi Elame,
kai otoi Mesopotamia.
Bei otoi Yudea,
otoi Kapadokia,
otoi Pontuse,
kai otoi Asia.
10 Bei otoi Prigia,
otoi Pampilia,
bei otoi Mesire,
kai bei ootoi me Libia tehaike kota
Kirene,
kai tamata meiju leini bei kota Roma.
11 Ite meiju leini
tamata Yahudi,
kai leini tamata maketa rebe esi lulu
Alla
sakesa kai tamata Yahudi.
Leini tamata maketa bei nusa Kreta
kai bei otoi Arape.

Ite pusuma lene tamata meiju esi ale-
nake saisa rebe Alla Ionolu kena Eni
kbasare, esi alenakelu kena iteki souaru.”
12 Totake pususi kai hkutukesi kai esi
beteke loko lomai be, “Le mula pine ele
meije?”
13 Po tamata leini esi toaesi be, “Mere esi
nseli.”

Petruse iatetuke tamata bokala be Alla Eni Rore elia 2:14-40

14 Hoko Petruse kai Yesuse Eni maka
ulaka maketa sie butu esa lesini esaru esi
kele. Eleki Petruse ilepa ktili lokosi be,
“Kwali betaya tamata Yahudi kai pusue
tamata rebe rue mei kota Yerusaleme, imi
lene lokoku lepate mimise leke imi nati.
15 Ami nseli saka imi noake mo, le meije
uke olasa sikwa beleti sa.
16 Po meije lulu Alla Eni lepate rebe nabi
Yoela ilekire be,
17 ‘Kena nusare koho nere
Au ono Ro Misete Ikbasae pusue
tamata.
Saisa rebe Au betekele
ete imi kwete mokwai kai kwete bi-
naru
esi betekele ete imi.
Kai imi kwete belukaru esi selu
saisa rebe Au aseluke eteise.
Kai imi elaka inaiju esi kmanie
saisa rebe Au rilukele eteise.*
18 Ete Auku tamata makerikaru lekwe,
mokwai pise bina Au ono Ro Misete
Ikbasaesi,
hoko esi lepa saisa rebe Au suka esi
betekele.
19 Au ono tanda herane ndete lanite kai
mei nusa,
Au ono lalakwe kai auwe kai auwe
kweini.
20 Kena petu elake kai misete
rebe Tuhane Ipleta tamatare eono
mosare,
lemataije mele titinai
kai bulane elala saka lalakwe.
21 Kena petu mere sire rebe Ikoti ampune
bei Tuhane
hoko isupu ampune kai isupu hla-
mate.’
22 Kwali betaya imi tamata Israela! Imi
lene mimise loko au beteke meije: Alla
Iono imi nati be Iriluke kbasa ete Yesuse
bei Nasarete. Mere imi selulu kena yelu
rebe piasare uono mo rebe Alla Iono
Yesuse Ionolu ete imire. Pusue meru imi
rekwalu peneka.
23 Lulu Alla laleI ruaI, Iriluke Yesuse ete
imi. Imi sebeie tamata neunaru esi pakuI
ahlake ai bataije hoko mere sakesa kai imi
bunuIje neka.

* **2:17** Yl. 2:28-32

24 Po Alla Iono Ikwana suike bei tamata
matalaru. Imata peneka po Alla Iono Ik-
wana suike le imata eti pelare saisa mo.
25 Bei akmena sa, Kamale Dauta ibeteke
Yesuse Ikwana suike be:
'Au rekware Tuhane Irakaku
kai Itapaku mimise leke saisa eatia au
yake.
26 Hoko laleku ndina
kai au isikeNi,
kai au rekware
be kena au matare au supu misete.
27 Le Asebeie au mata eti pela mo,
kai kena au rebe hlaleke loko Ale,
kena au matare Aono nanakwalaku
atia mo.
28 Atiluke lalane ete au
kena au supu rue mise,
kai laleku ndina le Arakaku.'
29 Kwali betaya imi, meije au beteke iteki
ntuane mena Dauta ete imi. Imata kai
hnoukeni peneka, eni lataije eti meije ere
me sa.
30 Alla Ibeteke kai Ila etei peneka be sae
bei eni anubuaru tatike pine Alla Ibitikeni
kena kamale. Le Dauta irekwa Alla Ibeteke
mere kai ile nabi lekwe, hoko irekwa saisa
rebe Alla Ionore.
31 Dauta irekwa be namake Maka Hla-
mate rebe Alla IbetekeNi, Ikwana suike bei
matale. Hoko Dauta ibeteke be:
'Maka Hlamate,
Alla Isebei Imata eti pela mo.
Nana kwalaIje pulue kai atia mo.'
32 Maka Hlamate mere Yesuse. Ile mere
pine Alla Iono Ikwana suike bei matale.
Ami pusuma pine selu Ikwana suike.
33 Kai kena Alla IbitikeNi kena Irue
sapleuke Eni makwanale, Alla Iriluke Ro
Misete eteI lupe akmena Ibetekele. Kai
Iono Ro Misete Ikbasae ami lupe imi selulu
kai lenelu meije.
34 Dauta ibeteke ruai mo le isa lolete
surga mo, po ibeteke Yesuse be:
'Alla Ibeteke loko auku Tuhane be,
35 Arue sapleuke Auku makwanale
eti Au ono Amu musuaru esi lene
lokoMu.'
36 Hoko pusue tamata Israele suke rekwa
mimise be Yesuse rebe imi pakuI ahlake
ai bataije, Alla IbitikeNi kena Tuhane kai
Maka Hlamate."
37 Kena esi lene Petruse eni lepata meru
hoko kaplalesi titinai. Eleki esi beteke loko
Petruse kai Yesuse Eni maka ulaka make-
taru be, "Kwalia, hoko saisa rebe suke ami
onore?"
38 Petruse iralakesi be, "Imi naku imi
dosaru kai imi supu baptise kena supu
tanda be lulu Yesuse leke imi dosaru supu
ampune. Hoko Alla Iono Ro Misete Ikbasae
imi.
39 Tuhane Italuke misete kena Ro Misete
Ikbasae imi kai imi nanaru kai tamata rebe
esi rue me hena laukaru, sabokae Tuhane
Alla Isuka kotise."
40 Kai Petruse ilepae Sou Misete bokala
lekwe, kai iahnausi be, "Imi kotie bei Alla
rame leke imi supu hlamate. Kai leke imi
supu susate sakesa kai tamata rebai meije
yake, rebe namake Alla Iatiaise."

Jumate menaije esi hidupe
2:41-47

41 Tamata bokala esi lene loko Petruse
eni lepataru eleki Yesuse Eni maka
ulakaru esi baptisesi. Hoko kena petu
mere tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse
esi tapa sie usata telu.
42 Tamata meru esi supu atetuke rame
bei Yesuse Eni maka ulakaru kai esi lupuke
lomai rame. Esi rue kena kane sakesa kai
kotie loko Alla sakesa.
43 Alla Iono Yesuse Eni maka ulakaru
esi ono tanda herana bokala, hoko tamata
bokala meru esi herane kai rilasi.
44 Tamata rebe esi hlaleke loko Alla meru
esi teu lomai mo kai sae eni sasaisare esi
pake polie.
45 Sepo esi abelie esi tapele pise taneiaru,
eleki esi kepene esi larakelu ete lomai lulu
sae eni perlure.
46 Pela petu esi lupuke lomai me Tuhane
Eni Luma, kai esi kane sakesa me esi
lumaru kena lale ndinate kai holmate lo-
mai kena misete.
47 Esi isike Alla rame, kai pusue tamata
kota mere esi sukasi. Kai pela petu esi
tapa boka rame, le Tuhane Iono hlamate
tamatare tapa rame.

3

Petruse kai Yohanese luasi ono tamata sae me rebe ikeu tekwa mo imise
3:1-10

1 Kena petu sae me, olase telu kmauni
olase kena kotie loko Alla, Petruse kai
Yohanese luasi keu lolete Tuhane Eni
Luma.

2 Kena mere tamata sae me ikeu tekwa
mo bei kena inai ruelei sa hoko esi tohini.
Pela petu tamata mere esi tolaeni tehaike
Tuhane Eni Lumare esi metu rebe esi nane
Metu Misete, leke ikotie kepene bei tamata
rebe esi kusu Tuhane Eni Lumare.
3 Kena tamata mere iselu Petruse kai
Yohanese luasi ono kena kusu Tuhane Eni
Luma nere, eleki ikotie kepene bei luasi.
4 Luasi limesei eleki Petruse ibeteke be,
“Li loko ami lua.”
5 Hoko tamata mere ilimese luasi kai
ihlaleke be luasi riluke saisa etei.
6 Po Petruse ibeteke be, “Ami luamaki
kepene sae mo, po saisa rebe luamakie
meije, ami rilukele ete ale. Kena Yesuse
Kristuse, bei Nasarete mere Eni nane,
akele kai akeu!”
7 Eleki ikerike tamata mere eni bala
makwanale eleki itapai kena ikele. Eleki
tamata mere eni lelale kai esi tlukuinu ktili
sosoli.
8 Tamata mere ibua kele kai ikeu lori
lopai. Eleki ikeu lulu luasi lopai Tuhane
Eni Lumare, ikeu bua lolete lope kai iisike
Alla.
9 Pusue tamata ete meru esi selu ikeure
kai iisike Allare.
10 Esi rena tamata mere tamata rebe
piasare irue kena ikotie kepene me Metu
Misete me Tuhane Eni Lumare, hoko
pususi hkutukesi kai esi beteke be, “Ei,
tamata mere ikeu tekwa pene!”

Petruse iatetuke me otoi sae me Tuhane Eni Luma rebe esi nane Salomo 3:11-26

11 Tamata keu tekwa mo rebe imise
pende, ikeu lulu Petruse kai Yohanese luasi
rame, hoko tamata bokala esi bala lupu
loko telusi me otoi sae me Tuhane Eni
Lumare le esi herane. Otoi mere esi nane
otoi Salomo.*
12-16 Kena Petruse iselu tamata bokala
meru ibeteke be, “Tamata Israele, le mula
pine tamata meije imisere, imi heranele?
Kai le mula pine imi limese ami rame?
Imi betinake ami ono ikeure kena amiki
kbasa pise ami lulu loko Alla Eni lep-
ataru? Imi selu tamata meije imise kai
iktili peneka, le ihlaleke loko Yesuse kai
Eni kbasare. Tamata meije ihlaleke loko
Yesuse hoko imise peneka lupe imi selui
mei imi oami meije. Alla rebe iteki ntuana
mena Abrahame, Isake, Yakupe kai iteki
ntuana maketa lekwe esi hlaleke lokoIje,
pine Ibitike Yesuse kena supu holmate.
Yesuse mere Alla Eni Makerike. Yesuse
rebe imi keriNi loko Pilatuse kai imi lepa
tiae lokoI, masike Pilatuse ibeteke be tieI
le Eni sala sae mo. Yesuse Imise titinai le
dosa sae mo kai Inkena po imi sukaI mo kai
imi suka kena Pilatuse itie tamata maka
bunu ete imi. Kwali betaya, imi bunu Ile
rebe Iriluke nasite ete pusue tamata Po
Alla Iono Ikwana suike bei matale peneka.
Ami selu meru pusulu titinai.
17 Kwali betaya! Meije pine au rekwa be
saisa rebe imi kai imi elakaru imi onolu
ete Yesuse, imi onolu le imi rekwa mo be
Yesuse Maka Hlamate.
18 Mere eono lulu loko Alla Eni lep-
ata rebe bei akmena sa rebe nabiaru esi
betekelu be Maka Hlamate rebe Alla IulakeNe Isupu susate eti mata.
19 Ele mere hoko kwali betaya imi ono
dosa suike yanoma, leke Iampune imi
dosaru.
20 Kai kena Tuhane Iluake loko itere,
Itapa ite ktili hoko ite lalema ndina titinai.
Kai Tuhane Iulake Yesuse loko ite suike, le
bei akmena sa IbitikeNi kena Maka Hla-
mate ete ite peneka.
21 Yesuse mere Irue ndete surga sa eti
Alla Iono pusulu belu lulu akmena Alla Eni
lepata rebe nabia mise titinai esi betekelu.
Nabia meru Alla Ibitikesi.
22 Lupe Musa ibeteke be:

> ‘Tatike pine Tuhane Alla, iteki Tuhane
> Iulake Ile sae ete imi bei ite ruama
> kena iono nabi molupe Alla Iulake
> aure. Hoko suke ite lene loko saisa
> rebe ibetekele.
> 23 Kai sire pine ilene loko nabi mere
> eni lepataru mo hoko isupu rue
> kai Alla Eni tamataru mo kai isupu
> bunu.’

24 Saisa rebe eono kena Yesuse kena
petua meiju pusue nabia bei nabi Samuele
kai nabia pamuli beini pususi betekele
peneka.
25 Alla Italuke misete rebe nabiaru esi
betekele mere ete ite, esi anubuaru. Mere
lulu Alla Italuke misete kai iteki ntuana
menaru, Alla Ibeteke loko Abrahame be,
‘Bei amu anubuaru au riluke misete ete

* **3:11** Otoi mere esi nane Salomo le kena nete loko kamale Salomo.

pusue tamata mei nusa meije.' Alla Italuke misete mere ete ite lekwe.
26 Ele mere eti Alla Ibitike Yesuse kena Eni Makerike, kai IulakeNi loko ite akmena. Leke Iriluke misete ete ite. Iriluke misete ete itere, Iono ite naku iteki dosaru ete Alla kai ite hleke bei ono neune."

4

Petruse kai Yohanese luasi me elaka maka teu pakalaru oasi 4:1-22

1 Kena Petruse kai Yohanese luasi lepa ete tamata bokala meru sa, imamaru, elake maka raka Tuhane Eni Lumare kai tamata Sadukiaru esi luake lokosi.
2 Hoko lalesi tiake Petruse kai Yohanese luasi le esi atetuke tamata bokala meru be Yesuse Ikwana suike bei matale peneka hoko pusue tamata matale lekwe esi kwana suike bei matale.
3 Hoko esi kerike luasi kai esi kusu luasi kena bui eti bobanu beleti le kmau peneka.
4 Po bei tamata rebe esi lene luasi atetuke mere, bokala esi hlaleke loko Yesuse, pusuise sie usata lima.
5 Ele bobanure elaka maka teu pakalare, tamata Yahudiaru esi elakaru kai kuru Torataru esi lupuke lomai me kota Yerusaleme.
6 Esi luake loko imame elake Hanase, Kayapase, Yohanese, Aleksandere kai imama elakaru esi anu maketa lekwe.
7 Esi keri Petruse kai Yohanese lokosi, eleki esi tneu luasi be, "Imi ono tamata sisate mere imise kena ktiline pise kbasa bei sire?"
8 Eleki Petruse iralakesi kena kbasa bei Ro Misete be, "Imi tamata Yahudiaru imi elakaru kai imama elakaru!
9 Imi keri ami lomei kena pakala le ami ono tamata sisate imise, kai imi suka kena rekwa be ami ono tamata mere imisere elia.
10 Hoko imi kai tamata Israele pusumi suke rekwa be tamata meije ikele kena misete mei imi oami meije, bei ktiline kai kbasa bei Yesuse Kristuse tamata Nasarete rebe imi pakuI ahlake ai bataije, po rebe Alla Iono Ikwana suike bei matale. Hoko bei Yesuse mere pine tamata meije ikele kena misete mei imi oami.
11 Yesuse mere pine kena Alla Eni lepate rebe lekire beteke tamata esi sukaI more be,

'Tamata esi kerike luma,
esi poie batu inai sae me,
po tatike pine batu mere
pake kena lukue lili elake esi ueije.'

12 Hoko batuke bei Yesuse pine tamata esi supu hlamate. Le mei nusa meije tamata sae makete isupu kbasa bei Alla kena ihlamate ite mo."
13 Tamata elaka maka teu pakala meru esi herane le Petruse kai Yohanese luasi rilasi mo kai esi rekwa be luasi meru tamata kola mo kai tamata piasa neka. Eleki hkutuke lalesi be akmenare luasi keu sakesa kai Yesuse.
14 Po le tamata rebe imise mere ikele sakesa kai luasi, hoko esi beteke sasaisa ete luasi moneka.
15 Esi ulake luasi sosoli be, "Siri nunu." Eleki esi lepa loko lomai.
16 Hoko esi beteke be, "Ite ono saisa ete luasi le pusue tamata mei kota Yerusaleme esi rekwa luasi ono tanda herane elake mere peneka. Kai ite lekwe lemake lele saisa mo.
17 Po leke luasi ono tamata sisate imisere elei ete tamata rame yake hoko ite lake luasi be esi lepa loko Yesuse moneka."
18 Hoko esi koti luasi kusu suike eleki esi beteke loko luasi be, "Luami lepae loko Yesuse moneka."
19 Po Petruse kai Yohanese esi beteke be, "Imi noake be lene loko imi pletare nkena pibe lene loko Alla Eni pletare nkena?
20 Ami hleke bei lepae saisa rebe ami selue kai ami lenelu mo le lene loko Alla Eni pletare nkena."
21 Tamata elaka maka teu pakala meru esi nasuke Petruse kai Yohanese luasi po esi sala sasaisa kena hukume luasi mo. Po esi lakesi rebai suike be esi lepa loko Yesuse yanoma pine esi sirie luasi le tamata bokala esi isike Alla le tamata sisate mere imisere.
22 Tamata rebe isupu misete le tanda herane mere, eni musuna butu ata lesi peneka.

Tamata toini rebe esi hlaleke loko Yesuse esi kotie loko Alla leke rilasi yake 4:23-31

23 Kena tamata Yahudiaru esi elakaru kai imama elakaru esi tie Petruse kai Yohanese eleki luasi keu loko luasi ebearu. Eleki luasi alenake saisa rebe tamata meru esi beteke ete luaise.

24 Kena esi ebearu esi lene mere, esi kotie
loko Alla sakesa be, “Tuhane, Amu kbasare
ela titinai. Ale pine tolae lanite kai tapele
meije kai meite kai pusue yelu mei nusa
meije.
25 Kai akmenare Aono Ro Misete Ikbasae
kamale Dauta, amiki ntuane menare,
ibeteke be,
‘Tamata makete rebe tamata Yahudi more
esi nasu titinai.
Kai lalesi kena ono tiae ete Tuhane
po mere eono etesi mo?
26 Kamala mei nusa meije esi akneka kena
esi lisa,
kai tamata elaka esi lupuke lomai kena esi
ono tiae ete Tuhane,
Ile rebe Alla IulakeNi kena Iono hlamate
ete tamatare.’
27 Tuhane Amu lepata meru uono
peneka le Herodese kai Pontiuse Pilatuse
esi lupu kai tamata makete rebe tamata
Yahudi more kai tamata Israele mei kota
meije peneka. Esi lupu kena esi ono tiae ete
Yesuse, Amu Makerike rebe Eni dosa sae
mo kai rebe AbitikeNi kena Maka Hlamate.
28 Esi lupuke lomai kena esi ono saisa
rebe akmenare Alepae peneka be tatike
pine eono. Kai mere lulu Amu kbasa kai
laleuMe.
29 Meije Tuhane Aselu, esi ono ami ril-
ama. Ami meiju Amu makerike hoko At-
apa ami leke ami rilama yake kena lepae
Amu Sou Misete rame.
30 Kai Amu kbasare eono ami ono tamata
makerakaru esi mise kai ami ono tanda
herana kena Yesuse Eni Nane leke tamata
esi selu Amu kbasare kai esi herane.
Yesuse mere Amu Makerike rebe Eni dosa
sae mo.”
31 Kena esi kotie loko Alla pelare, otoi
rebe esi kotie kenae mere enisu. Eleki Ro
Misete Ikbasa pususi hoko esi lepae Sou
Misete bei Allare rilasi moneka.

Tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi lara poli esi taneiaru
4:32-37

32 Pusue tamata rebe esi hlaleke loko
Yesuse meru lalesi esa. Kai sae eni saisa
iblake be mere ruai enie mo, po saisa rebe
esie, esi lara polie.
33 Kai Yesuse Eni maka ulaka meru esi
supu kbasa elake kena esi lepae Tuhane
Yesuse Ikwana suike bei matale rame,
hoko Alla Iriluke misete etesi rame.
34 Kai sae isusae sasaisa mo le esi tapele
kai esi luma esi abelielu eleki esi keri esi
kepene,
35 kai esi rilukele ete Yesuse Eni maka
ulakaru. Eleki kepena meru Yesuse Eni
maka ulakaru esi larakelu ete pususi lulu
sae erini perlure.
36-37 Lupe Yusupe, iabelie eni tapele eleki
iriluke eni kepene ete Yesuse Eni maka
ulakaru. Yusupe meije irulu bei Lewi, bei
nusa Sipruse. Yesuse Eni maka ulakaru esi
kotine Barnabase, esi natire kwetele rebe
iono lale ndina.

5

Ananiase kai Sapira luasi lemake Ro Misete
5:1-11

1 Ile sae me eni nane Ananiase kai eni
bina Sapira luasi abelie esi tapele otoi.
2 Eleki esi beline luasi tolae beie ete lua
ruasi. Yo esi lesine Ananiase ikerie ete
Yesuse Eni maka ulakaru eleki ibeteke be,
“Ntuane, tapele esi belini pusulu meije.”
3 Eleki Petruse ibeteke lokoi be, “Anani-
ase, le mula pine asebeie ro tiaru esi elake
ekbasae ale, eti alemake Ro Misete kai
atola beie tapele esi beline ete ale ruamue?
4 Tapele mere kena abelie mosare, mere
amue, kai kena abeliele, esi kepene lekwe
mere amue. Hoko le mula pine laleume
noake kena ono ele mere? Mere batuke
alemake tamata mo po alemake Alla
lekwe!”
5 Kena Ananiase lene lepate mere, klo-
likeni kai teu eni nasite sosoli. Hoko pusue
tamata rebe esi lene mere rilasi titinai.
6 Tamata beluka sie ataya pise limaya esi
luake, esi kopa Ananiase eleki esi tohini
siri kai esi keu hnoukeni.
7 Kasuke olase ului telu suike, Ananiase
eni bina iluake. Irekwa saisa rebe eono
kena eni mokwaije mo.
8 Petruse ibeteke lokoi be, “Betaku,
beteke ete au be imi abelie tapele, esi belini
esale meije o?” Eleki iralake be, “Tinai,
esale mere.”
9 Petruse ibeteke be, “Le mula pine ale
kai amu mokwai luami lalemi esa kena
teheke Ro Misete? Aselu, tamata rebe esi
keu hnouke amu mokwaije esi leu pene
me. Hoko esi tohi ale leneka.”

10 Klolikeni sosoli me Petruse oaije kai teu eni nasite. Kai kena tamata beluka meru esi kusure imata peneka. Esi tohini siri kai esi hnoukeni me eni mokwai leini neka.
11 Hoko pusue tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse kai tamata maketa rebe esi lene mere, esi rilasi le Alla titinai.

Yesuse Eni maka ulakaru esi ono tanda herane kena kbasa bei Tuhane ete tamata bokala
5:12-16

12 Kai Yesuse Eni maka ulakaru esi ono tanda herana bokala kena kbasa bei Tuhane me tamata bokala oasi. Kai pusue tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi lupu rame kena lale esa me Tuhane Eni Lumare esi otoi rebe esi nane Otoi Salomore.
13 Kai tamata maketa sie ilaru esi nehe kena hlaleke loko Yesuse lupe tamata toini meru mo. Po tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse, esi supu holmate bei tamata meru.
14 Eleki tamata esi tapa boka rame, bina mokwai, kena hlaleke loko Alla.
15 Kai esi tohi tamata makerakaru kena obite eleki esi ono esi ntulu me mahpaite leinu kena paile. Leke sepo Petruse ilia ete mere, ninuije kenasi esi mise.
16 Kai tamata bokala bei kota maketa me tehaike kota Yerusaleme esi luake, esi keri tamata makeraka kai tamata rebe ro tiaru kbasaesi. Hoko pususi mise bei esi makerakaru kai tamata rebe ro tiaru kbasaesi, ukbasaesi moneka.

Yesuse Eni maka ulakaru esi supu siri bei buije
5:17-25

17 Imame elake kai eni maka luluaru, tamata Sadukiaru esi nasu le lalesi tia.
18 Hoko esi ulake kerike Yesuse Eni maka ulaka meru eleki esi kusuesi kena bui.
19 Po kena kpeture Alla Eni malekate ebaeke buije esi meturu kai esiriesi, eleki ebeteke be,
20 “Imi keu kai imi kele me Tuhane Eni Lumare eleki imi atetuke tamata bokala ete mere kena Alla Iono tamata rue mise kai rue kaiNi eti pelare elia.”
21 Eleki esi lului hoko esi siri bei buije, bebeleti sa esi kusu me Tuhane Eni Lumare eleki esi atetuke ete mere.
Eleyo imame elake kai eni maka luluaru esi lupuke tamata Israele esi elaka maka teu pakalaru pususi. Eleki esi ulake tamata kena rana Yesuse Eni maka ulakaru bei me buije.
22 Po kena tamata rebe esi supu ulake esi luake me buije, Yesuse Eni maka ulakaru esi me moneka. Eleki esi leu beteke ete elaka maka teu pakalaru.
23 Esi beteke be, “Ntuane, ami selu meture kunci saka piasare neka kai tamata rebe esi raka buije esi kele me meture neka. Po kena ami baeke meture eleki ami kusu ami tetue tamata sae me bui laleije moneka.”
24 Eleki kena elake maka raka Tuhane Eni Lumare kai imama elaka lakwai esaru esi lene esi beteke meru hoko hkutukesi kai esi tneu be, “Saisa eono kena Yesuse Eni maka ulaka meru.”
25 Eleki tamata sae me ikeri sou be, “Lene! Tamata rebe ntuana imi kusuesi kena buije, esi me Tuhane Eni Lumare peneka kai esi atetuke tamata bokala.”

Yesuse Eni maka ulakaru esi supu susate bei elaka maka teu pakalaru
5:26-42

26 Hoko elake maka raka buije kai eni kwetelaru esi keu me Tuhane Eni Lumare, eleki esi kerike Yesuse Eni maka ulaka meru. Po esi ranasi kena ktiline mo le rilasi le tamata bokala meru le tinake esi rabasi.
27 Esi keri Yesuse Eni maka ulaka meru eleki esi kusuisi loko elaka maka teu pakalaru. Eleki imame elake lakwai esare ibeteke be,
28 “Ami lake imi titinai leke imi lepae loko Yesuse moneka. Po meije imi lene loko ami moneka! Imi atetuke pusue tamata mei kota Yerusaleme. Kai imi tutuke ami be ami bunu Yesuse.”
29 Petruse kai Yesuse Eni maka ulaka maketaru esi ralake be, “Suke ami lulu Alla lesi bei lulu tamata.
30 Yesuse rebe imi pakuI ahlake ai bataije, iteki ntuana menaru esi Allare Iono Ikwana suike bei matale peneka.
31 Kai Alla IbitikeNi kena Irue sapleuke Eni makwanale, leke Iono Kamale kai Maka Hlamate. Leke tamata Israelaru esi hleke bei ono dosa leke esi supu hlamate.
32 Yelu meru ami ruama selulu kena amiki matamaru. Kai Ro Misete rebe Alla IonoI kbasae tamata rebe esi lene loko Eni pletaru lekwe Iaseluke ete imi be yelu meru tinai.”

33 Kena esi lene Yesuse Eni maka ulakaru
esi lepataru, hoko lalesi tia titinai kai lalesi
kena bunusi.
34 Po ile sae bei tamata elaka maka
teu pakalaru, tamata Parisi eni nane
Gamaliele. Ile mere kuru elake kena lepata
rebe Musa ilekiule rebe pusue tamata esi
holmatei. Ikeleke kai ipleta kena sirie
Yesuse Eni maka luluaru sasanai mina.
35 Eleki ibeteke loko elaka meru be,
“Kwalia, ite tamata Israela, ite ono saisa
kena tamata meiju, ite noake mimise mina.
36 Le kena akmenare Teudase lekwe
Iono saka tamata elake, kai tamata rebe esi
luluije kasuke sie utuna ata. Po kena esi
bunui eleki eni maka luluaru esi keu bei
lomai kai esi ono sasaisa moneka.
37 Lomei pamuli lekwe, kena kusue nane
rebai sae me, Yudase, bei Galilea, iono
tamata bokala esi lului leneka kena esi ho-
hae pemerinta. Po kena isupu bunu, eleki
Eni maka ulakaru pususi keu bei lomai,
hoko esi ono sasaisa moneka.
38 Hoko kena pakala meije au ahnau imi
be, imi ono sasaisa ete tamata lua meiju
yake. Sebeisi, le sepo lalesi kai esi mak-
erike meije bei tamata hoko tatike pine
sirikele.
39 Po sepo mere bei Alla hoko ite ono
ruasi mo. Kai sepo ele mere tinai hoko ite
ono tiae ete Alla pene.”

Eleki Gamaliele eni hnaune mere pususi
lene lokole.
40 Po esi koti Yesuse Eni maka ulakaru
eleki esi ulake hbalisi. Eleki esi lakesi leke
esi atetuke loko Yesuse moneka, eleki esi
tiesi ne.
41 Hoko kena luasi siri bei tamata maka
teu pakala meru lua lalesi ndina titinai le
Alla Irekwa be luasi mise kena supu susate
le lepae loko Yesuse lulu akmenare Alla
Ibetekele.
42 Kai pela petu esi atetuke rame me
Tuhane Eni Lumare kai me tamata esi
luma. Kai esi lepae Sou Misete be Yesuse
mere, Ile rebe Alla IulakeNi kena ono hla-
mate ete tamata.

6

Sie itua esi supu bitike kena tapa tamata susate
6:1-7

1 Kena mere tamata rebe esi lulu Yesuse
esi tapa boka rame. Sie meru tamata
Yahudia rebe esi lepae Sou Yunani kai
tamata Yahudia rebe esi lepae sou Ibrani.
Eleki tamata Yahudi rebe esi lepae sou Yu-
nanire* lalesi ndinake tamata Yahudi rebe
esi lepae Ibranire. Tamata Yahudi rebe esi
lepae sou Yunanire esi beteke be, “Kena
lara taneiaru amiki matabina baluaru sae
isupu taneia mo lupe imi matabina balu-
aru esi supule.”
2 Bei mere hoko Yesuse Eni maka ulaka
butu esa lesini lua meru esi lupuke pusue
tamata maka lulu Yesuse. Eleki esi beteke
be, “Kwali imi, sepo ite hleke bei lepae Sou
bei Alla leke ite ono loko yelu maketa, hoko
mere mise mo.
3 Hoko mise lesi ite bitike sie itua bei
ite rebe esi mise kai rebe Ro Misete Ik-
erike kena lalesi kai esi noake mise leke ite
ulakesi kena selu loko yelu meru,
4 Eleyo ite batuke kotie loko Alla kai
lepae Sou Misete neka.”

5 Hoko pususi lene lokoe. Eleki esi bitike:
Stepanuse. Ile mere ihlaleke loko Yesuse
ktili kai Ro Misete Ikbasaeni.
Pilipuse,
Prokoruse,
Nikanore,
Timone,
Permenase,
kai Nikolause bei kota Antiokia. Ile
tamata Yahudi mo po ihlaleke loko
Alla lupe tamata Yahudiaru esi hlaleke
neka.
6 Eleki esi ono sie itua meru esi kele me
Yesuse Eni maka ulakaru oasi. Eleki Yesuse
Eni maka ulakaru esi kotie loko Alla kai
esi tolae balasi kena sie itua meru uluisu
leke esi supu bitike kena tapa matabina
baluaru.
7 Hoko Sou Misete kena Yesuse elei rame
kai tamata rebe esi lulu Yesuse me kota
Yerusaleme tapa boka rame. Kai imama
bokala lekwe esi hlaleke loko Yesuse.

Tamata Yahudiaru esi elakaru esi kerike Stepanuse
6:8-15

8 Alla Iriluke misete bokala kai kbasa
elake ete Stepanuse hoko iono tanda her-
ana bokala ete tamata bokala.

* **6:1** Tamata Yahudi rebe esi lepae sou Yunani meije, esi siri bei Yahudi bei akmena sa hoko esi rekwa sou Ibrani moneka.

9 Po tamata toini bei Yahudi esi luma
ibada rebe kotiele Libertini† esi rare kaini.
Tamata toini meru, tamata Yahudi bei
kota Kirene kai bei kota Aleksandria. Kai
tamata Yahudi bei otoi Kilikia kai bei otoi
Asia.
10 Po esi lelie saisa rebe Stepanuse
ibeteke etesi moneka, le Ro Misete Iono
Stepanuse irekwa titinai kena ilepae meru.
11 Eleki esi umauke tamata telu pise ata
leke esi lemake be, “Ami lene tamata meije
ilepa tiae ete Musa kai Alla.”
12 Hoko esi keu beteke ele mere ete
tamata bokala kai tamata Yahudiaru
esi elakaru kai kuru Torataru leke esi
nasukeni titinai. Eleki esi keu kerike
Stepanuse kai esi kerini loko tamata elaka
maka teu pakalaru.
13 Kai esi keri tamata rebe esi lepa
lemake ete Stepanuse. Hoko tamata meru
esi beteke be, “Tamata meije ilepa tiae
rame ete Tuhane Eni Lumare. Kai ilepa
tiae loko Alla Eni lepata rebe Musa ilekiule.
14 Ami lene ibeteke be, ‘Yesuse bei
Nasarete Iolie Tuhane Eni Luma meije,
eleki iseli pusue atata rebe Musa ibetekele
ete itere.’ ”
15 Pusue tamata rebe esi rue kena teu
pakalare esi limese loko Stepanuse. Eleki
esi selu Stepanuse oalaleije hita saka
malekate esi oalaleije.

7

Stepanuse ibeteke Alla Eni lepataru ete elaka maka teu pakalaru
7:1-53

1 Eleki Imame Elake lakwai esare itneu
Stepanuse be, “Yelu rebe ibetekelu meru
tinai, o?”
2 Stepanuse iralake be, “Kwalia kai
amaya! Imi lene loko au mina. Alla rebe
Eni kbasare ela titinaije, IaselukeNi ete
iteki ntuane mena Abrahame kena iheti
me hena Harane mosa, kena eri rue me
otoi Mesopotamia sa.
3 Alla Ibeteke lokoi be, ‘Siri bei amu
henare kai amu luma toini pususi. Akeu
kai arue kena otoi rebe tatike pine Au
tilukele eteume.’
4 Hoko Abrahame isiri bei me otoi Kas-
dime, eleki iheti me Harane. Eleki kena
amai imata peneka, Alla Iulake Abra-
hame iheti lomei kena tapele rebe ama kai
kwalia ite pusuma ruekele meije.
5 Kena mere Alla Iriluke tapele otoi sae
ete Abrahame mo, masike otoi tone lekwe.
Masike kena mere Abrahame eni nanae
sae mosa, po Alla Italuke peneka be, ‘Tatike
pine Au riluke tapele mere pusulu ete ale
kai amu anubuaru.
6 Kai namake amu anubuaru esi supu
heti bei tapele meije kai rue kena nusa
makete. Kai tamata nusa makete rebe esi
rana tapele meije esi keri amu anubuaru
kena tamata makerike kai onosi supu
susate ete mere musuna utuna ata.
7 Po Au ono susate ete tamata nusa
makete rebe esi onosi kena tamata mak-
erike mere. Eleki amu anubuaru esi siri
bei nusa mere eleki esi isike Au me otoi
meije. Esi isikeKu be: Alla, Amise titinai le
Aono ami leu suike me otoi meije.’
8 Kai Alla Italuke Abrahame kai eni
anubuaru be mokwaiju suke pususi
sunate. Mere kena esi nete loko Alla
Italuke mere. Hoko kena Abrahame eni
nanae Isake eni petua kwalure, isunateni.
Eleki Isake lekwe isunate eni nanae
Yakupe. Eleki Yakupe isunate eni nanae
sie butu esa lesina luaru. Eni nanae meiju,
pine iteki ntuana mena sie butu esa lesina
luaru.
9 Iteki ntuana mena meru lalesi tiake esi
kwali Yusupe, hoko esi abelieni eleki iono
tamata makerike me nusa Mesire. Po Alla
Irakai.
10 Alla Itiei bei pusue susataru. Alla Iono
Pirone, kamale Mesire, inoake Yusupe
tamata misete le Alla Iono irekwa sasaisa
neka. Hoko Pirone ibitikeni kena tamata
elake me nusa Mesire kai iriluke kbasa etei
leke iraka Mesire kai pusue Pirone eni otoi
maka ruere.
11 Eleki pusue hena me Mesire kai otoi
Kanane, esi supu susate manane eti pusue
tamataru esi susa titinai kena supu man-
ane. Iteki ntuana menaru lekwe esi supu
manane more neka.
12 Kena Yakupe ilene be mpe Mesire
manane me, hoko iulake eni nanaru, iteki
ntuana menaru, esi keu lope kena sabe
gandume. Mere esi keu memenai.

† **6:9** Libertini esi natire tamata rebe esi supu tie bei makerike. Tamata makerike ete meije eni kbasa sae mo hoko ikerike rame lulu pleta bei luma upuije kai sepo esi supu kwetele hoko kwetele mere ileu luma upuije.

13 Eleki kena esi keu suike, Yusupe isi-
bakeni etesi be ile Yusupe. Eleki kena mere
mina pine Pirone irekwa eni luma toinu.
14 Eleki Yusupe inauke loko amai Yakupe
kena kotini kai pusue eni luma toinu esi
heti lope Mesire. Pususi sie butu itu lesini
lima.
15 Hoko Yakupe kai eni luma toinu esi
heti lope Mesire kena rue. Yakupe kai iteki
ntuana mena maketaru esi rue kai mata
ete me Mesire.
16 Eleki kerisi lora Sikeme kai tolaesi
kena liane benai rebe Abrahame isabele
bei soa Hemore me Sikeme. Isabele kena
kepe perake.
17 Kena lau moneka Alla Italuke misete
ete Abrahame eono nere, kena mere eni
anubuaru esi tapa boka titinai me Mesire
peneka.
18 Eleki esi bitike Pirone beluke rebe
irekwa Yusupe mo, ipleta me Mesire.
19 Pirone mere ilemake iteki ntuana
menaru kai iono susate etesi. Iulake poie
esi kwetela tona rebe eku ruelesi leke esi
mata.
20 Kena mere ruele Musa. Ile kwete tone
rebe inteki titinai. Eleki inai kai amai esi
pialaeni me luma bulana telu.
21 Eleki esi bunikeni me kwele leini. Po
Pirone eni nanae binare isupui eleki iranai
kai ipialaeni lupe erini eni nanae.
22 Eleki saisa rebe tamata Mesire esi ate-
tukele esi atetuke Musa kenae. Musa ile-
pare mise kai iono sasaisare mise.
23 Kena Musa eni musuna butu atare,
lalei kena ikeu selu kai itapa kwalinisi kai
betaisi, tamata Israelaru.
24 Ikeu lokosi eleki iselu tamata Mesire
sae me iono susate ete tamata Israele sae,
eleki laleije tia. Hoko itapa tamata Israele
mere, eleki ibunu tamata Mesire.
25 Musa ibetinake eni tamataru esi
rekwa be Alla Iulakeni kena ihetiesi bei
susate. Po esi nati mere mo.
26 Eleki ele bobanure iluake lokosi lekwe
iselu tamata Israela lua esi teta lomai.
Eleki ikeu lo luasi kai ibeteke lokosi be,
‘Silua, imi akwali lomai. Hoko ono lomai
yake.’
27 Po ile rebe iteta eni ebe irupake Musa
kai ibeteke lokoi be, ‘Sire ibitike ale kena
aono elake leke lake ami kai ateu pakala
ete amire?
28 Lalemu kena abunu au lupe memane
abunu tamata Mesire, o?’
29 Musa ilene lepate mere, eleki inaya
bei Mesire. Inaya eleki iluake me tape
Midiane. Irue ete mere eleki ikai. Kai
isupu kwete mokwaia lua.
30 Eleki musuna butu ata suike Alla Eni
malekate iluake loko Musa me tapele otoi
nsekile tehaike ulate esi nane Sinai. Iselu
malekate kena auwe klitini kena ai butui.
31 Kena iselu mere iherane. Hoko ikeu
lokoe kena iselu mimise be mere saisa.
Eleki ilene iteki Tuhane Ilepa lokoi be,
32 ‘Aure, amu ntuana menaru esi Allare.
Alla rebe Abrahame, Isake kai Yakupe
esi hlaleke lokoIje.’ Hoko Musa rilai kai
rarelei eti inehe kena selu loko ai butui
mere moneka.
33 Eleki Alla Ibeteke lokoi lekwe be, ‘Lesu
amu lelale usai mere le otoi rebe akele
kenae mere otoi moli. Le Au me kenae.
34 Au selu tamata Mesire siono Auku
tamataru esi supu susate peneka. Kai Au
lene esi lepata malerenaru peneka. Kai Au
rulu kena tiesi bei susata meru. Hoko Au
ulake ale kena aleu lopai Mesire.’
35 Musa mere pine akmenare iteki ntu-
ana menaru esi sukai mo hoko sibeteke
lokoi be, ‘Sire pine ibitike ale kena aono
elake kai teu pakala ete amire?’ Alla Eni
malekate luake lokoi kai ilene Alla Ibeteke
lokoi me ai butuije leke ileu lope loko
tamata Israele, ipletaesi kai ihetie iteki
ntuana menaru bei susate.
36 Musa mere pine iono tanda herana
me Mesire, eti ikerisi siri bei Mesire kai
tanda herana makete lekwe kena esi keue
Meite Lalakwe kai otoi nsekile musuna
butu atare.
37 Musa ruai pine ibeteke ete tamata
Israelaru be, ‘Tatike pine Alla Iulake ile
sae ete imi bei ite ruama kena iono nabi
molupe Alla Iulake aure.’
38 Musa mere pine isa lolete ulate Sinai
kena lepa kai malekate eleki irana Alla Eni
lepata rebe uono ite rue eti pelare eleki
irulu, iatetukele ete iteki ntuana menaru
kai meije atetukelu ete ite lekwe.
39 Po iteki ntuana menaru esi lene lokoi
mo, kai sukai mo. Kai lalesi batuke kena
leu suike lope Mesire.
40 Hoko esi beteke loko Harune be, ‘Ono
binatane lakai ete ami kena ami hlaleke
lokoe kai epletae ite leu lope Mesire. Le
Musa isirie ami bei mpe Mesire, kai ami
rekwa moneka be saisa eono kenai pende.’

41 Hoko kena mere esi ono binatane lakai
molupe sape anai sae me. Eleki esi bunu
binatane bokala leke isike binatane lakai
mere. Kai laleisu ndina le saisa rebe esi
onoe mere, hoko esi ono pesta.
42 Hoko Alla Ilene lokosi moneka kai Ise-
bei esi isike kmalea ndete lanite. Mere
saka akmenare nabi eni nane Amose ileki
lepata bei Alla kena eni bukure be:
'Tamata Israela imi! Kena imi me otoi
nsekile musuna butu atare,
imi bunu binatane leke palare, mere
ete Au mo.
43 Po batuke imi hlaleke loko alla tinai
mo lupe Moloke kai kmale esi nane
Refane esi lekite rame.
Moloke kai Refane meru tamata nusa
maketaru hlaleke lokolu
hoko esi alla tinai mo.
Yele lua meru imi onolu kai isikelu.
Bei mere hoko Au hetie imi lau me
Babele.'
44 Lesi bei meije kena iteki ntuana
menaru esi ndete otoi nsekile, esi keri
tenda* rebe Alla Iluake kenare. Tenda
meije Alla Iulake Musa leke iteki ntuana
menaru esi onoe molupe Alla Ibetekele
eteije.
45 Eleki takwali mina pine tenda mere
iteki ntuana menaru kai Yosua esi kerie
luake mei tapele meije. Esi kerie lomei leke
esi rana tapele meije kena lisa kai henaru.
Alla Isuisi bei tapele meije me oaisu. Tenda
mere esi pakele roma kamale Dauta ipleta.
46 Alla laleije ndinake Dauta kai ikotie
bei Alla leke Isuka kena Dauta ieleke luma
ete Alla rebe Yakupe isikeNi.
47 Po eni nanae Salomo† rebe iono ka-
male seli Dautare pine ieleke luma ete Alla.
48 Po Alla rebe Eni kbasa elake Irue
kena luma rebe tamata esi kerikele mo.
Akmenare Alla Eni lapate rebe nabi sae
ilekire be:
49-50 'Lanite Auku otoi maka pleta
kai tapele Auku otoi kena titake.
Imi eleke luma ete Aure saisa mo.
Imi ono otoi kena Au rue kenare saisa
mo.
Le Au pine ono yelu meru pusulu.'
51 Kwalia kai amaya, ulu buami uela ku-
ate kai imi lupe tamata rekwa Alla mosa.
Imi lupe imi ntuana menaru rebe lelie Ro
Misete rame.
52 Nabi sae neka isupu susate beie imi
ntuana menaru. Esi bunu pusue Alla Eni
maka ulaka rebe kena akmena esi beteke
etesi be Yesuse rebe Eni sala sae more,
Iluake. Kai meije imi rilukeNi ete tamata
rebe suka bunuIje pende.
53 Imi supu Alla Eni pleta rebe malekate
ibetekelu ete imire, po imi suka lenelu mo
hoko roma meije imi ono lulu mo."

Esi raba Stepanuse kena batu Leke Imata 7:54-8:1a

54 Kena elaka maka teu pakalaru esi lene
Stepanuse eni lepata meru, hoko esi kete
neli lokoi le esi nasu titinai.
55 Po Ro Misete Ikbasae Stepanuse, eleki
ilimese lolete lanite. Eleki Iselu Alla Eni
kbasare saka hitate elake, kai iselu Yesuse
Ikele sapleuke Alla Eni makwanale. Nati
kena Eni makwanale mere Yesuse supu
Alla Eni kbasare.
56 Eleki ibeteke be, "Selu, surga esi me-
ture ebaeke kai au selu Tamata Eni Nanare
Ikele sapleuke Alla Eni makwanale."
57 Po kena esi kloloe esi sou tlina loisu kai
esi bua kerikeni.
58 Esi lihini siri bei kotare, eleki esi lesu
esi lapu nanukaru kai esi tolaelu kena
kwete beluke sae me eni nane Sauluse
oaije. Eleki esi rabai kena batu.
59 Kena erisi raba Stepanuse sa, ikotie
loko Yesuse be, "Tuhane Yesuse, rana auku
nasite."
60 Itatu kai ikotie kena na elake be,
"Tuhane, esi raba au meije, Aampune esi
dosaru noma." Ilepa mere pela eleki imata
ne.

8

1 Kai Sauluse lekwe isuka kena bunu
Stepanuse.

*Tamata rebe esi lulu Alla Eni pletare titi-
nai me kota Yerusaleme esi supu susate
8:1b-3*

2 Tamata rebe esi hlaleke loko Alla
titinaije esi hnouke Stepanuse kai esi
ranieni titinai neka. Kena petu mere neka
tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me
kota Yerusaleme esi supu teta, supu bunu
kai supu sui. Hoko pusue esi naya tebike
bei lomai me otoi Yudea kai otoi Samaria.

* **7:44** Tendare esi likwaiele eleki esi lulukele pine esi kerie. † **7:47** Alla Ipletae Dauta eni nanae Salomo kena ono Tuhane Eni Lumare hoko Dauta ionoe mo.

Batuke Yesuse Eni maka ulakaru pine esi naya mo.

3 Kai Sauluse iatula kena ono susate ete pusue tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse, hoko ikusu bei luma kena luma kai ilihi mokwai bina kena kusuesi kena bui.

Pelipuse ilepae Sou Misete ete tamata me otoi Samaria
8:4-8

4 Masike ele mere po tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse, rebe esi naya bei kota Yerusaleme, esi keu lepae Sou Misete rame papelake otoi.

5 Kai Pelipuse ikeu me kota sae me Samaria kai ibeteke be Yesuse mere Ile rebe Alla IulakeNi kena ono hlamate ete tamata.

6 Kena tamata bokala meru esi lene Pelipuse ilepare kai esi selu iono tanda herana bei Allare, hoko pususi lene loko eni lepataru mimise.

7 Le tamata bokala rebe ro tiare kbasaesi, ekbasaesi moneka. Eleki ro tiare ekloloe elela. Kai tamata sisata bokala kai tamata harekuta bokala esi mise.

8 Hoko tamata kota mere lalesi ndina titinai.

Simone ihleke bei ono neune kai ihlaleke loko Alla
8:9-25

9 Kai me kota mere ile sae me eni nane Simone, tamata maka atia bei akmena sa. Hoko pusue tamata me otoi Samaria esi herane. Kai ilemake be ile tamata rebe eni kbasa elake.

10 Pusue tamata tone elake esi herane kai pususi selu loko eni yelu meru mimise. Kai esi beteke be, “Tamata meije Alla Eni kbasa rebe esi kotiele Kbasa Elake.”

11 Kai esi lului le iono lalesi herane eni tanda heranaru kena eni kbasa bei ro tiare takwali peneka.

12 Po kena Pelipuse ilepa loko Alla Ipletae ite tamata kai iatetuke loko Yesuse Kristuse be Ile rebe Alla Iulakeni kena ono hlamate ete tamata, hoko bina mokwai boka esi lene loko Pelipuse eni lepata meru. Eleki ibaptisesi leke esi supu tanda lulu Yesuse.

13 Simone ruai lekwe ihlaleke loko Yesuse kai kena baptiseni pelare ikeu lulu Pelipuse rame. Kai tanda herana rebe Pelipuse ionoule Simone heranelu.

14 Kena Yesuse Eni maka ulakaru esi me kota Yerusaleme esi lene be tamata Samaria esi hlaleke loko Sou Misete peneka, hoko esi ulake Petruse kai Yohanese luasi keu lokosi.

15 Kena luasi luake ete mere, esi kotie loko Alla leke Alla Iono Ro Misete Ikbasae tamata Samariaru.

16 Le Ro Misete Ikbasae sae mosa. Batuke esi supu baptise kena tanda be lulu Yesuse.

17 Eleki Yesuse Eni maka ulaka lua meru esi tola balasi kena tamata meru ulusi. Eleki Ro Misete Ikbasaesi.

18 Kena Simone iselu be Alla Iono Ro Misete Ikbasaesi le Yesuse Eni maka ulakaru esi tola balasi kena uluise eleki Simone ikeri kepene ete luasi.

19 Kai ibeteke be, “Kuru, riluke kbasa mere ete au mina leke sire rebe au tola balaku kena uluije, Ro Misete Ikbasaeni.”

20 Po Petruse ibeteke lokoi be, “Akeu loko otoi susate titinai kai amu kepene mere noma! Le abetinake kbasa bei Allare supu sabe kena kepene pe.

21 Asupu kbasa sakesa kai ami kena amiki makerike meije mo, le Alla Irekwa be lalemu mise mo.

22 Ele mere hoko ahleke bei amu lale tiae mere kai kotie loko Alla leke Iampune ale.

23 Le au rekwa be lalemu penu kena lale tiae loko tamata makete rebe supu kbasa bei Alla. Kai neune kbasaemu peneka.”

24 Simone ibeteke be, “Ntuane, imi kotie loko Alla ete au mina leke saisa rebe imi beteke mere uono kenaku yake.”

25 Ele mere hoko kena luasi lepae Sou Misete pelare, luasi leu lora kota Yerusaleme. Kai kena luasi leure esi lepae Sou Misete ete tamata Samaria bokala me esi hena rebe luasi keuele.

Pelipuse ibaptise tamata elake sae me bei Etiopia le ihlaleke loko Yesuse
8:26-40

26 Alla Eni malekate sae me luake loko Pelipuse kai ebeteke lokoi be, “Pelipuse, akeu sapleuke selatane, lulu lalane rebe bei mei kota Yerusaleme lope hena Gasa.” Lalane mere keue otoi nsekile.

27 Hoko Pelipuse ikeu ne. Me lalane mere tamata Etiopia sae me, kamale Etiopia eni elake maka sekake loko pusue kepene rebe tamata Etiopiaru esi selie ete kamale. Kamale Etiopiare kamale bina, esi kotine kamale, Kandake. Tamata mere ikeu lolete kota Yerusaleme kena kotie loko Alla peneka.

28 Kena ileure eri me lalane sa, irue kena
eni kereta rebe kudare nehae kai ibaise
buku rebe nabi Yesaya ilekire.
29 Ro Misete Ibeteke loko Pelipuse be,
“Akeu loko kereta mere kai keu kaini!”
30 Hoko Pelipuse ikeu sosoli loko kereta
mere. Eleki ilene tamata mere ibaise buku
rebe Yesaya ilekire. Eleki Pelipuse itneui
be, “Ntuane, saisa rebe abaisele anati, o?”
31 Eleki tamata mere iralake be, “Au nati
mo le sae iatetuke ete au mosa.” Eleki
ikotie Pelipuse isa kai irue me leini.
32 Alla Eni lepata rebe ibaisele be:
“Esi keriNi kena bunuIje
lupe dombare kerie me otoi kena
bunure.
Ilepa sasaisa mo lupe domba anaije esi
nai mo
kena ktoli esi buluije neka.
33 Isebeie esi lepae tiae eteI kai teu
pakala eteIje sae itapaI mo.
Sae ialenake Eni anubuaru mo
le esi bunuI mei nusa meije.”
34 Tamata elake mere itneu Pelipuse be,
“Au tneu ale titinai be meije nabire ibeteke
sire? Ibeteke ruai pibe tamata makete o?”
35 Hoko Pelipuse ilepae loko Yesuse etei.
Hoko ilepae mere menai bei Alla eni lepate
rebe tamata elake mere ibaisele.
36 Kena esi me lalane tlai esi tetue kwele
sae me. Eleki tamata elake mere ibeteke
be, “Ntuane, selu, ete meije kwele mei,
hoko abaptise au kena tanda be au lulu
Yesuse saisa moyo?”
37 [Eleki Pelipuse ibeteke be, “Sepo
ahlaleke loko Tuhane titinai hoko yele.”
Eleki tamata mere iralake be, “Au hlaleke
be Yesuse Kristuse, Alla Eni Nanae.”]
38 Iulake keretare namake kai luasi rulu
lope kwelere. Eleki Pelipuse ibaptiseni.
39 Kena luasi siri bei kwelere Tuhane Eni
Rore Ibitike Pelipuse bei mere. Hoko iselu
Pelipuse moneka, po laleije ndina titinai
eleki isiba rame.
40 Kena mere Pelipuse ime kota Asdote
peneka. Ikeu ilepae Yesuse me pususe kota
eti iroma ndi kota Kaisarea.

9

Sauluse ihlaleke loko Yesuse me lalane lori Damsike
9:1-19a
(22:6-16; 26:12-18)

1 Kena mere Sauluse lalei kena ono
susate kai bunu Yesuse Eni maka lulu-
aru rame. Ikeu loko Imame elake me
Yerusaleme,
2 kai ikotie sulate beini kena supu kbasa
leke ilikue ete tamata Yahudiaru elake me
esi luma ibada ndi kota Damsike. Leke
sepo itetue binaya pise mokwaia rebe esi
hlaleke loko Yesuse, ikerikesi kai ikerisi
lopai Yerusaleme.
3 Kena ikeu lori kota Damsike sakesa kai
eni ebearu, kena esi tehaike kota mere
peneka, iselu hitate elake bei ndete lanite
ehita keholini.
4 Eleki klolikeni lope tapele. Eleki ilene
lepate lokoi be, “Sauluse, le mula pine aono
susate ete Aure?”
5 Sauluse iralake be, “Ale mere sire, Ntu-
ane?”
Tuhane Iralake be, “Au meije Yesuse
rebe aono susate eteIje. Aono susate ete
tamata rebe hlaleke lokoKu hoko mere
aono susate eteKu neka.
6 Po akeleke kai asiba lori kota Damsike.
Ete mere asupu pleta kena saisa rebe suke
aonore.”
7 Eni ebearu esi hkutukesi le esi lene
lepate mere po esi selu tamata sae mo.
8 Sauluse ikeleke kai iksina mataije po
iselu sasaisa moneka. Hoko esi kerike bal-
aije kai esi rapai kusu kota Damsike.
9 Petua telu isupu selu mo kai ikane kai
ikinu sasaisa mo.
10 Kena mere me kota Damsike Tuhane
Eni maka lulua sae me, eni nane Ananiase.
Nindaleini kena Tuhane Iluake lokoi kai
Ibeteke be, “Ananiase!”
Eleki iralake be, “Tuhane, mula!”
11 Tuhane Ibeteke be, “Akeu loko lalane
rebe esi nane Lalane Ntoline kai anikwa
loko tamata sae bei Tarsuse, me Yudase
eni luma. Tamata mere eni nane Sauluse
ikotie loko Au.
12 Kai ruai eri selu be ile sae eni nane
Ananiase ikusu lokoi me luma kai itola
balaiju kena uluije leke isupu selu suike.”
13 Ananiase iralake be, “Tuhane, au lene
tamata boka esi beteke ile mere peneka.
Iono susate boka titinai ete tamata me
Yerusaleme rebe esi hlaleke lokoMue.
14 Kai iluake lomeije isupu kbasa bei
Imama elakaru leke ikerike pusue tamata
rebe esi hlaleke lokoMue.”
15 Po Tuhane Ibeteke lokoi suike be,
“Akeu loko tamata mere le ile mere Au
bitikeni kena lepae Sou Misete kena Au ete

tamata Yahudi more, ete kamala kai ete tamata Israele lekwe.
16 Au ruaKu tiluke etei be tatike pine isupu susata bokala le lepa loko Aure."

17 Hoko Ananiase ikeu kai ikusu kena luma mere. Eleki itolae balaiju kena Sauluse uluije kai ibeteke be, "Kwaliku Sauluse, Tuhane Yesuse IaselukeNi ete ale me lalane rebe akeuele, Iulake au lomei lokomu leke asupu selu suike kai Ro Misete Ipletaemu."
18 Kena mere sosoli neka, saka sare lupe memite eplelue bei mataije eleki isupu selu suike. Sauluse ikeleke eleki Ananiase ibaptiseni sosoli ne.
19 Kena Sauluse ikane pelare eleki iktili suike.

Sauluse ilepae Sou Misete me kota Damsike
9:19b-25

Sauluse irue petua ilaru kai Yesuse Eni maka lulua me kota Damsike.
20 Kena mere ikeu me Yahudiaru esi luma ibada kai ialenake Yesuse be Yesuse Alla Eni Nanae.
21 Hoko pusue tamata rebe esi lene mere esi herane hoko esi lepa loko lomai be, "Ile meije pine ibunu tamata mpai Yerusaleme rebe esi hlaleke loko Yesuse pi moyo? Kai iluake meije kena ikerike tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse leke ilikusi loko Imama elakaru pi moyo?"

22 Po Sauluse Alla Eni kbasa eonoi ktili rame kena ialenake be Yesuse mere Ile rebe Alla Iulake kena ono hlamate tamata, hoko tamata Yahudia rebe esi rue me kota Damsike esi supu lelieni moneka.

23 Tamata Yahudiaru esi elakaru esi lepa lupu kena bunu Sauluse takwali peneka.
24 Po Sauluse rekwa be esi suka bunui. Pita kpetu tamata Yahudiaru esi raka pusue kotare esi meture leke esi bunu Sauluse, po rekwasi.
25 Hoko kena kpetu rebai sae me Sauluse eni maka luluaru esi ranai kai esi rulukeni loko kotare esi temboke. Esi rulukeni kena kranjane buini pake mekute.

Sauluse ilepa Sou Misete me pusue kota Yerusaleme
9:26-31

26 Kena Sauluse iluake mpai Yerusaleme isuka rue lupu kai Yesuse Eni maka luluaru. Po rilasi lei le esi persaye mosa be Sauluse ihlaleke loko Yesuse pende, tinai.
27 Po Barnabase iluake lokoi eleki ikerini loko Yesuse Eni maka ulakaru. Eleki Barnabase ialena be, "Iteki Tuhane IaselukeNi ete Sauluse kai Ilepa lokoi kena ime lalane lori kota Damsike. Kai kena ilepae Yesuse ndi kota mere rilai le tamata Yahudi mo."
28 Eleki Sauluse irue sakesa kaisi kai ilepae Sou Misete me pusue kota Yerusaleme keholi. Rilai le tamata Yahudi ete meije mo lekwe.
29 Ilepa kai irare kai tamata Yahudi rebe esi lepae sou Yunanire po esi ono kena esi bunui.
30 Po kena tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi rekwa mere, esi keri Sauluse lori kota Kaisarea kai bei ete mere esi kerini lori kota Tarsuse.
31 Hoko tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me pusue otoi Yudea, Galilea kai Samaria esi supu susate moneka. Hoko esi rue mise. Kai Ro Misete Itapasi hoko esi tapa boka kai pususi isike iteki Tuhane.

Petruse iono Enease imise kai iono Dorkase ikwana suike
9:32-43

32 Kena mere Petruse ikeu loko tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me papelake hena. Petu sae me isili selu tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me hena Lida.
33 Ete mere itetue ile sae eni nane Enease. Musuna kwalu peneka iheti bei niane moneka le ikeu tekwa mo.
34 Petruse ibeteke lokoi be, "Enease, Yesuse Kristuse Iono amise. Akeleke kai aluluke amu niane!" Eleki ikeleke sosoli.
35 Pusue tamata me Lida kai otoi Sarone esi selu Enease hoko pususi hlaleke loko iteki Tuhane.
36 Me kota Yope, tamata bina sae me, tamata rebe ihlaleke loko Yesuse, eni nane Tabita (kena sou Yunanire Dorkase, natire maralane). Bina mere iono misete boka titinai peneka kai iriluke taneia ete tamata susate kai itapasi.
37 Po kena mere kerakeni eleki imata. Eleki kena sukui pela esi tolaeni kena sokati ndete tetu.
38 Hena Lidare etehaike kota Yope. Hoko kena Yesuse Eni maka luluaru esi lene be Petruse inda Lida, esi ulake sie luaya esi

keu beteke kenai be, “Lomei nunu loko ami.”
39 Hoko Petruse ikeu sosoli kai luasi. Kena esi luake, esi sa kaini lolete. Kai pusue matabina baluaru esi kele tehaikeni kai pususi rani kai esi aseluke esi pakiana rebe kena Dorkase imata mosare ibolilu eteise.
40 Po Petruse iulake pususi siri eleki itatu kai ikotie loko Alla. Eleki ihali ilimese lokoi. Kai ibeteke be, “Tabita, betu!” Eleki Dorkase iksinae mataije kai kena iselu Petruse, ibetu eleki irue.
41 Petruse ikerike balaije kai itapai kena ikele. Eleki ikoti loko tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane kai matabina baluaru. Eleki iaseluke Dorkase etesi be ikwana suike peneka.
42 Esi alenake ete pusue tamata me kota Yope hoko tamata bokala esi hlaleke loko iteki Tuhane.
43 Petruse irue takwali me kota Yope me Simone eni luma. Simone mere maka andulike binatana usai.*

10

Petruse ilepae Sou Misete ete Korneliuse 10:1-33

1 Mokwai sae mpai kota Kaisarea eni nane Korneliuse, solalu utune esi elake. Esi koti eni solalu toini mere solalu toini Italia.
2 Ile mere tamata Yahudi mo po ihlaleke loko Alla. Ruai kai eni luma toini pususi isike Alla. Itapa tamata Yahudi bokala rebe tamata susate kai ikotie loko Alla rame.
3 Kena kmau rebai sae me, nindaleini kena Alla Eni malekate kusu lokoi me eni luma. Kai malekate mere ibeteke lokoi be, “Korneliuse!”
4 Ilimese malekate mere, rilai titinai neka po ibeteke be, “Ntuane, mulare?”

Malekate mere ibeteke be, “Akotie loko Allare, Ilenelu peneka kai ali loko tamata susate kai atapasie, Iselulu peneka. Kai Iriluke saisa rebe akotiele.
5 Hoko kena meije aulake tamata esi lopai kota Yope kena koti Simone rebe esi kotine Petruse.
6 Irue kai tamata maka andulike binatane usai, eni nane Simone lekwe, eni lumare tehaike meite leini.”
7 Kena malekate rebe ilepa kaini mere ekeu peneka, Korneliuse ikoti eni tamata makerike sie luaya kai solalu sae me rebe ihlaleke titinai loko Alla. Solalu mere Korneliuse iranai bei solalua rebe esi kerike eteije.
8 Kena ialenake pusue yelu meru etesi, iulake esi keu lopai kota Yope.
9 Ele bobanu kwatare kena telusi me lalane tlai, lau bei kota Yope moneka kena mere Petruse isa lolete sokati ndete tetu kena ikotie loko Alla.
10 Kena mere tiai sene titinai hoko lalei kena ikane. Eleki kena tamata esi aknekae manane sa, Petruse nindaleini eleki iselu lanite baeke.
11 Eleki sare lupe obite nurui elake etihlolo kena esi nurui ataru etati bei ndete lanite roma tapele.
12 Iselu binatana ooani rebe esi lelala ata, binatana ooani rebe umesa mpe tapele kai manua ooani rebe klalanaru ume kena obite mere esi laleije.
13 Eleki ilene lepate be, “Petruse, mai bunulu kai kanelu!”
14 Po iralake be, “Mo, Tuhane! Au suka mo! Au kane manane mere rebai sae mosa le lulu Alla Eni lepata rebe Musa ilekiule manane meru moli.”
15 Po ilene lepate suike be, “Saisa rebe Alla Ibeteke be mise kena kanele, abeteke be manana meru moli yake.”
16 Yelu rebe iselulu mere uono eti rebai telu eleki obite mere ebiti suike lolete lanite ne.
17 Petruse inoake me lalei kai ilepa ete ruai be, “Saisa rebe au selue mere esi natire saisa?” Kena mere tamata rebe Korneliuse iulakesi esi tetue Simone eni luma mere peneka hoko esi kele me metu uluije.
18 Eleki esi koti ile sae me kai esi tneu be, “Ile rebe eni nane Simone rebe kotine Petruse lere irue ete meije, o?”
19 Kai kena Petruse inoake loko yelu rebe iselulu meru sa, Ro Misete Ibeteke etei be, “Sie telua mpe esi nikwa loko ale.
20 Akele kai arulu lope kai akeu sakesa kaisi. Anoake sasaisa moneka, le Au pine ulakesi lomei lokomu.”
21 Hoko Petruse irulu lope kai ibeteke lokosi be, “Ntuana imi, au meije pine imi nikwa loko aure. Imi nikwa lokoku leke mula?”

* **9:43** Andulike binatane usai meije bei palakele, kokie eti roma onoe nesa lupe kertase.

22 Esi ralakeni be, “Amiki ntuane eni
nane Korneliuse, tamata elaka bei solalu
utune iulake ami lomei. Laleije mise kai
ihlaleke loko Alla. Pusue tamata Yahudi
esi rekwaije tamata misete. Alla Iulake Eni
malekate ibeteke etei leke ikoti ale kena
luake lokoi me eni luma leke ilene saisa
rebe suke abetekele eteije.”
23 Hoko Petruse ibeteke lokosi be, “Mai
imi kusu mina. Petu meije imi ntulu ete
meije mina.”
Ele bobanure Petruse ibetu kai ikeu
sakesa kaisi. Kai tamata bei kota Yope telu
pise ata rebe hlaleke loko Yesuse esi keu
sakesa kaisi lekwe.
24 Kena petu suike esi luake ndi kota
Kaisarea. Korneliuse inamakesi peneka
kai ilupuke pusue eni luma toini kai pusue
eni ebearu.
25 Kena Petruse ikusu lumare, Kor-
neliuse isapai, itatu me eni lelale kai iisike
Petruse.
26 Po Petruse iono ikele kai beteke lokoi
be, “Keleke noma, le aure batuke tamata
sakesa kai ale neka.”
27 Kai luasi lepa kai lomai, esi kusu lopai
luma lalei. Eleki Petruse iselu tamata
bokala esi lupuke lomai ete mere.
28 Eleki ibeteke lokosi be, “Imi rekwa
be lulu amiki atate, ami tamata Yahudire
ono ebe kai tamata makete mo pise kusu
kena esi lumare mo. Po Alla Itiluke ete au
peneka be au ono ebe kai tamata makete,
ono sala kena atate mo.
29 Ele mere eti kena koti aure, au suka
kena lomei. Hoko au suka rekwa be imi
koti au lomei leke mula?”
30 Korneliuse ibeteke be, “Kena petua ata
mei peneka kasuke kena olase ele meije
neka, kmau, au kotie loko Alla mei luma.
Eleki ile sae ikele me oalaleku sosoli, eni
pakiane ekliti.
31 Kai ibeteke be, ‘Korneliuse, akotie loko
Allare, Ilenelu peneka kai ariluke tanei ete
tamata susate, Irekwalu penka kai Iriluke
saisa rebe akotiele.
32 Hoko ulake tamata keu lopai kota Yope
kena koti ile rebe eni nane Simone, ko-
tine Petruse lekwe. Irue kai tamata maka
andulike binatane usai, eni nane Simone
lekwe, eni lumare tehaike meite leini.’
33 Ele mere eti au ulake tamata kena keu
lokomu, kai aluake lomei kena lale misete
peneka. Meije ami pusuma akneka lalema
loko Alla peneka kena ami lene saisa rebe
Ipletae alepaelu ete amire.”

Petruse iatetuke Korneliuse kai eni luma toini

10:34-43

34 Hoko Petruse ilepa etesi be, “Ntuane,
au nati peneka be Alla Ililake tamata mo.
35 Pusue tamata bei nusa otoi etia neka
pine holmate Alla, kai rebe iono misete
hoko Alla Isukai.
36 Alla Eni lepata rebe Iulake kena
betekele ete ite tamata Israele, meru Sou
Misete kena Yesuse Kristuse rebe eono
ite lalemaru mise kai Alla kai rue mise
kai Alla. Yesuse meije Tuhane ete pusue
tamata. Tamata Yahudi kai tamata Yahudi
more.
37 Imi rekwa saisa rebe eono kena Yesuse
me pusue otoi Yudea peneka, menai
bei otoi Galilea, kena Yohanese ibaptise
tamata epela pende.
38 Mere Yesuse bei Nasarete Alla
IbitikeNi kai Iriluke Ro Misete eteI kai
kbasa eteI peneka. Yesuse Ikeu keholi kena
otoi etia neka kena Iono tamata makerake
esi mise kai Iono tamata rebe ro tiaere
ekbasaesi esi mise, le Alla IrakaI.
39 Ami meije pine ami selu kena amiki
matama ruama, pusue yelu rebe Ionolu
ndete kota Yerusaleme kai me tamata
Yahudiaru esi hena maketaru. Masike ele
mere po esi pakuI ahlake ai bataije kai esi
bunuI.
40 Po kena petua luare Alla Iono Ikwana
suike bei matale kai Alla IaselukeNi ete
tamata.
41 IaselukeNi ete pusue tamata mei nusa
mo, po batuke ete sie rebe bei akmena sa
Alla Ibitikesi peneka kena alenakeNi ete
tamata. Mere ami rebe ami kane kai kinu
sakesa kaiNi kena Ikwana suike bei tamata
matale.
42 Kai Iulake ami beteke Sou Misete
ete pusue tamata mei nusa kai beteke be
Alla IbitikeNi kena Iteu pakala ete pusue
tamata, ete tamata kwanale kai ete tamata
rebe mata pende.
43 Pusue Nabiaru esi betekeNi. Esi
betekeNi be, ‘Sire pine ihlaleke lokoI hoko
eni dosare Alla Inete loko moneka baue
Yesuse Eni kbasare.’ ”

Ro Misete Iluake kai Ikbasae tamata toini rebe tamata Yahudi mo

10:44-48

44 Kena Petruse eri ilepa sa, Ro Misete
Iluake sosoli kai Ikbasa pusue tamata rebe
esi lene Petruse eni lepata meru.
45-46 Hoko tamata Yahudi rebe esi hlaleke
loko Yesuse rebe esi lomei sakesa kai
Petruse bei mpai Yopere esi lene tamata
meru esi lepa kena soua bokala rebe
esi atetuke mosare kai esi isike Alla Eni
kbasare. Pususi selu meiju esi isike Alla le
Alla Iono Ro Misete Ikbasae tamata Yahudi
more lekwe. Eleki Petruse ibeteke be,
47 "Imi selu, tamata meiju esi supu Ro
Misete lupe ite lekwe, hoko masike sae
lekwe po ilakesi bei supu baptise moneka."
48 Hoko Petruse ibeteke lokosi be, "Imi
baptise mina." Eleki Petruse ibaptisesi
kena tanda be esi lulu Yesuse Kristuse.
Eleki esi kotie Petruse irue petua telu pise
ata kaisi.

11

Petruse ialenake Ro Misete Ikbasae tamata makete rebe tamata Yahudi mo 11:1-18

1 Yesuse Eni maka ulakaru kai tamata
rebe esi hlaleke loko Yesuse me otoi
Yudeare esi lene be tamata Yahudi more
esi hlaleke Sou Misete kena Yesuse lekwe.
2 Hoko kena Petruse iluake me
Yerusaleme, tamata Yahudia rebe esi
hlaleke loko Yesuse esi rare kaini.
3 Esi beteke lokoi be, "Akusu kena tamata
rebe esi sunate more esi lumare kai akane
kaisi le mula? Mere mise mo."
4 Hoko saisa rebe ionore ialenakele etesi
bei menai eti pela be,
5 "Rebai sae me au kotie loko Alla me
Yope, eleki Alla Eni Rore kbasae lalekue
eleki au selu saisa etihlolo, selue saka obite
nurui elake etihlolo kena esi nurui ataru,
etati bei ndete lanite roma tapele.
6 Au selu esi laleije, au selu pusue bi-
natana ooani rebe esi lelala ata rebe uk-
lala, binatane rebe unesa kai manua rebe
uklala.
7 Kai au lene lepate lokoku be, 'Petruse!
Abunulu kai kanelu!'
8 Po au ralake be, 'Mo, Tuhane, au suka
mo! Au kane manane meru rebai sae mosa
le lulu Alla Eni lepata rebe Musa ilekiule
manane meru moli.'
9 Po Ilepa suike bei ndete lanite be,
'Saisa rebe Alla Ibeteke be manana meru
mise kena kanele hoko abeteke be manana
meru moli yake.'
10 Yelu rebe au selulu meru uono eti re-
bai telu eleki ebiti suike lolete lanite ne.
11 Kena mere lekwe sie telua rebe esi bei
ndi Kaisareare esi kele me luma rebe au
rue kenare esi metu uluije.
12 Ro Misete Ibeteke eteku be, 'Akeu kaisi
neka, anoake sasaisa moneka!' Kai au
sakesa kai sie nea rebe esi hlaleke loko
Yesuse meiju ami keu lori kota Kaisarea
kai ami pusuma kusu me Korneliuse eni
lumare.
13 Korneliuse ialena ete ami be iselu
malekate kele me eni luma laleije kai
malekate mere ibeteke lokoi be, 'Ulake
amu tamata sesi esi lopai kota Yope leke esi
koti ile sae rebe eni nane Simone, rebe esi
kotine Petruse lekwe.
14 Ibeteke sou sae ete ale kai amu luma
toini leke imi lene lokoi hoko imi pusumi
supu hlamate bei Alla.'
15 Kena au lepa etesi menai sa, Ro Misete
Ikbasaesi lupe akmena Iakmenare Ikbasae
ite ete meije neka.
16 Eleki au nete loko iteki Tuhane Ibeteke
be, 'Yohanese ibaptise kena kwele po
imire, Alla Iono Ro Misete Ikbasae imi.'
17 Ele mere hoko Alla Iono Ro Misete
Ikbasae ite, kena ite hlaleke menai loko
iteki Tuhane Yesuse Kristuse. Sakesa neka,
Alla Iono Ro Misete Ikbasae tamata makete
rebe tamata Yahudi more neka. Ele mere
hoko au lake Allare saisa mo."
18 Kena esi lene Petruse ialena mere
hoko esi rare kaini moneka kai esi isike
Alla. Eleki esi beteke be, "Ele mere hoko
tamata Yahudi more lekwe, Alla Ionosi
hleke bei ono dosa leke esi supu rue sakesa
kai Alla eti pela."

Tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me kota Antiokia 10:19-30

19 Kena Stepanuse isupu bunu pelare,
tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi
supu sui hoko esi naya bei lomai loko etika-
etika neka. Leini esi naya me otoi Penisia,
leini esi me nusa Sipruse kai kota Antiokia.
Po esi lepae Sou Misete rame batuke ete
tamata Yahudiaru neka.
20 Masike ele mere, po sie ilaru bei nusa
Sipruse kai bei kota Kirene esi keu me
kota Antiokia kai esi lepae Sou Misete kena
Yesuse ete tamata Yahudi more lekwe be
Yesuse mere iteki Tuhane.

21 Kai Alla Iriluke kbasa etesi, hoko
tamata bokala esi hlaleke kai lulu iteki
Tuhane.
22 Tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse
me Yerusaleme esi lene meije. Eleki esi
ulake Barnabase ikeu lori kota Antiokia.
23 Hoko kena iluake, iselu tamata meru
Alla Iriluke misete etesi le tamata bokala
esi hlaleke loko Yesuse hoko laleije ndina
titinai. Eleki iahnausi leke esi hlaleke loko
Yesuse rame.
24 Barnabase meije tamata lale misete
kai Ro Misete Ikbasaeni kai ihlaleke loko
Yesuse ktili hoko tamata bokala esi lulu
Yesuse.
25 Eleki Barnabase ikeu siba lori kota
Tarsuse kena inikwa loko Sauluse.
26 Eleki kena itetueni, ikeri Sauluse lopai
kota Antiokia. Esi rue kai tamata rebe
hlaleke loko Yesuse musune esa, kai esi
atetuke tamata bokala. Ete me kota An-
tiokiare pine tamata rebe esi hlaleke loko
Yesuse, kotiesi tamata Kristene, meme-
naije ete mere.
27 Kena luasi rue me kota Antiokiare
nabia telu pise ata esi luake lokosi bei mpai
kota Yerusaleme.
28 Ile sae beisi eni nane Agabuse, Alla Eni
Ro Misete Iono ilepa be, “Tamata mei nusa
pusue supu susate manane ela titinai.”
Saisa rebe ibeteke mere namake eono tinai
kena Klaudiuse ipletare.
29 Hoko pusue tamata rebe esi hlaleke
loko Yesuse esi lalesi esa kena natue taneia
kai kepene ete tamata rebe esi hlaleke loko
Yesuse me otoi Yudeare. Sebei sae inatue
taneia pise kepene lulu eni ktiline.
30 Ele mere hoko esi lupuke taneia pine
esi natuelu kai Barnabase kai Sauluse ete
tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi
elakaru me Yerusaleme.

12

Petruse isupu kerike kai kusueni kena bui
12:1-5

1 Kena Barnabase kai Sauluse erisi ndi
kota Antiokia sa, kasuke kena mere neka
kamale Herodese iulake eni tamata kena
kerike tamata elaka sie ataya pise lima bei
tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me
Yerusaleme. Le isuka ono susate etesi.
2 Hoko iulake eni tamata kena bunu
Yakobuse* kena sari. Yakobuse mere
Yohanese kwalini.
3 Kena Herodese iselu be ono ele mere
tamata Yahudi bokala lalesi ndina, hoko
isuka ele mere lekwe. Eleki iulake kerike
Petruse. Kena mere tamata Yahudiaru esi
pesta kane roti rebe pake ragi more.
4 Eleki kena kerike Petruse peneka,
Herodese iulake kusueni kena bui kai
solalua toini ata esi rakai. Solalu toini
esare sie ataya. Herodese lalei be tatike
pestare elia pine iteu pakala ete Petruse
me tamata bokala esi oasi.
5 Hoko esi kusue Petruse kena bui. Po
tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi
kotie tiktili loko Alla etei rame leke isupu
siri bei buije.

Malekate iono Petruse isiri bei buije
12:6-19

6 Kpetu rebe bobanure Herodese iteu
pakala ete Petruse me tamata bokala oasi,
kena kpetu mere Petruse intulu me solalua
lua esi tlela, kai esi loi kena rante pesia
lua. Eleyo solalu maketaru esi raka buije
esi metu uluije lekwe.
7 Mata krebe mosa Tuhane Eni malekate
sae me ikele tehaike Petruse kai bui laleije
hita pusue. Eleki malekate mere ilisuke
Petruse leke ibetu kai ibeteke be, “Petruse,
betu!” Eleki rantere subutele bei Petruse
balaiju sosoli.
8 Eleki malekate mere ibeteke lokoi be,
“Alike amu pakiane kai lo amu sandale esi
mekute!” Hoko Petruse iono lulu malekate
ilepare. Eleki malekate mere ibeteke lokoi
suike be, “Alike amu lapu musute eleki
alulu au!”
9 Hoko Petruse isiri lulu malekate mere.
Kai irekwa mo be saisa rebe malekate io-
noe mere eono titinai. Ibetinake batuke
ikmani.
10 Eleki kena malekate kai Petruse luasi
lia otoi maka raka menai kai otoi maka
raka luare, eleki esi roma metu elake bei
pesi kena keu loko kotare. Metu mere
ruae ere baeke ete luasi. Eleki luasi keu
roma lalane matai eleki malekate ikeu bei
Petruse sosoli ne.
11 Kena Petruse inoake mimise mina
pine ibeteke be, “Meije pine au rekwa titi-
nai be Tuhane Iulake Eni malekate kai Itie
au bei Herodese iono susate ete aure kai

* **12:2** Yakobuse mere Yesuse Eni maka ulake.

saisa rebe tamata Yahudiaru esi suka ono etekue.
12 Kena Petruse inoake maklinu eleki ikeu me Maria eni lumare. Maria mere Yohanese rebe kotine Markuse eni inai. Ete mere tamata bokala esi lupuke lomai kai esi kotie loko Alla.
13 Kena ilakae meture, bina makerike sae me eni nane Rode ikeu selu be sire ilakae meture.
14 Bina mere irena Petruse naije, po ibaeke meture mo le laleije ndina kuate hoko ikusu suike lopai lale kai ibeteke lokosi be, “Petruse indi muli.”
15 Esi beteke lokoi be, “Mere kloake ale.” Po ibeteke rame be, “Mo, kloake au mo! Indi tinai!” Eleki esi beteke be, “Mere malekate rebe irakaije.”
16 Kena esi lepa ele mere sa, Petruse ilaka meture rame kai kena esi baeke meture, esi selui hkutukesi titinai.
17 Petruse ibitike balai lokosi leke esi ndene, eleki ialenake Alla Isirieni bei buije eliare etesi. Eleki Ibeteke be, “Imi alenake meije ete Yakobuse kai iteki kwali kai betaya maketaru.” Eleki isiri beisi kai ikeu kena otoi makete.
18 Ele bobanure solalua meru lalesi susa titinai. Kai esi tneu lomai be, “Petruse isiri bei buije elia?”
19 Hoko Herodese iulake kena nikwa Petruse, po esi tetueni mo. Eleki iulake teu pakala ete solalu maka raka meru kai bunusi.
Eleki Petruse ikeu bei me otoi Yudea lori kota Kaisarea.

Herodese imata le iholmate Alla mo
12:20-25

20 Rebai sae me Kamale Herodese inasuke tamata kota Tiruse kai tamata kota Sidone titinai. Bei akmenare esi sabe manane bei Herodese eni henaru. Po kena meije sae iabelie etesi moneka le inasukesi. Hoko esi suka ono misete kaini. Hoko esi suka umauke elake Blatuse maka ature me kamale eni lumare kena esi tetue Herodese. Hoko esi keu loko Blatuse, eleki Blatuse ibeteke kena Herodese leke isuka.
21 Kena petu sae me rebe esi teu peneka, Herodese ialike eni pakiane kamale kai irue kena kamale eni otoi maka pletare eleki ilepa menai ete eni tamataru.
22 Kai tamata toini rebe esi lene ilepare esi biue be, “Meije tamata ilepa mo po meije Alla Ilepa!”
23 Tuhane Eni malekate iluake sosoli kai iono Herodese eni nanaije kera titinai. Le iulakesi leke esi isike batuke Alla mo po isebeie eni tamataru esi isikeni. Hoko imatae tilatine.
24 Ele Sou Misete kena Yesuse elei rame kai tamata boka titinai esi hlaleke lokole.
25 Barnabase kai Sauluse luasi leu bei me Yerusaleme, kena esi lepae Sou Misete pela pende. Kena esi leure esi keri kai Yohanese rebe esi kotine Markuse.

13

Barnabase kai Sauluse luasi supu ulake kena lepae Sou Misete
13:1-3

1 Kena mere nabia kai kurua sia ilaru esi me kai tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me kota Antiokia. Nabia kai kurua meru:
Barnabase,
Simeone rebe esi kotine tamata metene,
Lukiuse bei kota Kirene,
Menaheme rebe pialaeni sakesa kai elake Herodese me nusa mere bei tone sa,
kai Sauluse.
2 Kena petu sae me tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi isike Alla kai esi tahane tia senete, Ro Misete Ibeteke lokosi be, “Bitike Barnabase kai Sauluse kena esi kerike eteKu. Esi kerike makerike rebe Au suka esi kerikele.”
3 Eleki kena esi tahane tia senete kai kotie loko Alla pelare, esi tolae balasi kena luasi leke bitike luasi kai esi ulake luasi keu ne.

Barnabase kai Sauluse luasi Lepae Sou Misete Me Nusa Sipruse
13:4-12

4-5 Le Ro Misete Iulake Barnabase kai Sauluse, hoko esi keu lori kota Seleukia. Kena esi keu mere Yohanese rebe esi kotine Markuse isakesa kai luasi lekwe kai itapa luasi. Eleki bei mere esi sai lopai nusa Sipruse. Kena esi luake mpai hena Salamise, esi keu kusu tamata Yahudiaru esi luma ibadaru eleki silepae Alla eni lepataru etesi.
6-8 Esi keu keholi nusa mere eti roma me hena Papose. Ete mere esi tetue tamata Yahudi sae me eni nane Bare Yesuse, eni nane kena sou Yunanire Elimase. Ile mere tamata maka leru. Po ilemake be ile nabi. Irue sakesa kai tamata elake, gubernure

nusa mere, eni nane Sergiuse Pauluse. Gubernure mere irekwa titinai kena sasaisa neka. Iulake koti Barnabase kai Sauluse peneka, le isuka lene Alla Eni lepataru kena Yesuse. Po Elimase, tamata maka atia mere ilake luasi lepae lokoi. Ele mere isuka gubernure mere ihlaleke loko Yesuse mo.

9 Po Sauluse rebe esi kotine Pauluse lere, isupu kbasa bei Ro Misete hoko ilimese lokoi,

10 eleki ibeteke be, “Ei, nloene elake. Kwetele bei ro tiaru esi elake! Alemakesi kai ono tiae etesi rame yake. Asuka esi ono nkenale mo. Alemake loko tamata rame kena sasaisa neka be iteki Tuhane Iono nkenale mo. Ahleke amu maklemake mere moneka.

11 Kena meije, Tuhane Ihukume ale sosoli! Iono mataume selu moneka hoko aselu sasaisa moneka roma Alla Iono aselu suike.” Eleki kena olase mere neka, Elimase iblake ruai me kena melene hoko iselu sasaisa moneka. Hoko isanakwa lorilopai rame loko tamata kena kerikeni kai rapai. 12 Kena gubernure iselu mere, ihlaleke loko Yesuse le iherane Tuhane Eni lepataru esi kbasare.

Pauluse iahnau tamata me kota Antiokia
13:13-52

13 Eleki Pauluse kai eni ebearu esi sai rame bei me kota Papose, eleki esi luake nda kota Perga me otoi Pampilia. Po Yohanese rebe esi kotine Markuse lere, isuka keu kaisi moneka hoko isai leu lopai Yerusaleme.

14 Eleki bei me kota Pergare esi keu rame eti roma ndete kota Antiokia me otoi Pisidia. Eleki kena tamata Yahudi esi petu pleije esi kusu me luma ibadare kena esi rue ete mere.

15 Kena esi baise bei Alla Eni lepata rebe Musa ilekiule kai nabiaru esi lekiule pela, eleki tamata elaka makerike me luma ibadare esi ulake tneu Pauluse kai eni ebearu be, “Kwalia imi, sepo imi hnaune me kena hnau ami hoko beteke noma.”

16 Eleki Pauluse ikele, ibitike balai lokosi leke esi lene lokoi eleki ibeteke be,

“Kwalia imi, tamata Israela kai kwalia maketa ete meije rebe imi hlaleke loko Alla. Imi lene meije mina!

17 Iteki Alla rebe ite tamata Israelaru hlaleke lokoIje, Ibitike iteki ntuana menaru. Iono esi lei boka kai ktili peneka kena erisi rue ndi Mesire lupe tamata makete sare. Eleki Eni kbasa elake eonosi siri bei otoi Mesire.

18 Eleki kena esi me otoi nsekile musuna butu atare, Alla Irakasi mise titinai.

19 Alla Itapasi kena esi bunu tamata bokala bei nusa toini itu rebe ume otoi Kanane, eleki Ilarake tapele mere ete iteki ntuana menaru leke eleuesi.

20 Esi rue me Mesire kai esi keu keholi ndete otoi nsekile neka. Pusue meiju uono musuna utuna ata butu lima eti esi rana tapele mere.

Eleki Alla Iono sie ilaru esi supu bitike kena maka teu pakala. Tamata maka teu pakala rebe pamulire nabi Samuele.

21 Eleki esi kotie loko Alla leke Ibitike tamata esa kena iono kamale etesi. Eleki Alla Ibitike Saula, Kisi eni nanae, bei nusa toini Benyamine. Eleki Saula iono kamale musuna butu ata.

22 Eleki Alla Irulukeni. Eleki Ibitike Dauta kena iono kamale etesi. Alla Ibeteke be, ‘Au selu Dauta, Isai eni nanae, iono laleKu ndina kai iono lulu Auku pletaru peneka.’

23 Kai bei Dauta eni anubuaru pine Alla Ibitike Maka Hlamate ete pusue tamata, lulu akmena Italuke. Maka Hlamate mere Yesuse. Hoko Alla Iono pelae sasaisa rebe Italuke pende.

24 Kai kena Yesuse Iluake mosare, Yohanese ibeteke ete tamata Israelaru leke esi naku esi neunaru leke Alla Ilenelu kai esi suka kena ibaptisesi.

25 Eleki kena Yohanese eni makerika meru pela nere, ibeteke lokosi be, ‘Imi noake au meije sire? Au meije Maka Hlamate mo. Au meije Ile rebe imi namakeNi rame mo. Po imi lene mimise le Ile mere Iluake pamuli beiku. Eni kbasare ela lesi beiku titinai hoko au mpe lebu beiNi.’

26 Kwalia imi rebe rulu bei ntuane Abrahame kai pusue kwalia imi maketa ete meije rebe hlaleke loko Alla! Alla IulakeNi kena Iahnau ite leke ite supu hlamate peneka.

27 Po tamata mpai kota Yerusaleme kai esi elakaru esi rekwa be Yesuse mere Ile rebe Alla IulakeNi kena Iono hlamate ete tamatare mo. Kai nabiaru esi lepata bei Alla kenaI rebe baiselu pela petu pleije, eni nati mo hoko esi suka bunuI. Eleki esi pleta

kena bunuI. Ele mere hoko hnaune bei Alla rebe nabiaru esi lekiule uono tinaije mere peneka.
28 Le masike esi supu Yesuse Eni nsalale sae mo, po esi kotie bei elake Pilatuse, leke iulake eni maka luluaru esi bunuI.
29 Esi ulakesi bunuI. Eleki kena esi ono Yesuse lulu saisa rebe nabiaru esi lekiule pela peneka, eleki sie maketa esi rulukeNi bei ai tutini rebe pakuI kenare eleki esi tolaeNi kena liane benai.
30 Po Alla Iono Ikwana suike bei tamata matalaru.
31 Eleki IaselukeNi rame petua bokala ete tamata rebe esi keu sakesa kaiNi bei mpai otoi Galilea lolete Yerusaleme. Hoko sie rebe esi selu Yesuse kena mere pine, esi alenakeNi ete pusu tamata Yahudiaru.
32 Hoko kena meije ami lepae Sou Misete ete imi be saisa rebe Alla italuke ete iteki ntuane menare Iono,
33 Ile mere pine Dauta anubu rebe Alla IbetekeNi kena Maka Hlamate ete pusue tamata. Ile mere Yesuse. Hoko Alla Iono pusue rebe Italukele le Iono Yesuse Ikwana suike bei matale peneka. Buku Isike Alla pasale luare, Dauta ibeteke Alla Eni lepate loko Eni nanare be:

‘Ale Auku Nanae,
Petu meije Au beteke ete pusue tamata be,
Aure AmaMu!’

34 Alla Iono Ikwana suike bei matale peneka, hoko meije Imata suike moneka. Le Alla Ibeteke lokoI peneka be:

‘Saisa rebe Au taluke misete ete Dauta pende.
Au ono ete Ale tinai sa.’

35 Kai buku Isike Alla pasale makete lekwe ibeteke be:

‘Asebei Au rebe Auku dosa sae mo,
au mata kai pulueku mo.’

36 Dauta iono lulu Alla Iulakeine peneka, kai imata peneka kai hnoukeni tehaike eni ntuane menaru. Kai puluenі peneka.
37 Po Yesuse rebe Alla Iono Ikwana suike, pulueNi mo.
38-39 Hoko au beteke ete kwalia imi leke imi rekwa be ami beteke be Alla Iampune imi dosaru le Yesuse Imata kai kwana suike ete imi peneka. Kai sire rebe ihlaleke lokoIje, Alla Inete loko eni dosaru moneka. Kai sire pine ilulu hukume rebe Musa ilekire po ihlaleke loko Yesuse mo, hoko Alla inete loko eni dosaru rame.
40 Bei mere hoko imi noake mimise leke saisa rebe nabiaru esi lekiule uono kena imi yake. Le nabia menaru esi leki kai beteke be:
41 ‘Imi tamata maka lepae tiae loko tamata maketa,
imi lene mimise!
Namake pine hkutukemi
eleki imi mata!
Le kena imi mata mosare
Au ono imi supu misete mo,
hoko masike sae ibeteke mere mimise
ete imi lekwe,
po imi hlaleke loko more neka.’ ”
42 Eleki kena Pauluse kai Barnabase luasi siri bei luma ibadare, tamata me luma ibadare esi kotie bei luasi leke esi kusu kena petu plei suike kena lepa sibae lepata meru etesi.
43 Eleki kena tamata meru esi siri pususi bei luma ibadare peneka, tamata Yahudi bokala kai tamata nusa maketa lekwe rebe esi hlaleke lulu tamata Yahudi pende esi keu lulu Pauluse kai Barnabase. Hoko luasi hnausi rame leke esi hlaleke loko Alla be Alla Iono misete rame.
44 Eleki kena petu plei suike mahake tamata me kota mere esi luake pususi kena lene Alla Eni lepataru.
45 Po kena tamata Yahudia maketaru esi selu tamata bokala meru, hoko lalesi tia titinai. Eleki esi lepae tiae ete Pauluse kai esi rare kaini le eni lepata meru.
46 Po Pauluse kai Barnabase luasi nehe titinai kena lepa be, “Alla Iulake ami leke suke ami lepae Eni lepata kena Yesuse ete imi akmena. Po imi suka lene loko mo kai imi suka supu hlamate mo leke rue eti pela kai Alla moneka, hoko bei meije ami siri bei imi kai keu loko tamata nusa makete.
47 Le Tuhane Eni pleta ete amire be:

‘Au bitike imi kena atetuke sou bei Aure ete tamata nusa maketa,
lupe lampure ehita lalane mimise etesi
kena esi supu hlamate. Leke imi keri hlamate ete pusue nusa’ ”

48 Eleki kena tamata nusa maketa bei tamata Yahudiaru esi lene mere, hoko lalesi ndina titinai eleki esi isike Alla le Sou Misete kena Yesuse. Kai tamata rebe Alla Iteusi kena supu bitikesi supu rue eti pela pende esi hlaleke loko Yesuse.

49 Hoko tamata rebe esi hlaleke loko Allare esi keholi otoi meije kai esi lepae Alla Eni lepataru ete tamata bokala.
50 Po tamata Yahudiaru esi rana tamata elaka me kota mere kai binaya rebe esi ono elake, rebe esi hlaleke loko Allare lalesi. Hoko esi ono susate ete Pauluse kai Barnabase kai esi sui luasi bei otoi mere.
51 Hoko Yesuse Eni maka ulaka lua meru esi tabubuke lopone bei esi lelalaru me tamata meru oasi leke esi rekwa be tamata Yahudi meiju lupe tamata rebe rekwa Alla mo. Eleki luasi keu lolete kota Ikoniume.
52 Eleki Yesuse eni maka lulua me kota Antiokiare lalesi ndina titinai kai Ro Misete Ikerike kena lalesi.

14

Pauluse kai Barnabase luasi lepae Sou bei Alla me kota Ikoniume
14:1-7

1 Eleki Pauluse kai Barnabase esi luake me kota Ikoniume kai luasi kusu me Yahudiaru esi luma ibada ete mere lekwe. Kai luasi atetuke Alla Eni lepataru ete mere mise titinai hoko tamata bokala esi hlaleke loko Yesuse, sie meru tamata Yahudia kai tamata maketa rebe tamata Yahudi mo.
2 Po tamata Yahudia rebe esi suka hlaleke loko Yesuse more, esi amusu tamata Yahudi more lalesi leke lalesi tiake tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse.
3 Eleki luasi rue ete mere takwali. Luasi lepae loko Yesuse rilasi mo. Kai luasi alenake Alla Iono misete ete tamatare etesi. Kai luasi supu kbasa kena ono tanda herana bokala. Tanda herana saka ono tamata makerake esi mise pise sirie ro tiaru kena Alla Eni kbasare. Hoko esi hlaleke be saisa rebe luasi betekele tinai.
4 Po tamata bokala me kota mere esi lara toini lua. Hoko toini sae esi lulu tamata Yahudi rebe hlaleke loko Yesuse more kai toini sae esi lulu Yesuse Eni maka ulaka lua meru.
5 Eleki tamata Yahudi more kai tamata Yahudiaru kai esi elakaru lalesi esa kena esi ono susate kai raba Yesuse Eni maka ulaka lua meru kena batu.
6 Po kena luasi rekwa mere hoko esi keu me kota Listra kai Derbe kai hena me otoi Likaoniare.
7 Hoko esi lepae Sou Misete ete tamata ete meru lekwe.

Pauluse kai Barnabase luasi lepae Sou Misete me kota Listra
14:8-20

8 Eleki me kota Listrare, Pauluse kai Barnabase luasi tetue tamata sae me eni lelale mata kena ruelei sa hoko ikeu tekwa mo.
9 Kena Pauluse ilepare, tamata mere irue lene loko ilepare. Kai kena Pauluse ilimesei, Pauluse irekwa be tamata mere ihlaleke loko Yesuse ktili kai Alla Ionoi mise bei eni makerake mere yele.
10 Hoko Pauluse iklolo lokoi be, “Akele! Akele ntoli!” Eleki tamata mere ibua lolete sosoli kai ikele eleki ikeu.
11 Tamata bokala rebe esi selu Pauluse iono tanda herane mere, esi kloloe kena sou Likaonia be, “Sie rebe ite isikesi esi rulu lomei nusa peneka! Esi ono tamata peneka!”
12 Hoko Barnabase esi kotine Seuse kai Pauluse esi kotine Hermese le Pauluse ilepare mise lupe Hermese. Tamata Listra esi hlaleke loko Seuse kai Hermese saka tamata Yahudiaru esi hlaleke loko Allare.
13 Hoko imame ete Seuse ilene mere. Imame mere iraka luma kena kotie loko Seuse me kotare esi muline. Hoko iluake ikeri sape tulena kai buna rebe andulikelu. Hoko taneia meru ikerilu me kotare esi metu uluije. Eleki isuka palalu sakesa kai tamata meru esi taneia rebe esi suka palalu ete Yesuse Eni maka ulaka meru, kai esi suka hlaleke loko luasi.
14 Eleki kena Yesuse Eni maka ulakaru, Pauluse kai Barnabase, luasi rekwa saisa rebe esi onoe ete luasi mere. Hoko luasi kahi luasi lapunaru leke tamata meru sirekwa be luasi suka esi hlaleke loko luasi mo. Hoko esi bala kai kele me tamata bokala meru esi klelaru kai luasi kloloe be,
15 “Ei, imi ono ele meije yake! Ami meije tamata lupe imire neka. Ami ete meije kena ami lepae Sou Misete ete imi, leke imi hleke bei isike Seuse pise Hermese, imi makerike nsalale mere kai leke imi hlaleke loko Alla rebe tinai. Ile mere pine Itolae lanite kai tapele meije, meite kai pusue yelu rebe urue kenaule.
16 Masike kena akmenare Isebeie tamata nusa totoini esi kerike lulu laleisu ruasi,
17 Ibeteke ruaI etesi kena Iono misete eteise lupe Iono ulane tetu bei ndete lanite ete ite pusuma. Kai Iriluke tapele rebe ite kerike lokole esi hasile boka ete ite kai Iono lalema ndina.”
18 Masike Pauluse ilepa ele mere lekwe, po mahake sae ilake ruasi moneka kena esi

pala taneia meru ete luasi.

19 Eleki tamata Yahudia sie ilaru esi luake me kota Listra bei mpai kota Antiokia me otoi Pisidia kai otoi Ikoniume. Eleki esi umauke tamata bokala meru leke esi lulusi. Hoko tamata bokala esi raba Pauluse kena batu kai esi lihini siri bei kotare, le esi betinake imata peneka.

20 Po kena Yesuse Eni maka luluaru esi kele keholini, ibetu kai ikeleke, eleki ikusu suike lopai kotare.

Eleki ele bobanure ikeu sakesa kai Barnabase lopai kota Derbe.

Pauluse kai Barnabase luasi leu suike lopai kota Antiokia me otoi Siria
14:21-28

21 Eleki me kota Derbere, Pauluse kai Barnabase luasi lepae Sou Misete etesi hoko tamata bokala esi hlaleke loko Yesuse. Eleki luasi leu suike lori kota Listra, eleki siba lolete kota Ikoniume eleki luasi lori kota Antiokia me otoi Pisidia.

22 Eleki me kota meru luasi akbere Yesuse Eni maka luluaru lalesi kai beteke lokosi leke esi hlaleke loko Yesuse rame. Luasi beteke lokosi be, “Ite supu susate boka mina, pine ite supu rue sakesa kai Alla kena Ipleta ite tamatare sa.”

23 Kai papelake jemate toini, Pauluse kai Barnabase luasi bitike penatua etesi. Eleki esi tahane tia senete leke kotie loko Alla. Kai esi tolae balasi kena penatua meru. Kai esi kotie loko Tuhane ete penatua meru.

24 Eleki luasi keue otoi Pisidia eleki esi luake mpe otoi Pampilia suike.

25 Kai kena luasi lepae Sou bei Alla me kota Perga peneka eleki luasi keu lori kota Atalia.

26 Eleki bei mere esi sabu meite suike lopai kota Antiokia me otoi Siria. Kota Antiokia mere, akmena esi tolae balasi kenasi kai kotie leke esi supu misete bei Alla. Kai esi ulake luasi kena lepae sou bei Alla kai esi ono tanda herane lekwe. Kai meije luasi kerikele pela pende.

27 Eleki kena luasi luake me kota Antiokiare, esi lupuke tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse ete meru, eleki luasi alenake yelu rebe Alla Iono luasi onoule. Kai luasi alenake Alla Iono tamata makete lekwe rebe tamata Yahudi more esi supu lalane kena hlaleke loko Yesuse.

28 Ete me kota mere Pauluse kai Barnabase luasi rue takwali sakesa kai tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse.

15

Yesuse Eni maka ulakaru kai penatuaru esi lupu me Yerusaleme
15:1-21

1 Eleki tamata Yahudi telu pise ata rebe esi hlaleke loko Yesuse pende esi luake me kota Antiokia bei mpai otoi Yudea. Eleki esi atetuke tamata Yahudi mo rebe esi hlaleke loko Yesuse ete mere be, “Kwalia imi, sepo imi supu sunate lulu Alla Eni pleta rebe Musa ibetekele mo, hoko Alla ono imi hlamate mo.

2 Po Pauluse kai Barnabase luasi rare ktili kaisi loko hnaune mere hoko luasi lepa ktili kai tamata Yahudia meru. Eleki jemate toini esi elakaru esi teu Pauluse kai Barnabase kai tamata maketa ilaru lekwe bei tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse ete mere leke esi keu lolete Yerusaleme kena esi lepa loko yelu meru kai Yesuse Eni maka ulaka kai penatua ete meru.

3 Hoko jemate toini esi elaka me Antiokiare esi betesi siri bei kotare, eleki esi keu keholi otoi Penisia kai otoi Samaria. Kai me otoi meru esi alenake be tamata maketa rebe tamata Yahudi more esi hlaleke loko Yesuse peneka. Hoko Tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi lene mere, lalesi ndina titinai.

4 Eleki kena esi luake me Yerusaleme, tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse, Yesuse Eni maka ulakaru kai penatua ete meru esi sapasi. Eleki luasi alenake pusue rebe Alla Iono esi onoule ete tamata Yahudi more.

5 Po sie ila bei tamata Parisi toini, rebe esi hlaleke loko Yesuse pende esi kele kai esi beteke be, “Tamata rebe tamata Yahudi more suke esi supu sunate kai esi lulu Alla Eni pleta rebe Musa ibetekule.”

6 Eleki Yesuse Eni maka ulakaru kai penatuaru esi lupuke lomai kena esi lepa loko lepate mere.

7 Eleki petua ilaru bei esi lepae loko lepate mere mina, Petruse ikele kai ibeteke be, “Ei, kwalia! Imi rekwa be Alla ililake au bei ite bei akmena sa, leke au lepae Sou Misete ete tamata maketa leke esi hlaleke loko Yesuse.

8 Kai Alla rebe Irekwa tamata lalei, Iatetuke peneka be esi supu rue sakesa kaiNi, le Ro Misete Ikbasaesi, saka itere neka.
9 Kai Alla Itebi ite beisi mo, kai Iampunesi lale neune le esi hlaleke loko Yesuse saka itere lekwe.
10 Ele mere hoko meije imi ono kena imi lene loko Alla mo yake. Mere imi ulake tamata Yahudi mo rebe esi hlaleke loko Alla pende, esi ono lulu Musa eni pleta bei Alla mere yake. Le iteki ntuana mena kai ite ruama lekwe ktili kena ono lulu mo.
11 Kai ite hlaleke be ite supu hlamate le Tuhane Yesuse Kristuse laleIje noa itere, eteise sakesa neka."
12 Hoko pususi ndene, eleki esi lene loko Pauluse kai Barnabase luasi alenake pusue yelu rebe heranelu rebe Alla iono luasi onolu ete tamata makete rebe tamata Yahudi more.
13 Eleki kena luasi lepa pelare, Yakobuse, tamata elake bei jemate toini me Yerusaleme, ibeteke be, "Kwalia imi lene loko au,
14 minae Simone Petruse ibeteke Alla laleI noa tamata makete rebe tamata Yahudi more memenaije ete ite peneka. Hoko Ililake beisi kena rue kaiNi.
15 Alla Eni lepata rebe nabia akmenaru esi lekiule lekwe elulu Petruse eni lepataru. Nabi sae ileki be,
16 'Au luake suike,
kai Au eleke suike hehena
rebe Dauta ipletaelu rebe atia pende.
Au eleke mere lupe tamata ikerike suike luma
rebe atia pende.
17 Au bitikeni leke pusue tamata maketaru
esi hlaleke loko Au kai tamata Yahudi mo
rebe Au kotise, esi rue sakesa kai Au.
18 Aure, imi Tuhane,
Au beteke mere.
Au ono mere
saka akmena Au ono nabiaru esi betekelu.
19 Yakobuse ibeteke be, "Kwalia imi, ite pletae tamata Yahudi mo rebe esi hlaleke loko Allare kena esi lulu pusue Musa eni pleta bei Allare yake, le esi ktili kena esi ono lulu mo.
20 Po suke ite leki sulate etesi kai ahnausi leke batuke esi lulu hnauna meiju: Esi kane manane rebe rilukele ete berhalare yake, kane aklaline rebe ematae tlosekele yake, kai kane lalakwe yake. Kai esi ono ntasite yake!"
21 Sepo esi lulu meru hoko esi mise kai ite tamata Yahudi. Esi rekwa meiju le bei akmena sa, Alla Eni lepata rebe Musa ibetekele, esi beteke me papelake kota. Kai eti roma meije Alla eni lepata meru baisele rame me luma ibadaru peneka pela petu pleije.

Sulate ete tamata Yahudi mo rebe hlaleke lokoYesuse me kota Antiokiare 15:22-35

22 Eleki Yesuse Eni maka ulakaru, penatuaru kai pusue tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me Yerusaleme esi teu lepate esa kena esi rana tamata kuila beisi kena ulakesi keu lori kota Antiokia sakesa kai Pauluse kai Barnabase. Hoko tamata rebe ranasi meru, Silase kai Yudase. Yudase kotine Barsabase lekwe. Sie lua meru tamata elaka bei tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me Yerusaleme.
23 Eleki Yesuse Eni maka ulaka kai penatuaru esi leki sulate lekwe kena natue kaisi. Sulate mere be,
"Hlamate kwali betaya imi tamata Yahudi mo me kota Antiokia, otoi Siria kai otoi Kilikia. Sulate meije bei ami, Yesuse Eni maka ulakaru, penatuaru kai bei imi kwali betaya ete meije.
24 Ami lene be tamata sie ilaru bei ami esi luake lome eleki saisa rebe esi atetukele eono susae imi lalemi kai ehohae imi, po esi lome loko imire ami ulakesi mo.
25 Hoko ami pusuma lalema esa kena teu sie ilaru. Mere Silase kai Yudase kena ulakesi keu loko imi sakesa kai Barnabase kai Pauluse rebe ami nete lokoise.
26 Mahake Pauluse kai Barnabase luasi supu bunu le luasi lepae Sou Misete kena Yesuse Kristuse.
27 Hoko ami ulakesi loko imi. Sie lua meru esi lepa ete imire sakesa kai lekie me sulate neka.
28 Ami ulakesi kai natue sulate meije kaisi le ami teu lepate mere bei Ro Misete. Lepate mere rebe ami teue be ami pletae imi ono lulu pusue Musa eni pleta bei Allare moneka rebe imi ktili kena ono lulu more po batuke imi lulu atata meiju:
29 Imi kane manane rebe rilukele ete berhalare yake, kane binatane esi lalakwe yake, kane aklaline rebe ematae tlosekele yake kai heti bei ono ntasite. Sepo imi raka

nanami mimise bei yelu meije hoko imi mise kai ami tamata Yahudi. Sou bei amire esale meije mina. Hlamate."

30 Hoko esi ulakesi keu lori kota Antiokia ne. Eleki esi luake ndi kota Antiokia eleki esi kotisi leke esi lupuke pusue tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse, eleki esi riluke sulate mere etesi.
31 Kena tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse ete mere esi baise sulate mere pela, lalesi ndina le sulate mere beteke sou misete etesi.
32 Eleki Yudase kai Silase rebe luasie nabi lere esi lepa ete tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse ete meru takwali kai luasi akbere lalesi leke esi hlaleke loko Alla rame.
33 Kena luasi rue ete mere mikua ilaru peneka, tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me kota Antiokia meru esi tie luasi leu kai esi nauke beteke hlamate ete ntuana mpai Yerusaleme rebe esi ulake luasi. [
34 Po Silase isuka kena irue ete mere hoko irue sa.]
35 Po Pauluse kai Barnabase luasi rue petua ilaru me kota Antiokia. Luasi sakesa kai tamata bokala maketa lekwe esi atetuke kai esi lepae Tuhane Eni lepataru.

Pauluse kai Barnabase luasi keu bei lomai
15:36-41

36 Petua ilaru suike Pauluse ibeteke loko Barnabase be, "Kuebe, mai luai leu loko sie rebe esi hlaleke loko Yesuse me kotaya rebe luai lepae Sou Misete etesi pende leke luai selu be esi mula."
37 Barnabase isuka keu lekwe kai lalei kena ikeri kai Yohanese rebe kotine Markuse ikeu sakesa kaisi,
38 Po Pauluse ilepa ktili lokoi be, "Mise mo, sepo ite keri kai tamata rebe ikeu bei ite kena ite ndi otoi Pampiliare. Kai ite kerike pela mosare isuka kena kerike kai ite monde."
39 Bei mere hoko esi rare kai lomai ktili eti esi keu bei lomai. Hoko Barnabase ikeri kai Markuse, luasi sai lorau nusa Sipruse.
40 Pauluse ibitike Silase kena ikeu kaini, kai tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me kota Antiokiare esi kotie ktili loko Tuhane leke Irakasi kai Iriluke misete etesi kena esi keure. Eleki esi keu ne.
41 Esi keu keholi otoi Siria kai otoi Kilikia, me otoi meru Pauluse iakbere tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse lalesi leke esi hlaleke ktili.

16

Timotiuse ikeu luie Pauluse kai Silase
16:1-5

1 Eleki Pauluse ikeu sakesa kai Silase lori kota Derbe suike lekwe kai esi siba lori kota Listra. Ndi Listrare Yesuse Eni maka lulua sae eni nane Timotiuse, inaije tamata Yahudi kai ihlaleke loko Yesuse peneka kai amaije tamata Yunani.
2 Kai tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane me kota Listra kai kota Ikoniume esi rekwa Timotiuse tamata misete.
3 Kai Pauluse isuka kena Timotiuse ikeu sakesa kaini hoko isunateni leke tamata Yahudiaru esi sukai le esi rekwa be amaije tamata Yunani.
4 Eleki esi keu bei kota kena kota me otoi Galatia kena luasi beteke hnaune ete tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse. Hnaune mere pine Yesuse Eni maka ulakaru kai penatuaru esi teue me Yerusaleme. Esi betekele leke esi lulue.
5 Kai ele mere hoko akbere tamata toini rebe esi hlaleke loko Yesuse laleusu leke esi hlaleke ktili loko Yesuse kai pela petu esi tapa boka rame.

Pauluse iselu tanda bei Alla me Troase
16:6-10

6 Eleki Pauluse kai sie rebe esi keu sakesa kaine, esi keue otoi Prigia kai otoi Galatia, le Ro Misete Ilakesi kena esi lepae Alla Eni lepataru me otoi Asia.
7 Eleki kena esi roma me otoi Misia kai otoi Bitinia esi ote, lalesi kena esi kusu lope otoi Bitinia. Po Yesuse Eni Rore Ilakesi kena kusu otoi mere.
8 Hoko esi lia bei otoi Misia eleki esi luake ndi kota Troase.
9 Eleki kena kpeture Pauluse iselu be tamata Makedonia sae me ikele tehaikeni kai ikotie titinai be, "Asabu meite lomei Makedonia loko ami mina kai tapa ami!"
10 Eleki kena Pauluse iselu mere pelare, ibetekele ete au, Lukase kai eni ebearu. Hoko ami aknekae sosoli kena sabu lora otoi Makedonia, le bei selu mere ami natie be Alla Ikoti ami kena lepae Sou Misete ete tamata meru.

Lidia ihlaleke loko Yesuse ndi kota Pilipi
16:11-15

11 Eleki ami keu bei me kota Troase ami
sai lora nusa Samotrake, eleki ele boba-
nure ami tati ndau kota Neapolise,
12 eleki bei mere ami siba lori kota Pilipi.
Kota mere ela lakwai esa me otoi Makedo-
nia kai Kamale Kaisare eni tamata elakaru
esi onoe kai esi kbasaele. Eleki ami rue
petua ilaru kena kota mere.
13 Kena petu pleije ami lia kotare esi me-
ture eleki keu lulu kwele leini me kotare
esi mulini, le ami noake be ete mere ami
tetue tamata Yahudiaru esi otoi kena kotie
loko Alla. Eleki ami tetue otoi kena kotie
loko Alla. Hoko ami rue kai ami lepa kai
bina rebe esi lupuke lomai ete mere.
14 Eleki bina sae beisi, eni nane Lidia bei
kota Tiatira, ile maka abelie obite mahme-
lane rebe esi belini elake, kai masike ile
tamata Yunani po ihlaleke loko Alla rame.
Ilene Pauluse eni lepate bei Allare lekwe,
hoko Tuhane ibuka laleije hoko saisa rebe
Pauluse ibetekele ilene loko mimise kai
ihlaleke loko Yesuse.
15 Eleki esi baptise Lidia kai pusue eni
luma toini. Eleki ilui ami be, “Ama, sepo
imi noake be au hlaleke loko Yesuse titinai,
hoko mai imi rue me auku luma.” Irare kai
ami rame eti ami lene lokoi.

Pauluse kai Silase Luasi kusu bui me kota Pilipi
16:16-40

16 Eleki kena rebai sae me ami keu me
otoi ibada mere, ami tetue bina makerike
sae me, ro tiare ekbasaeni hoko iono nau
kena rekwa saisa rebe eono kena petua
susuike. Bina mere ibeteke saisa rebe
tatike pine eono hoko isupu kepena boka
ete tamata rebe bina mere ikerike eteije.
17 Eleki bina mere ikeu lulu Pauluse
kai ami mulima kai iklolloe loko ami be,
“Tamata meiju Alla rebe Eni kbasa elake
titinaije Eni maka ulaka. Esi luake lomei
kena esi beteke ete kwali kai betaya imi be
kena supu hlamate eliare.
18 Kai bina mere iono ele mere petua
ilaru. Po kena Pauluse itahane rua bina
mere ikwalere moneka, eleki ihali loko
bina mere kai ibeteke loko ro tiare be,
“Au pletae asiri bei bina mere kena Yesuse
Kristuse Eni kbasare.” Eleki ro tiare esiri
sosoli bei bina mere.
19 Eleki kena tamata rebe bina mere ik-
erike eteise, esi rekwa be kepene kusu etesi
moneka, hoko esi kerike Pauluse kai Silase
eleki esi keri luasi me otoi kena tetue lomai
me kotare loko tamata rebe ikbasare leke
esi tneu luasi.
20 Eleki kena esi bete luasi loko kamale
Kaisare eni tamata elaka rebe esi kbasae
kota mere, esi beteke be, “Ntuana! Tamata
meiju esi atia iteki kota meije, siere tamata
Yahudi,
21 Kai esi atetuke esi atata rebe tebike bei
ite tamata Romaru iteki hukume. Esi atata
meru ite tamata Roma suka kai ono lulu
mo.”
22 Kai tamata boka esi kele rare kai luasi.
Eleki tamata elaka meru esi ulake neha
luasi lapunaru bei nanakwalaisu kai hbali
luasi.
23 Eleki kena hbalisi rebai bokala
peneka, eleki kusu luasi kena bui. Kai
buije esi elake isupu pleta kena raka luasi
mimise.
24 Hoko lulu pleta mere, buije esi elake
iulake kusue luasi kena buije esi sokati
mpai lale lakwai esa. Kai esi lota luasi
lelalaru kena ai kurule.
25 Eleki kasuke kena kpetu tlai Pauluse
kai Silase luasi kotie loko Alla kai luasi
menani isike Alla. Tamata bui maketaru
esi lene luasi menanire lekwe.
26 Kena mere sosoli neka isu elake titinai
eono eti buije esi uweije nlisu, kai pusue
esi metuaru baeke kai rantea rebe ulohoke
tamata buiaru plesute pusulu.
27 Eleki buije esi elake hkutukeni eleki
ibetu. Eleki kena iselu buije esi meturu
baeke, hoko ineha eni sari nanuke leke
iono kena ibunu ruai le ibetinake tamata
buiaru pususi naya peneka hoko isupu
hukume matale.
28 Po Pauluse iklolloe lokoi be, “Aatia ru-
amu yake le ami pusuma mei.”
29 Eleki buije esi elake iulake keri lampu
lopai lale, eleki rareleini itatu me Pauluse
kai Silase lua oaisu.
30 Eleki ibete luasi siri lori muli kai
ibeteke be, “Ntuana lua, au ono saisa leke
au supu hlamate?”
31 Eleki luasi ralake be, “Ahlaleke loko
iteki Tuhane Yesuse Kristuse hoko asupu
hlamate kai amu luma toini lekwe.”
32 Eleki Pauluse kai Silase luasi beteke
Tuhane Eni lepataru etei kai ete pusue eni
luma toini.
33 Eleki kena kpetu mere neka buije esi
elake ikeri luasi kena koa luasi lakwaiju.

Eleki ruai kai pusue tamata me eni lumare baptisesi sosoli.
34 Eleki ikerisi me eni luma, eleki itola manane etesi leke esi kane. Kai laleije ndina titinaije neka le ruai kai eni luma toini pususi hlaleke loko Yesuse peneka.
35 Kena pita peneka tamata elaka me kota meru esi ulake polisi lora buije kena beteke ete buije esi elake be sirie tamata lua meru.
36 Eleki buije esi elake ibeteke naune mere ete Pauluse be, “Tamata elake rebe esi kbasae kotare esi ulake kena sirie imi lua. Hoko imi lua siri kena meije neka kai keu kena hlamate.”
37 Po Pauluse ibeteke loko polisia meru be, “Amire tamata Roma. Sae iteu pakala ete ami mosa, yo esi hbali ami me tamata bokala oasi peneka kai esi kusu ami kena bui. Kai meije esi ulake kena ami keu andeneke neko? Saisa mo! Sebeie ruasi lomei kena esi sirie ami.”
38 Eleki polisia meru esi beteke mere ete tamata elaka me kota mere. Kena esi lene be Pauluse kai Silase tamata Roma, hoko rilasi.
39 Eleki esi luake kotie sala bei luasi eleki esi keri luasi siri kai esi beteke ete luasi leke esi siri bei kota mere.
40 Eleki luasi keu bei bui mere kai luasi keu me Lidia eni luma. Eleki kena luasi tetue tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse ete mere kai akbere laleisu, eleki esi keu bei kotare ne.

17

Pauluse ilepae Sou Misete me kota Tesalonika 17:1-9

1 Eleki Pauluse kai Silase luasi keu rame, esi keue kota Ampipolise kai kota Apolonia eleki esi luake ndi kota Tesalonika. Ete mere tamata Yahudiaru esi luma ibada me.
2 Hoko Pauluse ikeu me luma ibada mere, le piasare tamata Yahudiaru esi luma ibada me, hoko ikeu ete mere. Mikua telu atutu esi petu pleiaru ilepae Alla Eni lepata rebe lekiule ete tamata ete meru.
3 Iatetukesi elere, “Kwali beta imi, Alla Eni lepata meru ebeteke be Ile rebe Alla IulakeNi kena Iono hlamate tamatare suke Isupu susate pine Imata kai Ikwana suike bei tamata matale. Yesuse mere pine au betekeNi ete imi be, Ile rebe Alla Iulakeni kena Iono hlamate tamatare.”
4 Eleki tamata Ibrani sie ilaru esi lene loko eni lepataru hoko esi lulu Pauluse kai Silase. Kai tamata Yunani bokala lekwe rebe esi hlaleke loko Allare kai tamata bina rebe esi ono elake, esi lulu Pauluse kai Silase lekwe.
5 Po Tamata Yahudia maketaru lalesi tia hoko esi lupuke tamata neuna me Pasare rebe esi kerike more leke esi ono neuna me pusue kota mere. Eleki esi bala uru loko Yasone eni lumare kena nikwa loko Pauluse kai Silase leke sirie luasi me muli loko tamata bokalaru.
6 Po esi tetue Pauluse kai Silase mo hoko esi kerike Yasone kai sie ilaru lekwe, rebe esi hlaleke loko Yesuse eleki esi nehasi loko elaka rebe esi kbasa me kota mere. Esi biuwe be, “Elaka imi, tamata meiju esi hoha papelake otoi. Meije esi luake mei iteki kotare peneka.
7 Kai Yasone iono esi rue kaini. Pususi ono sala kena Kaisare Roma eni pletaru, le esi beteke be kamale makete me lekwe Eni nane Yesuse.”
8 Hoko kena tamata bokala kai elaka me kota mere esi lene lepate mere, kaplalesi.
9 Eleki elaka meru esi ulake Yasone kai sie maketa rebe esi hlaleke loko Yesuse esi seli kepene mina, pine esi supu tie.

Pauluse ilepae Sou Misete me kota Berea 17:10-15

10 Kena kpetu mere neka tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi bete Pauluse kai Silase luasi lori kota Berea. Eleki kena luasi luake ndi Bereare, luasi keu me tamata Yahudiaru esi luma ibadare.
11 Tamata Yahudia ndi kota Bereare lalesi mise lesi bei tamata Yahudia mpai kota Tesalonikare, le esi lene Alla Eni lepate rebe lekie kena Yesuse kena lale ndinate. Kai pela petu esi baeke buku rebe ebeteke Alla Eni lepataru leke esi rekwa be Pauluse eni lepata meru sakesa kai Alla Eniele pibe mo.
12 Tamata bokala beisi esi hlaleke loko Yesuse, kai elaka bokala bei me otoi Yunanire, bina mokwai esi hlaleke loko Yesuse lekwe.
13 Po kena tamata Yahudia mpai kota Tesalonikare esi rekwa be Pauluse ilepae Alla Eni lepataru ndi kota Berea lekwe, hoko esi lori kota Berea leke esi rana

tamata Berea laleisu leke laleisu tiake Pauluse.
14 Hoko tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me kota Bereare esi ulake Pauluse ikeu akmete lope meite leini, eleyo Silase kai Timotiuse luasi rue rame me kota Berea sa.
15 Eleki tamata rebe esi bete Pauluse roma mpe kota Atenare esi leu lolete Berea. Pauluse inaukesi loko Silase kai Timotiuse leke luasi luake nununu lokoi.

Pauluse iatetuke tamata me kota Atena 17:16-34

16 Kena Pauluse inamake Silase kai Timotiuse luasi me kota Atenare, laleije tia titinai le iselu berhala me kota mere uboka kuate.
17 Hoko Pauluse kai tamata Yahudiaru kai tamata maketa rebe esi hlaleke loko Allare esi lepa kai lomai me luma ibadare. Kai pela petu ilepa kai tamata rebe itetuesi me pasare lekwe.
18 Kai kurua bei tamata toini rebe esi nane Epikurose kai Stoare esi rare kaini lekwe. Eleki leini esi beteke be, “Eh, tamata meije irekwa eni saisa? Irekwa misete sasaisa mo po ilepa boka titinai.” Kai leini lekwe esi beteke be, “Mei saka ilepae yelu rebe tamata bei nusa maketa esi kotie lokoule.” Esi lepa ele mere le Pauluse ilepae loko Yesuse kai Yesuse Ikwana suike.
19 Hoko esi betei kena ikeu lupu kai esi ntuana me Ulate Areopaguse. Eleki esi beteke lokoi be, “Ntuane, ami suka rekwa amu sou beluke rebe alepaule,
20 le ami lene alepae yelu rebe ami nati more, hoko ami suka rekwa pusue meru esi natire.”
21 Esi kotie ele mere le pusue tamata Atena kai tamata maketa rebe esi rue ete mere esi kerike moneka, le batuke esi suka lepae kai lene sou beluke.
22 Hoko Pauluse ikele me tamata rebe esi lupuke lomai me Ulate Areopaguse mere oasi, ibeteke lokosi be, “Ina kai amaya mei Atena! Au selu imi ono sasaisa neka imi lulu imi maka hlaleke titinai.
23 Le kena au keu mei imi kotare keholi, au selu imi otoi maka kotie lakwaiju, au tetue lekite kena otoi maka tolae tanei kena riluke ete Alla sae me be, ‘Ete Alla rebe renaI mo.’ Hoko Alla rebe imi kotie lokoIje po imi renaI more, Ile mere pine au lepaeNi ete imire.
24 Mere Alla rebe Iono lanite kai tapele kai pusue taneia mei kenare, Ile mere pine Tuhane rebe Ipletae lanite kai tapele. Kai luma rebe tamata esi onolu ete saisa rebe esi hlaleke lokoule, Irue kena mo,
25 kai tamata itapaI moneka, le Ile mere pine Iono tamata ihidupe. Iono tamata inasi kai Iriluke pusue yelu ete tamata.
26 Iono pusue tamata nusa totoini mei nusa meije bei tamata esa neka, kai Iono esi rue papelake otoi mei nusa meije. Ile lekwe pine Iono petu kena ruele tamata kai tamata imata kai otoi kena esi rue etiare bei menai sa.
27 Alla Iono ele mere ete tamata leke esi nikwa lalane kena hlaleke lokoI. Kena esi nikwa lokwoije esi tetueNi noma. Yo esi tinaije, Tuhane Ilau bei ite pusuma mo.

28 Ile mere Alla rebe Iono ite hidupe, kai aleli kai ite mei nusa meije. Mere lupe tamata maka rekwa sie ilaru bei imi esi beteke be,

> ‘Tinai, ite pusuma meiju Alla Eni nanae.’

29 Ina kai amaya, ite meiju Alla Eni nanae. Hoko ite noake be Alla Isakesa kai yelu lakai bei mase pise perake pise batu yake. Yelu lakai meru batuke tamata sionolu lulu esi rekwaule.
30 Akmenare tamata esi rekwa Alla Isuka esi onore mosa, hoko Iteu pakala kena iteki dosaru mosa. Po pamuli meije Iulake pusue ite tamata mei nusa meije leke hleke bei ono dosa.
31 Le Alla Iteu petu sae me peneka kena teu pakala ete pusue tamata mei nusa meije kena nkenale. Alla Ibitike Ile sae kena ono mere peneka. Ile mere Yesuse rebe Alla Iono Ikwana suike bei matale kai ite rekwa be namake Iteu pakala ete ite tamata lulu iteki nsalalaru.”

32 Kena tamata meru esi lene Pauluse ibeteke be Alla Iono Ikwana suike bei matale, hoko sie ilaru esi malie Pauluse. Kai sie ilaru lekwe esi beteke be, “Ami suka lene alepae loko meije rebai makete neka.”
33 Eleki Pauluse ikeu bei maka lupuke lomai mere ne.
34 Po sie ilaru esi lene loko Pauluse kai esi hlaleke loko Yesuse. Bei sie meru, Dionisiuse, esi ntuane sae me ulate Areopaguse kai bina sae eni nane Damarise, kai sie ilaru lekwe.

18

Pauluse ilepae Alla Eni lepataru me kota Korintuse
18:1-17

1 Eleki Pauluse ikeu bei me kota Atena
lori kota Korintuse.
2-3 Ete me kota Korintuse, itetue tamata
Yahudi sae me eni nane Akwila, ibei otoi
Pontuse. Uke iluake sakesa kai eni bina
Priskila bei ndi otoi Italiare resa. Esi luake
me Korintuse le Kaisare ete Roma eni nane
Klaudiuse ipleta kena pusue tamata Yahu-
diaru esi siri bei me kota Roma*. Hoko
Pauluse isili loko luasi me esi lumare kai
irue kaisi le eni makerike sakesa kaisi.
Eleki telusi kerike sakesa kena ono tenda
bei binatane usai kena abelielu.
4 Kai papelake petu pleije, Pauluse ilepa
lokosi me luma ibadare leke iumauke
tamata Yahudi kai tamata Yunani leke esi
hlaleke be Yesuse mere Maka Hlamate.
5 Eleki kena Silase kai Timotiuse luasi lu-
ake me kota Korintuse bei ndete otoi Make-
donia, hoko Pauluse ihleke bei makerike
mere po ilepae lepata bei Alla etesi kena
Yesuse rame. Ibeteke ete tamata Yahudi-
aru be Yesuse mere Ile rebe Alla IulakeNi
kena hlamate tamata.
6 Po kena tamata meru laleisu tiakeni
kai esi lepae tia lokoi, hoko itabubuke ndo-
ponaru bei eni lapune leke esi rekwa be
isukasi more neka. Kai ibeteke lokosi be,
"Namake kena Alla Iteu pakala kena imire,
imi supu sala, eleyo au supu sala mo. Meije
au keu lepae sou kena Yesuse loko tamata
nusa makete."
7 Eleki isiri bei mere, eleki ikeu lora luma
sae rebe me luma ibadare esi leini. Luma
mere Titiuse Yustuse enie. Ile tamata
Yahudi mo po iisike Alla saka tamata
Yahudi neka.
8 Po Krispuse, luma ibada mere esi elake
kai eni luma toini esi hlaleke loko iteki
Tuhane Yesuse. Kai tamata bokala rebe
Yahudi mo bei kota Korintuse, rebe esi
lene Pauluse eni lepataru esi hlaleke loko
Yesuse hoko esi supu baptise.
9 Kena kpetu rebai sae me Pauluse iselu
yelu saka nindaleini. Nindaleini kena
Tuhane Ibeteke loko Pauluse be, "Kuebe,
rilamu yake! Lepae Alla Eni lepate rame
kai hleke bei yake!
10 Le Au rakamu rame kai Au sebeie sae
iono susate ete ale mo, le tamata bokala
mei kota meije esi hlaleke loko Au kai esi
ono Auku maka lulu.
11 Hoko Pauluse irue ete mere musune
esa bulana ne, kai ilepae Alla Eni lepataru
etesi.
12 Kena gubernure Galio ipleta me otoi
Akaya sa, tamata Yahudi toini esi keu loko
Pauluse, esi kerikeni leke esi sakeni kena
pakala.
13 Kena pakalare esi tutukeni ete maka
teu pakalare be, "Ntuane, ile meije iatula
kena ono tamata esi isike Alla po tebikele
bei lepata rebe Musa ilekiule."
14 Kena Pauluse iono kena ilepa, Galio
ibeteke loko tamata Yahudia meru be, "Ei,
tamata Yahudi! Lene mimise! Sepo imi
tutukeni le iono sala kena pemerinta esi
hukume pise ono neune hoko au lene
lokomi.
15 Po sepo mere lale tiake lomai le Musa
eni pleta pise imi atata rebe imi ono lulule,
hoko suke mere imi ruami teue. Au suka
kena teu pakala ele mere mo.
16 Eleki iulakesi suisi bei otoi maka teu
pakalare.
17 Eleki pusue tamata meru esi keu loko
Sostenese, luma ibadare esi elake, esi
kerikeni kai esi tetai me otoi maka teu
pakale. Po Galio ituli kaisi kwale moneka.

Pauluse ileu lopai kota Antiokia
18:18-23

18 Pauluse irue takwali me kota Korin-
tuse. Eleki ibaie tamata rebe esi hlaleke
loko Yesuse ete mere. Eleki isai lopai otoi
Siria sakesa kai Priskila kai Akwila. Eleki
me kota Kengkrea, Pauluse ikoki eni buare
lulu atate leke tamata esi rekwa be ak-
menare italuke ete Allare iono lulue pela
peneka.
19 Eleki esi roma me kota Epsuse, ise-
beie Priskila kai Akwila luasi yo ikusu me
luma ibada kai ilepa kai tamata Yahudia
ete meru.
20 Eleki esi beteke lokoi kena irue ete
mere takwali mina po isuka moneka.
21 Ibaiesi kai ibeteke lokosi, "Kwalia imi,
sepo Alla Isuka kena au leu suike loko imi
hoko au lomei." Eleki ikeu bei me kota
Epsuse ne.
22 Eleki iluake me kota Kaisarea, ikeu
lora kota Yerusaleme kai ibeteke hlamate

* **18:2-3** Kota Romare, Italia esi kota inai.

ete tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse ete mere pine isiba rame lori kota Antiokia.
23 Eleki irue ete mere takwali toto, eleki ikeu suike. Ikeu pusue otoi Galatia kai Prigia kena iakbere pusue Yesuse Eni maka luluaru lalesi.

Apolose iluake me kota Epsuse 18:24-28

24 Kena mere tamata Yahudi sae me bei kota Aleksandria eni nane Apolose iluake me kota Epsuse. Ile mere biruije miri kena lepa kai irekwa Alla Eni lepate mise titinai.
25 Ile mere isupu atetuke peneka kena rekwa Yesuse Eni lepataru. Hoko laleije ndina titinai kena lepae Alla Eni lepate rebe kena Yesuse mimise po batuke irekwa Yohanese ibaptise tamatare.
26 Rilai mo kena iatetuke me luma ibada. Po kena Priskila kai Akwila luasi lene iatetukesi, hoko luasi kerini me luasi luma. Leke esi atetukeni loko saisa rebe irekwa mosare. Mere be Alla Iono hlamate ete tamata sepo esi hlaleke loko Yesuse.
27 Eleki Apolose lalei kena ikeu lori otoi Akaya. Hoko tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me kota Epsuse esi leki sulate loko sie rebe esi hlaleke loko Yesuse me otoi Akayare, leke esi suka kena Apolose irue kaisi.
Eleki kena Apolose iluake ndi Akayare, itapa tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse ete mere boka titinai. Tamata toini mere esi hlaleke loko Yesuse le Alla Iriluke misete etesi.
28 Le irare kai tamata Yahudiaru rame me tamata bokala oasi, esi lesini mo. Kai itiluke Alla Eni lepata rebe lekire be Yesuse mere pine Alla IulakeNi kena hlamate tamatare.

19

Pauluse ime kota Epsuse 19:1-10

1 Kena Apolose indi kota Korintuse sare, Pauluse ikeu papelake hena me otoi mere peneka eleki iluake me kota Epsuse. Ete mere itetue sie ilaru esi hlaleke loko Yesuse.
2 Itneusi be, “Kwalia imi. Kena imi hlaleke loko Yesuse, imi supu Ro Misete peneko?”
Esi ralakeni be, “Mosa. Ami lene kena Ro Misete mosa.”
3 Itneu suikesi be, “Hoko kena baptise imire, imi hlaleke loko saisa kai sire iatetuke imire?”
Esi ralake be, “Ami hlaleke loko saisa rebe Yohanese iatetuke ete amire.”
4 Ibeteke lokosi be, “Yohanese ibaptise tamata rebe esi hleke bei lale tiare kai kotie ampune bei Alla kai lulu Alla leke ono dosa suike moneka. Kai ibeteke ete pusue tamata Israelaru be, “Suke imi hlaleke loko Ile rebe Iluake pamuli bei aure. Mere Yesuse.’ ”
5 Kena esi lene Pauluse ilepa mere, esi suka supu baptisesi kena iteki Tuhane Yesuse Eni nane.
6 Kena Pauluse ibatake balai ndete babaisu, Ro Misete Ikbasa laleisu, Iono esi lepa kena sou mamaketa rebe esi rekwa mo kai esi lepae Sou bei Allare.
7 Tamata meru kasuke sie butu esa lesini lua.
8 Bulana telu Pauluse ikeu rame me luma ibada kai Iatetuke nehe titinai kai irare kaisi be, “Suke imi ono Alla Ipletae imi.”
9 Po sie ilaru ulu buasi ela hoko esi suka hlaleke loko Yesuse mo kai Pauluse eni lepate rebe Yesuse Isuka ihidupe eleire, esi lepa tia lokoe. Hoko Pauluse ikeu beisi kai ikeu sakesa kai eni maka luluaru lopai hkola rebe Tiranuse iatetuke kenare. Kai iatetukesi pela petu ete mere.
10 Iatetuke ete mere musuna lua. Hoko pusue tamata Yahudi kai tamata Yahudi mo me nusa Asiare esi lene Alla Eni lepate.

Skewa eni nanaru 19:11-22

11 Alla Iono Pauluse iono tanda herane.
12 Mere, sepo tamata esi rana Pauluse eni lensore pise obite nurui rebe ilo kena akwaije rebe ipake pende kai esi tolae kena tamata makerakaru, esi mise sosoli kai ro tia rebe ukbasa lalesi usiri beisi.
13-14 Kena mere tamata Yahudi toini sae me rebe esi keu bei kota kena kota kai esi ktili kena sui ro tiare bei tamata. Eleki mokwai sie itua beisi, mere imame elake Skewa bei Yahudi eni nanaru esi suka sui ro tiae bei tamata kena Tuhane Yesuse Eni kbasa. Esi beteke loko ro tiare kena Tuhane Yesuse Eni nane be, “Ro tiae! Ami pleta ale kena Tuhane Yesuse Eni kbasa rebe Pauluse ibetekele. Asiri beini.”
15 Po ro tiare ebeteke lokosi be, “Yesuse au renaI, kai Pauluse au rekwai, po imi kbasa kena sirie au mo.”

16 Eleki tamata rebe ro tiare ekbasaeni
ibua lolete, ikakisi kai itetasi ktili titinai
leke esi naya bei luma mere. Esi nayare esi
lakwai elaka kai naya kalakue le ikahi esi
pakiana me nanakwalaisu.
17 Tamata Yahudiaru kai tamata Yahudia
mo rebe me kota Epsuse pususi lene mere,
hoko rilasi kai esi isike Tuhane Yesuse Eni
nane rame.
18 Eleki tamata bokala rebe esi hlaleke
loko Yesuse pende, esi luake naku neuna
rebe akmena esi onolu me tamata maketa
bobokala oasi.
19 Tamata bokala beisi lekwe rebe
akmena esi ono makmaure, esi lupuke
esi buku makmauaru eleki esi busae me
tamata bokala oasi. Bukua meru esi beline
kasuke kepene perake usata butu lima*.
20 Bei mere hoko lepate kena Tuhane
Yesuse elei rame ete tamata bobokala kai
sie bokala beisi hlalekeNi.
21 Eleki kena meiju uono pelare, Alla Eni
Ro Iono Pauluse lalei kena isuka keu lori
otoi Makedonia kai otoi Akaya pine ilopai
kota Yerusaleme. Ibeteke be, “Suke au keu
lopai kota Roma sa kena au keu mpai kota
Yerusaleme pelare.”
22 Hoko iulake eni tamata maka tapa lu-
aru, Timotiuse kai Erastuse lori otoi Make-
donia. Hoko luasi keu eike lori, eleyo irue
ruai takwali mpai otoi Asia.

Demetriuse isuka ono susate ete Pauluse me kota Epsuse
19:23-41

23 Kena mere, tamata ilaru esi hoha titi-
nai me kota Epsuse le esi suka lene Pauluse
eni lepate kena Yesuse mo.
24 Ete mere ile sae me eni nane
Demetriuse, tamata tukane perake. Iono
luma tone bei perake saka luma kena esi
isike tuhane tinai mo, esi nane Artemise.
Artemise mere bina. Eni makerike mere
eono isupu kepene kokala etei kai eni
tamata makerikaru.
25 Ilupuke pusue eni tamata makerikaru
kai pusue tukane perake maketaru eleki
ibeteke lokosi be, “Kwalia imi. Imi rekwa
be ite supu kepene boka bei iteki makerike
meije.
26 Po meije imi ruami selu kai lene saisa
rebe Pauluse iono tamata meije esi hlaleke
loko eni Allare kai ibeteke be Artemise
mere Alla tinai mo. Batuke mei Epsuse mo,
po mahake pusue otoi Asia meije, iumauke
kai ilemake tamata bokala.
27 Esi lepa tiae loko iteki makerike meije
hoko sae sabe luma rebe ite kerikele meije
moneka. Po batuke mere mo, esi noake be
Artemise mere tuhane tinai mo rebe elake
moneka. Hoko namake iteki tamata esi
isike Artemise mone piseo. Mere malere
titinai le pusue tamata mei otoi Asia kai
tamata mei pusue nusa kai ite hlaleke
lokoe sa.”
28 Kena esi lene lepate mere hoko esi
nasu kai esi biuwe rame be, “Artemise
elake! Tamata Epsuse esi maka hlaleke!”
29 Eleki tamata meiju kai tamata maketa
bokala lekwe esi nasu papelake otoi me
kota mere eleki esi kerike Gayuse kai Aris-
tarkuse tamata bei otoi Makedonia rebe
luasi keu sakesa kai Pauluse ramere. Eleki
esi lihi luasi loko otoi elake kena tamata me
kotare esi lupu kenare.
30 Pauluse isuka kusu loko tamata bokala
meru po eni tamata maka luluaru esi lak-
eni.
31 Kai tamata elaka me otoi Asia rebe
Pauluse eni ebearu esi nauke lokoi leke
ikeu me luma elake kena otoi maka lupure
yake.
32 Hoko leini esi biuwe elere, yo leini esi
biuwe ele mere, le tamata bokala bei sie
meru esi rekwa mo be esi luake ete mere
kena saisa.
33 Eleki tamata Yahudiaru esi ulake
tamata sae eni nane Aleksandere leke ikele
mpe tla. Eleki ibitike balai loko tamata
bokala meru kena ilepa.
34 Po kena esi rekwa be ile mere tamata
Yahudi, hoko esi suka lene lokoi mo eleki
esi biuwe be, “Artemise elake, tamata Ep-
suse esi maka hlaleke! Artemise elake,
tamata Epsuse esi maka hlaleke!” Esi bi-
uwe kasuke olasa ului lua.
35 Eleki kota mere esi sekertarise iono
tamata bokala meru esi ndene kai ibeteke
lokosi be, “Kwalia imi, lene mina! Mei
nusa meije pusue esi rekwa be kota Epsuse
maka raka luma Artemise elake kai batu
moli rebe etetu bei ndete lanite moyo?
36 Hoko imi ndene mina kai ono saisare
akmete kuate yake le yele mere pusue rek-
wae.

* **19:19** Kepene meije esi elake kasuke lopia lihuna butu lima lesi.

37 Le tamata lua meiju imi kerisi lomei peneka, po esi ndeae yelu molia bei iteki luma Artemise mo kai esi sobue esi nane mo.
38 Sepo Demetriuse kai eni tamata makerikaru esi nanu sae, hoko suke esi kerie ete tamata maka teu pakala, leke esi teu pakala kenae. Tamata elaka maka teu pakalaru esi me otoi ete mere.
39 Po sepo imi suka saisa maketa lekwe, hoko suke tamata elaka mei kotare lupu lokole leke lepa polie.
40 Le saisa mo yo petu meije imi hohae kota meije. Mere imi ono sala. Sepo tamata elake iluake lomei pine esi tutuke ami hoko au lepa sasaisa mo.
41 Eleki kena ilepa mere pela, iulake esi leu bei mere.

20

Pauluse ikeu me otoi Makedonia kai otoi Yunani
20:1-6

1 Kena me kota Epsuse esi hoha moneka, hoko Pauluse ikoti tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse kena ihnausi leke esi hlaleke ktili loko Yesuse kai ibaiesi. Eleki isai lori otoi Makedonia.
2 Ikeu papelake otoi me Makedonia keholi kai ete mere iatetuke sou kena Yesuse ete tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse leke lalesi kuru. Eleki bei otoi Mekedonia ilorau otoi Yunani.
3 Ete mere Irue bulana telu. Kena lau mo isai lopai Siria nere, ilene sou sae be sepo isai lopai hoko tamata Yahudiaru esi rakai kena bunui. Hoko iteu eni lalane be ileu lopai Yerusaleme, ikeue otoi Makedonia.
4 Kena mere sie ilaru esi keu sakesa kai Pauluse. Sie meru:
Sopatere bei Berea, ile mere Piruse eni nanae,
Aristarkuse
kai Sekunduse bei Tesalonika,
Gayuse bei Derbe,
Timotiuse,
Tikikuse
kai Tropimuse, sie lua meru bei otoi Asia.
5 Sie itua meru esi keu akmena eleki esi tatike ami, au Lukase kai Pauluse mpai kota Troase.
6 Kena petu tamata Yahudiaru esi pesta kane roti rebe pake ragi more pela mina pine, ami sai bei me kota Pilipi me Makedonia. Eleki petua lima suike ami luake mpai Troase, ami tetu sie ituaru ete mere. Ete mere ami rue petua itu.

Pauluse iono kwete beluke sae me eni nane Eutikuse ikwana suike
20:7-12

7 Kena petu miku kpeture, ami lupuke lomai kai tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse kena kane sakesa. Le Pauluse isuka keu ele bobanure neka hoko ilepa rame ete ami tamata ete meru roma kpetu tlai.
8 Ami lupuke lomai kena sokati ndete teture, kai esi esi sosu lampua bokala kenae.
9 Ete mere kwete beluke sae me eni nane Eutikuse irue me jendelare. Kena Pauluse ilepa rame sa, ihkwau titinai. Eleki intulu me jendelare, itetu bei jendelare lope tapele, sokati mere sokati rebai telu lolete. Kena esi rulu lope, bitikeni esi selui yo imata peneka.
10 Pauluse irulu lope eleki intulu kena tamata mere kai inopai eleki ibeteke be, “Kaplalemi yake le ikwana suike sa.”
11 Eleki Pauluse isa suike lolete eleki ilara rotiru eleki ami kane sakesa. Pauluse ilepa ete ami rame eti kasinake pine ikeu.
12 Esi leuke kwete beluke mere me eni lumare lalesi ndina titinai.

Pauluse esi keu bei kota Troase lopai kota Miletuse
20:13-16

13 Kena Pauluse irue me kota Troase sa ami sa kena kapale eleki ami sai eike lopai kota Asose le isuka keu lelale bei Troase lopai Asose kai amiki lalema kena ami rana Pauluse mpai Asose lulu italuke.
14 Kena itetue ami me kota Asose, isa lorau kapale, eleki ami sai rame lopai eti ami luake mpai kota Mitilene.
15 Bei ete mere ami sai rame kai ele bobanure ami luake me nusa Kiose esi oai. Eleki ele petu luare ami sai sabu lopai nusa Samose kai esi petu suike ami luake mpai kota Miletuse.
16 Le bei akmena sa Pauluse iteu lepate peneka be isili me kota Epsuse me otoi Asia mo leke eni petuaru pusue me otoi mere yake. Le kahulakeni leke kena petu elake Pentakostare suke impai kota Yerusaleme peneka.

Pauluse iakbere penatua bei kota Epsuse laleisu
20:17-38

17 Pauluse iulake tamata sae me bei kota Miletuse lori kota Epsuse leke beteke ete tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi elakaru leke esi lopai kota Miletuse lokoi.
18 Eleki kena esi luake ibeteke lokosi be, “Kwalia imi. Imi rekwa be auku hidupe elia, bei kena au luake memenai loko imi mei otoi Asia meije eti roma petu meije.
19 Au kerike ete Tuhane kena lale kwakwale mo kai rebai sesi mata kweliku tetu le imi lekwe le imi ktili kena lulu sou bei Alla mo. Kai au supu susate boka bei tamata Yahudi rebe esi suka kena bunu aure.
20 Imi rekwa be au atetuke imi kena pusue yelu rebe utapa imi, hoko lepate sasaisa neka au bunikele bei imi mo. Meiju, au atetuke imi kena imi lupuke lomai, kena au sili me pusue imi lumaru.
21 Au betekele rame ete imi pusumi, tamata Yahudiaru kai tamata rebe Yahudi more, be suke imi hleke bei ono dosa leke imi hlaleke loko iteki Tuhane Yesuse.
22 Kai meije imi lene mimise. Ro Misete Ibeteke ete au be au keu lopai kota Yerusaleme. Au rekwa mosa be saisa eono kena au ete mpaije.
23 Batuke au rekwa peneka be me papelake kotare Ro Misete Iono laleku rekwa titinai be, au supu kusu bui kai supu susate.
24 Po au suka keu lopai Yerusaleme. Le au noake be suke au rue pibe mo mere pentine mo. Rebe pentine ete aure, au pelae pusu yelu rebe Alla Ipletae ete aure, lupe maka bala suke ibala roma esi hnura. Mere au kerike ete Tuhane Yesuse suke au lepae Sou Misete kena Alla Iono misete ete itere.
25 Meije imi lene mimise. Au rekwa be imi pusumi, rebe au keu lokomi kai atetuke imi kena Alla Ipleta ite eliare, imi tetu lomai kai au suike moneka.
26 Au beteke mimise ete kwalia imi, sepo imi mata kai imi keu supu susate titinai eti pela, imi tutuke au yake.
27 Le au hleke bei lepae pusue rebe Alla Isuka onoe ete imire mo.
28 Imi raka lalemi mimise. Kai raka imi tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse lalesi lupe tamata maka raka domba iraka eni dombaru. Imi rakasi leke esi hlaleke rame le Ro Misete Ibitike imi leke imi ono mere. Alla Iono Eni nanae Yesuse Imata ete tamata rebe esi hlaleke lokoIje.
29 Au rekwa be kena au keu pende, tamata neune esi luake lomei umauke imi leke imi hleke hlaleke loko Yesuse. Kai lalesi noa imi moneka le esi lupe binatane serigala rebe ebunu dombare.
30 Kai bei imi ruami lekwe tatike pine leini esi lepae sou rebe nkena mo leke esi umauke imi leke lulusi.
31 Ele mere hoko imi raka lalemi mimise. Nete mimise be musuna telu au atetuke imi rame elia. Pita kpetu au hleke mo kena atetuke imi kai laleku noa imi.
32 Kena meije au kotie loko Alla kena riluke imi eteI, leke Iraka imi. Kai suke imi nete loko Eni misete elake rebe Irilukele. Hnaune meije eono laleime kuru. Kai Iriluke Eni misete rebe Italuke be Irilukele ete sie rebe Ibitikesi kena Eni tamatare.
33 Imi rekwa peneka be roma petu meije au kotie kepene pise pakiane bei imi mo.
34 Eleyo, au ruaku kerike loko saisa rebe au perlure kai auku ebea rebe esi rue sakesa kai aure esi perlure.
35 Au aseluke ete imi be kena makerike boka saka meije, suke ite tapa tamata rebe ktili kena kerike mo. Kai suke ite nete loko Tuhane Yesuse Eni lepate be, ‘Riluke ete tamata makete mise lesi bei supu bei tamata makete.’ ”
36 Kena Pauluse ilepa pela, itatu kai pusu penatuaru eleki ikotie loko Alla etesi.
37 Pususi rani kai esi nopa Pauluse kai esi baieni.
38 Lalesi noa Pauluse titinai le ibeteke be esi selu suikeni moneka. Eleki esi betei roma ndau kapale.

21

Pauluse ileu lopai kota Yerusaleme
21:1-16

1 Ami baie tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi elakaru eleki ami keu beisi ne. Eleki ami sai sosoli lopai nusa Kose eleki ele bobanure ami roma me nusa Rodose. Eleki bei mere ami sai rame lopai kota Patara.
2 Ete me kota mere ami supu kapale sae me, eono kena esai lopai otoi Pinesia. Eleki ami sai kena kapale mere.
3 Ami selu nusa Sipruse sapleuke mapale, po ami lia bei rame lopai otoi Siria.

Eleki ami tati me kota Tiruse, le ete mere
kapale rebe ami sare eruluke taneia rebe
elikure.
4 Ete mere ami keu loko tamata rebe esi
hlaleke loko Yesuse rebe esi rue ete mere
kai ami rue petua itu kaisi. Kai Ro Misete
Iono sie meru lalesi rekwa be tatike pine
Pauluse isupu susate mpai Yerusaleme
hoko esi ahnau Pauluse leke ikeu lopai
kota Yerusaleme yake.
5 Po petu kena ami rue ete mere pusue
peneka eleki ami keu siba beisi. Hoko
tamata meru bina, mokwai kai esi nanaru
pususi bete ami siri bei kotare, roma ndau
meite leini eleki ami pusuma tatu kai kotie
loko Alla.
6 Eleki ami baie lomai eleki ami sa lolete
kapale yo esi leu lora luma ne.

7 Ami sai bei me kota Tiruse, ami luake
mpai kota Ptolemaise eleki ami rulu ete
mere. Eleki ete mere ami keu loko tamata
rebe esi hlaleke loko Yesuse ete mere kena
beteke holmate etesi eleki ami rue kaisi
petu esa.
8 Ele bobanure ami siba rame eleki ami
luake mpai kota Kaisarea. Ete mere ami
keu loko maka lepa Alla Eni lepate sae me
eni nane Pelipuse me eni luma, eleki ami
rue kaini. Ile mere ile sae bei sie itua rebe
bitikesi me kota Yerusaleme kena layani
tamata susate.
9 Kai Pelipuse eni kwete bina ata esi kai
mosa, Alla Iriluke ktiline etesi peneka kena
esi lepa Alla Eni lepataru.
10 Kena ami rue ete mere petua ilaru,
nabi sae me eni nane Agabuse iluake bei
ndete otoi Yudea.
11 Iluake loko ami eleki irana Pauluse eni
maka lo akware eleki Agabuse ruai ilo eni
lelalaru kai balaiju, kai ibeteke ele meije
be, “Ro Misete Iono laleku rekwa be: Ile
rebe eni maka bali akwa meije namake
tamata Yahudia ndete kota Yerusaleme esi
loi ele meije. Eleki esi rilukeni ete tamata
maketa rebe tamata Yahudi more.”

12 Kena ami lene ibeteke mere hoko ami
kai tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse
rebe esi rue me kota Kaisareare, ami kotie
rame bei Pauluse be, “Ntuane akeu siba
lolete kota Yerusaleme yake.”
13 Po Pauluse iralake be, “Le mula pine
imi ranire? Imi ono ele mere eono laleku
tia titinai. Esi kerike au pise esi bunu
au sebeisi neka le au lulu Tuhane Yesuse
neka.”
14 Ele mere isuka lene loko amiki hnaune
mo, eleki ami lului neka kai ami kotie loko
Tuhane be, “Pusulu uono bei Tuhane Ale
neka.”
15 Ami rue ete mere petua ilaru eleki ami
aknekae amiki taneiaru eleki ami keu siba
lolete kota Yerusaleme.
16 Hoko sie ilaru bei me kota Kaisarea esi
keu sakesa kai ami kena esi bete ami loko
Manasone eni lumare, le eni lumare pine
ami rue kenare. Manasone mere tamata
bei nusa Sipruse kai ihlaleke loko Yesuse
takwali peneka.

Pauluse ikeu loko Yakobuse 21:17-26

17 Kena ami luake me kota Yerusaleme,
tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse ete
mere esi sapa ami kena lale ndinate.
18 Ele bobanure Pauluse ikeu sakesa kai
ami kena keu loko Yakobuse, kai pusue
tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi
elakaru esi lupu ete mere.
19 Kena ami kotie hlamate beisi, eleki
Pauluse ialena etesi be, kena ilepa Yesuse
ete tamata makete rebe tamata Yahudi
more, Alla Ionosi hlaleke lokoI.
20 Kena esi lene ialena pela, eleki pususi
isike Alla. Eleki esi beteke etei be, “Kwali!
Suke arekwa be tamata Yahudi rebe esi
lulu Yesuse esi boka titinai peneka. Sie
meru pususi ono lulu Alla Eni pleta rebe
Musa ilekire mise titinai.
21 Po esi lene kena ale be atetuke pusue
tamata Yahudia rebe esi rue kai tamata
maketaru, leke ono lulu Alla Eni pleta
meru moneka. Kai kwali ahnausi leke esi
sunate esi nanaru yake kai esi ono lulu ite
tamata Yahudiaru iteki atataru yake.
22 Meije esi rekwa be amei peneka hoko
esi tetamu neka.
23 Hoko mise lesi aono lulu saisa rebe
ami betekele meije be bei amia meiju sie
ataya mei esi la loko Alla peneka.
24 Akeri kaisi me Tuhane Eni Luma kena
andita nanakwala lulu atate sakesa kaisi
kai aseli kepene lesi kena koki esi buaru
mina. Aono ele mere leke pusue tamata
esi rekwa be soua kena ale rebe esi lenelu
meru tinai mo kai ara lulu Alla Eni pleta
meru sa.
25 Kai arekwa lekwe be tamata makete
rebe tamata Yahudi mo rebe esi hlaleke
loko Yesuse pende, ami natue sulate lokosi

peneka kena beteke saisa rebe ami teure be manane rebe rilukele ete tuhane tinai more kane yake. Kai kane lalakwe yake pise aklaline rebe emata le klosekele yake kai ono ntasite yake."

26 Eleki ele bobanure Pauluse ikeu sakesa kai sie ataya meru eleki esi ono lulu atate andita nanare. Eleki esi kusu me Tuhane Eni Luma kena esi beteke ete imame be petu ila atate andita nanare pela kai esi binatana kena palalu ete Allare esi palaule.

Solalua rebe Kaisare ipletaesi esi kerike Pauluse le esi betinake Pauluse ihohae Pemerinta
21:27-36

27 Petua itu kena andita nanakwala lulu atate mere elia nere, tamata Yahudia sie ilaru bei otoi Asia esi selu Pauluse me Tuhane Eni Lumare. Hoko esi umauke tamata bokala leke esi kerikeni.
28 Esi kloloe be, "Ei kwalia! Tamata Israele! Tapa ami mina! Tamata meije ikeu etia-etia neka. Iatetuke pusue tamata leke esi suka ite yake, kai lene loko lepata rebe Musa ilekilu yake. Ilepa tiae loko Tuhane Eni Luma meije. Meije ikeri tamata Yahudia mo kena kusu Tuhane Eni Lumare peneka. Esi ono tiae kena otoi moli meije!"
29 Esi beteke ele mere le esi selu Tropimuse tamata bei kota Epsuse, isakesa kai Pauluse me kotare, kai esi betinake Pauluse ikerini me Tuhane Eni Luma peneka.
30 Hoko pusue kota laleije hoha, kai pusue tamata esi bala uru lokoi, eleki esi kerike Pauluse kai esi lihini siri bei Tuhane Eni Lumare. Eleki esi kwara pusue pagare rebe ekeholi Tuhane Eni Lumare esi meture sosoli.
31 Kena tamata rebe esi hoha mere esi ono kena esi bunu Pauluse, tamata sae me ibeteke ete solalua rebe Kaisare ipletaesie, esi elake be pusue kota Yerusaleme ehoha.
32 Hoko solaluaru esi elake mere irana solalu utune esi elake sie ilaru kai solalua makete lekwe eleki esi bala lolete otoi rebe hohare. Kena tamata rebe esi hoha mere esi selu solaluaru hoko esi hleke bei teta Pauluse.
33 Eleki solaluaru esi elake mere ikeu loko Pauluse eleki ikerikeni, kai iulake esi loi. Kai itneu be, "Tamata meije sire? Iono saisare?"
34 Tamata bokala meru leini esi kloloe be elere, leini esi kloloe be elere. Hoko hoha titinai eti solaluaru esi elake irekwa mo be andia tinai. Hoko iulake keri Pauluse me esi otoi maka ruere.
35 Hoko kena esi kerini roma me elana buai rulu bei Tuhane Eni Lumare, solaluaru esi tohini le tamata meru esi uru boka kuate kena bunui.
36 Hoko tamata bokala meru esi lulu mulisi kai esi kloloe be, "Bunui!"

Pauluse ilepa le ruai
21:37-22:21
(9:1-19; 26:12-18)

37 Kena solaluaru esi ono kena kusu le Pauluse me esi otoi maka ruere, Pauluse ibeteke loko solaluaru esi elake be, "Ntuane, au lepa kai ale totore saisa moyo?"
Iralake be, "Ei, arekwa sou Yunanire?
38 Yapine ale mere tamata Mesire rebe beluke meije ihohae pemerintare eleki ipletae tamata maka bunu usata ata me otoi nsekile, piseo?"
39 Pauluse iralake be, "Mo, aure tamata Yahudi bei kota Tarsuse, kota elake me otoi Kilikia. Au kotie leke asuka kena au lepa ete tamata bokala meru mina."
40 Kena solaluaru esi elake isuka kena Pauluse ilepa etesi, eleki ikele kena elane eleki ibitike balai lokosi leke esi ndene, eleki pususi ndene. Pauluse ilepa lokosi kena sou Ibrani be,

22

1 "Ama kai kwalia imi, au lepa leku sa hoko saisa rebe au beteke ete imire lene loko mina!"
2 Kena esi lene ilepa kena esi soure hoko pususi ndene. Ibeteke be,
3 "Aure tamata Yahudi, rueleku ndi kota Tarsuse me otoi Kilikia, po au ela mei kota Yerusaleme meije. Au supu atetuke mimise bei kuru elake Gamaliele kena iteki ntuana menaru esi Alla Eni pleta rebe Musa ilekiule, eti au ono tamata rebe kerike ete Alla rame lupe imi kena meije neka.
4 Kai au ono susate ete tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse eti esi mata. Bina mokwai au kerikesi kai au kusuesi kena bui.
5 Kena yelu rebe au betekele meru, imame elake kai elaka maka teu pakala esi selulu kena matasi ruasi kai ruasi alenakele ete imi be au beteke meije tinai. Au keri sulate beisi ete iteki tamata ndi

kota Damsike kena kerike tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse. Leke au kerisi lomei kota Yerusaleme kena hukumesi.

6 Po kena au keu lorire, kena au tehaike kota Damsike, hitate elake bei ndete lanite ehita keholi au sosoli. Kena mere kwata.

7 Klolikeku lope tapele kai au lene lepate lokoku be, ‘Sauluse, le mula pine aono susate ete Au?’

8 Au beteke be, ‘Ale sire, Ntuane?’ Eleki Iralake be, ‘Au meije Yesuse bei Nasarete, rebe aono susate eteIje. Aono susate ete tamata rebe hlaleke loko Aure, hoko mere sakesa kai aono susate ete Aure neka.’

9 Kai tamata rebe esi keu sakesa kai aure, esi selu hitate elake mere, po Eni lepate loko au mere esi nati mo.

10 Au beteke be, ‘Tuhane suke ono saisare?’ Tuhane Ibeteke lokoku be, ‘Akeleke kai siba lori kota Damsike. Ete mere asupu pleta kena saisa rebe suke aonore.’

11 Kai au selu sasaisa mo le hitate elake eono mataku maile. Hoko auku ebearu esi kerike balakue kai esi rapaku kusu kota Damsike.

12 Ete mere ile sae me eni nane Ananiase, ihlaleke loko Alla titinai kai iono lulu Tuhane Eni lepate rebe Musa ilekiule, kai tamata Yahudi rebe esi rue ete mere esi holmatei.

13 Iluake lokoku kai ikele tehaikeku kai ibeteke be, ‘Kwaliku, Sauluse, ksina matamu kai selu suike!’ Kena mere neka au supu selu suike.

14 Eleki ibeteke be, ‘Iteki ntuana menaru esi Allare Ibitike ale kena selu Yesuse rebe Eni dosa sae mo, kena lene naije kai kena arekwa laleIje.

15 Suke alenake saisa rebe aselue kena matamu ruamu kai lene kena tlinamu ruamu ete pusue tamata rebe Yahudi more.

16 Kai tatike takwali yanoma. Akotie loko Tuhane leke Alla Inete amu dosaru moneka kai akele leke au baptisemu kena tanda be alulu Yesuse.’

17 Takwali lomei kena au leu mei kota Yerusaleme kai kena au kotie loko Alla me Tuhane Eni Luma sa au selu Tuhane saka nindale au.

18 Tuhane Ibeteke loko au be, ‘Pauluse, siri nunu bei kota Yerusaleme le tamata Yahudi ete meije esi suka lene alenake Au mo.’

19 Au ralake be, ‘Tuhane, esi rekwa be au keu bei tamata Yahudi esi luma ibada sae kena sae kena kusue tamata rebe esi hlaleke lokoMue kena bui kai tetasi.

20 Kai kena Amu maka lulu Stepanuse bunuije au ete mere lekwe kai laleku kena bunuije neka. Kai au pine au raka tamata rebe esi bunuije esi lapu nanukaru.’

21 Po Tuhane Ibeteke loko au suike be, ‘Akeu, le Au ulake akeu lau bei meije loko tamata makete rebe tamata Yahudi mo.’ ”

Pauluse isupu kusu me solaluaru esi otoije

22:22-29

22 Pusue esi lene loko Pauluse ilepa eti roma ibeteke tamata Yahudia more, po esi suka lene moneka hoko esi nasu kai kloloe be, “Tamata ele meije bunui! Ono ikwana moneka!”

23 Le esi nasu kuate hoko esi kloloe rame kai esi kahi esi lapu nanukaru kai esi mulae lopone lolete.

24 Hoko solalua rebe Kaisare Roma ipletaesi esi elake iulakesi be, “Keri Pauluse kusu kena iteki otoije leke ite tetai kena mekute kai tneui be le mula pine tamata bokala meru esi kloloe lokoi ele mere.”

25 Po kena esi loi kena mekute binatane usai leke esi tetai, ibeteke loko solalu utune esare esi elake be, “Ntuane, auku kbasare sakesa kai kamale eleke Kaisare eni tamataru. Sepo imi teu pakala ete au mosa hoko aulakesi teta au yake mo hoko asupu hukume.”

26 Kena solalu utune esi elake ilene mere ikeu beteke kena eni elake be, “Ntuane, Pauluse eni kbasare sakesa kai tamata kota Roma, hoko sepo ite tetai mere ite ono sala peneka.”

27 Eleki solaluaru esi elake iluake loko Pauluse kai ibeteke be,

“Abeteke titinai! Amu kbasare sakesa kai kamale eleke Kaisare eni tamataru, o?” Iralake be, “Yele, tinai.”

28 Tamata elake mere ibeteke be, “Auku kbasare sakesa kai Kaisare eni tamataru, au rubue kena belini elake.”

Pauluse ibeteke be, “Kena ruele aure, auku elaka inaiju esi kbasare sakesa kai Kaisare eni tamataru peneka.”

29 Hoko tamata rebe esi ono kena tneuije esi sele beini sosoli. Kai solaluaru esi elake rilai lekwe le iulake kena lo Pauluse rebe iono sala lulu Roma esi pletare eni kbasare sakesa kai Kaisare eni tamataru.

Pauluse ime tamata maka teu pakalaru oasi
22:30-23:11

30 Ele bobanure solaluaru elake isuka rekwa mimise lekwe be le mula pine tamata Yahudiaru esi tutuke Pauluse. Hoko iulake eni solaluaru kena koti imama elakaru kai elaka maka teu pakalaru leke esi lupu me otoi maka teu pakala. Eleki iulake tie Pauluse eleki esi kerini lokosi.

23

1 Kena Pauluse ilimese tamata maka teu pakala meru, ibeteke be, “Kwalia imi! Eti roma petu meije au ktili kena raka ruaku leke ono dosa moneka. Alla Irekwa lalekue titinai.”

2 Imame elake eni nane Ananiase iulake tamata rebe esi kele tehaike Pauluse esi papake biruije le ibeteke ele mere.

3 Eleki Pauluse ibeteke lokoi be, “Alla Ipapake birumue. Alupe lesete tiae rebe catele puti. Mere le arue ete mere kena teu pakala ete au lulu Musa eni pletare po aulake esi papake birukue yo alene auku lepataru mosa. Mere lulu amue makerike mo.”

4 Tamata rebe esi kele tehaikeni esi beteke lokoi be, “Alepa tiae loko Alla Eni imame elake ele mere yake.”

5 Pauluse ibeteke lokosi be, “Kwalia imi, au rekwa be ile imame elake mo. Sepo au rekwa hoko au beteke ele mere mo le Alla eni lepata rebe Musa ilekire esi lepate matai me be, ‘Alepae tiae loko imi elake rebe ipletae imire yake!’ ”

6 Kena iselu tamata maka teu pakala meru irekwasi be leini bei tamata toini Saduki kai leini bei tamata toini Parisi. Hoko ibiue be, “Kwalia imi, au meije bei tamata toini Parisi le auku ntuana menaru lekwe tamata Parisi neka. Petu meije imi teu pakala kenaku le au hlaleke be Alla Iono tamata matale ikwana suike!”

7 Kena ilepa pelare tamata toini Parisiaru kai tamata toini Sadukiaru esi rare kai lomai sosoli. Hoko esi larake lomai kena toini lua.

8 Le tamata toini Sadukiaru esi beteke be tamata matale ikwana suike moneka, malekate sae mo kai ro sae mo. Po tamata toini Parisiaru esi beteke be meru pusulu me.

9 Esi nasuke lomai titinai kai esi biuwe loko lomai. Eleki kuru Torata sie ilaru bei tamata toini Parisi esi kele, rare kai lomai ktili kai esi beteke be, “Ami teu be tamata meije eni sala sasaisa mo! Le sepo malekate pise ro ibeteke etei hoko eni lepate sala mo.

10 Esi rare kai lomai ktili titinai, solaluaru esi elake rilai le tinake esi bunu Pauluse. Hoko iulake eni solaluaru esi keu lope rana Pauluse bei tamata bokala meru kai esi kerini me esi otoije suike.

11 Kena esi kpeture Pauluse iselu be Tuhane Ikele me leini kai Ibeteke lokoi be, “Kuebe Pauluse, rilamu yake! Alepae Au ete tamata mei kota Yerusaleme ete meije peneka, kai suke alepae Au ete tamata ndi Roma lekwe.”

Tamata Yahudiaru esi teu lepate esa kena bunu Pauluse
23:12-22

12 Esi bobanu beleti, tamata Yahudi sie ilaru esi lupuke lomai eleki esi la kena ruasi be sepo esi bunu Pauluse mosa hoko esi kane pise kinu mosa.

13 Tamata rebe esi lupuke lomai mere sie butu ata lesi.

14 Esi keu loko imama elakaru kai tamata Yahudiaru esi elakaru kai esi beteke be, “Ntuana imi, ami la kena ruama peneka be ami kane pise kinu mosa eti roma ami bunu Pauluse.

15 Hoko imi kai elaka maka teu pakala maketaru imi kotie bei solalua rebe Kaisare ipletaesi esi elake leke ikeri Pauluse suike loko imi. Imi ono lelemake be imi suka tneu suikeni mimise. Eleyo ami rakai leke iluake mei loko imi mosare ami bunui peneka.”

16 Po Pauluse betai eni nanae mokwaije ilene be esi raka Pauluse kena bunui, hoko ikeu me solaluaru esi otoije eleki ibetekele ete Pauluse.

17 Pauluse ikoti solalu utune esi elake sae me kai ibeteke lokoi be, “Ntuane, aliku kwete beluke meije loko imi elake mina le isuka beteke sasaisa me etei.”

18 Hoko ikeri kwete beluke mere loko esi elake eleki ibeteke be, “Ntuane, Pauluse rebe isupu alese, ikotiku leke keri kwete beluke meije lokomu, le isuka beteke sasaisa me etemu.”

19 Solaluaru esi elake mere ikerike kwete beluke mere balaije eleki ikerini lau totonai leke tamata makete sae lene luasi

yake eleki itneui be, “Asuka beteke saisa ete aure?”
20 Kwete beluke mere ibeteke be, “Ntuane, tamata Yahudiaru esi lupu kena teu lepate esa be esi kotie beimu, leke bobanure akeri Pauluse loko tamata maka teu pakalaru kai esi ono lelemake be esi tneu suikeni mimise.
21 Po ntuane. Alene lokosi yamina, le namake sie butu ata lesi esi rakai kena bunui me lalane. Kai esi la kena ruasi peneka be esi kane kai kinu mosa sepo esi bunui mosa. Meije esi aknekae kai batuke esi namake abeteke be yele neka.”
22 Hoko solaluaru esi elake mere ibeteke kenai be, “Abeteke ete au meije asibake ete sae moneka.” Eleki iulake ileu ne.

Pauluse isupu liku loko ntuane Pelikse, gubernure otoi Siria
23:23-35

23 Eleki solaluaru esi elake ikoti solalu utune esi elake sie luaya eleki iulake luasi be, “Aknekae solalu utuna lua, kai solalu sie butu itu rebe sa kuda, kai solalua utuna lua rebe keri oi. Leke keu lori kota Kaisarea, kena olase sikwa kpetu meije neka.
24 Kai iulakesi kena aknekae kuda kena Pauluse isa kenae, kai kerini eti iluake kena hlamate roma ntuane Pelikse, gubernure otoi Siriare.”
25 Kai solaluaru esi elake mere inatue sulate ete ntuane Pelikse be:
26-30 “Ntuane, gubernure otoi Siria hlamate kenamu. Tamata meije, tamata Yahudiaru esi kerikeni, kai mahake esi bunui po au luake kai auku solaluaru eleki ami lakesi le au lene be ile mere eni kbasare sakesa kai Kaisare eni tamataru. Le au suka rekwa be le mula pine esi tutukeni kai esi beteke eni nsalalaru tinai pibe mo, au kerini loko tamata Yahudiaru esi elaka maka teu pakalaru, eleki au rekwa be iono sala sasaisa mo kena isupu bunu pise kusu bui. Esi tutukeni be iatetukesi lulu esi atataru mo. Kai au lene be tamata toini me lalesi kena esi bunui. Ele mere hoko au ulake kerini nunu loko ntuane ale. Eleki au beteke ete tamata rebe esi tutukeni leke esi liku pakala meije ete ale. Sou bei aure esalere. Bei au Klaudiuse Lisiase, solalu utune esi elake.”
31 Hoko solalua meru esi rana Pauluse lulu esi elake eni pletare eleki esi kerini kena kpetu lope kota Antipatrise.
32 Ele bobanure esi sebeie solalua rebe esi sa kudare sakesa kai Pauluse esi keu siba yo solalu lesinaru esi leu lolete esi otoije ndete Yerusaleme.
33 Eleki kena solalu rebe esi sa kudare kai Pauluse esi luake ndi kota Kaisarea, esi riluke sulate mere ete ntuane Pelikse, gubernure. Kai esi riluke Pauluse etei.
34 Kena gubernure ibaise sulate mere pela itneu Pauluse be, “Abei otoi etia?” Eleki iralake be, “Ntuane. Au bei otoi Kilikia.”
35 Eleki ibeteke loko Pauluse be, “Tamata Yahudia rebe esi liku ale kena pakalare esi luake ete meije mina pine au lene loko ale mimise sa.” Eleki iulake rakai me kamale Herodese.

24

Pauluse ilepa loko Pelikse
24:1-9

1 Petua lima suike, imame elake Ananiase kai tamata Yahudiaru esi elaka sie ilaru esi luake me kota Kaisarea bei mpai kota Yerusaleme. Esi keri kai maka lepa le pakala sae me eni nane Tertuluse. Esi kusu loko ntuane Pelikse, gubernure otoi Siria kena esi tutuke Pauluse.
2 Kena gubernure ikoti Pauluse, Tertuluse itutukeni memenai be, “Ntuane gubernure. Hlamate kenamu. Takwali peneka lisa sae mo kai ami rue mise le apletare mise kuate. Kai lalemu kena ono nusa Yahudi supu hasile mise peneka kai tapa hasile misete rame sa.
3 Ntuane. Pusue meiju ami kotie trima kasi boka titinai bei ntuane ale etia-etia neka.
4 Po meije au kotie bei ale be ntuane alene loko amiki lepate matai meije mimise mina leke lakemu takwali bei amu makerike yake.
5 Ami rekwa be tamata meije tamata tiae. Ikeu papelake otoi kena iono tamata Yahudiaru esi hoha. Kai iono elake ete tamata toini rebe lulu tamata rebe ibei hena Nasarete.
6 Laleije suka ono tiae kena Tuhane Eni Lumare, hoko ami lakeni kai kerikeni. [Kai ami ono kena teu pakala etei lulu hukume rebe Musa ilekire,
7 po solaluaru esi elake Lisiase inehai bei ami.

8 Kai iulake tamata rebe esi tutukene
esi sakeni loko ntuane ale.]* Sepo ntuane
atneui kai bei iralake ntuane arekwa be
saisa rebe ami tutukele ete ale meije tinai."
9 Tamata Yahudia maketaru lekwe esi
tutuke Pauluse, kai esi tapa na be, "Ntuane.
Tertuluse ibeteke mere tinai."

Pauluse ilepa le ruai ete Pelikse
24:10-23

10 Gubernure mere ibitike bala loko
Pauluse leke ilepa. Eleki Pauluse ilepa be,
"Ntuane. Au rekwa be ntuane ateu pakala
ete tamata mei nusa otoi meije musune
kena musune peneka. Hoko laleku ndina
titinai kena au lepa leku ete ale kena yelu
rebe esi tutuke au kenare.
11 Ntuane. Lesi bei petua butu esa lesini
lua mosa, au keu lopai kota Yerusaleme
kena au kotie loko Alla.
12 Tamata Yahudia meiju sae itetue au
nasuke sae pise au lupuke tamata kena
hoha me Tuhane Eni Luma pise me luma
kena kotie loko Alla pise otoi sae neka mei
kota meije mo. Sepo ruamu tneusi hoko
arekwa.
13 Ruasi lekwe esi tiluke ete ntuane ale
mo be saisa rebe esi tutuke au ete ntuane
ale tinai.
14 Po tinai au naku ete ntuane ale be au
isike Alla rebe amiki ntuana menaru esi
isikeIne lulu Yesuse Eni lepataru, po esi
beteke be ami isike Allare tinai mo. Kai au
hlaleke loko saisa rebe Musa kai nabiaru
esi lekire sa.
15 Kai au hlaleke loko Alla lupesi neka
be pusue tamata esi kwana suike bei
matale, tamata misete pise tamata neune,
esi kwana suike.
16 Hoko au raka mimise leke laleku mis-
ete ete Alla kai mise ete tamata.
17 Kena musuna telu pise ata au keu bei
kota Yerusaleme peneka, au leu lopai kena
au keri kepene ete tamata susataru kai au
riluke binatane rebe palae ete Allare leke
Iampune auku dosaru.
18 Kena au ono meru kai au kotie loko
Alla kena andita nanakwala lulu atate me
Tuhane Eni Lumare pela nere, tamata
Yahudi bei otoi Asia esi tetue au. Kena
mere tamata boka mo batuke tamata
Yahudia meiju rebe esi luake bei ndete otoi
Asia neka. Kai sae ihoha ete mere mo.
19 Po au ono esi hoha mo. Hoko suke esi
lomei kena tutuke au sepo esi rekwa be au
ono tiae lulu sasaisa neka.
20 Mo hoko, ntuane aulake tamata Yahu-
dia etere meije leke esi beteke saisa rebe
esi rekwae kena teu pakala elake mpai
Yerusaleme.
21 Kena mere au beteke ete elaka maka
teu pakalaru be, 'Esi liku au kena pakala
petu meije le au hlaleke be Alla Iono
tamata matale ikwana suike.' "
22 Gubernure mere irekwa boka bei
Yesuse Iatetuke peneka hoko italuke be,
"Pakala meije au teu sa kena solaluaru esi
elake Lisiase iluake lomeije."
23 Eleki iulake solalu utune esi elake
mere leke raka Pauluse mimise me eni
lumare po iulakeni lekwe be rakai kena
ktiline kuate yake leke eni ebearu esi luake
selui kai riluke manane pise pakiane etei.

Pelikse kai eni bina Drusila esi lene
Pauluse eni lepataru
24:24-27

24 Petua ilaru suike Pelikse kai eni bina
Drusila, luasi luake. Drusila mere tamata
Yahudi. Eleki ikoti Pauluse leke luasi lene
loko ilepare. Eleki Pauluse ilepa loko
tamata esi hlaleke loko Yesuse, kamale hla-
mate elia.
25 Ite ono nkenale elia, ite raka lalema
mimise leke ono neu more elia, petu
kena Alla Iteu pakala ete pusue tamatare
eliare. Hoko Pelikse rilai le yelu meru hoko
ibeteke be,
"Alepa roma esale meije mina kai kena
meije akeu noma. Kena petu makete
pine au ulake koti suike ale lekwe."
26 Kena mere gubernure mere ihlaleke be
Pauluse iriluke kepene etei leke isupu tie.
Ele mere hoko iulake koti Pauluse rame
leke ialena kaini.
27 Kena pusue musuna lua eleki Perkiuse
Pestuse iseli Pelikse kena ono gubernure.
Pelikse itie Pauluse mo, leke iono tamata
Yahudiaru laleisu ndina.

25

Pauluse isake eni pakalare ete kamale
elake Kaisare
25:1-12

* **24:8** Ayata meiju kena Alkitape sou Yunania akmenaru sae mo.

1 Petua telu suike bei Pestuse ipletae
otoi Siria memenaije, ikeu bei me kota
Kaisarea lopai kota Yerusaleme.
2 Ete mpai Yerusaleme imama elakaru
kai tamata Yahudiaru esi elakaru esi luake
lokoi kena esi tutuke Pauluse be iono tiae.
Esi kotie beini be,
3 laleije noasi noma kai iulake keri
Pauluse lomei kota Yerusaleme, le lalesi
kena esi bunu Pauluse me lalane tlai
peneka.
4 Po Pestuse iralake be, “Pauluse isupu
alese ndi kota Kaisarea sa kai au lekwe
takwali mo au leu lori neka.
5 Ele mere hoko mise lesi, sie bei imi
rebe esi kbasare esi keu sakesa kai au lori.
Sepo iono sala saisa ete imi peneka hoko sa
pakala kaini ete ndire.”

6 Pestuse irue kasuke petua kwalu pise
butu esa me kota Yerusaleme lekwe, eleki
ileu lori kota Kaisarea. Ele bobanure irue
kena otoi maka teu pakalare eleki iulake
rana Pauluse lokoi.
7 Kena Pauluse iluake, tamata Yahudia
rebe esi luake bei mpai kota Yerusaleme
esi kele keholini. Eleki esi tutuke Pauluse
menai be iono sala boka titinai. Po esi
tiluke eni nsalale moneka.
8 Pauluse ilepa le ruai be, “Ntuane. Lulu
Musa eni pletaru pise Tuhane Eni Lumare
esi atataru pise lulu Kaisare eni pletaru au
ono sala sasaisa mo.”

9 Po Pestuse isuka rana tamata Yahudi-
aru lalesi hoko itneu Pauluse be, “Asuka
kena akeu lopai kota Yerusaleme leke au
teu pakala kena esi tutuke ale meije ete
mpaije o?”
10 Iralake be, “Ntuane, mo. Ntuane
asupu kbasa kena teu pakala bei Kaisare
peneka. Hoko ntuane atneu bei au kai ateu
pakala ete aure ete meije neka. Ntuane,
arekwa be au ono sala ete tamata Yahudi
mo.
11 Sepo au ono sala sasaisa peneka pine
eono au supu bunu, hoko au suka kena
au mata. Po sepo saisa rebe esi tutukele
tinai mo hoko sae ikbasa kena riluke au
ete tamata Yahudiaru esi elakaru moneka.
Hoko ntuane, au kotie beimu leke Kaisare
me kota Romare itneu au kai iteu pakala
ete au.
12 Eleki Pestuse ilepa kai tamata maka
teu pakalaru pela eleki ibeteke be, “Aliku
pakala meije ete Kaisare hoko suke akeu
lokoi.”

Pestuse, ialenake Pauluse ete ntune Agripa

25:13-22

13 Petua ilaru suike, ntuane Agripa kai
betai Bernike luasi luake me kota Kaisarea
kena beteke hlamate ete Pestuse. Ntuane
Agripa mere kamale.
14 Kena luasi ete mere petua ilaru
peneka, Pestuse ialenake Pauluse eni
pakalare ete ntuane Agripa be, “Ntuane.
Ete meije tamata bui sae me bei kena
Pelikse ipleta sa.
15 Kena au ndete kota Yerusaleme,
imama elakaru kai tamata Yahudiaru esi
elakaru esi nanu tamata mere ete au kai
esi kotie bei au kena hukumeni.
16 Po au beteke etesi be, ‘Kaisare eni
tamatare kena hukumeni mosare suke
ilepa le ruai ruai me tamata rebe esi tu-
tukeni oasi me otoi maka teu pakala sa.’
17 Ele mere hoko kena tamata Yahudia
meru esi lomei sakesa kai aure, ele boba-
nure au sakesi kena pakala sosoli kai au
ulake sake tamata mere.
18 Kena tamata rebe tutukeni esi kele
kai esi tutukeni po saisa rebe esi tutukeni
kenare nsalale elake mo saka au noakele.
19 Po batuke esi rare kaini loko esi aga-
mare esi hnaunaru kai esi rare kai lomai
loko Ile sae me Eni nane Yesuse, Imata
peneka, po Pauluse irare ktili kaisi be Ile
mere Ikwana suike.
20 Au rekwa mo be au teu pakala kena
yelu ele mere elia. Hoko au tneui be,
‘Asuka pibe mo kena keu lolete kota
Yerusaleme leke pakala meije teu ete
ndetere?’
21 Kai iulake auku solaluaru esi rakai
roma ikeu lolete Kaisare eni otoi maka teu
pakalare. Hoko au ulake rakai mimise
roma au natueni loko Kaisare.
22 Ntuane Agripa ibeteke loko Pestuse
be, “Ntuane, au suka kena lene lepate bei
tamata mere ruai.” Eleki Pestuse iralake
be, “Hoko yele. Bobanu pine kamale alene
ilepare.”

Pauluse ilepa kai ntuane Agripa

25:23-26:32
(9:1-19; 22:6-16)

23 Hoko ele bobanure ntuane Agripa kai
betai Bernike luasi luake. Esi alike pusue

esi nalanaru kai tamata bokala ete mere esi holmatesi titinai. Kai luasi luake kai kusu otoi maka lupuke lomaije sakesa kai solaluaru esi elakaru kai tamata elaka bei kota mere. Eleki Pestuse ipleta kena keri Pauluse lokosi.

24 Pestuse ibeteke be, “Ntuane Agripa kai pusue elaka rebe imi luake sakesa kai ami ete meije. Imi Selu tamata meije. Tamata meije rebe tamata Yahudia bokala ndete kota Yerusaleme kai rebe ete meije esi tutukeine. Esi luake loko au kai esi kloloe be ile meije bunui neka.

25 Po au rekwa be eni sala sasaisa mo kena bunui. Kena iliku pakala meije lolete kamale elake Kaisare, hoko au teu lepate kena natueni lokoi.

26 Po au rekwa mo be au leki saisa kenai ete kamale elake Kaisare. Hoko au kerini ete meije loko imi pusumi kai ete ntuane Agripa leke tneui pelare au supu lepate kena leki sulate ete kamale elake Kaisare.

27 Le lulu au, sepo natue tamata bui pine beteke eni sala sasaisa rebe tutukeni kenare mo, mere mise mo.”

26

1 Agripa ibeteke loko Pauluse be, “Alepa le ale no.” Eleki Pauluse ikele, ibitike balaije loko tamata bokala meru kai ilepa lei be,

2 “Ntuane kamale! Ntuane gubernure! Au blake laleku ndina titinai le au supu lepa leku mei ntuane ale oamu loko pusue yelu rebe tamata Yahudiaru esi elakaru esi tutuke au kenare.

3 Au blake lalekue ndina titinai le arekwa amiki atate titinai kai saisa rebe ami rare kai lomai lokore arekwae. Hoko au kotie bei ntuane ale be atahane lalemu kena lene loko auku lepataru mina.

4 Tamata Yahudia boka esi rekwa be auku hidupe elia ndi auku henare kena akmena auru belu sare kai roma au ndete kota Yerusaleme.

5 Esi rekwa bei au takwali peneka. Kai sepo esi suka hoko ruasi alenake ete ntuane ale ruamu be au bei tamata toini Parisi. Au ono lulu pusue atata ktiline rebe ami lulure.

6 Kai petu meije au kele ete meije kena ateu lepate be au sala pibe mo le au hlaleke be Alla Iono tamata kwana suike lulu Italuke amiki ntuana menaru.

7 Tamata Yahudiaru bei sukua butu esa lesini lua esi isike Alla rame pita kpetu. Esi hlaleke be Alla Iono mere. Po ntuane kamale, esi tutukeku le au lekwe hlaleke ele mere.

8 Kwalia imi. Imi noake be Alla Iktili kena Iono tamata kwana suike more, mere tinai mo!

9 Akmenare au ruaku noake be suke au broka tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse, tamata Nasarete mere.

10 Hoko au brokasi mpai Yerusaleme. Au kusue sie bokala kena bui le imama elakaru esi riluke kbasa ete au. Kai esi supu hukume matale au suka lekwe.

11 Kai kena au hukumesi me pusu luma maka kotie loko Allare au ono esi lepa tiai loko Yesuse. Laleku musu lokosi titinai neka, hoko au ono susate etesi ndete kota Yerusaleme kai me kota maketa lekwe.

12 Kena au keu lori kota Damsike le imama elakaru esi riluke sulate kbasa ete au,

13 kena au me lalane tlai, kena mere kwata, au selu hitate elake bei ndete lanite esi hitaije lesi bei lemataije. Ehita keholi au kai auku tamata rebe esi keu sakesa kai aure.

14 Kai kena ami pusuma koli lope tapele, au lene lepate lokoku kena sou Ibrani be, ‘Sauluse, Sauluse. Le mula pine aono susate ete Au rame? Mere aono susate ete ruamu, saka sape tulene eblake kera sepo epheta esi upuije eni ai buai kena tetare.’

15 Eleki Au beteke be, ‘Ale sia mere, Ntuane?’ Tuhane Iralake be, ‘Aure Yesuse rebe aono susate eteIje baue aono susate ete tamata rebe hlaleke lokoKu.

16 Abetu kai kele! Au aseluke ruaKu meije ete ale kena Au bitikemu kena akerike ete Au kai kena alenake Au aselukeKu ete ale meije kai saisa rebe tatike pine Au aselukele ete ale petu susuike ete pusue tamata.

17 Kai Au ono hlamate ale bei pusue tamata Israelaru kai bei tamata bei nusa otoi makete rebe tamata Yahudi mo rebe esi sukamu more. Au ulake akeu lokosi,

18 leke aono esi nati Auku hnaunaru saka abuka matasi leke esi selu. Au ulake ale kena aatetukesi leke ro tiare ekbasaesi yake, po Alla Ikbasaesi saka esi siri bei otoi melene loko otoi hitate. Ele mere hoko Alla Inete loko esi dosaru moneka hoko kena Ipleta tamatare esi rue sakesa kai sie rebe esi hlaleke loko Yesuse.’

19 Hoko Ntuane kamale, ele mere eti
au atula rame kena lulu Yesuse rebe
IaselukeNi loko au bei ndete surga.
20 Memenaije au atetuke tamata Yahudi-
aru ndete kota Damsike. Kai ndete kota
Yerusaleme kai me pusue otoi Yudea, kai
tamata makete rebe tamata Yahudi more
lekwe. Au atetuke be, suke esi hleke
bei ono dosa, kai suke ono lulu Alla, kai
aseluke kena hidupe ete Alla kai tamata be
esi hleke bei ono dosa peneka.
21 Le au ono pusue meru tamata Yahu-
diaru esi kerike au bei me Tuhane Eni
Lumare kai esi ono kena bunu au.
22 Po Alla Itapa au eti roma petu meije
hoko au kele ete meije. Au lepa ete pusue
tamata tone elake. Kai saisa rebe au ate-
tuke kena Maka Hlamate mere sakesa kai
saisa rebe akmena nabiaru kai Musa ruai
ibetekeIne.
23 Mere Isupu susate, eleki Iono tamata
memenai rebe imata eleki ikwana suike
bei matale. Irue kai beteke ete tamata
Yahudiaru kai tamata Yahudiaru more be
Alla Ihlamatesi. Saka hitate eono tamata
iselu. Alla hlamatesi kena Iono esi nati Eni
lepataru."

24 Kena Pauluse ilepa le ruai ele mere,
Pestuse iklolo lokoi be, "Pauluse amake!
Arekwa boka kuate eti eono amake."
25 Po Pauluse iralake be, "Ntuane guber-
nure, au make mo! Au beteke nkenale
kena lale misete!
26 Kamale ruamu arekwa pusue rebe
ukena Yesuse meiju. Hoko au nehe kena
lepae meije titinai mei kamale oamu. Kai
saisa rebe au beteke kena Yesuse meiju, au
rekware, alene pusulu peneka. Le saisa
rebe uono kena Yesuse mei otoi meije uono
kena otoi kbunite mo.
27 Ntuane kamale, alene loko saisa rebe
nabiaru esi betekele o? Au rekware ntu-
ane alene lokole!"
28 Ntuane kamale iralake be, "Abetinake
aono au kena lulu tamata Kristene nunu
meije neko?"
29 Pauluse iralake be, "Au kotie loko Alla
rame leke nunu pise takwali ntuane ale kai
pusue tamata rebe esi lene au lepa petu
meije esi ono lupe au. Batuke au suka
ntuane asupu lo kena rante lupe au meije
mo."
30 Eleki kamale, gubernure, Bernike kai
tamata maketaru esi kele kai keu beini.
31 Kena esi me muli, esi beteke loko lomai
be, "Tamata meije iono sala sasaisa kena
isupu bunu pise kusu bui mo."
32 Kai Agripa ibeteke loko Pestuse be,
"Tamata meije mahake isake pakalare ete
Kaisare mo hoko tiei peneka."

27

Pauluse isa kapale lolete kota Roma 27:1-12

1 Kena teu lepate be suke Pauluse kai ami
sa kapale lolete kota Roma me otoi Italia
peneka, Pauluse kai tamata buia sie ilaru
rilukesi ete solalu utune sae me esi elake,
eni nane Yuliuse rebe elake ete solalu toini.
Esi kotie solalu toini meru "Solalu toini
Kaisare Roma."
2 Ami sa kapale sae me bei kota Adrami-
tiume rebe ekeue ootoi me Asia. Tamata
Makedonia sae me bei kota Tesalonika, eni
nane Aristarkuse isa sakesa kai ami.
3 Ele bobanure ami sili me kota Sidone.
Yuliuse iono misete ete Pauluse. Isebei
Pauluse irulu bei kapale itetue eni ebearu
nda kota, leke esi tapai kena sasaisa neka.
4 Bei Sidone mere ami sai siba. Po sanute
ebei kapale esi oaije hoko ami sai lulu nusa
Sipruse esi meite leini, leke sanute ktili
kuate yake.
5 Ami sai siba keue meite sapleuke otoi
Kilikia kai otoi Pampilia, eleki ami luake
me kota Mira me otoi Likia.
6 Ete mere, kena ami rulu bei kapale
pende solalu utune esi elake isupu kapale
sae makete. Kapale mere eke luake resa
bei mpai kota Aleksandria, kai esuka keu
lolete otoi Italia. Eleki ihetie ami kena
kapale mere.
7 Ami sai kena kapale mere petua ilaru
kai kapale susa kena keu nunu kai susa
kena roma kota Kniduse po ami roma
sapleuke Kniduse peneka. Kai le roka
sanute hoko ami sai lulu nusa Kreta esi
meite leini lia tanjune Salmone leke supu
pele bei sanute.
8 Susa titinai kena ami lia tanjune mere,
eleki ami luake kena hena sae me esi nane
Pelabuhane Misete, tehaike kota Lasea me
nusa Kreta.
9 Kena mere petua bokala lia peneka
hoko supu susa kena sai rame. Petu kena
tahane tia senete lia peneka hoko takwali

moneka tale ndirine kai kohu elake. Ele mere hoko Pauluse iahnausi be,
10 "Kwalia imi. Sepo ite sai rame hoko tatike pine ite supu susate. Sepo eono ete ite hoko kapale kohoe kai ite lekwe mata."
11 Po solalu utune esi elake ilene loko kapale esi upuije kai kapale esi elake hoko ilene loko Pauluse eni lepata meru mo.
12 Kai le pelabuhane mere emise kena rue ete mere kena tale ndirine mo hoko tamata boka lalesi kena sai rame leke roma ndi kota Penikse kena rue ete mere eti tale ndirine lia. Kota Penikse mere pelabuhane sae me nusa Kreta rebe esupu balate bei lemataije suni sapleuke mapale kai makwanale.

Makmale elake ekena Kapale 27:13-26

13 Kena mere balate tone ehbue bei ndau meite, hoko tamata makerike me kapale esi noake be mere petu misete kena ami keu. Eleki esi bitike kapale esi jankare kai ami sai, eleki kapale sai tehaike nusa Kreta lori.
14 Po takwali mo makmale elake erulu bei nda nusa Kreta lorau. Makmale mere esi kotiele Makmale Lemataije Sa Sapleuke Mapale.
15 Ekena amiki kapale, hoko kapale ktili kena eroka makmale moneka, hoko ami sebeie ekeri kapale neka.
16 Kena kapale manu le ami lorau eti ami tehaike nusa tone sae me esi nane nusa Kauda. Ete mere sanute ktili mo le nusa mere epele hoko ami supu sake kapale esi soa buine po nehae susa titinai.
17 Kena soa buine ndete kapale peneka, esi bali kapale keholi kena mekute leke kapale kuru. Kai rilasi le tinake kapale soraele kena ume bubui elake rebe esi kotiele Sirtise, hoko esi ruluke kapale esi layare leke sebeie kapale manu neka.
18 Ele bobanure makmale tapa ktili rame hoko esi menai kena poie tanei rebe kapale keriule lope meite leke kapale miri toto.
19 Eleki kena petua telu bei ami sai menaije esi poie kapale esi alata ilaru lope meite, kena balasi ruasi.
20 Ele petua ilaru ami supu selu lemataije kai kmalearu moneka, kai makmale ktili kai kohu elake ututu kapale rame. Hoko ami rekware be ami hlamate moneka.
21 Kai petu ilaru ami kane moneka, hoko Pauluse ikele mpe tla eleki ibeteke loko ami be, "Kwalia imi. Mahake imi lene loko auku hnaune be ite keu bei nusa Kreta yake hoko ite supu susate ele meije mo, iteki taneiaru sirikele mo kai kapale meije supu atia mo.
22 Po meije au kotie bei imi leke kaplalemi yake le masike kapale meije atia nekale po bei imia meru sae imata mo.
23 Au rekwa meije le mempetuke Alla rebe au hlalekeNi, Eni malekate iluake kele mei leiku,
24 kai ebeteke lokoku be, 'Pauluse, rilamu yake! Le namake suke abalale Kaisare Roma sa. Kai Alla Ibeteke lokomu be Iono tamata rebe esi keu sakesa kai ale mei kapale meije esi supu hlamate.'
25 Bei mere hoko kwalia imi. Kaplalemi yake! Le au hlaleke loko Alla be pusulu meiju uono lulu rebe Ibetekele ete aure.
26 Po namake pine iteki kapale soraele ite kena nusa sae me."

Kapale soraele kena nusa sae me 27:27-44

27 Kena petua butu esa lesini ata esi kpeture ami manu me meite Adria, kena kpetu tlaije tamata makerika me kapale esi blake be kapale tehaike kmalane peneka.
28 Hoko esi lo batu kena mekute eleki esi sue meite otoi mere esi nanuke, mahake leai butu lua. Eleki kapale manu totonai, esi sue suike. Otoi mere esi nanuke mahake leai butu esa lesini lima.
29 Eleki rilasi le tinake kapale sorae kena batu. Hoko esi suka poie jankara ata me kapale esi muline. Kai ami hlaleke pita nununu neka.
30 Tamata makerika me kapale sie ilaru esi ono kena naya bei me kapale. Hoko esi ruluke kapale esi soa buine kai esi ono lelemake be esi poie jankare me kapale esi oaije.
31 Hoko Pauluse ibeteke loko solalu utune esi elake kai eni solaluaru be, "Lakesi, po mo hoko ite pusuma mata."
32 Hoko solalua meru esi tete soa buine esi mekute leke sebeie manu.
33 Kena susupa, kasinake mosare, Pauluse ibeteke loko pususi leke kane be, "Kwalia imi. Petua butu esa lesini ata peneka batuke imi raka, tahane tia senete kai kane sasaisa mo.

34 Hoko au ahnau imi leke kane mina,
leke nanami ktili. Ite pusuma supu hla-
mate, lakwai tone lekwe sae mo."
35 Kena Pauluse ilepa mere pelare, irana
roti, kai ikotie trima kasi bei Alla me pusue
tamata meru oasi eleki ibire rotire eleki
ami kane.
36 Eleki ami pusuma lalemaru ndina
suike kai ami kane sakesa.
37 Ami pusuma me kapale utuna lua butu
itu lesini ne.
38 Kena kane pila peneka, esi poie gan-
duma rebe me kapale lope meite leke ka-
pale emiri.
39 Kena pita peneka, esi selu nusa sae me
kai esi meite sokati lora esi laiuluije mise
kena saike kapale masike esi rekwa mosa
be otoi mere etia. Lalesi kena atula leke
saike kapale ete mere.
40 Hoko esi tete jankare esi mekutaru
eleki esi sebeie umolo lope meite. Kena
mere neka esi tie mekuta rebe lo kemudire
kenare, eleki esi sake layare me kapale esi
oaije leke balate eliku kapale mere. Eleki
esi saike kapale lora laiului.
41 Po kapale keue ume bubui sae me
hoko kapale esi oaije kusu kenae hoko
ekeu tekwa moneka. Eleki kohu elake
papa kapale esi muline hoko atia.
42 Eleki kena mere solaluaru lalesi kena
bunu pusue tamata buiaru, le rilasi le
tinake sae inasa lora laiului kai inaya.
43 Po solalu utune esare esi elake isuka
kena bunu Pauluse mo hoko ilakesi bei esi
maka noake mere. Ipletae tamata rebe
nasa tekware bua akmena kai nasa lora
laiului.
44 Kai ipletae sie maketaru esi nasa pa-
muli kena ai siniti pise kapale esi sasaisa
neka. Ele mere eti ami pusuma supu hla-
mate roma nda laiului.

28

Pauluse isupu trima mise me nusa Malta 28:1-10

1 Kena ami tati kena hlamate me laiului
mina, pine ami rekwa bei tamata ete mere
be otoi mere esi nane nusa Malta.
2 Tamata nusa mere esi ono loko amire
mise titinai. Ulane tetu menai peneka kai
ndiri kuate hoko esi lupuke auwe elake
eleki esi koti ami ete mere.
3 Kena Pauluse ilupuke ai sanai kena
itutuele kena aure, niakwe sasune inai sae
me esiri le aure musure pe. Eleki ekete
balaije kai etie mo.
4 Kena tamata nusa meru esi selu niakwe
mere tihlolo kena Pauluse balaije, hoko esi
lepa loko lomai be, "Ei, Tinai. Ile meije
tamata maka bunure tinai. Masike ndau
meite imata mo po iteki tuhane tinai mo
maka teu nsalale kai nkenale ibunui kena
niakwe meije." Tuhane tinai mo mere
bina.
5 Po Pauluse ibleluke niakwe mere bei
balaije kena aure, kai isupu kera sasaisa
mo.
6 Esi betinake pakae balaije kai klolikeni,
imata sosoli ete mere neka. Po esi tatike
takwali yo esi selu isupu sasaisa mo. Hoko
esi noake suike kai esi beteke be, "O, ile
meije ile rebe ite hlaleke lokoije."
7 Lau bei otoi mere mo, nusa mere esi
elake eni tapele otoi sae me, elake mere eni
nane Publiuse. Ikoti ami kena rue kaini
kai iono ami kane kena misete petua telu
kaini.
8 Kena mere amai intulu le kerakeni,
imusute kai katu lalakwe. Hoko Pauluse
ikusu lokoi eleki itola balai kenai kai ikotie
loko Alla. Eleki imise.
9 Kena tamata me nusa mere esi mere
hoko tamata makeraka maketa esi luake
lokoi eleki ionosi mise lekwe.
10 Esi holmate ami titinai lekwe kai kena
ami keu bei nusa mere, esi riluke taneia ete
ami kena kane kai pakele me kapale.

Pauluse iluake ndete kota Roma 28:11-16

11 Bulana telu suike ami keu bei otoi
mere, ami sa kapale sae me bei kota Alek-
sandria. Kena ndirine taleije kapale mere
enamake me nusa mere. Kapale mere
me esi oaije esi tolae tamata lakai rebe
esi kotiele yelu rebe esi hlaleke lokoe rebe
ktebale.
12 Kena ami sai bei mere kai luake ndete
kota Sirakusare ami rue ete mere petua
telu.
13 Bei mere ami sai kai tati ndete kota
Regiume me otoi Italia. Eleki petu suike
balate misete bei ndau meite hoko petu
suike ami tati ndete kota Putioli eleki ami
rulu.
14 Ete mere ami tetue tamata rebe esi
hlaleke loko Yesuse, kai esi koti ami hoko
ami rue kaisi petua itu. Eleki ami keu siba

rame lolete kota Roma. Ami luake ndete kota Romare elere,
15 Tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse ndete kota Romare esi lene kena ami hoko esi sapa ami roma me hena Apiuse kai hena Luma Telu. Kena Pauluse iselusi, iisike Alla kai laleije tapa ktili.

16 Kena ami roma me kota Roma, solalua rebe Kaisare ipletaesi esi elake isebei Pauluse irue ruai kena luma tebike sakesa kai solalu esa rebe irakaIje.

Pauluse ilepa kai tamata Yahudia me kota Romare
28:17-31

17 Petua telu suike Pauluse ikoti tamata Yahudiaru esi elakaru. Eleki kena esi lupuke lomaije, Pauluse ilepa lokosi be, “Kwalia imi. Masike au ono sasaisa mo kena lelie iteki tamataru pise ono sala ete iteki atataru mo, po iteki tamata mpai kota Yerusaleme esi kerike au. Eleki esi likuku ete Kaisare eni solaluaru.
18 Kena Kaisare eni tamataru esi tneu aure, esi tetue au ono sala sasaisa mo kena supu hukume hoko lalesi kena tie au.
19 Po iteki tamataru esi lene lokosi mo, eleki au sake pakala meije ete Kaisare. Po mere laleku kena nanu auku tamataru mo.
20 Ele mere hoko au koti imi kena au selu imi kai au lepa kai imi. Au supu raka kena luma meije, le au hlaleke loko Ile rebe Alla IulakeNi kena hlamate tamata rebe ite tamata Israele hlaleke be tatike pine Iluake.”
21 Esi beteke lokoi be, “Ami supu sulate sae bei mpai Yudea ete ami rebe ebeteke ale ete ami mosa. Kai iteki tamata sae ibei mpai kena ialenake ale ete ami mo pise ilepae amu tiae ete ami mo.
22 Po ami lalema kena lene aalenake tamata esi hlaleke loko Yesuse elia. Le ami lene iteki tamata bokala esi lepa tiae loko tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse rebe luluI pende.”

23 Kena tamata Yahudiaru esi elaka meru kai Pauluse esi taluke petu kena esi lupuke lomai eleki petu mere tamata bokala esi luake loko Pauluse me luma rebe irue kenare. Eleki bei beleti eti kmau ilepa loko saisa rebe esi tneui lokore. Iatetuke Alla Ipletae ite tamatare elia. Kai isuka kena iono esi hlaleke loko Yesuse kamale hlamate lulu hukume rebe Musa ilekire kai nabiaru esi lekiulu.
24 Leini esi lene loko ilepa mere po leini esi lene loko mo.
25 Esi keleke bei lomaije kena lale esa mo. Eleki Pauluse ibeteke etesi be, “Tinai. Lepate rebe akmena Ro Misete Iono nabi Yesaya ibeteke ete iteki ntuana menaru be:
26 ‘Akeu beteke ete imi tamataru be,
esi lene auku hnaunaru rame po esi nati mo,
esi selu saisa rebe au onore rame po esi rekwa mo.
27 Meije tatike pine eono
le lalesi rekwa sasaisa moneka,
esi sou tlina loisu,
kai esi kobue mataisu.
Sepo esi suka hnaunaru,
hoko suke esi lene,
esi selu kai esi nati.
Eleki esi leu suike loko Au,
hoko Au nete loko esi dosaru moneka.’
28 Kwalia imi. Suke imi rekwa be, pamuli meije sou rebe ebeteke Alla Iono hlamate tamata bei dosare, lepaele ete tamata makete rebe tamata Yahudi mo. Esi lene loko rame.”
29 [Kena Pauluse ilepa ele mere pela, esi keu beini kai esi nasuke lomai.]*
30 Pauluse irue musuna lua kena luma rebe isebae mere, kai pusue tamata rebe esi luake lokoije iono lokosi kena misete.
31 Ilepa loko Alla Ipletae ite tamatare kai loko Tuhane Yesuse Kristuse etesi. Pauluse iono meru rilai mo kai isupu lake mo.

* **28:29** Ayate meije kena Alkitape sou Yunania akmenaru sae mo.

Pauluse eni Sulate ete Jemate Toini me Kota Roma

Lepate Menai

Kena akmena, kota Romare, tamata bokala esi rekwae le kerajane Romare esi kota inai rebe ekbasae kota maketa bokala. Pauluse lalei kena ileki sulate meije leke atetuke tamata Kristena me kota Romare kena hnaune pentine kena agama Kristene le Pauluse eni petu kena keu atetuke tamata Kristena me kota Romare sae mosa. Hnaune pentine kena sulate meije ite baise me 1:17 rebe ebeteke elere: “Tamata rebe Ihlaleke loko Alla eti inkena me Alla oaIje, isupu hlamate!” Kena sulate meije Pauluse ibeteke be: ite nkena me Alla oaIje bei ite lulu hukume rebe Musa ilekire mo (3:27-28; 4:15). Alla Iampune tamata eni dosaru kena Yesuse Imatare (3:24-25; 5:8). Hoko sepo ite hlaleke loko Yesuse hoko Alla Itie ite bei hukumane bei iteki dosaru kai Ibeteke be ite nkena me oaIje (3:22, 26; 4:24-25; 5:1).

Kena sulate meije lekwe, Pauluse ileki Alla saisa rebe Isuka onoe ete tamata Yahudiaru. Tamata Yahudire kotise Israele eni anubu kai tamata Israele (pasale 9-11). Tamata Israelaru esi rulu bei Abrahame, rebe Alla Ibitikesi peneka kena Eni tamata. Po Kena Yesuse Iluake lomei nusare, tamata Yahudia bokala esi sukaI mo. Hoko Alla Ionosi kena Eni tamata moneka. Pauluse ibeteke be tinai kena meije tamata Yahudia bokala esi ono Eni tamata moneka le esi suka kena hlaleke loko Yesuse more (10:1-4). Esi hlaleke loko Yesuse mo hoko ebuka lalane ete tamata Yahudi more kena esi trima Sou Misete (11:11-15, 30-31). Pusue meru, alenake kena Alla Eni lepata rebe lekie akmenare peneka (9:25-29; 10:19-21). Alla Eni sukare, “Pusue tamata Israelaru esi supu hlamate bei hukumane le esi dosaru” (11:26).

Pauluse lalei kena ikeu loko tamata Kristena me kota Romare, hoko ibeteke isuka keu lokoise kena sulate meije (1:10-13; 15:22-29).

Isi

1. Lepate Menai (1:1-15)
2. Hnaune pentine (1:16-17)
3. Pusue tamata rebe ono dosare supu hukume (1:18-3:20)
4. Cara kena tamata inkena me Alla oaIje (3:21-5:21)
5. Ite supu tie bei dosare esi kbasare le iteki hubungane kai Yesuse (pasale 6); ite supu tie bei agamare esi hukumaru lekwe (pasale 7); kai Ro Misete Iono iteki hidupe belu (pasale 8)
6. Le mula pine tamata Yahudiaru kena meije Alla Eni tamata kenasi monde (pasale 9-11)
7. Ite tamata Kristene ono saisa rebe misere (12:1-15:13)
8. Pauluse Eni makerike lepae Sou Misete ete tamata Yahudi more kai eni rencana kena keu loko tamata ndete kota Romare (15:14-33)
9. Hlamate kai hnaune mulini (pasale 16)

Hlamate
1:1-7

1 Kwali betaya jemate toini me kota Roma. Au Pauluse, au leki sulate meije ete imi. Aure Kristuse Yesuse Eni tamata makerike.

Ikoti au kena Eni maka ulake, leke au lepae Sou Misete bei Alla.

2 Sou Misete mere, Alla Ibetekele ete nabiaru bei akmena sa. Kai esi lekie me buku rebe leki Alla Eni lepataru kenare.

3 Sou Misete mere ebeteke Alla Eni Nanare, iteki Tuhane Yesuse Kristuse. Lulu tamata hoko Irulu bei Dauta.

4 Po lulu Tuhane hoko Ile, Alla Eni Nanae. Mere selu kena Ikwana suike. Mere be Ile Alla Eni Nanae rebe Ikbasa, iteki Tuhane Yesuse Kristuse.

5 Kai beiNi pine Alla Iriluke misete ete au kena ono Tuhane Eni maka ulake. Leke au atetuke tamata boka bei pusue nusa kena Eni lepataru leke esi hlalekeNi kai esi lene lokoI.

6 Kai imi tamata Roma lekwe Alla Ikoti imi kena ono Yesuse Kristuse Eni tamata peneka.

7 Ele mere eti au leki sulate meije ete imire.

Iteki Alla Amate kai Tuhane Yesuse Kristuse Iriluke misete ete imi kai Iono imi rue mise noma.

Pauluse lalei kena keu loko jemate toini me kota Roma
1:8-15

8 Kwali betaya, memenaije au beteke ete
imi be bei saisa rebe Yesuse Kristuse Io-
noe ete imire, au kotie trima kasi bei Alla
le tamata esi alenake papela otoi be imi
hlaleke ktili loko Yesuse Kristuse rame.
9 Kena au kotie loko Allare, au nete loko
imi rame. Alla ruaI sasike be au beteke
meije tinai. Ile, Alla rebe au layaniNi kena
laleku titinai kena lepae Sou Misete kena
Eni Nanare.
10 Au kotie loko Alla, leke sepo Isuka
hoko takwali moneka Ibuka lalane ete au
kena keu loko imi.
11 Le laleku titinai kena tetue imi leke au
riluke misete bei Alla Eni Rore ete imi kena
aktilie imi maka hlaleke.
12 Au noake be sepo yele, auku maka
hlaleke eono imi maka hlaleke ktili kai imi
maka hlaleke eono lalekue ndina leke ite
akbere lomai.
13 Kwali betaya, au suka imi rekwa be
rebai boka peneka lalekue kena luake loko
imi po au supu lalane mo. Au suka keu loko
imi leke au akbere imi maka hlaleke saka
auku makerike rebe eono tamata Yahudi
mo rebe esi me oto maketaru esi maka
hlalake etapa ktilire.
14 Le Alla Iulake au kena keu lepae Sou
Misete ete pusue tamata mei nusa: Ete
bangsa Yunani pise bangsa makete, ete
tamata hkola pise hkola more.
15 Ele mere eti lalekue titinai kena keu
leke au lepae Sou Misete ete imi rebe rue
me kota Romare.

Alla Iono ite nkena le ite hlaleke loko Yesuse Kristuse
1:16-17

16 Au asomi kena lepae Sou Misete meije
mo. Au persaye titinai be, Sou Misete mere
Alla Eni ktiline rebe eono pusue tamata
rebe esi hlaleke lokoIje esi supu hlamate.
Sou Misete mere, memenaije betekele ete
tamata Yahudiaru akmena mina pine ete
tamata Yahudi more.
17 Le Sou Misete mere etiluke ete ite be
Alla Iono ite nkena me oaIje elia. Mere
kena hlaleke loko Alla bei memenai eti
pela. Mere saka kena Alla Eni lepate rebe
lekire ebeteke be, “Tamata rebe ihlaleke
loko Alla eti inkena me Alla oaIje, isupu
hlamate!”*

Alla Ileuke sala ete tamata le masike esi rekwaI po esi lene lokoI mo
1:18-32

18 Alla ndete surgare Inasuke tamata
rebe esi ono dosa kai neune. Le esi ono
neune eono esi rekwa hnaune nkenale bei
Allare mo.
19 Tamata esi rekwa Alla Eni sifate le ruaI
beteke etesi peneka.
20 Bei kena Alla Itola nusa meije, Eni
sifate rebe sae iselu more lupe Ile Alla kai
Ikbasa eti pelare tamata iselue kena yelu
rebe Itolaule. Hoko tamata esi lepa be esi
rekwa Alla more saisa moneka.
21 Tamata esi rekwa be Alla Ime po esi
holmateI mo kai esi kotie trima kasi beNi
mo. Batuke esi noake yelu papalani kai
laleisu kpetu kurule.
22 Esi blake be esi rekwa po esi rekwa mo
le esi boro titinai.
23 Esi tatu loko Alla rebe Ihidupe eti
pelare mo, po esi tatu loko tuhane tinai mo
rebe tamata esi onolu saka taneia rebe na-
make umatare, lupe tamata lakai, manue
lakai, binatane lela atare esi lakaije kai
rebe umesa mpe tapele esi lakaiju.
24 Ele mere eti Alla Isebei esi lulu esi lale
tiae kena ono ntasite leke ono asomi lomai.
25 Saisa rebe lulu Allare nkenare esi lulu
mo, po esi ono saisa rebe nkena more. Esi
tatu loko Maka tolae nusa meije mo, po
esi tatu loko yelu rebe Alla Itolaule kai esi
layanilu. Esi tinaije, Alla rebe Itolae pusue
meru pine Isupu isike eti pela! Amine.
26 Tamata iono ele mere hoko Alla Ise-
beie esi lulu esi lale tiare. Binaru lalesi loko
mokwai lulu piasare moneka po lalesi loko
lomai.
27 Mokwaiaru ele mere neka, esi ono
ebeke bina moneka po ruasi lalesi loko
lomai neka. Mokwaiaru esi ono yelu rebe
uono asomie ruasi hoko esi supu susate
kena eseli esi ono tiae meru.
28 Tamata esi noake be perlu kena rekwa
Alla mo hoko Isebeie esi noake tiae mere.
Hoko esi ono yelu rebe nkena more. Esi
misete, yelu meru suke esi ono mo.
29 Laleisu penu kena yelu rebe neunaru,
yelu rebe unkena mo, penu kena ndasine,
tiae, laleu tiake tamata makete, laleu kena
maka bunu, nasu, lemake kai tola lale loko
lomai.

* **1:17** Hab. 2:4

30 Esi suka kena lepae tamata makete eni
tiae, esi tasie tamata makete, kwakwaesi
kai esi holmate tamata makete mo, lalesi
tiake Alla kai esi isike ruasi. Esi nkwakwa
kena nikwa lalane beluke kena ono neune.
Esi lene loko elake inai mo,
31 esi suka noake rebe misete mo.
Tamata makete esi persayesi mo. Esi lale
misete ete tamata makete sae mo, hoko
esi aseluke lale misete ete tamata makete
saisa mo.
32 Esi rekwa be lulu Alla Eni hukume sire
rebe iono tiae, isupu hukumane matale.
Masike ele mere po esi ono neune rame.
Kai batuke ele mere mo po esi suka kena
tamata makete esi ono neune ele mere
lekwe.

2

Alla Ihukume tamatare Ihbeike tamata mo 2:1-11

1 Ele mere hoko kwali betaya, imi leuke
sala ete tamata makete yake le imi sasaisa
kena lepa be imi nkenare sae mo le imi
atate lekwe lupe esi onore neka. Sepo imi
leuke sala ete tamata makete hoko mere
sakesa kai imi teu hukumane ete imi ru-
ami.
2 Ite rekwa be kena Alla Ihukume sie
rebe esi atate mise more, Iteu saisare
enkena.
3 Hoko sepo imi tutuke sae loko eni atate
tiare eleyo imi ruami ono neune mere
lekwe, imi noake be Alla Ihukume imi mo
yake.
4 Alla Eni lale misete ete imi kai Itahane
laleI loko imire, imi noake be esi guna ete
imire sae mo yake. Alla Itahane lale loko
imi le Isuka imi hleke bei ono dosa.
5 Po ulu buaimu ela kena hleke imi
atate tiae mere. Ele mere hoko imi ruami
tapa imi hukumane ektili kena petu rebe
nusare kohore, rebe namake Alla Iaseluke
Eni nasute kena Iteu hukumane nkenale.
6 Le Alla Ihukume saere lulu saisa rebe
ionore.
7 Ete tamata rebe esi ono misete, rebe
esi nikwa supu isike kai supu holmate bei
Alla me otoi rebe mise titinai eti pelare,
namake esi supu rue kai Alla eti pela.
8 Po sie rebe batuke esi nete loko ruasi
kai esi suka lulu Alla Eni Lepataru mo po
esi ono tiare rame, namake Alla Ihukumesi
ktili titinai.
9 Pusue tamata rebe esi ono tiare rame,
namake esi supu susate eti esi muruke
tamata makete. Rebe supu hukumane
akmenare tamata Yahudiaru pine tamata
Yahudi more esi supu hukumane lekwe.
10 Po pusue tamata rebe esi ono misete,
esi supu isike kai supu holmate bei Alla
kai esi ono misete kaiNi. Rebe supu mere,
tamata Yahudi kai tamata Yahudi more.
11 Le Alla Iono sasaisa ete tamatare
sakesa neka.

Namake Alla Ihukume pusue tamata 2:12-16

12 Tamata rebe esi ono dosare, Alla
Ihukumesi hoko esi supu rue kaiNi mo.
Tamata Yahudi mo rebe esi ono dosare,
Alla Ihukumesi lulu hukume rebe Musa
ilekire mo. Po tamata Yahudi rebe esi
rekwa hukume mere, Alla Ihukumesi lulu
hukume mere.
13 Le Alla Inikwa tamata rebe batuke esi
rekwa hukume mo po Inikwa tamata rebe
esi lulu pusue rebe lekie me hukume mere.
Sie meru pine Alla Iteu be esi nkena me
oaIje.
14 Tamata Yahudi more, esi ono lulu
hukume mere saisa mo po sepo ruasi
suka kena ono lulu pleta rebe me hukume
mere, hoko mere easeluke be Tuhane Eni
hukume eme laleisu peneka, eleyo esi
rekwa hukume mere mosa.
15 Tamata Yahudi more esi sifate tiluke
be esi rekwa atate misete peneka, lupe me
hukume rebe Musa ilekire. Le esi maka
noake lekwe etiluke be esi rekwa atate
misete eandia, le petua sesi esi blake sala,
kai petu makete esi blake be esi nkena.
16 Namake roma esi peture, Alla Iriluke
kbasa ete Kristuse Yesuse kena Iteu pakala
ete pusue tamata lulu saisa rebe esi onore
kai esi noakele. Rebe ekbuni me tamata
laleije lekwe Iteu pakala kenae. Iteu
pakala mere pine au beteke etika-etika
neka kena au lepae Sou Misete.

Tuhane Eni Lepate rebe Musa ilekire eono hlamate tamata Yahudi mo 2:17-24

17 Po meije auku hnaune ete kwali be-
taya tamata Yahudi. Imi beteke be imire
tamata Yahudi eleki imi hlaleke Tuhane
Eni lepate rebe Musa ilekire, kwakwae imi
le imi noake be imi esa kai Alla peneka.

18 Imi supu hnaune bei hukume mere,
hoko imi rekwa saisa rebe Alla Isukare
kai imi rekwa saisa rebe nkenare kai rebe
salare.
19 Imi noake be imire maka raka tamata
matapolale kai maka keri hitate ete tamata
rebe esi rue kena melene.
20 Imi noake be imi atetuke tamata
boroke kai imi ono kuru ete tamata rebe
saka kwete tone rebe irekwa hukume
mosare. Imi noake ele mere le imire
tamata Yahudi rebe supu hukume rebe
Musa ilekire kai bei hukume mere tamata
esi nati kai esi rekwa pusue rebe nkenale.
21 Imi atetuke tamata makete yo imi ate-
tuke imi ruami mo. Imi atetuke tamata
makete be ndea yake yo imi ruami ndea!
22 Imi atetuke tamata be sablia yake yo
imi ruami sablia! Imi atetuke be tatu loko
tuhane tinai more yake yo ruami rana yelu
bei tuhane tinai more esi lumare.
23 Imi isike ruami be imi supu hukume
rebe Musa ilekire peneka. Eleki imi ono
tiae ete Alla le imi lulu hukume mere mon-
eka.
24 Mere saka Alla Eni lepate rebe lekire
ebeteke be, “Bei saisa rebe imi tamata
Yahudiaru imi onore, mere pine eono
tamata bei nusa maketaru esi lepae tiae
loko Alla.”*

Atate sunate rebe lekie me hukume rebe Musa ilekire
eono hlamate tamata Yahudi mo
2:25-29

25 Sepo imi lulu hukume rebe Musa
ilekire hoko imi sunate eguna ete imi.
Po sepo imi lulu saisa rebe betekele me
hukume mere mo hoko imi sunate esi guna
sasaisa ete imi mo.
26 Tamata Yahudi mo rebe isunate mo
po ilulu hukume mere, Alla Itrimai saka
tamata rebe inkena, saka sunateni peneka.
27 Kai tamata rebe esi sunate more esi
leuke sala ete imi tamata Yahudiaru le
imi rekwa hukume rebe Musa ilekire kai
sunate imi lulu hukume mere po imi lulu
Tuhane Eni pletare mo. Sie meru masike
esi sunate mo po esi lulu hukume mere.
28-29 Le tamata rebe kotine tamata
Yahudi tinaije, mere Alla Eni tamata
titinai. Ile mere tamata rebe sunate
nanakwalaije mo, po rebe Ro Misete
Ikbasae laleije pine selue kena eni hidupe.
Kai tamata Yahudi titinaije, mere tamata
rebe ihleke eni hidupe tiare. Tamata ele
mere masike isupu isike bei tamata more
po Alla Iisikeni.

3

Alla Ihukume tamata maka ono dosare enkena
3:1-8

1 Me Alla oaIje, tamata Yahudi kai tamata
Yahudi more esi supu hukumane sakesa.
Po yapine tamata leini esi beteke elere:
“Masike sunate tamata Yahudiaru po eono
esi mise suike kai Alla mo. Ele mere hoko
tamata Yahudiaru esi supu untune sasaisa
mo, lesi bei tamata makete, kai sunate
mere ekeri untune sasaisa etesi mo.”
2 Esi tinaije, tamata Yahudiaru esi supu
untune boka. Memenaije, le kena ak-
menare Alla Ibeteke Eni lepataru etesi.
3 Masike tamata Yahudiaru leini esi lene
loko Alla mo po saisa rebe Italukele Ionoe.
4 Masike pusue tamatare maka lemake,
po Alla Inkena. Mere saka akmena kamale
Dauta ibeteke be:
“Tuhane, saisa rebe abetekele enkena.
Kai masike sae itutuke Ale be Amu atate
neune
po namake suke esi naku be Ankena.”*
5 Hoko ite ono saisa rebe enkena more,
mere eono Alla Eni nkenale selue, po yap-
ine leini esi beteke be: “Sepo Alla Ihukume
ite, hoko Inkena mo.” Mere batuke tamata
inoake neka.
6 Masike elia lekwe po ele mere mo!
Le sepo esi beteke be Alla Ihukume itere
enkena mo, hoko Ikbasa kena teu pakala
ete tamata mei nusare elia lekwe?
7 Po sepo tamata leini esi beteke elere:
“Sepo ite lene loko Alla Eni lepate mo, hoko
namake eono isike Allare etapa le Iono
saisa rebe Italukele. Ele mere hoko Alla
Ihukume ite le iteki dosaru yake!”
8 Sepo mere tinai, hoko ite beteke elere
lekwe, “Mise lesire batuke ite ono neune
neka leke rekwa nkenale titinai.” Tinai,
tamata leini esi tutuke sala kena au be
rebai sae me au beteke ele mere lekwe, po
mere tinai mo. Tamata rebe esi beteke ele
mere suke Alla Ihukumesi.

* **2:24** Yes. 52:5 * **3:4** Isi. 51:6

Alla Iombe pusue tamatare maka ono dosa
3:9-20

9 Ite tamata Yahudire ite mise lesi bei tamata makete mo. Au beteke peneka be tamata Yahudi pise tamata Yahudi more, pusue ono dosa peneka.

10 Lupe Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be:
"Sae kuesa inkena mo,
11 sae kuesa inati Alla Eni lalane mo kai sae kuesa ikotie loko Alla kena rekwaI mo.
12 Pusue tamata esi hali muli bei Alla peneka;
pususi rekwa lalane misete moneka.
Tinai, sae kuesa iono nkenale moneka!†
13 Kena esi beteke sasaisare emise mo
kai eono asomie tamata makete,
kai esi lemake.‡
Esi lepare eono tamata makete laleisu
kera lupe niakwe rebe esi sasune.§
14 Biruisu penu kena kutuke tamata makete kai lepa tiae loko tamata makete.*
15 Esi nunu titinai kena bunu tamata.
16 Esi ono tiae kai susate etika neka.
17 Lalane rebe eono esi mise suike kai lomaije esi lulu mo.†
18 Kai rilasi le Alla mo."‡

19 Ite rekwa be lepate meije lekie me Alla Eni lepata rebe lekire ebeteke ete tamata Yahudi rebe esi supu aturane meije. Hoko pusue tamata, tamata Yahudi pise Yahudi mo esi sasaisa mo kena beteke me Alla oaI be esi nkena. Alla Iteu peneka be pususe tamatare, penu kena dosa.

20 Tamata sae inkena baue iono saisa rebe me agamare esi hukume mo. Esi tinaije, aturane rebe Alla Iriluke ete tamatare, mere leke ite rekwa iteki dosaru titinai.

Alla Iono tamata iono misete kaiNi
3:21-31

21 Po meije Alla Itiluke lalane ete ite leke ite nkena me oaIje. Po lalane kena ono nkenale mere baue ite lulu hukume rebe Musa ilekire mo. Kena hukume mere kai bukua rebe akmena nabiaru esi lekire ebeteke lalane kena ono nkenale mere peneka.

22 Alla Eni lalane mere elere: Alla Iono tamata inkena po mahabe ihlaleke loko Yesuse Kristuse. Saisa rebe Alla Iono ete tamatare pusue nesa, Ihbeike sae mo.

23 Le pusue tamatare ite ono dosa peneka kai ite lau bei Alla Eni nkenale kai Eni misete.

24 Po Alla Ibuka lalane ete ite leke Eni misete, ite seli moneka, po Iriluke neka leke ite nkena. Esi carare elere: Ite supu hlamate le Yesuse Kristuse Imata kena seli iteki dosaru.

25 Alla Iriluke Kristuse Yesuse leke ponike Eni lalakwe eleki Imata, mere saka tanei rebe rilukele ete Alla kena eseli ite, leke ite supu tie bei iteki dosaru, mahabe ite hlaleke loko Yesuse rebe Imata le itere. Alla Iono ele mere kena Iaseluke be sasaisa rebe Iteure tinai. Le kena akmenare masike tamata esi ono dosare po Ihukumesi mo le Itahane laleI.

26 Po meije baue Yesuse Imatare, Alla Iaseluke be Isuka dosare mo, leke ite rekwa be saisa rebe Iteure enkena le Inete tamata esi dosaru. Kai Ibeteke lekwe be tamata rebe esi ono dosa po esi hlaleke loko Yesuse hoko esi nkena.

27 Ele mere hoko iteki sasaisa mo kena kwakwae ite be bei saisa rebe ite onore eono ite nkena. Le ite nkenare bei hlaleke loko Yesuse Kristuse.

28 Le tamata inkenare bei ilulu saisa rebe lekie me agama Yahudi esi hukume mo po bei ihlaleke loko Yesuse Kristuse.

29 Imi tamata Yahudiaru imi noake be Allare batuke Ioki tamata Yahudi yake, le Ioki tamata Yahudi more lekwe.

30 Imi rekwa mere le Allare batuke esa. RuaI pine Iono tamata Yahudiaru esi nkena le esi hlaleke loko Kristuse. Kai ruaI lekwe pine Iono tamata Yahudi more esi nkena le esi hlaleke loko Kristuse neka.

31 Po yapine imi beteke be ite hlaleke loko Kristuse peneka hoko ite hleke hukume rebe Musa ilekire neka. Ele mere mo! Esi tinaije, bei iteki maka hlaleke hoko ite holmate hukume mere.

4

Abrahame inkena me Alla oaIje le ihlaleke lokoI
4:1-8

1 Kwali betaya, meije au lepa loko saisa rebe Yahudiaru esi ntuane mena Abrahame ionore leke inkena me Alla oaIje.

† **3:12** Isi. 14:1-3; 53:2-4 ‡ **3:13** Isi. 5:10 § **3:13** Isi. 140:4 * **3:14** Isi. 10:7 † **3:17** Yes. 59:7-8 ‡ **3:18** Isi. 36:2

2 Sepo Alla Iono Abrahame inkenare bei saisa rebe ionore, hoko iisike ruaije yele. Po iisike ruai me Alla oaI mo.
3 Le Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be, “Abrahame ihlaleke loko Alla, eti Alla Ibeteke be inkena me oaIje.”*
4 Meije conto ete ite. Tamata rebe ikerike isupu gaji. Gaji mere batuke riluke etei mo po eni hake kena supue le ikerike pe.
5 Po ite nkenare ele mere mo: batuke ite hlaleke iteki atate misete kena supu Alla Eni misete mo, po batuke ite hlaleke loko Ile rebe Itrima suike tamata dosare. Ele mere hoko Alla Iono ite nkena me oaI le ite hlaleke lokoI.
6 Hnaune mere saka akmena kamale Dauta ilepae tamata rebe isupu misete bei Alla kai laleije ndina le Alla Itrimai saka tamata nkenale me oaIje, mere selue bei saisa rebe tamata mere ionore mo. Kamale Dauta ibeteke be:
7 “Tamata rebe Alla Inete loko eni
nsalalaru
kai eni dosaru monde, isupu untune
elake.
8 Tamata rebe Alla Ileuke sala etei loko
eni dosaru monde, isupu untune
elake.”†

Alla Iono Abrahame inkenare bei sunate mo po bei eni maka hlaleke
4:9-12

9 Kamale Dauta ibeteke untune elake mere, batuke ete tamata rebe esi sunate lulu agama Yahudi esi hukume mo po ete tamata rebe esi lulu hukume mere more lekwe. Ami beteke peneka be Alla Iono Abrahame inkena me oaIje bei ihlaleke lokoIje.
10 Alla Ibeteke Iono Abrahame inkena me oaIje kena Abrahame isunate mosa.
11 Alla Iono inkena mina pine sunateni. Kai sunateni batuke kena tanda be inkena me Alla oaIje. Mere ite natire be kena ilulu atate sunate mosare, Alla Iono inkenare bei eni maka hlaleke. Bei mere hoko ite pusuma noake be Abrahame Iono amate. Tamata Yahudi mo rebe esi hlaleke loko Tuhane Yesuse esi noake lekwe be Abrahame iono amate etesi le masike esi lulu aturane sunate mo po Alla Ionosi nkena me oaI le esi hlaleke loko Yesuse saka Abrahame neka.
12 Hoko Abrahame iono amate ete tamata rebe esi lulu atate sunate lekwe le iono conto ete pusue tamata Yahudi rebe sunatesi kai rebe esi hlaleke loko Alla lupe Abrahame ihlaleke loko Allare kena sunateni mosare.

Saisa rebe Alla Italuke be Irilukele tamata isupue le esi hlaleke lokoI
4:13-25

13 Akmenare Alla Italuke Abrahame kai eni anubuaru be namake nusa meije etesi. Alla Italuke ele mere bei Abrahame ilulu hukume rebe Musa ilekire mo po bei ihlaleke loko Alla eti Itrimai saka tamata rebe inkena me oaIje.
14 Le sepo tamata Yahudiaru esi supu saisa rebe Alla Italukele le esi lulu saisa rebe Musa Ilekire hoko esi hlaleke loko Allare esi untune sae mo, kai saisa rebe Alla Italukele esi supu moneka.
15 Bei tamata esi lulu hukume rebe Musa ilekire mo, hoko esi supu hukumane elake bei Alla. Po sepo Alla Iriluke Eni hukume ete ite mo hoko ite ono sala kena hukume mere mo.
16 Ele mere hoko Alla Iombe ite nkena me oaIje bei iteki maka hlaleke leke ite supu hadia rebe Italuke be Iriluke ete Abrahame eni anubuaru pusuise. Hadia mere batuke Iriluke ete Abrahame eni anubuaru mo po ete pusue tamata rebe esi hlaleke loko Alla lupe Abrahame lekwe. Le Abrahame iono amate ete ite pusuma rebe hlaleke loko Allare.
17 Alla Eni lepate matai me loko Abrahame be, “Au bitike ale kena amate ete tamata nusa toini bokala.”‡ Abrahame iono amate ete ite pusuma le ihlaleke rame be saisa rebe Alla Italukele namake Ionoe, le Eni kbasa kena ono tamata matale ikwana suike kai Ibeteke be saisa rebe eme mosare namake eme.
18 Masike Abrahame inoake be isupu kwetele saisa moneka, po ihlaleke loko Alla rame. Bei mere hoko iono amate ete tamata nusa toini bokala. Le kena isupu kwetele mosare Alla Italuke etei peneka be namake isupu kwetele, lupe Eni lepate rebe lekire ebeteke be, “Namake amu anubuaru esi boka titinai.”
19 Kena mere Abrahame irekwa be isupu kwetele moneka le intua kuate peneka.

* **4:3** Atn. 15:6 † **4:8** Isi. 32:1-2 ‡ **4:17** Atn. 17:5

Kai lau mo eni musuna utune esa neka. Kai tapa loko eni bina Sara indote. Po Abrahame ihlaleke ktili titinai.
20 Kokoueni mo po ihlaleke rame loko saisa rebe Alla Italukele etei pende. Ihlaleke tapa ktili kai lesi leneka eti iisike Alla rame.
21 Ihlaleke titinai be saisa rebe Alla Italuke pende namake Ionoe.
22 Bei mere hoko me Alla Eni lepate rebe lekire beteke be: “Alla Iono inkena me oaIje.”
23 Lepate rebe lekie mere batuke ete Abrahame ruai mo,
24 po ete ite lekwe. Le ite lekwe Alla Iono ite nkena me oaI le ite hlaleke loko Alla rebe Iono iteki Tuhane Yesuse Ikwana suike pende.
25 Yesuse Iriluke ruaI leke bunuI kena seli iteki dosaru, eleki Alla Iono Ikwana suike leke Iono ite nkena me oaIje.

5

Ono mise suike kai Alla 5:1-11

1 Kwali betaya, pamuli meije ite ono nkena me Alla oaI peneka le ite hlaleke loko Yesuse. Ele mere hoko ite ono mise suike kai Allare baue iteki Tuhane Yesuse Kristuse.
2 Le pamuli meije ite supu lalane kena Alla Iaseluke Eni misete ete ite, mere bei saisa rebe Yesuse Ionore le ite hlaleke lokoIje. Ite lalemaru ndina lekwe le ite hlaleke be roma petu sae me ite selu Alla Eni kbasare kai Eni hitate elake.
3 Batuke mere mo po ite supu susate, ite lalemaru ndina le ite rekwa be bei ite supu susate, hoko ite tahane lale.
4 Sepo ite tahane lale tekwa hoko ite lesi kena ite supu teheke. Sepo iteki atate ele mere hoko mere eono ite tolae hidupe ete Alla, namake Iono saisa rebe Ibeteke pende.
5 Ite tolae hidupe ete Alla ele mere, eono ite kaplalema mo le namake Alla Iriluke pusue rebe Italuke ete itere. Ite rekwa mere le Alla Eni misete ekbasae ite lalemaru peneka. Iono pusue meru baue Eni Ro Misete Ikbasae ite lalemaru.
6 Le Alla Ioki itere elere: ite ktili kena ono hlamate ite ruama bei iteki dosare mo, po Alla Iaseluke Eni misete ete ite, hoko kena petu rebe Alla Iteure, Kristuse ruaI mata ete ite peneka, eleyo kena mere ite lene loko Alla mo.
7 Piasare, tamata rebe isuka kena mata ete tamata makete sae mo, masike eni hidupe nkena. Po ete tamata rebe iono misete ete tamata makete hoko tamata sae isuka kena mata lei piseo.
8 Po Alla Eni misete elesi bei mere, le kena ite ono dosa sare Alla Iaseluke Eni lale misete ete ite peneka. Mere Kristuse Imata ete itere.
9 Hoko ite nkena me Alla oaI peneka le Kristuse Eni lalakwe ponikele kena seli iteki dosaru. Bei mere hoko ite rekwae ntoli peneka be namake Yesuse Ihlamate ite bei Alla Eni nasute kena nusare kohore.
10 Kena Alla Inasuke ite, ruaI erI ono mise suike kai ite baue Eni Nanare Imatare. Hoko meije ite mise suike kaiNi peneka, kai Yesuse Ihidupe, kai Eri rue kai ite rame. Bei mere hoko ite rekwae ntoli be kena nusare kohore ite hlamate bei Eni hukume.
11 Kai batuke mere mo, po ite lalema ndina le iteki hubungane kai Alla rebe ite supue baue iteki Tuhane Yesuse Kristuse. Le baue Kristuse, hoko pamuli meije ite mise suike kai Alla peneka.

Bandine Adame kai Kristuse 5:12-21

12 Tamata mei nusare esi supu dosare menai bei tamata esa, le ilene loko Alla Eni pletare mo. Ile mere Adame. Kai bei eni dosare pine tamata mei nusare esi mata. Bei Adame eni dosare, eni anubuaru pususi supu dosa. Ele mere hoko pusue tamata mei nusare mata.
13 Akmena kena hukume rebe Musa ilekire sae mosare, tamata iono dosa peneka. Po tutuke tamata le dosare mosa le aturane sae mosa.
14 Masike ele mere po bei kena Adame eti roma Musare, matale etapa rame eleki pusue tamatare namake mata. Masike tamata esi ono lulu Adame ilene loko Alla Eni pletare mo po esi mata le esi dosaru.
Hoko Adame saka Yesuse Kristuse, rebe Iluake pamulire: Saisa rebe Adame ionore pusue tamata esi supu esi hasile. Ele mere lekwe, saisa rebe Yesuse Ionore pusue tamata esi supu esi hasile.
15 Po saisa rebe luasi onore sakesa mo. Le Alla Eni misete, elesi bei Adame eni nsalale. Bei Adame ruai eni nsalale pusue

tamata esi mata. Po bei Eni lale misete hoko Iriluke hadia ete pusue tamata baue Yesuse Kristsue.
16 Hadia rebe Alla Iriluke ete tamatare tebikele bei Adame eni dosare. Tamata sae eni dosa rebe ilulu Alla Eni pletare more eono pusue supu teu pakala me oaIje kai supu hukume. Alla Eni hadia mere Irana tamata esi dosaru kai ibeteke be esi nkena me oaIje.
17 Le bei tamata esa iono dosa esi hasile pusue tamatare suke mata. Kai saisa rebe Ile Esa, Yesuse Kristuse Ionore ela lesi leneka. Le beiNi pine Alla Iriluke misete ete tamata bokala kai esi nkenare esi seli sasaisa moneka. Kai baue Yesuse Kristuse, namake ite kbasa mei nusa.
18 Hoko bei tamata esa iono nsalale eono pusue tamata esi supu hukume. Ele mere lekwe, bei tamata esa ilulu Alla Eni sukare, pusue tamata esi supu tie bei nsalale kai supu nkena me Alla oaI kai supu rue mise eti pela.
19 Kai lupe tamata bokala esi supu dosa, le tamata esa ilulu Alla Eni pletare mo. Ele mere lekwe, tamata bokala esi nkenare bei tamata esa ilulu Alla Eni pletare.
20 Hukume rebe Musa ilekie mere Alla Iriluke leke tamata irekwa be iono dosa peneka, le lulu hukume rebe Musa ilekire, esi ono sala bokala peneka. Masike tamata iono dosa rame po Alla Eni misete lesi bei dosare.
21 Kena akmenare dosare ekbasa ktili kena pusue iteki hidupe hoko suke ite supu hukume, mata kai rue lau bei Alla. Po pamuli meije, Alla Ioki ite, Eni kbasare ela titinai kena iteki hidupe. Ioki ite hoko Ibeteke be ite nkena me oaI kai Iriluke hidupe misete ete ite baue iteki Tuhane Yesuse Kristuse eti pela.

6

Dosare kbasae ite moneka le ite esa kai Kristuse peneka
6:1-14

1 Kwali betaya, Alla Iampune iteki dosaru bei Eni misete ete ite. Po yapine leine esi noake elere: “Sepo Alla Iaseluke Eni lale misete ete tamata maka ono dosare, hoko mise lesi ite ono dosa rame leke Alla Iaseluke Eni lale misete ete ite rame.”
2 Ele mere mo! Le dosare ekbasae ite moneka, hoko ite ono dosa moneka.
3 Imi nete! Kena baptise ite leke ite esa kai Kristuse Yesuse, mere saka Ite mata sakesa kaiNe neka.
4 Hoko kena baptise itere, mere saka hnouke ite sakesa kai Kristuse kai ite mata sakesa kaiNi, leke kena Ikwana suike le AmaI Eni kbasa rebe ehitare, ite sakesa kaiNi eleki ite kusu hidupe beluke.
5 Hoko, sepo ite esa kai Kristuse kena Eni matale, ite supu kwana suike bei matale sakesa kaiNi titinai peneka.
6 Ite rekwa peneka be iteki sifate takwaline emata sakesa kai Kristuse me ai tutine peneka leke ite lulu tamata eni sifate maka ono dosare moneka kai leke dosare ekbasae ite moneka.
7 Esi contore tamata rebe imata pende dosare kbasaeni moneka.
8 Sepo ite mata sakesa kai Kristuse titinai peneka hoko ite hlaleke be namake ite hidupe sakesa kaiNi.
9 Le ite rekwa be Kristuse Ikwana suike peneka kai Imata suike moneka, hoko matale ekbaseNi moneka.
10 Kristuse Imatare batuke rebai esa kena Inabu dosare eti pela. Kai meije Ihidupe rame leke lulu Alla Eni sukare.
11 Imi lekwe suke imi noake be imi mata sakesa kai Kristuse Yesuse peneka, eti dosare kbasae imi moneka, kai meije imi esa kaiNi peneka hoko imi hidupe lulu Alla Eni sukare.
12 Ele mere hoko imi sebeie dosare kbasae imi hidupe mei nusa meije yake leke imi lulu imi lale neune yake.
13 Kai imi pake nanakwalami kena ono tiae yake leke imi supu dosa yeke. Po imi riluke nanakwalami ete Alla le imi supu hetie bei matale kena kwanale peneka. Imi riluke pusue nanakwalami ete Alla leke imi ono saisa rebe Isukare.
14 Le ete itere, dosare kbasae ite moneka. Ite rekwa be hukume rebe Musa ilekire ekbasae ite moneka. Hoko meije ite hlaleke kai supu misete bei Alla peneka.

Dosare ekbasae ite saka elake ipletae eni tamata makerike yake
6:15-23

15 Hoko pamuli meije hukume rebe Musa ilekire ekbasae ite moneka kai Alla Iaseluke Eni misete ete ite. Po yapine

tamata leini me esi ombe, “Sepo ele mere
hoko sebei ite ono dosa rame neka,” mere
tinai mo.
16 Imi rekwa be sepo imi naku kena
kerike ete sae peneka hoko imi lene loko
tamata mere le imi ono tamata makerike
ete ile mere peneka. Dosa kai lene loko
Allare ele mere lekwe. Sepo imi ono dosa,
hoko namake dosare kbasae imi, esi hasile
namake imi mata kai rue lau bei Alla. Po
sepo imi lene loko Alla hoko namake Iple-
tae imi eleki imi hidupe nkena.
17 Akmena kena imi hlaleke loko Yesuse
mosare dosare kbasae imi sa, po ite kotie
trima kasi boka bei Alla le pamuli meije
imi lulu hnaune misete rebe riluke ete
imire pende.
18 Hoko dosare ekbasae imi moneka kai
imi ono Alla Eni tamata makerike kena ono
Eni sukare.
19 Kwali betaya, imire saka kwete tone
rebe irekwa Alla Eni hnaunaru mise mosa,
hoko au umpamae saka tamata makerike
leke imi nati auku lepataru. Akmenare imi
riluke nanakwalami kena dosare kbasaele
hoko neune tapa rame. Po pamuli meije
saka mere lekwe, suke Alla Ipletae imi leke
imi ono nkenale me Alla oaIje leke imi
hidupe batuke Alla ruaI Enie rebe dosa sae
mo.
20 Akmena kena imi ono dosa sare, imi
ono lulu Alla Eni sukare mosa.
21 Kena mere imi supu untune sasaisa
mo bei yelu rebe pamuli meije imi asomi
kena onore. Yelu meru batuke ekeri imi
kena matale kai rue lau bei Alla.
22 Po pamuli meije dosare kbasae imi
moneka kai imi ono Alla Eni tamata mak-
erike peneka. Mere untune elake titinai
ete imi hidupe kai eono imi rue kai Alla eti
pela.
23 Le ono dosare ekeri kena matale kai
rue lau bei Alla. Po tamata rebe esi esa
kai iteki Tuhane Kristuse Yesuse pende, esi
supu rue kai Alla eti pela.

7

Hukume rebe Musa ilekire ekbasae ite moneka le ite esa kai Kristuse peneka *7:1-6*

1 Kwali betaya imi! Au leki meije ete
imi rebe rekwa hukume pende. Imi rekwa
be hukume mere ekbasae tamatare kena
eri kwana sa. Sepo imata peneka hoko
hukume mere ekbasaeni moneka.
2 Umpamare, bina rebe ikai pende, lulu
hukume, bina mere hukume maka kaije
ekbasaeni kena eni mokwai eri rue sa.
Po sepo eni mokwai imata peneka hoko
hukume maka kaije ekbasaeni moneka.
3 Sepo bina mere irue kai mokwai
makete kena eni mokwai eri rue sa, hoko
bina mere isablia. Po sepo eni mokwai
mata peneka, hoko lulu hukume bina
mere hukume kbasaeni moneka. Kai sepo
ikai kai mokwai makete hoko bina mere
isablia mo.
4 Hoko kwali betaya, mere sakesa kai
itere neka. Musa eni hukume ekbasae
ite moneka le sakesa kai ite mata sakesa
kai Kristuse kena ai tutine peneka. Itere
Yesuse rebe Ikwana suike Enie hoko ite
ono misete kai hidupe holmate Alla.
5 Le akmena kena ite hlaleke loko Yesuse
mosare iteki hidupe lulu tamata eni sifate
kena ono neune. Kai kena ite rekwa Musa
Eni hukume mere, iteki lale neune tapa
rame eleki ite ono dosa rebe eono ite rue
lau bei Allare.
6 Po pamuli meije Musa eni hukume ek-
basae ite moneka le saka ite mata sakesa
kai Kristuse peneka. Hoko ite rekwa bei
layani Alla peneka. Po ite layani Allare bei
ite lulu Musa eni hukume lupe akmenare
mo, po ite lulu lalane beluke kena layaniNi
le Eni Rore Itapa kai Ikbasae ite.

Hukume rebe Musa Ilekire eono ite rekwa nkenale kai nsalale *7:7-13*

7 Akmenare au beteke be bei Kristuse
pine hukume rebe Musa ilekire ekbasae
imi moneka. Masike ele mere po ite noake
be hukume mere emise mo yake. Au
rekware ele mere mo. Hukume mere
mise le eatetuke au leke au rekwa dosare.
Hukume mere ebeteke be: “Lale loko
tamata makete eni tanei yake.” Po sepo
ebeteke ele mere mo, hoko au rekwa be
lale loko tamata makete eni taneije sala
mo.
8 Po kena au rekwa hukume rebe Musa
ilekire, laleku loko saisa neka kena ono
dosa, eleki auku lale neune etapa rame.
Sepo hukume mere sae mo, hoko saisa
etutuke au le auku dosare mo, hoko dosare
kbasae au mo.

9 Akmena au hidupe, au rekwa hukume
mere mo hoko au noake auku hidupe mise.
Po kena au rekwa hukume mere, lalekue
titinai kena noake dosare me auku hidupe.
Le auku dosaru boka titinai,
10 hoko namake au supu hukume au
mata kai rue lau bei Alla eti pela. Meme-
naije au rekwa be hukume mere Tuhane
Irilukele kena eliku hlamate ete au, eleyo
mo le eono au supu hukume au mata kai
rue lau bei Alla eti pela.
11 Bei hukume mere pine au supu
lemake kena au ono dosa le au noake be au
supu hlamate baue hukume mere, eleyo
mo le namake eono au supu hukume au
mata kai rue lau bei Alla eti pela.

12 Hoko kwali betaya, hukume mere
emise titinai le ebei Alla kai saisa rebe
ebetekele, emise titinai kai enkena.
13 Po yapine imi noake be hukume rebe
Musai ilekire emise eleyo mere eono au
supu hukume au mata kai rue lau bei Alla
eti pela. Ele mere mo! Dosa mere pine
eono au supu hukume kai mata, kai dosare
epake hukume misete mere, eono au supu
hukume kai au mata. Hoko au rekwa ntoli
be auku dosare emei laleku kai dosare ne-
une.

Ite ktili kena ono nkenale lulu hukume rebe Musa ilekire mo
7:14-26

14 Ite rekwa be hukume rebe Musa
ilekire enkena titinai le ebei Alla Eni Rore,
po aure tamata rebe iktili kena ono mis-
ete mo. Dosare ekbasae aure saka paksa
tamata sae kena iono tamata makerike.
15 Au rekwa mo be le mula pine au ono
ele mere. Le saisa nkenale rebe laleku
kena onore, au supu ono mo. Po dosa rebe
au suka more, au onoe.
16 Po saisa rebe au onore tebikele bei
rebe laleku kena onore hoko kaplaleku.
Mere easeluke be au akue hukume mere
mise.
17 Hoko laleku kena ono ele mere mo po
dosa rebe emei lalekue akbasae au kena
onoe.
18 Le au rekwa be mei lalekue saisa
misete sae kwale mo le auku sifate saka
tamata maka ono dosa. Laleku kena ono
misete po au ktili kena ono mo.
19 Au ono yelu miseta rebe au suka onore
mo. Po au hali kena ono yelu tiae rebe au
suka ono more.
20 Po sepo au ono yelu rebe au suka kena
onore mo hoko mere au ono mo po mere
dosare ekbasae au kena onoe.
21 Hoko auku hidupe eono ele mere.
Laleku kena ono misete, po rebe au onore
batuke tiae.
22 Le laleku titinai kena lulu Alla Eni
pletare,
23 po au meije, dosare kbasae laleku
kai dosare lelie auku suka kena lulu Alla
Eni hukume. Hoko saka au supu lo kena
dosare esi kbasa rebe mei lalekue.
24 Silaka! Au noake ele meije namake au
rue lau bei Tuhane. Sire pine isupu ono au
hlamate bei pusue meiju?
25 Bei mere hoko au kotie trima kasi bei
Alla le Ikbasa kena Ihlamate au bei dosa
rebe ekbasae nanakwalakue baue iteki
Tuhane Yesuse Kristuse.

Bei pusue meru hoko kwali betaya, ite
selu mimise kena Yesuse Kristuse Itapa au
mosare, mei lalekue au suka titinai kena
riluke nanakwalakue kena lulu Alla Eni
hukume, po bei auku sifate tamatare eti au
lulu dosare neka.

8

Ro Misete Iriluke ktiline ete ite leke ite hidupe
lulu Alla Eni sukare
8:1-13

1 Kwali betaya, itea rebe esa kai Kristuse
Yesuse pende kena meije Alla Ihukume ite
moneka.
2 Le ite esa kai Kristuse Yesuse, hoko Ro
Misete Iriluke hidupe beluke ete ite kai Itie
ite bei kbasa rebe eono ite supu dosa kai
rue lau bei Allare.
3 Le hukume rebe Musa ilekire, etie
ite bei dosare esi kbasare saisa mo le ite
tamatare ktili kena lulu hukume mere mo.
Po Alla Itie ite bei dosare esi kbasare le Iu-
lake Eni Nanare Ilomei nusa kena seli iteki
dosaru. Kena mere Eni Nanane mere saka
ite tamata dosa meije neka po Iono dosa
mo. Eleki Imata lulu Alla Eni sukare. Alla
Inabu dosare esi kbasare baue Ihukume
Eni Nanare le itere ele mere.
4 Alla Iono ele mere leke ite nkena me
oaIje, saka tamata esi lulu Eni suka rebe
me hukume rebe Musa ilekire. Meije ite

lulu tamata eni sifate maka ono neune mo, po ite lulu Ro Misete Eni sukare.

5 Sire pine ilulu tamata eni sifate, inoake tamata eni sifate tiae. Po tamata rebe ihidupe lulu Alla Eni Rore, inoake yelu rebe Alla Eni Rore Isukare.
6 Sepo tamata eni sifate kbasae lalemi hoko imi ono dosa, hoko namake imi rue lau bei Alla. Po sepo imi noake saisa rebe Alla Eni Rore Isukare rame, namake lalemi ndene kai imi rue kai Alla eti pela.
7 Sepo tamata eni sifate ekbasae sae eni maka noake hoko iono musu kai Alla. Le tamata mere ilene loko Alla Eni hukume mo. Isuka kena lulu hukume mere po saisa moneka.
8 Sie rebe esi lulu tamata eni sifate esi ono saisa rebe Alla Isukare, saisa mo.

9 Po imi hidupe lulu tamata eni sifate rebe eono dosare mo, hoko imi hidupe lulu Alla Eni Rore le Alla Ikbasae laleimu. Sie rebe Kristuse Eni Rore kbasaesi more, Yesuse Kristuse Eni tamata kenasi mo.
10 Po sepo Kristuse Ikbasae lalemi, hoko masike nanakwalaimu mata le dosare po Ro Misete Iono imi supu rue kai Alla eti pela le Iono imi nkena me Alla oaI.
11 Alla Iono Yesuse Kristuse Ikwana suike. Hoko sepo Alla Eni Rore Ikbasae imi hoko imi kwana suike lekwe. Iono ele mere le Eni Rore kbasae imi laleimu.
12 Ele mere hoko kwali betaya, ite trima Alla Eni Rore rebe pletae ite kena ono misete. Iulake ite kena lulu tamata eni sifate rebe keri kena ono dosare mo.
13 Le sepo imi hidupe lulu tamata eni sifate hoko imi rue lau bei Alla. Po sepo imi lulu Alla Eni Rore leke imi lulu suike imi sifate rebe ono dosare moneka hoko namake imi rue kai Alla eti pela.

Bei Ro Misete pine ite rekwa be itere Alla Eni nanae
8:14-17

14 Sire pine Alla Eni Rore pletaeni, ile mere Alla Eni nanae.
15 Akmena kena hukume rebe Musa ilekire ekbasae ite sare, ite hidupe saka tamata makerike rebe eni kbasa sae mo kai ite rilama le Alla Ihukume tamatare. Po pamuli meije ite rilama moneka le Alla Eni Rore Ikbasae ite. Alla Eni Rore Iono ite kena Alla Eni nanae. Kai bei Alla Eni Rore Eni kbasare, eti ite kotie Allare iteki Amate.
16 Alla Eni Rore kerike kena ite lalemaru eleki Ibeteke ete ite be itere Alla Eni nanae.
17 Sepo itere Eni nanae hoko ite supu misete rebe Alla Iaknekaele ete eni nanaru. Saisa rebe Alla Iaknekaele ete Kristuse kena Irilukele eteIje ite supu sakesa kaiNe neka. Le sepo ite supu susate sakesa kai Kristuse hoko ite supu holmate sakesa kaiNe neka.

Supu holmate eti pela
8:18-25

18 Kwali betaya, kbasa saka hitate elake rebe tatike pine Alla Iriluke ete itere, ela lesi bei susate rebe ite supue kena meije.
19 Pusue rebe mei nusare namake titinai loko petu kena Alla Iaseluke be itere Eni nanae rebe iteki kbasare ela titinaije.
20 Le nusa meije kai pusue rebe mei kenare supu kutuke peneka eti supu sasaisa misete rebe Alla Inoake be namake nusa meije supure. Mere bei nusare esi sukare mo po Alla Iteu ele mere peneka. Hoko pusue namake kai hlaleke elere:
21 kena petu sae me taneia mei nusa meije atialu bei kbasa rebe atiaule moneka, kai usupu tie kai usupu holmate sakesa kai Alla Eni nanaru.
22 Le ite rekwa be roma meije pusue taneia mei nusa meije unala le usupu kera saka binare isupu kera kena ruele kwetele.
23 Kai batuke yelu mei nusa meije unala mo, po itea rebe Alla Iriluke Eni Rore akmena ete itere, ite klae lekwe, le ite namake petu rebe Alla Iriluke pelae saisa rebe Italukele ete Eni nanaru be: namake ite supu nanakwala beluke rebe emata moneka.
24 Le kena meije Alla Iono hlamate ite peneka, po ite hlaleke kai namake pusue rebe Italukele ete itere sa. Po sepo saisa rebe ite hlalekele ite supu peneka hoko ite namake moneka. Le sae ihlaleke loko saisa rebe isupure moneka.
25 Po saisa rebe ite hlaleke be namake pine ite supure, kena meije ite supu mosa hoko ite namake rame.

Kena ite kotie loko Allare, Ro Misete Itapa ite
8:26-27

26 Sepo ite ktili mo hoko Alla Eni Rore Iluake kena Itapa ite, le kotie loko Alla eliare ite rekwa mo. Hoko Ro mere ruaI

luake loko Alla kena Ikotie seli ite. Kena Ro mere Ikotie loko Allare, Ilepae lepate rebe lesi bei tamata eni lepate.*
27 Hoko Alla rebe Irekwa tamata laleije,
Inati Rore Eni sukare le Ro mere Ikotie loko
Alla ete Alla Eni tamataru kai Ilulu Alla Eni
sukare.

Lale ndinate, susate, mata kweli rebe ite supure
Alla Iono ekeri ite kena misete
8:28-30

28 Kwali betaya, ite pusuma rebe oki
Alla rebe Ikoti ite kena lulu Eni suka rebe
Inoake pende, ite rekwa be saisa rebe ite
supu kena iteki hidupe meije namake Alla
Ionoe mise.
29 Le ite rebe Alla Ibitike itere, Iteu ite bei
akmena sa kena ite lulu Eni Nanae Yesuse
Kristuse Eni sifate. Hoko ite kai Yesuse
kwalitoi. Kai Alla IonoI kena kwete mena
bei ite pusuma rebe hlaleke lokoIje.
30 Hoko Alla Ibitike ite kai Ikoti ite kena
hlaleke lokoI. Kai Iono ite nkena. Kai na-
make Iono iteki sifate mise titinai.

Masike ite supu susate sasaisa neka po Yesuse Kristuse
Iaseluke Eni misete ete ite
8:31-39

31 Sepo ite rekwa titinai peneka le Alla
Eni misete ete itere eono ite lalemaru ktili,
hoko sae ilesi ite moneka le Alla Ikele le ite.
32 Eni Nanare ruaI yo laleIje noai mo
kena IrilukeNi ete ite pusuma kena iteki
misete. Hoko yelu maketa lekwe Irilukele
ete itere neka.
33 Alla Ibitike ite hoko me Alla oaIje sae
ileuke sala ete ite moneka le Iteu be ite
nkena.
34 Tinai, sae ileuke sala ete ite moneka
le Kristuse Yesuse ruaI kele le ite. Imata
peneka po Ikwana suike bei matale kai
meije Irue lupu kai Alla kena otoi maka
kbasa lakwai esare. Ete mere Ikotie loko
Alla ete ite.
35 Sae ilake Yesuse bei Eni maka oki itere
moneka. Ite supu silaka, pise supu lasa
pise supu teta, pise tia sene pise tanei sae
mo, pise supu mata po Alla Iaseluke Eni
misete kena iteki hidupe.
36 Hoko saka Alla Eni lepate rebe lekire
ebeteke be:

"Tuhane, bei Ale pine pela peture
ami rue kena supu matale.
Esi ono ami saka domba
rebe ono kena ribi esi mokane nere."†

37 Masike ite supu pusue meru po enabu ite
mo. Po itere saka tamata rebe esi ktili lesi
kena lisare, le Yesuse Kristuse Ioki ite.
38 Au hlaleke be masike ite mata, pise kena
ite hidupe masike malekate pise sie rebe
esi kbasa kena meije, pise petu pamuliaru
lekwe,
39 yelu rebe ukbasa ndete lanite pise yelu
mei nusa, pise saisa makete lekwe, pusulu
lake rua Alla Ioki itere mo, lupe Iaselukele
baue iteki Tuhane, Kristuse Yesuse pende.

9

Pauluse isusa le eni tamataru esi hlaleke loko Yesuse mo
9:1-5

1 Saisa rebe tatike pine au beteke meije
tinai le aure Kristuse Enie. Au lemake mo!
Laleku meije Alla Eni Rore Ikbasaele, kai
Iono au rekwa be au beteke meije tinai.
2 Au susa titinai kai laleku ekera titinai
3 le tamata Yahudia boka esi suka hlaleke
loko Yesuse mo. Eteise, au suka kena Alla
Ikutuke au kai Ipoie au bei Yesuse Kristuse
leine, mahabe pusue meru eono esi hla-
mate.
4 Le bei akmena sa, tamata Yahudiaru esi
supu untune elake peneka. Siere tamata
Israele le Alla Ibitikesi kena Eni nanae kai
Iaseluke Eni kbasa rebe hita lakwai esare
etesi. Ile pine Ibeteke saisa rebe namake
Irilukele eteise kai Iriluke hukume rebe
Musa ilekire etesi. Alla Iaseluke cara rebe
tinai kena tatu lokoIje etesi. Kai yelu
bokala rebe Italuke eteise.
5 Yahudiaru esi ntuana menaru: Abra-
hame, Isake kai Yakupe Alla Ibitikesi. Kai
Ile rebe Alla IulakeNi kena Iono hlamate
tamatare, kena Iono tamatare, Irulu beisi.
Yesuse Ikbasa lesi bei sasaisa neka. RuaIje
Alla hoko suke holmateI eti pela!* Amine.

Abrahame eni anubuaru pususi supu saisa rebe Alla Italuke
ete tamata rebe Ibitikeise mo
9:6-9

6 Kwali betaya, pamuli meije tamata
Yahudia boka esi suka hlaleke loko Yesuse

* **8:26** Ayate meije tamata leini esi natire be Ro Misete ruaI lepae saisa rebe emei ite lalema, rebe kena ite kotie loko Allare ite lepae mo. † **8:36** Isi. 44:23 * **9:5** Kena terjemahane makete ebeteke be: Isike Alla eti pela.

Kristuse mo, po mere elake Alla Iriluke saisa rebe Italukele ete Abrahame, Isake kai Yakupe mo. Le pusue tamata Yahudi esi rulu bei Israele mo, rebe Alla Ibitikesi kena Eni tamatare.
7 Ele mere lekwe, Abrahame eni anubuaru pususi mo, rebe Alla Inoakesi kena esi supu saisa rebe Italukele. Po Ibitike Isake kena isupu saisa rebe Italuke pende. Le Alla Ibeteke ete Abrahame be: "Batuke Isake eni anubuaru pine betekeise amu anubu."†
8 Mere be, Abrahame eni anubu rebe esi ono Alla Eni nanare batuke anubua rebe Alla Italukeise, po pusue Abrabahame eni anubuaru mo.
9 Abrahame eni nanae Isake, rueleije lulu Alla Italuke ete Abrahame. Alla Italuke Abrahame kena eni nanae Isake elere: "Kena Au luake musune suike Sara iruele kwete mokwai sae peneka."‡

Alla bitike tamata leke supu saisa rebe Italukele lulu Eni sukare
9:10-18

10 Batuke mere mo po ite selue kena Esau kai Yakupe, bei luaise Alla Ibitike sae eteI. Ripka iruele kwete mokwai ktebala lua, amaisi kena Isake, tamata Yahudiaru esi ntuane mena.
11 Kena kwetela lua meru ruelesi mosa, kai esi ono sasaisa mosa kena ite selu be emise pise more, po kena mere Alla Ibitike andia bei luasi rebe Iriluke misete eteije peneka.
12 Alla Ibeteke ete Ribka peneka be, "Kwete menare namake itatu loko kwete mulire."§
13 Mere saka Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke lekwe be: "Au aseluke lale misete ete Yakupe po Au aseluke ete Esau mo."*
14 Ele mere hoko tamata leini esi ombe, "Sepo Alla Ibitike sae yo saere mo, hoko Alla Iteu sasaisare enkena mo." Beteke ele mere yake. Le saisa rebe Alla Iteure enkena.
15 Le Alla Ibeteke loko Musa be,
"Au oki sie rebe laleKu kena okise.
Kai Au aseluke lale misete
ete sie rebe Au suka aseluke lale misete eteise."†
16 Hoko saisa rebe Alla Iteure, mere selue bei tamata eni sukare mo kai tamata eni makerike mo, po bei Alla Eni lale misete ete sie rebe Ililakeise.
17 Nete loko akmena Alla Eni lepate ete kamale Mesire be, "Au bitike ale kena kamale, lulu Auku sukare. Leke bei ale, Au aseluke Auku kbasare kai leke pusue tamata mei nusare esi holmate Au."‡
18 Hoko Alla laleije noa sae sepo Isuka ele mere, kai Iono sae ulu buaije ela sepo Isuka ele mere lekwe.

Alla Inasuke tamata leini yo laleIje mise ete tamata leini
9:19-24

19 Yapine sae bei imi ibeteke loko au be, "Ele mere hoko mise mo, sepo Alla Ileuke sala ete tamata, le pususi lulu Eni sukare."
20 Po kwali betaya imi! Itere tamata neka. Imi lelie Alla yake. Pote kena atnane bunare ebeteke loko tamata maka ono pote mo be, "Le mula pine aono au ele meije?"
21 Ile rebe iono pote mere sebeie ionoe lulu laleije neka. Bei tapele ului esa ile mere iono pota lua. Saere mise kai saere mise remo.
22 Hoko Alla lekwe, Ikbasa kena ono saisa neka lulu Eni sukare. LaleI kena Iaseluke Eni nasute kai Eni kbasare. Po Itahane laleI loko sie rebe suke esi supu hukume le esi ono Inasure.
23 Alla laleI lekwe kena Iriluke misete elake titinai ete ite rebe Ioki itere. Iaknekae ite peneka kena supu misete mere.
24 Ikoti ite peneka. Ikoti batuke tamata Yahudi mo po tamata Yahudi more lekwe.

Alla Ibitike batuke tamata Yahudi mo po tamata Yahudi more lekwe
9:25-29

25 Kena buku rebe nabi Hosea ilekire, Alla Ibeteke be:
"Tamata rebe Auku tamata kenasi more,
namake Au kotise Auku tamata.
Tamata rebe Au okisi more,
namake Au okisi lekwe."§
26 Kai Ibeteke lekwe be:
"Akmenare Auku tamata kena imi mo,
po pamuli meije kotie imire Alla
rebe Irue eti pelare Eni nanae."*

† **9:7** Atn. 21:12 ‡ **9:9** Atn. 18:10 § **9:12** Atn. 25:23 * **9:13** Mal. 1:2-3 † **9:15** Sir. 33:19 ‡ **9:17** Sir. 9:16
§ **9:25** Hos. 2:22 * **9:26** Hos. 1:10

27 Alla Ibeteke ete tamata rebe Israela
more ele mere.
Po Eni lepate loko tamata Israelaru baue
nabi Yesaya be:
"Masike tamata Israelaru esi boka saka
ume ndau meite
po rebe esi hlamate boka mo.
28 Le lau mo Tuhane Iteu pakala
ete pusue tamata mei nusa meije neka.
Iono mere tinai.
Petu kena Ionore, Isoae moneka."†
29 Nabi Yesaya Ibeteke lekwe be:
"Sepo Alla rebe Ipletae pusue yelu mei
nusa meije
Isebeie anubu esa pise lua ete ite mo,
hoko itere saka tamata me kota
Sodome kai Gomorare peneka."‡

Tamata Yahudiaru esi lulu lalane tinai leke esi nkena
9:30-10:4

30 Hoko kwali betaya, mere esi natire
elere: Tamata Yahudi more esi atula kena
esi nkena me Alla oaI mo, po bei esi hlaleke
loko Yesuse Kristuse hoko Alla Iono esi
nkena me oaI.
31 Po ete tamata Yahudiaru, esi atula titi-
nai kena lulu hukume leke esi nkena me
Alla oaI, po saisa mo.
32 Saisa mo le esi ono mere esi hlaleke
loko Yesuse Kristuse mo, po batuke esi lulu
hukume. Le esi ombe tinake lulu hukume,
Alla Itrimasi. Esi suka lalane baue Yesuse
mo hoko mere saka pahburuesi kena batu
elake.
33 Kena Alla Eni lepate rebe lekire,
elepae loko Yesuse elere:
"Imi lene meije mimise.
Ndete kota Sione, Au bitike kamale sae,
mere Au umpamaeNi kena batu sae.
Batu mere tamata pahburuesi kenae
eti esi koli le esi hlaleke loko Kamale
mere mo.
Po tamata rebe esi hlaleke lokoIje kaplalesi
mo
le namake esi supu saisa rebe Italuke
eteise."§

10

1 Kwali betaya rebe iteki maka hlaleke
sakesa, laleku titinai kena auku tamata
Yahudiaru esi supu hlamate. Hoko au kotie
loko Alla ktili titinai etesi.
2 Saisa rebe au beteke meije tinai.
Tamata Yahudiaru esi nkwakwa titinai
kena lulu Alla Eni hukume. Po esi rekwa
lalane nkenale rebe Alla Irilukele leke esi
nkena me oaIje mo.
3 Esi rekwa lalane rebe Alla Iakneka
eteise mo. Esi suka kena lulu Kristuse
mo leke esi nkena me Alla oaIje. Batuke
esi lulu esi sukare kena lulu hukume rebe
Musa ilekire leke esi nkena.
4 Hukume mere, Kristuse Ilulu peneka*.
Hoko sire rebe ihlaleke loko Kristuse,
inkena me Alla oaI.

Alla Ikbasa kena Ihlamate sia neka rebe ihlaleke loko Yesuse
10:5-17

5 Kwali betaya, akmenare Musa ibeteke
be: "Sire pine isuka lulu hukume rebe
ilekire leke inkenare, isupu hidupe misete
sepo iatula kena lulu hukume mere."
6-7 Po lepata me lekwe rebe akmena
Musa ilekire be, sepo ite hlaleke loko Alla
hoko ite nkena me oaIje.
Lepata meru elere:
"Anoake be namake sire isa lolete surgare
me lalemu yanoma.
Pise sire irulu lope tamata matalaru
esi nusare yanoma."†
Lepata meru esi natire elere: ite perlu sa
lolete surga kena nikwa hlamate moneka,
le Kristuse Irulu mei nusa meije loko ite
peneka. Ite lekwe ite rulu lope tamata
matalaru esi nusare kena nikwa saisa rebe
misete moneka le Krituse ikwana suike
bei matale peneka leke ite supu misete
baueNi."
8 Musa Ibeteke elere lekwe:
"Sou bei Alla rebe eono supu hlamate mere
elau bei ale mo.
Arekwa peneka kai alepae peneka."‡
Mere Sou rebe ami betekele. Sou kena suke
tamata esi hlaleke loko Alla.
9 Le sepo imi naku be, "Yesuse mere
Tuhane," kai lalemi hlaleke be Alla Iono
Ikwana suike, hoko imi supu hlamate bei
hukume le imi dosaru.
10 Le tamata ihlaleke me lalei, hoko inkena
me Alla oaI. Kai tamata inaku kena birui
hoko isupu hlamate.

† **9:28** Yes. 10:22, 23 ‡ **9:29** Yes. 1:9 § **9:33** Yes. 8:14; 28:16 * **10:4** Kena terjemahane makete ebeteke be: Sepo ite hlaleke loko Kristuse peneka hoko iteki hubungane kai hukume rebe Musa ilekire moneka. † **10:6-7** Huk. 30:12, 13 ‡ **10:8** Huk. 30:14

11 Kena Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be, “Tamata rebe ihlaleke loko Tuhane, sae iono kaplalei mo.”
12 Mere eono ete pusue tamata le tamata Yahudi pise tamata Yahudi more, sae ihbeike lomai mo. Ile Alla ete pusue tamata. Iriluke miseta boka titinai ete pusue tamata rebe esi kotie tapa beiNi.
13 Kena Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be: “Pusue tamata rebe esi kotie loko Tuhane, esi supu hlamate bei hukumane le esi dosaru.”§
14 Sepo esi hlaleke loko Tuhane mosa, hoko esi kotie lokoI mo. Kai sepo esi lene kena Tuhane kwale mosa, hoko esi hlaleke lokoI mo. Kai sepo sae ibeteke Tuhane etesi mo, hoko esi lene kenaI mo.
15 Kai sepo esi supu ulake mo kena lepae sou mere mo, hoko esi beteke mo. Kena Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke elere: “Lalesi ndina le sie rebe esi lepae Sou Misete bei Allare esi luake!”*
16 Po pusue tamata esi supu Sou Misete mere mo lulu Yesaya ibeteke be: “Tuhane, mahake sae kuesa ipersaye amiki lepataru moneka.”†
17 Ele mere eti tamata esi hlaleke loko Yesuse Kristuse le esi lene Sou Misete kena Yesuse Kristuse rebe betekele etesi pende.

Tamata Israelaru esi lene Sou Misete po bokala esi hlaleke loko Yesuse Kristuse mo
10:18-21

18 Po ite beteke elere yake be: “Tamata Israele esi lene Sou Misete bei Alla kena Yesuse mosa.” Mo, au rekware esi lene Sou mere peneka, le kena Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be:
“Tamata esi lepae ete pusue nusa peneka,
hoko esi lepataru ekeu pusue nusa peneka.”‡
19 Au tneu lekwe. Tamata Israelaru esi nati Sou Misete mosalo? Sebei Musa iralake lepate meije. Musa ibeteke be Alla Ibeteke elere:
“Tamata Israela imi, kena imi selu Au oki tamata Israle more lalemi tia,
kai kena imi selu Au riluke misete ete tamata
rebe imi noakesi borore imi nasu.”§
20 Eleki nabi Yesaya inehe lesi leneka kena ibeteke Alla Eni lepate kenaise be:
“Tamata rebe esi nikwa Au more
esi tetue Au peneka,
kai Au aselukeKu ete sie rebe esi tneu loko Au more.”*
21 Po ete tamata Israelaru, Yesaya Ilepae lokosi be Alla Ibeteke elere: “Pela petu Au hnata bala lokosi leke trimasi po siere tamata nusa toini rebe ulu buaisu ela kai esi lene loko pleta mo.”†

11

Tamata Israela bokala esi suka hlaleke loko Yesuse mo po Alla Ibitike leini kena esi hlaleke loko Yesuse
11:1-10

1 Ele mere hoko yapine Alla Itrima Eni tamata Israelaru mone piseo? Mo! Au ruaku lekwe tamata Israele le au rulu bei Abrahame, au bei suku Benyamine.
2 Alla Eni tamataya rebe Ibitikesi bei akmena sare Ihlekesi mo. Kwali betaya imi nete saisa rebe lekie me Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke nabi Elia inanu tamata Israelaru ete Allare. Elia iombe:
3 “Tuhane, tamata esi bunu Amu nabiaru peneka kai esi atia amiki otoi kena pala tanei rebe riluke ete Alere peneka. Lesike au ruaku kai lalesi kena bunu au sa.”*
4 Alla Iralake Elia be: “Au aknekae sie usata itu eteKu peneka. Esi tatu loko Baale† mosa.”‡
5 Sakesa kai pamuli meije neka. Alla Ililake sie leini bei tamata Israelaru kena Eni tamata lulu Eni lale misete.
6 Alla Ibitikesi le laleIje mise etesi, po bei saisa rebe esi onore mo. Le tamata rebe iaseluke be ioki sae titinaije, iselu bei saisa rebe tamata mere ionore mo.
7 Hoko pusue meru elere: tamata Israelaru pususi suka esi nkena me Alla oaI po esi nkena pususi mo lupe esi sukare. Batuke sie leini rebe Alla Ibitikeise pine esi supue. Yo sie maketaru ulu buaisu ela, esi suka hlaleke loko Alla mo.
8 Hoko sakesa kai Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke elere:
“Alla Iono laleisu rekwa mo

§ **10:13** Yl. 2:32 * **10:15** Yes. 52:7 † **10:16** Yes. 53:1 ‡ **10:18** Isi. 19:5 § **10:19** Huk. 32:21 * **10:20** Yes. 65:1 † **10:21** Yes. 65:1, 2 * **11:3** 1Kam. 19:10 † **11:4** Baale mere tuhane tinai mo rebe tamata Kanane esi tatu lokole. Kena tamata Israelaru esi kusu tape Kanane, sie bokala esi tatu lokole hoko Alla Inasukesi titinai. ‡ **11:4** 1Kam. 19:18

kai esi noake mise mo.
Kai roma meije esi nati mo
kai esi lene loko Alla Eni lepataru mo.”§
9 Dauta ibeteke me Alla Eni lepate rebe lekire lekwe be:
“Tuhane, esi ono pestaru sebeie uono bole ete ruasi,
kai eono likele benai kena esi tetu kenae kai atiasi,
leke eseli esi ono neuna meru.
10 Sebeie mata mailesi leke esi selu yake,
kai sebeie esi keri susate eti esi tuna.”*

Tamata Yahudiaru esi hlaleke loko Yesuse mo hoko Sou Misete lepaele ete tamata Yahudi more
11:11-12

11 Hoko tatike pine eliare? Yapine kena tamata Yahudiaru esi keu sala lalane saka esi tetu eleki esi kele moneko? Mo! Po esi ono dosa le esi trima Yesuse Kristuse mo hoko rebe esi supu hlamate tamata makete le esi trima Yesuse Kristuse. Leke namake tamata Yahudiaru lalesi kena supu Alla Eni misete baue Yesuse Kristuse, rebe tamata bei bangsa makete esi supu pende, hoko esi suka kena hlaleke loko Yesuse Kristuse lekwe.
12 Tamata Yahudi mo mei nusa meije esi supu Alla Eni misete le tamata Yahudiaru esi dosa kena esi suka hlamate mo rebe ite supu baue saisa rebe Yesuse Kristuse Ionore. Hoko namake tamata Yahudia rebe Ibitikesi pende esi leu suike kena trima Yesuse Kristuse leke esi ono misete suike kai Alla. Kena mere Alla Eni misete tapa rame mei nusa.

Hnaune ete tamata Yahudi more leke esi hlaleke rame
11:13-24

13 Po meije au lepa loko kwali betaya imi rebe tamata Yahudi more. Au ono Yesuse Kristuse Eni maka ulake ete imi tamata Yahudi more. Au kerike titinai le au noake be auku makerike meije mise.
14 Au hlaleke be auku makerike meije eono auku tamataru laleisu loko misete rebe imi supure. Ele mere leke Alla Ihlamatesi.
15 Le kena Alla Isukasi more, ebuka lalene ete bangsa maketaru kena ono misete suike kai Alla. Eleyo namake esi petu me kena Alla Itrima tamata Yahudiaru le esi hlaleke loko Yesuse. Mere sakesa kai tamata matale ikwana suike!
16 Abrahame, Isake kai Yakupe Alla Eni tamata, hoko esi anubuaru lekwe Eni tamatare neka. Ite bandine kai manane rebe esi riluke ete Allare. Piasare tamata Yahudiaru esi riluke hasile menaije ete Alla, hoko mere natire be esi lesine Alla Enie lekwe. Mere sakesa kai ai aine neka. Sepo esi lamuite Alla Enie hoko esi aine lekwe Eniere neka.
17 Bandine tamata Yahudiaru saka saitune aini rebe ite rakare kai raka tetu esi sanaije. Tamata Yahudi more saka saitune sanai rebe rana bei me neu eleki tapukele kena sanai rebe teture esi lakwaije. Hoko sakesa kai saitune sanai mere esupu manane bei saitune aini mere esi lamuite neka. Ele mere lekwe, imi supu misete bei Alla Italukele ete tamata Yahudiaru.
18 Bei mere hoko imi sobue tamata Yahudia rebe Alla Isukasi more yake le masike elia lekwe po esi saka saitune sainai rebe teture. Sepo kwakwae imi ete tamata Yahudiaru hoko suke imi nete! Imire saka ai sanaije neka. Ai sanaije eriluke manane ete ai lamuite mo, po ai lamuite pine eriluke manane ete esi sanaije.

19 Yapine bei imire sae ibeteke be, “Yele, po tamata Yahudiaru esi saka ai sanai rebe teture leke esi tapuke ai sanai makete kena ai mere. Kai aure saka ai sanai rebe tapukele kena ai batai mere.”
20 Mere tinai po imi nete! Alla Ipoie tamata Yahudiaru le esi hlaleke loko Yesuse mo. Kai Itrima imi le imi hlaleke loko Yesuse. Hoko kwakwae imi loko tamata Yahudiaru yake. Imi rilami leke hlaleke rame.
21 Le sepo Alla laleIje noa tamata Yahudia rebe esi hlaleke loko Yesuse more eleki Ipoiesi saka ai rebe pialaele tetu esi sainaije eleki poiele. Alla Ipoie imi ele mere lekwe, sepo imi hlaleke mo.

22 Hoko kwali betaya, bei mere ite rekwa Alla Eni misete ela titinai. Po Eni nasute lekwe ktili titinaije neka. Inasuke tamata Yahudia rebe esi hlaleke loko Yesuse more. Po laleIje noa imi tamata Yahudi more. Po sepo imi hleke imi maka hlaleke hoko namake imi supu poije neka.

§ **11:8** Huk. 29:4; Yes. 29:10 * **11:10** Isi. 69:23-24

23 Sepo tamata Yahudiaru esi hleke esi
atate rebe hlaleke loko Yesuse more, na-
make Alla Itrima suikesi le Eni kbasa kena
trima suikesi.
24 Imi tamata Yahudi more saka saitune
sanai rebe tetue bei saitune aini me neu
rebe atnane more eleki tapukele kena
saitune rebe atnanele rebe umpamakele
tamata Yahudire, Israele Eni anubu. Sepo
Alla Itrima imi le imi hlaleke, hoko lesi
lekwe Itrima suike tamata Yahudiaru le esi
hlaleke loko Yesuse. Le siere saka ai sanai
bei ai aini rebe Alla Ipialaele.

Alla Ioki pusue tamata mei nusa
11:25-32

25 Kwali betaya rebe tamata Yahudi mo,
au lepa loko Alla Eni suka rebe akmenare
tamata esi rekwa more ete imi leke meije
imi rekwae mimise. Au beteke meije le
au sukare kwakwae imi mo. Alla laleIje
elere: Pamuli meije tamata Israela bokala
ulu buaisu uela. Po roma petu rebe pusue
tamata Yahudi mo rebe Alla Ikotise esi
supu hlamate peneka, pine ulu buaisu uela
moneka.
26 Tamata Israelaru esi supu hlamate, ele
mere. Meije eme Alla Eni lepate rebe lekire
be:
"Namake roma esi peture Maka Hlamate
Iluake bei ndete Sione.
Iluake kena Ipoie Yakupe eni anubuaru esi
neunaru.
27 Au talukesi elere:
namake Au ampune esi dosaru."†
28 Kwali betaya bei Yahudi mo, sepo ite lepa
loko tamata Yahudiaru esi trima Sou Mis-
ete bei Allare mo, hoko esi ono musu kai
Alla. Ele mere hoko eono untune elake ete
imi tamata Yahudi more le bei mere pine
imi supu hlamate. Po sepo ite lepa loko
tamata Yahudiaru be siere Alla Ibitikesi
hoko Eri okisi rame, le Eri nete rame loko
saisa rebe Italukele ete esi ntua menaru.
29 Le sepo Alla Ibitike sae kai Iriluke mis-
ete etei, Alla Ileuke suike saisa rebe Ionoe
mere moneka.
30 Akmenare imi lene loko Alla mo. Po
pamuli meije Alla Iaseluke Eni lale misete
ete imi, le tamata Yahudiaru esi lene lokoI
more.
31 Ele mere lekwe bei imi tamata Yahudi
more pine tamata Yahudiaru esi supu Alla
Eni misete. Esi lene loko Alla mo hoko
Iaseluke Eni lale misete ete imi tamata
Yahudi more. Kai bei imi lekwe pine Alla
Ioki tamata Yahudiaru.
32 Le Alla Isebeie pusue tamatare esi lene
lokoI mo le dosare kbasaesi. Hoko Alla
Isupu lalane kena aseluke Eni lale misete
ete pusue tamata.

Isike Alla
11:33-36

33 Alla Eni taneiaru boka titinai! Alla
Irekwa mise titinai kai Irekwa sasaisa
neka! Sae irekwa saisa rebe Iteure mo. Kai
Ikerike eliare sae inati mo.
34 Saka Alla Eni lepate rebe lekire
ebeteke elere:
"Sae irekwa Tuhane Eni maka noake mo.
Sae iahnau Tuhane mo.
35 Sae iriluke sasaisa ete Tuhane mo,
hoko ikotie leuke sasaisa beiNi mo."
36 Alla pine Itolae pusue yelu meiju. Pusulu
bei Alla kai ete Alla. Isike Alla eti pela!
Amine.

12

Hidupe rebe nkena me Alla oaI
12:1-2

1 Kwali betaya, ele mere hoko Alla
laleIje mise ete ite hoko au kotie imi
riluke nanakwalami ete Alla, imi ono
nanakwalaimu saka tanei rebe hidupe,
rebe rilukele ete Alla, mere kena Eni tanei
rebe eono laleIje ndina. Rebe au betekele
mere cara ibada rebe tinaije.
2 Imi lulu tamata mei nusa meije esi
maka noake yake. Po sebeie Alla Iono imi
maka noake ebelu, rebe mise titinai seli
imi maka noake tiare, leke imi atate emise.
Ele mere hoko imi rekwa saisa rebe Alla
Isuka rebe emise titinaije kai rebe enkena
rame. Tamata rebe ilulu Alla Eni sukare,
mere eono laleIje ndina.

Pake ktiline rebe Alla Iriluke kena tapa lomai
12:3-8

3 Kwali betaya, Alla Ibitike au kena Eni
maka ulake le Eni misete ete au. Hoko au
ahnau imi pusumi be kwakwae imi yake.
Po imi noake ruami lulu lalane tinaije lulu
ktiline rebe Alla Irilukele ete imi le imi
hlaleke lokoIje.
4 Esi contore, ite nanakwalamaru. Lelale
mei, bala mei kai bagiana maketa mei

† **11:27** Yes. 59:20-21; Yer. 31:33-34

lekwe. Kai papelake bagiana meru esi makerike tetebike.
5 Ite rebe hlaleke loko Yesuse ele mere neka. Masike ite boka po ite pusuma esa saka nanakwalare le ite esa kena Kristuse. Kai ite kerike sakesa lupe nanakwala esa po esi bagiana bokala.
6 Iteki makerike rebe Alla Irilukele ete itere tetebike. Pusue mere Alla Irilukelu ete ite lulu Eni misete ete itere. Ele mere hoko suke ite kerike mimise lulu saisa rebe ite supure. Tamata rebe Alla Ionoi kena ilepae Alla Eni lepataru, suke ilepae Alla Eni lepataru mimise lulu ktiline rebe isupure.
7 Tamata rebe Alla Ionoi kena itapa tamata makete, suke itapa tamata makete titinai. Tamata rebe Alla Ionoi kena iatetuke, suke iatetuke titinai.
8 Tamata rebe Alla Ionoi kena iahnau tamata makete, suke iahnau tamata makete titinai. Tamata rebe Alla Ionoi kena iriluke sasaisa rebe eniere ete tamata makete, suke iriluke mere kena lale misete. Tamata rebe Alla Ionoi kena iono elake ete jemate toine, suke iono elake mimise. Tamata rebe Alla Ionoi kena ioki tamata makete, suke ioki tamata makete kena lale misete.

Ono misete ete lomai 12:9-21

9 Oki lomai kena lale misete. Maka noake tiare kai atate tiare hlekele kai ono loko rebe misete.
10 Imi ono misete ete tamata makete rame kai ono lokosi saka imire kwali kai beta toi. Kai holmate tamata makete rame lesi bei imi ruami.
11 Kerike nkwakwa loko Tuhane Eni makerike. Kerike ete Tuhane kena lalemi titinai.
12 Suke imi tolae hidupe ete Tuhane kena lale ndinate. Imi tahane kena supu susate kai kotie loko Alla rame.
13 Imi tapa tamata rebe esi hlake loko Tuhane. Imi trima tamata rebe iluake bei lauke me imi lumare.
14 Sepo sesi esi teta imi, imi kotie loko Alla leke Iriluke misete etesi. Kotie loko Alla kai kutukesi yake.
15 Sie rebe lalesi ndinare, lalemi ndina kaisi kai sie rebe esi ranire imi rani kaisi.
16 Imi ono misete kai lomai. Kwakwae imi yake po imi hidupe nesa kai sie rebe esi mpe lebu bei imire. Imi noake be imi rekwa yake.
17 Sepo sesi esi ono tiae ete imi, imi leliesi kena ono tiae yake po ono misete etesi. Imi ono misete rame leke pusue tamata esi selu be imire tamata misete.
18 Imi atula titinai leke imi hidupe mise kai pusue tamata.
19 Kwali betaya rebe au oki imi! Imi lelie sie rebe esi ono tiae ete imire yake, sebeie Alla Ihukumesi. Le kena Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be, “Au leliesi. Namake Au hukumesi!”*
20 Hoko imi lulu Alla Eni lepate rebe lekire elere:
“Sepo imi musure tiai sene
hoko imi riluke manane etei.
Sepo kmalakeni
hoko riluke kwele etei.
Le imi ono ele mere
hoko eono iasomi.†
21 Imi lelie neune ete tamata makete rebe esi ono neune ete imire yake. Le sepo mo hoko imi tetu bei eni neune mere. Mise lesire, imi leliele kena ono misete. Ele mere hoko rebe misete elesi yo rebe neune etetu.

13

Lene loko elaka rebe esi pletae itere 13:1-7

1 Kwali betaya, ite pusuma lene loko latupati le esi supu latupati mere bei Alla. Ibitikesi kena esi kerike loko makerike mere.
2 Hoko sire rebe ilene loko saisa rebe latupatiaru esi teure mo, mere sakesa kai saisa rebe Alla Iteure ilene loko more neka. Kai sire rebe iono ele mere isupu hukume.
3 Le tamata rebe iono misete namake rilai le latupati mo. Batuke tamata rebe iono salare pine rilai. Sepo imi suka kena rilami le latupati mo hoko suke imi lulu saisa rebe esi teure. Sepo imi ono ele mere namake imi supu isike beisi.
4 Le latupatire Alla Eni tamata makerike rebe esi kerike loko iteki misete. Po sepo imi ono neune, hoko imi rilami lesi, le esi kbasa kena hukume imi. Siere Alla Eni tamata makerike rebe esi teu hukume bei Alla ete tamata rebe esi ono salare.

* **12:19** Huk. 31:35 † **12:20** Hna. 25:21-22

5 Hoko imi lulu saisa rebe latupatiaru esi
teure leke batuke imi supu hukume yake
po imi rekwa be imi ono ele mere nkena.
6 Ele mere hoko imi seli bea, le sie rebe
esi kerike mere Alla Eni tamata makerike.
7 Hoko riluke saisa rebe tinai ete latu-
patiru. Imi ono ele mere: imi seli pajake
ete latupatiaru lulu saisa rebe esi betekele
ete imi pende. Sie rebe esi kerike loko latu-
patiaru esi makerike suke imi holmatesi.

Ite ono misete ete lomai le lau mo Yesuse Iluake reneka
13:8-14

8 Imi utane sasaisa bei sae yake. Sepo
imi utane sae hoko selie nunu, suke imi
oki lomai rame. Le ile rebe ioki tamata
makete, mere ilulu pusue hukume rebe
Musa Ilekire peneka.
9 Le Yahudiaru esi agamare esi hukume
beteke be: “Sablia yake, bunu yake, ndea
yake, lale loko tamata makete esi tanei
yake.”* Pusue hukuma meru kai hukume
maketa lekwe esi ueije kena lepata matai
meije: “Aoki tamata makete lupe aoki ru-
amu neka.”†
10 Le sepo ite ioki tamata makete hoko
ite ono neune ete tamata mere mo, hoko
ite lulu pusue hukume rebe Musa ilekire
peneka.
11 Ite ono pusue meiju le ite rekwa saisa
rebe emise kena onoe kena petua meiju.
Ite ntulu rame yake le petu kena Tuhane
Yesuse Iluake kena Isake ite bei nusa ne-
une meije lau moneka. Bei akmena ite
hlaleke loko Tuhane menaije eti roma
petu meije takwali peneka hoko petu kena
Tuhane Yesuse Iluake lau moneka.
12 Kpeture pusure reneka kai pitare lu-
ake reneka. Bei mere hoko ite ono yelu
neuna rebe piasa ite onolu kena melene
yake, po ono yelu misete rebe piasare ono
kena pitare. Yelu miseta meru saka alata
kena lisa rebe pakele kena pitare.
13 Ite ono yelu rebe piasare ono kena
pitare. Ite ono pesta elake eti ite nseli kai
rekwa sasaisa monde yake. Sablia yake,
ono ntasite yake, teta lomai yake pise lale
loko tamata eni tanei yake.
14 Po lulu Tuhane Yesuse Kristuse Eni
atate kai saisa rebe Ionore. Ite lulu tamata
eni atate rebe ekeri ite kena ono dosare
yake, rebe lulu iteki lale tiare yake.

14

Leuke sala ete kwalimu pise betamu rebe imi hlaleke sakesare yake
14:1-12

1 Kwali betaya, sepo tamata sae rebe ih-
laleke loko Yesuse peneka pine eni maka
hlaleke ktili mosa hoko imi trimai kena
misete. Imi nasukeni le saisa rebe inoakele
yake.
2 Imi noake mina! Tamata leini rebe esi
hlaleke loko Yesuse pende esi beteke be ite
kane sasaisa neka. Po leini kokouesi sa, esi
rekwa saisa rebe Alla Isukare mosa hoko
batuke esi kane utane loini neka.
3 Tamata rebe esi kane sasaisa nere esi
sobue tamata rebe esi kane batuke utane
loine yake, kai tamata rebe esi kane batuke
utane loine esi leuke sala ete tamata rebe
esi kane sasaisa nere yake, le Alla Itrima
pususi kena Eni nanae kenasi peneka.
4 Tamata makete eni kbasa sae mo kena
teu tamata makete eni tamata makerike
be isala pise inkenare saisa mo, batuke
tamata mere eni elake neka pine iteu be
isala pise inkena. Ele mere lekwe Tuhane
Iono elake ete imi tamata rebe imi hlaleke
loko Yesuse pende. Namake Iteu be imi
ebe mere isala pibe inkena. Namake Itapa
tamata makerike mere leke saisa rebe
ionore elulu Alla Eni sukare.
5 Tamata leini esi noake elere: “Ibada
loko Tuhane kena petu meije pentine lesi
bei petu maketaru.” Yo leini esi beteke be:
“Ete Tuhane, pusue petuaru sakesa neka.”
Po tinaije sebeie sae eri lulu saisa rebe
inoake be lulu Allare enkena. Ilulu tamata
makete rebe esi umai kena ilulu esi maka
noake mo.
6 Tamata rebe esi holmate petu sae, esi
ono ele mere leke esi holmate Tuhane
kena petu mere. Tamata rebe esi kane sa-
saisa nere, esi ono ele mere kena holmate
Tuhane le esi kotie trima kasi bei Alla le
manana meru. Sakesa kai tamata rebe esi
kane batuke utane loine neka, esi holmate
Tuhane neka le esi kotie trima kasi bei Alla.
7 Ite ono ele mere le sae ihidupe lulu ruai
erini sukare mo kai sae imatare lulu ruai
eni sukare mo.

* **13:9** Sir. 20:13-15; Huk. 5:17-19,21 † **13:9** Im. 19:18

8 Ite hidupe kai matare, pusue meru lulu
Tuhane Eni suka hoko itere Tuhane Enie.
Hidupe pise matare sakesa neka, pusure
Tuhane Enie.
9 Ele mere hoko Kristuse Imata peneka
po Ikwana suike leke Iono Tuhane ete
tamata kwanale kai tamata rebe esi mata
pende.
10 Hoko kwali betaya, imi leuke sala ete
kwali betaya rebe esi hlaleke sakesa kai
imire yake, kai sobuesi yake. Le suke ite
pusuma keu loko Alla kena Iteu pakala ete
ite.
11 Ele mere le kena Alla Eni lepate rebe
lekire eombe:
“Tuhane Ibeteke be,
‘Imi lene mimise!
Namake pusue tamata esi tatu lokoKu
kai suke pususi naku be Aure Alla.’ ”*
12 Hoko raka ite lalemaru mimise bei saisa
rebe ite onore, le namake sebeie sae eri
kele lele ete Alla.

Keri kwalimu kai betamu rebe imi hlaleke sakesare lulu lalane tiare yake
14:13-23

13 Ele mere hoko leuke sala ete lomai
yake. Po imi raka leke saisa rebe imi onore,
eono imi kwali betaya rebe esi hlaleke
sakesa kai imire esi ono dosa yake.
14 Kwali betaya, au kai Tuhane Yesuse
esa peneka hoko au hlaleke titinai be Alla
Ilake sasaisa mo kena kanele. Po sepo
sae inoake be manane mere Alla Ilake
be kanele mo po ikanele, hoko iono dosa
peneka.
15 Sepo imi kane manane oani sae pine
kwalimi pise betami rebe imi hlaleke sake-
sare esi selu, eleki eono lalesi kera, le esi
noake be kane manane mere dosa, hoko
lalemi noasi mo. Le Yesuse Kristuse Imata
etesi peneka hoko imi kanele me oasi yake
le namake ekerisi loko lalane tiae.
16 Ele mere hoko sepo saisa rebe imi
onore sala mo po eono imi kwali be-
taya rebe imi maka hlaleke sakesare, esi
hlaleke kokouesi hoko mise lesire imi ono
mere yake. Leke tamata esi leuke sala ete
imi le saisa rebe imi onoe mere yake.
17 Le sepo Alla Ikbasa saka kamale kena
iteki hidupe hoko Isukare ite ono nkenale.
Kai leke ite ono misete kai lomai kai ite
lalemaru ndina le Alla Eni Rore Ikbasae
itere. Kai saisa rebe kanele kai kinure
epentine mo.
18 Tamata rebe ikerike ete Kristuse iono
ele mere, hoko iono Alla laleIje ndina kai
tamata makete esi holmatei.
19 Ele mere hoko ite atula leke iteki
hidupe esa kai ite aktilie lomai leke iteki
maka hlaleke ektili,
20 kai yapine bei manane eono imi atia
saisa rebe Alla Ionoe me tamata rebe ih-
laleke loko Yesuse pende laleije. Tinai,
pusue manane, Alla Ilake lele mo. Po sepo
imi kane sasaisa pine eono tamata makete
esi kanele eleki esi noake be esi ono dosa,
hoko mere imi sala.
21 Mise lesire, ite kane aklaline yake kai
kinu yelu rebe uono nselire yake pise ono
saisa lekwe rebe eono imi kwali betaya
rebe esi hlaleke sakesa kai imire esi supu
dosare yake.
22 Hoko kwali betaya, sepo imi noake
imi atate mise, hoko mere neka. Rebe
pentine, Alla Irekwa imi laleimu. Tamata
rebe iblake sala kena saisa rebe ionore mo,
tamata mere laleije ndina.
23 Po tamata rebe kokoueni kena kane
sasaisa pine ikanele, hoko isupu dosa le
saisa rebe ionoe mere elulu eni maka
hlaleke mo. Kai saisa rebe ionore elulu eni
maka hlaleke loko Tuhane mo hoko mere
iono dosa.

15

Suke ono tamata maketa rebe imi hlaleke sakesare laleije ndina, batuke noake ruami yake
15:1-6

1 Kwali betaya, itea rebe iteki maka
hlaleke ktilire, ite leuke sala ete tamata
rebe esi lake manane kai kinure yake le esi
maka hlaleke ktili mosa. Po tahane beise
lokosi neka. Ite lulu saisa rebe ite ruama
noakele yake le namake mere batuke eono
ite ruama lalema ndina.
2 Po esi misete ite ono iteki kwali betaya
lalesi ndina kena esi misete leke esi maka
hlaleke etapa ktili.
3 Le Kristuse lekwe Inoake ruaI mo.
Kena Alla Eni lepate rebe lekire Yesuse
Ibeteke loko Alla be: “Pusue lepata tiae ete
Alere etetu kena Au.”*

* **14:11** Yes. 45:23 * **15:3** Isi. 69:10

4 Pusue yelu rebe lekie me Alla Eni lepate
rebe lekire eatetuke ite leke ite tahane lale
kai iteki maka hlaleke etapa ktili, hoko
batuke ite hlaleke loko Alla be saisa rebe
Italuke pende, namake Ionoe.
5 Alla Iono ite lalemaru ktili leke ite
tahane lale kai iteki maka hlaleke etapa
ktili. Ami kotie beiNi leke Itapa imi leke
imi rekwa bei hidupe esa kai lomai lulu
Kristuse Yesuse Eni sukare,
6 leke lalemi esa kena isike Alla, Tuhane
Yesuse Kristuse AmaIje.

Tamata Yahudi kai tamata Yahudi more trima lomai
kena misete lupe Kristuse Itrima ite pusumare.
15:7-13

7 Kwali betaya, ele mere hoko imi trima
lomai kena misete lupe Kristuse lekwe
Itrima imire, leke eono imi isike Alla.
8 Le nete, Kristuse Ilayani tamata Yahu-
diaru peneka kena Iaseluke be Alla Italuke
misete ete iteki ntuana menaru Ionolu
peneka.
9 Kristuse Iono tamata Yahudi more esi
isike Alla lekwe le Iaseluke Eni lale misete
etesi. Saka akmena Dauta Eni lepate kena
Alla Eni lepate rebe lekire elere:
"Alla! Ele mere hoko kena au me kai
bangsa makete
rebe Yahudi more au isike Amu nane,
kai menani isike Tuhane leke esi
lenele."†
10 Kai me Alla Eni lepate rebe lekire
ebeteke lekwe be:
"Imi tamata Yahudi more
lalemi ndina sakesa kai Alla Eni
tamataru.
Tamata Yahudiaru, Alla Eni tamata."‡
11 Kai me leki elere lekwe:
"Pusue imi tamata Yahudi more,
pusumi isike kai holmate Tuhane!"§
12 Kai nabi Yesaya ibeteke be:
"Bei Isai eni anubuaru
tatike pine sae Iluake
kena pletae pusue bangsa
rebe tamata Yahudi more.
Namake esi tolae esi hidupe pusue eteI."*
13 Kwali betaya, Allare iteki maka
hlaleke titinai, hoko au kotie beiNi leke
Iono imi rebe hlaleke rame lokoIje lalemi
ndina rame kai lalemi ndene kena namake
Alla Eni Rore kbasae lalemi, leke imi maka
hlaleke loko Allare etapa ktili rame.

Pauluse ilepa loko eni makerike
15:14-21

14 Kwali betaya, au rekwa imi ono saisa
rebe misete rame. Imi rekwa saisa rebe
Alla Isukare hoko imi atetuke lomai.
15 Masike ele mere po kena sulate meije,
au nehe kena beteke oani esa lua leke au
ono imi nete suike. Au beteke meru le
bei Alla Eni misete hoko Iriluke makerike
meije ete au.
16 Iono au kena layani Kristuse Yesuse
Eni makerike ete tamata Yahudi more.
Kai au ono saka imame rebe ibeteke Sou
Misete bei Allare etesi, leke bei esi maka
hlaleke mere, au onosi saka tanei rebe
rilukele ete Alla, rebe Isukae kai rebe ruaI
eriNie le Alla Eni Rore Ibitikesi eteI.
17 Ele mere le au esa kai Kristuse Yesuse
peneka hoko laleku ndina le auku mak-
erike ete Alla meije.
18 Batuke Au nehe kena lepa loko saisa
rebe Kristuse Iono peneka, kena Ipake
auku lepataru kai auku makerike eti eono
tamata Yahudi more esi lene loko Alla.
19 Bei Alla Eni Rore Eni kbasare hoko au
ono tanda herane rebe easeluke Tuhane
Eni kbasare. Sou Misete bei Kristuse au
betekele ete tamata mpai kota Yerusaleme
peneka eti roma tamata ndi otoi Ilirikume.
Auku makerike ete mere pela peneka.
20 Laleku kena lepae Sou Misete bei Alla
kena otoi rebe tamata esi lene kena Yesuse
mosare. Le au suka mo be mere saka
au eleke luma kena pandasi rebe tamata
makete ionore.
21 Po au ono saka Alla Eni lepate rebe
lekire ebeteke be:
"Tamata rebe esi lene sou bei Alla mosare,
namake esi nati kai esi rekwa be Allare
sia."†

Pauluse lalei kena ikeri tanei ete tamata Yahudi
me Yerusaleme eleki ikeu lori kota Roma
15:22-33

22 Au keu loko imi mosa, le au keu lepae
Sou Misete bei Alla kena otoi rebe tamata
esi lene mosare mina.
23 Po kena meije auku makerike me ootoi
meru pela peneka. Kai laleku kena keu
loko imire musune kena musune peneka.

† **15:9** 2Sam. 22:50; Isi. 18:50 ‡ **15:10** Huk. 32:43 § **15:11** Isi. 117:1 * **15:12** Yes. 11:10 † **15:21** Yes. 52:15

24 Po namake au keu lori Spanyole, au sili
loko imi me imi kotare leke laleku ndina
kai imi totonai mina. Eleki imi tapa au leke
au keu siba lori Spanyole.
25 Po meije au keu lopai kota Yerusaleme
kena au keri taneia ete Alla Eni tamataru.
26 Le jemate toini mpai otoi Makedo-
nia kai mei otoi Akayare esi suka kena
riluke tanei ete tamata Yahudi rebe susata
mpai kota Yerusaleme rebe esi ono Alla Eni
tamata pende.
27 Esi ono mere esi suka titinai. Tinai
suke esi tapa kwali betaya rebe susata
mpai Yerusaleme le bei tamata Yahudiaru
pine tamata rebe Yahudi more esi supu
misete bei Alla. Hoko tamata Yahudi more
suke esi tapa tamata Yahudiaru kena tanei.
28 Sepo auku makerike meije pela
peneka kai taneia rebe lupukelu pende,
au rilukelelu ete kwali betaya mpai
Yerusaleme peneka hoko au keu lolete
Spanyole, au keue imi kotare.
29 Sepo au luake loko imi hoko tinai au
keri misete bei Kristuse ete imi.
30 Kwali betaya, iteki Tuhane Yesuse
Kristuse Enie kena ite kai Alla Eni Rore
Itapa ite leke ite oki lomai. Hoko au kotie
bei imi leke imi kotie loko Alla rame ete au
kai auku makerike.
31 Kotie loko Alla leke me Yudeare sie
rebe esi rekwa Alla more esi ono susate ete
au yake. Kai kotie leke au keri tanei lope
Yerusaleme ete Alla Eni tamataru esi ranae
kena lale misete.
32 Ele mere hoko sepo Alla Isuka hoko au
luake loko imi kena misete. Kai au blake
lalekue ndina kai blake maukeku sakesa
kai imi.
33 Alla maka ono laleu ndinare Iraka imi
pusumi noma! Amine.

16

Pauluse ibeteke holmate ete pusue eni kwali betayaru
16:1-16

1 Kawali betaya, meije au beteke ite
betama Febe eni sifate misete ete imire.
Ilayani jemate toini rebe esi ndi kota
Kengkreare peneka.
2 Au kotie imi li lokoi kena misete lupe
imi ono loko Tuhane Eni tamata. Imi ono
ele mere le tamata rebe esi hlaleke loko
Allare suke esi ono loko lomai ele mere.
Sepo esi koti tapa bei imi hoko imi tapasi
le esi tapa tamata bokala peneka kai au
lekwe.*
3 Imi beteke auku holmate ete Priskila
kai Akwila, auku ebea rebe esi kerike ete
Kristuse Yesuse sakesa kai aure.
4 Mahake esi mata peneka le esi ono
kena tapa au. Au kotie trima kasi boka
beisi neka. Batuke au ruaku mo po pusue
jemate toini rebe tamata Yahudi more esi
kotie trima kasi beise neka.
5 Beteke auku holmate ete jemata toini
rebe esi lupu me esi lumare.

Holmate ete Epenetuse rebe au okine.
Ile tamata bei otoi Asia rebe ihlaleke loko
Kristuse akmena.
6 Beteke auku holmate ete Maria lekwe.
Ikerike ktili ete imi peneka.
7 Beteke auku holmate ete Andronikuse
kai Yuniase. Luaise tamata Yahudi lupe
aure neka kai luasi kusu bui sakesa kai
au peneka. Kena au hlaleke loko Kris-
tuse mosare esi hlaleke akmena peneka.
Tuhane Eni maka ulakaru esi holmate lu-
asi.
8 Holmate ete Ampliatuse, rebe au okine
le iesa kai Tuhane lupe aure peneka.
9 Beteke auku holmate ete Urbanuse,
iteki ebe rebe ikerike ete Kristuse lupe
itere neka. Kai holmate ete Stakise rebe au
okine.
10 Beteke auku holmate ete Apelese.
Isupu susate kai matakweli kena ihlaleke
loko Kristuse po Ihlaleke rame. Holmate
ete tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse me
Aristobuluse eni lumare lekwe.
11 Beteke auku holmate ete Herodione.
Ile bangsa esa kai aure neka. Kai holmate
ete kwali betaya rebe esi hlaleke sakesa kai
ite, rebe esi me Narkisuse eni lumare.
12 Beteke auku holmate ete iteki beta
Trifena kai Trifosa rebe esi kerike ktili ete
Tuhane, kai holmate ete iteki beta Persise
rebe au okini. Ikerike ktili ete Tuhane
neka.
13 Beteke auku holmate ete Rupuse kai
inai luasi. Inaije lupe auruku inakue neka.
Tamata esi lepae Rupuse eni nane etia
neka le ikerike titinai loko Tuhane Eni
makerike.
14 Beteke auku holmate ete Asinkrituse,
Plegone, Hermese, Patrobase, Hermase

* **16:2** Febe meije pine ikeri Pauluse eni sulate ete jemate toini me Romare. Kai jemate toini esi renai mosa.

kai pusue kwali betaya rebe ite hlaleke sakesa rebe esi me kaise.
15 Beteke auku holmate ete Pilologuse, kai Yulia, kai ete Nereuse kai betai, kai ete Olimpase kai ete pusue tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane rebe esi me kaise.
16 Suke imi beteke hlamate ete lomai lulu cara tinai rebe tamata maka hlaleke loko Tuhane esi onore. Pusue Kristuse eni jemataru esi natue holmate ete kwali betaya imi.

Hnaune pamuli
16:17-24

17 Kwali betaya imi, au kotie bei imi titinai be imi keta bei tamata rebe esi ono imi rebe hlaleke loko Tuhane imi tebi lomai, kai esi ono kokoue imi, le esi atetuke saisa rebe tebikele bei Alla Eni lepate rebe imi rekwa pende. Imi heti bei tamata meru.
18 Le tamata rebe esi ono ele mere esi kerike ete Kristuse, iteki Tuhane mo po kena esi ono lalesi ndina. Esi lepa mise titinai kena umauke tamata rebe esi rekwa sasaisa more.
19 Po kwali betaya, pusue tamata esi rekwa peneka be imi lulu Sou Misete bei Allare mise titinai. Hoko laleku endina titinai le imi atate mere. Po au kotie leke imi rekwa mimise leke imi ono yelu rebe miseta, yo yelu rebe neunaru onolu yake.
20 Alla maka ono tamata laleije ndenere, namake lau moneka Inabu ro tiaru esi elake.
Au kotie iteki Tuhane, Yesuse Iriluke misete ete imi ete mere.
21 Auku ebe Timotiuse inatue holmate ete imi lekwe. Kai holmate bei Lukiuse, Yasone kai Sosipatere. Siere bangsa esa kai aure neka.
22 Au Tertiuse, au leki Pauluse eni lepataru kena sulate meije. Au beteke holmate kena Tuhane ete imi.
23 Gayuse lekwe ibeteke holmate ete imi. Au Pauluse, au rue mei eni lumare kai iteki ebea rebe esi hlaleke loko Tuhane, ami ono ibada mei eni lumare lekwe.
Erastuse, kotare esi maka raka kepene ibeteke holmate ete imi lekwe. Kai iteki kwali Kwartuse ibeteke holmate lekwe.
24 [Ami kotie namake Iteki Tuhane Yesuse Kristuse Iriluke misete ete imi pusumi ete mere. Amine.]

Isike Alla rame
16:25-27

25 Kwali betaya, ite isike Alla rebe Ikbasa kena ono imi hlaleke ktili le imi lulu Sou Misete bei Alla kena Yesuse Kristuse rebe au betekele ete pusue tamatare. Sou Misete mere ebeteke saisa rebe Alla laleI kena Ionore. Bei akmena titinai sa, sae irekwa mosa,
26 po pamuli meije Ibeteke peneka. Alla rebe Eni kbasa eti pelare Iono eti nabiaru esi beteke Sou Misete meije me esi bukuaru, eleki pamuli meije Iulake ami kena lepae etika-etika neka, leke pusue tamata mei nusare esi rekwae leke esi supu lalane kena hlaleke loko Alla kai lene lokoI.
27 HolmateI rame. Ile, Alla. Ile rebe rekwa titinai.
Mai ite isikeNi eti pela baue saisa rebe Yesuse Kristuse Ionore! Amine.
Amiki hlamate ete imi. *Pauluse*

Pauluse Eni Sulate Nomore Esa ete Jemate Toini me Kota Korintuse

Lepate Menai

Kena akmenare kota Korintuse, kota elake me otoi Akaya. Tamata me kota Korintuse, bokala esi rekwa Tuhane mosa. Esi tatu loko tuhane tinai mo kai esi ono nenuna bokala.

Tamata rebe ilepae Sou Misete memenai ete tamata Korintuse, mere Pauluse. Bei ilepae Sou Misete, tamata ilaru esi hlaleke loko Tuhane Yesuse (Ula. 18:1-11). Kena Pauluse ikeu bei kota Korintuse mere, Apolose iluake. Ile, tamata rebe esi hlaleke loko Kristuse esi kamale rebe ilepa rekwa titinai (Ula. 18:24-19:1). Apolose, kuru rebe iatetuke sibae Pauluse eni makerike (1Kor. 3:6).

Bulana ilaru ulia bei mere, jemate toini me kota Korintuse, esi leki sulate ete Pauluse. Ele mere eti Pauluse ileki sulate meije: iralake saisa rebe esi tneulu kena esi sulate eteije.

Pauluse ianetesi le yelu rebe esi onolu mise mo, esi tebi lomai, leini esi suka Pauluse moneka le esi suka Apolose pise elaka makete lekwe (1:10-12; 3:1-6). Iralake esi tneui loko maka kaije. Kena esi sulate lokoije, esi tneu be: Sepo sae isuka kena ikai mo hoko mere mise o? Tamata rebe hlaleke loko Krituse pende ihleke eni bina pise eni mokwai rebe ihlaleke mosare yelo? Hleke mokwaije yelo? Pusue meiju Pauluse ilepaelu kena pasale iture.

Iralake esi tneu be: Tamata rebe hlaleke loko Kristuse pende kane aklaline rebe rilukele ete tuhane tinaije yele pibe mo? Ianetesi le leini esi kwakwaesi kena esi pake kbasa rebe esi supu bei Ro Misete. Kena sulate meije yelu bokala rebe ianetesi lokolu kai iatetukelu etesi.

Isi

1. Lepate menai kai hlamate (1:1-9)
2. Pauluse ianete jemate toini me Korintuse le esi rare kai lomai kai esi ono neune (1:10–6:20)
3. Iatetuke loko maka kai lomaije (pasale 7)
4. Hnaune loko manane rebe rilukele ete tuhane tinai more (8:1–11:1)
5. Hnaune loko binaru esi sou ulusi kena ibadare (11:2-16)
6. Hnaune loko kane sakesa kena Tuhane Eni mejare kena nete loko Yesuse Imatare (11:17-34)
7. Hnaune loko kbasa rebe supu bei Ro Misete (pasale 12–14)
8. Hnaune loko kwana suike (pasale 15)
9. Hnaune loko riluke kepene kena natue ete tamata susate me otoi Yudeare (16:1-4)
10. Hnaune pamuli kai hlamate (16:5-24)

Hlamate 1:1-3

1-3 Kwali betaya, Alla Eni jemate toini me kota Korintuse! Alla Ikoti imi peneka kena Eni tamata rebe eni dosa sae mo le imi kai Kristuse Yesuse esa peneka. Kai tamata etia neka rebe esi hlaleke loko Yesuse Kristuse pende ele mere neka. Ilere, ite pusumaki Tuhane kenaI.

Au, Pauluse kai iteki kwali Sostenese, ami kotie loko Alla be, “Alla Amate kai Tuhane Yesuse Kristuse, riluke misete etesi kai ono lalesi ndene noma.”

Auku hake kena leki sulate meije ete imi le au meije Kristuse Yesuse Eni maka ulake. Alla ruaI pine Ibitike au lulu ruaI Eni sukare.

Alla Iriluke kbasa ete itere baue Yesuse Kristuse 1:4-9

4 Kwali betaya! Au kotie trima kasi boka bei Alla rebe au tatu lokoI ramere le bei Eni misete hoko imi supu ktiline beini baue Kristuse Yesuse.

5 Au kotie trima kasi boka bei Tuhane le imi kai Yesuse Kristuse esa peneka, hoko Ikbasae imi hidupe peneka leke kena sasaisa neka imi rekwa bei lepa loko Tuhane Eni lepataru kai imi rekwa mise titinai kena sasaisa neka.

6 Bei ktiline rebe imi supure, hoko ami lepa loko Yesuse Kristuse ete imire, imi rekwa be mere tinai.

7 Imi supu ktiline rebe Tuhane Ionoe ete imire peneka, hoko kena meije imi tatike iteki Tuhane Yesuse Kristuse Iluake suike ramere, imi pake imi ktiline mere rame.

8 Namake Tuhane Yesuse Kristuse ruaI pine Iono lalemi ktili leke roma petu Iluake

suike, Itutuke imi loko imi dosaru moneka le imi sala sae moneka.
9 Namake Alla Iono imi ktili le rebe Italuke Inete loko rame. Alla mere pine Ikoti ite kena ite esa kai Eni Nanae Yesuse Kristuse, Iteki Tuhane.

Jemata toini me kota Korintuse esi teu lomai
1:10-17

10 Kwali betaya, au kotie bei imi titinai kena iteki Tuhane Yesuse Kristuse Eni nane leke imi lulu saisa rebe tatike pine au beteke ete imi. Imi nasuke lomai yake leke imi tebi lomai yake. Au sukare imi lalemi esa.
11 Kwali betaya, au beteke ele mere le Kloe eni tamataru esi nanu imi ete au peneka be imi nasuke lomai.
12 Esi beteke ete au be bei imire leini esi beteke be esi lulu Pauluse. Leini esi beteke be esi lulu Apolose. Leini lekwe esi beteke be esi lulu Petruse*. Yo leini makete esi beteke be esi lulu Kristuse.
13 Yesuse Kristuse nanakwalaIje esa, mere itea rebe hlaleke lokoIje. Kai nanakwala mere larake mo. Au Pauluse, au mata ete imi ndete ai tutini mo, kai baptise imire kena imi lulu au mo.
14 Au kotie trima kasi bei Alla le au baptise sae bei imi mo batuke au baptise Krispuse kai Gayuse luasi neka.
15 Yapine sae ibeteke be au baptiseni leke ilulu au.
16 O, yele! Au nete be Stepanuse kai eni luma toine lekwe au baptisesi. Po makete bei sie meru au nete be au baptise sae makete moneka.
17 Le Kristuse Iulake aure kena baptise tamata mo po kena lepae Sou Misete etia neka. Kai suke au lepae Sou Misete mere lulu auku maka rekwa mise titinaije yake, leke Kristuse Imata kena ai tutine esi kbasare esi guna.

Tamata bokala esi supu hlamate peneka le esi lene Sou Misete kena Yesuse Imata kena ai tutine
1:18-25

18 Tamata rebe tatike pine esi supu poie kena otoi susate titinaije, esi beteke be pusue rebe ite alenake loko Kristuse Imata kena ai tutine, mere alena boroke. Po ete itere, Kristuse Imatare etiluke Tuhane Eni kbasa kena Ihlamate ite bei iteki nsalalaru.
19 Le sakesa kai Alla Eni lepate rebe nabi Yesaya ileki be:

“Pusue yelu rebe tamata maka rekwaru esi natire,
namake Au atia pusulu.
Tamata rebe esi rekware,
Au trima esi maka rekwa mere mo.”†

20 Hoko tamata rebe esi noake mise kai rekwa mise, tamata rebe esi rekwa bei atetuke agamare esi aturane kai tamata rebe esi rekwa kena lepa le pakalare, pamuli meije Alla Iaseluke peneka be esi maka rekwa mere esi guna sasaisa moneka.
21 Tuhane Iono mere lulu Eni lale misete. Tuhane Inoake leke masike tamata esi rekwa titinai po mere ekerisi loko Tuhane mo. Po Ibeteke sou kena Yesuse Eni matale rebe ami beteke meije, pake kena hlamate tamata rebe ihlaleke, po tamata mei nusa meije esi beteke be sou mere esi guna sasaisa mo.
22 Tamata Yahudiaru esi kotie leke esi selu tanda herane pine esi persaye. Tamata Yunaniaru esi nikwa kena rekwa titinai leke esi persaye.
23 Po ami alenake Kristuse rebe Imata kena ai tutine leke Ihlamate ite. Sou mere eono tamata Yahudiaru laleisu kera kai tamata rebe Yahudi more esi beteke be mere nloene.
24 Po ete tamata Yahudi pise tamata Yahudi mo rebe Alla Ikotisi peneka leke esi hlaleke lokoIje, Tuhane Iaseluke Eni kbasare kai Eni maka rekwa mise titinaije etesi peneka baue Iriluke Yesuse Kristuse kena Ihlamateise.
25 Le saisa rebe Alla Ionoe lulu ruaI Eni sukare, tamata esi noakele mere boroke. Po Tuhane Iono mere lulu Irekwa mise titinaije rebe elesi bei tamata inoakele. Saisa rebe Alla Ionoe kena Yesuse Imatare, tamata esi noake be ektili mo. Po saisa rebe Ionoe mere ekbasa lesi bei tamata eni ktiline.

Sepo Alla Ikoti ite kena ono eni nanae, Ililake tamata elake mo
1:26-31

26 Kwali betaya, imi nete loko imi keadane kena Alla Ikoti imire elia. Imi rebe persaye, batuke esa lua pine esi

* **1:12** Kena Sou Yunanire leki Petruse mo po leki Kepase
† **1:19** Yes. 29:14

rekwa lulu tamata inoake, pise tamata rebe ikbasa, pise tamata elake.
27 Po tinaije, Alla Ibitike tamata rebe tamata esi beteke be tamata boroke leke ono asomie tamata maka rekware. Kai Alla Ibitike tamata rebe tamata esi sobueise leke ono asomie tamata rebe holmateise.
28 Alla Ibitike tamata makerike kai sae neka rebe tamata esi aninikeise, rebe tamata esi noake be esi ono untune sasaisa more kena Eni tamata leke sirike tamata elakaru esi kwakwalaru.
29 Alla Iono ele mere leke tamata sae kwakwaeni me Alla oaI mo.
30 Alla ruaI pine Iono imi esa kai Kristuse Yesuse. Kai sepo ite esa kai Yesuse Kristuse rebe Imata kena ai tutine ete itere, ite rekwa Alla Eni rencana rebe mise titinai ete ite baue Yesuse Kristuse Imatare. Le bei Yesuse Ionoe mere, ite ono misete suike kai Alla. Kai Iono ite kena Eni tamata rebe Ibitike ite kena tie ite bei iteki dosaru.
31 Hoko kwali betaya, lupe me Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be:

“Nikwa leke ruami nane supu isike yake,
po nikwa leke Tuhane Eni nane supu isike
le saisa rebe Ionore.”‡

2

Pauluse ilepae Alla Eni lepate kena Kristuse Imatare lulu tamata eni maka noake mo 2:1-5

1 Kwali betaya, kena au luake loko imire au beteke Alla Eni rencana rebe tamata sae irekwa mosare ete imire, au pake saisa rebe tamata mei nusa meije esi noakele mo pise au lepa ete imire au pake lepata rebe imi susa natire mo po lepate piasa rebe imi natire.
2 Le laleku esa peneka be au rue kai imire au lepae saisa makete mo batuke lepae Yesuse Kristuse. Lepa loko Imata kena ai tutine.
3 Kena au rue kai imire, kwakwae au kena aseluke be au rekwa mo, po au lepare mise mosa kai rilaku lekwe eti rareleku.
4 Lepata rebe au betekelu ete imire, au lepa kena rana lalemi lulu tamata irekwa mise titinaije mo, po au lepa loko Alla Eni lepataru, Ro Misete pine Ikbasae tamata rebe esi lene auku lepataru laleisu.
5 Au ono pusue meru leke imi hlaleke loko Kristuse bei saisa rebe tamata irekwa mise titinaije mo po mere bei Alla Eni kbasare.

Alla Irencana lulu Irekwa mise titinaije leke Yesuse Imata le iteki dosaru 2:6-16

6 Po sepo ami lepa loko Alla Eni lepataru ete tamata rebe esi hlaleke titinaije, ami lepare rekwa mise titinai. Po ami noake lulu tamata mei nusa meije esi maka noake mo pise elaka rebe tatike pine esi matare esi maka noake mo.
7 Po ami noake kai ami lepae Alla Irekwa mise titinaije rebe bei akmena sae irekwa mosare. Bei Alla Eni maka rekwa mise titinaije, Iteu lepate peneka bei kena Itolae nusa meije mosa, leke bei saisa rebe Yesuse Kristuse Ionore, Alla Iriluke misete rebe misete titinaije ete ite.
8 Tamata rebe esi kbasa mei nusa meije esi rekwa Alla Eni rencana kena Yesuse Kristuse mo. Le sepo esi rekwa hoko esi paku Tuhane rebe isikeIne kena ai tutine mo.
9 Esi rekwa meru more, mere lulu Alla Eni lepate rebe lekire be:

“Saisa rebe tamata esi selu mosa,
esi lene mosa kai esi noake mosare,
Alla Iaknekae ete tamata rebe esi okiNe.”*

10 Tamata esi rekwa Alla Eni rencana kena Tuhane Yesuse Kristuse ete itere mosa, po Ro Misete Ibeteke Eni rencana mere ete ite peneka. Le Ro Misete Irekwa pusue yelu kai yelu rebe kbuni me Alla laleIje lekwe.
11 Le rebe rekwa tamata laleije batuke tamata mere ruai neka. Sakesa neka Alla Eni Rore ruaI pine Irekwa Alla laleIje.
12 Ite lekwe lulu tamata mei nusa meije esi noakele mo po Alla Eni Rore Ikbasae ite leke ite rekwa pusue yelu misete rebe Irilukelu ete itere.
13 Hoko ite beteke saisa rebe Alla Irilukele ete itere, ite lulu saisa rebe tamata irekware mo po ite pake lepata rebe Alla Eni Rore Iatetukele ete itere leke ite lepa loko Alla ete tamata rebe Ro Misete Ikbasaine.

‡ **1:31** Yer. 9:24 * **2:9** Yes. 64:4

14 Po tamata rebe Alla Eni Rore Ikbasaine more itrima saisa rebe Alla Eni Rore Ibetekele mo. Le inati mo hoko inoake mere esi guna sae mo. Le batuke tamata rebe Alla Eni Rore kbasaine pine inati lepata meru.
15 Tamata rebe Alla Eni Rore Ikbasaine inati pusue mere po tamata rebe Alla Eni Rore Ikbasaeni more inati tamata rebe Alla Eni Rore kbasaine ionore mo.
16 Le mere betekele me Alla Eni lepate rebe lekire be:
“Tamata irekwa Tuhane laleIje mo
hoko sae iahnauI mo.”†
Po ite rebe Eni Ro Misete Ikbasae itere, ite rekwa saisa rebe me Yesuse Kristuse laleIje.

3

Isike tamata rebe esi kerike Alla Eni makerike yake, yapine jemate toini esi lara lomai 3:1-23

1 Kwali betaya, kena au me kai imire, au lepa ete imire lupe au lepa ete tamata rebe Alla Eni Rore Ikbasaise mo. Po au lepa loko imire, au pake lepate rebe imi natie nunure saka inate sae ilepa loko eni nanae rebe eku rueleije sare.
2 Akmenare au atetuke imire saka au ala imire, au riluke manane rebe imi kane tekwa pende. Ele mere hoko imi nati hnaune ete tamata rebe Ro Misete Ikbasaise mo rebe imi leneule. Meije lekwe imi nati meru mosa.
3 Le imi atate mei nusa meije, imi hleke mosa. Au lepa ele mere le sepo lalemi tia kai teta lomai, mere easeluke be imi lulu tamata eni sukare lupe tamata rebe esi rekwa Alla more.
4 Le sepo sae ibeteke be, batuke lulu Pauluse neka yo leini esi beteke batuke lulu Apolose neka, hoko atate ele mere easeluke be imi hleke imi atate mei nusa meije mosa.
5 Tinaije, Apolose mere sire? Kai au Pauluse meije sire? Amire batuke Alla Eni tamata makerike, rebe tapa imi kena imi hlaleke loko Kristuse. Batuke ami lulu amiki makerike rebe Alla Iulake ami kerikele.
6 Kena Alla Eni makerike, au lepae Yesuse Kristuse Eni lepataru saka tamata maka andinu, iatnane kena eni ndinure. Apolose iatetuke imi saka tamata rebe irana kwele kena isoba ndinu mere. Po Alla ruaI pine Ikbasae lalemi saka Iono tnanela kena ndinure kusure.
7 Hoko rebe atnane pise sobare mere pentine mo, po rebe pentine Alla rebe Iono tnanele kusure.
8 Tamata rebe iatnane bibite kai rebe isobare sae ilesi bei sae mo. Alla Iriluke hadia etesi lulu sae erini makerike.
9 Ami kerike sakesa ete Alla kena Eni makerike, yo imire lupe ndinu rebe Alla Ikerikele. Kai imire lupe Alla Eni Luma lekwe. Imire Alla rauI Enie.

10 Alla Iono au rekwa meije, aure lupe tamata ikerike luma, au tolae pandasi kai tamata makete ieleke luma kena pandasi mere. Papela tamatare suke iselu mimise be eleke luma kena pandasi mere emise.
11 Le Alla ruaI Itolae Yesuse Kristuse lupe pandasi kena luma mere po tamata makete mo.
12 Tamata rebe esi luake kena atetuke imire lupe tamata rebe esi eleke luma kena pandasi mere. Leini esi pake mase, leini esi pake perake kai leini esi pake batu rebe esi belini elake mere batu permata po leini lekwe esi pake ai, tapuane nsekile kai ala batai.
13 Papelake tamata eni makerike tatike esi hasile kuru pise more ite selue kena Kristuse Iluake suike. Le petu mere papelake tamata eni makerike teheke kena auwere be kuru pibe mo leke supu selue mise me tamata oasi.
14 Sepo auwere kotu sire eni luma rebe eleke kena pandasi mere mo, hoko ile mere isupu hadia.
15 Po sepo sae eni makerike kotue hoko isupu hadia ndete surga mo. Ile mere isupu hlamate po saisa rebe ionore tinai mo eono eti supu hlamate lupe ibala kena auwe rebe mahake kotuije.
16 Imi saka Tuhane Eni Luma kai Eni Rore Ikbasae imire, imi rekwa moyo?
17 Sepo sae iatetuke mise mo kena iatia Tuhane Eni Lumare hoko namake Tuhane Iono tamata mere isilaka lekwe. Imire

† **2:16** Yes. 40:13

saka Tuhane Eni Luma rebe ruaI lilakele leke imi dosa kai salare sae moneka.*
18 Sae kuesa bei imi ilemake ruai yake le isike ruai le inoake be irekwa loko yelu mei nusa meije. Po misete tamata mei nuse meije esi noake be irekwa loko yelu mei nusa meiju mo, leke lulu Tuhane, tamata mere irekwa.
19 Le lulu Tuhane, saisa rebe tamata esi noakele kai esi rekware mere boro rebe namake eono esi guna sasaisa mo. Lupe Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be:

> "Tamata rebe irekwa loko nusa meije mise titinaije namake Tuhane Iono eni guna sasaisa moneka sepo iisike ruai loko eni maka rekwa mere. Namake mere sakesa kai tamata mere ilo ruai."†

20 Kena Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke lekwe be:

> "Tuhane Irekwa tamata rebe irekwa mei nusa meije, mere pususi maka noake boroke rebe esi guna sae mo."‡

21 Ele mere hoko imi beteke be elake sae ilesi bei sae yake, eti imi larake lomai le imi isike elake sae yo saere imi isikeni mo. Imi ono ele mere yake le pususi ono misete ete imi.
22 Au, Apolose kai Petruse§ pine ami pusuma tapa imi leke keri imi loko misete. Kai nusa meije, pise imi hidupe kai matale, bei petu meije roma petu susuike pusue meru keri imi kena rue mise.
23 Kai imi layani Yesuse Kristuse kai Yesuse Kristuse Ilayani Alla.

4

Alla Ikoti ami kena layani Kristuse peneka
4:1-21

1 Hoko suke imi kotie amire Yesuse Kristuse Eni tamata makerike. Ami kerike Eni makerike, rebe Itiluke ete ami leke ami beteke loko saisa rebe Alla Ionore po kena akmenare sae irekwa mere mosa.
2 Sepo elake sae iriluke makerika ete tamata makerike sae, elake mere isukare tamata makerike mere ilulu eni pletare rame.
3 Po kwali betaya, ete aure sepo imi teu pakala ete au pise imi keri au ete maka teu pakala kena nikwa auku nsalale, namake au tuli kai mere mo. Au lekwe, au teu pakala ete au ruaku mo.
4 Au noake be au ono sala sasaisa mo. Po mere etiluke mo be au nkena. Au nkena pise au salare, Alla ruaI pine Itilukele.
5 Petu kena Tuhane Iteu pakala ete pusue tamatare luake mosa. Hoko kahulake kena leuke sala ete lomai yake. Imi namake eti Tuhane Iluake suike mina. Namake Iaseluke saisa rebe bunikele. Isibake saisa rebe kbuni kena tamata laleije. Kena mere pine papelake tamata isupu isike bei Tuhane.
6 Kwali betaya, au lepae pusue meru, au pake au kai Apolose saka conto leke sepo imi noake loko auku lepataru, namake imi nati saisa rebe me kena Alla Eni lepate rebe lekire. Sepo imi lulu Alla Eni lepate mere hoko imi isike elake sae yo imi sobue elake makete mo.
7 Sae iono imi lesi bei tamata makete mo. Alla ruaI lekwe Iono imi lesi bei tamata makete mo. Saisa rebe imi supulu meru Alla ruaI pine Irilukele ete imi. Hoko kwakwae imi yake le saisa rebe imi supulu meru Tuhane Irilukele.
8 Tinai, imi kotie sasaisa moneka le imi noake be imi supu kbasa peneka, rekwa mise titinai peneka, imi noake mise hoko imi ono ruami sakesa kai kamale. Po amire mo. Sepo imi ono kamale peneka hoko mise leke ami pleta sakesa kai imi noma,
9 le amia meiju tamata rebe pakuna mo. Ete aure, amia rebe Kristuse Eni maka ulaka meiju ami ono saka tamata maka kusu bui rebe namake supu hukumane matale, rebe pusue tamata kai malekataru esi limese ami supu hukumane.
10 Bei Kristuse pine tamata mei nusare esi selu amire, esi noake be ami boro le saisa rebe ami onore. Po imi noake be imi rekwa le imi kai Yesuse Kristuse esa peneka. Tamata esi lene loko ami mo po batuke esi lene loko imi. Ami supu sobue

* **3:17** Kena sou Yunanire ayate meije elere: Sepo sae iatia Tuhane Eni Lumare hoko Iatia tamata mere lekwe. Hoko tamata leini esi noake atia Tuhane Eni Lumare le esi atetu bei yelu miseta mo. Po tamata leini esi noake be atia Tuhane Eni Lumare le ono yelu rebe tinai mo pise ono tamata persaye esi larake lomai. † **3:19** Ayp. 5:13 ‡ **3:20** Isi. 94:11 § **3:22** Petruse eni nane saere Kepase.

yo imi supu isike beisi.
11 Roma petu meije ami tiama sene kai
kmalake ami, amiki pakiane batuke mei
nanakwalamaru neka. Ami supu teta,
amiki luma ruamare sae mo.
12 Ami kerike ktili eti knatike ami kena
nikwa hidupe. Tamata esi sobue ami po
ami kotie loko Tuhane leke Iriluke misete
etesi. Sepo tamata esi ono susate ete ami,
ami tahane lale neka.
13 Tamata esi toae ami po ami eseluke
lale misete etesi. Esi ono ami saka noune
mei nusa meije. Eti meije esi ono ami saka
nusa meije esi ndopone sa.
14 Au leki meije ete imi po au suka ono
asomie imi mo po au anete imi lupe ruaku
anare neka.
15 Le masike imi tamata bokala me rebe
esi liku lalane ete imi kena hlaleke loko
Kristuse Yesuse po imi amate esa neka. Au
ono amate ete imi rebe esa kai Kristuse le
au lepae Sou Misete ete imi peneka.
16 Hoko au beteke be imi lulu auku sifate.
17 Kai leke imi lulu auku sifate hoko au
ulake Timotiuse ilome loko imi. Au okini
titinai lupe au ruaku anare neka. Iono
sasaisare lulu Tuhane Eni suka. Namake
ianete imi loko sifate rebe au lulue le au esa
kai Kristuse Yesuse peneka. Auku sifate
kena auku hidupe meije sakesa kai saisa
rebe au atetuke ete jemata toini etia-etia
nere.
18 Po bei imire, leini kwakwaesi le esi
noake be tatike pine au keu loko imi mo.
19 Po sepo Tuhane Ibuka lalane ete au
hoko takwali mo au luake loko imire
reneka. Imi tatike neka, namake au luake,
au selu tamata kwakwala meru esi atate.
Esi lepa loko esi kbasaru batuke me birusi
neka pise esi kbasa me tinai le Ro Misete
Ikbasaesi.
20 Le sepo Alla Ikbasae sae eni hidupe
hoko Tuhane Itiluke Eni kbasare kena
tamata mere eni hidupe leke iono lulu
nkenale. Tamata mere batuke ilepae kena
birui yake.
21 Hoko imi suka andia. Imi nete! Imi
hleke imi sifate kwakwale mere leke au
luake, au nasuke imi yake po au luake kena
maune kai lale misete kena atetuke imi.

5

Kwakwae imi le imi maka persaye yake po hleke imi dosaru
5:1-13

1 Tamata esi nanu ete au peneka be bei
imire, tamata leini me esi sablia. Ile sae
bei tamata rebe esi suka sabliare isablia
kai inai tirire rame. Tamata rebe esi rekwa
Tuhane mosare lekwe esi ono ele mere mo,
hoko imi lekwe ono ele mere yake!
2 Imi asomi tekwa mo po kwakwae imi
kena imi persaye. Mise lesire, kaplalemi le
tamata esi atate ele mere eleki suisi leke esi
lupu kai imi moneka.
3 Kwali betaya, tinai, masike au sakesa
kai imi ete mere mo po laleku eme kai imi.
Hoko au teu hukumane ete tamata neuna
meru peneka saka au me kai imire neka.
Au beteke ete imi be, “Kena Tuhane Yesuse
Eni Nane, tamata rebe iono tiae ele mere
suke hukumeni.”
4 Sepo imi lupuke lomai kena iteki
Tuhane Yesuse Eni kbasare, imi noake
be au me kai imi. Kai kena iteki Tuhane
Yesuse Eni kbasare,
5 tamata rebe iono ele mere suke pusumi
suini bei jemate toini leke ro tiaru esi
elake ekbasaeni, leke isupu susate mei
nusa meije, iblake kera eti irani. Imi ono
ele mere leke ihleke bei eni dosa mere leke
kena Tuhane Iluake suike isupu hlamate.
6 Kwakwae imi le imi maka persaye
yake. Le imi ono dosa esare namake
eono tamata bokala esi ono dosa lekwe.
Imi rekwa mere moyo? Mere sakesa kai
tamata esi beteke be, “Ragi teputi tone po
eono adonane sa.”
7 Ele mere hoko imi poie pusue imi atete
tiae mere saka kena Yahudiaru esi petu
kane roti rebe pake ragi more esi poie
pusue ragiaru. Bei mere imi ono tamata
rebe sala sae mo. Le imi nkena peneka
le Yesuse Kristuse Iono saka domba rebe
esi palae ete Alla kena Yahudiaru esi pesta
rebe kane roti rebe pake ragi more. Imi
lekwe saka roti rebe ragi sae more rebe
tamata Yahudiaru esi kanele kena pesta
mere.*
8 Ele mere hoko iteki hidupe meije, ite
ono saka esi ono kena Yahudiaru esi pesta
mere. Saka esi kane roti rebe pake ragi
more hoko ite ono dosa kai neune yake. Po
ite ono saisa rebe nkenare rame saka ite
kane roti rebe pake ragi more.

* **5:7** Piasare tamata Yahudiaru esi umpamae dosare kena ragi.

9 Kwali betaya, kena auku sulate akmenare, au ahnau imi leke imi ono ebe kai tamata rebe esi ono ntasite yake.
10 Rebe au betekele, mere au beteke tamata rebe esi rekwa Tuhane. Tamata rebe esi rekwa Tuhane mosa rebe esi sablia pise lalesi loko kepene pise tanei boka eleki esi ndea pise esi kane tamata makete eni knatile pise esi tatu loko tuhane tinai more, mere au betekesi mo. Au beteke ete imi mo be imi tehaike tamata rebe esi persaye mo rebe esi ono ele mere. Sepo imi rue mei nusa meije moneka pine imi supu lalane kena lau bei tamata bokala rebe esi persaye more.
11 Rebe au lekire kai au beteke suike meije, mere au lepae tamata rebe inaku be ihlaleke loko Kristuse yo ono ntasite, lalei loko kepene kai tanei boka, tatu loko tuhane tinai mo, sobue tamata makete, inseli, kai kane tamata makete eni knatile. Tamata ele mere tehaikesi yake. Rue kane sakesa kaisi yake.
12 Tamata rebe esi hlaleke loko Alla mosare auku hake kena teu lepate etesi mo. Imi lekwe batuke supu hake kena lepa ete tamata rebe esi hlaleke loko Allare.
13 Alla ruaI pine Eni hake kena lepa ete tamata rebe esi hlaleke lokoI mosare. Imi nete loko Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be:

"Tamata rebe esi ono dosare, imi suisi siri bei jemate toine."†

6

Imia rebe hlaleke loko Alla sakesare imi keri lomai loko maka teu pakala rebe irekwa Tuhane more yake
6:1-11

1 Kwali betaya, sepo imi pakala kai imi kwalimi pise betami rebe imi hlaleke sakesa loko Kristuse, imi kerie ete maka teu pakala rebe irekwa Tuhane mosare yake kena iteu pakala mere. Le mula pine imi koti Tuhane Eni tamataru kena teu imi pakala mere more?
2 Tuhane Eni tamataru esi hake kena teu pakala ete tamata mei nusa meije esi nsalalaru, imi rekwa pende pi moyo? Sepo namake ite rebe hlaleke loko Tuhane, ite teu pakala ete tamata nusa meije esi dosaru hoko pakala rebe tone imi ruami teure yele.
3 Tatike pine ite teu pakala ete malekataru esi nsalalaru, imi rekwa pende pi moyo? Hoko tamataru esi pakala rebe esi onolu pela peture ite teure yele.
4 Hoko pakala ele mere imi kerie ete tamata rebe esi rekwa Tuhane mosare yake.
5 Au beteke ele mere leke ono asomie imi. Kena teu pakala ete sie rebe esi pakalare imi tamata maka rekwa me moyo? Le mula pine
6 imi keri imi kwali betaya rebe imi hlaleke sakesare esi pakalare ete maka teu pakalare iteure? Batuke ele mere mo po maka teu pakalare, ihlaleke loko Tuhane mo.
7 Sepo keri tamata esi pakalare loko maka teu pakalare leke esi teue, mere sakesa kai imi ono sala hoko sakesa kai imi kalare neka. Mise lesi tamata esi ono neune ete imi pise ono rugi imi po imi kerisi loko maka teu pakala mo. Sepo imi kerisi hoko mere sakesa kai imi ono susaesi.
8 Sepo imi kerisi loko maka teu pakala, mere sakesa kai imi ono neune ete tamata makete le imi ono esi rugi, eleyo siere imi ebe rebe imi hlaleke loko Tuhane sakesa.
9 Imi rekwa peneka be tamata rebe ilulu Tuhane Eni sukare more, ile mere ikusu Tuhane Eni tamataru, rebe Tuhane Ipletaesi saka kamale ipletare mo. Imi noake sala eleki imi lemake ruami yake. Le tamata rebe isablia, itatu loko tuhane tinai mo, tamata rebe isablia kai tamata makete eni bina pise mokwai, tamata rebe iono atate misete mo rebe mokwai ono ebeke mokwai,
10 tamata ndeane, tamata rebe lalei loko kepene kai tanei boka, tamata rebe inseli, tamata rebe isobue tamata makete, tamata rebe ikane tamata makete eni knatile, pusue tamata ele meru esi kusu Tuhane eni tamata mo rebe Ipletaisi pende.
11 Akmenare imia leini imi atate ele mere. Po pamuli meije imi dosaru ampunelu peneka. Imire Tuhane Eni tamata peneka rebe dosa sae mo. Tuhane Iteu peneka be imi sala sae moneka le bei saisa rebe Tuhane Yesuse Kristuse Ionore kai Tuhane Eni Rore Eni kbasare.

† **5:13** Huk. 13:5, 17:7

Pake nanakwalare kena ono ntasite yake po pake kena ono misete leke Tuhane Isupu isike
6:12-20

12 Kwali betaya, tamata leini esi beteke iteki nanakwalamaru esi hubungane kai hlaleke loko Tuhane mo, hoko nanakwalare ono kena sasaisa neka mula mo. Po pusue yelu rebe onoe mere esi guna sae mo. Au suka kena riluke nanakwalakue mo kena sasaisa ekbasae neka.
13 Tamata leini esi beteke be, “Manane kusu kena iteki tibuimaru eleki iteki tibuimaru hnouke manana meru. Kena Tuhane Iono ite matare, manane kai iteki tibuimaru pakele moneka, hoko iteki tibuimaru kai iteki nanakwalamaru pusulu pakele kena ono sasaisa neka mula mo, sebei bei ite neka.” Au beteke ete imi be ele mere mo. Iteki nanakwalama meiju pake kena ono ntasite yake po isike Tuhane. Kai Tuhane lekwe namake Iriluke misete ete iteki nanakwalamaru.*
14 Alla Ikbasa eti Iono Tuhane Yesuse Ikwana suike. Ele mere lekwe, Eni kbasare eono ite kwana suike.
15 Kwali betaya, imi rekwa peneka be iteki nanakwalamaru, Kristuse Eni nanakwalaI lekwe. Le grejare, Kristuse nanakwalaI. Hoko ite pake nanakwalamaru kena ntulu kai bina lalane yelo? Masike elia lekwe po ono ele mere yake.
16 Suke imi rekwa be sire intulu kai bina lalane ile mere iesa kai bina mere lekwe. Le kena Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be:

“Luaise esa peneka.”†

17 Po tamata rebe ilulu Tuhane pende Iesa kaiNi peneka. Tuhane Eni Rore kai ile mere eni rore esa peneka.
18 Hoko imi raka mimise leke imi ono ntasite yake. Le bei dosa rebe piasa tamata esi onore, ono ntasite pine eono dosa ete tamata mere nanakwalaije.
19 Kwali betaya, imi rekwa peneka be, imi nanakwalami mere Ro Misete Eni luma. Ime kai imi. Tuhane Alla Iono Ro mere kbasae imi. Nanakwalami mere imie mo, po mere Tuhane Enie.
20 Le Tuhane Isabe imi peneka kai Iseli pusu peneka. Hoko suke imi pake nanakwalaimu kena ono misete leke Alla Isupu isike.

7

Pauluse ilepa loko tamata rebe kai kai rebe kai more
7:1-16

1 Kwali betaya, meije au lepa loko yelu rebe imi lekie ete aure. Imi tneu be, “Sepo mokwai sae isuka kena ikai mo hoko mise o?” Au beteke ete imi be mere mise.
2 Po leke sablia yake, hoko mise lesi mokwai ikai eni binasa kai bina ikai eni mokwaisa.
3 Mokwai rebe ikai pende isuka ntulu kai eni bina mo yake. Sakesa neka, bina rebe kai pende isuka ntulu kai eni mokwai mo yake. Tamata rebe esi kaije esi ono ele mere enkena.
4 Binare ikbasae ruaini nanakwalaije mo. Eni mokwai pine ikbasae nanakwalaije. Sakesa neka mokwai ikbasae ruaini nanakwalaije mo. Eni bina pine ikbasae nanakwalaije.
5 Mokwai kai binare imi suka kena ntulu kai lomai mo yake. Imi suka ntulu kai lomai mo petu kuilare yele kena kotie loko Alla po suke lua pusumi suka. Po pela eleki suke ntulu kai lomai suike. Le sepo mo hoko namake pine imi lulu ro tiare esi sukare le imi ktili kena tahane lalemi mo.
6 Au beteke ele mere, au ulake pusue kai mo, po au beteke lulu auruku laleku neka.*
7 Au sukare pusue tamata esi kai mo, lupe aure. Po papelake tamatare, Alla Iriluke kbasa etei peneka. Sae, Alla Iriluke kbasa etei kena kai mo, sae makete, Alla Iriluke kbasa etei kena kai.
8 Ete tamata rebe esi kai mosare kai ete bina baluaru au ahnausi leke esi kai moneka lupe aure.

* **6:13** Tamata makete esi noake ayate meije esi natire elere: Namake tamata leini esi beteke be, “Manane erue kena iteki tibuimaru neka kai iteki tibuimaru pine ehnouke manane, hoko iteki tibuimaru kai iteki nanakwalamaru pake kena ono saisa neka sebei bei ite neka.” Po au beteke ete imi be namake Tuhane Iono eti ite mata, manane kai iteki tibuimaru pakele moneka. Po pake iteki nanakwalamaru kena ono ntasite yake po pakele kena isike Tuhane. Kai Tuhane Iriluke misete ete iteki nanakwalamaru lekwe. † **6:16** Atn. 2:24 * **7:6** Tamata leini esi noake ayate meije esi natire elere: Au beteke ele mere, imi nati sala yake be au lake imi leke imi ntulu kai lomai yake. Au ulake imi kena nikwa olase kena kotie loko Alla kena cara ele mere mo.

9 Po sepo imi tahane lale mo hoko imi kai.
Mise lesi imi kai le imi tahane rua lalemi
mo.
10 Ete sie rebe esi kai pende auku hnaune
eteise elere. Pleta meije bei au mo po bei
Tuhane. Bina rebe ikai pende ihleke eni
mokwai yake.
11 Po sepo bei sasaisa pine ihleke eni
mokwaije peneka, hoko suke ikai mok-
wai makete suike moneka. Po ileu suike
loko eni mokwaije hoko yele. Kai mokwai
lekwe hleke eni bina yake.
12 Ete maketaru au ahnausi lekwe, hoko
lene. Hnaune meije bei au ruaku, bei
Tuhane mo. Sepo mokwai sae rebe ih-
laleke loko Kristuse pine ikai kai bina rebe
ihlaleke loko Kristuse mo po bina mere
lalei titinai kena irue sakesa kaini hoko
ihlekei yake. Rue kaini eti mata.
13 Kai sepo bina sae rebe ihlaleke loko
Kristuse pine ikai kai mokwai rebe ih-
laleke loko Kristuse mo po mokwai mere
lalei titinai kena irue sakesa kaini hoko
ihlekei yake. Rue kaini eti mata.
14 Le binare ihlaleke loko Kristuse hoko
lulu Tuhane kai mere dosa sae mo. Sakesa
neka mokwaije ihlaleke loko Kristuse hoko
lulu Tuhane kai mere dosa sae mo. Sepo
kai ele mere mo hoko namake esi kwete-
laru Tuhane Irakasi mo.
15 Po sepo mokwai rebe ihlaleke loko
Kristuse mosare, ihleke bina rebe ihlaleke
loko Kristuse pise bina rebe ihlaleke loko
Kristuse mosa ihleke mokwai rebe ihlaleke
loko Kristuse peneka hoko sebeisi neka.
Ile rebe hlaleke loko Kristuse pende ilake
eni bina pise eni mokwai rebe hlaleke
loko Kristuse mosare kena hleke yake le
Tuhane Isuka ono lomai mo.
16 Sebeie amu bina pise mokwai rebe
ihlaleke loko Kristuse mo mere ikeu le
amu bina pise mokwai rebe ihlaleke loko
Kristuse mo mere tatike pine ihlaleke loko
Kristuse, pise mo, arekwa mosa.†

Sebeie sae ihidupe lulu eni hidupe kena Alla Ionoi hlaleke lokoI memenaije 7:17-24

17 Po kwali betaya, suke papela tamatare
ihidupe lulu Tuhane Iono ete imire. Kai
imi hidupe suke lulu imi hidupe kena Alla
Ikoti imi kena hlaleke lokoIje. Mere rebe
au atetukele ete pusue jemata toini etia
neka.
18 Umpama, sepo kena Alla Iono tamata
mere ihlaleke lokoIje, isunate peneka hoko
iatula kena sirike sunate esi lakwai butaije
yake. Eleyo ile rebe kena Alla Iono ihlaleke
lokoIje pine isunate mosa hoko ile mere
ikotie kena sunateni moneka.
19 Le lulu atate sunate pise sunate mo
mere pentine mo. Rebe pentine lulu Alla
Eni pletaru.
20 Hoko papelake tamata sebeie sae
ihidupe lulu eni keadane kena Alla Iono
ihlaleke loko Kristuse.
21 Sepo kena Alla Iono iahlaleke loko
Kristuse, ile tamata makerike rebe eni
kbasa sae mo hoko kaplalei kena noake
mere yake. Po sepo isupu kesempatane
kena supu tie hoko kena mere ipakele
mimise.
22 Le tamata makerike rebe eni kbasa
sae mo rebe ihlaleke loko Tuhane pende,
tamata esi noake be ile tamata makerike
rebe eni kbasa sae mo po lulu Tuhane
isupu tie peneka. Eleyo tamata makerike
mo rebe ihlaleke loko Tuhane pende, iono
Kristuse Eni tamata makerike.
23 Tuhane Isabe imi peneka. Kai Iseli
pusue imi belimie peneka. Hoko imi ono
tamata makerike ete tamata moneka, po
lulu Tuhane.
24 Hoko kwali betaya imi, imi keadane
kena Alla Iono imi hlaleke loko Kristuse,
imi hidupe lulu mere neka, imi me sakesa
kai Tuhane.

Hnaune ete tamata rebe esi kai mosare 7:25-40

25 Meije au lepa loko tamata rebe esi kai
mosare. Mere Tuhane ibeteke sasaisa ete
au mo kena au betekele etesi. Po Tuhane
Ibitike au peneka le laleI noa au hoko au
riluke hnaune ete imi.
26 Ite nete be meije ite supu susate hoko
au noake be mise lesire sebeie sae ihidupe
lupe eni keadane kena meije neka.
27 Sepo sae ikai peneka hoko ihleke eni
bina yake. Kai sepo sae ikai mosa hoko
inikwa bina kena kai yake.

† **7:16** Tamata leini esi noake ayate meije esi natire elere: Po yapine amu bina pise mokwai rebe ihlaleke loko Kristuse more, ilulu ale kena ihlaleke loko Kristuse, leke supu hlamate.

28 Po sepo ikai hoko mere dosa mo. Sakesa neka bina beluke sae isuka kai, mere lekwe dosa mo. Po batuke sie rebe esi kaije tatike pine esi supu susata bokalaru. Kai au sukare imi supu susata meru mo.

29 Kwali betaya, suke imi rekwa be, lau moneka nusare atiare reneka hoko kena petu lesina meiju sie rebe esi kai pende suke esi kerike loko yelu makete pentine lesi bei saisa rebe suke esi kerikele ete esi luma takare.

30 Kai sie rebe esi ranire esi susa kuate yake eti esi nete loko Tuhane mo yake, sie rebe esi malire lalesi ndina kuate yake eti esi nete loko Tuhane Eni makerike mo yake. Sie rebe esi sabe sasaisa pende esi nete loko esi taneia meru kuate yake eti esi nete loko Tuhane Eni makerike mo yake, le taneia meru urue eti pela mo.

31 Kai saisa rebe tamata esi noakele yake, esi makerike kai pusue yelu mei nusa meije esi hlalekeule yake. Le takwali moneka nusa meije kai yelu rebe ite selure, namake sae moneka.

32 Au sukare imi supu tie bei susate. Tamata rebe ikai more, isupu susate saka tamata rebe ikaije mo, po batuke inoake Tuhane Eni makerike neka. Le inoake be iono elia leke eono Tuhane laleIje ndinare.

33 Tamata rebe eni bina peneka, namake inoake nusa meije esi yelu boka le isuka kena ono eni bina laleije ndina,

34 hoko laleije lara lua. Bina rebe ikai mo pise bina beluke rebe ikai more, isuka kena nanakwalai kai laleije kai eni sifate pusulu lulu Tuhane Eni sukare. Po bina rebe ikai pende, inoake nusa meije esi yelu boka le isuka kena ono eni mokwai laleije ndina.

35 Au leki pusue meije ete imi kena imi misete po kena lake imi mo. Au sukare imi atate keri imi kena misete kai imi maka noake lekwe lara lua mo po batuke ete Tuhane.

36 Sepo mokwai sae iono kena kai bina rebe luasi taluke lomai kena kai pende, kai bina mere ikaije yele peneka hoko sebeie esi kai neka. Namake yanoma eti mokwaije iono saisa rebe mise mo ete bina mere. Po esi kai neka. Kaije dosa mo.‡

37 Po sepo mokwaije iteu me lalei peneka be ikai kai bina rebe luasi naku be tatike pine luasi kaije moneka, kai rebe iteue mere bei lalei titinai hoko iteue mere tinai mahabe itahane lalei titinai.§

38 Hoko mokwai rebe ikai kai bina rebe luasi taluke lomai kena kaije mere mise, po sepo ikai kai bina mere moneka, mere iono misete lesi leneka.

39 Bina rebe ikai pende, ikai suike bei eni mokwai yake, sepo eni mokwai eri rue sa. Sepo eni mokwai imata peneka hoko sebeie ikai kai sae neka rebe isukai, mahabe mokwaije ihlaleke loko Kristuse.

40 Sepo ikai suike moneka, mere mise lesi. Au noake be rebe au beteke meije bei Alla Eni Rore.

8

Pauluse iahnau jemate toini loko manane rebe rilukele ete tuhane tinai more 8:1-13

1 Kwali betaya, meije au lepa loko manane rebe tamata esi rilukele ete tuhane tinai more. Kwakwae imi eleki imi beteke be imi hlaleke loko Tuhane peneka hoko kena sasaisa neka imi rekwa mise titinai. Po au beteke ete imi be noake ele mere eono tamata kwakwaeni. Po sepo ite oki tamata makete, sakesa kai ite onosi hlaleke ktili loko Tuhane neka.

2 Sepo sae noake be irekwa titinai, mere tiluke be irekwa boka mosa.

3 Po tamata rebe ioki Alla, Alla Irekwai titinai.

4 Au lepa loko manane rebe rilukele ete tuhane tinai more. Ite rekwa be tuhane tinai more enkena mo kai esi kbasa sae mo. Ite rekwa be Alla ruaI pine Ikbasa.

5 Tinai piasare tamata esi tatu loko tuhane tinai more bokala rebe ndete lanite kai mei nusa,

6 po ete itere, Allare batuke esa. Ile, Amate rebe Itolae pusue yelu. Kai ite hidupe kena layaniNi. Kai Tuhane lekwe batuke esa, mere Yesuse Kristuse. Tolae pusue yelu mei nusa meije baueNi kai beiNi pine ite hidupe.

‡ **7:36** Tamata leini esi noake be ayata meije elepa loko amate sae rebe isuka riluke eni nanae binare ete mokwai sae.

§ **7:37** Tamata leini esi noake ayate meije esi natire elere: Po sepo mokwai isuka kai kai bina rebe luasi naku kena kaije moneka, saisa rebe ionoe mere nkena mahabe mere lulu lalei ruai, kai bei tamata makete ipaksa yake.

7 Masike ele mere po tuhane tinai more
enkena mo kai esi kbasa sae more, pusue
tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane, esi
rekwa mo. Hoko eti roma meije esi kane
manane rebe rilukele ete tuhane tinai mo,
rebe tamata maka hlaleke loko Tuhane
mosare esi abeliele, esi noake be esi ono
dosa ete ruasi peneka. Esi noake ele mere
le esi hlaleke ktili mosa.
8 Tinaije, Tuhane Itrima itere bei ite kane
manane mo. Manane mere ite kanele pise
ite kane mo, esi untune sasaisa ete ite mo.*
9 Po nete! Raka mimise leke tamata
makete esi supu dosa yake le esi lulu saisa
rebe imi onore. Tinai, saisa rebe imi onore,
Tuhane Ilake imi bei mo po esi noake be
mere dosa.
10 Imi rekwa peneke be tuhane tinai
more nkena mo kai esi kbasae sae mo.
Sepo imi rebe hlaleke ktilire, imi rue kane
me otoi kena tatu loko tuhane tinai more,
eleki imi kwali betaya rebe imi hlaleke
sakesa po esi hleke ktili mosare, esi selu
imi rue kane ete mere, hoko esi nehe kena
kane manane mere lekwe.
11 Kai ele mere hoko, imi rebe hlaleke
ktilire, imi atia sie rebe esi hlaleke ktili
more esi maka persaye. Eleyo Kristuse
Imatare ete tamata rebe esi hlaleke ktili
mosare lekwe.
12 Sepo imi ono dosa ele mere ete imi
kwali betaya rebe esi hlaleke ktili more, le
imi ono eti esi noake be esi ono dosa hoko
sakesa kai imi ono dosa ete Kristuse neka.
13 Sepo bei manane pine eono kwaliku
isupu dosa, hoko eti pelare au kane ak-
laline moneka. Le yapine bei au, eleki
kwaliku isupu dosa.

9

Pauluse ipaksa tamata kena seli eni makerike esi beline mo
9:1-23

1 Yapine imi betinake saisa rebe au
noake be enkenare, au ono lulure saisa
mo piseo? Tuhane Ibitike au kena Eni
maka ulake. Au selu iteki Tuhane Yesuse
Kristuse peneka. Au kerike ete Tuhane, esi
hasile imi hlaleke loko Tuhane.
2 Masike tamata makete esi naku aure
Tuhane Eni maka ulake mo po suke imi
naku be aure Tuhane Eni maka ulake hoko
au beteke Eni lepataru ete imi eleki imi
hlaleke lokoI. Mere Tuhane Itiluke be aure
Eni maka ulake.
3 Sepo tamata esi leuke sala ete au, na-
make au beteke etesi elere:
4 Amiki hake kena supu manane bei
amiki makerike.
5 Sepo auku binasa hoko isupu seli ele
mere lekwe. Imi noake yake be ami keri
amiki binaru saisa mo kena ami kerike
sakesa loko amiki makerike meije. Sakesa
neka, Tuhane Yesuse kwaliNisi, Petruse
kai maka ulaka maketaru esi keri kai esi
binaru lekwe.*
6 Imi noake yake be batuke au kai Barn-
abase pine suke kerike kena nikwa man-
ane.
7 Sakesa neka, solalu toine sebeie esi
nikwa esi manane ruasi mo. Maka and-
inu sae iaknane anggure kena eni ndinure
eleki esi buaije ikane more sae mo. Maka
pialae domba rebe ipialae domba eleki ik-
inu eni dobare esi susure more sae mo.
8 Saisa rebe au betekele meije lulu
piasare tamata esi noakele mo po kena
Tuhane Eni lepate rebe Musa ilekire
ebeteke ele mere lekwe.
9 Kena Musa eni bukua rebe ilekire
ebeteke be:

> "Sape rebe ite pakele kena ekeleke
> gandume leke sirie esi inaije, lo esi
> biruije yake. Po sebeie ekane bei
> gandume mere neka."†

Mere be Alla batuke Ili loko sapire mo,
10 po mere Ilepa loko ami rebe kerike
loko Tuhane Eni makerike. Tinai, leki
mere ete ami. Le tamata rebe iandinu
kai tamata rebe iandita bei eni gandume,
ikerike mere kena ihlaleke be ikane bei esi
hasile. Ete amire, ele mere neka.
11 Ami ono imi nati yelu bei Alla Eni Rore
me lalemi peneka. Hoko sepo ami supu

* **8:8** Kena akmenare tamata Korintusaru bokala esi tatu loko tuhane tinai mo. Esi elakaru piasare esi riluke binatane ete tuhane tinai mo. Eleki esi kane binatane mere esi tinaije. Esi lesine piasare esi abelie me pasare hoko tamata esi sabele po esi rekwa mo be mere manane lesini rebe rilukele ete tuhane tinai more. Rebai sesi tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse mosare esi koti esi ebea rebe esi hlaleke pende kena kane sakesa me otoi kena tatu loko tuhane tinai more. Eleki tamata rebe esi hlaleke esi kane manane mere, esi noake be mula mo le tuhane tinai more esi hlaleke loko more pe. * **9:5** Kena sou Yunanire, ayate meije kotie Petruse Kepase. † **9:9** Huk. 25:4

tanei bei imi, kena seli amiki knatile ete imire, imi noake be mere sala yake.
12 Sepo tamata makete esi supu hake kena esi supu tanei bei imi, hoko ami lekwe supu hake ela lesi beisi kena supu tanei bei imi.
Po ami pake hake mere mo. Ami tanggune pusue amiki yelu leke lepae Sou Misete kena Kristuse supu lake yake.
13 Kwali betaya! Imi rekwa peneka be tamata rebe esi kerike me Tuhane Eni Lumare, esi supu manane bei Tuhane Eni Lumare. Tamata rebe esi layani kena otoi kena pala tenei ete Allare esi supu bei tanei rebe rilukele ete Allare.
14 Ele mere lekwe, Tuhane Ibeteke peneka be tamata rebe esi lepae Sou Misete, esi supu manane bei esi makerike mere.
15 Po ete aure, au kotie tamata esi riluke pusue mere ete au kena seli auku knatile mo. Kai au natue sulate meije leke imi riluke tanei ete au mo. Yapine au kotie tanei bei imire, auku alasane sae mo kena lalekue ndina le sepo au lepae Sou Misete, au namake tamata esi seli auku knatile mo. Mise lesi au mata, bei tamata esi ono yelu rebe eono lelekue ndinare sirikele.
16 Le au lepae Sou Misete bei Allare, au isike rauaku mo le Tuhane Iulake au. Au supu susate sepo Au lepae Sou Misete mere mo.
17 Sepo au kerike meije pine bei laleku ruaku hoko au hlaleke kena supu seli. Po lepae Sou Misete meije, suke au lepaele le auku tugase le Tuhane Itiluke au kena makerike meije.
18 Sepo ele mere, namake riluke saisa kena seli aure? Rebe au supure ere: Lalekue ndina titinai sepo au lepae Sou Misete, au kotie kepene mo kena seli au. Au noake tanei rebe piasare tamata esi kerike kena Tuhane Eni makerike esi supure, namake au rana mo leke au lepae Tuhane Eni lepate esupu lake yake.
19 Au ono tamata makerike ete sae mo. Masike ele mere po au lulu pusue tamata esi sukare leke au ono saka aure tamata makerike ete pusue tamata. Au ono ele mere leke au ono tamata bokala esi supu hlamate.
20 Au me kai tamata Yahudiaru, au ono saka tamata Yahudi leke au onosi hlaleke loko Kristuse. Le auku hidupe lulu tamata rebe esi lulu hukume rebe Musa ilekire esi hidupe, saka au lulusi. Tinaije au lupe sie rebe esi lulu agamare esi hnaunaru mo. Po au ono ele mere leke au onosi lulu Kristuse.
21 Kena au me kai tamata Yahudi more, au ono saka tamata Yahudi mo, rebe esi lulu hukume rebe Musa ilekire mo. Au ono ele mere leke au onosi lulu Yesuse Kristuse. Po pusue meru elake au bei maka lulu Tuhane eni lepataru mo. Au ono ele mere, au lulu Yesuse Kristuse Eni hnaunaru.
22 Sepo au rue kai tamata rebe esi hlaleke ktili loko Kristuse more au ono saka au hlaleke ktili mo leke au onosi lulu Kristuse. Au ono lupe tamata sia neka leke masike elia lekwe po tamata leini beisi au onosi supu hlamate.
23 Au ono pusue mere leke tamata esi hlaleke loko Sou Misete bei Allare esi tapa boka kai leke au kai pusue tamata meru esi supu misete bei Tuhane le Sou Misete mere.

Ite lulu tamata maka balare esi sifate 9:24-27

24 Kwali betaya! Imi rekwa peneka be, kena balare pusue tamata esi bala, po rebe supu hadiare batuke ile esa neka. Mere sakesa kai imire neka. Imi rekwa tujuane loko Tuhane sakesa kai maka balare ibala titinai leke isupu hadia. Imi lekwe suke atula titinai leke supu hadia rebe Tuhane Irilukele.
25 Tamata rebe ikusu klemane saisa neka, ilatihane ktili kai iraka nanakwalaije mise titinai leke ilesi, le inoake be namake isupu hadia liute ndete ulu rebe onoe bei bunare. Po takwali mo buna mere endulu. Po ite tahane lale kena sasaisa neka le ite hlalele be namake ite supu hadia rebe Tuhane Irilukele. Hadia mere endulu mo po erue eti pela.
26 Hoko au meije saka tamata rebe ibala loko saisa rebe isupure pise saka klemane bluku lomaije, au bluku palani mo.
27 Aure saka tamata rebe isebeie eni nankwalaije tamata esi tetae leke nanakwalaije ktili, leke namake au supu hadia. Au ono nanakwalakue saka tamata elake iono ete eni tamata makerike. Au ono ele mere leke yapine au lepa loko Tuhane Eni lepate ete tamata yo namake esi muline Tuhane Isuka au mo eleki au supu hadia mo.

10

Hnaune leke ono lupe sie rebe esi tatu loko tuhane tinai more yake
10:1-22

1 Kwali betaya, imi nete loko akmena iteki ntuana menaru esi onoe kena esi keu lulu Musare. Esi keure moputire esou lutikesi kai kena esi sabu Meite Lalakwe esi keue kmalane*.
2 Pususi keure moputire esou lutikesi kai pususi sabu meite mere saka esi supu baptise kena ono Musa eni maka lulu.
3 Pususi kane manane rebe Tuhane Eni Rore Irilukele.
4 Kai pususi kinu kwele rebe Tuhane Eni Rore Irilukele eteise. Kwele mere eboboke bei batu karane. Batu karane mere esi natire Yesuse Kristuse ruaI rebe Ikeu sakesa kaisi.
5 Masike ele mere po sie bokala, Alla Isukasi mo le esi atate lulu Eni sukare mo. Bei mere hoko sie bokala, Alla Ibunusi eti me otoi nsekile lataisu etia-etia neka.
6 Kwali betaya, pusue meru eono conto ete ite leke ite lalema loko yelu neunaru lupe esi onoule yake.
7 Ite ono lupe leini beisi yake rebe esi tatu loko tuhane tinai more. Le kena Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be:

> "Bangsa mere esi tamataru esi rue kane kai kinu pela eleki esi mala kena tatu loko esi tuhana tinai more."†

8 Kai ite ono ntasite lupe leini esi onore yake. Esi ono ele mere eti petu esare sie usata butu lua lesini telu (23.000) esi mata.
9 Kai ite teheke Tuhane lupe leini esi onore yake eti niakwe etutusi eleki esi matare.
10 Kai ite muruke lomai lupe leini esi muruke lomaije yake eti malekate maka bunure iluake ibunuise.
11 Pusue meru eono kenasi leke eono conto ete ite leke ite lulusi yake. Kai pusue meru lekilu lekwe leke ite rebe rue kena nusa meije rebe lau mo atiae nere, ite nete lokole.
12 Ele mere hoko imi rebe raka imi atate mo le imi naoke be imi hlaleke ktilire, imi raka mimise yapine imi supu teheke eleki imi tetu.
13 Lalemi kena ono neune sasaisa neka, imi nete be tamata makete lekwe esi supu teheke kena ono ele mere lekwe. Po Alla Itapa imi rame. Itie balaI bei imi mo leke imi tetu kena supu teheke yake. Po kena imi supu teheke, Itiluke lalane ete imi leke imi ktili.
14 Ele mere hoko kwali betaya rebe au okimi, au beteke ete imi be imi raka mimise rame leke tatu loko tuhane tinai more yake.
15 Au lepa loko imire saka tamata maka rekwa mise titinaje. Au kotie bei imi be saisa rebe au betekele imi neheke loko mimise.
16 Kena ite kotie trima kasi bei Tuhane kena kinu anggure, ite nete loko Yesuse Kristuse Eni lalakwe. Ite ono mere etiluke be ite esa kai Yesuse Kristuse le bei ite pine ponike Eni lalakwe. Kai kena ite lara rotire leke kane sakesare, mere etiluke ete ite be itere esa kai Kristuse nanakwalaIje.
17 Le rotire batuke esa kai ite bokala kane poli roti esa mere, hoko ite nanakwalamaru esa.
18 Kwali betaya! Imi selu tamata Israelaru esi pala tanei ete Tuhane kena otoi mala pala taneije. Eleki esi kane tanei mere sakesa. Mere natire be sie rebe esi kanere esi esa kai Tuhane.
19 Sepo au beteke ele mere, imi noake be saisa rebe tamata esi rilukele ete tuhane tinai more esi untune me yake kai tuhane tinai more eni kbasa me yake.
20 Saisa rebe riluke ete tuhane tinai mo rebe me otoi maka pala taneije mere riluke ete Alla mo po riluke ete ro tiaru. Kai au suka imi lupu kai ro tiaru mo.
21 Imi rebe kinu anggure bei Tuhane Eni obare kai kane Eni rotire pende, imi esa kai Tuhane peneka. Hoko imi kane manane rebe rilukele ete tuhane tinai more yake leke imi esa kai ro tiare yake.
22 Ite nikwa leke Tuhane Iono ite o? Iteki kabasare lesi bei Tuhane Eni kbasare o?

Hnaune kena manane rebe riluke ete tuhane tinai mo rebe esi abeliele pise kanele me tamata esi lumaru
10:23-11:1

23 Piasare tamata esi beteke be, "Ite ono saisa neka rebe ite sukare." Po au beteke

* **10:1** Kena Musare, Tuhane Iriluke moputi kena etiluke lalane ete tamata Yahudiaru esi keuele. Moputi mere etiluke be Tuhane Iete mere. † **10:7** Sir. 32:6

ete imi be, “Pusue yelu rebe ite sukare uguna pusulu mo.” Tamata esi beteke be, “Ite ono sasaisa neka rebe ite sukare.” Po au beteke ete imi be, “Ite hlaleke tapa ktilire bei saisa rebe ite sukare mo.”

24 Sebeie sae iono sasaisa lulu eni sukare yake po suke iono sasaisare inoake saisa rebe eono tamata makete esi tapa hlaleke ktili loko Tuhane.

25 Imi kane aklaline saisa neka rebe abeliele me pasare, imi tneu moneka be aklaline mere rilukele ete tuhane tinai more peneka pise mosa pise. Piasare tamata esi tneu ele mere le esi noake be esi kane aklaline mere, esi ono dosa.

26 Le kena Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be:

> “Nusa meije kai pusue esi laleije Tuhane Enie.”‡

27 Sepo imi supu koti kena kane bei sae rebe ihlaleke loko Tuhane mosa, pine imi lului hoko saisa rebe itolaele, imi kane neka. Imi tneuke moneka be manane meije rilukele ete tuhane tinai more peneka pise mosa pise, leke imi blake ono sala yake.

28 Po sepo sae ibeteke ete imi be, “Manane meije rilukele ete tuhane tinai more esi lesine peneka.” Imi kane yake, suke imi nete be ile rebe ibeteke mere inoake be kane mere sala.

29 Tinai, imi noake mere sala mo, po imi lulu ile rebe ibeteke be mere salare. Po yapine sae bei imi itneu au be, “Le mula pine saisa rebe au onore tamata esi lake au lele?

30 Yo au kane manane mere au kotie trima kasi loko Alla lele peneka. Tamata makete ilepa tiae ete au lele yake le au kotie trima kasi bei Alla lele pende pe.”

31 Kwali betaya, saisa rebe imi onoe, imi kanele pise imi kinue, imi ono pusue meru kena tamata esi isike Alla.

32 Saisa rebe imi onore, onoe mimise leke imi ono tamata makete isupu dosa yake. Masike ile tamata Yahudi pise tamata Yahudi mo pise ile bei Alla Eni jemate toini lekwe, ono ele mere yake.

33 Imi lulu auku sifate. Au ruere au ono misete kena sasaisa neka leke tamata bokala laleisu ndina eleki esi hlaleke loko Tuhane tapa ktili. Au ono sasaisare kena auruku misete mo. Lalekue batuke kena pususi supu hlamate.

11

1 Imi lulu auku sifate lupe au lekwe lulu Kristuse Eni sifate.

Kena ibadare binaru suke esi holmate mokwaiaru
11:2-16

2 Kwali betaya, au isike imi le imi nete loko auku sifate rame kai imi lulu loko hnauna rebe betekelu ete au eleki au atetukelu ete imire.

3 Po au suka imi rekwa yele esa meije lekwe be: Mokwaiaru pine esi ono elake ete esi binaru. Kai Yesuse Kristuse pine iono elake ete mokwaiaru. Kai Alla pine Iono elake ete Yesuse Kristuse.

4 Sepo mokwai sae ikotie loko Alla kai ilepae Alla Eni lepataru ete tamata bokala pine isou lutike uluije hoko mere isobue eni elake Yesuse Kristuse.

5 Kai sepo bina sae ikotie loko Alla kai ilepae Alla Eni lepataru ete tamata bokala pine isou lutike uluije mo, mere isobue eni mokwai rebe Iono elake eteije. Mere sakesa kai bina rebe ktoli pusue eni buare leke ono asomieni.

6 Sepo bina sae isou lutike uluije mo hoko mise lesi ktoli pusue eni buare. Po sepo bina sae koki eni buare pise ktoli eni buare mere ono iasomi. Hoko mise lesi isou uluije.

7 Po mokwai sou ulu moneka le lupe Tuhane Eni kbasare ekbasae pusue yelu, mokwaiaru lekwe esi kbasa mei nusa. Kai beini pine tamata esi isike Tuhane. Po binare sou ulu leke tamata esi seluije esi isike eni mokwai.*

8 Le akmenare, mokwaije onoi bei bina mo po binare onoi bei mokwai lusuije.

9 Kai ono mokwaije kena tapa bina mo po ono binare kena tapa mokwai.

10 Ele mere hoko binaru suke sou lutike ulu kena aseluke be mokwaiaru esi kbasaesi leke malekataru laleisu ndina.

11 Po ite rebe esa kai Tuhane pende, bina pise mokwai, ite tapa lomai.

12 Le masike Tuhane Iono bina memenaije bei mokwai po suike bei mere binaru esi biti mokwai. Kai pusue meru bei Alla.

---

‡ **10:26** Isi. 24:1 * **11:7** Sepo tamata esi selu bina rebe isou uluije, esi rekwa be bina mere kwakwaeni mo hoko esi holmate eni mokwai.

13 Kwali betaya! Au kotie imi noake
meije mimise. Bina rebe ikotie loko Alla
me tamata bokala oaisu, isou lutike uluije
more mere mise mo.
14 Imi noake, tamata bokala esi beteke
be mokwai rebe eni buare nanure eono
asomi.
15 Po ete binare isebeie eni buare nanure
eono tamata esi isikeni le Tuhane Iriluke
buare eteije kena eobi lutike uluije.
16 Hoko sepo leini esi rare kai lomai loko
meije hoko batuke esa pine au beteke ete
imi be ami pise Alla Eni jemata make-
taru lekwe, amiki piasare ele mere neka
makete sae mo.

Jemate toini me kota Korintuse esi kane sakesa kena Tuhane Eni mejare lulu cara tinai mo
11:17-34

17 Kwali betaya imi, rebe ite beteke mei
lopere, au isike imi mo le imi lupuke lomai
kena isike Tuhane, imi ono lulu tinaije mo
po imi ono tiae.
18 Le au lene lepate be kena imi lupuke
lomai kena isike Tuhane imi larake lomai
kai imi rare kai lomai. Hoko meije au lepa
lokole. Le au lene imi atete ele mere, eono
au noake be yapine rebe au lenele tinai.
19 Suke imi larake lomaije, ele mere leke
namake ite selu be andia nkena me Alla
oaije.
20 Masike ele mere po au isike imi mo
le kena imi rue lupuke lomai kena kane
sakesa me Tuhane Eni mejare imi ono saka
kane kena Tuhane Eni mejare mo.
21 Le kena imi kane, sebei sae irana man-
ane ete ruai eti leini esi supu manane mon-
eka yo leini esi kane eti pila kai kinu eti
nseli.
22 Imi ono ele mere, imi sobue Alla Eni
jemate toinu kai imi ono asomie sie rebe
esi sasasai more. Imi luma kena kane kai
kinu kenare sae moyo? Au lepa saisa ete
imi lekwe? Au isike imi le imi atate mere
mo.
23 Le saisa rebe au atetuke ete imire, au
supu bei Tuhane ruaI. Kena kpetu rebe
iteki Tuhane Yesuse Isupu kerike nere,
Irana roti
24 eleki Ikotie trima kasi bei Alla lele,
Ibire roti mere eleki Ibeteke be Mere
nanakwalaI rebe esupu susate ete ite. Iu-
lake ite kane ele meije rame leke nete loko
Eni matale.
25 Kane pela, Iono ele mere lekwe.
Irana anggure kena obare eleki Ibeteke
be Anggure mere Eni lalakwe. Mere
Alla Eni hnaune beluke kai ite. Suke
ponike Eni lalakwe eti Imata mina pine Eni
hnaune eonore mere peneka. Pela ite kinu
anggure ele mere, ite nete loko Eni matale.
26 Hoko pela ite kane roti kai kinu
anggure mere, imi beteke Tuhane Imatare
ete tamata makete eti Iluake suike.

27 Ele mere hoko sire pine ikane Tuhane
Eni rotire kai ikinu Tuhane Eni anggure
kena atate rebe Tuhane Isuka mo hoko
mere iono dosa ete Tuhane le iholmate
Tuhane nanakwalaIje mo kai Eni lalakwe
mo.
28 Hoko kena ikane roti kai kinu anggure
mosare, inete mina be inkena pene pibe
mosa.
29 Le sire pine ikane roti kai kinu
anggure pine inoake be Yesuse Imatare
esi guna sae mo kai Yesuse Iriluke
nanakwalaije esi guna sae etei mo, hoko
namake pine isupu hukume bei Alla.
30 Ele mere eti bei imire bokala kerakesi
kai bokala esi mata peneka.
31 Po sepo ite kane kai kinu mosare ite
nete mina be ite nkena pene pise mosa
hoko Tuhane Ihukume ite mo.
32 Po sepo meije ite supu hukume bei
Tuhane lupe kerake ite mere lupe Iteta
ahnau ite leke ite ono saka tamata nusa
meije rebe esi hlaleke lokoI more yake,
eleki namake ite supu hukumane elake
eleki atia ite le poie ite kena otoi susa titinai
eti pelare.

33 Kwali betaya, ele mere hoko kena imi
rue lupu kena kane kai kinu kena Tuhane
Eni mejare, suke imi namake lomai.
34 Sepo sae tiai sene, hoko ikane me
eni luma mina pine keu kane me Tuhane
Eni mejare sa. Sepo imi rekwa holmate
Tuhane Eni mejare kena imi ibada loko
Tuhane, hoko imi supu hukumane mo.

Auku hnauna makete me sa po namake
au luake loko imi mina pine au betekele ete
imi. Imi namake neka.

12

Kbasa rebe ite supue bei Tuhane Eni Rore 12:1-11

1 Kwali betaya, meije au lepa loko kbasa
rebe ite supu bei Tuhane Eni Rore. Au suka
imi rekwae titinai.
2 Imi nete be kena imi rekwa Tuhane
mosare, imi supu umauke eleki imi lulu
neka kena tatu loko tuhana tinai mo rebe
ulepa more.
3 Akmenare imi ono ele mere hoko meije
au suka imi rekwa be tamata rebe isupu
kbasa bei Tuhane Eni Rore Ieliare. Tamata
rebe isupu kbasa bei Tuhane Eni Rore,
ikutuke Yesuse mo. Kai tamata rebe
ibeteke be, Yesuse mere Tuhane, batuke
rebe isupu kbasa bei Tuhane Eni Rore.
4 Kwali betaya, kbasa rebe ite supu bei
Tuhane Eni Rore tetebike po pusure bei
Tuhane Eni Ro esare neka.
5 Iteki makerike kena layani Tuhane
tetebike po Tuhane rebe ite kerike eteIje
batuke esa neka.
6 Kerike kena layani Tuhane cara sasaisa
neka po rebe riluke ktiline ete tamata rebe
ikerike, batuke Alla ruaI.
7 Papelake tamatare isupu kbasa bei
Tuhane Eni Rore leke ite pusuma supu
misete le ite kerike tapa lomai.
8 Le ete sae, isupu kbasa bei Tuhane Eni
Rore kena noake mise eleki riluke hnaune
rebe mise. Ete sae makete, isupu kbasa
bei Tuhane Eni Rore kena ilepae Tuhane,
tamata esi natie.
9 Tuhane Eni Ro mere lekwe Iriluke
kbasa ete sae kena ihlaleke ktili loko Kris-
tuse, eleyo ete sae makete, Ro mere Iriluke
kbasa etei kena iono tamata esi mise bei
makerake.
10 Ete sae makete, isupu kbasa bei
Tuhane Eni Rore kena ono tanda herane,
kai ete sae makete, isupu kbasa kena
beteke saisa rebe Tuhane Ibeteke pende.
Kai ete sae makete lekwe, isupu kbasa
kena rekwa be andia rebe Tuhane Eni Rore
Irilukele kai andia rebe mo. Kai ete sae
makete lekwe isupu kbasa kena lepa kena
soua bei Ro Misete rebe tamata esi nati
more kai ete tamata makete lekwe, isupu
kbasa kena inati soua bei Ro Misete rebe
tamata esi nati more.
11 Pusue meru ite supue bei Tuhane Eni
Ro esa mere neka. Papelake tamata sae eri
supu kabasa tetebike lulu Tuhane Eni Rore
Eni sukare.

Tamata maka hlaleke loko Tuhane saka nanakwalama esa 12:12-31

12 Kwali betaya, ite selu. Iteki lelale
me, balama me, mata inama me kai yelu
makete lekwe po pusulu kena nanakwala
esa. Sakesa neka ite rebe hlaleke loko
Tuhane, ite boka po ite pusuma kena
nanakwala esa mere Yesuse Kristuse.
13 Le kena baptise itere, masike tamata
Yahudi pise tamata Yahudi mo, tamata
makerike pise tamata makerike mo,
Tuhane Eni Rore Iono ite esa. Mere
sakesa kai itere Yesuse Kristuse ruaI Eni
nanakwaIje neka. Kai Eni Ro esa mere
pine Ikbasae ite lalemaru.
14 Kwali betaya, selu nanakwalare esa po
batuke bei lelale mo, bala mo pise mata ina
mo po bei yelu bokala.
15 Umpama lelale ebeteke be, “Aure
bala mo hoko aure otoi bei nanakwalare
mo.” Masike ele mere po lelale otoi bei
nanakwalare neka.
16 Kai sepo tinaloije ebeteke be,
“Aure mataina mo hoko aure otoi bei
nanakawalare mo.” Masike ele mere
lekwe po tinaloije otoi bei nanakwalare
neka.
17 Imi noake mina, sepo nanakwalare
pusue bei mataina hoko sae ilene mo. Pise
nanakwalare pusue bei tinaloi hoko sae
iata boi mo.
18 Ite selu Alla Itolae pusue meru kena
nanakwalare. Pusue meru Alla Itolaele
kena esi otoi tetebike lulu Eni sukare.
19 Sepo nanakwalare batuke bei otoi esa
hoko mere nanakwala mo.
20 Hoko tinai, ootoi bokala po
nanakwalare batuke esa.
21 Hoko matainare ebeteke loko balare
yake be, “Au perlu ale mo.” Pise ulu buare
lekwe ebeteke loko lelale yake be, “Au
perlu ale mo.”
22 Otoi bei nanakwala rebe ite noake be
ektili more po ite perlue titinai.
23 Kai otoi bei nanakwala rebe ite noake
be eguna more, mere otoi bei nanakwala
rebe ite selu lokole mise titinaije. Kai
otoi bei nanakwala rebe ite suka tamata
makete esi selu more ite alike pakiane lu-
tikele.

24 Po otoi bei nanakwala rebe ite selue misere ite selu loko mo. Alla Iature ite nanakwalama meiju mise titinai eti otoi rebe selue mise more ite li lokole mise lesi bei otoi maketaru.
25 Ele mere leke iteki nanakwalamaru larake mo kai ootoi meru ulia loko lomai.
26 Sepo otoi sae eblake kera hoko pusulu blake kera kai sepo otoi sae supu isike hoko pusulu lale ndina.

27 Kwali betaya, imi lekwe ele mere neka. Imi pusuime esa. Hoko imire saka Yesuse Kristuse nanakwalaIje. Imi pusumi makerike tetebike saka ootoi bei nanakwalare.
28 Kai Alla Itiluke sebei sae kai eni makerike. Memenaije Yesuse Eni maka ulakaru, luare maka beteke hnauna rebe ruai lenelu bei Allare, telure maka atetukaru, eleki sie rebe esi ono tanda heranaru, eleki sie rebe esi supu kbasa kena ono tamata esi mise bei makerakaru kai rebe esi tapa tamata makete, maka ature tamata, kai sie rebe esi lepa kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi nati mo.
29 Pususi supu kbasa tetebike. Pususi ono Yesuse Eni maka ulake mo, pususi ono nabi mo, pise pususi ono maka atetuke mo. Pususi supu kbasa kena ono tanda herane mo.
30 Pise ono tamata esi mise bei makerake, pise pususi lepa kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi natilu more mo, pise pususi supu kbasa kena nati soua bei Ro Misete rebe tamata esi natie more mo.
31 Ele mere hoko imi atula titinai leke imi supu kbasa rebe guna lesi kena tapa sie makete.

Alla Eni Rore Iriluke kbasa ete ite kena oki tamata makete 12:31b-13:13

Meije au beteke ete imi leke imi rekwa kbasa rebe elesi bei kbasa maketaru.

13

1 Kwali betaya, masike au rekwa pusue tamata esi soua kai malekataru esi soure po sepo au oki tamata makete mo hoko batuke au lepa neka po esi guna sae mo.
2 Masike au supu kbasa kena lepa loko yelu rebe Tuhane Iaselukelu eteku kai au nati pusue hnauna nkenala rebe tamata esi noake roma mo, au rekwa pusue yelu kai hlaleke loko Alla titinai eti au ono ulate eheti bei esi lakwaije po sepo au oki tamata makete mo hoko auku guna sasaisa mo.
3 Masike pusue taneia rebe au supure au larakele ete tamata susate kai au riluke nanakwalaku kena palae po sepo au oki tamata makete mo hoko pusue meru esi guna sae ete au mo.

4 Tamata rebe ioki tamata makete, tamata mere itahane lale kai laleije mise ete tamata makete, masike tamata makete esi ono tiae etei po iono misete etesi. Lalei loko tamata makete esi yelu mo, iisike ruai mo kai kwakwaeni mo.
5 Eni sifate kai ilepa ete tamata makete mau, iuma tamata makete kena lulu laleije mo. Inasu nunu mo, ihnouke tamata esi sala eteije mo.
6 Tamata rebe ioki tamata makete isusae tamata esi ono neune.
7 Masike sasaisa eono kenai po Itahane. Laleije tiake tamata makete mo po itahane lale ete tamata makete. Kena sasaisa neka, isangka tamata makete be esi ono tiae etei mo. Ihlaleke be namake tamata makete esi ono misete.

8 Oki tamata makete, eti pelare hleke mo. Eleyo pamuli meije tamata leini esi rekwa titinai kena lepae hnauna bei Allare, po tatike pine esi lepae moneka. Kai tamata leini esi lepa kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi natilu more po tatike pine esi lepa kena soua meru moneka. Kai tamata leini esi rekwa yelu bokala po tatike pine esi nete lokolu moneka.
9 Le saisa rebe ite rekwae kai ite lepa loko yelu rebe Tuhane Iaselukeule, po pusue meru nkena mosa.
10 Namake roma petu Tuhane Ipletae itere pine Iono pusulu nkena. Kai saisa rebe ite rekwae meije namake sirikele le enkena mosare pe.
11 Imi selu, kena au tone sare au lepa saka kwete tone. Au noake saka kwete tone. Po meije aure elake inai peneka, auku maka noake saka kwete tone au hleke peneka. Saka kbasa rebe ite supu bei Alla Eni Rore kena ite mei nusa meije sare.
12 Imi selu, saisa rebe ite noakele kena meije lupe ite selu ite ninuma karimomo kena cermine. Po kena ite kusu surgare, ite rekwa pusulu le ite selu Tuhane. Meije au rekwa pusulu mosa po namake roma

ndete surgare au rekwa pusulu saka Alla Irekwa aure.
13 Hoko oani telu me suke ite onolu rame. Meru, hlaleke loko Tuhane rame, saisa rebe ite hlaleke bei Allare hlalekele rame kai oki lomai rame. Bei telu meru rebe lesire oki lomai.

14

Kbasa maketa rebe ite supu bei Alla Eni Rore
14:1-25

1 Kwali betaya, suke imi atula titinai kena oki tamata makete. Kai atula kena supu kbasa bei Alla Eni Rore. Atula lesi kena supu kbasa kena lepae Tuhane Eni lepata rebe Ibetekelu pende leke tamata esi natie.
2 Imi atula titinai leke supu kbasa kena lepae Tuhane Eni lepataru le tamata rebe isupu kbasa kena ilepa kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi nati more, ilepa kai tamata mo po batuke ilepa kai Alla. Sae inati ilepare mo le Alla Eni Rore Ikbasaeni kena ilepae yelu rebe tamata esi natiule mo batuke Alla ruaI Inatilu.
3 Po tamata rebe ilepae Alla Eni lepate rebe Ibeteke eteije leke tamata esi natire, eni lepataru esi guna kena ono tamata esi hlaleke ktili, eono lalesi ndina kai eono esi hlaleke tapa ktili rame.
4 Hoko tamata rebe ilepa kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi nati more batuke eono ruai hlaleke tapa ktili. Po tamata rebe ilepa loko Alla Eni lepataru, itapa jemate toini leke esi hlaleke tapa ktili.
5 Kwali betaya, auku sukare imi pusumi ilepa kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi nati more. Po mise lesire, imi lepa loko Alla Eni lepataru leke Tamata esi natie. Le Alla Eni lepate rebe lepaele leke tamata esi natire eguna lesi bei lepata rebe ilepaelu kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi nati more. Lepa kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi nati more eguna sepo ile rebe ilepare ibeteke esi natire ete jemate toini leke esi maka hlaleke tapa ktili.
6 Kwali betaya, imi selu, sepo au luake loko imi pine au lepa kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi nati more, esi guna sae ete imi mo. Po sepo Alla Eni lepata rebe Ibetekelu ete aure, au betekelu ete imi pise au atetuke imi loko lalane tinaije, pise au lepa ete imi leke imi noake saisa rebe Tuhane Ionore etapa rame hoko mere eguna ete imi.
7 Sakesa neka, lupe alata rebe esi tulei po unasi more, lupe suline kai kecapire, sepo suline hbuele mimise mo pise kecapire klemakele mise mo hoko lagu saisa rebe klemakele tamata esi rekwa mo.
8 Makete lekwe, tamata esi lisare hbue trompete po sepo trompete hbuele papalani hoko solalu sae iakneka kena lisa mo.
9 Sakesa neka sepo imi lepa kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi nati more, imi lepare esi guna sasaisa mo kai elulu lalane tinaije mo.
10 Imi noake mina! Mei nusa meije soua boka po pusue soua meru esi nati me.
11 Po sepo au nati sou rebe sae ilepa kai au kenare mo hoko aure eni tamata maka luake bei lauke kai ile ete aure ele mere neka. Eleki sae inati lomai mo.
12 Hoko imi kotie leke supu kbasa kena lepa loko Tuhane Eni lepate rebe Ibeteke pende leke tamata esi rekwa esi natire. Le au selu imi atula titinai kena supu kbasa bei Alla Eni Rore. Po imi atula lesi kena ono jemate toini esi hlaleke tapa ktili le esi nati imi lepare.

13 Ele mere hoko tamata rebe ilepa kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi nati more suke ikotie loko Alla leke Iriluke kbasa etei kena ibeteke saisa rebe ibetekele esi natire.
14 Au beteke ele mere le sepo au pise sae lekwe ikotie loko Alla kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi nati more, mere Ro Misete Iono ite lepa bei ite lalema po ite nati saisa rebe ite lepaele mo.
15 Hoko esi misete ite ono elere: Kena rebai makete pise otoi makete ite kotie kena sou rebe ite nati mo po Tuhane ruaI natire. Kai kena rebai makete kai otoi makete lekwe ite kotire, ite noake lokole leke ite nati pusue. Ele mere lekwe, rebai makete ite menani kena sou rebe ite nati mo, po rebai makete ite menanire, ite nati saisa rebe ite menaniele.
16 Le batuke tamata rebe esi nati saisa rebe imi beteke kena imi isike Tuhane pine esi beteke “tinai” (amine).
17 Imi kotie trima kasi bei Tuhane kena sou rebe tamata esi nati more, mere mise

po esi guna ete tamata rebe esi lenele sae mo.
18 Kwali betaya, au kotie trima kasi bei
Alla le au lepa kena soua bei Ro Misete rebe
tamata esi nati more lesi bei imi pusumi.
19 Po kena lupuke lomai kena isike kai
lene loko Allare, au suka lepa kena lepate
matai esa lua rebe tamata esi natire, mise
lesi bei au lepa lepate mata usate kena
usate yo tamata esi nati mo. Au suka lepa
kena sou rebe tamata esi natire leke au
atetuke tamata.
20 Kwali betaya, imi noake kbasa rebe
Tuhane Irilukele ete tamata lupe kwete-
laru esi noake yake. Po imi noakele lupe
elake inai esi noake. Imi noake neune
yake.
21 Imi noake loko saisa rebe me Alla Eni
lepata rebe lekire mina! Rebe ebeteke be:
"Tuhane Iombe,
'Au ono tamata makete esi lepae Auku
lepataru
kena esi souaru ete Auku tamataru.
Masike lepa ele mere lekwe
po esi lene lokolu mo.' "*
22 Hoko bei Alla Eni lepate mere ite
rekwa be kbasa rebe ite supue kena lepa
kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi
nati more, mere tanda ete tamata rebe
esi hlaleke more leke esi selu Tuhane Eni
kbasare. Mere ete tamata rebe esi hlaleke
loko Tuhane pende mo. Kai kbasa rebe ite
supue kena lepae Tuhane Eni lepataru leke
tamata esi natire, pake mere ete tamata
rebe esi hlaleke loko Tuhane pende leke esi
hlaleke tapa ktili. Mere ete tamata rebe
hlaleke more mo.
23 Ele mere hoko umpama kena je-
mate toini imi lupuke lomai eleki imi
pusumi lepa kena soua bei Ro Misete rebe
tamata esi nati more, eleki tamata rebe
esi rekwa Tuhane Eni lalane mise mosare
pise tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane
mosare, esi kusu me imi otoi maka ibadare
kai esi lene imi lepare hoko namake esi
beteke be, "E! Tamata ete meiju esi make
pususi peneka."
24 Po sepo imi pusumi lepae Alla Eni
lepataru kena erisi souaru, hoko esi
tehaike imi, namake pusue rebe imi
betekele etiluke esi dosaru, namake esi
nete loko esi dosaru hoko esi blake sala
eleki naku esi dosaru.
25 Hnauna bei Alla mere eono tamata esi
naku yelu rebe esi kbunikelu kena laleisu.
Kai esi naku be, "Tinai! Alla Ime kai tamata
rebe esi hlaleke lokoIje."

Atate kena ibada 14:26-40

26 Kwali betaya, suke ite ono elere. Sepo
imi lupuke lomai kena isike kai lene loko
Allare, papelake tamatare eni kbasa bei
Alla me, leini esi menani, leini esi atetuke
leke rekwa Tuhane Eni lalane, leini esi
beteke Tuhane Eni lepate rebe Ibetekele
etesi pende, leini esi lepa kena soua bei Ro
Misete rebe tamata esi nati more kai leini
esi beteke saisa rebe esi betekele mere esi
natire. Po pusue meru imi onolu kena
hlaleke loko Tuhane tapa ktili.
27 Sepo sesisi suka lepa kena soua bei Ro
Misete rebe tamata esi nati mo, hoko suke
batuke sie luaya pise batuke sie telua neka
esi lepa seli lomai. Kai suke sae ibeteke
saisa rebe esi lepaele esi natire.
28 Sepo sae kena ibeteke esi natire mo
hoko sie rebe esi lepa kena soua rebe
tamata esi nati mere more suke esi ndene.
Esi lepa loko Alla me lalesi neka.
29 Sie luaya pise telua rebe esi lepa loko
Alla Eni lepate rebe Ibetekele etesi pende.
Esi lepa seli lomai. Yo sie maketaru esi lene
lokole eleki esi noake mimise loko saisa
rebe esi betekele mere.
30 Po sepo bei sie rebe esi ruere, Alla Iono
ile sae irekwa saisa me hoko ikele ilepaele
yo ile rebe me ilepare indene.
31 Namake ono ele mere le, imi pusumi
rekwa, seli lomai kena lepa loko Tuhane
Eni lepataru leke pusue tamata esi supu
imi hnaunaru kai pusumi hlaleke loko
Tuhane etapa ktili.
32 Imi nete, tamata rebe ibeteke Tuhane
Eni lepate itahane lale mimise. Sae ilepa
mina pine sae sa.
33 Le Alla Isuka ono hoha kena lupuke
lomaije mo, po Isukare ite ono lulu pusu esi
lalane.
Pusue jemata toini imi ono elere,
34 kena jemate toini imi lupuke lomaije,
binaru suke esi ndene. Ono esi lepa yake.

* **14:21** Yes. 28:11-12

Po namake esi lene loko esi mokwaiaru. Mere lulu agamare esi aturane.†

35 Sepo esi suka rekwa sasaisa hoko esi tneu bei esi mokwaiaru me esi luma. Sepo bina sae ilepa kena lupuke lomaije, mere iono asomie ruai kai eni mokwai.

36 Le mula pine imi lene loko auku lepataru more? Alla Eni lepataru ubei imi mo. Kai batuke ete imi mo.

37 Sepo sae iblake be isupu kbasa kena ibeteke Tuhane Eni lepataru pise isupu kbasa makete bei Alla Eni Rore hoko namake inaku be saisa rebe au lekie meije, Tuhane Ipletae au kena au lekie.

38 Po sepo sae ilene loko auku pleta meije mo hoko imi nete lokoi yake.

39 Ele mere hoko kwali betaya, imi atula kena lepae Alla Eni lepataru. Po tamata rebe esi atula kena lepa kena soua bei Ro Misete rebe tamata esi nati more imi lakesi yake.

40 Mahabe imi ono pusue meru mimise kai lulu esi lalane mimise.

15

Yesuse Ikwana suike 15:1-11

1 Kwali betaya, meije au suka lepa suike loko Sou Misete bei Alla rebe akmena au betekele ete imire. Kena imi trima Sou Misete mere, eti imi hlaleke loko Kristuse ktili eti roma meije.

2 Sepo imi lulu loko Sou Misete rebe au betekele ete imire rame hoko imi hlamate. Po sepo imi hlaleke rame loko Sou Misete rebe au betekele ete imire mo hoko imi maka hlaleke esi guna sasaisa ete imi mo.

3 Saisa rebe au supu bei Tuhane, au beteke suike ete imi: rebe pentine, Yesuse Kristuse Imata le iteki dosaru lulu Alla Eni lepata rebe lekire.

4 HnoukeNi peneka po ele petu luare Ikwana suike. Mere lekwe Alla Eni lepata rebe lekire, ebetekele.

5 Kena Kristuse Ikwana suike, IaselukeNI ete Petruse, eleki ete Eni maka lulua sie butu esa lesini luaru.*

6 Pela bei mere IaselukeNi ete sie rebe esi lululje sie utana lima lesi. Bei sie rebe esi selui meru sie ilaru esi mata peneka po bokala esi rue eti roma meije sa.

7 Eleki IaselukeNi suike ete Yakobuse pine ete pusue Eni maka ulakaru.

8 Eleki pamuli lakwai esare, IaselukeNi ete au. Po kena mere au ono susate ete tamata rebe esi hlaleke loko Kristuse hoko sepo au ono Eni maka ulake, au saka kwetele rebe ruelei pusu bulane more.†

9 Au beteke ele mere le kotie aure Tuhane Eni maka ulake, au blakele saisa mo. Aure Tuhane Eni maka ulake rebe impe lebu lakwai esa bei maka ulaka maketaru. Le au ono susate ete Alla Eni jemate toinu.

10 Po Alla Iono misete ete au hoko auku sifate lelikele peneka hoko meije au ono Yesuse Eni maka ulake. Kai Alla Eni misete ete aure supu hasile. Au kerike ktili lesi bei maka ulaka maketaru. Mere auku ktiline ruaku mo po mere Alla Iono au ktili kai Ikerike sakesa kai au.

11 Kwali betaya, sepo imi supu Sou Misete bei au pise bei tamata makete rebe ilepae Tuhane Eni lepataru, mere pentine mo po rebe pentine imi persaye saisa rebe ami betekele ete imire.

Tatike pine Tuhane Iono ite kwana suike 15:12-34

12 Ami beteke ete imi be Tuhane Iono Kristuse Ikwana suike. Po mula pine imi leini imi beteke be tamata rebe imata pende ikwana suike monde?

13 Sepo Alla Iono tamata rebe imata pende ikwana suike monde tinai hoko Kristuse lekwe, Alla Iono Ikwana suike more neka.

14 Kai sepo Alla Iono Kristuse Ikwana suike mo hoko sou rebe ami betekele kai imi hlaleke loko Kristuse esi guna sae mo.

15 Lesi bei mere easeluke be amire tamata nloene le sepo tamata rebe imata pende Alla Iono ikwana suike moneka hoko Kristuse lekwe Alla Iono Ikwana suike moneka. Hoko sepo ami beteke be

† **14:34** Tamata leini esi noake ayete meije esi natire elere: Kena jemate toini esi lupuke lomaije, binaru suke esi ndene. Esi lepa mo. Esi ono elake mo. Mere lulu agamare esi aturane. * **15:5** Kena ayate meije beteke Kristuse Eni maka lulua sie butu esa lesini lua, po kena mere Yudase imata peneka hoko Kristuse batuke IaselukeNi ete Eni maka lulua sie butu esa lesini esa neka. † **15:8** Kena ayate meije Pauluse ilepa ele mere le inoake be isakesa kai maka ulaka maketaru mo, kai inete loko iono susate ete Tuhane Eni jemate toini po eni sifate roba sosoli eti iono Yesuse Eni maka ulake lekwe.

Alla Iono Kristuse Ikwana suike hoko ami lemake le saisa rebe Alla Ionore.
16 Le sepo tamata rebe imata pende Alla Ionoi kwana suike monde tinai hoko Kristuse lekwe Alla Iono Ikwana suike moneka.
17 Sepo Alla Iono Kristuse Ikwana suike mo hoko imi hlaleke loko Kristuse esi untune sasaisa ete imi mo. Mere sakesa kai imi dosaru supu ampune mo, kai namake imi mata eti pela.
18 Mere sakesa kai tamata rebe ihlaleke loko Kristuse rebe imata pende isupu poie kena otoi susate titinai eti pela.
19 Kwali betaya, leini esi noake be ite hlaleke loko Kristuse batuke eono untune ete ite mei nusa meije. Sepo mere tinai hoko ite rebe hlaleke loko Kristuse rugi ela titinai. Po mere tinai mo.
20 Alla Iono Kristuse Ikwana suike tinai hoko ite rekwa be tamata rebe esi mata pende, namake Ionosi kwana suike.
21 Le tamata mei nusare esi mata le akmenare ile sae me ilene loko Tuhane mo. Ele mere lekwe, tamata rebe esi mata pende Alla Iono esi kwana suike le ile sae makete eni misete.
22 Le pusue tamatare, Adame eni anubu, hoko sakesa kai Adame ilene loko Tuhane Eni hnaune more, namake ite pusuma lului eleki ite mata pusuma. Ele mere lekwe pusue tamata rebe esa kai Yesuse Kristuse pende, Tuhane Ionosi kwana suike.
23 Po kena kwana suike, kwana lulu lomai. Memenaije Kristuse Ikwana suike. Eleki kena Kristuse Iluake suike, sie rebe esi hlaleke lokoIje, Alla Iono esi kwana suike.
24 Mere pela mina pine nusare kohoe. Kena mere pusue tamata kai roa rebe ukbasa mei nusare, Yesuse Iono ukbasa moneka kai uktili moneka. Eleki Yesuse rebe Iono kamale, Iriluke Eni kbasare ete AmaI Alla.
25 Alla Eni rencanare, kena nusare koho mosare, namake Yesuse Kristuse Ikbasa rame eti Inabu pusue Eni musuaru leke esi tatu lokoI.‡
26 Yesuse Iono tamata esi mata moneka. Mere musu rebe Inabue pamuli sosolike.
27 Ite rekwa mere le kena Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be:

> “Alla Iono pusue tatu lokoI.”§

Po Alla ruaI pine Itatu loko Yesuse Kristuse mo.
28 Po pusue tatu lokoI peneka hoko ruaI tatu loko Alla rebe Iono pusue tatu loko Yesuse pende. Eleki pusue supu pleta bei Alla ruaI.
29 Po sepo imi noake be tamata rebe imata pende ikwana suike mo hoko mula pine baptise ile sae kena seli tamata matale rebe baptiseni mosare? Sepo tamata rebe imata pende ikwana suike moneka, hoko esi ono ele mere mo.*
30 Ami rekware tamata matale kwana suike hoko pela olase ami siape kena mata.
31 Kwali betaya, pela petu au supu susate mahake au mata po au tahane le Sou Misete. Au beteke mere tinai! Le sakesa kai auku lepate rebe piasare au betekele tinai, au beteke be: Lalekue ndina le imi le imi hlaleke loko iteki Tuhane, Kristuse Yesuse pende.
32 Ite rebe hlaleke loko Kristuse pasti ite kwana suike. Sepo mo hoko au rare kai tamata neuna mei kota Epsuse leke mula, sepo batuke eono untune ete au mei nusa meije. Sepo tamata matale ikwana suike moneka, mise lesire ite lulu lepate matai be:

> “Mai ite kane kinu kai ite ono saisa neka rebe ite lalema lokole le bobanure ite matare pe.”†

33 Po esi tinaije ele mere mo. Hoko imi sebeie tamata makete esi lemake imi yake. Imi nete! Imi ono ebeke tamata neune, imi lekwe ono neune.
34 Suke imi raka mimise kai imi ono dosa yanoma. Suke imi asomi be leini bei imire esi rekwa Alla mosa.

Nanakwala beluke rebe ite supue kena kwana suike
15:35-58

35 Tinake tamata leini esi persaye mosa be tamata matale kwana suike hoko esi tneu be, “Tamata ikwana suike elia?

‡ **15:25** Tamata leini esi noake be Yesuse ruaI nabu Eni musuru, po tamata makete esi noake be Alla Inabu Yesuse Eni musuru eleki esi tatu loko Yesuse. § **15:27** Isi. 8:6 * **15:29** Kena akmena Pauluse, tamata rebe hlaleke loko Kristuse piasare leini baptisesi seli tamata rebe imata po baptiseni mosare. Pauluse ibeteke mo be baptise ele mere nkena pise sala, batuke ibeteke esi ono ele mere etiluke be esi persaye be namake kena Yesuse Iluake suike tamata matale kwana suike. † **15:32** Yes. 22:13

Nanakwalare atia peneka hoko kena kwana suike elia?”

36 Tamata rebe esi beteke ele mere, esi boro titinai. Sepo imi atnane bibite kena ndinu, bibite mere ekusu mo sepo imi atnanele mo.

37 Kai bibite rebe imi atnanele mere umpamare gandume inai pise bibite makete lekwe, imi atnane batuke esi inaije neka. Imi atnane esi bataije pise esi loine mo.

38 Alla ruaI pine Iono bibite mere esi aine kai esi loine eliare lulu laleIje. Kai papelake bibite sasaisa neka Alla Iono esi aine tetebike.

39 Sakesa neka, pusue yelu rebe ukwanare esi nanakwalaiju sakesa mo. Tamata nanakwalaije tebikele, binatanaru esi nanakwalaiju tebikelu, manuaru esi nanakwalaiju tetebikelu kai ianaru lekwe esi nanakwalaju tetebikelu.

40 Sakesa neka, yelu rebe undete lanite esi misete selu tebikelu kai rebe umpe tapele esi misete selu tebikeule neka.

41 Lemataije esi hitaije selu tebikele bei bulane esi hitaije. Kmalearu lekwe esi hitaije selu tebikelu. Kmale sae esi hitaije selu tebikele bei kmale makete neka.

42 Sakesa neka ete tamata rebe esi mata pende esi kwana suike. Nanakwala rebe hnoukele, puluele, po nanakwala rebe kwana suike atia mo.

43 Kena nanakwalare hnoukele, nanakwala mere mise mo le atiae nunu, po kena kwana suike nanakwalare mise titinai. Nanakwala rebe emata pende ektili mo po nanakwala rebe ekwana suike ektili.

44 Nanakwala rebe hnoukele mere nanakwala bei nusa meije, po kena kwana suike, nanakwala mere bei Alla Eni Rore esi kbasare. Sakesa neka nanakwa bei nusa meije me kai nanakwala bei Allare me lekwe.

45 Kena Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be:

> “Alla Itolae tamata memenaije, Adame. Tamata memenaije ikwana.”‡

Po Yesuse Kristuse rebe kotiNe Adame pamulire, Tuhane Iono Ikwana suike leke tamata rebe esi hlaleke lokoIje esi rue kai Alla eti pela.

46 Nanakwala rebe Tuhane Irilukele ete ite akmenare nanakwala bei nusa meije. Eleki Iriluke nanakwala rebe pamulire, nanakwala rebe tatike pine rue ndete surgare.

47 Adame rebe akmenare Alla Ionoi bei tapele, po Adame rebe pamulire bei ndete surga.

48 Tamata mei nusa meije esi rulu bei Adame akmenare neka rebe Alla Ionoi bei tapele, hoko nanakwalasi lupe Adame kena esi rue mei nusa meije. Ele mere lekwe, sie rebe esi esa kai Adame pamulire, rebe Ibei ndete surgare namake esi supu nanakwala kena rue ndete surga.

49 Hoko lupe iteki nanakwalama meiju lupe Adame akmenare nanakwalaije neka hoko tatike iteki nanakwala beluke lupe Adame pamulire nanakwalaIje.

50 Hoko kwali betaya, au beteke ete imi be, nanakwala mei nusa meije kusu kena Tuhane Eni nusa beluke rebe tatike pine Ikbasa lupe Kamale ikbasare mo. Le iteki nanakwalama meiju namake atiae.

51 Po imi lene loko saisa rebe akmenare tamata esi rekwa mo po pamuli meije beteke etesi peneka be, ite mata pusuma mo po ite pusuma leli.

52 Mere eonore nunu titinai kena malekataru hbue trompete pamuli sosolike. Le kena trompete mere esi tuleije, tamata rebe esi matare esi kwana suike. Nanakwalasi rebe kena kwana suike atia moneka. Kai ite rebe mata mosare supu nanakwala beluke.

53 Le iteki nanakwala bei nusa meije, rebe namake mata eleki atiare, eseli kena nanakwala bei ndete surga rebe emata more.

54 Kena nanakwala rebe tatike pine emata kai atiare seli kena nanakwala rebe emata more peneka, kena mere saisa rebe lekie me Alla Eni lepata rebe lekire be:

> “Matale sae moneka, ite lesi peneka kai rue eti pela.

55 Namake Alla Itie ite bei pusue yelu rebe uono ite matare, matale ekbasae ite moneka,”§ eonore mere peneka.

56 Saka kalajengkine esi sasune kena esi

‡ **15:45** Atn. 2:7 § **15:55** Yes. 25:8

aluije ekeri matale, ele mere lekwe dosare ekeri ite kena matale. Le agamare esi aturane riluke kbasa ete dosare le bei aturane mere, ite rekwa nkenale kai nsalale.
57 Po ite kotie trima kasi bei Alla le Iampune iteki dosaru baue saisa rebe iteki Tuhane Yesuse Kristuse Ionore hoko ite lesi peneka. Ite mata ite pela moneka.
58 Bei mere hoko au kotie bei kwali betaya imi rebe au oki imire be imi hlaleke ktili rame leke sesi esi keri imi loko lalane tiare yake. Imi kerike loko Tuhane Eni makerike kena lale misete kai muta yake. Le tatike pine imi supu untune elake.

16

Lupuke kepene kena rilukele ete tamata rebe esi hlaleke loko Kristuse 16:1-4

1 Kwali betaya, meije ite lepa loko kepene rebe imi suka rilukele ete tamata rebe esi hlaleke loko Kristuse mpai kota Yerusaleme. Au beteke meije leke imi lulu loko saisa rebe au betekele ete jemate toini mpai otoi Galatiare.
2 Papelake mikure, suke papela tamatare riluke kepene sebeie lulu isupure. Imi hnouke kepene mere eti au luake, leke kena petu mere perlu lupuke kepene moneka.
3 Namake roma au luake, au ulake tamata rebe imi bitikeni kena ikeri kepene lopai kota Yerusaleme kai au leki sulate ete jemate toini esi elake kena beteke ile rebe ikeri kepene.
4 Po au selu pine suke au keu hoko au keu sakesa kaini.

Pauluse eni rencana kena eni makerike 16:5-12

5 Kwali betaya, au noake, au keue otoi Makedonia pine au luake loko imi me kota Korintuse.
6 Tinake au rue kai imi petu kuila pise tale ndirine au rue kai imi eti elia mina pine au keu loko otoi rebe au suka keu lokole, leke imi tapa au loko auku lalane.
7 Po meije au suka luake loko imi mosa le au suka batuke sili sasanai mo, po sepo Tuhane Iriluke lalane ete au hoko au bei ndi Makedoniare au rue kai imi takwali toto.
8 Po meije au rue mei kota Epsuse eti roma pesta rana ndinu gandume esi hasile.*
9 Le au kerike rame loko Tuhane Eni makerike rebe Iriluke ete au ete meije. Auku makerike meije tamata bokala esi trimae kena misete peneka. Po tamata boka lekwe esi suka ono tiae ete au.
10 Sepo Timotiuse iluake hoko imi trimai kena misete leke isuka rue kai imi. Le ile lupe aure neka. Ikerike loko Tuhane Eni makerike.
11 Leini esi sobueni yake. Imi tiei kena lale misete leke iluake loko au. Le au namake iluake loko au sakesa kai kwalia maketaru.
12 Yo Apolose, au umai rebai ilaru peneka leke isakesa kai kwalia maketaru kena esi luake selu imi. Po iblake be petu kena ikeure mere mosa. Namake petu makete pine iluake loko imi sa.

Hnaune pamuli 16:13-24

13 Imi raka mimise. Imi sele bei maka hlaleke yake. Rilami yake po hlaleke titinai.
14 Saisa rebe imi onore, ono kena lale misete.
15 Imi rekwa Stepanuse kai eni luma toine peneka. Siere rebe esi hlaleke loko Kristuse memenai me otoi Akayare. Esi layani Alla Eni tamataru kena lalesi titinai.
16 Au kotie bei imi titinai leke imi lulu tamata lupe mere esi pletare kai tamata makete rebe esi kerike ktili kena Tuhane Eni makerike lupeise.
17 Kena Stepanuse, Portunatuse kai Akaikuse esi luake loko aure, laleku endina titinai. Le esi tapa au seli imi.
18 Esi ono laleku endina peneka lupe esi ono lalemi ndinare. Tamata ele mere suke supu holmate.
19 Jemate toini me pusue otoi Asiare esi beteke hlamate ete imi. Akwila, Priskila kai jemata toini rebe esi lupuke lomai mei esi lumare esi beteke hlamate ete imi le imi esa kai Tuhane peneka.
20 Pusue kwali betaya rebe esi ete meije esi beteke hlamate ete imi. Namake imi beteke hlamate ete lomai kena misete leke lulu cara tinai ete tamata maka hlaleke loko Kristuse.

* **16:8** Pesta rana ndinu gandume esi hasile, kotiele Pentakosta.

21 Au tapa ete meije, hlamate bei au rebe
ruaku lekie, “Hlamate bei au. Pauluse.”
22 Tamata rebe esi oki Tuhane more
tatike pine sebeie Alla Ihukumesi. Au kotie
Tuhane Iluake suike.
23 Au kotie Tuhane Yesuse Iriluke misete
ete imi.
24 Imi pusumi rebe esa kai Kristuse
Yesuse pende au oki imi rame.

Hlamate.
Bei Au, *Pauluse*

Pauluse eni Sulate Nomore Lua ete Jemate Toini me Kota Korintuse

Lepate Menai

Pauluse ruaije, tamata rebe ilepae Sou Misete ete tamata me kota Korintuse akmena (Ula. 18:1-17; kai selu Pauluse eni sulate memenai ete jemate Korintuse esi lepate menaije). Kena irue lau bei Jemate toini me Korintuse, tamata leini esi akue Pauluse Eni hake kena Yesuse Eni maka ulake mo: Esi beteke be Pauluse Yesuse Eni maka ulake mo. Hoko Pauluse iulake Tituse loko jemate toini Korintuse kena beteke eni hnaunaru etesi. Tituse ibeteke Pauluse eni lepata rebe uktili ete jemata leini rebe esi akue Pauluse eni hake kena Yesuse Eni maka ulake more. Kena Tituse itetu Pauluse me Makedonia kena Ileu bei kota Korintuse, ibeteke loko Pauluse be, “Tamata bokala bei jemate toini me kota Korintuse esi hleke bei dosa peneka kai esi suka tetue ale. Po tamata leini rebe akmenare esi akue ale Yesuse Eni maka ulake more, laleisu kera sa.”

Kena Pauluse ilene sou mere, ileki sulate, rebe ite baisele meije, rebe betekele Pauluse Eni sulate nomore lua ete jemate me kota Korintuse. Kena sulate meije Pauluse ilepa loko eni makerike lepae Sou Misete ete jemate toini me kota Korintuse (2:14-6:10). Ibeteke be iokisi titinai (6:11-13; 7:2-4, 13-16), kai laleije ndina titinai le sie bokala esi hleke bei esi dosa rebe akue Pauluse kena Yesuse Eni maka ulake more (7:5-13). Eleki ikotie bei jemate toini Korintuse esi lupuke kepene leke iluake me kota Korintuse, irana kepene mere kena irilukele ete jemate toini mpai oti Yudea rebe esi tanei sae more (pasale 8-9). Eleki eni lepataru ktili titinai, kena iahnau tamata rebe esi akue Eni hake kena Yesuse Eni maka ulake mosare (pasale 10-13).

Isi

1. Pauluse ibeteke hlamate ete jemate Korintuse: Alla Iono ite lalemaru ktili kena ite supu susate (1:1-11)
2. Pauluse ibeteke etesi be le mula pine ilelike lalei kena ikeu lokoise, ibeteke be eni makerike lepae Sou Misete, kai ikotie bei jemate toini me Korintuse leke esi ono misete etei (1:12-7:16)
3. Ilepa loko jemate toini me kota Korintuse esi lupuke kepene kena rilukele ete jemate toni mpai otoi Yudeare (pasale 8-9)
4. Pauluse iatula titinai be ile Yesuse Eni maka ulake titinai kai ianete sie rebe esi akue eni hake kena Yesuse Eni maka ulake more (10:1-13:10)
5. Hlamate (13:11-13)

Pauluse ibeteke hlamate ete jemate toini me kota Korintuse
1:1-2

1 Kwali betaya, imi pusumi rebe hlaleke loko Alla me kota Korintuse kai pusue Alla Eni tamata me otoi Akaya.

Au Pauluse, rebe Alla Isuka au supu bitike kena Kristuse Yesuse Eni maka ulake kai iteki kwali Timotiuse ami natue sulate meije ete imi pusumi.

2 Ami kotie bei iteki Alla Amate kai Tuhane Yesuse Kristuse leke Iriluke misete ete imi pusumi kai Iono imi rue mise noma.

Tuhane Iono ite hlaleke ktili rame
1:3-11

3 Mai ite isike Alla, Tuhane Yesuse Kristuse AmaI. Ile Amate rebe laleIje noa ite rame. Iono ite lalemaru ndina kai Iriluke ktiline ete ite.

4 Kena ami supu susate sasaisa neka, Iono ami lalemaru ktili, leke ktiline rebe ami supu bei Tuhane mere, ami pakele kena tapa tamata rebe esi supu susate leke lalesi ktili.

5 Le susata rebe Kristuse Isupure, ami supu bokala lekwe. Kai sepo ami blake susa le supu susata meru, namake ami lalemaru supu ktilina bokala lekwe bei Kristuse.

6 Kai sepo ami supu susate, mere eono imi ktili, leke imi supu hlamate. Sepo ami supu ktiline, imi lekwe supu ktiline bei ami hoko namake imi tahane kena supu susate lupe ami supure neka.

7 Hoko ami hlaleke titinai be namake imi tahane sepo supu susate. Ami noake ele mere le ami rekwa be imi supu susate lupe ami supure lekwe. Ele mere lekwe, namake Tuhane Iono imi ktili lupe Ionoe ete amire.

8 Kwali betaya, au beteke meije leke imi
rekwa amiki susate mei otoi Asiare lekwe.
Susate rebe ami supue mere ektili kuate eti
ami tahane rua moneka, eti ami noake be
namake ami mata.
9 Ami noake be lupe hukume ami leke
ami mata. Po ele mere leke ami hlaleke
amiki ktiline ruama yake, po hlaleke loko
Alla rebe Ikbasa kena ono tamata matale
ikwana suike.
10 Eleki Ile pine Ihlamate ami bei neune
rebe mahake eono ami matare. Kai Ile pine
ami hlalekeNi, leke Ihlamate ami suike bei
pusue meru.
11 Namake imi kotie ete ami rame. Imi
ono ele mere, namake tamata bokala esi
kotie trima kasi bei Tuhane le Ilene imi
kotie lokoIje, hoko Iaseluke Eni misete
kena Itapa ami.

Le mula pine Pauluse ibeteke be ilelike lalei kena ikeu loko jemate Korintuse 1:12-2:4

12 Kwali betaya, ami lalemaru ndina le
ami noake be amiki sifate kai atate ete
tamata makete nkena pusue. Ami lale-
maru ntoline ete tamata makete, sakesa
kai saisa rebe Alla Isukare. Ami ono sasais-
are lulu tamata inoakele mo po Alla Itapa
ami. Po au rekwa be ami ono saisa ete
imire, lesi bei saisa rebe ami onoe ete sie
maketaru.
13-14 Imi selu amiki sulate ete imire.
Pusue rebe ami lekilu ete imire, ami leki
batuke saisa rebe imi baisele, imi natire.
Tinai, meije imi nati pusue amiki atate
mosa, po au hlaleke be namake imi nati
amiki atate mimise sa. Auku lalekue
ele mere leke kena Tuhane Yesuse Iluake
suike kena Iteu pakala ete nusa meije, imi
lalemi ndina le ami, molupe kena mere
ami lalemaru ndina le imire neka.

15 Au persaye be namake lalemi ndina le
ami, hoko akmenare au taluke peneka be
namake au luake kena selu imi. Au noake
be namake au luake selu imi peneka eleki
au keu loko otoi makete pine au leu suike
loko imi leke imi supu tapa rebai lua bei au.
16 Laleku kena au sili lokomi kena au
keu lopai otoi Makedoniare. Au leu bei
mpai otoi Makedoniare, au suka sili loko
imi suike, leke imi tapa au kena au siba
lopai otoi Yudeare.
17 Lalekue ele mere po au lelike suike
laleku peneka hoko au sili loko imi mon-
eka. Hoko yapine imi noake be au lelike
lalekue mere etiluke be au noake esa mo le
au lulu tamata nusa meije esi onore, hoko
imi beteke be au lemake imi.

18 Saisa rebe Alla Italukele pende, na-
make Ionoe. Ele mere lekwe, saisa rebe
ami betekele ete imire, ami onoe. Ami
lemake imi mo.
19 Kwali betaya, namake imi persaye
auku lepataru le au, Silase kai Timotiuse
ami beteke Alla Eni Nanae Yesuse Kris-
tuse ete imi. Saisa rebe Yesuse Kristuse
Ibetekele pende Ionoe titinai. Ibeteke eleki
Iono lulu more sae mo.
20 Le pusue rebe Alla Italukele, namake
Ionolu baue saisa rebe Kristuse Ionore. Bei
mere hoko ite beteke “Amine” loko Alla le
Kristuse kena isike Alla.
21 Kai Alla ruaI Iono ami kai imi kele
kuru leke ite esa kai Kristuse. Ibitike ite
kena ite sakesa kaiNi.
22 Ibitike ite kena Eni tamata peneka
le Iono Ro Misete Ikbasae ite lalemaru.
Iono Ro Misete Ikbasae ite lalemaru, mere
tanda ete ite be pusue rebe Italukele na-
make Iriluke ete ite.

23 Kwali betaya, Alla Iono saksi ete au.
Irekwa lalekue. Tinai, kena mere au keu
lome kota Korintuse mo, le au suka ono
lalemi susa mo le au nasuke imi le imi
dosaru.
24 Au paksa imi mo loko saisa rebe suke
imi hlalekele, le imi hlaleke titinai loko
Kristuse peneka. Batuke au kerike sakesa
kai imi leke lalemi ndina tapa.

2

1 Hoko au teue mei lalekue peneka be au
luake loko imi suike kena meije mosa. Au
suka ono lalemi kera mo le sepo au luake
loko imi hoko au nasuke imi lupe akmena
au ono lalemi kerare.
2 Le sepo au ono imi susa hoko sire lekwe
pine iono laleku ndinare? Batuke imi neka
rebe au ono laleime susa pende.
3 Hoko au keu loko imi mo po kena mere
au leki sulate sae ete imi leke imi rekwa
saisa rebe suke imi onore. Leke kena au
keu loko imi suike, imi atate eono lalekue
ndina. Le tinaije suke imi ono lalekue

ndina. Kai au rekwa be sepo lalekue ndina hoko imi pusumi lekwe lalemi ndinare neka.
4 Po au leki sulate loko imire, lalekue susa titinai, au rani eti hnetekeku. Au natue sulate kena ono imi susa mo, po au ono ele mere leke imi rekwa be au oki imi titinai.

Ampune tamata rebe iono dosare
2:5-11

5-6 Kwali betaya, au lepa suike loko tamata rebe iono dosa rebe au beteke ete imi kena auku sulate ete imire. Au rekwa be tamata bokala bei imi esi beteke eni nsalalaru etei eleki imi hukumeni. Imi hukumeni roma mere neka. Saisa rebe tamata mere ionore eono lalekue susa po imi lekwe susa lesi leneka. Pise iono imia leini susa. Au beteke ele mere le au suka be auku lepate kbere kuate lokoi mo.
7 Imi hukumeni mise peneka hoko meije au kotie imi ampuneni kai imi lepa kaini leke isusa kuate yake eti iblake be lalane kena supu ampune sae mo yake.
8 Bei mere hoko au kotie imi ono misete etei suike leke irekwa be imi okini titinai.
9 Au leki sulate ete imi akmenare, au beteke pusue meru ete imi le au teheke imi leke au rekwa be imi ono lulu saisa rebe au betekele ete imire pibe mo.
10 Kai imi hukume tamata mere le imi lulu au beteke ete imire hoko meije au kotie imi ampune tamata rebe iono sala ete imire. Kai imi ono ele mere, au ampune tamata mere lekwe. Sepo nsalale me rebe suke au ampunele, au ampunele me Kristuse oaI kena imi misete.
11 Au ono mere leke ro tiaru esi elake pake iteki lalema rebe eampune tamata more yake, leke esupu lalane kena lemake ite yake. Ite rekwa esi rencana ele mere peneka.

Pauluse kaplalei mpai kota Troase le isupu sou bei kota Korintuse mosa rebe suke Tituse ikerire
2:12-13

12 Kena au lopai kota Troase, leke au lepae Sou Misete kena Kristuse, Alla Itiluke lalane eteku kena kerike ete mpaije peneka.
13 Po laleku endene mo le au tetue iteki kwali Tituse mo. Hoko au baie sie ete mpaiju eleki au lomei otoi Makedonia.

Tuhane pine Itiluke Pauluse kena lepae Eni lepataru
2:14-17

14 Masike ele mere po au kotie trima kasi bei Alla le iteki musuaru esi lake ami moneka le ami esa kai Kristuse peneka. Kai Alla Ipake ami kena lepae Kristuse etika-etika neka.
15-16 Kena ami lepae Kristuse, amire saka tamata rebe iphala kemenyane boini ntelete ete Alla. Tamata leini rebe esi lene loko Kristuse Eni hnaunaru more, esi supu susate eleki namake esi supu poie kena auwe klitine: esi beteke amire sakesa kai matale boini mpulute rebe tamata esi keu beije. Po tamata leini rebe esi lene loko Eni hnaunaru esi keue lalane rebe kerisi kena supu hlamate: esi beteke amire saka leite boini ntelete kena hidupe hoko esi trima ami lepare. Hoko sire pine iktili kena kerike makerike meije? Sae mo!
17 Tamata bokala esi lepae Alla Eni lepate kena nikwa kepene. Po amire sakasi mo. Ami lepae Alla Eni lepate kena lale ntoline, saka tamata rebe iesa kai Kristuse pende. Ami lepae Alla Eni lepataru lulu Alla Iulake amire.

3

Jemate toini me kota Korintuse saka sulate rebe Kristuse Ilekie
3:1-3

1 Kwali betaya, sepo au beteke ele mere, sakesa kai ami isike ami ruama o? Ami isike ami mo. Pise imi noake yake be ami suka sulate rebe tamata makete esi isike ami pise sulate bei imi rebe eisike amire. Yele, tamata makete esi ono ele mere po ami suka sulata ele meru mo.
2 Le imire saka sulate rebe ebeteke amiki nkenale. Imire saka sulate rebe lekie kena ami lalemaru, le ami nete loko imi rame kena ami lalemaru. Masike ami keu etia neka, pusue tamata esi lene loko imi eleki esi rekwa imi maka hlaleke.
3 Imi hidupe easeluke be Kristuse Ikbasae lalemi kai easeluke be Ipake ami kena lepae Eni lepataru ete imi. Hoko imire saka sulate rebe hidupe, rebe Kristuse ruaI lekie. Ilekie pake tinta mo po kena Alla rebe Ihidupe Eni Rore. Ilekie kena batu tulise mo po Itolae me tamata laleije.

Alla Iono Eni maka layaniaru esi supu ktiline kena kerike Eni makerike
3:4-6

4 Ami nehe kena beteke be imi sakesa
kai amiki sulate le ami kai Kristuse esa
peneka, kai ami hlaleke titinai loko Alla.
5 Amiki ktiline sae mo kena beteke be
amiki kbasa me kena makerike meije, po
esi tinaije Alla pine Iriluke ktiline ete ami.
6 Ile pine Iono ami ktili kena lepa loko
Alla Eni janji beluke. Janji beluke mere
Alla Iriluke Eni Ro Misete ete ite. Esakesa
kai rebe lekie kena hukume mo. Le
hukume rebe lekire, sepo tamata ilulu mo,
tamata mere imata. Po bei janji beluke
rebe ite supu bei Kristuse, Alla Iono ite rue
eti pela.

Alla Eni janji beluke baue saisa rebe Yesuse Ionore, mise lesi bei janji takwaline rebe Musa lekiule
3:7-18

7 Hukume rebe Alla Ileki esi huruparu
kena batu rebe Musa ibetekele, eono
tamata rebe esi lene loko Alla more
esi mata. Masike ele mere po Alla Eni
hitate elake eme kena Musa oalaleije.
Hitate mere ehita ela titinai hoko tamata
Israelaru esi selu Musa oalaleije ramere
saisa mo. Kai masike hitate elake mere
esi hitaije kurane lekwe po esi selu Musa
oalaleije ramere saisa mo.
8 Sepo Alla Iaseluke Eni kbasare kai Eni
hitate elake kena Iriluke hukume meme-
naije hoko kena janji beluke rebe Alla Eni
Rore Irilukele, Eni kbasare kai Eni hitate
elake ela lesi leneka.
9 Hukume rebe Musa irilukele, rebe
eono tamata esi supu hukume le esi dosaru
ekeri kbasa kai hitate elake. Lesi bei mere
pine janji beluke rebe eono tamata iono
mise suike kai Allare, le baue Yesuse Ikeri
kbasa kai hitate rebe ela lesi leneka.
10 Musa Eni hukume eluake le kbasa kai
hitate elake po janji beluke esi kbasare kai
esi hitate ela lesi bei Musa Eni hukume.
11 Masike Musa Eni hukume etahane tak-
wali mo po eluake le kbasa kai hitate elake.
Hoko kena janji beluke, baue saisa rebe
Yesuse Ionoe rebe ekbasa eti pelare, ek-
basa kai esi hitate elake ela lesi leneka.
12 Kwali betaya! Bei ami hlaleke ele mere
hoko ami nehe kena beteke janji beluke
mere.
13 Amire lupe Musa mo, rebe iobi lutike
oalaleije kena obite, leke tamata Israelaru
esi selu Alla Eni hitate elake yake rebe
eme sirike bei oalaleije nere kena ibeteke
hukume mere eteise.
14 Esi lene Musa naije po laleisu rekwa
sasaisa mo. Kai eti roma petu meije
esi baise hukume mere lekwe po laleisu
rekwa sasaisa more neka le saka tie obite
rebe obi Musa oalaleije mosa hoko esi nati
mosa. Ele mere le batuke ite esa kai Kris-
tuse pine ite nati Alla Eni janji ete itere. Ele
mere saka tie obite bei oalalere leke selu
mise.
15 Hoko eti roma meije, sepo esi baise
bukua rebe Musa ilekiule mere sakesa kai
esi obi oalaleisu kena obite hoko laleisu
nati sasaisa mo.
16 Po kena tamata sae ihlaleke loko
Tuhane, obite mere ebaeke bei oalaleije
neka.
17 Au kotie Tuhane, mere natire be
Tuhane Eni Ro. Sepo Tuhane Eni Rore
kbasae sae laleije, hoko dosare kbasaeni
moneka kai isupu tie bei agamare esi
hukume peneka leke isupu hlamate.
18 Pamuli meije ite pusumare saka saisa
eobi oalalemaru moneka, kai ite rekwa
Tuhane Eni hitate elake. Namake Tuhane
Eni kbasare selue kena ite nanakwala-
maru. Le Tuhane, Ro Misete Ikbasae ite
lalemaru hoko iteki atate bei petu kena
petu makete tapa lulu saisa rebe Tuhane
Ionore. Tuhane Eni atate misete etapa
rame eleki selue kena iteki hidupe.

4

Maka layani Allare suke lale ntoli kena Eni makerike leke keri Alla Eni hitate
4:1-6

1 Hoko kwali betaya, ami beteke janji
beluke kena Yesuse Kristuse, le bei Alla
laleIje mise hoko Iono ami kerike mak-
erike meije. Hoko ami sele bei mo po ami
kerike titinai.
2 Ami teu lepate peneka leke saisa rebe
nkena more, ami keri tamata loko yake.
Ami ono atate tiare mo rebe piasare
tamata esi bunikele kai rebe eono esi
asomire. Ami kerike, ami lelike Alla Eni
lepate mo. Po ami layani Alla kena lale
ntoline kai lulu Eni sukare. Ele mere leke
pusue tamata esi rekwa be amiki makerike
meije nkena.

3 Masike ele mere, po sepo Sou Misete
rebe ami lepaele, tamata leini esi natilu mo
le sie meru esi persaye mo po esi keu loko
lalane rebe eatiaise eleki namake poiesi
kena otoi susate titinai eti pela.
4 Ro tiare esi elake rebe kbasae nusa
meije eono esi nati more. Mere eono
tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane more
esi selu hitate elake bei Sou Misete mo. Sou
Misete mere rebe ebeteke Kristuse. Kai
Alla Eni kbasare, saisa rebe Ionore, hla-
mate, pusue meru selue kena Kristuse Eni
sifate.
5 Le lepate rebe ami lepaele, mere lepate
kena ami ruama mo, po lepata kena Yesuse
Kristuse be Ile Tuhane kai beiNi pine ami
ono tamata makerike ete imi.
6 Ami lepae Yesuse le akmenare Alla
Ibeteke be:
"Hitate ekliti kena melene."*
Meije lekwe Iono hitate ehita ite lalema,
leke ite lalemaru nati Alla Eni hitate elake
kena Kristuse oalaleIje.

Alla riluke ktiline ete ami kena lepae Sou Misete bei Alla kena Yesuse
4:7-15

7 Po amiki nanakwalama rebe ktili mo
meije, saka tanei rebe onoe bei tapele, rebe
esi beline sae mo kai takwali mo kosare.
Masike ele mere po ami keri Sou Misete
rebe eguna titinai, mere ami lepae Yesuse
Kristuse. Esi carare ele mere leke tamata
esi rekwa titinai be kbasa rebe ela lesi
mere keri ami loko makerike meije, mere
bei Alla titinai, bei ami mo.
8 Selu mere me kena ami supu susate
etia-etia neka po Tuhane Itie bala bei ami
mo kena supu nabu. Susate ektili titi-
nai kena ami eti ami rekwa moneka be
ami ono saisa po ami hlaleke loko Tuhane
rame.
9 Ami supu susate kai supu teta po
Tuhane Itie balai bei ami mo. Piasare esi
teta ami, esi lolike ami mpe tapele po ami
arimi mei.
10 Yesuse Isupu susate eti Imata. Piasare
ami supu susate kai supu teta eti mahake
ami mata lekwe leke tamata esi rekwa be
Yesuse Eri kwana le selu Itapa amire.
11 Kena amiki hidupe ami supu susate
ktili titinai eti mahake ami mata le Yesuse
Iulake ami kena beteke Alla Eni lepataru,
leke tamata esi selu Yesuse Eni hidupe
kena amiki nanakwalama rebe namake
ematare.
12 Meije natire be pela peture ami blake
be mahake ami matare reneka leke imi
supu rue kai Alla eti pela.
13 Po ami rilama mo le ami ono saka Alla
Eni lepate rebe lekie akmenare ebeteke be:
"Au hlaleke be Tuhane Ikbasa kena hla-
mate au,
bei mere hoko au lepa."†
Ami hlaleke ktili saka Eni lepate mere
hoko ami lepa loko Tuhane Eni lepataru.
14 Le ami hlaleke titinai be Alla Iono
Tuhane Yesuse Ikwana suike, namake Iono
ami kwana suike neka le ami esa kai
Yesuse peneka kai namake Alla Iono ami
kai imi tetu lomai kaiNi.
15 Pusue susate rebe ami supure eguna
ete imi. Kai namake tamata boka tapa
rame kena rekwa Alla Eni misete. Eleki
tamata esi kotie trima kasi bei Allare tapa
boka rame lekwe hoko Alla Isupu isike
tapa rame.

Alla Iono ami lalemaru ndina bei susate rebe ami supure
4:16-18

16 Bei mere hoko lupe minare au
betekele be ami hleke bei makerike meije
mo. Masike ami nanakwalamaru tapa
ktili mo rame, po pela petu Tuhane Iono
ami lalemaru tapa ktili rame kai ami supu
ktiline beluke.
17 Le kena meije ami supu susate tone
rebe etakwali more, namake eono lale ndi-
nate titinai ete ami eti pela, lesi bei sasaisa
neka. Lale ndinate mere ela titinai lesi bei
susate rebe ami supue meije.
18 Le ami noake yelu rebe selue mei nusa
meije mo po yelu rebe ndete surga rebe
selu more. Rebe selure etahane takwali
mo, po rebe selu more etahane eti pela.

5

Masike ite mata po Alla Iono ite kwana suike kai supu nanakwala beluke
5:1-10

1 Kwali betaya, au beteke ele mere le ami
rekwa be iteki nanakwalama mei nusa
meije saka luma kena ite rue kenae. Kena
lumare atiare, mere saka ite matare, kai
ami rekwa be Alla Iriluke luma beluke
ete ite, mere iteki nanakwalamaru beluke.

* **4:6** Atn. 1:3 † **4:13** Isi. 116:10

Luma mere Alla ruaI aknekae ete ite ndete surga kena ite rue kenae eti pela.
2 Po meije susate eono ite lalema ndene mo le ite lalema titinai kena supu nanakwala beluke rebe ite supue ndete surgare.
3 Ite sukare, ite supu nanakwala beluke. Yapine ite matare iteki rore esi nanakwala sae mo, saka tamata rebe eni pakiane sae mo hoko ikalaku.
4 Sepo ite mei nusa meije sa, ite lalemaru ndene mo. Le saka ite keri tabeule blulute. Ite nikwa matale mo kena tie iteki nanakwalama bei nusa meije po ite suka kena supu nanakwala bei ndete surgare nunu neka. Leke iteki nanakwala rebe namake matare seli kena nanakwala beluke rebe rue eti pela.
5 Alla ruaI pine Iaknekae nanakwala beluke mere ete ite kai Iono Eni Rore kbasae ite, leke ite rekwa be pusue rebe Italukele ete ite pende namake ite supue.
6 Bei mere hoko ami lalemaru blake ktili rame. Ami rekwa lekwe be kena ami rue mei nusa meije sa, ami rue sakesa kai Tuhane ndete surga mosa.
7 Le ami rue mei nusare batuke ami hlaleke loko Kristuse neka, po ami seluI mosa.
8 Hoko masike ami supu susate po ami lalemaru ktili. Ami suka lesi kena mata leke ami supu rue kai Tuhane neka.
9 Hoko kwali betaya, ami atula titinai leke kena ami rue mei nusa meije pise rue ndete surga lekwe, saisa rebe ami onore eono laleIje ndina.
10 Le namake ite pusuma suke lupuke lomai me Kristuse oaIje kena Iteu pakala ete ite. Leke papelake tamata isupu misete pise tiae lulu rebe ionolu mei nusare.

Tamata inkena me Alla oaIje batuke baue Kristuse

5:11-6:2

11 Petu rebe namake Tuhane Iteu pakala ete itere lau moneka, hoko bei ami rilama le Tuhane, ami lepa ete tamata makete rame leke esi hlaleke loko Yesuse Kristuse. Kai saisa rebe ami onore nkena. Alla ruaI rekwa ami lalemaru kai au hlaleke be imi lekwe rekwa ami lalemaru neka.
12 Au beteke ele mere kena au kotie imi isike ami mo. Batuke ami beteke misete rebe ami onore leke imi rekwa saisa rebe suke imi lepaele ete tamata rebe esi nanu amire. Le batuke esi selu tamata oalalei po esi puli kai saisa rebe eme tamata laleije mo.
13 Yapine tamata esi noake saisa rebe ami ono kena Alla Eni makerike etiluke be ami make. Po tinaije ami ono ele mere leke lulu Alla Eni sukare. Sepo tamata esi selu be ami mise neka, mere eono imi hlaleke tapa ktili.
14 Ami ono pusue mere le Kristuse Ioki ite pusuma. Le ami rekware sepo sae imata ete pusue tamata peneka, hoko mere sakesa kai pusue tamata mata peneka.
15 Kristuse Imata ete pusue tamata leke ite hidupe batuke ete ite ruama mo po saisa rebe ite onore lulu Kristuse laleIje. Le bei ite pine Imata po Ikwana suike peneka.
16 Bei mere hoko ami noake sae lulu tamata eni maka noake moneka. Tinai, akmenare ami noake Kristuse lulu tamata esi maka noake po pamuli meije moneka.
17 Hoko tamata rebe iesa kai Kristuse pende, eni hidupe kai eni atate beluke lakwai esa peneka, rebe takwaline sae moneka, pusulu belu peneka.
18 Pusue meru Alla Ionolu. Alla Iono ite mise suike kaiNi baue saisa rebe Kristuse Ionore. Eleki Ibitike ami kena beteke ete tamata makete leke esi ono mise suike kai Alla lekwe.
19 Ami beteke be Alla Iono tamata imise suike kaiNe baue saisa rebe Kristuse Ionore. Alla Iono mere, Inoake dosa rebe ite onore moneka. Kai Iulake ami peneka kena lepa loko tamata esi ono mise suike kaiNe.
20 Hoko amire Kristuse Eni tamata maka lepa. Sakesa kai Alla Ilepa ete imire baue amiki lepataru. Ami kotie kena Kristuse Eni nane be, imi lulu Alla Eni sukare leke imi ono mise suike kaiNi.
21 Yesuse Kristuse Eni dosa sae mo, po Alla Iono Ikeri iteki dosaru, leke ite ono mise suike kai Alla, le ite kai Yesuse Kristuse esa.

6

1 Kwali betaya, ami kerike sakesa kai Alla, hoko ami kotie titinai bei imi leke Alla Eni misete rebe Iriluke ete imire suke esi hasile kena imi hidupe.
2 Le me Alla Eni lepate rebe lekie akmenare Alla Ibeteke be:
“Au tolae esi olase peneka

kena au lene akotie loko Aure,
leke Au ono ahlamate."*
Kwali betaya, imi nete mimise. Meije petu rebe Alla Iteure. Iteue peneka kena Iono hlamate tamata.

Maka layani Allare suke raka hidupe mise
6:3-10

3 Kwali betaya, ami suka tamata esi beteke mo be ami lalemaru ntoli mo kena amiki makerike kena lepae Alla Eni lepate. Bei mere hoko kena amiki makerike sasaisa neka, ami atula leke saisa rebe ami onore elake tamata kena hlaleke loko Kristuse yake.
4 Kena sasaisa neka rebe ami betekele kai onoe, ami aseluke ete tamata be amire Alla Eni tamata makerika. Kena ami kerike loko Tuhane Eni makerike ami supu susate, ami rani po ami tahane lale neka.
5 Ami tahane lale kena tamata esi teta ami, esi kerike ami kena kusue ami kena bui. Piasare kena au lepae Tuhane Eni lepate, esi nasu kena teta au. Ami kerike ktili, petua sesi ami ntulu moneka kai ami kane sasaisa mo.
6 Amiki sifate, ami aseluke be amire Alla Eni tamata makerike: ami kerike kena lale ntoline. Ami rekwa Tuhane Eni sukare kai Eni lalane. Sepo tamata esi ono susate ete ami, ami tahane lale kai ami ono misete etesi. Kai ami lulu Ro Misete Eni kbasare. Kena ono sasaisa neka ami oki tamata makete.
7 Ami aseluke be amire Alla Eni tamata makerike: le ami lepae sou nkenale bei Alla kai Ikbasae ami lepae sou nkenale mere. Ami beteke Alla Eni lepataru, masike tamata esi trimae pise trima mo, ami betekele rame. Amiki sifate mise rame, kai sifate mere ami pakele saka solalu ipake eni alata kena lisare kai ami raka leke tamata esi leuke sala ete ami le saisa rebe ami onore yake.
8 Ami supu holmate pise supu sobue, ami supu isike pise lepae tiae ete ami, masike elia lekwe po ami lepa loko Tuhane Eni lepataru rame. Masike ami lepare tinai po esi tutuke amire tamata maka lemake.
9 Tamata leini esi beteke be esi rekwa ami mo, po esi tinaije esi rekwa ami peneka. Esi noake be ami mata peneka, po meije ami rue sa. Masike ami supu teta boka, po ami mata mo.
10 Tamata esi ono ami lalemaru susa po ami lalemaru ndina sa. Esi noake be amiki sasaisa mo po ami ono tamata bokala esi supu miseta boka kena rekwa Tuhane. Esi noake be amiki sasaisa mo, po tinaije sasaisa neka amikie me.

Tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse Kristuse mosare, lopuke lomai kaisi yake
6:11-7:1

11 Kwali betaya me kota Korintuse, ami beteke pusue ete imi peneka. Saisa mei lalemaru kai ami oki imire, ami betekele ete imi peneka.
12 Ami ono loko imire lupe ami oki imire po imi ono loko amire lupe imi oki ami mo.
13 Hoko kena meije au lepa etemi saka elake inai sae ilepa ete eni nanaru. Ami kotie imi oki ami lupe ami oki imire.
14 Kwali betaya, tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse mosare, imi lupuke lomai kaisi yake. Le ite rebe hlaleke loko Yesuse ite ono yelu rebe nkena kai ite suka ono yelu tiae rebe tamata neunaru esi onore mo. Piasare pita kai kpeture sakesare saisa mo moyo?
15 Kristuse kai ro tiaru esi elake esi sakesare saisa mo. Au tneu imi, tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse Kristuse esi sifate elia. Esi sifate sakesa kai tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse Kristuse pibe mo? Sakesa mo moyo?
16 Piasare tolae tuhane tinai more kena Tuhane Eni Lumare yelo? Saisa mo! Kai ite meiju saka Alla rebe Ikwana eti pelare Eni luma le Ime ite lalemaru. Le saka Alla Eni lepate be:
"Namake Au rue kaisi,
kai Au me kaisi pela olase.
Aure esi Alla,
kai siere Auku tamata."†
17 Tuhane Eni lepate ebeteke lekwe be:
"Imi keu bei sie rebe esi hlaleke loko Tuhane more,
imi ono sasaisa kaisi yake,
kai imi ono yelu ndoponaru yake.
Eleki Au trima imi.‡
18 Au ono Amate ete imi,
kai Auku anae kena imi.

* **6:2** Yes. 49:8 † **6:16** Im. 26:12, Yhs. 37:27 ‡ **6:17** Yes. 52:11 § **6:18** 2Sam. 7:14, 1Yi. 17:13, Yes. 43:6, Yer. 31:9

Tuhane Maka Kbasare Eni lepate ele
mere.”§

7

1 Kwali betaya rebe au oki imi! Tuhane
Italuke meru ete ite. Bei mere hoko mai
ite hleke bei yelu rebe uono ite supu
dosare. Ite ono yelu rebe dosare kena ite
nanakwalamaru yake kai ite noake yelu
rebe dosare yake. Mai ite rilama le Alla
kai suke ite atula rame leke iteki hidupe
batuke ono nkenale.

Pauluse laleije ndina le saisa rebe jemate toini me kota Korintuse esi onore 7:2-16

2 Kwali betaya, au kotie imi trima ami
noma. Le ami ono sala ete sae kuesa mo,
ami ono sae kuesa ihlaleke palani mo. Kai
ami atula kena supu sae kuesa eni taneiaru
mo.
3 Au beteke ele mere kena leuke nsalale
ete imi mo, le au beteke ete imi peneka be
masike saisa eono ete ami lekwe po ami oki
imi rame.
4 Au persaye imi titinai. Ami isike imi
le saisa rebe imi onore. Masike ami supu
susata bokala, po saisa rebe imi onore
eono ami lalemaru ndina. Imi atate eono
lalekue ndina titinai.
5 Kena ami luake ndi otoi Makedoniare
lekwe, ami amauke nanakwala kwale mo.
Ami supu susate kena sasaisa neka. Ami
rare ktili kai tamata makete kai ami rilama
lekwe le ami noake imi.*
6 Po Alla Iono tamata rebe isusare, laleije
ndina. Iono Tituse iluake loko ami kena
iono ami lalemaru ndina hoko ami noake
yelu bobokala moneka.
7 Ami lalema ndinare batuke bei Tituse
iluake pende mo po bei ibeteke imi ete
amire, kai ibeteke be laleije ndina le imi
lekwe. Ibeteke be imi suka titinai kena
tetueku. Kai ibeteke kaplalemi le imi nete
loko imi dosa rebe imi onore. Kai meije imi
suka lepa tapa au. Mere eono laleku ndina
lesi leneka.
8 Masike auku sulate akmenare eono imi
kaplalemi po au blake sala le sulate mere
mo. Tinai, kena petua akmenaru au leki
sulate mere au blake sala le au rekwa be
namake kaplalemi. Po imi kaplalemi tak-
wali mo.
9 Masike ele mere po meije lalekue ndina
peneka. Lalekue ndinare bei akmenare
kaplaleime mo, po bei imi kaplelemi mere
pine eono imi hleke bei ono dosare. Le imi
kaplalemi mere lulu Alla Eni sukare, hoko
mere ami ono imi rugi mo.
10 Le kaplale rebe lulu Alla Eni sukare
eono tamata laleije lelikele kena isupu hla-
mate. Kai tamata iblake sala le kaplalei
mere mo. Po kaplale rebe lulu tamata eni
sukare, eono tamata isupu susate eti pela.
11 Imi selu be imi kaplelemi rebe lulu
Alla Eni sukare esi hasile saisa! Alla Eni
sukare, esi hasile imi atula titinai kena
ono nkenale kai ono imi nane mise suike
bei yelu rebe eatia imi nane. Imi na-
suke tamata rebe esi ono dosare. Imi
rilami be dosare eono supu hukumane.
Imi kaplalemi eono lalemi kena tetue au
kai imi nkwakwa kena lulu auku lepataru.
Batuke mere mo po imi nehe kena hukume
tamata rebe iono salare. Pusue mere imi
aseluke be imi sala mo.
12 Au natue sulate mere ete imi peneka
po au lekire bei tamata iono salare mo, pise
bei tamata kaplalei le eni nsalale mo, po
au leki sulate mere ete imi pusumi leke imi
rekwa be lalemi noa ami titinai. Kai Alla
lekwe Irekwa be mere tinai.
13 Saisa rebe imi onore, eono ami lale-
maru ndina. Kai lesi bei mere lekwe,
ami lalema ndina titinai le ami selu Tituse
laleije ndina le imi pusuime.
14 Le kena ikeu mosare, au isike imi etei
peneka. Kena iluake loko imire, imi ono
saka au beteke etei pende, hoko imi ono
asomie au mo. Pusue rebe ami betekelu ete
imire tinai. Ele mere lekwe saisa rebe ami
betekele kena isike imi ete Tituse, imi ono
peneka, hoko mere etiluke be saisa rebe au
betekele kena imire tinai lekwe.
15 Pamuli meije ioki imi lesi, le inete
loko imi ono lulu saisa rebe ibetekele kai
kena imi trimaije imi holmatei kai imi lene
lokoi.
16 Laleku ndina titinai le kena sasaisa
neka, au rekware imi ono nkenale.

8

Jemata toinu esi lupuke kepene kena rilukele ete jemate toini rebe susate me otoi

* **7:5** Selu 2:13

Yudea
8:1-15

1 Kwali betaya imi, Alla Eni misete ete
jemata toini ndi otoi Makedonia rame
elikare, ami suka imi rekwae.
2 Esi supu teheke kena susata elaka
peneka. Po kena esi supu susata meru,
laleisu ndina neka kai masike esi taneia
boka mo po esi maktekwa titinai kena esi
riluke kepene kena tapa tamata makete.
3 Au rekwa be esi riluke, esi muruke mo
po esi riluke lesi. Esi nete loko esi susate
mo. Esi riluke mere lulu ruasi sukare.
4 Esi kotie bei ami titinai leke esi tapa
jemate toini me otoi Yudeare.
5 Esi riluke boka lesi bei rebe ami
noakele le esi lulu Alla Eni sukare. Esi lulu
Alla hoko esi lulu saisa rebe ami beteke
lekwe.
6 Bei mere hoko ami beteke loko Tituse
leke itapa imi leke eni makerike lupuke
kepene ikerike pelaele. Le akmenare imi
sakesa kai Tituse, rebe imi menai kena
lupuke kepene kena rilukele ete jemata me
otoi Yudea esi tamata susataru.
7 Imi sifate mise kena sasaisa neka le imi
hlaleke ktili, imi atetuke tekwa, imi rekwa
titinai hoko imi lulu Tuhane rame, kai imi
oki ami. Hoko ami kotie bei imi leke imi
lale maktekwane ete tamata makete mere
esakesa kai imi sifate misete kena sasaisa
neka.
8 Au beteke mere kena au pletae imi
mo. Po au beteke saisa rebe tamata ndi
otoi Makedoniare esi onore, rebe esi suka
titinai kena tapa tamata makete, leke au
selu be imi lulusi pibe mo. Leke au rekwa
be imi oki tamata makete pibe mo.
9 Au kotie imi riluke kepene le imi rekwa
Yesuse Kristuse, iteki Tuhane Eni misete
ete tamatare peneka, le Eni taneia boka
titinai po Iono saka tamata rebe eni tanei
sae mo le Ioki imi. Iono ele mere leke me
Tuhane oaIje imi teneia boka.
10 Hoko au beteke ete imi leke imi ono
saisa rebe tinai. Musune rebe elia beluke
meije imi akmena kena lupuke kepene
menai peneka kena rilukele. Batuke mere
mo po imi akmena kena noake loko lupuke
kai riluke kepene mere.
11 Hoko meije, suke imi makerike lupuke
kepene mere, suke imi kerike pelaele. Leke
imi ono lulu imi sifate kena imi lupuke
kepene memenaije. Po imi riluke kepene
lulu imi ktiline neka.
12 Sepo imi lalemi suka kena riluke sa-
saisa titinai, kai imi riluke saisa rebe imie
me, hoko Alla Itrimae le saisa rebe imiere
sae mo, Ikotie mo.
13-14 Au beteke ele mere, au paksa imi
mo kena riluke kepene ete tamata makete
eleki imi susa. Po au selu meije imi supu
lesi hoko imi tapa sie rebe esi sasaisa more
kena saisa rebe imi rilukele. Namake kena
imi sasaisa mo, esi lesi hoko esi tapa imi.
Imi riluke ete lomai leke imi taneia sakesa.
15 Mere sakesa kai Alla Eni lepate rebe
lekie akmenare ebeteke be:
“Tamata rebe ilupuke taneia boka,
ipakele esi lesini sae mo,
kai tamata rebe ilupuke boka mo,
ipakele panuhu neka.”*

Tituse kai eni ebea lua esi supu ulake kena keu tapa tamata me kota Korintuse esi lupuke kepene
8:16-24

16 Au kotie trima kasi bei Alla le Iono
Tituse isuka titinai kena tapa imi saka
laleukue suka titinai kena tapa imire neka.
17 Le batuke isuka lulu saisa rebe ami
kotiele mo, po laleije suka titinai kena
itapa imi, eti bei erini suka hoko ruai eri
teue me lalei kena ikeu loko imi.
18 Ami teu iteki kwali sae kena ikeu kai
Tituse. Pusue jemate toini ete meije esi
holmatei le ilepae Sou Misete bei Allare
ktili titinai.
19 Kai batuke mere mo, po isupu bitike
bei pusue jemataru peneka leke ikeu kai
ami kena keri kepena meru lopai otoi
Yudea. Le namake ami keu kena riluke
kepene rebe lupukelu meru leke Tuhane
Isupu isike kai leke tamata esi selu be ite
pusuma lalema titinai kena tapa tamata
makete.
20 Ami ono ele mere, ami raka mimise
leke tamata esi leuke sala ete ami le ami
lara kepena bokala meru yake.
21 Ami suka ono saisare kena lale ntoline
me Tuhane oaI kai tamata oai.
22 Ami teu iteki kwali sae makete lekwe
kena ikeu kai Tituse kai iteki kwali saere.
Ami tehekeni rerebai peneka kai ami
rekwa be lalei titinai kena tapa tamata
rame. Kai meije isuka lesi leneka kena

* **8:15** Sir. 16:18

itapa imi kena lupuke kepene, le ihlaleke be namake imi riluke kepene kena rilukele ete tamata susate.
23 Tituse mere auku ebe rebe ikerike kaiku kena tapa imi. Kai kwalia lua rebe esi keu kai Tituse, jemataru esi teu luasi kena tapa lupuke kepena meru. Luasi sifate kai saisa rebe esi onore, eono tamata esi isike Kristuse.
24 Hoko ami hlaleke imi trimasi mimise, kai li lokosi mimise leke jemata toinu esi rekwa be imi okisi, kai esi rekwa be ami isike imi eteise tinai.

9

Riluke kepene ete tamata rebe hlaleke loko Kristuse mpai otoi Yudeare
9:1-15

1-2 Kwali betaya, au rekwa imi lalemi mise hoko imi riluke kepene rebe tatike pine natue ete tamata rebe esi hlaleke loko Kristuse mpai otoi Yudeare, hoko mere au lekie ete imi moneka. Au rekwa imi lale misete hoko au isike imi ete tamata Makedoniaru. Au beteke etesi be, "Musune rebe lia beluke meije, iteki kwali betaya ndi otoi Akayare, esi suka kena lupuke kepene leke esi rilukele." Bei mere eti tamata bokala ndi otoi Makedoniare esi lulu imi hoko esi suka kena lupuke kepene lekwe.
3 Po meije au ulake Tituse kai kwalia sie luaya meru esi lome lokomi leke esi aktilie imi lalemi leke lepata rebe ami isike imire, tamata esi noake be mere nloene yake. Hoko suke imi akneka peneka, le au beteke etesi be imi aknekae kepene kena rilukele peneka.
4 Leke au luake loko imire, sepo tamata Makedonia sesi esi keu kai au, esi selu be imi akneka peneka, leke ami asomi yake, le ami beteke etesi peneka be imi nkwakwa kena lupuke kepene. Po sepo imi lupuke kepene mosa hoko imi ruami asomi lesi leneka.
5 Bei mere hoko au noake be mise lesi au ulake Titusesi loko imi eike kena esi lupuke kepene rebe imi betekele pende. Au ono ele mere leke ami luake, lupuke pusulu peneka. Hoko saisa rebe imi rilukelu mere bei lalemi titinai. Imi noake yake be imi rilukele le ami uma imi.
6 Imi nete mimise! Mere sakesa kai tamata rebe iandinure. Sepo imulae bibite boka mo, namake iulure lekwe boka more neka. Po tamata rebe imulae bibite bokare, namake iulure lekwe bokare neka.
7 Sebeie sae iriluke kepene lulu eni suka. Riluke kena lale blulute yake pise rilukele bei supu tutuke yake, le Alla Ioki tamata rebe iriluke kena lale ndinate.
8 Alla Ikbasa kena Iriluke pusue Eni misetaru ete imi leke pusue rebe imi perlure imie me rame, leke saisa rebe imi perlue kena tapa tamata makete imie me.
9 Saka Alla Eni lepate rebe lekie akmenare ebeteke be:
"Alla Iriluke miseta ete tamata susataru,
kai Eni lale misete eti pela."*
10 Alla pine Iaknekae bibite ete tamata maka andinu kai manane ete ite. Iriluke bibita boka ete tamata maka andinure leke supu hasile boka kena rana hasile. Ele mere lekwe, Iono imi laleime mise rame leke imi laleime mise ete tamata makete rame.
11 Ele mere hoko Alla Iono imi supu sasaisa neka leke imi ktili kena riluke sasaisa neka ete tamata makete, kai lalemi mise rame kena riluke. Kai kepene rebe imi rilukelu rebe ami kerilu ete tamata susate rebe hlaleke loko Tuhane mpai otoi Yudeare, eono tamata bokala esi kotie trima kasi bei Alla.
12 Le imi riluke kepene mere, eono sasaisa rebe Alla Eni tamata mpai otoi Yudeare esiere sae more, esi supue. Batuke mere mo po, namake tamata boka esi kotie trima kasi bei Alla le imi lale misete mere.
13 Kai bei imi lale miseta, eono tamata bokala esi isike Alla le esi selu imi lene loko Sou Misete rebe lepa loko Kristuse rame, rebe imi lulue mere. Kai esi isike Alla lekwe le imi lara saisa rebe imiere etesi kai ete tamata makete kena lale ntoline.
14 Lalesi noa imi hoko kena esi kotie loko Allare esi kotie le imi, le Alla Eni misete ete imire.
15 Kwali betaya, mai ite kotie trima kasi bei Alla le Iono misete elake, rebe saisa saka mere moneka.

10

* **9:9** Isi. 112:9

Pauluse ilepa le eni makerike 10:1-11

1 Kwali betaya, ete me imire piasare
tamata esi beteke be, “Pauluse, kena imei
kai ite, ilepare saka rilai. Po Kena ilau
bei ite pine inehe kena iulake ite.” Kwali
betaya, au Pauluse, au rilaku mo po auku
sifate ele mere, au nobo kai lepa mamau
saka Kristuse Eni sifate. Au kotie bei imi,
leke
2 kena au keu loko imire au kotie imi ono
lalekue kera yake leke au nasuke imi yake.
Le au noake tatike pine au keu loko imi le
au tahane lale tekwa moneka loko sie leini
bei imi rebe esi beteke be ami kerike, ami
lulu tamata inoakele.
3-4 Amire tamata piasa po kena ami
broka kai tamata rebe esi suka ami more,
ami pake ktiline bei Alla. Amiki sifate lupe
tamata rebe rekwa Alla mosare mo kai ami
pake tamata eni carare mo. Amire saka
solalua rebe esi atie otoi rebe ktilinaru.
5 Ami pake Eni kbasare saka tamata
rebe pake bola kena atia pakale bei batu
rebe keholi musuru esi henare eleki kerike
musuaru, le ami pake Alla Eni kbasare
kena nabu tamata rebe kwakwae, rebe
esi lemake tamata makete leke rekwa Alla
more. Ami lelike saisa rebe esi noakele kai
ono esi holmate Kristuse.
6 Kai sepo namake ami rekwa be imi
lene loko Kristuse suike peneka, eleki ami
teu tamata rebe rilasi le Tuhane more esi
dosaru leke esi supu hukume.
7 Kwali betaya, imi noake saisa rebe nke-
nale rebe imi rekwa pende mimise. Sepo
sae ibeteke ruai be ile Kristuse Eni tamata,
inete be ami lekwe Kristuse Eni tamata
lupeije neka.
8 Sepo au lepa boka loko Tuhane Eni
kbasa rebe Irilukele ete amire, au asomi
mo. Le kbasa mere Iriluke leke ami ono
imi hlaleke ktili, po kena eatia imi maka
hlaleke mo.
9 Au beteke ele mere le au suka imi
beteke mo be au natue auku sulate kena
arila imi ete mere.
10 Yapine imi persaye tamata rebe esi
beteke be, “Pauluse eni sulate ektili saka
ikbasa po kena ruai mei kai ite, selui saka
tamata rebe iktili mo kai ilepa tekwa mo.”
11 Sepo imi beteke ele mere, hoko na-
make kena ami keu loko imire pine imi
rekwa be amiki sifate ktili lupe amiki su-
late ete imire neka.

Pauluse ibeteke eni kbasa kena iatetuke 10:12-18

12 Ami lepa loko amiki makerike meije
kena ami onoma nesa kai tamata rebe esi
isike ruaise mo. Le batuke esi akue tamata
rebe ono saka esi onore. Esi ono ele mere
esi boro le esi noake be batuke tamata rebe
esi sakesa kaise pine ono tamata rebe supu
holmate.
13 Amiki sifate ele mere mo. Sepo ami
lepa loko makerike rebe Alla Irilukele ete
amire, kwakwae ami le tamata makete eni
makerike mo. Po batuke ami lepo loko Alla
Eni makerike rebe Irilukele ete amire. Kai
kena amiki makerike meije, Alla Iono ami
atetuke imi lekwe.
14 Hoko kena ami lepa loko ami luake
loko imi kena lepae Sou Misete bei Alla
kena Kristuse ete imire, amiki lepata meru
sala mo le ami keu loko imi akmena kena
lepae Sou Misete bei Alla.
15 Ami lekwe nikwa isike bei makerike
rebe tamata makete esi kerikele me ruasi
otoije mo. Po ami hlaleke namake imi
persaye loko Yesuse Kristuse tapa ktili leke
namake Tuhane Iono amiki makerike ete
imire tapa ela.
16 Leke bei mere ami keu lepae Sou Mis-
ete me hena maketa rebe tamata esi kerike
kena mosare. Le ami suka kwakwae ami
kena tamata makete eni makerike rebe
ionoe me ruaini otoi mo.
17 Saka Alla Eni lepate rebe lekie ak-
menare, ebeteke be:
“Imi isike ruami yake.
Po imi beteke saisa rebe Tuhane Iono
pende
leke tamata esi isikeNi.”*
18 Le tamata rebe iisike ruaije Tuhane
Itrimai mo, po batuke tamata rebe Tuhane
Iisikeine neka.

11

Pauluse kaplalei le tinake jemate toini laleisu leli 11:1-6

1 Kwali betaya, meije au lulu tamata rebe
esi isike ruaise leke au isike auku makerike
kena Tuhane Eni makerike. Au rekwa be
tamata iisike ruaije, mere noake mise mo.
Po imi tahane lale loko saisa rebe namake

* **10:17** Yer. 9:24

au betekele, saka imi tahane lale loko saisa rebe au betekele pende.
2 Kwali betaya, au raka imi rame saka Alla lekwe Iraka imire, le au suka imi hleke Alla Eni lepate mo kai saisa rebe tinai more, au suka imi lulu mo. Hoko aure saka Amate kai imire saka auku nana bina beluke rebe intulu kai mokwai mosa rebe au rakai rame le au taluke peneka kena ikai kai mokwai beluke sae. Mokwai beluke mere bandine saka Kristuse.
3 Po kaplaleku le yapine imi lalemi leli eleki imi hlaleke loko Kristuse moneka, saka akmena Hawa isupu lemake bei ni-akwe. Ele mere hoko namake imi lulu Kristuse kena lele ntoline moneka.
4 Au lepa ele mere le imi nunu kena lulu tamata rebe esi luake kena lepae Yesuse makete, po Yesuse rebe ami betekeNi ete imire lupe esi betekeni mo. Tamata rebe ilepae ro kai sou misete makete rebe tebikele bei Ro Misete kai Sou Misete rebe ami lepaele ete imi pende imi tolakeni mo.
5 Po mei lalekue, tamata rebe imi beteke be siere Yesuse Eni maka ulake rebe hol-matesie, sie meru esi lesi bei au mo.
6 Tinake au lepa tekwa mo, po kena lalekue, au rekwa Alla Eni lepataru. Ami aseluke mere pusue ete imi peneka baue saisa rebe ami onoe kai ami betekele.

Pauluse isuka supu seba mo kena ilayani jemate Korintuse
11:7-15

7 Kena au lepae Sou Misete bei Alla kena Yesuse ete imire, au kotie imi seli au mo. Po au kerike kena ruaku balakue kena ruaku sabe manane, au onoku saka tamata mak-erike leke au tapa imi. Hoko au ono sala ete imi o? Mo.
8 Kena au atetuke imire, jemata make-taru esi riluke kepene ete au. Mere saka au ono jemata meru esi rugi, leke au kerike ete imi.
9 Kena au me kai imire masike auku sasaisa mo, po au ono susae sae kuesa bei imi mo. Pusue rebe au perlure, kwali betaya rebe esi hlaleke loko Tuhane mpai otoi Makedoniare esi riluke eteku. Au raka mimise leke au ono susae imi yake kai eti pela au suka ono susae imi mo.
10 Kwali betaya, sakesa kai pusue Kris-tuse Eni lepata meru tinai kai au nete lokoI rame, auku lepate meije tinai, namake au kotie kepene bei imi tamata Korintuse kai tamata makete me otoi Akaya mo. Le sepo au kotie saisa bei imi hoko namake au beteke be au kotie sasaisa bei imi more saisa mo.
11 Le mula pine au kotie kepene bei imi more? Imi noake yake be tinake au oki imi mo piseo? Alla Irekwa be au oki imi titinai.
12 Au kotie kepene bei imi mo, kai eti pelare au kotie kepene bei imi mo leke sie maketa rebe kotise Kristuse Eni maka ulake esi nikwa lepate kena kwakwaesi moneka kai esi beteke be esi kerike sakesa kai amire, saisa moneka le piasare esi nikwa leke imi sebasi.
13 Tamata meru esi beteke be siere Kris-tuse Eni maka ulaka leke tamata esi per-sayesi, po mere tinai mo. Esi ombe esi kerike loko Tuhane Eni makerike, po mere esi lemake neka.
14 Ite herane esi ono ele mere yake le ro tiaru esi elake elelie nanakwalaije saka Tuhane Eni malekate rebe ikeri hitate.
15 Hoko imi herane ro tiaru esi elake esi tamataru yake rebe esi lepa loko Tuhane Eni lalane lupe tamata rebe inkenare. Po namake pamulire esi supu hukume lulu saisa rebe esi onore.

Pauluse isupu susate le ile Yesuse Eni maka ulake
11:16-33

16 Kwali betaya, au beteke suike lekwe be imia leini imi noake yake be au au noake mise mo le au isike ruaku. Po sepo imi leini noake aure tamata boroke, hoko mere sakesa kai imi lene loko tamata makete rebe ibitike ruai kena sakesa kai rebe piasare tamata esi noake mise more esi onore, imi sebeie au isike ruaku le auku makerike.
17 Meije au lepa loko saisa rebe au ono pende, po meije Tuhane Iulake au beteke mo. Yelu rebe au betekelu meije tinai po au lepa saka piasare tamata borokaru esi lepaele.
18 Le tamata bokala bei imi, esi lepa loko saisa rebe esi onore lulu tamata eni carare hoko au lepa loko auku makerike lekwe.
19 Au beteke mere le imi noake be imi rekwa mise titinai hoko tamata esi lepare imi lulue, eleyo mere tamata boroke eni lepate.

20 Batuke mere mo po imi sebeie esi kbasae imi, esi lemake loko imi kai esi kane imi knatile pise kwakwaesi eti esi papake imi.
21 Kai au nehe kena ono yelu ele mere mo, hoko imi noake be suke au asomi o? Mo!

Po sepo tamata makete esi nehe kena isike ruasi, au lekwe nehe kena isike ruaku. Po sepo au isike ruaku, au noake be au lepa saka tamata boroke ilepare.
22 Sie meru tamata Ibrani, aure tamata Ibrani lekwe. Sie meru tamata Israela, aure tamata Israele lekwe. Sie meru Abrahame eni anubua, aure Abrahame eni anubu lekwe!
23 Sie meru esi beteke ete imi be siere Kristuse Eni tamata makerika o? Aure tamata makerike rebe au mise lesi bei pususi! Au kerike ktili lesi, tamata esi kusue au kena bui rebai bokala, au supu susate rebai bokala kai mahake au matare rebai bokala. Au lepa ele meije saka aure tamata makele.
24 Au supu kerike bei tamata Yahudiaru rebai lima peneka. Papela esi kerike aure esi hbali au rebai butu telu lesini sikwa.
25 Au supu kerike bei tamata Romaru rebai telu kai esi tetaku. Au supu raba kena batu rebai esa le esi suka raba au leke au mata. Au sa kapale ndau meite eleki umolo le amire auku rebai telu peneka. Rebai sae ndau meite tlai, au manu pita kpetu.
26 Kena au keu loko etika-etikare, au supu susate elaka titinai rebai bokala. Susate bei kwele belene, susate bei tamata ndeane, susate bei tamata Yahudi kai susate bei tamata Yahudi more, susate me kota lalei, susate me kota mulini, susate ndau meite, kai susate bei tamata rebe esi beteke be siere kwali pise beta rebe esi hlaleke Kristuse eleyo tinai mo.
27 Au kerike ktili titinai eti rebai bokala au supu ntulu mo, supu kane kai kinu mo, au tahane ndirine le auku pakiane boka mo.
28 Batuke mere mo po pela peture kaplaleku le au nete loko pusue jemataru lekwe.
29 Sepo au lene be esi hlaleke ktili mo hoko kaplaleku. Kai sepo au lene esi ono dosa, hoko kaplaleku titinai.
30 Piasare imi lene tamata esi isike ruasi ete imi, hoko meije au isike ruaku ete imi leke imi lenele. Po au isike ruaku loko saisa rebe etiluke be au ktili more.
31 Allare, Tuhane Yesuse AmaI kai Irekwa be au lemake mo. Kai Ile, Tuhane rebe tamata esi isikeNi eti pela!
32 Au ktili mo. Kena au rue mpai kota Damsike, gubernure reba kamale Aretase ibitekeine, iulake solaluaru esi raka kotare esi meture leke sepo au siri, esi kerike au.
33 Po tamata esi ruluke au kena kranjane buini pake mekute mpai muli lope loko temboke esi benaije. Hoko au naya bei gubernure mere eleki au hlamate.

12

Alla Iono Pauluse isupu selu yelu saka nindalei
12:1-10

1 Kwali betaya, tinaije ite isike ruamare esi untune sae ete ite mo. Po imi lene tamata esi isike ruasi ete imire hoko au isike ruaku ete imi sa. Po au suka isike ruaku le saisa rebe Alla Iono au selulu kena nindalekue.
2 Musuna butu esa lesini ata ulia peneka, ile sae ihlaleke loko Kristuse, ibiti lolete surga. Au rekwa mo be nanakwalaije lekwe supu bitike tinai pise batuke selue kena nindale pise, mere batuke Alla ruaI rekwae.
3-4 Au beteke suike lekwe be au rekware, tamata mere isupu bitike lelete surga. Au rekwa mo be nanakwalaije lekwe esupu bitike tinai pise batuke selue kena nindale pise, mere batuke Alla ruaI rekwae. Ete ndetere, tamata mere ilene lepata rebe tamata ilepa tekwalu mo kai mere lekwe tamata esi lepaule saisa mo.
5 Au isike saisa rebe tamata mere ionore, po au suka isike ruaku mo. Sepo au isike ruaku hoko au isike ruaku loko saisa rebe etiluke be au ktili mo.
6 Tamata mere au. Sepo au suka lepa kwakwaeku le saisa rebe au selure hoko mere sala mo le saisa rebe au lepaele tinai. Po namake au alenake mere suike moneka, au hleke bei lepa ele mere, leke tamata esi rekwa auku sifate bei au alena kwakawaeku le yelu rebe au selulu kena nindalekue yake po bei esi selu yelu rebe au onoule pise esi lene auku lepate.
7 Tinai, au selu yelu elake ndete surga kena nindalekue. Po Tuhane Isuka kena

ro tiaru esi elake eono au kerakeku. Makerake mere ktili titinai, saka au supu teta rame. Ele mere leke au lepa kwakwaeku loko yelu rebe ndete surga rebe au selu kena nindalekue yake.

8 Au kotie bei Tuhane rebai telu be,
“Tuhane, au mise bei makerake meije noma.”
9 Po Ibeteke loko au be, “Au ono amise bei
makerake mere mo po namake Au tapamu
sa. Mere panuhu peneka. Le sepo ak-
tili mo, namake Auku kbasare selue kena
nanakwalaume.” Ele mere hoko lalekue
ndina kena lepa loko au ktili more. Le
sepo au ktili mo, mere Kristuse Eni kbasare
ekbasae lalekue.
10 Bei mere hoko bei Kristuse pine saisa
rebe au supure, lalekue ndina lele, masike
au ktili mo, pise tamata esi sobue au, pise
au supu susate, supu teta, esi hohae au,
le sepo au ktili mo, namake Tuhane Eni
kbasare eme kai au.

Pauluse kaplalei le jemate toini Korintuse 12:11-21

11 Bei imi pine au isike ruaku loko saisa
rebe au onore lupe piasare tamata noake
mise more esi onore. Eleyo tinaije suke
imi isike au. Le masike au pakuna mo, po
au suka kwale mo kena imi isike sie rebe
imi kotise Kristuse Eni maka ulaka rebe
holmatesi lesi bei aure. Eleyo imi isike au
mo.
12 Kena au rue kai imire au aseluke ete
imi be aure Kristuse Eni maka ulake titinai
le au tahane lale kena sasaisa neka eleki au
ono tanda herana rebe easeluke Tuhane
Eni kbasare eti tamata esi heranele.
13 Saisa rebe au onolu ete jemata make-
taru, au onolu ete imi lekwe. Batuke imi
rugi kena seba au mo. Yapine imi noake be
au sala le au kotie kepene bei imi more o?
Imi noake mina!
14 Meije kena rebai telu au akneka kena
keu loko imi peneka. Sepo au keu loko imi,
au suka ono imi rugi mo. Le au nikwa saisa
rebe imiere mo po au suka tapa imi. Le
aure saka imi amate. Le piasare kwete-
laru esi nikwa manane ete elake inai mo
po elake inai pine esi nikwa manane ete
kwetelaru.
15 Hoko lalekue ndina titinai. Masike
au riluke pusue auku yelu ete imire, au
noake mere mo. Lesi lekwe, au riluke
nanakwalaku kena tapa imi. Sepo auku
misete ete imire ele mere, hoko imi ono
misete ete aure saisa moyo?
16 Meije imi naku be imi rekwa peneka
be au ono susate ete imi mo le au kotie
kepene bei imi mo. Po imia leini me imi
beteke be au neu le au supu untune bei imi
kena cara au lemake imi.
17 Noake ele mere tinai mo. Piasare au
ulake tamata esi lupuke kepene, mere ete
au o? Mo.
18 Au ulake Tituse ikeu loko imi kai au
ulake iteki kwalia makete rebe ite hlaleke
sakesare kena ikeu kaini. Imi noake mina!
Tituse ikeu loko imire, ilupuke kepene lesi
leke irana esi lesine o? Mo moyo? Ami
lalemaru kai ami kerike lalane esa kena
sasaisa neka ami lulu nkenale.
19 Tinake imi noake be kena amiki sulate,
batuke ami noake cara kena ami lepa loko
amiki nkenale piseo? Imi rekwa mo be
imi noake mere sala titinai. Saisa rebe
ami betekele, Alla ruaI rekwa pusue saka
Kristuse Eni tamata makerike ionore. Kai
saisa rebe ami onoe pise saisa rebe ami
betekele kena ami ono imi maka hlaleke
etapa ktili. Le ami oki imi rame.
20 Au rilaku sepo au keu kena selu imi
ete mere, le tinake kena ite tetue lomaije
kaplaleku le saisa rebe imi onore kai na-
make imi suka au nasuke imi kena petu
mere mo. Yapine kena ami luake leini esi
teta lomai, esi suka selu tamata makete
eni misete mo, esi nasuke lomai, esi noake
batuke ruasi, esi suka lepae tamata makete
eni tiae, esi suka lepae saisa rebe tinai mo,
kwakwaesi kai esi hoha kai lomai.
21 Kai rilaku le yapine kena au luake loko
imire, auku Alla Iono au asomi le imi kai
namake au rani le leini bei imi esi ono yelu
tiae, esi sablia kai esi ono ntasite. Esi ono
neuna meru bei akmena sa kai esi hleke
mosa.

13

Hnauna pamuli 13:1-10

1 Namake meije kena rebai telu au luake
lokomi. Kena au luake au ono saka Alla Eni
lepate rebe lekie akmenare ebeteke be:
“Pusue pakala saisa neka,
suke tamata lua pise telu esi ono saksi

* **13:1** Huk. 17:6, 19:15

kena pakala mere
pine lepa loko pakala mere sa.”*
2 Tamata rebe kena akmenare esi ono
dosa peneka kai pusue tamata maketaru,
au ahnausi akmena peneka kena au luake
lokomi kena rebai luare. Kena meije au
lau bei imi, au ahnau imi suike be kena
au luake suike, sie rebe akmenare esi ono
dosa kai kena meije esi ono dosare au
hukumesi.
3 Namake au ono ele mere le imi ruami
kotie bei au kena au aseluke be Kristuse
ruaI pine Iulake au lepae Eni lepataru ete
imi. Kai sepo Kristuse Iteu pakala ete imi
le imi dosaru, Imuta kai imi mo po Iaseluke
Eni kbasare ete imi pusumi.
4 Tinai, kena tamata esi pakuI ahlake ai
bataije, Iktili mo. Po Alla Eni kbasare eono
Ikwana suike. Ami kai Kristuse esa peneka
hoko ami lekwe, nanakwalamaru ktili mo
po Alla Eni kbasare eono ami ktili, kai eono
ami hukume imi.
5 Imi teheke imi ruami mina be imi
hlaleke loko Yesuse Kristuse titinai pibe
mo! Namake imi rekwa be Kristuse Yesuse
Ime kena lalemi pibe mo! Le sepo ele mere
mo hoko kena imi supu teheke imi ktili mo.
6 Au hlaleke be imi teheke amire, imi
rekwa titinai be amire Yesuse Kristuse Eni
tamata makerike.
7 Kwali betaya, ami kotie bei Alla leke
Itapa imi leke imi ono dosa yake. Ami
kotie leke saisa rebe imi onore, lulu Eni
sukare, mere pentine. Masike ami supu
kesempatane kena ami tiluke amiki kbasa
be amire Kristuse Eni maka ulake ete imi
mo po mahabe imi lulu Tuhane Eni sukare
rame.
8 Ami ono saisa makete bei nkenale mo.
9 Ami lalemaru ndina sepo, masike ami
aseluke amiki ktiline mo kai tamata esi
selu amire tamata rebe ktili mo, po imi
hlaleke ktili rame. Kai ami kotie leke imi
ono tamata rebe nkena me Tuhane oaI
suike.
10 Bei mere hoko au leki sulate meije
ete imi kena au rue kai imi mosare. Leke
kena au luake loko imire au pake Tuhane
Eni kbasare kena ono kberele ete imi yake.
Le Tuhane Eni kbasare ekbasaeku leke au
ono imi hlaleke ktili, po kena au atia imi
maka hlaleke mo.

Hlamate
13:11-13

11 Kwali betaya imi, suke imi lalemi nd-
ina kai atula leke imi atate mise suike.
Suke imi lene loko auku hnaunaru. Suke
lalemi esa kai imi hidupe mise kai lomai.
Alla maka ono misete titinai kai maka ono
rue mise kai lomaije Ime kai imi.
12 Suke imi lepae hlamate ete lomai lulu
cara tinai rebe tamata hlaleke loko Tuhane
esi onore. Alla Eni tamata rebe esi ete
meije esi beteke hlamate ete imi.
13 Tuhane Yesuse Kristuse Iriluke misete
ete imi, Alla Ioki imi, kai Ro Misete Ime kai
imi pusumi.

Ami beteke hlamate ete imi. *Pauluse*

Pauluse eni Sulate ete Jemate Toini me Otoi Galatia

Lepate Menai

Tamata Galatia rebe esi rue me otoi Galatiare tamata Yahudi mo. Akmenare esi tatu loko tuhane tinai mo. Po kena Pauluse iluake kai ilepae Sou Misete me tape Galatiare, tamata leini me esi hlaleke loko Tuhane Yesuse.

Kena Pauluse ikeu bei otoi Galatia peneka, tamata leini me lekwe esi atetuke po rebe esi atetukele tinai mo. Sie meru esi atetuke be: “Ite nkena mo, sepo batuke hlaleke loko Yesuse Kristuse. Suke ite lulu atate sunate, lulu hukume rebe Alla Irilukele ete Musare, kai suke lulu tamata Yahudiaru esi agamare esi hukume.”

Kena Pauluse ilene esi atetuke tinai more inasu titnai. Ibeteke ete jemate toini me otoi Galatia loko eni hnauna kena eni sulate meije be: Ite ono tamata rebe dosa sae more, lulu Allare batuke baue hlaleke loko Tuhane Yesuse. Bei hlaleke loko Tuhane Yesuse pine itere Abrahame eni anubu. Natire be bei ite hlaleke loko Yesuse Kristuse hoko itere tamata nkenale me Alla oaI saka Abrahame, kai ite supu misete bei Alla rebe italukele ete Abrahame (3:6-9). Ite supu Pauluse eni hnaune rebe pentine titinai kena sulate meije me pasale 2:16 kai 5:1.

Isi

1. Pauluse ibeteke hlamate ete jemate toini me otoi Galatia (1:1-10)
2. Pauluse iriluke eni hnaunaru kena broka eni musuaru (1:11-2:21). Iono Yesuse Kristuse Eni maka ulake mere bei tamata eni suka mo. Isupu makerike mere bei Yesuse Kristuse
3. Pauluse iatetuke jemata toini me otoi Galatia (pasale 3-4). Ite supu hlamate bei ite hlaleke loko Tuhane Yesuse, po bei lulu Yahudiaru esi agamare esi hukume mo
4. Pauluse ianete jemata toini me otoi Galatia (5:1-6:10) be: Ite lulu hukume rebe Musa ilekire yake, le Yesuse Itie ite bei hukume mere peneka Kai ite lulu ite lalema kena ono tiare yake. Suke ite sebeie Ro Misete Ikbasae ite
5. Hnaune pamuli (6:11-18)

Pauluse ibeteke hlamate 1:1-5

1-3 Kwali betaya imi jemate toini me otoi Galatia. Au Pauluse, au leki sulate meije ete imi.

Au kai pusue tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane ete meije, ami kotie leke Tuhane, iteki Alla Amate kai Tuhane Yesuse Kristuse Iriluke misete ete imi kai Iono imi rue mise.

Au ono Tuhane Eni maka ulake, bei tamata ibitike au mo, po Yesuse Kristuse kai iteki Alla Amate rebe Iono Ikwana suike bei matale pine Ibitike au.

4 Yesuse Ilulu iteki Alla Amate Eni sukare, hoko ruaI riluke nanakwalaIje kena Imata seli iteki dosaru, leke ite supu hlamate. Iono mere leke ite ono lulu nusa meije esi neune yake, rebe pamuli meije piasa tamata esi onore.

5 Isike Alla eti pela! Amine.

Sou Misete bei Alla kena Yesuse batuke esa 1:6-10

6 Kwali betaya imi, au herane imi! Alla Ikoti imi le Kristuse laleije noa imi, po meije imi nunu titinai kena rauli Alla kai imi lulu sou misete makete bei Sou Misete rebe bei Allare.

7 Esi tinaije Sou Misete makete sae mo. Batuke tamata leini esi lelike Sou Misete bei Kristuse kai lemake loko imi leke imi noake sala, kai andia pine tinaije imi nati mo.

8 Tamata rebe ilepae sou misete makete bei Sou Misete rebe ami lepae pende, sebeie Alla Ihukumeni kena otoi susate titinai eti pelare, masike ile mere bei ami ruama pise malekate sae bei ndete surga lekwe.

9 Akmenare ami betekele ete imi peneka, po meije au betekele ete imi suike be sire rebe ilepae Sou Misete ete imi pine tebikele bei Sou Misete rebe imi lene bei ami pende, au kotie leke ile mere Alla Ihukumeni kena otoi susate titinai eti pelare.

10 Au ono ele mere kena au nikwa nane leke au supu isike bei tamata mo. Le au noake ele mere kwale mo. Batuke au noake be au ono mere eono Alla laleIje ndina. Hoko sepo au atula kena rana tamata lalei leke esi isike au, hoko au meije Kristuse Eni makerike mo.

Pauluse isupu bitike kena Tuhane Eni maka ulake
1:11-24

11 Kwali betaya imi! Suke imi rekwa
be Sou Misete rebe au lepaele, mere bei
tamata mo.
12 Au supu Sou Misete mere bei tamata
mo, kai tamata sae iatetukele ete au mo.
Po Yesuse Kristuse ruaI pine Ibeteke pusue
meru ete au.

13 Imi rekwa bei auku hidupe kena ak-
menare peneka. Akmenare au lulu Yahu-
diaru esi agamare. Kena mere au ktolo
titinai kena ono susate ete tamata rebe esi
hlaleke loko Alla, kai au atula kena bunusi.
14 Kena ono lulu Yahudiaru esi agamare,
au lesi bei tamata Yahudia rebe esi musune
sakesa kai aure. Amiki ntuana menaru esi
atate au lulue mise titinai.

15 Masike au ono ele mere po Alla Iono
misete ete au hoko kena ruele au mosare
Ibitike au kai Ikoti au peneka kena namake
au kerike eteI.
16 Alla Ibeteke Eni Nanare ete au leke
Sou Misete kena Eni Nanare au beteke ete
tamata Yahudi more. Kena mere au keu
loko sae mo kena kotie hnaune.
17 Kai sie rebe esi ono Tuhane Eni maka
ulake akmena bei aure au keu lokosi lopai
kota Yerusaleme leke esi atetuke au mo. Po
au keu mpai tape Arape, eleki bei mere au
leu suike lori kota Damsike.

18 Eleki musuna telu bei mere, au keu
lopai kota Yerusaleme kena tetue Petruse.
Au rue kaini batuke petua butu esa lesini
lima.
19 Po au tetue Tuhane eni maka ulake
maketaru mo, batuke Yakobuse, Tuhane
Yesuse kwaline.

20 Saisa rebe au lekie meije tinai. Alla
ruaI rekwa be au lemake mo.

21 Eleki bei mere au keu me otoi Siria kai
otoi Kilikia.
22 Po eti roma mere jemata toini mpai
otoi Yudeare esi rena au mosa.
23 Batuke esi lene tamata esi alena be
ile mere rebe akmene iono susate kai ite-
taise, pamuli meije tebikeni peneka, ilepae
maka hlaleke loko Yesuse Kristuse. Maka
hlaleke rebe kena akmenare iono kena
atiare.
24 Hoko esi isike Alla le saisa rebe Ionoe
ete au pende.

2

Tuhane Eni maka ulaka maketaru esi trima Pauluse kena misete
2:1-10

1 Eleki musuna butu esa lesini ata suike
pine au leu suike lopai Yerusaleme sakesa
kai Barnabase. Ami lui Tituse ikeu kai ami
lekwe.
2 Au keu lopai Yerusaleme le Alla Iu-
lake au. Kai kena au kai elaka ete meru
ami ruama lupu, au lepa loko Sou Misete
rebe au lepaele ete tamata Yahudi more.
Au suka mo be saisa rebe au onoe ete
tamata Yahudi more, tamata Yahudia leini
esi suka mo eleki auku makerike esi guna
sasaisa mo.
3 Tituse rebe isakesa kai aure tamata Yu-
nani, po paksai kena ilulu sunate esi atate
mo.
4 Tamata leini me esi uma tamata maka
hlaleke loko Kristuse kena lulu sunate esi
atate. Sie meru esi ono lelemake be esi
hlaleke loko Kristuse, rebe esi kusu an-
deneke loko ite leke esi selu saisa rebe ite
onore kai esi lake ite beie le ite esa kai
Kristuse Yesuse peneka. Esi suka uma ite
kena lulu agama Yahudi esi pletare.

5 Po ami sele mo kai lene lokosi kwale
mo. Le ami sukare, Sou Misete bei Alla
kena Yesuse rebe imi hlaleke loko pende
erimi hlaleke loko rame.

6 Kai sie rebe holmateise esi tapa saisa
makete kena auku hnaunaru mo. Ete aure
tamata rebe holmatei kai tamata rebe hol-
matei more esi sakesa neka le Alla Ililake
tamata mo.
7 Po tamata rebe holmateise esi naku be
Alla Iulake au peneka kena lepae Sou Mis-
ete ete tamata Yahudi more. Saka Petruse
neka, Alla Iulakeni kena ilepae Sou Misete
ete tamata Yahudiaru.
8 Le Alla Iriluke ktiline ete Petruse kena
Ilepae Sou Misete bei Alla kena Yesuse ete
tamata Yahudiaru peneka, kai au lekwe,
Iriluke ktiline ete au kena au lepae Sou
misete ete tamata Yahudi more.
9 Yakobuse, Petruse kai Yohanese rebe
tamata esi beteke be esi ono elake ete je-
mate toine, esi naku be Alla Iulake au kena
kerike makerike meije. Hoko esi kerike
bala kai Au kai Barnabase kena tanda be
amire ebe kai lomai. Leke Barnabase lu-
ama keu kerike ete tamata Yahudi more, yo
esi kerike ete tamata Yahudiaru.

10 Batuke esi kotie leke ami li loko tamata
susataru. Kai mere pine lalekue titinai
kena onoe.

Pauluse isiba Petruse me Antiokia
2:11-14

11 Kena Petruse iluake me Antiokiare, au
sibai le iono sala.
12 Memenaije irue kane sakesa kai
tamata Yahudi more, po kena tamata rebe
Yakobuse iulakesie esi luake, ikeu beisi kai
isuka kena kane kaisi moneka. Rilai le
tamata Yahudia rebe esi bei Yerusaleme le
esi sukare pusue tamatare suke lulu atate
sunate.
13 Tamata Yahudi maketaru esi nloe lulu
Petruse lekwe, eti Barnabase iono lulu esi
nloene mere leneka.
14 Kena au selu esi ono lulu Sou Misete esi
nkenale moneka, eleki au siba Petruse me
tamata bokala meru oasi be, “Ale tamata
Yahudi yo ahidupe saka tamata Yahudi esi
agamare esi hukume mo. Auma tamata
Yahudi more kena esi hidupe lulu Yahudi
esi agamare esi hukume yake.”

Tamata Yahudi kai Tamata Yahudi mo
esi supu hlamate le esi hlaleke loko Kristuse
2:15-21

15 Au kai Petruse, ruele amire tamata
Yahudi peneka. Ami ono tiae saka tamata
rebe rekwa Alla mosare esi onore mo.
16 Masike ele mere po ami rekwa be
tamata iono mise suike kai Allare batuke
bei hlaleke loko Kristuse Yesuse, po bei
ono lulu hukume rebe Musa ilekire mo.
Bei mere hoko ami hlaleke loko Kristuse
Yesuse peneka, leke ami ono mise suike
kai Allare bei ami hlaleke loko Kristuse
Yesuse, po bei ono lulu hukume rebe
Musa ilekire mo. Le tamata sae iono
lulu agamare esi hukume eleki Alla Iombe
inkenare sae mo.
17 Ami atula kena ono mise suike kai
Allare baue ami hlaleke loko Kristuse. Po
ami ono ele mere, tamata esi noake amire
tamata dosa lupe tamata Yahudi more.
Sepo ele mere hoko ite nati be bei Kristuse
pine ite supu dosa o? Mo, ele mere mo!
18 Le sepo au ono lulu suike hukume rebe
au hleke pende hoko mere sakesa kai au
ono sala kena hukume rebe Musa ilekire
peneka.
19 Kena akmena au lulu hukume rebe
Musa ilekire, eono au supu ono mise suike
kai Alla mo. Ele mere hoko au hleke
hukume mere peneka le mere saka au
mata bei hukume mere peneka. Auku
hidupe meije batuke au kerike ete Alla
neka. Pamuli meije aure saka au mata
ndete ai tutini saka Kristuse peneka,
20 hoko au noake loko saisa rebe ak-
menare moneka, po au noake batuke
Yesuse Kristuse neka. Auku hidupe beluke
pamuli meije bei au hlaleke titinai loko
Alla Eni Nanare. Ile mere pine Iaseluke be
Ioki au eti Imata ete au.
21 Alla Iriluke misete, au rupake mo. Le
sepo tamata iono mise suike kai Allare bei
ilulu hukume rebe Musa ilekire, hoko Kris-
tuse Imatare esi untune sasaisa mo.

3

Ono lulu hukume rebe Musa Ilekire pibe
hlaleke loko Yesuse Kristuse?
3:1-14

1 Kwali betaya imi me Galatia. Imi boro
kuate! Imi lene loko sire eni nloene pende?
Imi rekwa be Yesuse Kristuse Imata kena
ai tutine au atetuke mimise ete imi peneka.
2 Imi beteke ete au mina! Alla Eni Rore
Ikbasae imire bei imi lulu hukume rebe
Musa ilekire pibe bei imi lene Sou Misete
bei Allare eleki imi hlaleke loko Kristuse?
3 Le mula pine imi boro kuate ele mere?
Ro Misete Iono imi supu hidupe beluke
peneka yo meije bei saisa pine imi noake
be imi hlaleke erimi ktiline? Mere eono imi
nkena me Alla oaIje mo.
4 Imi supu misete boka bei Tuhane
peneka. Po meije imi suka lulu tamata
Yahudiaru esi agamare esi hukume. Ele
mere hoko pusue misete rebe imi supure
esi untune sasaisa moneka. Au kotie leke
imi ele mere yake.
5 Alla Iono Eni Rore Ikbasae imi kai Iono
tanda herane leke imi selu peneka. Au
tneu imi be Alla Iono mere bei imi lulu
hukume rebe Musa ilekire o? Mo! Iono
mere bei imi lene Sou Misete peneka kai
hlaleke loko Kristuse.
6 Mere sakesa kai Alla Eni lepata rebe
lekie akmenare ebeteke Abrahame be,
“Abrahame ihlaleke loko Alla, kai bei eni
maka hlaleke mere pine Alla Inoakeine
tamata rebe iono Alla laleIje ndina.”
7 Hoko suke imi nete mimise! Tamata
rebe ihlaleke loko Allare, mere Abrahame
eni anubu.

8 Bei akmena sa tamata esi rekwa bei
Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be
tamata Yahudi more, sepo esi hlaleke lokoI
hoko Ibeteke be esi nkena. Sou Mis-
ete mere lepaele akmena ete Abrahame
me Alla Eni Lepate rebe lekie akmenare
peneka be, “Namake Au riluke misete ete
pusue tamata mei nusare baue ale.”
9 Abrahame isupu misete le ihlaleke loko
Alla. Sakesa neka sire rebe ihlaleke loko
Alla hoko isupu misete sakesa kai Abra-
hame.
10 Tamata rebe esi hlaleke be esi nkena
me Alla oaI le esi lulu hukume rebe Musa
ilekire, esi supu kutuke. Le Alla Eni lep-
ate rebe lekie akmenare ebeteke be, “Sire
pine ilulu pusue hukume rebe Musa ilekire
mimise mo hoko isupu kutuke bei Alla!”
11 Tamata sae iono mise suike kai Allare
bei iono lulu hukume rebe Musa ilekire
mo. Alla Eni lepate rebe lekie akmenare
ebeteke mere be, “Sie rebe esi hlaleke loko
Allare esi ono mise suike kai Alla kai esi
supu hlamate.”
12 Tamata rebe ihlaleke loko hukume
rebe Musa ilekire, ihlaleke titinai loko Alla
moneka. Alla Eni lepate rebe lekie ak-
menare ebeteke be, “Tamata rebe ihlaleke
loko hukume rebe Musa ilekire, isupu hla-
mate bei hukume mere.”
13 Po Kristuse Iriluke nanakwalaIje
peneka kena seli iteki dosaru. Iono ele
mere, hoko Itie ite bei hukumane bei
hukume rebe Musa ilekire peneka. Le bei
ite pine Isebeie ruaI supu kutuke, le Alla
Eni lepate rebe lekie akmenare ebeteke be,
“Kutuke kena tamata rebe imata kena ai
tutine.”
14 Yesuse Kristuse Iono meije leke beiNi
pine misete rebe Abrahame isupure,
tamata Yahudi more esi supu lekwe. Ele
mere hoko ite rebe hlaleke loko Allare ite
supu Ro rebe Alla Italuke pende.

Hukume rebe Musa ilekire elelike saisa rebe Alla Italukele ete Abrahame mo 3:15-4:7

15 Kwali betaya imi, lene mimise! Au
beteke saisa rebe piasare ite onore. Sepo
tamata esi lepa kai lomai kena taluke sa-
saisa eleki esi teu lepate kena peneka,
masike mere bei tamata po lepate mere sae
ilia moneka pise itapa moneka.
16 Alla Eni lepataru, Italuke ete Abra-
hame kai ete eni anubu sae. Kena Alla
Eni lepate rebe lekie akmenare ebeteke be
Italuke ete pusue Abrahame eni anubuaru
mo. Batuke ete anubu sae me neka, Ile
Kristuse.
17 Rebe au suka betekele meije: Alla Eni
lepate rebe Italuke ete Abrahame, musuna
utuna ata butu telu (430) pine Iriluke
hukume rebe Musa ilekire, hoko hukume
rebe epamuli mere elelike Alla Eni lepate
rebe Italuke akmena mere saisa mo.
18 Imi noake be ite supu miseta kai hla-
mate rebe Alla Italukele bei lulu hukume
rebe Musa ilekire yake. Le sepo Alla Ir-
iluke misete Iselu bei tamata ilulu hukume
hoko mere Eni lepate rebe Italukele mon-
eka. Po meije mo, Alla Iriluke misete ete
Abrahame le Italuke peneka.
19 Ele mere hoko hukume rebe Musa
ilekire Alla Iriluke leke mula? Alla Itapa
hukume rebe Musa ilekire leke esibake
tamata eni dosaru. Hukume mere eguna
batuke roma Abrahame eni anubu sae me
Iluake, mere Yesuse, rebe Alla IbetekeNi
kena Italuke ete Abrahame. Hukume rebe
Musa ilekie mere malekataru betekele
baueni kena ibetekele.
20 Piasare tamata esi beteke sasaisa ete
sae makete, esi pake tamata maka bete
lepate po kena Alla Ibeteke saisa rebe
Italukele ete Abrahame, Ipake maka bete
lepate mo. RuaI Eri betekele ete Abra-
hame.
21 Ele mere hoko imi noake be hukume
rebe Musa ilekire kai Alla Eni lepate rebe
Italukele usala bei lomai o? Mo, ele
mere mo. Le sepo Alla Iriluke hukume
rebe Musa ilekire kena eono tamata isupu
hidupe, hoko tamata iono mise suike kai
Allare baue hukume rebe Musa ilekie
mere.
22 Po Alla Eni lepata rebe lekie akmenare
ebeteke be pusue tamatare esi ono dosa.
Ele mere hoko batuke bei hlaleke loko
Yesuse Kristuse pine tamata isupu misete
kai hidupe bei Alla rebe Italukele ete Abra-
hame pende. Hoko tamata rebe ihlaleke
loko Yesuse Kristuse isupue.
23 Kena ite hlaleke loko Kristuse mosare,
hukume rebe Musa ilekire eono ite saka
ekandutie ite kena bui lalei.
24 Hoko hukume rebe Musa ilekire saka
tamata maka raka rebe iraka ite roma Kris-

tuse Iluake, leke ite ono mise suike kai Alla le ite hlaleke loko Kristuse.
25 Pamuli meije petua kena ite hlaleke loko Kristuse peneka, hoko hukume rebe Musa ilekire, rebe eraka ite roma meije eraka ite moneka.
26 Imire Alla Eni nanae kena imi peneka le imi hlaleke loko Yesuse Kristuse.
27 Imi pusumi supu baptise kena Kristuse Eni nane peneka hoko imi lulu Kristuse peneka, kai imi esa kaiNi peneka.
28 Hoko tamata Yahudi pise tamata Yahudi mo, tamata rebe kerike etei pise tamata makerike rebe eni kbasa sae mo, mokwai pise bina, sae ihbeike lomai moneka le Kristuse Yesuse Iono ite pusumare esa peneka.
29 Sepo imi esa kai Kristuse peneka hoko imire saka Abrahame eni anubua, kai imi supu misete bei Alla rebe Italuke pende.

4

1 Au beteke ete imi be: Kwetele rebe namake ikbasae amai eni taneiaru, kena eri kewete beluke sare isaka tamata makerike rebe eni kbasa sae more neka. Masike taneia meru esi upui kenai po ikbasae mosa.
2 Tamata rebe esi rakaije, esi atetukeni kai esi raka eni taneiaru eti roma petu rebe amai teuele.
3 Ete ite saka kwetele mere neka. Kena ite hlaleke loko Yesuse Kristuse mosare, atate kai hukuma mei nusa meije ukbasae ite.
4 Po Alla Iteu petu me peneka kena Iulake Eni Nanare Ilomei nusa. Eni Nanae mere bina sae me iruleI, kai Iono lulu hukume rebe Musa ilekire titinai.
5 Iluake kena Itie ite tamata bei hukume rebe Musa ilekire leke ite ono Alla Eni nanae.
6 Imire Alla Eni nanae peneka hoko Iulake Eni nanare Eni Rore leke Ikbase ite lalemaru. Eni Nanare Eni Rore Iono ite kotie loko Alla be, “AmaKu.”
7 Hoko imi lulu hukume rebe Musa Ilekire moneka kena atula kena imi nkena me Alla oaIje. Imire Alla Eni nanae peneka hoko saisa rebe Iaknekaele ete Eni nanaru Irilukele ete imi.

Pauluse kaplalei le jemate toini Galatiare
4:8-20

8 Kena akmenare imi rekwa Alla mosa hoko imi tatu loko alla tinai more kai esi kbasae imi. Imi rekware mere Alla, eleyo Alla mo.
9 Po meije imi rekwa Alla peneka. Pise mise lesi lekwe beteke be Alla Irekwa imi peneka. Le mula pine imi hali suike loko atate kai peraturane mei nusa meije rebe esi sasaisa more? Le mula pine imi suka ukbasae imire?
10 Eti meije erimi lulu tamata Yahudiaru esi agamare esi hukume saka peraturane kena petua sesi me kena bulana kai musuna rebe imi noakele pentine.
11 Au kaplaleku, le tinake au kerike ktili kena lepae Sou Misete ete imire esi guna sasaisa mo.
12 Kwali betaya imi! Au kotie bei imi leke imi ono lulu auku atate le au lulu tamata Yahudiaru esi hukume moneka. Le au lekwe ono lupe imire peneka. Kwali betaya imi, kena akmena au keu loko imire, imi li loko au mise titinai.
13 Imi nete akmenare, bei kerake aure pine au lepae Sou Misete ete imi akmena.
14 Masike kena mere nanakwalakue mise mo po imi aninike au mo. Imi trima au saka trima Alla Eni malekate pise saka trima Kristuse Yesuse ruaI.
15 Kena mere lalemi ndina titinai. Po meije lalemi ndina moneka le mula? Au rekwa be kena mere imi ono sasaisa neka kena tapa au. Imi oki au titinai, eti sepo boi mataina leke seli matakue yele, hoko imi suka le matainaimu ete au neka.
16 Pibe meije imi noake aure imi musu peneko? Le au beteke saisa rebe nkenale ete imire o?
17 Tamata rebe esi atetuke hukumaru esi atula kena imi lulusi, po lalesi mise mo. Esi suka kena tebi imi bei ami leke imi lulusi kena lale ndinate.
18 Yele, mere mise ete imi, sepo tamata esi atula leke imi lulusi titinai kena ono saisa rebe nkenale. Mahabe imi atula kena ele mere rame. Yapine imi ele mere batuke kena au me kai imire, po kena au me kai imi more imi ono nkenale moneka.
19 Kwali betaya imi, imire saka auku anae. Po meije kapleleku le imi titinai kena nete loko imi kai kapleleku le imi rame sepo imi hidupe lulu Kristuse mosa.
20 Kena meije laleku titinai kena au me kai imi leke au lepa kai imi mimise kena

cara makete. Le au rekwa moneka be au ono saisa ete imi lekwe.

Pauluse ialenake loko Hagare kai Sara luasi kena alena umpama
4:21-31

21 Kwali betaya imi rebe imi suka lulu hukume rebe Musa ilekire! Yapine imi rekwa saisa rebe Musa ilekire mosa piseo?
22 Ete mere leki be Abrahame eni nanaru sie luaya. Eni nanae saere bei eni tamata makerike kai saere bei eni bina, ile tamata makerike mo.
23 Kwetele rebe bei eni tamata makerike, mere bei tamata eni suka. Po kwetele rebe bei eni binare, mere bei Alla Italukele ete Abrahame.
24-25 Alena meije atetuke ite be bina lua meiju tiluke lalana lua kena supu nkenale bei Alla. Hagare natire tamata rebe esi hlaleke be nkenare baue lulu hukume rebe Musa ilekire. Le pusue tamata rebe esi lulu hukume rebe Musa ilekire esi hidupe saka tamata makerike rebe eni kbasa sae mo rebe ilulu tamata rebe ikerike eteije. Hagare esi natire ulate Sinai me tape Arape. Kai Hagare nati lekwe kota Yerusaleme pamuli meije. Le esi tamataru esi hidupe lupe tamata makerike rebe eni kabasa sae mo le esi hidupe lulu hukume rebe Musa Ilekire.
26 Yo Sarare natire Yerusaleme ndete surgare, mere iteki inate, ile tamata makerike mo. Kai itere tamata makerike rebe iteki kbasa sae more mo, le ite lulu hukume rebe Musa ilekire more pe.
27 Le kena Alla Eni lepate rebe lekie akmenare be:
“Bina ndotene rebe aruele kwetele mo,
lalemu ndina!
Ablake ruele kwetele esi kerale mo,
amenani kai kloloe kena lale ndinate!
Le bina rebe indotere eni anubuaru esi
boka lesi
bei bina rebe iruele kwetele akmenare
eni anubuaru.”*
28 Kwali betaya imi! Imire Alla Eni nanae rebe ruelemi le Italuke peneka. Imire lupe Isake.
29 Kena mere kwetele rebe ruelei lulu tamata eni sukare iono susate ete kwetele rebe ruelei lulu Alla Eni Rore Isukare. Pamuli meije ele mere neka.
30 Po Alla Eni lepate rebe lekie akmenare ebeteke be, “Sui bina makerike mere kai eni nanare, le bina makerike mere eni nanare namake ikbasae taneiaru sakesa kai bina makerike more eni nanare mo.”
31 Hoko kwali betaya imi! Itere tamata saka makerike rebe eni kbasa sae mo eni nana mo. Po itere saka tamata makerike more eni nanae, hoko ite lulu Tuhane Eni lepate rebe Musa ilekire moneka po ite hlaleke loko Alla.

5

Kristuse Itie ite bei Tuhane Eni lepate rebe Musa ilekire
5:1-15

1 Kwali betaya imi, kena meije Kristuse Itie ite bei tamata Yahudiaru esi agamare esi hukume peneka. Hoko ite tahane lalema rame leke ite supu tie rame kai ite atula leke hukume mere ekbasae ite yanoma.
2 Imi nete mimise! Sepo imi kotie kena sunate imi lulu Tuhane Eni lepate rebe Musa Ilekire, hoko saisa rebe Kristuse Ionoe ete imire esi guna sasaisa moneka. Au, Pauluse ruaku betekele.
3 Meije au ahnau sie rebe esi kotie kena sunateise be suke esi lulu pusue tamata Yahudiaru esi agamare esi hukume.
4 Sepo imi atula kena ono mise suike kai Allare baue imi lulu Tuhane Eni lepate rebe Musa ilekire, hoko mere imi esa kai Kristuse moneka. Kai imi supu Alla Eni misete moneka.
5 Po amire, Alla Eni Ro Misete Itapa ami, hoko ami hlaleke be Alla Iono ami mise suike kaiNi le ami hlaleke loko Kristuse. Hoko mere pine ami namake titinaije.
6 Le sepo ite esa kai Kristuse Yesuse peneka hoko lulu atate sunate pise lulu more mula mo le esi nati sasaisa mo kena ite ono mise suike kai Allare. Po pentine hlaleke loko Kristuse, kai mere aselukele baue ite oki tamata makete.
7 Akmenare imi aseluke be imi lulu Sou Misete kena Kristuse mise titinai. Sire pine iumauke imi eti Sou Misete rebe lepaele ete imi pende pamuli meije imi lulu monde?
8 Maka umauke imi mere bei Alla rebe Ikoti imire mo.

* **4:27** Bina rebe eni mokwai ikeu beine mere Sara le akmenare Abrahame ikeu bei Sara kena irana Hagare leke isupu kwetele.

9 Tamata esi atetuke nsalale boka mo po
eono tiae ete pusue, saka ragi tepuite eono
rotire sare neka.
10 Masike ele mere po ite esa kai Tuhane
peneka hoko au hlaleke be tamata rebe esi
atetuke hnaune nkenale more, imi lulusi
mo. Au hlaleke lekwe be sire pine iono
susae imi, masike ile mere sia lekwe po
namake Alla Ihukumeni.
11 Kwali betaya imi, sie leini esi beteke
be au atetuke be suke sunate lulu Tuhane
Eni lepate rebe Musa ilekire. Mere tinai
mo. Sepo au atetuke ele mere hoko tamata
Yahudiaru esi nasuke au mo. Po au ate-
tuke be suke ono misete kai Allare, lalane
makete sae mo batuke hlaleke loko Kris-
tuse rebe Imata kena ai tutine. Au atetuke
ele meije hoko tamata Yahudiaru esi na-
suke au titinai.
12 Tamata rebe esi ono susae imi laleime,
mise lesire esi siri bei imi jemataru.*
13 Kwali betaya, imi supu koti kena supu
tie bei tamata Yahudiaru esi agamare esi
hukume peneka. Po imi supu tiere imi
pakele kena alasane leke ono neune yake,
po imi oki lomai kai tapa lomai.
14 Le pusue hukume rebe Musa ilekire
lupukele kena pleta esa be, “Aoki tamata
makete lupe aoki ruamu.”
15 Po sepo imi nasuke lomai kai ono tiae
ete lomai hoko imi keta le namake imi supu
susate sakesa.

Lulu Ro Misete
5:16-26

16 Kwali betaya imi, ele mere hoko au
suka beteke ete imi be ite sebei Ro Misete
Ikbasae ite leke ite lulu iteki lalema kena
ono tiare yake.
17 Le tamata eni suka kena ono tiare
tebikele bei Ro Misete Eni sukare. Kai Ro
Misete Eni sukare tebikele bei tamata eni
suka kena ono tiare. Sepo ite lulu Ro Misete
Eni sukare hoko ite lulu iteki lalema kena
ono tiare mo. Le ite lulu lualu saisa mo.
18 Po sepo imi kotie Ro Misete Ikbasae
imi hoko tamata Yahudiaru esi agamare
esi hukume ekbasae imi mo.
19 Yelu rebe ite onoule, rebe lulu iteki
lalema kena ono tiare lupe, lale ntasite
tahane rua moneka eti sablia, ono nta-
site ete bina pise mokwai kai ono ntasite
makete lupe meru,
20 hlaleke loko tuhane tinai mo, ono pal-
mane kena atia lomai, lale tiake lomai, ono
musu kai lomai, lale loko tamata makete
eni tanei, nasu nunu, ono saisare tuli
kai tamata makete mo, lene loko tamata
makete mo kai tebi lomai,
21 lale tia le suka selu tamata makete esi
misete mo, kinu nseli, kane kinu eti ono
yelu tiaru, kai yelu makete lekwe. Hoko
meije au anete imi loko pusue meru, lupe
akmenare au anete imire be sire rebe iono
meru, kena Alla Ipletae ite tamatare isupu
rue kai Alla mo.
22 Eleyo sie rebe Ro Misete Ikbasaise esi
oki lomai, lalesi ndina, esi rue mise kai
lomai, esi tahane lale, esi suka tapa tamata
makete, esi ono misete ete lomai, esi lene
loko pleta rame,
23 kwakwaesi mo kai laleisu kuru.
Hukume kena elake yelu meiju sae mo.
24 Tamata rebe esi hlaleke loko Kristuse
Yesuse pende, esi atate tiare kai lale loko
neune esi hleke pusulu peneka.
25 Ro Misete Iriluke hidupe beluke ete ite
peneka, hoko suke iteki atate mise lulu Ro
Misete Eni sukare.
26 Kai kwakwae ite yake, ono tamata
makete laleije musu yake, kai lale tiake
tamata makete le eni misete yake.

6

Tapa lomai
6:1-10

1 Kwali betaya imi, sepo sae iono dosa
hoko imia rebe Ro Misete Ikbasae imire,
imi ahnaui leke iono dosa yanoma. Po imi
ono mere kena lale maune kai imi raka
leke imi ruami ono dosa lupe ionore yake.
2 Sepo sae isupu susate, imi tapa lomai
lokole. Imi ono ele mere hoko imi lulu
Kristuse Eni pletare.
3 Sepo tamata sae inoake ruaije ipen-
tine eleyo ipentine mo, hoko mere ilemake
ruai.
4 Mise lesi sebei sae eri noake ruai be
eni atate mise pibe mo. Sepo emise hoko
sebeie laleije ndina lele, po ibandine saisa
rebe ionore kai tamata makete ionore
yake.
5 Le papela tamatare sebeie sae eri kele
le saisa rebe ruai ionore.

* **5:12** Siri bei jemataru kena Alkitape Terjemahane Beluke ebeteke be mise lesire esi lasa nanakwalaisu.

6 Tamata rebe esi supu atetuke kena
Kristuse Eni lepataru, mise lesire esi larake
saisa neka rebe misete ete ile rebe iate-
tukeise.
7 Kwali betaya, imi supu lemeke yake!
Allare sae isupu klemakeni mo. Saisa rebe
tamata ionoe kena eni hidupe, isupu esi
hasile sakesa kai saisa rebe ionore neka,
saka tamata iatnane tnanele saisare esi
hasile rebe isupure tnanele mere neka.
8 Le sire pine iono saisare lulu eni atate
rebe tiare, namake esi hasile imatae atate
mere neka. Po sepo iono saisare lulu Ro
Misete Eni sukare, namake Ro Misete Iono
isupu rue kai Alla eti pela.
9 Ite hleke bei ono misete yake le sepo ite
ono misete rame hoko roma esi peture ite
supu esi hasile.
10 Hoko kena ite rue mei nusa sare ite
ono misete ete pusue tamata kai lesi lekwe
ete sie rebe esi hlaleke sakesa kai itere.

Hnaune kai hlamate
6:11-18

11 Imi selu meije mimise! Au ruaku leki
meije esi huruparu ela lesi.
12 Sie rebe esi isike ruasi kena yelu rebe
selure, sie meru pine esi uma imi kena
sunate lulu hukume rebe Musa ilekire. Esi
uma imi ele mere le rilasi le tamata Yahu-
diaru esi ono susate etesi, sepo batuke esi
hlaleke Yesuse Kristuse Imata kena ai tu-
tine.
13 Le sie rebe esi lulu atate sunate lekwe
esi lulu hukume rebe Musa ilekire mo. Po
esi atula kena imi lulu atate sunate leke esi
isike ruasi be imi lulu esi atate peneka.
14 Po ete aure, au suka isike ruaku mo.
Batuke au isike iteki Tuhane Yesuse Kris-
tuse rebe Imata kena ai tutine. Ite beteke
be Yesuse Imata kena ai tutine, hoko mere
lekwe saka au mata peneka. Mere be au
hlaleke sasaisa mei nusa meije moneka
rebe akmenare au hlalekele. Pamuli meije
au hlaleke batuke Yesuse neka.
15 Sunate pise sunate more, mere pen-
tine mo. Rebe pentine iteki hidupe beluke.
16 Au kotie loko Alla ete tamata rebe esi
hidupe lulu rebe au betekele kai ete pusue
tamata rebe esi ono Alla Eni tamatare, leke
Alla laleIje noasi kai Iono esi rue mise.
17 Eleki menai bei meije sae inikwa auku
nsalale yanoma le selu Yesuse Eni tanda
kena nanakwalakue be aure Yesuse Eni
maka ulake. Tanda mere lakwai butai
kena nanakwalakue le esi teta au le au
lepae Yesuse Kristuse Eni lepataru.
18 Iteki Tuhane Yesuse Kristuse Iriluke
misete ete kwali betaya imi noma! Amine.

Hlamate, *Au Pauluse*

Pauluse eni Sulate ete Jemate Toini me Kota Epsuse

Lepate Menai

Pauluse ileki sulate meije kena ime bui lalei, ikusu bui le ilepae Sou Misete bei Alla kena Yesuse (3:1, 13; 4:1). Tamata me kota Epsuse, tamata Yahudi more esi boka lesi (2:11-12). Tinake Pauluse isukare eni sulate baisele me jemate Epsuse eleki natuele ete jemata me hena teana me kota Epsuse keholire piseo.

Kena sulate meije Pauluse ibeteke Alla Iriluke miseta bokala ete ite rebe ite supue le ite esa kai Yesuse Kristuse peneka (1:3). Ibeteke Alla Eni rencanare lekwe be: "Eni rencanare be, roma esi petu pine Iono pusue ndete surga kai mei nusare eono esa eleki Kristuse Iono elake ete pusulu." (1:10).

Kena sulate meije Pauluse ipake umpama ilaru: Yesuse umpamaI saka ulu bua, kai Eni maka luluaru saka nanakwalaije (1:10, 22-23; 4:4, 15-16; 5:23-32). Yesuse umpamaI saka batu rebe pentine titinai kena lumare, kai Eni maka luluaru saka lumare esi manararu (2:20-21). Ro Misete umpamaI saka tanda kena ite lalemaru (1:13; 4:30). Sepo sulate sae esi tanda me hoko tanda mere etiluke be sulate mere bei sia. Ro Misete mei ite lalemaru, mere tanda kena etiluke be itere Alla Eni tamata. Yesuse Eni maka luluaru umpamaesi saka solaluaru esi pake alata kena pele nanakwalaisu kena lisa (6:10-18).

Isi

1. Hlamate (1:1-2)
2. Alla Eni rencana ete ite rebe hlaleke lokoIje (1:3-3:21)
   a. Iriluke miseta bokala ete ite le ite esa kai Kristuse (1:3-23)
   b. Iono ite supu hidupe beluke, kai Iono ite esa kai tamata Yahudi kai tamata Yahudi more (2:1-3:13)
   c. Pauluse ikotie loko Tuhane leke ite rekwa Kristuse Eni misete elake ete itere elia (3:14-21)
3. Tamata rebe ihlaleke loko Tuhane eni atate misete (4:1-6:9)
   a. Hidupe mise kai lomai kai aktilie lomai (4:1-16)
   b. Suke ite hleke bei ono neune kai suke ono misete (4:17-5:21)
   c. Hnauna (5:22-6:9)
4. Tamata maka hlaleke loko Yesuse Kristuse umpamaesi saka solaluaru esi pake alata kena pele nanakwalasu kena lisa (6:10-20)
5. Hlamate (6:21-24)

Pauluse ibeteke hlamate ete jemate toini me kota Epsuse
1:1-2

1 Kwali betaya rebe imi ono Alla Eni tamata peneka me kota Epsuse. Imi hlaleke loko Yesuse rame le imi esa kai Kristuse Yesuse peneka.

Sulate meije bei au Pauluse, Kristuse Yesuse Eni maka ulake lulu Alla Eni sukare.

2 Au kotie loko Alla, iteki Amate elake kai Tuhane Yesuse Kristuse leke riluke misete ete imi kai imi rue ndene noma.

Ite isike Alla le Iriluke misete ete ite
1:3-14

3 Ite isike Alla. Ile, iteki Tuhane Yesuse Kristuse AmaI!

Iriluke pusue miseta ndete surgare ete ite, le ite esa kai Kristuse.

4 Kena Tuhane Alla Itolae nusa meije mosare, Ibitike ite peneka kena ono Eni tamata rebe me oaIje dosa sae mo le ite kai Kristuse esa peneka.

5 Bei Ioki itere hoko bei akmena sa laleI kena Ibitike ite kena RuaI Eni nanae tumu saka tamata esi bitike kwetele sae kena eni nanae. Ele mere Iono ite kena Eni nanae tumu le bei Yesuse Kristuse Ionore. Pusue rebe Alla Ionore lulu Eni sukare kai ono laleIje ndina.

6 Ite isikeNi le Eni lale misete ela titinai. Iaseluke Eni lale misete mere ete ite le ite esa kai Eni Nanae rebe IokiNe.

7 Iono misete mere, Iono Eni Nanae Yesuse Kristuse ponike Eni lalakwe kai Imata leke ite hlamate. Hoko mere Iampune iteki dosaru peneka.

8 Iono misete ete ite kai ibuka ite lalemaru leke ite rekwa mise titinai kena rekwa yelu bokala kai rekwa Eni rencanare.

9 Kai saisa rebe namake Ionoe baue Yesuse Kristuse, ruaI suka betekele ete ite. Akmenare tamata esi rekwa Eni rencana mere mosa.

10 Eni rencanare be, roma esi petu pine
Iono pusue ndete surga kai mei nusare
eono esa eleki Kristuse Iono elake ete
pusulu.
11 Alla Iono pusue meru lulu ruaI Eni
suka. Ibitike ite peneka bei akmena sa lulu
Eni sukare leke ite ono Eni tamata le ite kai
Yesuse Kristuse esa.
12 Leke ami rebe meije hlaleke Yesuse
Kristuse akmenare, namake ite isike kai
holmate Alla le misete rebe Ionore.
13 Imi lekwe Alla Eni tamata peneka,
le imi lene Eni hnaune nkenale peneka.
Hnaune mere Sou Misete rebe eono imi
hlamate. Imi hlaleke loko Yesuse Kris-
tuse hoko Alla Iriluke Eni tandare ete imi.
Tanda mere Ro Misete rebe Alla Italuke
pende.
14 Ro mere rebe Iono ite ktili kai ite
rekwa be namake ite supu saisa rebe Alla
Italuke ete itere be ite ono Eni tamatare.
Namake roma esi petu, ite supu saisa rebe
Italukele ete ite pende be Alla Itie iteki
dosaru pusulu eti pela. Ite isike Alla le Eni
kbasare saka hitate elake.

Pauluse Ikotie loko Alla 1:15-23

15 Kwali betaya, bei mere hoko kena au
lene be imi hlaleke loko Tuhane Yesuse, kai
imi oki pusue Alla Eni tamataru,
16 hoko au kotie trima kasi bei Alla le imi
rame. Kena au kotie bei Allare, au sulapi
imi nane rame.
17 Au kotie leke Alla, iteki Tuhane Yesuse
Kristuse AmaI, rebe Iela titinai, Iono Eni
Rore Ikbasae imi. Namake Ro mere Iono
imi rekwa mise titinai leke Ibeteke Alla ete
imire, imi rekwaI titinai.
18 Au kotie leke Alla Ibuka lalemi leke imi
rekwa hlamate rebe imi namakele, rebe
Alla Ibitike imi peneka kena imi supue le
Ikoti imi peneka kena ono Eni tamata. Kai
au kotie leke imi rekwa Eni misete elake
rebe Iaknekae ete Eni tamataru.
19 Kai au kotie leke imi rekwa Alla Eni
kbasare ela titinai rebe Ipakele kena Itapa
ite rebe hlaleke lokoIje. Alla Eni kbasa rebe
ekbasae itere,
20 Alla Ipakele kena Iono Kristuse Ik-
wana suike bei matale kai Iono Kristuse
Ibiti lolete surga kena rue sapleuke Eni
makwanale kena Ipleta sakesa kaiNe.
21 Hoko Kristuse Eni kbasare ela titi-
nai, lesi bei pusue rebe esi pletare, pusue
rebe esi kbasare, pusue rebe esi ono elake,
pusue rebe esi pake tamata makerike kai
sae neka rebe isupu bitike kena ikbasa,
rebe esi rue kena nusa rebai meije kai kena
nusa beluke.
22 Alla Inabu pusue leke Yesuse Kristuse
Ikbasae pusue. Kai IonoI ono elake ete
pusue tamata rebe hlaleke lokoIje. Yesuse
Kristuse Iono saka iteki ulumaru.
23 Tamata rebe esi hlaleke lokoIje saka
Yesuse Kristuse nanakwalaIje neka. Ile
pine Iriluke pusue yelu ete tamata rebe
hlaleke lokoI etia-etia neka. Le Ile pine
Iriluke hidupe kai misete ete pusue yelu.

2

Batuke bei Alla Eni misete 2:1-10

1 Kwali betaya imi. Kena akmenare
imire saka tamata matale neka le imi ono
dosa, kai lene loko Alla Eni pletaru mo.
2 Kena mere imi ono lulu nusa meije esi
atataru, hoko mere imi lene loko maka
kbasa mei nusare. Maka kbasa mere ro
tiae rebe kbasae tamata rebe esi lene loko
Alla Eni pletaru more laleisu.
3 Kena akmenare ite pusuma sakesa
kaise neka: iteki hidupe lulu saisa rebe ite
sukare kai ite ono saisa rebe ite blakele
mise ete ite nanakwalamaru kai ite lale-
maru. Kena mere Alla Inasuke ite lekwe
saka tamata maketaru neka.
4 Po Alla laleIje mise titinai! Ioki ite
titinai,
5 eti kena ite ono saka tamata matale sa le
ite ono dosa, po saka Iono ite kwana suike
sakesa kai Kristuse. Hoko batuke bei Alla
Eni misete pine Iono imi hlamate.
6 Ite esa kai Kristuse Yesuse, hoko Alla
Iono ite kwana suike sakesa kai Kristuse
Yesuse, leke ite rue sakesa kaiNi ndete
surga.
7 Alla Iono mere leke kena nusa beluke
tamata iselu be Alla Imise titinai. Iaseluke
Eni lale misete ete ite baue Kristuse Yesuse
Iono ete itere.
8 Alla laleIje mise ete imi, hoko Iono imi
hlamate le imi hlaleke loko Yesuse. Imi
supu hlamate mere bei imi atula lokole
mo, po mere misete rebe Alla Irilukele,
9 kai mere hasile bei imi makerike mo.
Hoko sae kwakwaeni be isupu hlamate bei
ruai yake.

10 Meije Alla Iono iteki hidupe beluke peneka. Kai bei ite esa kai Kristuse Yesuse hoko Alla Isuka ite ono yelu rebe miseta rebe Iaknekae pende.

Kristuse Iono tamata Yahudi kai tamata Yahudi more esi mise kai lomai 2:11-22

11 Kwali betaya imi rebe tamata Yahudi mo! Imi nete loko imi hidupe kena akmenare, tamata Yahudia rebe esi supu sunate pende, esi lepae imire, “Tamata rebe sunate mo.” Po esi sunate mere batuke tamata ionoe.
12 Kena mere imi rekwa Kristuse mosa, imire tamata makete bei Alla Eni tamataru. Kai saisa rebe Alla Italuke kai Iteu pende, imi hake kena supure sae mo. Imi rue mei nusare saisa rebe imi hlalekele kena ehlamate imire sae mo kai imi rekwa Alla mo.
13 Akmenare imi hidupe lau bei Alla, po meije imi tehaikeNi peneka le Kristuse Eni lalakwe ponikele kai Imata ete imi, hoko imi esa kai Kristuse Yesuse peneka.

14 Le Kristuse ruaI pine Iono ite mise kai lomai peneka. Akmenare tamata Yahudi kai tamata Yahudi more esi nasuke lomai hoko mere saka temboke nanuke ktelule erebasi, po Iono esi mise kai lomai peneka, saka Ilikwaiye temboke rebe erebaise,
15 le Kristuse Iriluke nanakwalaIje kena Imatare eono agama Yahudi esi hukume esi pletaru hleke pusulu peneka. Leke tamata Yahudi kai Yahudi more esi esa kaiNi kai esi hidupe ebelu. Kristuse Iono tamata esi mise kai lomaije ele mere.
16 Bei Kristuse Imata kena ai tutine, tamata toini lua meru esi ono mise kai lomai. Kai bei Kristuse Imata kena ai tutine lekwe, Iono esi lupu kena esa kai esi ono mise kai Alla.
17 Hoko Kristuse Iluake kena Ilepae Sou Misete rebe eono tamata esi mise kai lomai mere ete imi; ete imi tamata Yahudi mo rebe akmenare imi hidupe lau bei Allare, kai ete tamata Yahudi rebe esi tehaike Allare lekwe.
18 Le bei saisa rebe Kristuse Ionoe ete itere, Alla Eni Rore Iono ite tamata Yahudi pise tamata Yahudi more supu lalane kena tehaike Alla Amate.
19 Ele mere hoko imire tamata makete pise tamata maka luake bei nusa makete moneka, po imire Alla Eni tamata sakesa peneka kai Eni luma toini.
20 Imi lekwe saka lumare esi manara sae. Yesuse Eni maka ulakaru kai nabiaru esi ono luma mere esi dasare peneka, mere esi lepae Alla Eni lepataru ete imi, kai batu inai rebe epentine titinai leke eono luma mere ekurure mere Kristuse Yesuse.
21 Le ite esa kai Kristuse Yesuse, hoko ite pusuma saka luma sae rebe elekele mise titinai kai ektili kai etapa ela rame kena luma misete ete Tuhane.
22 Kai bei ite esa kai Kristuse Yesuse, imi lekwe saka luma rebe elekele kena Alla Irue rame kenae, mere baue Eni Ro Misete.

3

Pauluse eni makerike, ilepae Sou Misete ete tamata Yahudi more 3:1-13

1 Kwali betaya, Alla Imise titinai ete ite peneka hoko au Pauluse, au kotie lokoI ete imi. Au kusu bui le au lepae Kristuse Yesuse ete imi tamata Yahudi more.
2 Imi rekwa peneka be Alla Iono misete hoko Iriluke makerike meije ete au leke au beteke hnauna kenalaru ete imi.
3 Saisa rebe tamata esi rekwa mosare, Ibetekele ete au peneka. Meije au leki beie totonai akmena peneka,
4 kai sepo imi baisele, hoko imi rekwa saisa rebe Alla Ionoe baue Yesuse Kristuse ete tamata Yahudi more, lupe au rekware neka.
5 Akmenare tamata esi rekwa saisa rebe Alla Ionoe baue Yesuse Kristuse mo po meije Alla Eni Rore Ibeteke pusue meru ete tamata rebe Ibitikeise kai ete Kristuse Eni maka ulakaru kai ete nabiaru peneka.
6 Saisa rebe Tuhane Ionore elere: tamata Yahudi mo rebe esi persaye Sou Misete namake esi supu misete rebe Alla Iaknekaele ete tamata Yahudiaru lekwe. Kai tamata Yahudi more esi sakesa kai tamata Yahudiaru saka nanakwalare esi ootoiju. Namake tamata Yahudi more esi supu misete rebe Alla Italuke ete Eni tamataru pende le esi esa kai Kristuse Yesuse pende.

7 Alla Ibitike au kena layaniNi kena lepae Sou Misete meije, le Iono misete ete au kai Eni kbasare ekbasae au kena lepae Sou Misete mere.

8 Bei pusue Alla Eni tamataru, au mpe
lebu beisi. Po Alla Iriluke kbasa ete au,
hoko Iulake au kena lepae Sou Misete ete
tamata Yahudi more. Au lepa loko Eni
misete elake rebe pusu moneka rebe ite
supu bei Kristuse.
9 Kai Iriluke makerike mere ete au leke
bei au, tamata esi rekwa Alla Iono saisa
rebe Iteue bei akmena sare esi carare elia.
Akmenare Alla Itolae nusa meije, saisa
rebe tatike Ionore, Iono tamata esi rekwa
mosa.
10 Alla Eni sukare, kena meije rebe
kbasae lanite lebui meije, rebe piasare
kotise ro tiare namake esi rekwa Tuhane
Inoake rekwa mise titinaije. Esi rekwa yele
meije mise titinai le esi selu saisa rebe Alla
Ionoe ete tamata Yahudi kai tamata Yahudi
mo rebe esi hlaleke lokoIje.
11 Alla Iono mere lulu saisa rebe Isuka
onore bei kena Itolae nusa meije mosare.
Saisa rebe Alla Isuka onore, Iono peneka
baue iteki Kristuse Yesuse Ionoe ete ite.
12 Kwali betaya, ite esa kai Yesuse Kris-
tuse kai ite hlaleke lokoI peneka, hoko ite
nehe kena tehaike Alla.
13 Bei mere hoko au kotie bei imi, leke
kaplalemi le au supu susate mei bui laleije
le imire yake, le au supu susate meije kena
imi misete.

Yesuse Kristuse Eni misete 3:14-21

14 Kwali betaya, bei mere hoko Tuhane
Iono mere ete ite pusuma hoko au tatu mei
Alla Amate oaIje eleki au kotie lokoI.
15 Ile, pusue tamata rebe hlaleke loko
Tuhane, masike esi ndete surga pise mei
nusa lekwe, esi Amate kenaI.
16 Au kotie leke Alla rebe Eni kbasa elake
titinaije Iono Eni Rore Iakbere lalemi.
17 Leke bei imi hlaleke loko Kristuse, Ik-
basae laleime rame. Kai au kotie lekwe
kena imi hidupe, imi aseluke imi lale mis-
ete leke imi hlaleke lokoIje saka bibite
rebe atnanele eleki esi lamuite kusu kena
tapele, pise saka lumare esi lilire lukuele
kena batu kurule hoko sasaisa enisuke
moneka.
18 Au kotie leke imi kai pusue Alla
Eni tamataru imi rekwa be Kristuse Ioki
tamata titinaije neka kai Ioki tamata rame.
19 Ioki itere ela lesi bei tamata inoakele.
Masike ele mere po au kotie bei imi
leke imi rekwa Yesuse Kristuse Eni misete
mere, leke namake Alla ruaI Eni sifate rebe
mise titinai mere me laleime etapa rame.
20 Kwali betaya, mai ite isike Alla le Ik-
basa kena ono saisa rebe Isuka onore. Kai
saisa rebe Isuka onoe ete itere, ela lesi
bei saisa rebe ite noakele kai saisa rebe
ite kotie beiNe. Iono pusue meru le Eni
kbasare ekbasae ite lalemaru.
21 Mai ite isike Alla rebe Eni kbasare
ela titinai le Eni kbasare ekbasae ite rebe
hlaleke lokoIje. Mai ite isike Alla le saisa
rebe Kristuse Yesuse Ionore. Ite isike Alla
eti pela! Amine.

4

Tamata rebe hlaleke loko Tuhane rue mise kai lomai 4:1-16

1 Bei mere hoko au, rebe au supu alese le
au kerike ete Tuhane, au ahnau imi be imi
atate suke lulu Alla Eni tamataru esi atate,
le Ikoti imi kena Eni tamata pende pe.
2 Hoko pela peture kwakwae imi yake,
imi ruere mau kai lomai, kai tahane lale
kena sasaisa neka. Imi tapa lomai leke
tamata esi selu be imi oki lomai.
3 Imi atula titinai leke imi me jemate
toine erimi mise kai lomai rame leke imi
esa rame, le Ro Misete Iono imi kena esa
peneka. Hoko imi raka mere leke imi na-
suke lomai pise tebi lomai moneka.
4 Le jemate toine saka nanakwala esa kai
Ro Misete Ime kena lalemi. Imire ele mere
neka, imi supu koti kena hlaleke loko esa.
5 Imi Tuhane betuke esa, maka hlaleke
esa, kai baptisane lekwe esa,
6 Alla esa, rebe Iono Amate ete pusue
tamata. Ilere Alla maka tolae pusue tanei,
kai Ikbasae pusue tanei.
7 Po Kristuse Iriluke Alla Eni misete ete
papelake ite, lulu rebe Iteue kena Irilukele.
8 Ele mere hoko me Alla Eni lepate rebe
lekie akmenare ebeteke be:
“Kena Isa lolete otoi nanuke,
Ikeri musua rebe Inabusi pende,
kai Iriluke misete ete Eni tamataru.”
9 Ete meije ebeteke be, “Isa” hoko kena Isa
mosare Irulu roma otoi rebe empe lebu
laleke, otoi mere nusa meije.
10 Ile rebe Irulu mere, Ile lekwe pine Isa
nanu titinai lesi bei lanite leke Ikbasa
ndete surga kai mei nusa. Otoi rebe nanu
titinai mere surgare.

11 Ile mere pine Iriluke misete ete tamata
leke esi supu ktiline. Iono leini kena Yesuse
Kristuse Eni maka ulake, leini kena nabi,
leini kena esi lepae Sou Misete bei Alla
kena Yesuse ete tamata rebe esi lenele
mosare, leini kena jemate toini esi elake
kai maka atetuke.
12 Iono mere leke Alla Eni tamataru esi
kerike tekwa Alla Eni makerike, kai leke
esi akbere lomai kena hlaleke ktili lokoI.
13 Bei mere hoko ite pusuma lupu kena esa
le imi hlaleke loko rebe au hlaleke neka
kai imi nati Alla Eni Nanare saka au natiNe
neka. Kai ite noake saka tamata elake inai
rebe tatakwali iteki atate mise titinai saka
Kristuse.
14 Ele mere leke ite ono saka kwete tone
moneka. Le tamata maka hlaleke saka
kwete tone, esi lene loko tamata makete
esi lemake lokoise eleki esi sala lalane.
Tamata rebe esi lene mere eleki esi ono
lulu esi lepataru, mere saka sanute kai ko-
huaru keri kapale ndau meite lori lopaije.
Tamata ele mere inunu kena lulu tamata
nloene rebe ilemakeise.
15 Ele mere mo! Mise lesire suke ite
ono yelu rebe unkenare kena ite lalema
kena oki tamata makete. Leke kena ite
ono sasaisare, tatakwali iteki atataru mise
titinai saka Kristuse rebe Iono elake ete
pusue tamata rebe hlaleke lokoIje.
16 Ile pine Iono tamata maka hlaleke loko
Tuhane esi esa kai lomai, kai Eni kbasare
kerike kena ite lalemaru leke ite oki lo-
mai kai tapa lomai leke iteki maka hlaleke
tapa ktili rame, saka nanakwalare esi oto-
toi meru urue mise kena nanakwalare, po
ototoi meru erisi makerike tetebike kai
utapa lomai rame.

Hleke atate akmenare eleki ono nkenale 4:17-32

17 Bei mere hoko au beteke meije ete
imi leke Tuhane Ilenele: imi hidupe
saka tamata rebe esi rekwa Alla mosare
yanoma, kai saisa rebe esi guna sae more
yanoma.
18 Sie meru laleisu rekwa sasaisa mon-
eka. Esi rekwa hidupe rebe Alla Irilukele
mo, le esi rekwa loko Alla kwale mo. Esi ele
mere le ulu buaisu ela.
19 Esi blake asomi moneka hoko esi atate
batuke kena ono ntasite kai lalesi kena ono
yelu neunaru rame.
20 Po Kristuse Iatetuke imi kena ono ne-
una ele meru mo.
21 Au rekware tamata esi lepae Kris-
tuse ete imi peneka, kai bei imi esa kaiNi
peneka, imi supu atetuke kena rekwa
hnauna nkenala rebe bei Yesuse.
22 Imi supu atetuke leke imi hleke atate
takwaline, kai lalemi loko yelu rebe ekeri
imi kena tiare hlekele.
23 Kai leke imi riluke lalemi kena Alla
Ilelikele leke imi noake beluke.
24 Imi supu atetuke leke imi supu hidupe
beluke rebe Alla Ionoe lulu Eni atate nke-
nale, ntoline kai esi dosa sae more.
25 Ele mere hoko kwali betaya imi
lemake yanoma. Imi lemake lomai yake,
le ite pusumare Kristuse Eni tamata sakesa
saka nanakwalare esi ootoiju.
26 Sepo imi nasu hoko ono eti nasute
mere eono imi supu dosa yake. Imi nasu
eti lemataije suni yake,
27 leke ro tiaru esi elake supu lalane kena
lemake loko imi leke ono dosa yake.
28 Tamata rebe piasa indeare suke ihleke
bei ndeane noma. Eleki suke ikerike mak-
erike misete leke isupu esi hasile, kai isupu
lara tamata rebe esi sasaisa more.
29 Kena imi lepare, lepae lepata rebe
ndoponaru yake, po lepae lepata rebe eate-
tuke kai etapa tamata makete, leke eono
laleije kuru kai eono isupu misete.
30 Suke imi keta bei saisa rebe imi onore
leke eono Ro Misete laleIje susa yake. Le Ro
Misete me imi lalemi, mere tanda be imire
Alla Eni tamata, eti roma petu rebe Alla Itie
ite bei nusa meije esi neune.
31 Imi lalemi tiake lomai yake, tola lale
loko lomai yake, nasuke lomai yake, rare
kai lomai yake. Kloloe loko lomai kai tasi
lomai yake. Suka tamata makete mo pise
saisa makete lekwe rebe mise more suke
hlekele.
32 Suke lalemi mise kai lomai kai imi
oki lomai, kai imi ampune lomai saka Alla
lekwe Iampune imi baue Kristuse.

5

Iteki hidupe lulu Alla Eni atate 5:1-20

1 Kwali betaya, Imire Alla Eni nanae rebe
Ioki imi, hoko suke imi lulu Alla Eni atate.
2 Imi hidupe suke easeluke be imi oki
tamata makete saka Kristuse Yesuse Ioki
itere. Le bei ite pine Iriluke nanakwalaIje
kena tamata esi bunuI. Mere saka tanei

rebe rilukele ete Alla rebe eono laleIje ndinare.
3 Le imire, Alla Eni tamata, hoko saisa
rebe imi blakele be Alla Eni tamataru esi
ono yake le mere mise more, imi ono yake.
Lupe ntasite, pise atata maketa rebe eono
tamata indopore, ono mere yake. Lale loko
kepene yake kai lale loko tanei boka yake.
Dosa ele mere imi ono kwale yake leke
tamata esi alenake imi mo le imi ono dosa
ele meru more pe.
4 Kai lepata tiae rebe imi blakele mise mo
kai rebe suke imi lepaelu more imi lepaelu
yake. Po mise lesire suke imi kotie trima
kasi bei Alla.
5 Kwali betaya lene mimise! Tamata
rebe iono ntasite pise lalei loko nusa meije
esi taneiaru, namake iono Tuhane Eni
tamata mo, rebe Alla kai Tuhane Yesuse
Kristuse pletaise. Tamata rebe lalei loko
nusa meije esi taneiaru sakesa kai itatu
loko tuhane tinai more.
6 Imi lene loko tamata esi lepa nloene
be ono ntasite kai tasire dosa more yake.
Le namake Alla Inasuke pusue sie rebe esi
lene lokoI mo eleki esi ono dosa meru.
7 Hoko imi ono lulusi kena ono dosa
yake.
8 Imi ono ele mere yake le akmenare
imi rekwa Alla Eni nkenale mo saka imi
rue kena melene sa, po meije imi rekwa
Alla Eni nkenale peneka saka imi rue kena
hitate peneka. Hoko suke imi ono yelu
rebe nkenalaru rame.
9 Le sepo imi ono lulu Alla Eni nkenalaru
rame, hoko esi hasile imi atate mise rame
kai nkena rame, kai lulu Alla Eni sukare.
10 Saisa rebe imi onore suke imi rekwa
be mere Alla laleIje ndinakele.
11 Imi lulu saisa rebe tamata rebe esi rue
me melene esi onore yake, le saisa rebe
misete, kena melene sae mo. Mise lesi ite
beteke be pusue esi onore tiae.
12 Le saisa rebe tamata neunaru esi
onore kai esi bunikele, mere mise mo hoko
ite asomi kena betekele.
13 Po kena tamata neunaru esi selu imi
atate misete, esi atate rebe tiare supu rekwae, saka ite sosu lampu leke kena melene
tamata esi selu.
14 Le hitate eono tamata esi selu kena
melene. Hoko esi beteke be:
“Imi betu bei ntulule,
imi kwana suike bei matale.
Le namake Kristuse Iono imi rekwa Alla
Eni nkenale
saka hitate ehita tamata
leke esi rekwa saisa rebe eme melene.”
15 Selu loko imi hidupe mimise! Imi
hidupe lupe tamata boroke yake. Imi
hidupe suke lupe tamata maka rekwa.
16 Sepo erimi supu lalane kena ono misete sa hoko imi ono misete rame, le pamuli
meije tamata bokala esi ono dosa rame.
17 Hoko imi boro yake, po noake mimise
loko saisa rebe Tuhane Isukare.
18 Imi kinu kena nseli yake, le mere eono
imi suka ono saisa rebe tiare. Po mise
lesire ono Alla Eni Rore Ikbasae imi.
19 Menani isike Alla kena lagu bei buku
Isike Tuhane kai lagu rohani makete leke
imi akbere lomai kena hlaleke ktili. Isike
Tuhane kena lalemi titinai.
20 Kena sasaisa neka, suke imi kotie
trima kasi bei Alla, iteki Amate le imi kai
Tuhane Yesuse Kristuse esa.

Hnaune ete bina kai mokwai rebe kai peneka
5:21-33

21 Ite holmate Kristuse hoko ite pusuma
suke holmate lomai.
22 Binare holmate eni mokwai saka ite
holmate Tuhane.
23 Le mokwaije iono elake ete eni bina,
saka Kristuse lekwe Iono elake ete jemate
toine. Kai ruaI hlamatesi kai esi ono saka
nanakwala eteI.
24 Jemate toini esi ono lulu Kristuse,
binare lekwe ele mere neka, suke ilulu eni
mokwai kena sasaisa neka.
25 Mokwaia imi, suke imi oki imi binaru,
saka Kristuse Ioki jemate toini kai Iriluke
nanakwalaIje kena bunuI etesi.
26 Kristuse Iono mere leke Ionosi kena
Eni tamata kai Ihlamatesi bei esi dosaru le
Ipake kwele kena baptisesi kai Ibeteke Alla
Eni lepataru etesi.
27 RuaI ono ele mere leke Iono jemate
toini kena RuaI Eni tamata rebe me oaIje
esi mise titinai le dosa se mo kai sala sae
mo.
28 Imi mokwaiaru, suke imi oki imi binaru saka imi oki nanakwalaimu ruale
neka. Tamata rebe ioki eni bina hoko mere
ioki ruaije neka.
29 Tamata rebe ili loko nanakwalaije
more sae mosa. Piasare tamata iraka

nanakwalaije mise saka Kristuse Iraka Eni jemate toine.
30 Iono ele mere, le ite meiju saka Kristuse nanakwalaIje.
31 Kwali betaya, kena Alla Eni Lepata rebe lekie akmenare ebeteke be:
“Bei mere hoko mokwai ikeu bei inai kai amaisi
kena ilupu kai eni bina leke luaise esa.”
32 Bina kai mokwai esi oki lomaije, Tuhane Eni lepataru etiluke peneka bei akmena sa. Kai meije ite rekwa lekwe be lepata meru etiluke Kristuse Ioki Eni tamataru.
33 Po au lepa loko kaije ete imire elere: Mokwaiaru suke imi oki imi binaru saka imi oki nanakwalami ruale, kai binaru suke imi holmate imi mokwaiaru.

6

Kwetela kai esi elake inai
6:1-4

1 Kwetela imi, imire Tuhane Eni maka lulua, hoko suke imi lene loko imi elake inaiju, le suke imi ono ele mere.
2 “Holmate amami kai inami,” mere Alla Eni pleta menai rebe Italuke be,
3 “Holmate amami kai inami leke lalemi ndina kai imi rue takwali mei nusa.”
4 Kai ete imi amataru, imi ono eti imi anaru esi nasuke imi yake. Po mise lesire imi atetukesi kena saisa rebe Tuhane Iatetukele kai kena Eni hnaunaru.

Tamata makerike kai tamata rebe ipake tamata makerike
6:5-9

5 Tamata makerika imi, suke imi ono lulu ile rebe imi kerike etei mei nusa meije eni pletare. Imi holmatei kai kerike etei titinai. Imi kerike eteije saka kerike titinai ete Kristuse ruaIje neka.
6 Imi kerike ele mere batuke kena esi raka imire yake, leke imi supu isike bei tamata yake. Po suke imi kerike saka Kristuse Eni tamata makerike rebe ikerike lulu Alla Eni sukare kena lale misete.
7 Makerike rebe imi tamata maka makerike imi kerikele suke imi kerike kena lale ndinate, saka imi kerike ete Tuhane po ete tamata mo.
8 Imi rekwa be pusue tamatare, masike tamata makerike pise tamata makerike mo, po iono yelu miseta hoko namake pine isupu hadia bei Tuhane.
9 Kai imia rebe pake tamata makerike, suke imi ono ele mere loko imi tamata maka makerike lekwe, kai atausi yake. Imi nete! Imi tamata makerikaru esi Tuhane kai imi Tuhane Indete surga. Ihbeike tamata mo.

Yelu bei Alla kena lisa kai ro tiae
6:10-20

10 Kwali betaya imi. Imi lene loko auku lepate pamuli meije! Imi esa kai Tuhane peneka, hoko suke imi ktili bei Eni ktiline rebe Irilukele.
11 Suke imi pake yelu bei Allare kena pele imi leke imi kele kuru kena balale ro tiaru esi elake elemake loko imire, saka solalu rebe ipake bola kai esi alata maka lisa maketaru pusulu leke ipele nanakwalai bei eni musure.
12 Le ite lisa kai tamata mo, po lisa kai sie rebe kbasae nusa melene kai ro tiaru esi elake kai esi maka luluaru pususi, rebe esi kbasae lanite lebui meije.
13 Bei mere hoko imi pake pusue yelu rebe Alla Irilukele leke kena petu rebe yelu tiaru uonore, imi kele kuru kena imi maka hlaleke peneka. Kai kena pusue meru liare, erimi ktili sa le imi pake yelu bei Allare pe.
14 Suke imi kele kuru. Lulu hnaune rebe nkenale rame, mere saka maka bali akwa kena lisa, kai ono saisa rebe nkenale rame, mere saka lapune bei pesi kena lisa.
15 Suke lalemi ere akneka kena keu lepae Sou Misete rebe eono tamata isupu rue mise kai Alla, mere saka spatu kena keu lepae Sou Misete.
16 Suke imi hlaleke loko Tuhane ere ktili pela olase, mere saka akwene kena maka pele ro tiare esi lame rebe epake auwe.
17 Hlamate rebe Alla Irilukele, pakele saka topi bei baja, kai Alla Eni lepataru, pakele saka sari nanuke bei Ro Misete.
18 Ono pusue meru, kotie loko Alla leke Itapa. Kotie loko Alla rame lulu Ro Misete Ipletae imire. Etia neka kai kena sasaisa neka, imi lalemi kena kotie loko Alla rame kai suke imi raka rame kai sele yake, kai kotie rame ete Alla Eni tamataru pususi.
19 Kai kotie loko Alla ete au lekwe, leke kena au lepare, Alla Iono au lepae lepata rebe nkenale. Kai leke au nehe kena lepae Sou Misete rebe akmenare tamata irekwa mosa, po meije Alla Isibakele.

20 Le bei Sou Misete mere pine au supu
ulake kena lepaele, eleki meije au supu
kusu bui. Imi kotie loko Alla leke au nehe
kena lepae Sou Misete mere, le Alla Isuka
au lepaele.

Hlamate
6:21-24

21 Iteki kwali Tikikuse rebe ite okini titi-
nai, tamata makerike rebe ikerike titinai
ete Tuhane, namake ibeteke pusue rebe
ukena aure ete imi leke imi rekwa au kai
auku makerike.
22 Bei mere hoko au ulakeni loko imi,
leke ibeteke saisa rebe ekena amire leke
lalemi ndina.
23 Au kotie leke Alla Amate kai Tuhane
Yesuse Kristuse Iono pusue imi rue mise
kai Iono imi oki lomai kai hlaleke lokoI
rame.
24 Au kotie leke Alla Iriluke Eni misete
ete pusue tamata rebe esi oki iteki Tuhane
Yesuse Kristuse raramere.

Hlamate bei ami, *Pauluse*

Pauluse eni Sulate ete Jemate Toini me Kota Pilipi

Lepate Menai

Kota Pilipire kota rebe tamata bokala esi rekwae me otoi Makedonia. Kena Pauluse iluake me otoi Makedoniare, ikerike menai kena ilepae Sou Misete me kota Pilipi. Masike tamata bokala esi suka iatetuke mo, po lomei pamuli tamata bokala esi hlaleke loko Tuhane Yesuse (Ula. 16).

Kena Pauluse isiri bei jemate Pilipire, jemate Pilipi esi natue kepene rebai ilaru leke tapai kena eni makerike.

Bei kena Pauluse ilepae Sou Misete me kota Pilipire, lomei kasuke musuna 10 peneka, isupu kusue kena bui ndi kota Roma. Kena jemate Pilipi esi lene mere, esi natue kepene suike etei. Kepene mere Epafrodituse, ile sae bei jemate Pilipi ikerie. Epafrodituse iriluke kepene mere eleki irue me kota Roma kena ikerike tapa Pauluse. Lomei bulana ilaru eleki Pauluse iulake Epafrodituse kena ileu lopai kota Pilipi kai inatue sulate meije ete jemate Pilipi. Masike Pauluse ime bui lalei po laleije ndina rame kai ikotie jemate Pilipi lalesi ndina rame (1:4, 18, 25; 2:2, 17, 18, 28, 29; 3:1; 4:1, 4, 10).

Pauluse eni sulate esi tujuane kena ianete jemate Pilipi leke esi hidupe mise kai lomai kai ono sala ete lomai mo, leke tamata boka lesi lekwe esi hlaleke Tuhane Yesuse (1:27-2:18; 4:2-3). Ibeteke etesi lekwe be ikusu buije bei ilepae Sou Misete. Masike ime bui lalei po tamata rebe esi lene Sou Misete esi tapa boka lesi (1:12-26). Ibeteke be iulake Epafrodituse ileu suike loko jemate Pilipire, kai isuka ulake Timotiuse loko jemate Pilipire eni tujuane saisa (2:19-30).

Ibeteke etesi be suke esi keta bei kuru neunaru, kai tamata rebe esi atate mise mo hoko esi ono neune saisa neka (3:1-2, 17-19).

Kai ikotie trima kasi boka titinai bei jemate Pilipi le esi tapai kena kepene rebe Epafrodituse ikerie eteije (4:10-18).

Isi

1. Hlamate (1:1-2)
2. Pauluse ikotie trima kasi bei Alla le jemate Pilipi, kai ikotie loko Alla lesi (1:3-11)
3. Masike ime bui lalei po tamata rebe esi lene Sou Misete esi tapa boka rame (1:12-26)
4. Pauluse ikotie beisi leke lalesi esa kai esi oki lomai kai tapa lomai, kai ono misete leke tamata bokala esi selusi kai esi hlaleke loko Tuhane (1:27-2:18)
5. Pauluse iisike Timotiuse kai Epafrodituse le esi makerike ete Tuhane (2:19-30)
6. Iatetukesi be suke esi keta bei kuru neunaru (3:1-21)
7. Ianetesi leke esi hidupe mise kai lomai kai hlaleke ktili loko Tuhane Yesuse rame (4:1-9)
8. Ikotie trima kasi le esi tapai kena natue kepene eteije (4:10-20)
9. Hlamate (4:21-23)

Hlamate
1:1-2

1 Kwali betaya pusumi rebe Alla Eni tamataya me kota Pilipi, rebe imi esa kai Kristuse Yesuse peneka. Kai imia rebe imi ono elake ete jemate toinu kai imia rebe maka layani jemate toinu lekwe.

Sulate meije bei au Pauluse, sakesa kai Timotiuse, amire Kristuse Yesuse Eni makerika.

2 Ami kotie leke Alla Amate kai Tuhane Yesuse Kristuse Iriluke misete ete imi kai Iono imi rue mise.

Pauluse ikotie loko Alla ete jemate toini me kota Pilipi
1:3-11

3 Pela au nete loko imi, au kotie trima kasi bei auku Alla.

4 Kai pela au kotie loko Alla le imi pusumi au kotie kena lale ndinate.

5 Au kotie trima kasi bei Alla le bei petu rebe imi hlaleke loko Alla memenai eti roma petu meije imi kerike sakesa kai au kena lepae Sou Misete bei Alla kena Yesuse peneka.

6 Alla ruaI pine Iono makerike misete mere memenai ete imi kena sasaisa neka, hoko au hlaleke titinai be Iono loko makerike mere rame eti epela kena petu Kristuse Yesuse Iluake suike.

7 Tinai, lalekue ndina le imire yele, le lalekue noa imi pusumi rame. Le imi supu

misete sakesa kaiku kena kele le Sou Misete bei Alla kena Yesuse, masike kena au mei bui lalei meije pise au me muli, po imi tapa au.

8 Alla Irekwa be Kristuse Yesuse Iono lalekue nete loko imi titinai.

9 Au kotie loko Alla ete imi leke imi oki Alla kai oki tamata makete etapa rame, kai imi rekwa nkenale etapa rame kai imi noake saisare imi rekwa mise titinai.

10 Ele mere hoko imi rekwa bei saisa rebe emise titinaije, leke kena petu rebe Kristuse Iluake suike imi nsalale sae mo kai imi supu tutuke le nsalale sasaisa mo.

11 Kai Yesuse Krituse Iono imi hidupe batuke ono yelu rebe umise titinai. Eleki tamata maketa esi selu saisa rebe imi onoule hoko esi holmate Alla kai esi isikeNi.

Pauluse ikusu bui po ilepa Sou Misete rame 1:12-26

12 Kwali betaya, au suka imi rekwa be yelu susata rebe uono kena au pende, mere eono tamata boka lesi leneka esi lene Sou Misete bei Alla kena Yesuse kai esi hlaleke lokole.

13 Le au supu kusu bui hoko pusue solalua maka raka kamale elake eni otoi maka ruere kai tamata maketa mei kota meije esi rekwa be au supu susate meije bei au lepae Sou Misete kena Yesuse.

14 Kai au kusu bui meije eono tamata bokala bei sie rebe esi hlaleke loko Tuhane Yesuse mei kota meije esi hlaleke lokoI ktili lesi leneka eti esi nehe titinai kai rilasi mo kena esi lepae hnauna bei Allare.

15 Tinai, sie leini beisi esi lepae loko Kristuse kena lale tiae kai esi suka rare kai lomai leke lene loko au yake, eleyo sie leini me esi lepae loko Kristuse le lalesi mise ete au.

16 Sie rebe esi lepae Sou Misete kena Yesuse kena lale miseta meru esi ono ele mere le esi oki Alla kai oki au, le esi rekwa be Alla Ibitike au peneka kena au aseluke be Sou Misete bei Alla kena Yesuse mere tinai.

17 Eleyo sie rebe lale tiaru, esi lepae Sou Misete bei Alla kena Yesuse batuke kena nikwa nane neka. Esi ono ele mere le esi noake be au susa lesi mei bui lalei.

18 Po mula mo! Laleku ndina le masike kena cara saisa neka; kena lale misete pise lale tiae, po mahabe mere lepae Kristuse ete tamata makete neka.

Kai lalekue ere ndina rame.

19 Le au rekwa be bei imi kotie loko Alla le au, kai Yesuse Kristuse Eni Ro Misete Itapa au hoko au supu siri bei bui meije.

20 Laleku titinai kai hlaleke titinaije be au kerike rame loko auku makerike rebe suke au kerikele saka akmenare, kai kena meije auru nehe rame kai rilaku mo, masike au kwana pise suke au mata po mula mo leke tamata esi isike Kristuse.

21 Le au ruere batuke kena kerike ete Kristuse. Kai sepo au mata bei makerike meije, hoko mere auku untune le namake au rue kai Tuhane.

22 Po sepo suke auru rue mei nusa meije sa, au kerike ete Kristuse rame leke tamata boka esi lene Tuhane Eni lepataru. Hoko au rekwa mo be andia pine mise lesire, suke au mata pise rue rame.

23 Mere saka au supu neha bei otoi lua. Au kotie be sebeie au mata leke keu rue kai Kristuse, le mere mise titinai.

24 Po bei pentine ete imi hoko mise lesire auru rue mei nusa meije sa.

25 Le au hlaleke titinai be auku nasite nanu sa. Hoko au rue kai imi pusumi rame sa leke au tapa imi kena imi hlaleke loko Tuhane etapa ktili kena lale ndianate.

26 Hoko au luake loko imi suike, imi isike Kristuse Yesuse le Iono au luake loko imire pe.

Hnaune kena lepae Sou Misete rame 1:27-30

27 Rebe pentine, kena meije suke imi hidupe lulu saisa rebe Sou Misete kena Kristuse ebetekele. Leke au luake loko imi pise au luake mo, au lene be imi kele kuru kena lalemi esa kai kerike sakesa mise loko tujuane esa. Tujuane esa mere, kele le Sou Misete bei Alla kena Yesuse.

28 Suke imi nehe kai rilami le imi musuaru yake. Sepo imi rilami mo hoko esi rekwa be namake kena esi matare esi supu susate elake eti pela, yo imi supu hlamate bei Alla. Pusue meru Alla ruaI pine Ionolu.

29 Le Alla Iriluke kbasa ete imire leke batuke imi hlaleke loko Kristuse mo, po imi supu susate lekwe kena imi lulu Kristuse.

30 Kena meije imi supu susate sakesa kai au lekwe le imi musuaru esi atula ktili

kena pele Sou Misete bei Alla kena Yesuse. Mere saka akmena kena au sakesa kai imi me kota Pilipire imi ruami selu au atula lele. Kai kena meije imi lene au supu susate kai kusu bui le Krituse Eni makerike mei otoi meije au atula lele rame.

2

Hnaune leke kwakwae yake po lulu Yesuse Eni sifate
2:1-11

1 Imi ktili le imi esa kai Kristuse. Kai lalemi ndina le Kristuse Ioki imi! Ro Misete Iono imi hidupe mise kai lomai kai imi oki lomai peneka.
2 Ele mere hoko au kotie leke imi ono laleku ndina lesi kena andeu: suke imi lalemi esa, imi tapa lomai kai oki lomai, imi noake saisare sakesa, kai saisa rebe imi sukare suke imi suka sakesa.
3 Kena imi ono saisare noake imi ruami yake, pise kwakwae imi lele yake. Po suke imi ruami blake mpe lebu kai selu tamata makete ilesi bei imi.
4 Kai selu loko saisa rebe tamata maketa esi perlure saka imi selu loko saisa rebe imi perlure neka.
5 Imi hidupe suke lulu Kristuse Yesuse Eni sifate kai Eni atate:
6 Tinai, Eni kbasare sakesa kai Alla,
po Isuka tie Eni Ikbasa mere.
7 Hoko Irulu lomei nusa kai IonoI
saka tamata makerike rebe eni kbasa sae mo.
8 KwakwaeNi mo po Ilulu Alla Eni pletare rame
eti Imata.
Isuka mata kena ai tutine
masike mere eono asomieNi titinai.
9 Mere eono Alla IbitikeNi nanu titinai,
kai Iriluke kbasa elake titinai eteI
lesi bei kbasa maketaru.
10 Leke pusue rebe ndete surga
kai rebe umei nusa meije
kai rebe umpe tapele lebuije
tatu kai holmate Yesuse.
11 Kai namake pusue naku
be Yesuse Kristuse mere Tuhane.
Naku ele mere,
hoko mere be pusue holmate Alla Amate.

Ite ono saka hitate ndete lanite ehita nusare
2:12-18

12 Kwali betaya rebe au okimi! Yesuse IonoI mpe lebu eti Imata kena ai tutine hoko imi lekwe suke lene lokoI. Kena au me kai imire imi lene lokoku rame. Meije lesi leneka, le ite lau bei lomai peneka hoko suke imi lene lokoku rame! Alla Iono imi hlamate peneka hoko suke imi atula rame kena lulu Alla Eni sukare, saka tamata rebe Alla Iono esi hlamate pende. Kai kena imi ono meru suke imi holmate Alla.
13 Le Alla ruaI kerike kena imi lalemi rame, leke Iono imi suka lene lokoI. Kai Iono imi tapa ktili kena ono saisa rebe eono laleIje ndinare.
14 Kena imi ono sasaisa neka lale tiake lomai yake, kai rare kai lomai yake.
15-16 Sepo imi ono misete ele mere, hoko mere imi aseluke be imire Alla Eni nanae rebe nsalale sae mo, rebe imi atate mise kai imi nkena kena imi rue kai tamata rebe esi ono neune rame. Imi tiluke lalane misete bei imi hidupe nkenale saka hitate ndete lanite ehita nusare, le imi lepae Alla Eni lapata rebe uono tamata ihidupe leke esi rekwae. Sepo imi hidupe ele mere, namake kena Yesuse Kristuse Iluake suike, au supu alasane kena leleku ndina le imi. Mere easeluke be auku makerike supu hasile mise titinai.
17 Imi hlaleke loko Tuhane Yesuse peneka kai imi lulu Eni sukare. Mere saka tanei rebe imi riluke ete Tuhane. Kai au lekwe namake au supu bunu piseo, kai ponike auku lalakwe saka tanei rebe rilukele ete Tuhane, po au kotie trima kasi lele kai lalekue ndina sakesa kai imi.
18 Kai imi lekwe suke lalemi ndina sakesa kai au.

Timotiuse kai Epafrodituse
2:19-30

19 Au hlaleke be Tuhane Yesuse Itapa au leke au ulake Timotiuse loko imi sosoli neka, leke kena au supu sou bei imire lalekue ndina.
20 Le batuke Timotiuse pine laleije sakesa kai au titinai kena noake loko imi misete.
21 Sie maketaru batuke esi nikwa saisa rebe pentine ete ruasi, yo esi nikwa Kristuse Yesuse Eni sukare mo.
22 Po imi ruami rekwa Timotiuse eni misete peneka. Ikerike ktili tapa au kena lepae Sou Misete bei Alla kena Yesuse peneka. Ami luare lupe kwetele kai amai neka.

23 Ele mere hoko namake kena rekwa peneka be auku pakalare elika, pine au ulakeni loko imi.
24 Au hlaleke be Alla laleI noa au hoko takwali moneka au ruaku lekwe luake loko imi.
25 Iteki ebe Epafrodituse rebe hlaleke sakesa kai ite rebe imi ulakeni lokoku kena itapa aure, au noake be misete au ulake ilome loko imi suike. Ikerike ktili kai au sakesa peneka kena auku makerike kai itahane susate sakesa kai au lupe solaluaru esi tahane susate kena lisare.
26 Laleije nete loko imi pusumi titinai, kai kaplalei le irekwa be imi rekwa kerakeine peneka.
27 Tinai, kerakeni eti mahake imata. Po Alla laleIje noai, kai batuke ruai mo po laleI noa au lekwe, leke kaplaleku lokoi kuate yake.
28 Bei mere pine laleku titinai kena ulake ileu loko imi suike, leke lalemi ndina sepo imi tetueni kai au lekwe blake lalekue ndene.
29 Hoko au kotie bei imi leke kena imi tetue Epafrodituse, imi trimai kena lale ndinate saka tamata sae kai eni ebe rebe luasi hlaleke sakesa loko Tuhane. Pusue tamata rebe lupe Epafrodituse suke holmatesi.
30 Holmatei le mahake imata peneka le Ikerike Tuhane Eni makerike. Ikerike tapa au kena seli imia me kota Pilipire, rilai le matale mo masike esi susate elake.

3

Nkenale titinai 3:1-11

1 Eleki kwali betaya imi lene auku lepate meije! Suke imi lalemi ndina le imi esa kai Tuhane peneka. Kai au blake blulu mo kena beteke suike saisa rebe au lekie kena sulate ete imi pende, le sepo imi lulu auku hnaunaru hoko tamata esi supu ono neune ete imi moneka.
2 Imi keta bei kuru neunaru. Esi ono saka asu nketete rebe esuka sui tamatare. Esi suka paksa tamata kena sunate rebe tinai mo. Esi ono tiae ete imi hoko esi ombe suke imi supu sunate kena tanda be imire Alla Eni tamata.
3 Eleyo itea meiju pine Alla Itrima ite tinai peneka kena Eni tamata, po siere mo. Alla Eni Ro pine Itapa ite kena ite tatu loko Alla, kai ite isikeNi le ite hidupe esa kai Kristuse Yesuse peneka. Ite hlaleke tamata esi atate kena supu hlamate bei iteki dosaru moneka.
4 Akmenare au noake sala sakaise neka. Esi noake be supu ono Tuhane Eni tamatare bei ono lulu agamare esi peraturane. Pusue meru au lululu kai onolu peneka, lesi bei pusue tamata.
5 Au supu sunate kena auku petua kwalu. Aure tamata Israele, bei suku Benyamine, aure tamata Ibrani tinai. Aure ile sae bei golongane Parisi rebe lulu Alla Eni lepata rebe Musa ilekire titinai.
6 Au nkwakwa titinai kena lulu Alla Eni lepata rebe Musa ilekiule eti au keu loko tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane Yesuse kai tetasi kai ono susate etesi. Hoko lulu agama Yahudi esi atate, aure tamata rebe auku sala sae mo.
7 Pusue rebe akmenare au noake be eono au supu hlamate, pamuli meije au rekwa be mere eono au supu hlamate mo, le au suka rekwa Kristuse leke au esa kaiNi.
8 Batuke meru mo, po pusue rebe au onoule au noakele esi guna sasaisa ete au mo, le au nikwa rebe emise lesi titinaije. Rebe emise lesi titinai mere au rekwa Kristuse Yesuse auku Tuhane. Hoko au hleke pusue rebe eono untune sasaisa ete au more. Au noake pusue meru saka noune ndopone neka, leke au supu Kristuse.
9 Kai au suka esa kaiNi titinai. Auku hidupe emise me Alla oaIje, bei au ruaku atula kena lulu Alla Eni lepata rebe Musa ilekire moneka. Pamuli meije auku hidupe mise me Alla oaI le au hlaleke loko Kristuse.
10 Rebe au suka titinaije au rekwa Kristuse, kai au suka kbasa rebe eono Ikwana suike ekbasae lalekue. Au suka supu susate saka Isupure kai au suka mata saka Imatare.
11 Au hlaleke be namake Yesuse Iono au supu kwana suike bei matale lekwe.

Atula loko saisa rebe lale lokole saka maka balare iatulare 3:12-21

12 Au beteke mo be au rekwa Yesuse titinai peneka, po au atula rame kena rekwa Yesuse titinai. Ele mere hoko Kristuse Yesuse Ikerike au kai Irana au eteI peneka.
13-14 Kwali betaya meije tinai neka, au noake mo be auku sifate kai hidupe mise

peneka, po au ono ele meije rame neka. Saka tamata maka bala ibala ktili kai inete loko saisa rebe pamulire moneka, po ibala ktili rame loko saisa rebe lalei lokole neka leke isupu hadia. Au lekwe ele mere neka, au ktili rame leke au supu saisa rebe laleku lokole leke auku hidupe lulu Yesuse Eni hidupe titinai. Ele mere hoko tatike pine Tuhane Ikoti au kai au rue kaiNi ndete surga eti pela, mere bei saisa rebe Kristuse Yesuse Ionore, mere Eni matale.

15 Ite pusuma rebe hlaleke loko Tuhane pende, ite hlaleke saka kwete tone moneka po hlaleke ktili kai hlaleke titinai peneka, hoko suke ite ono lulu saisa rebe au betekele. Po sepo bei imire leini esi noake makete bei mere, hoko namake Alla Iatetuke imi leke lulu lalane misete.

16 Po imi nete loko meije mimise: Alla Eni hnaune rebe Iatetuke ete ite rebe ite lulue eti roma petu meije suke ite lulu rame.

17 Kwali betaya imi, au kotie leke imi lulu auku atate. Ami aseluke atate misete ete imi peneka, hoko imi selu mimise kai ono lulu tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse rebe esi lulu amiki atate.

18 Suke imi lulu ami le sie bokala me esi atate mise mo, le hnauna kena Yesuse Kristuse Eni matale kena ai tutine le iteki dosaru esi suka lene mo. Mere au beteke ete imi rame neka, kai meije au beteke suikele au rani.

19 Tamata rebe esi atate ele mere namake pamulire esi supu poie kena otoi susate titinaije. Le esi ono neune saisa neka lulu esi lale neune. Saisa rebe suke asomi lele, esi onore lalesi ndina lele. Esi ono saisa rebe Alla Isukare mo po batuke esi noake kena ono saisa rebe nusa meije sukare.

20 Po itere, ite rue kai Alla ndete surga. Iteki Maka Hlamate Tuhane Yesuse Kristuse tatike pine Iluake bei mere. Ile mere pine ite namakeNi rame kai lale lokoI rame.

21 Ite nanakwalama rebe namake pulue meije, Kristuse Ileliele lupe ruaI Eni nanakwalaI rebe esi kbasare saka hitate elake. Iono mere yele le Eni kbasa me kena Iono sasaisa neka.

4

Hnauna pamuli
4:1-9

1 Kwali betaya rebe au oki imi titinai, kai rebe au suka tetue imi neka! Imi atate rebe nkenale le imi hlaleke loko Kristuse ktilire eono laleku ndina kai au isike Alla. Au beteke ete imi be suke imi hlaleke loko Tuhane titinai, hoko imi maka hlaleke loko Tuhane esele yake.

2 Betaku Euodia kai Sintike! Au kotie bei luami titinai leke lalemi esa kai noake sakesa saka tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane esi maka noake.

3 Auku ebe Sunsugose ale rebe akerike tapa au boka titinai. Au sukare atapa bina lua meru leke lalesi esa kai noake sakesa. Luasi kerike ktili kai au peneka kena lepae Sou Misete bei Allare, saka Klemense kai pusue tamata maketa rebe esi kerike tiktili kai aure. Esi nanaru lekilu peneka, me Alla Eni Buku kena leki tamata rebe esi supu rue kaiNi eti pelare peneka.

4 Au kotie leke lalemi ndina rame le imi esa kai Tuhane peneka. Au beteke suike lekwe be, “Lalemi ndina noma!”

5 Imi lalemi mise ete pusue tamata, kai sepo tamata esi ono neune ete imi, imi leliesi yake. Le lau mo Tuhane Iluake suike reneka.

6 Kaplalemi le sasaisa yake, po kotie loko Alla le sasaisa neka. Saisa rebe imi perlure, kotiele bei Alla rame kai kotie trima kasi beiNi.

7 Eleki Tuhane Iono imi lalemi ndene, kai Iraka imi maka noake le lalemi esa kai Kristuse Yesuse peneka. Namake tamata sae inati imi lalemi rebe ndene mere mo be le mula pine lalemi ndene ele mere.

8 Kwali betaya, imi hnouke batuke rebe misete kena lalemi. Noake saisa rebe nkenale neka rebe eono imi supu isike. Molupe yelu rebe nkenalaru, yelu rebe holmatelu, yelu rebe tinai, yelu rebe umise titinai le dosa sae mo, yelu rebe eono tamata esi suka imi, kai yelu rebe eono laleu kera more.

9 Imi ono lulu saisa rebe imi atetukele kai imi supu bei aure, rebe au beteke pise rebe au onoule hoko Alla rebe Iono supu rue misere, Ime kai imi.

Kotie trima kasi
4:10-20

10 Au isike Tuhane le takwali peneka imi nete loko au po meije pine imi supu lalane kena tapa au kena kepene suike.

11 Au beteke meije bei auku sasaisa more
mo, le au atetuke peneka be taneia boka
pise boka mo au blake be mere panuhu
peneka.
12 Le taneia boka pise boka more au
blake peneka. Kena andia neka, saka perlu
saisa pela peture sae pise sae mo, taneia
boka pise boka mo po laleku ndina lele.
13 Kena andia neka, au ktili le Kristuse
Iriluke kbasa ete au peneka.
14 Po imi ono misete ete au peneka. Le
kena au supu susate imi tapa au.
15 Kwali betaya imi me kota Pilipi! Imi
ruami rekwa be kena akmena au keu bei
me otoi Makedonia kena lepae Sou Misete
memenaije, jemate toini rebe maka tapa
aure batuke imi neka, kai rebe tapa au
kena kepene batuke imi neka.
16 Kai kena au ndi kota Tesalonikare au
perlu kepene, imi natue kepene ete aure
rebai esa moneka.
17 Au beteke ele meije natie yake be au
suka imi tapa au suike. Po au sukare
Alla Iriluke misete ete imi le imi tapa au
peneka.
18 Yelu bokala rebe imi rilukele rebe
imi natue ete aure, au supu pusulu bei
Epafroditusе peneka, kai meije au supu
miseta bei Alla boka peneka le yelu meru
lesi peneka. Kena meije saisa rebe au
perlure supulu mei peneka. Yelu rebe imi
rilukelu meru saka boini ntelete bei tanei
rebe palae ete Alla rebe Alla Itrimae kena
lale ndinate.
19 Alla rebe au hlaleke lokoIje, rebe Eni
tanei boka titinaije namake Iriluke pusue
rebe imi perlure le imi esa kai Kristuse
Yesuse peneka.
20 Mai ite isike Alla Amate eti pela.
Amine.

Hlamate mulini 4:21-23

21 Au kotie beteke auku holmate ete Alla
Eni tamataru pususi, rebe esi esa kai Kris-
tuse Yesuse. Iteki kwali betaya rebe esi mei
kai au ete meije esi beteke holmate ete imi
pusumi.
22 Alla Eni tamata mei kota meije pususi
kai lesi lekwe sie rebe esi rue mei ka-
male elake Kaisare eni otoi maka ruere esi
beteke holmate ete imi.
23 Ami kotie leke Tuhane Yesuse Kristuse
Iriluke misete ete imi pusumi!
Au Pauluse kai Timotiuse ami beteke
hlamate ete imi pusumi. *Pauluse*

Pauluse eni Sulate ete Jemate Toini me Kota Kolose

Lepate Menai

Kota Kolose, eme propinsi Asia Tone, elau bei kota Epsuse mo. Pauluse ilepae Sou Misete me kota Epsuse musuna lua lesi. Eleki tamata Kristene bei kota Epsuse, esi keu lepae Sou Misete me kota Kolose, hoko tamata Kolose leini esi hlaleke loko Tuhane Yesuse. Eleki musuna ilaru lia bei mere, kena Pauluse ikusu bui le ilepae Sou Misete, ileki sulate meije eleki inatue ete tamata rebe hlaleke loko Yesuse me kota Kolosere.

Pauluse eni sulate ete tamata Kolosearu, ianetesi loko kuru agama rebe esi keri hnaune tinai more. Kurua meru esi beteke be sepo ite suka supu hlamate bei Alla hoko batuke hlaleke loko Yesuse saisa mosa, suke ite tatu loko yelu rebe kbasae lanite kai nusa meije, lupe malekate. Kai suke sunate lulu agama Yahudi esi hukume kai suke ite lulu aturana maketa lekwe. Pauluse iahnau tamata Kolosearu leke esi persaye hnauna nsalala meru yake. Ibeteke lokosi be, sepo ite hlaleke loko Yesuse hoko yele peneka, le batuke Yesuse pine Iono tamata isupu hlamate. Hnaune rebe kuru tinai more esi betekele batuke ekeri ite loko lalane tiae le esi hnaune mere bei Yesuse mo.

Isi

1. Hlamate (1:1-2)
2. Pauluse ikotie trima kasi bei Alla kai ikotie ete tamata Kolosearu (1:3-14)
3. Kristuse Eni kbasare ele lesi bei pusue yelu (1:15-23)
4. Pauluse eni makerike lepae Sou Misete (1:24-2:5)
5. Lepate pentine: Iteki atate suke etiluke be ite hlaleke loko Yesuse (2:6-7)
6. Lene loko hnaune rebe tebikele bei iteki maka hlaleke loko Yesuse yake (2:8-3:4)
7. Hleke iteki atate takwaline, ono atate beluke (3:5-17)
8. Hnaune ete bina kai mokwai rebe ikai pende, ete elake inai kai kwetelaru kai hnaune ete tamata makerike kai tamata rebe ipake tamata makerike (3:18-4:1)
9. Hnaune kena kotie loko Alla kai iteki atate ete tamata Kristene more (4:2-6)
10. Hlamate kai lepate mulini (4:7-18)

Hlamate 1:1-2

1-2 Kwali betaya, imi jemate toini me Kolose rebe imi hlaleke titinai kai imi esa kai Kristuse rame! Sulate meije bei au Pauluse, rebe Alla Ibitike au kena Kristuse Yeusue Eni maka ulake lulu Eni sukare, kai iteki kwali Timotiuse. Ami hlaleke be Iteki Alla Amate Iriluke misete ete imi kai Iono imi rue mise.

Kotie loko Alla kai kotie trima kasi 1:3-14

3 Papela ami kotie loko Alla ete imire ami kotie trima kasi bei Alla, iteki Tuhane, Kristuse Yesuse AmaI,

4 le ami lene peneka be imi hlaleke loko Kristuse Yesuse kai imi oki pusue Alla Eni tamataru.

5 Imi hlaleke kai oki Alla Eni tamataru ele mere le imi tolae imi hidupe loko saisa rebe Alla Iaknekaele ete imi ndete surgare peneka. Mere imi lenele akmena peneka, kena imi lene Sou Misete rebe nkenale,

6 rebe lepaele ete imi pende. Sou Misete mere elei rame ete tamata bokala me pusue nusa, kai eliku misete ete tamata bokala peneka. Sakesa kai Sou Misete eliku misete ete imire neka, kena imi lene Alla Iono Misete ete tamatare kai imi noake lokole mise titinai.

7 Amiki ebe Epaprase rebe ami okine, ilepae Sou Misete ete imi peneka. Ile mere Yesuse Eni makerike sakesa kai amire neka, rebe ikerike titinai loko saisa rebe epentine ete imire.

8 Ile mere lekwe pine ibeteke ete ami be Ro Misete Ikbasae lalemi hoko imi oki lomai.

9 Bei mere hoko kena ami lenele, ami kotie loko Alla ete imi rame. Ami kotie leke Eni Ro Misete Iono imi nati kai rekwa mise titinai, leke Alla Eni sukare imi rekwae mimise.

10 Ele mere hoko imi hidupe elulu Alla Eni sukare, kai imi ono laleIje ndinake imi rame, leke imi ono misete rame kena sasaisa neka. Kai imi maka rekwa Allare, etapa rame.

11 Kai ami kotie leke Alla Eni kbasa elake
titinai mere eono imi ktili titinai, leke imi
tahane lalemi kai lalemi kuru kena susate
sasaisa neka.
12 Kai leke imi kotie trima kasi bei iteki
Amate kena lale ndinate. Le Amate mere
pine Ibitike imi kena supu saisa rebe
Iaknekaele ete Eni tamataru pende, leke
imi supue me Eni otoi maka pleta rebe
ehita titinaije.
13 Itie ite bei ro tiare esi kbasare peneka,
kai Ikeri ite loko Eni Nanae rebe IokiNe Eni
otoi maka pletare.
14 Eni Nanae mere pine Iseli iteki dosaru
peneka, hoko iteki dosaru supu ampune
peneka.

Kristuse Eni kbasare lesi bei pusue kbasaru
1:15-23

15 Kristuse seluI saka Alla rebe seluI
more, kwetele mena, Ipentine lesi bei
pusue yelu rebe Alla Itolaule.
16 Le baueNi pine Alla Itolae pusue yelu,
ndete surga kai mei nusa, pusue yelu rebe
supu selue kai supu selu mo, kai pusue
roa rebe ukbasa kai upletare. Pusue yelu,
Kristuse Itolaelu leke isikeNi.
17 Ime akmena peneka, kena sasaisa eme
mosa, kai beiNi pine pusue meru me.
18 Ile saka ulu bua, kai Eni jemataru saka
Erini nanakwalaIje. Ile Alla Eni Nanae
mena, kai Ile, Alla Iono Ikwana suike ak-
mena, leke Ilesi bei pusue yelu.
19 Le Alla Eni sukare pusue rebe ume
kenaIje, ume kena Eni Nanare lekwe.
20 Kai Alla Iteue peneka be baue Eni
Nanae mere, Alla Iono pusue rebe mei
nusa kai ndete surgare hidupe mise suike
kaiNi. Iono mere baue Eni Nanare Eni
lalakwe ponikele kena ai tutine eleki Imata
kena Iseli ite pusuma.
21 Akmenare imi lau bei Alla hoko imi
ono musu kaiNi, le imi atate kai saisa rebe
imi noakele batuke neune.
22 Po pamuli meije, bei Eni Nanare Imata
saka tamata piasare hoko Alla Iono imi
mise suike kaiNi peneka. Leke namake
kena Iono imi balaleIje, imi mise titinai le
dosa sae mo kai nsalale sasaisa kwale mo.
23 Bei mere hoko suke imi hlaleke ktili
loko Yesuse Kristuse rame, kai suke imi
tolae imi hidupe loko Sou Misete bei Alla
rebe imi lene pende, imi kele kuru ke-
nae kai hlaleke loko hnaune makete mon-
eka. Sou Misete mere tamata esi lep-
aele ete tamata bokala me papelake otoi
mei nusare peneka, kai au Pauluse maka
layani jemate toini meije, auku makerike,
lepae Eni Sou Misete mere.

Pauluse ilayani jemate toini
1:24-2:5

24 Kena meije laleku ndina titinai le au
supu susate kena ono saisa rebe epentine
ete imi. Kai au supu susate, meije au sibae
Kristuse Isupu susate ete Eni jemataru. Je-
mata meru saka Erini nanakwalaIje.*
25 Alla Iulake au peneka kena ono tamata
maka layani jemate toini, hoko au lepae
pusue Alla Eni Lepataru ete imi lulu Iulake
aure.
26 Eni Lepate mere bei akmena titinai
sa, musuna utune kena utune, anubu kena
anubu, Alla Isibake mo, po meije Isibakele
ete Eni tamataru peneka.
27 Saisa rebe kena akmena sae irekwa
mo, rebe emise titinai kai ela titinai ete
pusue tamatare, Alla Isuka sibakele ete Eni
tamataru. Hoko rebe akmenare sae kuesa
irekwa more emeije, “Kristuse Ime kena
lalemi, hoko imi supu rue mise kai Alla me
otoi rebe esi kbasare saka hitate elake.”
28 Kristuse mere pine ami lepaeNi ete
papelake tamatare. Ami ahnau kai ate-
tuke pususi pake amiki lale misete rebe
bei Tuhane. Ami ono ele mere leke pusue
tamata esi supu balale Alla kai esi atate
mise titinai le esi esa kai Kristuse.
29 Mere pine eono au atula titinai lokole
leke au supue. Au atula kena pusue
auku ktiline rebe Kristuse Irilukele, kai Eni
kbasare ekbasae pusue lalekue.

2

1 Au sukare imi rekwa be au atula ktili
titinai ete imi, kai ete sie rebe esi me
Laodikiare kai pusue rebe esi rena au
mosare.
2 Au ono pusue meru leke lalemi kai
lalesi kuru, kai imi pusumi oki lomai hoko

* **1:24** Kena tapsirane makete beteke be: Le au supu susate makete lekwe leke au tanggune susate rebe Kristuse Isupure kena nanakwalakue leke tapa tamata rebe esi hlaleke lokoIje.

imi lupu kena esa. Ele mere hoko imi pusumi blake be imi nati kai rekwa Kristuse titinai rebe akmenare Alla IsibakeNi mosare.
3 Batuke baue Kristuse pine Iono ite rekwa pusue saisa rebe Alla Isuka onore, lalane makete sae mo.
4 Au beteke meije leke imi keta bei tamata maka lemake rebe eni lepate mise titinaije.
5 Le masike au lau bei imi, po auru nete loko imi rame. Kai laleku ndina titinai le au rekwa be imi lalemi esa kena hlaleke titinai loko Kristuse.

Hidupe lulu maka hlaleke
2:6-7

6 Kwali betaya, imi naku peneka be Kristuse Yesuse iteki Tuhane, hoko suke imi hidupe lulu Eni sukare.
7 Kai imi kele kuru leke imi esa kaiNi rame, kai imi hidupe lulu Eni lepate rame. Suke imi hlaleke lokoIje etapa ktili rame, lulu rebe atetukele ete imi pende, kai suke imi kotie trima kasi beiNi titinai.

Hnaune rebe elulu Yesuse Eni hnaune more, lulu yake
2:8-19

8 Suke imi keta bei tamata rebe esi suka lemake imi kena hnauna rebe esi guna sasaisa more. Hnauna meru bei Kristuse mo po tamata esi noake kai bei roa rebe ukbasa mei nusare.*
9 Le kena Kristuse Iono tamatare, pusue rebe ume kena Allare ume kena Kristuse lekwe.
10 Imi hidupe mise titinai peneka le imi esa kai Kristuse pe. Kristuse, elake bei pusue rebe ukbasa kai rebe upletare.
11 Imi esa kai Kristuse peneka hoko mere sakesa kai imi supu sunate peneka. Sunate rebe tamata iono mo, po sunate rebe Kristuse Ionoe, rebe etie imi bei atate tiae rebe akmenare ekbasae imire.
12 Le kena imi supu baptise, mere saka imi mata kai hnouke imi sakesa kai Kristuse. Kai mere lekwe saka imi kwana suike bei matale sakesa kai Kristuse Ikwana suike, le imi persaye be Alla Eni kbasare eono Kristuse Ikwana suike bei matale.
13 Akmenare, imire saka tamata matale neka le imi ono dosa rame, kai imi supu sunate mosa. Po pamuli meije Alla Iono imi, saka imi kwana suike sakesa kai Kristuse Ikwana suike. Kai Alla Iampune iteki dosaru pusulu peneka.
14 Kai iteki dosa kena hukume rebe Musa ilekire, rebe lekie kena sulate daftare rebe etutuke ite ktilire, Alla Ituli kai moneka. Ituli kai more baue Kristuse Eni matale kena ai tutine.
15 Kena ai tutini rebe Kristuse Imata kenare, Alla Inabu pusue roa rebe upleta kai ukbasa mei nusare. Kai saka roa meru usupu lo eleki ukeu tutumulie Kristuse, leke tamata bokala mei nusare esi rekwa be Alla Iono roa rebe upleta kai ukbasa mei nusare utetu peneka.
16 Bei mere hoko, imi lene loko tamata esi leuke sala ete imire yake. Esi leuke sala ete imi loko peratunane kena lake saisa rebe kanele pise kinure, pise petua kena kotie loko Alla pela musune, pise petua kena kotie loko Alla pela bulane beluke, pise petu plei pela mikure.
17 Pusue peraturana kai atata meru batuke molupe saisa rebe namake eonore esi ninuije. Saisa rebe namake eonore, mere Kristuse. Imei peneka.
18 Imi sebeie tamata rebe esi ono lelemake saka siere tamata rebe mpe lebu bei tamata makete, rebe esi tatu loko malekataru esi lemake imi yake. Esi suka lemake loko imi leke hadia rebe suke imi supure, imi supu yake. Sie meru esi kwakwaesi le esi maka noake bei nusa meije eleyo esi maka noake mere esi guna sae mo. Kai esi isike saisa rebe esi selulu kena kmanire,
19 eti masike Kristuse Iono elake po esi lene lokoI moneka. Kristuse Iono elake hoko Alla Eni tamataru pususi esa kai Kristuse titinai, kai esi maka hlaleke etapa ktili rame lulu Alla Eni sukare.

Mata kai kwana suike sakesa kai Kristuse
2:20-3:4

20-21 Kena Kristuse Imatare, imi lekwe molupe imi mata sakesa kaiNi peneka,

* **2:8** Kena tapsirane makete beteke be: esi atetuke imi leke imi lulu atate kai peraturane rebe batute elepa loko nusa meije. † **2:20-21** Tapsirane makete beteke be: imi supu tie bei roa rebe ukbasa nusa meije.

kai imi supu tie bei nusa meije esi aturane peneka.† Hoko hnauna rebe ubeteke be, “Kerike meije yake, kane meije yake, nanakwalami kena meije yake,” pusue meru imi lulu yanoma.

22 Pusue meru batuke peraturane kena yelu rebe pakele eleki esi guna sasaisa moneka. Mere batuke peraturane kai hnauna rebe tamata ionoe.

23 Tinai, peraturane ele mere selure saka misete titinai, le eono tamata esi tatu loko malekataru kai esi onosi saka esi mpe lebu bei tamata makete, kai ruasi ono nanakwalaisu kera. Po peraturana meru upakuna kena lake tamata bei atate neune rebe isuka onore mo.

3

1 Kwali betaya, pamuli meije molupe Alla Iono imi kwana suike bei matale sakesa kai Kristuse peneka, hoko imi supu hidupe beluke peneka, hoko suke imi lalemi loko saisa rebe Alla Iaknekae ete imi ndete surga, ndete otoi rebe Kristuse Ipleta sakesa kai Allare.

2 Imi noake loko yelu rebe undete surgare neka, noake loko yelu rebe umei nusare yake.

3 Le kena Kristuse Imatare, saka imi mata sakesa kaiNi peneka, kai imi supu hidupe beluke le imi esa kai Kristuse rebe Irue kai Allare. Imi hidupe beluke mere tamata sae iselu mosa.

4 Sepo Kristuse rebe Iono imi supu hidupe beluke mere Iluake suike mei nusa, hoko kena mere lekwe imi me kaiNi kena Iaseluke Eni kbasa elake rebe ehita titinaije.

Hidupe takwaline kai hidupe beluke 3:5-17

5 Bei mere hoko imi hleke bei lalemi loko yelu tiae rebe elulu tamata eni sifate, molupe ono ntasite, lale loko maka ono ntasite rebe suke ono more, lale tiae kena ono ntasite, kai lale loko taneia boka, le lale loko tanei bokare sakesa kai tatu loko tuhane tinai mo.

6 Yelu meru pine eono Alla Inasuke tamata rebe esi lulu Eni pletare more.*

7 Imi hidupe kena akmenare imi ono ele meru lekwe.

8 Po pamuli meije suke imi hleke bei pusue neunaru: ono lomai yake, nasuke lomai yake, lale tiake lomai yake, tasie lomai yake kai lepae lepate tiae rebe suke lepae more ete lomai yake.

9 Imi lemake lomai yake, le imi hidupe kai atate tiae akmenare imi hleke peneka,

10 kai meije imi supu hidupe beluke peneka, rebe Alla Iono etapa belu rame leke imi rekwa Alla mise titinai, eti imi atate mise saka Eni atate.

11 Alla Iono imi hidupe beluke mere peneka hoko imi maka noake be tamata andere tebikeni bei tamata andere sirike pusulu peneka. Tamata Yahudi more tebikesi bei tamata Yahudiaru moneka, tamata rebe esi sunate more tebikesi bei tamata rebe esi sunate moneka, tamata makerika rebe esi kbasa sae more tebikesi bei tamata makerika more moneka. Masike tamata bei otoi makete pise tamata rebe esi rue me aiela uweije sakesa neka. Le tamata maka hlaleke loko Tuhane esi noake Kristuse Ipentine lesi bei sasaisa neka, kai pususi esa kaiNi.

12 Kwali betaya, imire Alla Eni tamata. Alla Ioki imi titinai kai Ililake imi kena hlaleke lokoI. Bei mere hoko suke imi tapa lomai, lalemi mise ete tamata makete, kwakwae imi mo, imi mau loko tamata makete kai kena supu susate, tahane lalemi neka.

13 Sepo lalemi tiake lomai hoko suke imi tahane lalemi kai imi ampune lomai. Tuhane Iampune imi peneka, hoko suke imi ampune lomai lekwe.

14 Kai rebe pentine lesire: suke kwali betaya imi oki lomai, le sepo imi oki lomai hoko mere elupuke imi kena esa titinai.

15 Kristuse pine Iono imi lalemi mise kai lomai. Hoko suke imi lalemi mise kai lomai, le Alla Ikoti imire kena imi esa saka nanakwala esa. Kai suke imi kotie trima kasi bei Alla.

16 Kristuse Eni hnaunaru suke imi nete loko rame, leke imi atetuke lomai kai ahnau lomai mimise kena imi maka rekware. Suke imi menanie lagu Masmuraru, kai lagua kena isike Alla kai lagu rohania

* **3:6** Lepate matai “tamata rebe esi lulu Eni pletaru more”, kena bukua akmenaru rebe leki Alla Eni lepataru kenaule lepate matai mere sae mo.

rebe Ro Misete Iono imi menaniele. Kena menanire lalemi kotie trima kasi bei Alla.
17 Kai sasaisa neka rebe imi lepaele pise onore, lepae pise onoe kena Tuhane Yesuse Eni nane, kai kotie trima kasi bei Alla Amate baue Tuhane Yesuse.

Rue mise kai lomai saka tamata rebe hidupe beluke
3:18-4:1

18 Binaya rebe imi kai pende, suke imi lene loko imi mokwaiaru, le imi hlaleke loko Tuhane peneka hoko suke imi ono ele mere.
19 Mokwaia rebe imi kai pende, suke imi oki imi binaru, onosi kena ktiline yake.
20 Kwetela imi, suke imi lene loko imi elake inaiju kena sasaisa neka, le mere eono Tuhane laleIje ndina.
21 Imi amataru, imi ono imi anaru lalesi kera yake, leke esi susa yake.
22 Imi tamata makerike ete tamata makete, suke imi lene loko tamata rebe imi kerike etesi mei nusa meije kena sasaisa neka. Imi lene lokoise batuke kena esi selu imire yake, kai batuke imi suka kena supu isike yake, po imi lene lokosi titinai kena lale misete saka imi lene loko Tuhane.
23 Sasaisa neka rebe imi onore, suke imi onoe titinai kena lale misete, saka imi onoe ete Tuhane po ete tamata mo.
24 Imi nete, namake imi supu misete bei Tuhane kena seli saisa rebe imi onore. Tatike saisa rebe Tuhane Iaknekae ete Eni tamataru, Iriluke ete imi. Le tamata rebe imi kerike eteije, esi tinaije mere Kristuse ruaI, rebe imi kerike eteI titinai kena lale misete.
25 Kai sire pine iono neune, isupu hukum lele, le Tuhane Ihbeike tamata mo.

4

1 Imia rebe pake tamata makerike, suke imi ono loko imi tamata makerikaru kena misete kai nkenale le imire tamata makerike ete Tuhane ndete surga.

Hnaune kena kotie loko Alla rame
4:2-6

2 Kwali betaya, suke imi kotie loko Alla rame. Kai kotie trima kasi bei Alla.
3 Kotie loko Alla ete ami lekwe, leke Itiluke lalane kena lepae Eni hnaunaru, leke ami lepae Kristuse rebe akmenare sae irekwaI mosare. Le bei ami lepae Alla Eni hnaunaru hoko meije esi kusue au kena bui.
4 Hoko kotie ete au leke au supu lepae Alla Eni lepate titinai lulu Eni sukare leke tamata esi natie.
5 Imi hubungane kai tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse more, suke imi hidupe mimise kai pake kesempatane mere kena aseluke tamata maka hlaleke loko Kristuse eni atate.
6 Suke imi lepate eono lalesi ndina kai erana lalesi. Kai kena tamata esi tneu imire suke imi ralake tekwasi.

Lepate mulini
4:7-18

7 Kwali betaya, saisa rebe eono kena aure namake iteki kwali Tikikuse rebe ite okine, ibeteke ete imi. Ile Tuhane Eni makerike rebe ikerike mise titinai, amiki ebe rebe ikerike sakesa kai ami.
8 Au ulakeni loko imi leke imi rekwa be kena meije ami elia, kai leke iono lalemi ktili.
9 Au ulake ikeu sakesa kai iteki kwali Onesimuse rebe ihlaleke sakesa kai ite. Ile, bei kota esa kai imire neka, kai ikerike mise titinai kai ite okini. Namake luasi beteke pusue yelu rebe uono ete meije ete imi.
10 Aristarkuse rebe imei bui lalei sakesa kai aure ibeteke hlamate ete imi. Kai Barnabase kwalini Markuse ibeteke halamate ete imire neka. (Imi supu lepate kena Markuse peneka, hoko au kotie bei imi leke sepo iluake loko imi, imi trimai kena misete.)
11 Kai Yesuse rebe eni nane saere Yustuse ibeteke hlamate ete imi lekwe. Bei tamata Yahudia rebe esi hlaleke loko Tuhane Yesuse pende, batuke sie telua meiju pine esi kerike sakesa kai au kena Alla Eni makerike. Esi tapa au hoko laleku ndina.
12 Epaprase ibeteke hlamate ete imi ne. Ile bei kota esa kai imire neka, ile Kristuse Yesuse Eni tamata makerike rebe ikotie loko Alla ete imi rame, leke imi hlaleke ktili kai imi rekwa. Leke imi ono lulu Alla Eni sukare titinai.
13 Au ruaku selui kerike peneka, ikerike ktili ete imi kai ete tamata rebe esi ndi Laodikia kai Hierapolise.
14 Loktele Lukase rebe ite sukaije kai Demase luasi beteke hlamate ete imi lekwe.
15 Imi beteke amiki hlamate ete tamata rebe esi hlaleke loko Kristuse ndi

Laodikiare. Kai ete Nimfa kai jemate toini
rebe esi ibada me eni lumare.
16 Kena baise sulate meije ete imi
peneka, atula leke baisele ete jemate toini
ndi Laodikiare lekwe. Kai sulate rebe ete
jemate toini ndi Laodikiare suke imi baise
lekwe.
17 Kai beteke kena Arkipuse be makerike
rebe Tuhane Iulakeni kena ikerikele, suke
ikerikele eti epela kena misete.
18 Hlamate bei au Pauluse. Hlamate
meije au lekie kena auruku balakue.
Nete, auru mei bui lalei sa! Tuhane
Iriluke misete ete imi.
Hlamate bei ami, *Pauluse*

Pauluse eni Sulate Nomore Esa ete Jemate Toini me Kota Tesalonika

Lepate Menai

Meije Pauluse eni sulate memenai ete jemate toini me kota Tesalonikare.

Kota Tesalonikare, otoi Makedonia esi kota inai. Otoi Makedoniare Propinsi bei Kerajane Roma. Pauluse ieleke jemate toini me kota Tesalonikare, kena iheti bei kota Pilipire. Po takwali mo, tamata Yahudia rebe esi suka Pauluse more esi suka ilepae hnauna kena Kristuse ete tamata Yahudi more mo. Hoko Pauluse ikeu bei kota Tesolonika lopai kota Berea. Eleki kena iluake mpai kota Korintuse, iulake Timotiuse ikeu lolete kota Tesalonika kena iselu jemate Tesalonika. Eleki ileu, ibeteke jemate toini esi hidupe ete Pauluse. Kena Pauluse ilene Timotiuse ibeteke mere, eleki ileki sulate meije, rebe kotiele Pauluse eni sulate memenai ete jemate toini Tesalonika. Hoko Pauluse eni sulate meije iahnau jemate toini me kota Tesalonika leke esi maka hlaleke etapa ktili kai masike esi supu susate po tahane neka.

Pauluse ikotie trima kasi ete Alla le isupu sou kena esi hlaleke kai esi li loko lomaije. Ianetesi loko eni atate kena irue kaisi sare.

Eleki iralake jemate toini esi tneu loko saisa eono kena sie rebe esi mata peneka kena Tuhane Yesuse Iluake suike mosare. Sie meru supu rue kaiNi sa pibe moneka? Kai Tuhane Yesuse Iluake petu ila? Pauluse iahnausi leke esi kerike loko esi makerike mimise rame kai esi hlaleke rame be Kristuse Iluake suike tinai.

Isi

1. Hlamate (1:1)
2. Alena loko Pauluse kai tamata Tesalonikare (1:2-3:13)
   a. Pauluse ikotie trima kasi ete Alla le tamata Tesalonikaru kai iisike esi atate (1:1-10)
   b. Pauluse ilepa le ruai, ilepa loko akmena eni makerike me Tesalonikare kai ianetesi be eni atate mise etesi (2:1-12)
   c. Ibeteke be inetesi titinai kai lelei kena keu lokosi (2:13-3:13)
3. Pauluse iahnau kai atetuke tamata Tesalonikaru (4:1-5:24)
   a. Iahnausi leke esi atate mise saka maka lulu Tuhane Yesuse esi atate (4:1-12)
   b. Iatetukesi loko saisa rebe eono kena petu Tuhane Yesuse iluake suike (4:13-5:11)
   c. Iahnausi leke esi hidupe mise kai sie maketa rebe maka hlaleke sakesare (5:12-22)
4. Hlamate mulini (5:23-28)

Hlamate
1:1

1 Kwali betaya imi.

Au Pauluse, au leki sulate meije ete imi jemate toini me kota Tesalonika. Imire Alla Amate kai Tuhane Yesuse Kristuse Eni tamata. Au, Siliwanuse kai Timotiuse ami kotie loko Alla be,

“Ama, Aono misete elake ete jemate toini
me kota Tesalonika kai lalesi ndene
noma.”

Jemate toini Tesalonikaru esi atate kai esi hlaleke loko Allare mise titinai
1:2-10

2 Ami kotie trima kasi rame loko Alla le imi pusumi hlaleke lokoI rame. Kai kena ami kotie loko Allare ami sulapi imi nane rame.

3 Ami kotie trima kasi rame loko Alla le kena ami kotie loko Alla Amate ami nete imi kerike rame loko imi makerike elia le imi hlaleke loko Alla. Kai ami nete imi kerike mise leke tapa tamatare elia le imi okisi. Kai ami nete imi tahane lale masike tamata esi ono susate eti esi teta imi le imi hlaleke titinai be iteki Tuhane Yesuse Kristuse Iluake kena hlamate imi.

4 Kai kwali betaya imi rebe Alla Iokimi, ami rekwa be Alla Ibitike imi kena Eni tamata rebe hlaleke lokoI.

5 Le kena ami lepae Sou Misete bei Alla ete imire, batuke esiri bei ami biruma mo po ami lepa ktili le Ro Misete Iriluke ktiline ete ami. Kai Iono ami rekwa be Ikerike titinai ete imi baue Sou Misete bei Allare. Imi rekwa ami layani ktili kena ami rue sakesa kai imi leke ami tapa imire elia.

6 Imi lulu amiki atate kai Tuhane Eni atate peneka kena tamata esi ono susate ete ami eti esi teta amire. Mere, masike imi supu susate boka titinai eti esi teta imi le imi hlaleke loko Sou Misete bei Alla kena Yesuse Kristuse hoko lalemi ndina sa, le Alla Eni Rore Iono lalemi ndina.

7 Hoko imi ono conto misete ete pusue
tamata rebe esi hlaleke loko Alla me otoi
Makedonia kai otoi Akayare.
8 Pusue tamata me otoi Makedonia kai
Akaya esi selu kai lene be imi atate elia kai
imi beteke elia kena Sou Misete bei Alla
kena Yesuse peneka. Kai batuke tamata me
otoi Makedonia kai Akaya mo po tamata
rebe esi rue me pusue otoi maketaru lekwe
esi lene imi hlaleke loko Allare mise. Hoko
mahake ami keu kena lepae moneka.
9 Le pusue tamata meru esi alenake imi li
loko ami mise kuate elia kena akmena ami
luake loko imire. Kai esi alenake loko imi
hleke bei hlaleke loko tuhane tinai more
eleki imi hlaleke loko Alla rebe Inkenare
kai Ikwana kena imi lululI.
10 Kai esi alenake imi hlaleke kai namake
Alla Eni Nanare Iluake suike bei ndete
surgare. Nanae mere Yesuse rebe Alla
Iono Ikwana suike. Yesuse mere lekwe
rebe tatike pine Iono hlamate ite kena Alla
Inasu, Ihukume tamata rebe ono dosare.

2

Saisa rebe Pauluse ikerikele me kota Tesalonikare
2:1-16

1 Kwali betaya imi, imi ruami rekwa be
ami luake loko imire kai rue kai imire leke
ami lepae Sou Misete ete imire supu hasile.
2 Imi rekwa be kena ami luake loko imi
me kota Tesalonika mosare, ami lepae Sou
Misete bei Allare mpai kota Pilipi. Mpai
kota Pilipire ami supu teta kai esi lepa tiae
ete ami. Tamata bokala esi lake ami lepae
Sou Misete. Masike ele mere po me kota
Tesalonikare iteki Allare Iono ami rilama
mo kena lepae Sou Misete bei Alla ete imi.
3 Kena ami beteke hnauna ete imire, ami
beteke saisa rebe tinai more mo, saisa rebe
lalema ntoli more mo, kena ono tiae ete imi
mo, kai lemake loko imi mo.
4 Eleyo, le Alla Iuji ami lalema kai Iper-
saye ami kena ami lepae Sou Misete bei
Allare hoko ami beteke hnaune saka ami
lepae batuke saisa rebe tamata esi suka
lenele mo po ami lepae saisa rebe Alla
Isukare.
5 Imi ruami rekwa be ami lepa ete imire
kena ono lalemi ndina mo pise ami lemake
imi kena supu sasaisa bei imi mo. Alla ruaI
rekwa ami lalemaru titinai.
6 Kai ami ono sasaisare kena ami suka
supu isike bei imi pise tamata makete mo.
Masike amire Kristuse Eni maka ulake
hoko ami kotie imi isike amire yele po ami
suka supu isike mo.
7 Po ami mau ete imi kena ami rue sakesa
kai imire lupe inate iraka eni nanaru.
8 Le Ami nete loko imire, lalema ndina
titinai eti batuke ami lepae Sou Misete bei
Alla ete imi mo po ami ono sasaisa neka
kena ami tapa imi. Le ami oki imi titinai.
9 Kwali betaya imi. Erimi nete ami kerike
ktili titinai sare elia leke ami supu manane
ete ami ruamare. Ami kerike pita kpetu
leke imi li loko ami yake kena ami lepae
Sou Misete bei Alla kena Yesuse mere rame
ete imi.
10 Imia rebe hlaleke loko Allare, imi ru-
ami rekwa kai Alla ruaI lekwe Irekwa ami
ono dosa sasaisa ete imi mo, ami hidupe
tinai ete imi kai sae ibeteke be ami ono sala
ete imi mo.
11 Imi rekwa be ami tapa imi pusumi
lupe amate itapa eni nanaru.
12 Ami ahnau imi, ami aktili imi lalemi
kai ami beteke ktili ete imi be suke
imi hidupe lulu Alla Eni pleta rebe Eni
tamataru suke esi onore leke Alla laleIje
ndina. Le kena Alla Ipleta ite tamatare,
Ikoti imi kena rue kaiNi kai selu Eni hitate
elake.
13 Kai makete lekwe rebe eono ami kotie
trima kasi ete Alla rame le ami lepae Alla
Eni lepataru ete imire, imi lene lokolu. Imi
noake be mere lepata bei tamata mo po
mere lepata bei Alla titinai. Alla Ipake lep-
ata meru leke uono imi atate mise. Imire
rebe hlaleke lokoIje.
14 Kwali betaya imi. Susate rebe imi
blakele mere, jemata toini mpai otoi Yudea
rebe Kristuse Yesuse Ibitikesi pende esi
blakele neka. Imi supu susate bei imi
tamataru ruami lulu loko conto jemata
toini mpai otoi Yudea akmenare neka, esi
supu susate bei tamata Yahudiaru lekwe.
15 Tamata Yahudia meru rebe akmena
esi bunu nabiaru, eleki pamuli meije esi
bunu iteki Tuhane Yesuse kai meije esi ono
susate ete ami. Alla Ionosi titinai. Esi rare
kai pusue tamata.
16 Esi lake ami leke ami lepae Sou Mis-
ete rebe eono tamata esi supu hlamate
ete tamata makete rebe tamata Yahudi

more yake. Esi lake ami ele mere esi tapa esi dosaru rame lesi bei batase rebe Alla Itahane laleI etesi peneka. Hoko pamuli meije mahake Alla Ihukumesi.

Pauluse lalei kena ikeu loko jemate toini Tesalonikaru suike
2:17-3:13

17 Kwali betaya imi, ami keu bei imi takwali mo po ami nete loko imi rame. Ami nete loko imi titinai peneka kai ami lalema titinai kena luake selu imi suike.
18 Ami lalema kena luake loko imi suike peneka. Au Pauluse, au atula rebai ilaru peneka po ro tiaru esi elake eono ami supu keu loko imi mo, epele lalane bei ami.
19 Laleku kena selu imi le imi pine ami hlalekemi kai imi ono ami lalema ndina. Le tatike pine Tuhane Yesuse Iluake, kai kena ite luake lokoIje, imi pine ono ami lalema ndina kai lalema ela.
20 Titinai, ami lalema ela kai lalema ndina titinai le imi.

3

1 Amiki lalema kena luake loko imire, ami tahane ruae moneka. Hoko ami teu lepate kena au, Pauluse, rue ruaku mei kota Atena neka,
2 yo ami ulake kwali Timotiuse rebe ikerike ete Alla sakesa kai amire kena lepae Sou Misete kena Kristuse, ilome lokomi. Ami ulakeni lome leke iakbere imi lalemi kai itapa imi leke imi hlaleke loko Kristuse tapa ktili.
3 Timotiuse itapa imi leke kena imi supu susate imi hlaleke loko Alla sa. Imi rekwa be Alla Isukare ami supu susate le ami hlaleke lokoI.
4 Kena ami sakesa kai imire, ami beteke rame ete imi peneka be tatike pine ite supu susate bei tamata makete. Kai imi rekwa be susata meru ite supulu peneka.
5 Au ulake Timotiuse ikeu lome loko imi le au tahane rua kaplaleku le imire moneka. Ikeu loko imi leke au rekwa be imi hlaleke loko Kristuse ktili sa pibe mo. Le au kaplaleku tinake ro tiaru esi elake eteheke imi eleki imi hlaleke saisa rebe ami betekele ete imire moneka. Hoko saisa rebe ami kerikele esupu hasile sasaisa mo.
6 Meije Timotiuse ileu loko ami peneka kai ialenake sou misete be imi hlaleke ktili loko Kristuse elia kai li loko lomaije elia. Kai ialenake be kena imi nete loko amire, imi lalemi ndina titinai. Kai lalemi kena tetue ami lekwe lupe ami lalema kena tetue imire neka.
7 Hoko kwali betaya imi, masike ami supu susate kai supu kerare, po ami lalemaru ndina le ami lene Timotiuse ibeteke sou bei imire. Le imi hlaleke ktilire eono ami lalemaru ela.
8 Sou mere eono ami blake ktili suike, mahabe imi hlaleke loko Tuhane rame.
9 Ami kotie trima kasi boka titinai ete Alla le lalemaru ndina titinai le imi.
10 Pita kpetu ami kotie ktili loko Alla rame leke ite tetue lomai suike. Eleki ami tapa imi kena atetuke saisa rebe imi rekwa mosare kena hlaleke loko Alla.
11 Ami kotie loko Iteki Alla Amate kai iteki Tuhane Yesuse be, “Ama kai Tuhane, Abuka lalane ete ami kena luake lokosi me kota Tesalonika noma.
12 Onosi li loko lomai rame kai esi li loko pusue tamatare tapa ktili rame lupe ami li lokoise neka.
13 Aakbere lalesi noma, leke Tuhane Yesuse Aluake suike sakesa kai Amu tamataru, kena mere sae ibeteke mo be esi ono sala kai esi mise le dosa sae mo me Ale Alla Amate oaMu.”

4

Atate rebe eono Alla laleIje ndina
4:1-12

1 Eleki kwali betaya imi, imi atetuke bei ami peneka be imi hidupe kai lomaije elia, leke Alla laleIje ndina. Ami rekwa be imi hidupe lulu mere peneka. Po meije hnauna ilaru me rebe ami beteke mosa. Tuhane Yesuse Iriluke kbasa ete ami kena ami uma imi leke imi hidupe kai lomaije mise lesi lekwe.
2 Le imi rekwa saisa rebe ami pletae imi kena onore, mere iteki Tuhane Yesuse Ibeteke ete ami.
3 Yelu rebe Alla Isukare elere: Imi hidupe mise titinai le dosa sae mo. Hidupe mise titinai le dosa sae mo mere be imi ono ntasite yake.
4 Po imi mokwaiaru suke imi ono loko imi binaru kena cara mise titinai le dosa sae mo kai kena cara holmate imi binaru leke Alla kai tamata laleisu ndina.
5 Imi ono lulu lale tiae loko imi binaru yake, lupe tamata rebe esi rekwa Alla more esi onore.
6 Imi ono sala ete kwali betaya imi jemate toini rebe esi hlaleke loko Kristuse

yake pise lemakesi yake. Le akmenare ami pletae imi ktili peneka leke lalemi lokolu. Iteki Tuhane Ihukume pusue tamata rebe esi ono sala ele mere.
7 Alla Ikoti ite hlaleke lokoIje kena ite ono ntasite mo po kena ite hidupe mise titinai le ono dosa sae mo.
8 Hoko sire rebe isuka lulu hnaune meije more, batuke isuka tamata mo po isuka Alla mo lekwe rebe Iriluke Eni Ro Misete ete imire.
9 Tamata rebe esi hlaleke sakesa kai imire, imi li lokosi eliare, ami lekie ete imi moneka. Alla ruaI Iatetuke imi kena li loko lomaije peneka.
10 Mere tinai imi ono peneka, kena imi li loko kwali betaya imi jemate toini sakesa kai imi ruami me otoi Makedoniare. Po ami ahnau imi leke imi li lokosi mise lesi lekwe.
11 Imi keu keholi kena lepa ktili kai lomai yake, po kerike ktili loko ruami makerike mimise. Imi kerike kena supu manane ete imi ruami lupe akmena ami rue kai imire, ami pletae imi kerike.
12 Imi hidupe mise kai ktili leke imi susae manane pise sasaisa mo kai leke tamata rebe esi hlaleke loko Kristuse more esi beteke be, “Tamata rebe esi hlaleke loko Kristuse, tamata misete.”

Iteki Tuhane Iluake suike 4:13-5:11

13 Kwali betaya imi, saisa eono kena tamata rebe esi hlaleke loko Kristuse esi matare, ami suka titinai kena imi rekwa mimise leke imi susa lupe tamata makete rebe esi hlaleke loko Alla mo kai esi hlaleke loko supu rue sakesa kaiNi more yake.
14 Le ite hlaleke be Yesuse Imata kai Ikwana suike peneka. Yesuse Imata kai Ikwana suike eono ite hlaleke titinai be, tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse esi matare, Alla Iono esi kwana suike leke esi rue kai Yesuse.
15-17 Tuhane Yesuse Iluake suike elere. Kena Tuhane Yesuse ruaI rulu bei ndete surgare, Ipleta kena kbasa elake. Kena mere lekwe malekate esi elake lepa kena nai elake kai hbue Alla Eni trompete, kai tamata rebe esi hlaleke loko Kristuse rebe esi mata pende esi kwana akmena. Eleki ite rebe mata mosare, supu bitike sakesa kaisi kena moputi kena tetue iteki Tuhane ndete udara. Eleki ite rue kaiNi eti pela. Hoko Ite rebe kwana sare, sae isupu bitike akmena mo bei tamata rebe esi matare pende. Saisa rebe ami betekele meije lulu iteki Tuhane Eni lepate.
18 Imi umauke lomai kena lepate rebe au betekele meije leke lalemi ndina.

5

1 Kwali betaya imi, petu kena iteki Tuhane Iluake suike ami lekie ete imi moneka.
2 Le imi ruami rekwa titinai peneka be iteki Tuhane Eni petu kena Iluake sae irekwa mo lupe ndeane iluake kena kpeture sae irekwai akmena mo.
3 Tamata esi beteke be, “Nusa meije lisa sae mo kai susa sasaisa mo.” Eleki kena petu mere pususi supu susate sosoli, esi supu naiya moneka. Petu susate eluake sosoli lupe binaru esi blake kera kena esi ruele kwetele.
4 Po kwali betaya imi, imi hidupe lupe tamata rebe ono dosare mo kai rebe esi lulu iteki Tuhane Eni pletare more mo. Hoko petu mere eluake ete imire lupe tamata ndeane iluake mo, rebe eono luma upuije hkutukeine.
5 Kwali betaya, pusue imire tamata rebe lulu Alla Eni pleta. Imi kerike loko saisa rebe Alla Isukare. Ite hidupe lulu tamata rebe esi ono tiae kena kpeture mo.
6 Hoko mai ite lupe tamata rebe rekwa sasaisa eono more yake, lupe tamata rebe esi hlaleke loko Kristuse more esi rekwa more yake. Yo ite raka ruama rame kai ite tahane lale.
7 Ite tahane lale rame le kena kpeture tamata esi ntulu kai esi nseli.
8 Po itere tamata rebe lulu Alla Eni pletare, hoko suke ite tahane lale. Suke ite raka ruama baue hlaleke loko iteki Tuhane rame kai ite li loko tamata makete, mere lupe solaluaru esi lapune pesi kena epele lutike esi lereisu leke lakwai yake. Kai ite hlaleke rame be Alla Ihlamate ite, lupe solaru esi topi wajare epele lutike uluisu.
9 Alla Ibitike ite kena Ihukume ite mo po Iono ite supu hlamate bei iteki Tuhane, Yesuse Kristuse.
10 Kristuse Imata ete ite leke kena Iluake suike, ite eri rue sa pise ite mata peneka, ite hidupe kaiNi.

11 Hoko imi ahnau lomai kai akbere lale
lomai. Imi tapa lomai leke imi hlaleke
lokoI ktili lesi. Meije imi ono peneka.

Hnauna pamuli
5:12-22

12 Kwali betaya imi, ami kotie bei imi
leke sie rebe Alla Ibitikesi kai Iriluke kbasa
kena esi ahnau imi kai lepae sou misete bei
Allare, imi holmatesi. Esi kerike boka ete
imi.
13 Holmatesi mimise kai li lokosi mimise
le esi tapa imi. Rue kai lomaije ono lomai
yake.
14 Kwali betaya imi, ami kotie be imi
ahnau kwalimi kai betami lekwe. Leke
tamata rebe esi suka kerike more imi
lakesi mamau leke esi nkwakwa kena esi
makerike. Ahnau tamata rebe rilaise leke
rilasi moneka. Tapa tamata rebe lalesi ktili
more. Tahane lale ete pusue tamata.
15 Raka mimise leke sae iono neune ete
imire leliele kena ono neune yake, po imi
ono misete ete lomai rame kai ete pusue
tamata.
16 Lale ndina rame.
17 Kai kotie loko Alla rame.
18 Imi supu sasaisa neka imi kotie trima
kasi ete Alla. Le Alla Isuka imi rebe Kris-
tuse Yesuse Eni tamatare.
19 Sebeie Ro Misete Ikbasae imi.
20 Mere, lepata rebe tamata esi naku be
Ro Misete Iulake esi betekele, imi malisi
lele yake kai beteke be mere pakuna mo
yake.
21 Imi noake mimise be lepata meru lulu
Alla Eni hnaunaru pibe mo, kai lene loko
rebe misete.
22 Kai neune sasaisa neka imi ono yake.

Hlamate mulini
5:23-28

23 Ami kotie loko Alla rebe Iono iteki
lalema ndenere be, “Amate, Aonosi leke esi
mise titinai le dosa sae mo. Kai Arakasi
mimise, raka esi rore kai esi nasite kai
nanakwalasi, leke amiki Tuhane, Yesuse
Kristuse Iluake sae ibeteke be esi ono sala
mo.”
24 Alla Ibitike imi leke Iono imi mise titi-
nai le dosa sae mo. Kai laleI kena Iono
sasaisare Iono tinai. Hoko au rekware
Iono rebe au beteke meije.
25 Kwali betaya imi, kotie loko Alla ete
ami lekwe.
26 Imi beteke auku hlamate bei laleku
titinai ete pusue imi jemate toini kena imi
lupuke lomaije.
27 Tuhane Iriluke kbasa ete au kena ple-
tae imi leke baise sulate meije ete imi
pusumi rebe imi hlaleke sakesare.
28 Ami kotie loko iteki Tuhane Yesuse
Kristuse ete imi pusumi be, “Tuhane, Aono
misete elake ete pususi noma.”

Hlamate, *Pauluse*

Pauluse eni Sulate Nomore Lua ete Jemate Toini me Kota Tesalonika

Lepate Menai

Meije Pauluse eni sulate nomore lua ete jemate toini me kota Tesalonikare.

Jemate toini me kota Tesalonikare hkutukesi kai kaplalesi le esi nati mise mosa be Kristuse iluake suike lomei nusare petu ila kai elia. Ele mere hoko Pauluse inatue sulate memenaije etesi. Po esi noake boka sa hoko inatue sulate suike eteise meije.

Leini esi beteke be Kristuse Iluake suike peneka. Pauluse iombe esi beteke mere tinai mo. Le kena Tuhane Iluake suike lomei nusa mosare neune mei nusare tapa ktili tinaije neka. Neune mere ile sae ikbasaele rebe ibroka kai Kristuse. Ile mere tamata neune titinai.

Iahnau jemate toini me Tesalonika leke esi maka hlaleke etapa ktili kai masike esi supu susate po suke tahane neka.

Pauluse iahnausi leke esi kerike loko esi makerike kena esi supu manane kai yelu ete luma toini lupe Pauluse kai eni ebea rebe kerike sakesa kaine. Kai iahnausi leke esi ono misete rame.

Isi

1. Hlamate (1:1-2)
2. Pauluse ikotie terima kasi ete Tuhane le jemate toini me Tesalonikare kai iakbere laleisu leke masike esi supu aniaya po esi hlaleke loko Tuhane rame (1:3-12)
3. Iatetukesi loko saisa rebe eono ke Tuhane Yesuse Iluake suike (2:1-17)
4. Ikotie jemate toini me Tesolonikare esi kotie loko Alla etei kai iahnausi leke esi noso yake (3:1-15)
5. Hlamate mulini (3:16-18)

Hlamate
1:1-2

1 Kwali betaya imi,

Au Pauluse, au leki sulate meije ete imi jemate toini kota Tesalonika. Imire iteki Alla Amate Eni tamata kai Tuhane Yesuse Kristuse Eni tamata. Siliwanuse kai Timotiuse lekwe esi mei sakesa kai au, luasi beteke hlamate etemi lekwe.

2 Ami kotie loko Alla Amate kai iteki Tuhane Yesuse Kristuse ete imi be imi supu misete elake kai lalemi ndene noma.

Alla Iteu pakala ete tamata kena Kristuse Iluake suike
1:3-12

3 Kwali betaya imi, suke ami kotie trima kasi bei Alla le imi rame. Kai tinai, suke ami kotie trima kasi, le imi tapa hlaleke ktili loko Kristuse kai imi li loko lomaije tapa rame.

4 Hoko kena ami keu loko Alla Eni jemata toini maketaru ami lalema ela titinai kena alenake imi etesi be masike imi supu susate eti supu teta rame kai supu susate rame po imi tahane kai hlaleke ktili loko Kristuse rame.

5 Imi tahane kai hlaleke lokoI kena supu susate meije le imire Eni tamata. Mere aseluke ete ite tinai be Alla Iteu pakala ete pusue tamatare nkena. Mere, Ibeteke be Iholmate imi kena imi kusu otoi rebe Alla Ipletae ite tamatare kena ruaI Eni kbasa.

6 Alla Iono susate ete sie rebe esi ono susate ete imire. Le Alla Iono sasaisare nkena.

7 Kai Alla Iono imi rebe meije imi supu susate supu misete, leke imi supu susate sasaisa moneka kai ami supu susate sasaisa more neka. Mere eono kena Tuhane Yesuse Irulu bei ndete surga sakesa kai Eni malekata rebe esi kbasa elake kai Iaseluke ruaI kena auwe klitini.

8 Irulu kena Ihukume tamata rebe rekwa Alla mo kai rebe lene loko Sou Misete kena iteki Tuhane Yesuse more.

9 Tamata meru esi supu hukumane elake titinai eti pela lulu esi ono neunaru. Esi supu susate eti pelare esi supu sui lau bei Tuhane oaIje eti pela, kai esi blake Eni kbasa elake moneka.

10 Kena Iluake suike, kena petu misete mere Eni tamataru pususi isikeNi kai pusue tamata rebe hlaleke lokoIje esi beteke herane. Kai imi sakesa kai tamata meru lekwe le imi hlaleke loko sou rebe ami lepaele ete imire pe.

11 Hoko ami kotie loko Alla le imi rame. Ami kotie be, “Amate, Aono esi atate mise. Kena mere Akotisi. Aono esi ktili kena hidupe lulu sasaisa rebe Asukare noma. Aono esi ktili kena esi ono misete le esi hlaleke loko Yesuse Kristuse.”

12 Ami kotie loko Alla ele mere leke imi
isike iteki Tuhane Yesuse kai Iono sisi isike
imi lekwe. Le iteki Alla kai Tuhane Yesuse
Kristuse Iriluke misete elake ete imi.

2

Tamata rebe lene loko hukume mo kai iono neune
2:1-12

1 Kwali betaya imi, meije kena iteki
Tuhane Yesuse Kristuse Iluake suike kena
Ilupuke ite leke lupuke lomai kaiNi ndete
surgare.
2 Ami kotie imi leke masike tamata sae
ibeteke be, “Ro Misete Ibeteke Tuhane
Iluake suike peneka”, pise ibeteke be,
“Pauluse ilekie kena esi sulate be Ilu-
ake suike peneka.” Po hkutukemi kai
kaplalemi sosoli yake.
3 Sebei sae ilemake imi yake kena cara
sasaisa neka! Kena petu Tuhane Iluake
mosare, yelu bokala rebe uono akmenare
elere: tamata bokala esi lene loko Alla
moneka, kai tamata neune rebe ilulu Alla
Eni hukume monde iaseluke ruai. Pusue
yelu meru imi selulu. Tamata neune mere
tatike pine isupu bunu bei Alla.
4 Tamata neune mere isobue Alla kai
inaku be iktili lesi bei pusue ro rebe tamata
esi hlaleke lokoise. Kai ikusu kena Tuhane
Eni Lumare mpai lale kai irueke Alla Eni
otoi maka ruere kai ibeteke ete tamata
boka be ile ruaije Alla.
5 Imi nete sa, kena au rue me kai imi me
kota Tesalonika sare, pusu yelu rebe tatike
pine uono meru, au betekele ete imi rame
peneka.
6 Kai imi ruami rekwa kbasa rebe epele
tamata neune mere leke iaseluke ruai kena
meije yake. Po tatike pine iaseluke ruai sa
kena petu rebe Alla Iteure peneka.
7 Meije ro tiaru esi elake emenai kena
eono tamata neune iono neune andeneke
peneka, po kbasa rebe epeleje epelei rame
leke iaseluke ruai yake. Po tatike pine Alla
Ihetie kbasa rebe epeleije.
8 Eleki Alla Iono tamata neune rebe
isuka Alla Eni atate more iaseluke ruai.
Tuhane Yesuse Iono tamata neune mere
eni kbasa sasaesa moneka, mere bei Iple-
taeni kai Ibunui kena Eni kbasa elake titi-
nai, Eni hitate elake kena Iluake.
9 Tamata neune mere iluake isupu kbasa
elake titinai bei ro tiaru esi elake. Eleki
iono tanda herana bokala kai iono yelu
rebe tebikelu kena lemake tamata leke esi
suka beteke be, “Eni kbasare bei Alla”.
10 Ilemake tamata bokala rebe namake
esi mata eleki rue kena otoi lau titinai bei
Alla eti pelare. Le Sou Misete bei Alla esi
suka lene loko mo hoko Alla Ihlamatesi
moneka.
11 Bei mere hoko Alla Eni kbasare kena
Iono tamata bokala rebe esi hlaleke lokoI
more esi hlaleke loko sou rebe nkena
more.
12 Leke pusue tamata rebe hlaleke loko
sou tinaije mo po suka ono neune, Alla
Ihukumesi.

Alla Ibitike imi kena supu hlamate
2:13-17

13 Po kwali betaya imi, rebe Tuhane Ioki
imi, suke ami kotie trima kasi bei Alla le
imi rame, le bei kena Alla Itolae nusa meije
mosa, Ibitike imi rebe hlaleke loko Tuhane
peneka kena supu hlamate kai rue eti pela.
Le Ro Misete Ibitike tebike imi ete Alla
kai bei imi hlaleke loko soua nkenala bei
Allare.
14 Leke pusu meru uono ete imi, Alla
Ikoti imi baue ami beteke Eni Sou Misete
ete imire, leke imi aseluke hitate elake
saka imi selu hitate elake bei iteki Tuhane
Yesuse Kristuse.
15 Hoko suke kwali betaya imi hlaleke
tiktili kai hlaleke rame lulu loko lepata
rebe ami atetukelu ete imi pende, rebe ami
betekelu pise ami lekiule kena amiki sulate
akmena ete imire.
16-17 Ami kotie loko Iteki Tuhane Yesuse
Kristuse kai iteki Alla Amate, rebe Ioki ite,
kai Iakbere ite eti pela, kai Iono ite hlaleke
loko saisa rebe misete rame, baue Yesuse
Kristuse Iono mise ete itere. Ami kotie be,
“Ama, Aakbere jemate toini me Tesalonika
mina kai Aono batuke esi hlaleke saisa
misete rame rebe Atalukele kai batuke esi
lepa saisa rebe misete.”

3

Kotie loko Tuhane rame ete ami
3:1-5

1 Kena yelu maketa, kwali betaya imi,
kotie loko Alla ete ami, leke tamata bokala
esi lene hnaune kena iteki Tuhane Yesuse
sosoli kai leke esi hlaleke lokolu lupe ak-
mena imi lene lokoule.
2 Kai imi kotie loko Alla ete ami leke iteki
Tuhane Ibitike ami bei susate rebe tamata

neuna titinaije esi ono ete amire, le pusu tamata esi hlaleke sou kena Tuhane mo.
3 Po Iteki Tuhane Ituli kai ite hoko lene lokoI. Hoko ite rekwa be Tuhane Iono imi ktili kai Irakami rame leke ro tiare elemake imi yake.
4 Kai iteki Tuhane Iono ami rekwa kena imi be kena meije me imi lulu saisa rebe ami betekelu ete imire kai imi lulu saisa rebe ami betekelu rame sa.
5 Ami kotie loko Tuhane Yesuse be,
“Tuhane, Aono jemate toini Tesalonika esi
rekwa
be Alla Aokisi kai Aonosi ktili
leke masike esi supu susate esi tahane
rame
saka Yesuse Krituse Atahane.”

Tamata nosone lupu kaisi yake 3:6-15

6 Ami supu kbasa bei iteki Tuhane Yesuse Kristuse kena pletae imi. Kwali betaya imi, tamata rebe esi noso kai saisa rebe ami beteke etesi, esi ono lulu more, imi lupu kaisi yake.
7 Imi ruami rekwa be suke imi hidupe mise saka amire elia lupe kena ami me kai imire, ami noso mo.
8 Tamata esi riluke manane ete amire, ami selie. Pita kpetu ami kerike ktili, mahake tatike nana moneka leke ami ono susae sae bei imi yake.
9 Masike amiki kbasa kena kotie tapa bei imi po ami suka kotie tapa mo. Ami kerike ktili kai kotie tapa bei imi mo leke ami tiluke lalane ete imi.
10 Kena ami me kai imi sare ami pletae imi be, “Sire pine isuka kerike mo hoko ihlaleke yake be tamata makete esi riluke manane etei.”
11 Ami beteke ete imi ele meije le ami lene be bei imia meru leini me esi noso kai esi suka kerike moneka, po batuke esi kwale tamata maketa esi makerike.
12 Iteki Tuhane Yesuse Kristuse Iriluke kbasa ete ami kena pletae tamata meru kai ahnausi leke esi kerike mimise kai ruasi kerike saisa kena esi supu manane ete ruasi.
13 Po kwali betaya imi, hleke bei ono misete yake.
14 Amiki lepata rebe ami lekilu kena sulate meije pende, sae rebe ilulu more, imi keta beini kai lupu kaini yake leke iasomi.
15 Po lalemi tiakeni saka imi musu yake, po imi ahnaui saka imi kwalimi ruami.

Hlamate mulini 3:16-18

16 Au kotie loko Tuhane rebe Iono imi lalemi ndenere be,
“Tuhane, Ale pine Aono jemate toini me
Tesalonika
lalesi ndene rame kena pusue sasaisa
neka.
Kai Asakesa kaisi
leke Arakasi rame.”
17 Kwali betaya imi, au Pauluse au natue hlamate ete imi pusumi. Hlamate meije ruaku lekie. Pusue auku sulataru auku cara lekire ele meije leke imi rekwae.
18 Ami kotie loko iteki Tuhane Yesuse Kristuse be,
“Tuhane Aono misete elake titinai etesi
noma.”

Hlamate, *Pauluse*

Pauluse eni Sulate Nomore Esa ete Timotiuse

Lepate Menai

Timotiuse ihlaleke loko Yesuse. Eri belu sa kai irue me kota Epsuse kai ikerike ete Alla. Ile, Pauluse eni ebe kai ikerike sakesa kai Pauluse loko Pauluse eni makerike ete Allare peneka. Amaije tamata Yunani kai inaije tamata Yahudi. Pauluse eni sulate memenai ete Timotiuse meije, ibeteke hnauna telu etei.

Memenaije, Pauluse iahnaui leke hnauna nsalala rebe esi atetukelu me kota Epsuse, esi lene lokolu yake. Hnauna meru esi toha tamata Yahudi kai tamata Yahudi more esi hnaunaru. Esi atetuke be pusue yelu mei nusare neune. Ele mere hoko, masike tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse Kristuse esi supu hlamate bei Allare, mere roma mosa, hoko suke esi rekwa hnauna maketa rebe esi atetuke mosare. Esi beteke be suke lulu hnauna molupe, “Kai yake, manana leini me kanelu yake.” Po hnauna meru tinai mo.

Hnaune suike, Pauluse iatetuke tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse Kristuse be esi isike Allare elia. Ibeteke jemate toini esi elakaru kai maka tapa jemate toini esi atate elia.

Hnauna pamulire, Pauluse iahnau Timotiuse be iono Tuhane Eni tamata makerike misete elia, kai iatetuke hnauna rebe nkenale kai ikerike mise ete Yesuse Kristuse elia.

Isi

1. Hlamate (1:1-2)
2. Pauluse iulake Timotiuse leke ilake tamata keri hnaune tinai more (1:3-20)
3. Tamata Kristene esi atate misete, Pauluse ibetekele etei (2:1-3:16)
4. Pauluse iulakeni kena ibroka hnaune rebe tinai more (4:1-16)
5. Iatetukeni kena ili loko papelake tamata me jemate toine (5:1-6:2a)
6. Iahnaui leke eni atate lulu hnaune nkenale (6:2b-21)

Hlamate 1:1-2

1 Auku nanae, Timotiuse.
Au Pauluse, au leki sulate meije. Aure Alla kai Yesuse Eni maka ulake. Alla Ihlamate ite. Kristuse Yesuse rebe ite hlalekeNi.
2 Timotiuse, au leki sulate meije etemu.
Alupe auku nanae le ahlaleke loko Yesuse peneka. Au kotie bei iteki Alla Amate kai iteki Tuhane Kristuse Yesuse be,
“Amate, Ariluke misete ete Timotiuse.
LaleMu noai kai laleije ndene noma.”

Aketa bei hnauna rebe tinai more 1:3-11

3 Au suka ara rue me kota Epsuse sa. Lupe au pletaemu kena au keu siba lori otoi Makedoniare, au ulake arue me kota Epsuse. Leke apletae tamata ilaru me kota Epsuse rebe esi atetuke hnaune rebe tinai more. Apletaesi leke esi hleke bei atetuke mere.
4 Pletae sie meru leke esi hleke bei maka noake loko alena rebe tinai mo. Kai bei esi noake loko esi luma mataiju bei anubu kena anubu. Pusue yelu meru batuke uonosi rare kai lomai. Esi ono Alla Isukare ekeu mise mo. Esi rekwa Isukare bei esi hlalekeNi.
5 Apletaesi saka au betekele meije leke tamata esi oki lomai. Esi oki lomai bei lalesi tinai. Esi oki lomai bei batuke lale misete rebe etiluke saisa rebe tinai kai tinai mo. Esi oki lomai bei esi hlaleke sou nkenale titinai.
6 Sie ilaru esi suka saka meije moneka. Hoko esi lepa rame po esi hasile sae mo.
7 Esi suka atetuke kena Alla Eni lepata rebe Musa ilekiule po ruasi rekwa mo. Masike esi ono ruasi saka esi rekwa po esi rekwalu mo. Esi lepa palani neka.
8 Ite rekwa be Alla Eni lepata rebe Musa ilekiule mise sepo ono lululu mimise.
9 Suke ite nete be Alla Eni lepata rebe Musa ibetekelu mere leki leke iatetuke sou bei Alla ete tamata nkenale mo. Po ete tamata ktolona rebe esi lene loko pleta mo, tamata tiae, tamata nloene, tamata rebe esi suka lulu Alla mo, tamata rebe holmate Alla mo, tamata rebe dosa boka, tamata rebe ono Alla laleIje ndina mo, tamata rebe lulu loko agama mo, tamata rebe ibunu amai kai inai kai ete tamata maka bunu maketaru,
10 ete tamata mokwai kai bina rebe esi ono ntasite, ete tamata mokwai rebe iono ebeke mokwai, ete tamata rebe rana

tamata kena abelieni, ete tamata nloene, ete tamata rebe nloe kena sasike pakala kai ete tamata rebe iono sasaisa neka rebe sou nkenale bei Allare elakeule.
11 Hnaune nkenale meije ite supu bei Sou Misete bei Alla. Alla Ihlalekeku kai Iulakeku kena beteke Sou meije. Sou Misete mere bei Alla rebe Eni kbasare ela titinai kai suke Isupu isike bei ite rame.

Alla Iraka Pauluse rame
1:12-20

12 Au kotie loko iteki Tuhane Kristuse Yesuse be, “Auku Tuhane Yesuse. Au kotie trima kasi eteMu. Ariluke kbasa eteku eti au layani Ale. Ahlalekeku kai ulakeku eti Abitike au kena Amu tamata makerike.”
13 Kena au hlaleke loko Yesuse mosare, au lepa tiae eteI. Au ono susate ete Eni tamataru. Au tasieNi. Masike ele mere po Alla laleIje noa au le au hlaleke lokoI mosa hoko au rekwa mo be saisa rebe au onolu mere mise mo.
14 Iteki Tuhane Kristuse Yesuse Ioki au titinai kai Imise eteku rame leke au hlaleke lokoI kai au okiNi.
15 Lepate matai ebeteke be, “Kristuse Yesuse Iluake lomei nusare kena Iono hlamate tamata rebe ono dosa.” Mere tinai kai suke ite lene lokole. Au pine auku dosaru lesi bei pusue tamata.
16 Po Yesuse Kristuse laleIje noa au. Masike au ono dosa boka lesi bei pusue tamata. Itahane lale bei au, mere eono conto kena aseluke ete pusue tamata rebe hlaleke lokoI, eleki rue eti pelare. Iatetuke Itahane lale eteise elia. Ihleke tahane lale etesi mo. Iatetukesi bei Itahane lale ete aure.
17 Au kotie bei Alla be,
“Ama. Au holmateMu kai isikeMu eti pela.
Ale kamale ete pusue anubu:
bei anubu kena anubu maketa.
Amata mo.
Ami seluMu mo kai batuke ruaMu Alla rebe tinai.
Amine!”
18 Kuebe Timotiuse. Auku pleta ete ale meije. Au pleta ale loko saisa rebe akmena jemate toini esi elakaru esi beteke loko ale: esi ulakemu be alayani loko Allare elia. Ale lekwe arare kai kurua rebe tinai more saka solalu ilisa kai eni musure.
19 Alelie kurua rebe tinai more, alene loko sou tinai kai aono batuke saisa rebe arekwa be entolire. Tamata ilaru esi uma kena ono ele mere hoko esi lene loko sou nkenale moneka.
20 Tamata lua bei sie meru, Himeneuse kai Aleksandere. Au sebeie ro tiaru esi elake kbasae luasi peneka, leke luasi rekwa be suke hleke bei lepa tiae loko Allare.

2

Pleta kena ite isike Allare elia
2:1-15

1 Kena memenaije, au ahnau be imi rebe hlaleke loko Tuhane suke lepa kai Alla. Kai kotie trima kasi bei Alla ete pusue tamata.
2 Kotie tapa bei Alla ete tamata rebe esi pletare kai pusue tamata elakaru leke ite rebe hlaleke loko Tuhane rue mise kai lisa sae mo. Ite suka ono batuke sasaisa rebe Alla Isukare rame kai ite holmatesi.
3 Ite kotie bei Alla ete tamata meru pususi, mere mise. Alla, iteki Maka Hlamate laleIje ndina.
4 Le Alla Isuka be pusue tamata supu hlamate. Isuka pusue tamata rekwa sou nkenale.
5 Kai le Allare esa, batuke ruaI. Kai Ile rebe Iono tamata imise kai Allare lekwe batuke esa, mere Kristuse Yesuse. RuaIje, tamata lekwe.
6 Ile tamata rebe Iriluke nanakwalaIje peneka leke Imata kai Iseli pusu tamata esi beline, mere pusu tamata esi dosaru. Hoko kena akmena Alla Isuka aseluke be Ihlamate ite pusumare Iaseluke peneka.
7 Au pine Alla Ibitikeku leke au ahnau tamata Yahudi more kena sou bei Allare. Ibitike au kena Eni maka ulake etesi leke au atetukesi leke esi hlaleke lokoI tinai. Rebe au betekele meije tinai, au lemake mo.
8 Au suka tamata mokwaiaru esi kotie loko Alla etia neka, esi kotie loko Alla kena esi bitike balaisu lokoI. Mokwaiaru esi ono dosa yake. Kotie lokoI kena lale misete po kena lale nasute pise nasuke lomai yake.
9 Au suka binaru esi andolike nanakwalaisu eono mokwaiaru lalesi lokosi yake. Suke esi alike pakiane rebe easeluke holmate. Buare nanakele. Pake mase pise mutiara pise pake pakiane belini elake yake. Leke tamata maketaru esi noake be binaru esi mise bei esi andolikesi mise yake.
10 Po au suka tamata binaru esi ono misete ete tamata makete. Pusue bina rebe esi

isike Allare suke esi ono misete ete tamata makete. Esi ono ele mere leke maketaru esi noake be esi ono misete.
11 Kena imi rebe hlaleke loko Tuhane imi lupu kena isikeIne, tamata binaru suke ndene kai lene lokosi.
12 Au suka kena binaru esi atetuke mokwai mo. Au suka esi pleta mokwai mo. Suke tamata binaru esi ndene.
13 Le memenaije Alla Itola Adame pine Hawa.
14 Adame isupu lemake bei ro tiare mo po binare pine isupu lemake bei ro tiare eleki iono dosa, iono saisa rebe Alla Ilakele.
15 Po binaru esi supu hlamate bei Alla bei esi ruele kwetele, sepo esi hlaleke loko Alla rame, kai sepo esi oki lomai rame, kai sepo esi ono dosa mo kai sepo esi raka mimise.

3

Pleta ete jemate toini esi elakaru 3:1-7

1 Lepate matai ebeteke be, “Sire rebe isuka kena iono jemate toini esi elake, lalei loko makerike misete titinai.” Mere tinai.
2 Jemate toini esi elake suke batuke ikai bina esa. Suke itahane lalei. Suke isupu holmate bei tamata makete. Suke laleije mise kena terima tamata iluake me eni lumare. Suke irekwa mise kena atetuke tamata makete.
3 Inseli yake, isuka rare kai lomai rame yake po suke intekwa kai isuka kena ono lomai mo. Kai lalei loko kepene yake.
4 Suke ili loko eni bina kai eni nanaru leke esi lene lokoi kai esi holmatei.
5 Sepo tamata irekwa bei maka li loko eni bina kai kwetelaru mise mo, hoko ete jemate toini lekwe ili lokosi tekwa more neka.
6 Tamata rebe eki hlaleke loko Kristuse Yesuse resare, iono yake. Suke ihlaleke loko Kristuse Yesuse takwali peneka. Sepo mo hoko kwakwaeni eleki Alla Ihukumeni lupe akmena ro tiaru esi elake ekwakwaele kai Alla Ihukumele.
7 Tamata rebe bitikeni kena elake ete jemate toine suke irue mise kai Alla, leke tamata toini rebe esi hlaleke Yesuse mosare esi holmatei kai esi lepa tiae lokoi yake. Ele mere hoko ro tiaru esi elake elemakeni leke iono dosa lupe ite lemake binatane loko bole leke ebolele.

Pleta ete tamata maka tapa jemate toini 3:8-13

8 Lupe jemate toini esi elakaru, tamata maka tapa jemate toine sakesa neka. Suke isupu holmate bei tamata makete neka. Suke ilepa ntoli. Isuka kinu boka yake kai lalei loko kepene yake.
9 Suke ihlaleke ktili loko sou kena Yesuse rebe Alla Iatetukeule. Akmenare Alla Iatetuke soua meru mosa, po pamuli meije Iatetukelu ete ite peneka. Suke ihlalekelu kai saisa rebe ionore bei lalesi rebe ntoli.
10 Maka tapa jemate toini isupu bitike mosare, suke tehekeni mina. Sepo iono tiae sasaisa mo pine bitikeni kena maka tapa kai ilayani jemate toini sa.
11 Eni binare lekwe sakesa kaini neka. Suke isupu holmate. Suke ilepa tiae ete tamata makete mo. Suke ikinu anggure boka yake. Saisa rebe ibetekele suke iono loko rame.
12 Maka tapa jemate toini suke eni bina esa kai ili loko eni bina kai eni nanaru kai eni luma toine mise.
13 Le maka tapa jemate toine ili lokosi kena misete, isupu holmate kena misete sa. Kai inehe titinai kena ilepa loko hlaleke loko Kristuse Yesuse.

Pleta rebe Alla Ibunikelu 3:14-16

14 Au leki sulate meije etemu, masike au hlaleke be takwali mo au lome lokomu reneka. Au lekilu
15 leke masike au takwali po arekwa peneka be ite rue luma toini esa kai Allare elia. Ite luma toini rebe hlaleke loko Allare. Ile Alla rebe Ikwana sa. Ite, Eni tamata rebe hlaleke Eni lepata rebe nkenale.
16 Eni souaru mise titinai ete pusue tamata. Akmenare Eni soua meru Iatetuke mosa po pamuli meije Iatetuke ite kenalu peneka. Iatetuke ite leke ite rue ono batuke saisa rebe Isukaule rame. Eni souaru mise le eatetuke ite kena Kristuse Yesuse:
Ile mere rebe Iono tamatare.
Rebe Ro Misete Iatetuke ite be Inkenare.
Rebe IaselukeNi ete malekataru.
Rebe tamata esi lepa sou kenaIje ete pusu nusa toine.
Rebe tamata bokala mei nusa esi hlaleke lokoIje.
Rebe Alla Iono Ibiti lolete surga,
Eni otoi rebe Eni kbasare ela titinaije.

4

Maka atetuke rebe atetuke sou nkenale mo
4:1-5

1 Alla Eni Rore Ibeteke mimise be na-
make pine pamulire, tamata leini esi hleke
bei hlaleke loko Kristuse Yesuse sa. Eleki
esi lulu loko ro tiae rebe elemakesi. Le esi
lene loko sou nkenale more.
2 Ro tiaru uono maka atetukaru esi ate-
tuke kena soua rebe nkena more. Maka
atetuka meru nloena. Esi lemake be esi
atetukesi kena soua nkenala yo esi ate-
tukesi kena soua nkenale mo. Tamata
meru esi rekwa mo be esi ono dosa.
3 Esi atetuke tamata be, “Imi kai yake.
Manane leini me imi kane yake.” Eleyo
Alla Iono manane meru ete ite jemate toini
kena kanelu. Iono pusu manane ete ite
rebe rekwa sou nkenale. Ite kane kotie
loko Alla be, “Amate. Amise titinai.”
4 Le pusue yelu rebe Alla Itolaelu meru
mise. Yelu rebe ite suka more sae mo sepo
ite beteke loko Alla be, “Amate. Amise
titinai.”
5 Ite kane manane sasaisa neka le Alla
ruaI Ibeteke be pusue yelu meru mise kai
ite kotie trima kasi lokoIje.

Pleta ete Timotiuse
4:6-16

6 Sepo pusue pleta rebe au beteke
pende aatetukele ete kwalia kai beta
rebe esi hlaleke Kristuse hoko ale tamata
rebe kerike mise ete Kristuse Yesuse kai
ahlaleke lokoI ktili. Sepo alulu sou bei Alla
rebe ite pusuma hlalekeule hoko ahlaleke
lokoI ktili. Sou meru rebe alulu lokolu
roma meije neka.
7 Po lene loko alena rebe bei Alla more
yake, pise lene loko alena palani yake.
Aono batuke saisa rebe Alla Isukaule
rame saka tamata rebe ilati rame leke
nanakwalaije ktili.
8 Lepate matai ebeteke be, “Lati
nanakwalare esi guna boka mo po sepo
ite ono batuke sasaisa rebe Alla Isukaule
mere guna boka lesi. Le ele mere ite supu
misete kena ite rue petu meije kai rue petu
susuike lekwe.”
9 Mere tinai hoko ite lene loko pusulu.
10 Hoko masike supu susate bokala po ite
kerike ktili rame ete Alla. Le ite hlaleke
loko Alla. Alla rebe Ikwanare Iriluke mis-
ete ete au. Ile mere pine Iono hlamate pusu
tamata rebe hlaleke loko Kristuse Yesuse.
11 Atetukesi kai pletaesi leke esi lene loko
auku hnauna meiju.
12 Masike ara belu sa po asebei tamata
sae isobuemu yake. Po aono conto misete
ete tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane
leke esi rekwa be suke esi rue mise elia.
Aono conto kena amu lepataru, amu atate,
aokisi, ahlaleke loko Eni souru titinai kai
kena lalemu ntoli.
13 Baise Alla Eni lepata rebe lekire rame
ete tamata rebe hlaleke lokoI, lepae sou bei
Alla etesi kai atetukesi kenae.
14 Alla Iriluke Eni kbasare etemu baue
jemate toini esi elakaru. Esi beteke be
kerike ete Alla elia kai esi tola balasi ndete
ulumu. Apake amu kbasa mere rame kena
amu makerike ete Allare, hleke yake.
15 Aono sasaisa rebe au pleta ele lokole.
Anoake loko meru rame. Kerike loko meru
leke pususi selu be ankwakwa titinai.
16 Timotiuse, aketa. Aono dosa yake leke
arue ntoli. Aatetukesi rame kena sou bei
Alla rebe tinai. Lepata lua meiju suke aono
loko rame. Le bei aono mere aono hlamate
ruamu kai tamata rebe esi lene loko alere.

5

Pleta ete jemate toini
5:1-2

1 Alepa ktili loko tamata mokwai rebe esi
mena beimu yake po ahnausi saka alepa
loko amamu. Lepa loko tamata rebe imuli
beimu saka alepa loko kwalimu mena kai
kwalimu muli.
2 Alepa loko bina rebe imena beimu saka
lepa loko inamu. Kai alepa loko bina rebe
imuli beimu saka lepa loko betamu neka,
lalemu lokoi yake.

Hnauna kena matabina baluaru
5:3-16

3 Pletae jemate toini leke esi holmate
bina balu rebe sae itapai more.
4 Po sepo bina balu rebe eni nanae pise
upui sae hoko sie meru suke esi holmate
esi luma toini akmena. Mere esi li lokosi
kena esi seli suike rebe akmena esi elake
inai kai upuisi li lokoise. Esi ono ele mere
eono Alla laleIje ndina.
5 Bina balu rebe irue ruai titinai kai
tamata sae kena li lokoi moneka batuke

ihlaleke loko Alla. Pita kpetu ikotie loko Alla rame kena Itapai.

6 Po bina balu rebe isuka rue batuke kena iono sasaisa rebe ruai isukare masike imata mosare po mere saka tamata matale neka.

7 Pletae pusu jemate toini kena hnauna meije leke esi lene lokolu. Leke tamata sae ibeteke yake be esi ono sala.

8 Le sepo sire rebe ili loko eni kwalitauaru mo, kai lesi lekwe ruai eni luma toini pine ili lokosi mo, hoko tamata mere lupe tamata rebe hlaleke loko Yesuse more neka. Ineu lesi bei tamata rebe hlaleke loko Yesuse more.

9 Bina baluaru esi nane kusue pusulu kena daptare kena jemate toini esi tapaise yake. Sepo bina balu rebe eni musuna butu ne peneka kai ikai batuke mokwai esa, hoko aleki eni nane kena daptare.

10 Suke pusue tamata esi rekwa be iono misete rame lupe: iraka eni kwetelaru mimise eti esi ela. Isuka tamu rebe esi luake me eni luma. Ili loko tamata rebe hlaleke loko Kristuse. Itapa tamata susate. Makerike saisa neka rebe mise ete tamata makete inkwakwa kena ikerike loko rame.

11-12 Aleki bina balu rebe erisi belu sare esi nanaru kena daptare mere yake. Le lalesi titinai kena nikwa mokwai suike hoko esi kai suike sa. Akmenare esi naku be batuke esi kerike ete Kristuse. Po esi kerike eteI moneka, hoko esi blake be esi ono sala eteI.

13 Rebai suike, esi noso. Esi keu hole me tamata makete esi luma. Kai tia lesi lekwe, esi lepae tamata makete kai tamata makete eni sasaisare suke esi ono lokole. Esi lepa loko saisa rebe lepaele mise more.

14 Ele mere hoko au suka kena bina balu rebe belu sare esi kai suike leke esi supu kwetele kai esi li loko esi luma toini, leke sie rebe lalesi tiake itere esi supu lalane kena lepa tiae loko ite yake.

15 Au hnausi ele mere le bina balua sie ilaru esi kerike ete Kristuse moneka. Esi lulu ro tiaru esi elake.

16 Ele mere hoko bina sae maka hlaleke loko Kristuse pine bei eni luma toine sesi esi ono bina balu peneka hoko suke itapasi. Luma toini maketa rebe esi hlaleke loko Kristuse tapa sie meru yanoma. Ele mere leke batuke esi tapa bina balua rebe esi rue ruaise.

Hnauna ete tamata maka hlaleke loko Allare esi elakaru 5:17-25

17 Jemate toini esi elaka rebe esi pleta misere suke esi supu holmate. Ete elaka rebe esi lepa loko sou bei Alla kai rebe esi atetuke, holmatesi mimise lakwai esa.

18 Le, akmena sa Alla Eni lepata rebe lekiule ebeteke be, “Sapi rebe ekeleke gandume kena sirie esi inaije, kopa esi biruije yake. Sebeie ekane.” Yesuse Ibeteke be, “Tamata rebe ikerike suke isupu seli.”

19 Sae itutuke jemate toini esi elake, alene lokoi yake. Tamata lua pise telu esi tutukeine, esi beteke be iono sala kai mere tinai hoko alene lokole.

20 Elake rebe iono dosare suke alepa lokoi me jemate toini oasi leke elaka maketaru rilasi le maka ono dosare.

21 Au beteke meije, Alla, Kristuse Yesuse kai Eni malekata rebe bitikesi esi sasikele. Alulu pleta rebe au betekule leke ateu pakala kenai mosare, atneui mina. Kai teu pakalare nkena, nkena neka kai sala, sala neka. Lilake tamata yake.

22 Kai akmete kena atola balamu ndete tamata sae ulu babai leke abitikeni kena jemate toini esi elake yake. Namake takwali toto mina leke selu saisa rebe ionore elia. Le sepo iono dosa, hoko aono sala lekwe. Lalemu ntoli rame.

23 Kinu batuke kwele yake po tapa anggure kwelini toto. Le tibumu ekera kai nanakwalamu ekera sare pe.

24 Abitike jemate toini esi elake sosoli yake. Le tamata leini esi dosaru, tneusi mosare tamata makete esi rekwa peneka. Po tamata leini roma tneusi mina pine rekwae.

25 Sakesa kai tamata esi ono misete ete tamata makete, tamata boka esi rekwae po sie ilaru esi ono misete ndendene neka. Masike ele mere po ono misete mere ekbuni eti pela mo.

6

Hnauna ete tamata makerikaru 6:1-2a

1 Tamata makerike rebe esi hlaleke loko Kristuse suke esi noake be esi elaka rebe esi kerike eteise esi mise leke tamata makerika meiju esi holmatesi rame. Sepo esi holmate esi elakaru hoko tamata makete

esi lepa tiae loko Alla Eni nane mo. Kai esi lepa tiae loko amiki hnaunaru mo.

2 Tamata makerike rebe esi elakaru esi hlaleke loko Kristuse, esi kribu loko esi elakaru yake le esi maka hlaleke esakesa kai esi elakaru. Eleyo suke esi li loko esi elakaru mise lesi lekwe. Le esi elakaru esi hlaleke loko Yesuse kai Alla Iokisi. Elaka meru esi supu untune bei esi kerike eteise.

Hnauna rebe ekeri kena tiae kai taneia miseta 6:2b-10

Aatetuke auku hnauna rebe au betekele ete jemate toini kai aumasi ktili leke esi lulu lokolu.

3 Po sepo tamata rebe esi atetuke makete bei meiju, kai esi hlaleke be sou nkenale bei iteki Tuhane Yesuse Kristuse mo, kai esi suka hlaleke soua kena rue rame mo batuke ono sasaisa rebe Alla Isukaule mo,

4 sie mere kwakwaesi. Esi rekwa sasaisa mo. Esi suka rare kai lomai rame. Hoko esi tiare, esi nikwa lepate kena eono rare kai lomai. Lale ndinake lomai mo, lepa tiae loko lomai, kai noake lomaije mise mo.

5 Kai hleke bei nasuke lomaije moneka. Le esi noake tiae. Esi lulu loko sou matai nkenale moneka. Esi noake be, esi ono saisa rebe Alla Isukare batuke kena esi supu kepene boka.

6 Sepo ite ono saisa rebe Alla Isukare rame, kai sepo ite supu saisa boka pise boka mo ite blake lesi peneka hoko ite lalema ndina saka tamata supu kepene bokare laleije ndinare.

7 Le kena ruele ite mei nusa meije ite keri sasaisa mo, kai kena ite mata bei nusa meije lekwe ite keri sasaisa more neka.

8 Hoko, sepo manane kai pakiane sae, suke ite blake elesi peneka.

9 Po tamata rebe lalesi batuke kena esi supu tanei bokare, ro tiaru esi elake lemakesi leke esi ono dosa. Esi lulu lalesi eono esi supu tiae, mere eonosi boro kena ono dosa boka. Tamata mere esi lupe binatane rebe enikwa manane kai esupu lakwai kena busule neka. Esi lale boroke eonosi kena esi suka supu taneia boka mere eono misete mo kai eatiasi.

10 Le tamata rebe lalesi batuke loko kepene esi supu susate boka titinai. Kai le tamata leini esi atula batuke kena supu kepene, esi lulu hlaleke loko Kristuse esi hnauna rebe nkenale moneka. Esi hlaleke lokoI moneka, kai esi supu susate boka titinai eti kaplalesi titinai.

Pauluse iriluke hnaune ete Timotiuse 6:11-21

11 Po Timotiuse, Ale Alla Eni maka ulake. Lalemu loko kepene yake po lalemu kena aono nkenale rame, ono sasaisa rebe batuke Alla Isukare, ahlaleke sou rebe nkenale, aokisi, atahane susate kai mau ete tamata makete.

12 Lalemu kena lulu ahlaleke lokole rame lupe maka bala ibala kena pusue eni ktiline. Leke arue kai Alla eti pela. Arue kaiNi eti pela le mere Alla Italuke ete ale peneka. Kai bei alepa ete tamata bokala be ahlaleke lokoI mimisere elia.

13 Au pletae ale, Alla kai Kristuse Yesuse esi sasikele. Alla mere Iriluke nasite ete pusue yelu. Kristuse Yesuse rebe Inaku titinai me elake Pontiuse Pilatuse oaije. Au pletae ale be:

14 Lulu loko pusue pleta meiju mimise leke tamata esi beteke aono sala sae yake. Lulu lokolu eti roma iteki Tuhane, Yesuse Kristuse Iluake suike.

15 Alla Isukare namake Iulake Kristuse Iluake suike. Ile rebe suke ite isikeNi. Ile rebe Ikbasae ite. Ikbsae pusue kamala maketaru. Ile, Tuhane ete pusue maka kbasaru.

16 Batuke ruaI pine imata mo. Irue kena hitate rebe tamata sae itehaikele mo. Kai tamata sae iseluI mosa. Au hlaleke be pususi holmateI eti pela. Au hlaleke Eni kbasare ela eti pela. Amine.

17 Pletae tamata rebe esi taneia boka mei nusa meije leke kwakwaesi yake. Esi hlaleke loko taneia bokala yake le esi rekwa mo be esi taneiaru roma petua ila mo. Po pletaesi leke esi hlaleke loko Alla le Iriluke pusue taneia ete ite leke ite lalema ndina.

18 Apletaesi leke esi ono misete rame ete tamata makete. Kai apletaesi leke lalesi mise kai suka kena pake poli taneia kai tamata makete.

19 Esi pake poli esi taneia saka au beteke meije. Eleki saka esi lupuke taneia misete kena esi hidupe pamuli, esi ono misete kena esi supu rue kai Alla. Mere hidupe esi titinaije.

20 Timotiuse, ahnouke soua bei Alla rebe
Iulakemu lokole me lalemu mimise leke
apletasi kenae. Alene loko alena rebe bei
Alla more yeke. Alene loko tamata rebe
suka lepa palani rebe esi natire sae more
yake. Alene loko hnauna rebe tinai more
yake. Esi beteke be, “Hnauna meru uono
tamata esi rekwa”. Po esi beteke mere tinai
mo.
21 Alene lokosi yake. Le tamata leini esi
beteke be esi rekwa hnauna nkenale rebe
ite hlalekelu po esi suka lulu mo. Au kotie
ete imi pusumi be,
“Tuhane, Araka pususi.”

Hlamate, *Pauluse*

Pauluse eni Sulate Nomore Lua ete Timotiuse

Lepate Menai

Pauluse eni sulate nomore lua ete Timotiuse meije, ileki hnauna boka kena iahnau Timotiuse. Timotiuse, Pauluse eni ebe kai ikerike loko Pauluse eni makerike peneka kai eri belu sa. Irue me kota Epsuse sa.

Pauluse iahnau Timotiuse leke itahane lale. Kai iahnaui leke inkwakwa kena lepae hnaune kena Tuhane Yesuse Kristuse rame. Ilulu loko Alla Eni Lepata rebe nabiaru esi lekiule kai Sou Misete bei Allare. Kai leke masike Timotiuse Isupu susate kai supu nasuke po iono kuru kena lepae Sou Misete bei Allare rame. Pauluse iahnau Timotiuse leke Sou Misete bei Alla rebe ipersaye Timotiuse kena ilepaele, iatetuke makete bei yake.

Pauluse iahnau Timotiuse titinai leke rare palani loko yelu rebe esi nati sae more yake. Le lepata meru esi guna sae mo kai eono tamata rebe ilenere inoake sala.

Pusue meru, Pauluse iahnaui leke ilulu Pauluse eni atate. Mere ihlaleke loko Kristuse elia, itahane lale elia, ioki Alla kai tamata makete elia kai masike isupu susate eti supu teta po itahane elia.

Kena sulate meije Pauluse ibeteke be lau mo isupu hukume matale reneka.

Isi

1. Hlamate (1:1-2)
2. Pauluse iahnau Timotise leke ihlaleke ktili (1:3-18)
3. Pauluse iakbere Timotiuse laleije leke ikerike Tuhane Eni makerike mimise (2:1-4:8)
4. Ikotie leke Timotiuse iluake lokoi nununu (4:9-15)
5. Masike Pauluse ime bui lalei kai lau mo isupu hukume matale neka, po ihlaleke loko Alla rame (4:16-18)
6. Hlamate mulini (4:19-22)

Hlamate
1:1-2

1 Auku nanae Timotiuse. Au okimu. Au Pauluse, au leki sulate meije. Alla Ibitike au kena Kristuse Yesuse Eni maka ulake lulu Alla Eni sukare. Au supu ulake kena lepae Alla Italuke be suke ite hlaleke loko Kristuse Yesuse leke supu rue kaiNi eti pela.

2 Timotiuse, au okimu lupe auku nanae le ahlaleke Yesuse. Au kotie bei Alla Amate kai Tuhane Kristuse Yesuse be,

“Alla Amate kai amiki Tuhane Kristuse Yesuse,
ono misete elake ete Timotiuse.
LaleMu noai kai Aono laleije ndene noma.”

Pauluse iahnau Timotiuse leke ihalaleke ktili
1:3-18

3 Au kotie trima kasi bei Alla le ahlaleke loko Kristuse Yesuse ktili. Au layani Alla meije kena lale ntoline saka akmena auku ntuana menaru esi layani eteIje. Pita kpetu au netemu kena au kotie loko Allare au kotie trima kasi eteI kai au sulapi amu nane rame.

4 Laleku titinai kena tetumu le au nete loko ale kena aranire. Laleku titinai kena tetumu leke eono laleku ndina titinai.

5 Au nete ahlaleke titinai loko Kristuse Yesuse, saka akmena lakwai esa kena ahlaleke lokoI mosare, upumu Loise kai inamu Eunike lekwe luasi hlaleke titinai lokoIje neka. Au rekware ale lekwe ahlaleke lokoIje neka.

6 Hoko au anetemu leke ktiline rebe Alla Iono ete ale aono sasaisa neka kai Ibitikemu kena atapa ktili rame bei meije. Amu ktiline mere Alla Irilukele etemu baue au kena au tolae balaku ndete ulume.

7 Aono loko amu makerike mere le Alla Iono Ro Misete kbasae ite peneka Iono ite rilama mo. Po Ro Misete mere Iono ite lalemaru ktili kena Eni makerike. Iono ite oki Alla kai tamata makete lekwe kai Iono ite tahane lale.

8 Hoko aasomi kena lepae hnaune kena iteki Tuhane ete tamata makete yake, kai aasomi le au rebe supu alese le lepae hnaune kenaIje yake. Po mise lesi asupu susate sakesa kai au kena lepae Sou Misete bei Alla. Alla Eni kbasare eono atahane lale kena supu susate.

9 Alla Ihlamate ite kai Ibitike ite kena Eni tamata leke iteki dosa sae mo. Ihlamate ite kai Ibitike itere bei saisa rebe ite kerikele mo, po lulu laleI ruaI rebe Iono misete elake ete itere. Alla laleI kena Isuka ono misete elake ete ite baue Kristuse Yesuse kena nusa meije etola mosa.

10 Kai pamuli meije Alla Iaseluke Iono misete elake ete itere, baue Iono iteki Maka

Hlamate Yesuse Kristuse Iluake. Yesuse Iono ite rilama le matale moneka le masike ite matare, po namake ite supu nanakwala beluke rebe eti pelare pulue moneka. Mere ite rekwae titinai bei Sou Misete.
11 Ete aure, Alla Ibitike au kena Eni maka ulake kai kuru kena lepae Sou Misete mere.
12 Hoko masike au supu susate le Sou Misete meije po au asomi mo le au rekwa Kristuse Yesuse titinai rebe au hlaleke lokoIje. Kai le au rekwa titinai be Sou Misete Irakae roma Iluake suike. Sou Misete mere Ipersaye au kena au lepaele.
13 Hnaune nkenale rebe alene bei au pende, alepaele rame. Kai ahlaleke lokoI kai oki Alla kai tamata saka Kristuse Yesuse Iono aktili kena onoe.
14 Araka Sou Misete rebe Alla Ipersaye ale kena alepaele leke tamata makete ono makete bei yake. Arakae le Alla Eni Ro Misete Ikerike kena ite lalemaru.
15 Arekwa peneka be tamata bokala bei otoi Asia* rebe esi hlaleke loko Yesuse esi tuli kai au moneka. Pigeluse kai Hermogenese luaise bei sie rebe tuli kai au more neka.
16 Po Onesiporuse kai eni luma toini esi ono laleku ndina rebai boka peneka masike au mei bui lalei le au lepae Sou Misete bei Alla kena Yesuse. Hoko au kotie loko Tuhane leke laleIje noasi noma. Onesiporuse iasomi le au mo masike au mei bui lalei.
17 Eleyo kena iluake mei kota Romare, inikwa loko au rame eti itetueku.
18 Au kotie loko Tuhane be, “Tuhane, kena petu rebe Ateu pakala ete pusue ami tamatare, laleMu noa Onesiporuse noma.” Kai arekwa mise titinai peneka be me kota Epsuse ilayani tamata mise titinai.

2

Tahane susate kena lepae sou kena Kristuse Yesuse
2:1-13

1 Hoko Timotiuse ale, auku anae, asupu lale ktiline baue Alla Iono misete elake ete ale le lalemu esa kai Kristuse Yesuse.
2 Alene hnauna kena Yesuse rebe akmena au atetukelu me tamata bokalaru oasi peneka kai esi beteke be hnauna meru nkena. Suke aatetukelu ete tamata rebe esi kerike nkwakwa kai esi atetuke tekware. Aatetukesi leke esi atetuke hnauna meru ete tamata makete lekwe.
3 Kena alepae hnauna kena Kristuse Yesuse asupu susate, tahane neka lupe ami. Tahane lupe solalu misete itahane supu susate.
4 Solalu rebe eni petu kena ikerike eni makerike, ikerike loko ruai eni yelu pela petu mo, le isuka eni elake laleije ndina.
5 Kai tamata rebe ilulu klemane lekwe ilesi mo, sepo iono lulu klemane esi lalane mo.
6 Kai tamata maka andinu rebe ikerike ktilire, ile mere pine suke isupu ndinure esi hasile akmena.
7 Hoko anete loko auku lepata meiju me lalemu mimise, le Tuhane Iono aktili kena anati pusulu.
8 Anete loko Yesuse Kristuse rebe Imata kai Ikwana suike bei matale peneka. Irulu bei kamale Dauta. Mere Sou Misete kena Yesuse Kristuse rebe au lepaele.
9 Bei au lepae Sou Misete meije eti au supu susate, kusu bui kai supu lo kena rante pesi saka tamata neune. Po atahane le masike au supu lo kena rante po esi lake rua au mo kena lepae Sou Misete bei Allare.
10 Hoko masike saisa eono po au tahane kena supu susate leke au tapa tamata rebe Alla Ililakesi pende. Au tahane leke esi supu hlamate bei Kristuse Yesuse lekwe, kai esi supu rue sakesa kaiNi ndete otoi hitate elake eti pela.
11 Atahane rame le lepate matai nkenale sae be,
“Sepo ite lake ite ruamaki atate bei ono neune kena akmenare mere saka ite mata sakesa kaiNi kena Imatare peneka, hoko ite rue sakesa kaiNi lekwe. Kai le ite tahane lale kena supu susate, namake ite pleta sakesa kaiNi lekwe.
12-13 Po sepo ite beteke be ite renaI mo, hoko Ibeteke be Irena ite mo lekwe. Masike ite tuli kaiNi mo, po Ituli kai ite rame, le Ilelike Eni atate mo.” Lepate meije tinai hoko lene lokole.

Pauluse iahnau Timotiuse kena kerike loko eni makerike mimise
2:14-26

* **1:15** Otoi Asia pamuli meije esi kotiele Asia Tone mere kai Turki lekwe.

14 Aanete amu jemate toini esi maka atetukaru loko saisa rebe eku au betekelu. Sebei Alla Isasike be alakesi ktili leke esi rare kai lomai loko lepata mataiju yake. Rare loko lepata mataiju eono misete ete sae mo po batuke eono jemate toini esi hlaleke loko Alla mise moneka.
15 Akerike loko amu makerike ktili leke Alla Iakumu be amise. Suke aasomi le amu makerike yake lupe tamata rebe esi atetuke tekwa more esi asomire. Hnauna nkenala kena Kristuse aatetuke titinai ete amu jemate toini esi maka atetukaru.
16 Lene loko tamata rebe suka lepa palani rebe natire sae more yake, kai lepa tiae loko Alla yake. Le sie rebe esi lepataru mise more esi ono saisa rebe Alla Isuka more tapa rame.
17 Lene loko tamata rebe esi lepataru mise more yake. Le esi lepata meru lei leke tamata bokala esi lenelu saka lakwai ekanoa ela. Bei sie meru Himeneuse kai Piletuse luaise tamata rebe lepa ele mere.
18 Esi atetuke hnaune nkenale moneka, esi atetuke be Alla Iono tamata matalaru esi kwana suike peneka. Hoko esi ono iteki tamata ilaru suka hlaleke hnaune nkenale moneka.
19 Po jemate toini esi hlaleke loko sou nkenale bei Allare sae isupu lelikele moneka. Jemate toini mere saka batu kena lukue lumare leke atia moneka. Kena batu mere leki lepate matai be, “Tuhane Irena Eni tamataru” Kai “Sie rebe esi koti Tuhane eni nane suke esi hleke bei ono neune.”
20 Luma elake esi pikanaru kai alata maketaru bokala mpe lale, leini esi ono bei mase kai perake, po leini lekwe esi ono bei ai kai tapele. Alata meru esi pake leini kena yelu pentine kai esi pake leini kena yelu piasa neka.
21 Hoko ile rebe ihleke bei ono pusue neune, ile mere rebe ikerike ete Alla mise. Ilupe pikane misete lakwai esa rebe luma upuije batuke ipake kena yelu pentine. Tamata mere iguna kai mise ete Alla lupe pikane eguna ete luma upuije kai emise kena supu pake kena sasaisa rebe misete.
22 Ahleke bei ono neuna, rebe kwete belukaru esi suka onore. Po atula leke ono lulu rebe Alla Isukare, ono lulu Eni lepataru, oki Alla kai pusue tamata, kai hlaleke loko hnauna nkenale. Aono amu lalemu ndene sakesa kai tamata rebe esi kotie bei Alla kena lale ntoline.
23 Alepa kai tamata nloene rebe esi rekwa sasaisa more yake. Tamata meru esi supu atetuke hnauna nkenale mise mimise mo. Le arekwa be batuke esi ono tamata esi rare kai lomai.
24 Po iteki makerike ete Tuhane rare kai lomai yake. Suke ntekwa ete pusue tamata. Suke irekwa be aatetuke kena misete kai tahane lale kaisi,
25 kai atetuke tamata ulu bua elakaru suke mamau leke kena petu makete Tuhane Iono lalesi kena esi hleke bei ono dosa, kai esi rekwa hnauna nkenale piseo.
26 Atetukesi mamau leke esi noake mise suike kai esi supu tie bei ro tiae esi elake esi kbasare.

3

Petua kena tehaike Yesuse Iluake suike 3:1-9

1 Anete be kena petua tehaike Yesuse Iluake suike, tamata neune esi ono susate boka titinai ete jemate toini leke esi susa kena hlaleke loko Yesuse rame. Anete mere mimise.
2 Le tamata neuna meru esi nete ruasi kai lalesi loko kepene, esi lepare kwakwaesi kai esi suka alenake nloene. Esi lene loko elake inai moneka. Esi suka kotie trima kasi mo. Kai suka holmate tamata makete kai Alla mo.
3 Esi oki esi luma toini mo. Esi suka kotie sala moneka, esi suka lepae tiae loko tamata maketa, esi suka nasuke lomai. Esi ktolo kai ono misete sasaisa neka esi suka mo.
4 Esi suka riluke esi ebe ete tamata rebe lalesi tiake esi ebe mere. Esi ono sasaisare esi noake nanu mo. Kwakwaesi. Esi suka ono lalesi ndina lulu nusa meije esi misete lesi bei esi lulu Alla.
5 Kai masike esi ono lupe esi ono sasaisa rebe Alla Isukaule rame po tinai mo esi lemake. Esi ono sasaisa rebe Alla Isukaule bei lalesi titinai mo. Ono ebe kai tamata meru yake.
6 Le mokwaia leini bei sie meru esi umauke tamata leke esi suka kusu me esi lumaru kai esi lemake loko bina rebe lalesi kuru more leke bina meru esi hlaleke loko sasaesa rebe esi betekule. Bina meru esi dosaru boka kai esi suka ono dosa lulu sasaisa rebe lalesi suka titinaije.

7 Kai masike bina meru esi atetuke rame,
po esi supu rekwa saisa rebe tinai kai saisa
rebe tinai more moneka.
8 Mokwaia meru esi lelie hnaune nke-
nale kena Alla, sakesa kai akmenare
Yanese kai Yambrese luasi lelie Musa loko
hnaune nkenale neka. Esi noake batuke
saisa rebe ktolone. Alla Isukasi mo le esi
hlaleke loko saisa rebe nkenale more.
9 Po tamata meru esi supu umauke
tamata boka mo. Le pusue tamata esi
rekwa be tamata meru boroke lupe ak-
menare tamata esi rekwa be Yanese kai
Yambrese luaise lekwe boroke neka.

Pauluse iahnau suike ete Timotiuse 3:10-4:8

10 Po aono lulu saisa rebe au atetukele,
auku atate elia kai kena saisa rebe laleku
kena suke au onore peneka. Arekwa be au
hlaleke loko hnaune nkenale elia. Arekwa
be au tahane lale ete tamatare elia kai au
oki tamata maketaru pende elia. Arekwa
au nasu nunu mo kai kena au supu susate
beise au tahane.
11 Mere, au tahane kena esi ono susate
eti esi tetaku kai au supu susate peneka.
Arekwa pusue susata rebe uono kenaku
mpai kota Antiokiare, mpai kota Ikoniume
kai mpai kota Listrare peneka. Po masike
esi ono susate eti tetaku, au tahane, eleki
iteki Tuhane Itapaku leke au mata yake.
12 Tinai, pusue tamata rebe esi suka ono
batuke saisa rebe Alla Isukare rame kai
esi atate mise le esi hlaleke loko Kristuse
Yesuse, esi supu susate eti supu teta.
13 Tamata neunaru kai tamata nloenaru
esi neu tapa. Esi lemake tamata maketa,
eleyo ruasi lekwe lemake lomaije neka.
14 Po masike tamata neunaru esi ele
mere, ete Timotiuse ale, suke ahlaleke
rame loko hnauna nkenala rebe aate-
tukelu pende kai rebe ahlaleke lokole titi-
naije. Le arekwa be aatetukelu bei tamata
rebe esi atetuke hnauna nkenalaru ete-
mue.
15 Kai le ale kena tone sare arekwa Alla
Eni lepata rebe lekire peneka. Alla Eni lep-
ata meru eono anati leke asupu hlamate
baue hlaleke loko Kristuse Yesuse.
16 Pusue Alla Eni lepata rebe lekilu meru,
Alla Ikbasae nabiaru kai Iono esi lekilu
eteI. Baue lepata meru, Alla Iatetuke ite
leke ite ono nkenale, Ilake ite kai Iantolike
iteki nsalale, kai Iatetuke ite leke rekwa
ono nkenale elia.
17 Leke Alla Iono tamata rebe ikerike
eteIje iaknekae kena sasaisa rebe suke ik-
tili kena onore, le Iono iktili kena ikerike
pusue rebe misetaru.

4

1 Le Kristuse Yesuse Iluake suike lomei
nusa meije kena Iteu pakala ete pusue
tamata kwanale kai matale. Kai le Iluake
suike kai Ipleta nusa meije lupe kamale.
Hoko au ulake ale, Alla kai Kristuse Yesuse
esi sasikele.
2 Au ulake ale be suke alepae hnauna
nkenale etesi. Masike esi suka lene lokoe
pise mo, aktili kena lepae hnauna nkenale
rame leke tamata esi lulue. Sie rebe esi ono
salare suke abeteke etesi be, “Imi ono sala
kai ono sala suike yanoma.” Aatetukesi
kena saisa rebe suke esi onore. Aatetukesi
kena lale maune.
3 Au ulake aono ele mere. Le, kena petua
suike, tamata esi suka lene loko hnauna
nkenalaru moneka. Po esi lupuke kurua
tinai more bokala leke esi beteke batuke
sasaisa rebe esi suka leneule. Esi lupuke
kurua tinai more le esi ono lulu esi lale
tiaru.
4 Esi suka lene loko hnauna nkenalaru
moneka, po esi lene alena rebe tinai more.
5 Po suke atahane lale rame kena balale
sasaisa neka. Asupu susate, tahane neka.
Alepae Sou Misete bei Alla kena Yesuse
ete tamata rebe esi lene mosare. Kai
amu makerike sasaisa ete Allare kai layani
tamatare, suke onolu mimise.
6 Le au riluke auku nanakwalaku leke au
mata neka lulu Alla Eni sukare.
7 Kena Sou Misete bei Alla kena Yesuse,
au kerike ktili kena lepae peneka, saka
tamata olaraga iklemake klemane sae eti
pela kena misete. Saisa rebe Alla Isuka au
onore au ono peneka, saka maka balare
ibala eti roma otere. Au hlaleke loko Kris-
tuse Yesuse rame roma meije peneka.
8 Hoko pamulire, Tuhane Iaknekae ha-
dia juara eteku peneka. Hadia juarare
Tuhane maka teu pakala nkenale, Irilukele
eteku kena petu Tuhane Iteu pakala ete
pusue tamatare, le auku hidupe eono Alla
lalaeIje ndina. Kai batuke au ruaku supu
hadia mere mo, po pusue tamata rebe esi
suka Tuhane Iluake suike titinaije, esi supu
lekwe.

Pauluse ikoti Timotiuse iluake lokoi 4:9-18

9 Auku anae, suke aatula leke alomei
lokoku nununu neka,
10 le Demase ikeu bei au peneka. Ikeu
bei au le Isuka nusa meije esi misete kuate.
Ikeu lopai kota Tesalonika peneka. Kai le
au ulake Kreskese ikeu lopai otoi Galatia,
kai Tituse ikeu lopai otoi Dalmatia. Hoko
luasi keu peneka.
11 Batuke Lukase ruai pine irue kai au.
Alomei sakesa kai Markuse le imise kena
kerike tapa au kena layani Alla.
12 Luami lomei mina le au ulake Tikikuse
ikeu lome kota Epsuse peneka.
13 Kena alomeije, aliku kai auku lapu
musute nanuke rebe au tolae mpai kota
Troase mpai Karpuse eni lumare. Kai
aliku sulataru lekwe. Pentine lakwai esare
anete liku sulata rebe lekilu kena binatane
usaije.
14 Aleksandere, tamata maka ono tanei
bei tembagare, iono susate elake ete au
peneka. Namake iteki Tuhane Ihukumeni
lulu eni neune rebe ionoe ete aure.
15 Hoko ale ruamu lekwe suke aketa
beini, le saisa rebe ite atetukele ibrokae
titinai.
16 Kena au lepa le ruaku memenai, kena
teu pakala ete aure, tamata sae ilepa tapa
au mo. Pususi keu bei au. Po au kotie
loko Alla be, “Tuhane Ahukumesi le mere
yanoma.”
17 Masike ele mere iteki Tuhane Iraka
au. Iriluke ktiline eteku eti au ktili kena
lepae pusue Sou Misete mere, leke pusue
tamata Yahudi more esi lenele. Kai Tuhane
Itapa au leke sie rebe lalesi tiake aure esi
bunu au yake, lupe Irana au bei singare esi
biruije leke ebunu au yake.
18 Hoko Au rekwa be iteki Tuhane Itapa
au rame sa kena esi ono tiae ete aure,
roma Itie au beisi kai Ikeri au sosoli kena
misete lolete surga, otoi kena Alla Ipleta
nusa meije. Mai ite isikeNi eti pela. Amine.

Hlamate mulini 4:19-22

19 Abeteke auku hlamate ete Priskila kai
Akwila kai Onesiporuse eni luma toine.
20 Erastuse ikeu sakesa kai au mo kai irue
mpai kota Korintuse sa. Tropimuse, au
sebeieni mpai kota Miletuse le kerakeni.
21 Atula mise leke luake lomei lokoku
kena ndirine talei mosare.

Ebuluse, Pudese, Linuse, Klaudia, kai
tamata maketa rebe hlaleke loko Yesuse
lekwe, esi beteke hlamate ete ale.
22 Au kotie loko Tuhane be,
“Tuhane. Atapa Timotiuse.
Kai Aono misete elake ete pusue
sie rebe hlaleke loko Ale noma!”
Hlamate, *Pauluse*

Pauluse eni Sulate ete Tituse

Lepate Menai

Meije Pauluse eni sulate ete Tituse. Tituse tamata Yahudi mo po ihlaleke loko Yesuse. Eleki ikeu sakesa kai Pauluse leke ikerike tapa Pauluse. Sulate meije natue lokoi me nusa Kreta le Pauluse ikeu beini ete mere leke ili loko jemate toini mere. Pauluse ibeteke hnauna telu etei kena sulate meije.

Hnaune menaije, Pauluse ianetei loko jemate toini esi elakaru esi atate elia. Ibeteke hnauna meru ete Tituse leke ibeteke ete jemate toini esi elakaru le tamata me nusa Kretare esi atate neunaru bokala.

Hnaune suike, Pauluse iahnau Tituse leke ili loko jemate toini kai iatetukesi. Ihnaui leke iatetuke tamata ntuana matabinanaru elia. Pauluse ihnaui loko iatetuke kwete beluke elia, kai atetuke tamata maka makerike elia.

Hnaune pamulire, iahnaui loko jemate toini esi atate suke elia. Ihnaui be, jemate toini suke mise kai lomai, suka oki lomai, lale tiake lomai mo, nasuke lomai mo kai tebi lomai mo.

Isi

1. Hlamate (1:1-4)
2. Tituse eni makerike me nusa Kretare (1:5-16)
3. Hnauna ete jemate toini kena rue mise (2:1-15)
4. Hidupe nkena (3:1-11)
5. Hlamate mulini (3:12-15)

Hlamate 1:1-4

1 Auku nanae, Tituse, Au Pauluse, au leki sulate meije. Aure Alla Eni tamata makerike kai Yesuse Kristuse Eni maka ulake. Ibitikeku leke au tapa tamata rebe Ililakesi leke esi hlaleke lokoI ktili. Ibitikeku leke esi rekwa hnauna nkenala rebe utapasi kena rue ono batuke saisa rebe Alla Isukalu rame.

2 Hnauna nkenala kena Kristuse mere esi hlaleke lokole. Hoko esi hlaleke be Alla Iono ite supu rue sakesa kaiNi eti pela. Italukele bei akmena lakwai esa sa kena nusa meije tolae mosa, kai Ilemake mo.

3 Kena petu misete Alla Italuke mere eono peneka. Eni hnaune kena Kristuse mere Iatetuke ete tamata bokala baue Eni maka ulakaru. Kai Alla iteki Maka hlamate Ipersaye au leke au beteke Eni hnaune mere. Ile Alla rebe Ipletae au.

4 Tituse, au leki sulate meije etemu.
Alupe auku nanae le ahlaleke loko Yesuse Kristuse peneka saka aure neka. Au kotie bei iteki Alla Amate kai iteki Maka Hlamate Kristuse Yesuse be,
“Alla kai Yesuse,
raka Tituse kai ono laleije ndene noma.”

Tituse eni makerike me nusa Kretare 1:5-16

5 Au tolae ale me nusa Kretare leke apelae makerike saisa rebe pela mosare. Kai au tolae ale ete mere leke abitike jemate toini esi elaka ete papelake kota lulu au beteke ete ale pende. Po au beteke ete ale suike be,

6 Tamata rebe abitikeni kena jemate toini esi elake, suke tamata rebe iono tiae sasaisa mo, kai suke batuke ikai bina esa kai isablia mo. Suke eni nanaru esi hlaleke loko Kristuse, tamata makete sae itutukeni mo le eni kwetelaru ulu bua sanute pise esi lene loko esi elake inaiju mo.

7 Jemate toini esi elake mere ikerike ete Alla, hoko suke tamata makete sae supu beteke be iono sala mo. Isobue tamata makete mo, nasu nunu mo, inseli mo, isuka teta lomai mo pise lemake le lalei loko kepene mo.

8 Po suke laleije mise kena trima tamata iluake me eni lumare, isuka ono loko yelu rebe miseta. Itahane lale, inkena, iono dosa mo kai itahane lale kena ono dosa mo.

9 Kai jemate toini esi elake suke ilulu loko hnauna nkenala kena Yesuse Kristuse, rebe ite bisa hlaleke lokolu lupe ami atetukelu ete ale pende. Suke ilululu ktili leke irekwa kena hnau tamata makete rebe hlaleke loko hnauna nkenala meru. Kai leke iktili kena lelike tamata rebe esi lepa be hnauna meru nkena more.

10 Le tamata bokala me esi rare kai jemate toini esi elakaru. Tamata makete lekwe esi suka lepa papalani. Kai tamata leini lekwe esi lemake tamata leke esi lene loko esi lepataru. Bei tamata meru akmenare agama Yahudi pine esi lesi.

11 Tamata rebe esi atetuke palani mere
suke asou biruisu leke esi atetukesi pa-
palani moneka. Le esi ono luma toini ilaru
bei jemate toini kena esi hlaleke hnauna
nkenale more baue esi atetuke rebe nkena
more. Esi atetuke meru batuke loko supu
kepene bokala, cara nikwa kepene mere
asomi titinai.
12 Bei nabia rebe tamata Kretaru esi
naokeise nabire, sae bei ruasi ibeteke
lekwe be, “Tamata rebe esi rue mei nusa
Kretare bei akmena sa esi lepa nloene
rame. Esi suka lene loko hnauna nkenale
moneka lupe binatane me aiela uei rebe
nsolo kai ndasire. Kai esi noso.”
13 Saisa rebe nabi mere ibetekele tinai.
Hoko alelikesi tiktili leke esi hlaleke loko
hnauna nkenalaru.
14 Lelikesi leke esi lene loko tamata Yahu-
diaru esi alena rebe tinai more yake. Kai
lelikesi leke esi lene loko pleta rebe tamata
esi onore yake. Tamata meru esi lulu pleta
nkenale mo.
15 Ete tamata rebe lalesi ntolire pusue
yelu ndopo mo. Po tamata rebe lale tiae
kai rebe hlaleke loko Yesuse more esi saisa
rebe tiare. Esi noake tiae kai esi ono tiae po
esi blake be esi ono tiae mo.
16 Esi naku be esi rekwa Alla po mere
tinai mo le saisa rebe esi onore batuke tiae.
Lalesu mise mo titinai. Esi lene loko Alla
Eni pletaru mo kai saisa rebe nkenare esi
ono loko mo.

2

Hnauna ete jemate toini kena rue mise 2:1-15

1 Po Tituse, suke ahnausi lulu hnauna
nkenale bei Allare.
2 Abeteke ete mokwaia rebe esi ntua
pende leke esi tahane lalesi bei nasute.
Suke esi atate ele mere leke supu holmate
bei tamata makete. Esi tahane lale leke
ono tiae yake. Ahnausi leke esi hlaleke
loko hnaune nkenale titinai, kai leke esi
oki tamata makete bei lalesi titinai. Kai
ahnausi leke masike tamata esi lakesi po
esi tahane.
3 Sae lekwe, bina rebe esi matabina
pende, ahnausi leke suke esi ono dosa sae
mo. Esi lepa tiae ete tamata makete mo, esi
suka kinu boka yake. Ahnausi leke saisa
rebe misete suke esi atetukele.
4 Ahnausi leke esi ahnau bina belukaru
leke esi li loko esi mokwaiaru kai esi na-
naru mimise,
5 suke esi tahane lale mimise, lalesi ntoli,
esi nkwakwa kena kerike ete esi lumataka,
lalesi mise kai lene loko esi mokwaiaru.
Suke bina belukaru esi atate ele mere leke
sae ibeteke tiae ete hnauna bei Allare yake.
6 Ete tamata belukaru lekwe. Aahnausi
leke esi tahane lale.
7 Kai ruamu lekwe, kena sasaisa neka
atiluke lalane kena ono misete leke tamata
makete esi selu jemate toini esi atate mis-
ere elia. Aono misete rame leke esi rekwa
be esi rue nkenare elia. Ahnausi bei
lalemu nkenale kai tiktili.
8 Ankwakwa kena atetuke hnaune rebe
nkenale rame leke sie ila rebe esi lepa lelie
ale, esi supu lepa tiae ete ite kai ete hnau-
naru mo, hoko esi asomi.
9 Kai tamata makerika rebe esi kbasa
sae more, aatetukesi leke suke esi lene
loko elaka rebe esi kerike eteise. Kai kena
sasaisa neka suke esi ono elakaru lalesi
ndina. Esi lepare leliesi mo.
10 Kai ndeae esi taneiaru yake. Po aate-
tukesi leke esi kerike nkwakwa. Hoko esi
elakaru esi hlalekesi rame. Suke esi atate
ele mere leke bei saisa rebe esi onoule
pusue tamata esi rekwa be hnauna kena
Allare umise, Alla mere Ihlamate ite bei
dosa leke ite rue kaiNi.
11 Suke aatetuke jemate toiniaru leke esi
atate mise ele mere rame. Le Alla laleIje
noa pusue tamata hoko Inatue Yesuse Kris-
tuse lomei nusa meije peneka leke ite
pusuma supu hlamate bei dosa.
12 Le Alla Iono misete elake ete ite, Iate-
tuke ite leke suke ite hleke saisa rebe Alla
Isukalu more. Kai leke suke ite lalema
loko yelu rebe tiae mei nusa meije moneka.
Kena ite rue mei nusa meije, ite tahane
lale, ono saisa rebe nkena, kai ite ono Alla
laleIje ndina rame.
13 Ite hidupe ele mere le ite namake petu
misete rebe ite hlalekele eono lalema nd-
ina titinai. Kena petu mere ite selu Yesuse
Kristuse leke ite selu Eni hitate elake. Mere
Iteki Alla rebe Eni kbasa elake kai iteki
Maka Hlamate Yesuse Kristuse.
14 Iriluke nanakwalaIje kena Imata le ite.
Imata leke Iseli pusue iteki dosaru. Imata
le ite leke iteki dosa sae mo. Eni tamata
kena ite kai ite nkwakwa kena ono misete
rame.

15 Tituse, aatetuke pusue hnauna meru
etesi. Pletaesi leke esi lulue kai alake sie
rebe esi lulu more. Suke ahnau kai alake
kena hokmate kai asebeie sae isobue ale
yake.

3

Hidupe nkena
3:1-11

1 Aanete jemate toini meru leke esi lene
loko tamata maka pleta me nusa kai ka-
mala rebe esi kbasare kai suke esi suka
kena kerike loko misete rame.
2 Aanetesi leke esi lepa tiae loko tamata
makete yake, esi nasuke tamata makete
yake, suke kwakwaesi yake kai mau ete
pusue tamata.
3 Le kena ite hlaleke loko Kristuse
mosare ite lekwe boro. Ite supu lemake kai
lene loko Alla Eni pletaru mo. Ite lalemaru
ndinake rebe mise mo kai ite lulue. Ite
lalema tia rame. Ite noake batuke ono
tiae, iteki lalema loko tamata maketa esi
taneiya. Tamata maketa esi suka ite mo
kai ite lekwe sukasi mo.
4 Po Alla, iteki Maka Hlamate Iaseluke be
Intekwa kai Ioki ite,
5 Ihlamate ite bei dosa. Ihlamate ite bei
ite rue nkenare mo po bei ruaI laleIje noa
ite. Ihlamate itere Ro Misete Ikbasae ite
lalema leke ite hleke bei ono dosa. Mere
saka ruele ite suike kai ite hidupe beluke.
Mere Alla Iono Ro Misete Iono lalemaru
mise.
6 Alla Iono Ro Misete Ikbasae ite baue
Yesuse Kristuse, iteki Maka Hlamate,
Imata ete ite.
7 Alla Iono Ro Misete Ikbasae ite baue
Yesuse Kristuse leke ite supu pusue yelu
rebe iteki Ama Irilukele ete Eni nanaru,
mere Irilukele ete ite. Hoko ite hlaleke be
ite hidupe eti pela. Ite hidupe eti pela le
Alla Iteu pakala mise le Iono misete elake
ete ite.
8 Tituse, pusue lepata rebe au betekelu
meiju tinai.

Hoko au suka kena abeteke ktili leke sie
rebe esi hlaleke loko Alla pende esi lululu.
Leke esi ktili rame kena ono misete kai
rebe mise ete pusue tamata. Auku lepata
meru misete kai utapa pususi.
9 Po ete ale, alau bei tamata rebe rare
kai lomai loko sasaisa rebe esi untune sae
more kai alenake loko luma mataiju bei
anubu kena anubu yake. Nasuke lomai kai
rare kai lomai le tamata Yahudi esi pletaru
yake le pusue meru tapa tamata mo kai esi
misete sasaisa mo.
10 Sepo tamata sae rebe iono kena jemate
toini esi tebi lomai, ilulu loko hnauna nke-
nale moneka, kai iono tamata maketaru
esi hlaleke hnauna nkenale moneka. Hoko
alakeni leke ihlekele. Alakeni rebai esa
pise lua suike lekwe po sepo isuka hleke
mosa, aono ebe kai moneka.
11 Arekwa be tamata saka mere isuka
ono saesa rebe tinai mo. Hoko iono dosa
rame. Iono dosa mere etiluke be eni sala
ete Alla.

Hlamate mulini
3:12-15

12 Au ulake Artemase pise Tikikuse lome
lokomu nununu hoko kena sae iluake aat-
ula kena alomei sosoli lokoku mei kota
Nikopolise le au teu lepate peneka be au
rue mei kota Nikopolise eti ndirine taleije
elia.
13 Atapa Senase, maka rekwa hukume,
kai Apolose mimise kena luasi keure leke
me lalane luasi susae manane pise sasaisa
makete yake.
14 Kai jemate toini me nusa Kretare suke
esi atetuke kerike makerike misete rame.
Leke esi tapa tamata rebe esi manane sae
more pise esi tanei sasaisa more. Kai
leke esi hidupe guna ete ruasi kai tamata
makete.
15 Tituse, pusue jemate toini rebe sakesa
kai au ete meije esi natue hlamate ete ale.
Kai abeteke amiki hlamate ete pusue je-
mate toini ete mere rebe esi oki amire.

Au kotie ete imi pusumi be,
“Tuhane, Aono misete elake ete pususi.”

Hlamate, *Pauluse*

Pauluse eni Sulate ete Pilemone

Lepate Menai

Pauluse inatue sulate meije ete eni ebe Pilemone. Pilemone mere, tamata Kristene sae me rebe irue me kota Kolose. Eni tamata makerike sae me eni nane Onesimuse. Onesimuse inaya bei Pilemone lolete kota Roma. Kena mere, Pauluse ikusu bui me kota Roma le ilepae Sou Misete. Ite rekwa be elia mo po Onesimuse itetue Pauluse me kota Roma kai bei Pauluse eni hnaune, eono Onesimuse iono Kristene.

Eleki Pauluse ibeteke loko Onesimuse leke mise lesire ileu loko elake rebe ikerike eteije. Po Onesimuse rilai kena leu loko Pilemone, inoake be Pilemone ihukumeni le inaya beine. Pauluse ibeteke lokoi be ihukumeni mo. Pauluse ileki sulate etei, kai ikotie beini leke iampune Onesimuse. Hoko, Pauluse eni sulate ete Pilemone meije, ikotie bei Pilemone leke iampune Onesimuse. Ikotie Pilemone itrima suike Onesimuse kena cara misete, iono lokoi saka tamata makerike moneka po iono lokoi saka kwalini rebe esi maka hlaleke esa.

Isi

1. Hlamate (ayate 1-3)
2. Pauluse ikotie trima kasi bei Alla le Pilemone kai ikotie etei (ayate 4-7)
3. Pauluse ikotie bei Pilemone leke irana Onesimuse (ayate 8-22)
4. Hlamate mulini (ayate 23-25)

Hlamate 1-3

1-2 Auku ebe Pilemone, au Pauluse, au sakesa kai iteki kwali Timotiuse leki sulate meije etemu. Ale amiki ebe misete, kai ebe makerike kena layani Kristuse! Au leki lekwe ete iteki beta Apia kai ete iteki ebe Arkipuse rebe ilepae Sou misete ktili sakesa kai ite kai ilayani loko Allare ktili lupe itere neka masike supu susate boka bei tamata maketa. Au leki lekwe ete jemate toini rebe esi lupu me amu lumare. Au supu alese meije le au lepae Sou Misete kena Kristuse Yesuse.

3 Ami kotie loko iteki Alla Amate kai ete Tuhane Yesuse Kristuse ete imi be, "Tuhane Iriluke misete elake rame etesi kai lalesi ndene noma."

Pauluse ikotie trima kasi bei Alla le Pilemone kai Ikotie etei 4-7

4 Pela au kotie bei Allare, au kotie ete ale lekwe, au kotie trima kasi ete Alla rame.

5 Le au lene be aoki pusue tamata rebe esi hlaleke loko Allare kai ahlaleke loko Tuhane Yesuse rame.

6 Kai au kotie le ale leke alayani mise sakesa kai tamata rebe hlaleke loko Allare hoko arekwa pusue yelu miseta rebe Alla Iriluke ete ite peneka le bei ahlaleke loko Kristuse.

7 Kwali, laleku ndina kai au supu akbere titinai peneka le aoki tamata rebe esi hlaleke loko Allare. Kwali, aakberesi peneka.

Pauluse ikotie bei Pilemone leke irana Onesimuse 8-22

8-10 Hoko auku ebe, au kotie bei ale leke aono misete ete Onesimuse. Ilupe auku anare neka le ihlaleke loko Yesuse Kristuse bei au atetuke Sou Misete etei kena au mei bui laleije. Masike au rekwa be bei auku kbasare au pleta kena aono saisa rebe suke aonore le aure Kristuse Yesuse Eni maka ulake, po lesi bei mere au pake auku kbasare mo. Au kotie bei ale leke aonoe le ite oki lomai kai ite oki tamata rebe esi hlaleke loko Allare. Au meije tamata ntuane, meije au supu alese lekwe le au layani Kristuse Yesuse.

11 Kena akmenare ikerike tapa ale mise mo le inaya bei ale po pamuli meije namake ikerike tapa ite lua boka.

12 Masike au okini titinaije po meije au ulakeni leu suike lokomu.

13 Au suka irue kaiku ete meije leke iseli ale kena tapa au loko saisa rebe suke atapa au lokore, kena au mei bui lalei meije. Au supu alese le lepae Sou Misete.

14 Po au suka itapa au ete meije mo, sepo lalemu nesa kai au mo. Au suka titinai, sepo lalemu suka titinai kena itapa au. Au suka paksa ale mo.

15-16 Alla Isebeie Onesimuse ikeu bei ale toto mina piseu, leke ileu suike loko ale eti pela. Aranai batuke kena iono tamata makerike rebe kbasa sae mo ete ale moneka, po aranai lupe kwali rebe aokini. Au

okini po suke aokini lesi leneka. Le ile amu tamata makerike kai ile tamata rebe Ioki Tuhane lupe ale neka.

17 Hoko, sepo anoake au be amu ebe rebe kerike ete Kristuse sakesa kai ale hoko Onesimuse ileu loko ale, aranai neka, ali lokoi lupe ali loko aure neka.

18 Sepo iono sala sasaisa ete ale, pise iutane sasaisa bei ale, abetekele eteku neka leke au seli etemu.

19 Au ruaku lekie ete meije kena balaku be au Pauluse, pine seli pusue Onisimuse eni utanaru etemu. Anete be autane bei au lekwe, mere lesi bei Onesimuse niere, rebe au tapa ale kena ahlaleke loko Yesuse.

20 Kwali Pilemone, au kotie bei ale leke atapa au mina le ite luare Tuhane Eni tamata. Aranai kai li lokoi mise lupe aakbere tamata jemate toini maketa lekwe, mere aakbere au le ite luare Kristuse Eni tamata.

21 Au leki sulate meije etemu, au hlaleke titinai be, saisa rebe au kotie bei ale, aonoe. Kai au rekwa lekwe be aono boka lesi bei rebe au kotiele.

22 Kai au kotie bei ale leke aknekae amu lumare esi sokati sae eteku, le au hlaleke ktili be bei imi kotie le au loko Allare Ilenele, hoko Iono au supu siri bei bui meije kai leu suike loko imi.

Hlamate mulini 23-25

23 Epaprase, rebe isupu alese mei bui lalei sakesa kai au le ilepae Sou Misete kena Kristuse Yesuse, ibeteke hlamate etemu.

24 Kai auku ebea kena layani sakesa, Markuse, Aristarkuse, Demase kai Lukase lekwe esi beteke hlamate etemu lekwe.

25 Au kotie loko Tuhane Yesuse Kristuse be, “Tuhane, Aono misete elake etesi noma.”

Hlamate, *Pauluse*

Sulate ete Tamata Ibrani

Lepate Menai

Ite rekwa sire rebe ileki sulate meije mo le ileki eni nane mo. Batuke ite rekwa be maka leki sulate meije, tamata Kristenaru esi elake kai irekwa Alla Eni lepate rebe lekie akmenare, irekwae titinai, po ilere Tuhane Yesuse Eni maka lulu mo (2:3).

Bei akmena sa sulate meije esi kotiele “Sulate ete tamata Ibrani.” Tamata Ibranire, tamata Yahudire neka pise tamata Isaraele neka. Sulate meije lekie ete siasi kai esi rue etiare, sae irekwasi mo. Sepo ite baise sulate meije, ite rekwa be sulate meije natue ete tamata Kristena rebe esi supu teta le esi maka hlakele. Lepa tiae etesi, kusuesi kena bui kai leini esi rana esi taneiaru. Esi supu teta hoko sie leini esi hlaleke mise moneka. Sie leini esi ibada sakesa kai esi ebearu moneka. Leini esi suka leu suike loko esi maka hlaleke akmenare, mahake esi suka hlaleke loko Tuhane Yesuse moneka.

Tujuana telu kena leki sulate meije: suka kena atetukesi, suka kena ono lalesi kuru, kai suka kena ahnausi. Iatetukesi be Yesuse, Alla Eni Nanae rebe Ibeteke Alla Eni lepataru ete ite tamatare. Ikbasa lesi bei malekataru kai nabi Musa. Yesuse, iteki Imame Elake Eni makerike esi kbasare ela lesi Yahudiaru esi imame. Ikerike kena luma maka kotie loko Alla rebe mise titinai kai Ibeteke Alla Eni janji rebe mise titinaije.

Ile rebe ileki sulate meije iakbere laleisu leke esi lulu Tuhane Yesuse rame kai esi supu susate, esi tahane lale neka. Ianehe laleisu kena luake loko Alla le Yesuse ibuka lalane kena tetueNi. Iakbere lalesi leke esi supu rue sakesa kai Alla. “Hleke bei makerike kai rue sakesa kai Allare”, esi natire saisa? Sie leini esi beteke be esi natire be sepo ite mata kai ite sa lolete surga, ite hleke bei iteki makerike mei nusa meije. Leini esi beteke be, ite riluke iteki hidupe ete Alla kai batuke hlalekeNi neka kena supu hlamate kai batuke hlaleke loko ite ruamaki makerike yake.

Ile rebe ileki sulate meije iahnausi leke esi sele bei esi maka hlaleke loko Tuhane Yesuse yake. Kena sulate meije, iahnausi ktili titinai rebai lima. (2:1-4; 3:7-9; 5:11-6:12; 10:26-39; 12:18-29). Iahnausi mimise titinai kena ibeteke Alla Eni hukume saisa ete tamata rebe esi hleke esi maka hlaleke loko Yesuse.

Isi

1. Yesuse Eni kbasare ela lesi bei Alla Eni tamataru esi elaka akmenaru (1:1-10:18)
   a. Memenai (1:1-3)
   b. Yesuse Eni kbasare ela lesi bei malekataru (1:4-2:18)
   c. Yesuse Eni kbasare ela lesi bei nabi Musa (3:1-4:13)
   d. Yesuse, Imame Elake rebe ela lesi bei Yahudiaru esi imame elake (4:14-7:28)
   e. Yesuse, iteki Imame Elake Eni makerike mise titinai lesi bei Yahudiaru esi imama elakaru esi makerike (8:1-10:18)
2. Ite hleke iteki maka hlaleke yake (10:19-12:29)
3. Lepate mulini (pasale 13)

Alla Ilepa kai tamata baue Yesuse 1:1-3

1 Kena akmenare Alla Ilepa rebai boka kai iteki ntuana menaru baue nabiaru. Rebai sesi Ilepa kaise Ilepae aturane, rebai sesi Ilepa loko Italuke, rebai sesi Iono tanda herane kai cara mamakete lekwe.
2 Po pamuli meije rebe lau mo nusare koho nere Ilepa kai ite baue Eni Nanare. Alla Itolae nusare kai pusue taneiaru baue Eni Nanae mere. Kai Alla Iteu peneka be pusue taneiaru Eni Nanae mere Enie.
3 Eni Nanae mere pine Iaseluke be Alla Eni kbasare ela titinai. Eni atate sakesa kai Alla ruaIje neka. Ile lekwe pine Iraka nusare kai pusue yelu mei nusa meije kena Eni lepate rebe esi kbasare ktili titinaije, leke atia yake. Kena Iampune iteki dosaru peneka, pine Irue kena otoi maka kbasa ndete surgare, sapleuke Alla Maka Kbasa elake titinaije Eni makwanale.

Yesuse Eni kbasare ela lesi bei malekate 1:4-14

4 Alla Eni Nanae mere Isupu kbasa elake titinai, lesi bei malekate, kai Alla Iono Eni nane mere esupu holmate titinai, lesi bei Iono malekate eni nane.
5 Alla Ibeteke loko malekate mo po Ibeteke loko Eni Nanare be,

* **1:5** Isi. 2:7

“Ale Auku Anae.
Bei petu meije Aure Amamu.”*
Kai Ibeteke lekwe be,
“Au meije AmaI, kai Auku Anae kenaI.”†
6 Kai kena Alla Iulake Eni Nanae menare
Ilomei nusa meije‡, Iombe,
“Auku malekata,
suke pusumi tatu loko Auku Anae
meije.”§
7 Kai kena malekataru, Alla Ibeteke be,
“Au ulake malekataru esi tapa Au
saka balate ehbuere
kai saka auwe klitine.”*
8 Po Alla Ibeteke loko Eni Nanae mere be,
“Ale Alla, Apleta saka Kamale rame eti
pela.
Apleta kena nkenale kai Alemake mo.
9 Asuka rebe nkenale titinai,
kai lalemu tiake rebe tiare.
Bei mere hoko Amu Alla Ibitike Ale
kai Iono Asupu holmate bei tamata,
kai lalesi ndina
le Alere elesi bei Amu ebearu.”†
10 Alla Ibeteke loko Eni Nanare lekwe be,
“Ale Tuhane, kena menaije Atolae nusare,
kai Ale ruaMu tolae lanite.
11 Pusue meru namake atialu kai umalabai
saka pakiane,
po Ale, Ara me rame.
12 Nusare kai pusue rebe mei nusare
namake Alouke saka lapune
rebe malabai peneka,
kai Aselie kena makete.
Po Ale, Aleli kwale mo,
kai Amu nasite pusu moneka.”‡
13 Alla Ibeteke loko malekate mo po
Ibeteke loko Eni Nanare be,
“Arue sapleuke Auku makwanale,
eti Au ono Amu musuaru
esi tatu lokoMu.”§
14 Ele mere hoko esi tinaije malekataru
saisa? Malekataru Alla Eni roa rebe esi
layani Allare, kai esi supu ulake bei Alla
kena tapa tamata rebe esi supu hlamate.

2

Hlamate bei Allare suke nete loko rame 2:1-4

1 Yesuse Eni kbasare ela lesi bei
malekataru, hoko ite hlaleke ktili rame
loko hnauna rebe ite lenelu pende, leke ite
hleke bei iteki maka hlaleke lokoIje yake.
2 Le Tuhane Eni lepate rebe Musa ilekie,
rebe malekataru betekele ete iteki ntu-
ana menaru tinai kai suke lulue, kai
tamata rebe esi lulu more namake esi supu
hukume lulu saisa rebe esi onore.
3 Sepo ite puli kai saisa rebe Alla Ionoe
mise titinaije mo, rebe Iono hlamate itere
hoko ite supu hukumane elake titinai. Le
Tuhane Yesuse ruaI pine Ilepae hlamate
mere memenai ete tamata, kai sie rebe esi
lenele esi aselukele ete ite peneka be mere
tinai.
4 Alla Iaseluke ete ite be sie meru esi
lepataru tinai, hoko Iono tanda herane sa-
saisa neka rebe etiluke Eni kbasa elake.
Iono Ro Misete Iriluke ktiline etesi lulu
Eni sukare leke esi ktili kena kerike Eni
makerike.

Yesuse Iono tamata leke Impe lebu bei malekataru 2:5-18

5 Kwali betaya pusumi, namake kena
nusa beluke rebe tatike pine eonore kai
rebe ite mei lepaele meije, malekataru esi
supu kbasa bei Alla kena esi bkasae mo, po
ite tamata supu kbasa beiNi kena kbasaele.
6 Ite rekwa be mere tinai le Alla Eni lep-
ata rebe lekie akmenare, lepate matai me
eombe:
“Tamata mere saisa,
pine Alla Anete lokoise?
Tamatare* batuke esi ono tamata neka,
yo Aselu lokosi mise titinai!
7 Aono esi kbasare mpe lebu toto bei
malekate,
mere takwali kuate mo,
po lomei Aono esi rue kena otoi
rebe esi kbasare ela titinai
kai rebe holmatele,
8 kai Aono pusue yelu tatu lokosi.”†
Ete meije ebeteke be Alla Iono pusue
yelu tatu loko tamata, hoko saisa rebe
tamata Ikbasae more sae mo. Masike ele
mere, po tamata ikbasae pusue yelu, ite
selu mosa.

† **1:5** 2Sam. 7:14 ‡ **1:6** Tapsirane makete ebeteke be luake suike lomei nusa meije. § **1:6** Isi. 97:7 * **1:7** Isi. 104:4 Natire be sepo Alla Iulake malekataru, esi luluI nunu saka balate ehbuere. Kai esi hukume tamata lulu esi dosaru saka auwe klitine. † **1:9** Isi. 45:7-8 ‡ **1:12** Isi. 102:26-28 § **1:13** Isi. 110:1 * **2:6** Kena tekse asli Yunanire lepate matai “tamatare” mere “tamata eni nanae” † **2:8** Isi. 8:5-7

9 Po ite selu pusue meru kena Yesuse
Eni hidupe, Alla Iono Impe lebu toto bei
malekate, mere takwali kuate mo, leke
Alla Eni lale misete eono Imata ete pusue
tamata. Meije ite selu Alla Iono Irue
kena otoi rebe esi kbasare ela titinai kai
rebe holmatele, le Isupu susate eti Imata
peneka. Kai Alla Ioki ite, hoko Yesuse
Imata leke Iono Maka Hlamate ete pusue
tamata.
10 Saisa rebe Alla Iteuele tinai! Pusue
yelu mei nusare ruaI tolaelu kai pusulu
eteI. Alla Iono Yesuse Isupu susate leke
iono Maka Hlamate titinai. Alla Iono mere
leke tamata bokala esi supu hlamate kai
Eni nanae kenasi rebe holmatesi.
11 Yesuse Iono ite tamatare iteki dosa
sae moneka. Hoko Ile maka ono dosa sae
moneka kai iteki Amate esa. Bei mere
hoko Yesuse Ibeteke be kwaliNisi kai be-
taIsi kena itere, Iasomie mo.
12 Kai ite rekwa be Yesuse Ibeteke loko
Alla elere:
“Namake Au lepae saisa rebe Aonore
ete kwaliKu kai betaKusi.
Kai Au isikeMu etesi kena esi lupuke lo-
maije.”‡
13 Kai Yesuse Ibeteke be:
“Au hlaleke loko Alla.”§
Kai Yesuse Ibeteke lekwe be:
“Meije Au kai Auku tamata
rebe Alla Irilukesi ete Au pende.”*
14 Sie rebe Yesuse Ikotise Eni tamata
meru, tamata rebe namake esi mata, hoko
Yesuse Iono tamata sakasi kai Ihidupe saka
tamata neka. Iono ele mere leke Eni
matale eatia ro tiaru esi elake rebe ekbasae
matale.
15 Iono ele mere leke Itie ite bei rila le
matale rebe ekbasae iteki hidupe rame.
16 Hoko ite rekwa be Yesuse Itapa
malekataru mo, po Itapa ite, Abrahame eni
anubuaru.†
17 Ele mere hoko suke Alla Iono Yesuse
Isakesa kai tamata kena sasaisa neka.
Kai bei mere hoko Yesuse Isupu ono
Imame Elake rebe Iono lulu saisa rebe Alla
Isukare, kai Imaktekwa titinai. Leke Itie
pusue ite tamata bei iteki dosaru kai Iono
ite mise suike kai Alla.‡
18 Kai bei ruaI supu teheke peneka kena
ono dosa kai isupu susate peneka, hoko
Isupu tapa tamata rebe esi supu teheke
kena ono dosare.

3

Yesuse Iela lesi bei nabi Musa 3:1-6

1 Kwali betaya rebe Alla Eni tamata, rebe
Alla Ikoti imi leke rue kaiNi ndete surgare.
Suke imi noake mimise loko Yesuse! Ile
maka lepae Alla Eni hnauna kai Imame
Elake rebe Itapa ite loko saisa rebe ite
hlalekele.
2 Ilene loko Alla titinai rebe IbitikeIne
hoko saisa neka rebe Alla IulakeNi kena
Ionore, Iono loko titinai. Saka akmena
Musare neka, iono lulu Alla titinai hoko eni
makerike maka layani Alla Eni tamataru
ikerike lokole titinai.
3 Po suke holmate Yesuse lesi bei holmate
Musa, saka holmate tamata maka eleke
lumare lesi bei luma rebe ielekele.
4 Tinai neka, pusue lumare esi tamata
me kena ielekele, po maka ono pusue
taneia mei nusare batuke Alla ruaI.
5 Musa ikerike titinai loko eni makerike
kena layani Alla Eni tamataru, saka tamata
makerike sae ikerike titinai ete tamata
rebe ikerike eteije. Kai saisa rebe Musa
ionoule etiluke saisa rebe namake pa-
mulire Alla Iaselukele.
6 Eleyo Kristuse tamata makerike lupe
Musare mo po Alla Eni Nanae, Ilulu Alla
Eni pletare titinai hoko Ili loko Alla Eni
tamataru titinai. Alla Eni tamata kena ite,
mahabe ite hlaleke ktili rame loko saisa
rebe ite rekwa be namake ite supure.

Ite ulu buamaru ela saka iteki ntuana menaru yake 3:7-19

7 Bei mere hoko kwali betaya, lene loko
Ro Misete Eni hnaune rebe eme Alla Eni
lepate rebe lekire be,
“Petu meije, sepo imi lene Ilepare
8 hoko ulu buaimu uela
saka imi ntuana menaru yake,
rebe kena esi ndete otoi nsekile,
esi lene loko Alla mo

‡ **2:12** Isi. 22:23 § **2:13** Yes. 8:17 * **2:13** Yes. 8:18 † **2:16** Tamata bokala esi noake ayate meije esi natire elere: Yesuse Itapa malekataru mo po itapa ite rebe ono Abrahame eni anubure le ite hlaleke loko Alla. ‡ **2:17** Kena ayate meije beteke Yesuse Eni makerike sakesa kai piasare tamata Yahudiaru esi imamaru esi onore.

kai esi tehekeNi be Itahane laleI lokosi
roma etia.
9 Alla Ibeteke be,
‘Imi ntuana menaru esi teheke Au ete
ndetere,
yo ruasi selu yelu rebe Au onolu etesi
musuna butu atare peneka.
10 Bei mere hoko Au nasukesi
kai Au noake mei laleKu
be esi lene loko Au rame mo,
kai esi suka ono lulu Auku pletaru mo.
11 Hoko Au nasu kai Au la be:
Esi supu kusu nusa mere
kena hleke bei makerike
kai rue sakesa kai Au mo.’ ”*
12 Kwali betaya, raka mimise! Yapine bei
imire tamata me laleije tiae kai ihlaleke
loko Alla ktili mo, hoko ihali mulini kai ilau
bei Alla rebe Ihidupe eti pelare!
13 Lepate matai eombe, “Petu meije,”
rebe natire be kesempatane mei sa, hoko
suke imi ahnau lomai rame pela petu, leke
sae kuesa bei imi yake isupu lemake kena
ono dosa le ulu buaije ela hoko ilene loko
Alla mo.
14 Ite pusumare esa kai Kristuse peneka,
mahabe saisa rebe ite hlaleke lokole bei
menai pende ite hlalekele rame eti pela.
15 Kwali betaya, suke imi ahnau lomai le
lepate matai me Alla Eni lepate rebe lekire
ebeteke be,
‘Petu meije, sepo imi lene Ilepare,
hoko ulu buaimu ela saka imi ntuana
menaru
esi lene loko Alla more yake.”†
16 Siasi pine esi lene Alla Ilepare yo esi
luluI more? Mere pusue tamata rebe Musa
isiriesi keu bei nusa Mesire pibe moyo?
17 Siasi pine Alla Inasukesi musuna butu
atare? Sie rebe esi ono dosa eleki esi mata
ndete otoi nsekile pibe moyo?
18 Kai siasi pine Alla Ila etesi be esi supu
kusu hena mere kena esi hleke bei mak-
erike kai rue sakesa kaiNi more? Mere
sie rebe esi lene loko Alla mise more pibe
moyo?
19 Hoko meije ite rekwa peneka be esi
supu kusu hena mere kena rue sakesa kai
Alla mo, le esi hlaleke lokoI mo.

4

Hlaleke loko Alla leke supu rue kaiNi 4:1-13

1 Kwali betaya, Alla Italuke peneka be
Iono ite supu kusu kena rue sakesa kaiNi.
Kai meije Eri riluke kesempatane ete ite sa.
Hoko suke ite raka mimise leke ite pusuma
supu saisa rebe Alla Italukele.
2 Le tamata Yahudia akmenaru esi lene
Alla Eni lepate, saka pamuli meije, ite lene
Sou Misete neka. Po eono esi supu misete
sasaisa mo, le kena esi lenele esi hlaleke
loko Alla Eni lepate mere mo.
3 Le batuke itea rebe hlaleke loko Al-
lare pine supu kusu nusa mere kena hleke
bei makerike kai rue sakesa kai Alla lulu
Italukele. Po ete tamata rebe esi hlaleke
loko Alla more esi supu mere mo, lulu Eni
lepate rebe eombe:
“Au nasukesi kai Au la be
esi supu kusu kena hleke bei makerike
kai rue sakesa kai Au mo.”*
Masike yelu rebe Alla Ionoule upela
kena Itolae nusare sa, po Ibeteke ele mere.
4 Le Alla Eni lepate rebe lekie akmenare
ebeteke be:
“Kena petu iture Alla Iplei bei pusue Eni
makerike.”†
5 Kai ete mere ebeteke lekwe be:
“Esi supu kusu kena rue sakesa kai Au
mo.”‡
6 Sie rebe esi lene Sou Misete mere ak-
menare esi supu kusu kena rue sakesa kai
Alla mo, le esi lene loko Alla eni pletare mo.
Hoko ite rekwa peneka be tamata maketa
me pine esi supu kusu kena rue sakesa kai
Alla.
7 Bei mere hoko Alla Italu petu makete
me lekwe, rebe Ikotiele “Petu meije” leke
tamata esi supu kusu kena rue kaiNi. Eleki
takwali titinai mina pine Alla Ilepa lokole,
rebe Dauta ilekire, lupe lepate matai sae
akmenare be,
“Petu meije sepo imi lene Alla Ilepare,
hoko ulu buaimu ela yake.”§
8 Akmenare Yosua iono tamata meru esi
supu kusu kena rue sakesa kai Alla lulu
Italuke mosa, hoko Alla Ilepa loko petu sae
makete leneka.
9 Hoko kwali betaya imi, kesempatane
mei sa ete Alla Eni tamataru esi supu kusu

* **3:11** Isi. 95:7-11 † **3:15** Isi. 95:7-8 * **4:3** Isi. 95:11 † **4:4** Atn. 2:2 ‡ **4:5** Isi. 95:4 § **4:7** Isi. 9:7-8

kena rue sakesa kaiNi, saka petu nomore iture Alla Iplei bei Eni makerike.
10 Le sepo ite hleke bei makerike kai
rue sakesa kai Alla, hoko mere ite plei bei
pusue iteki makerike peneka, saka Alla
Iplei bei Eni makerike peneka kena petu
nomore iture.
11 Bei mere hoko mai ite atula titinai,
leke ite supu kusu kena rue sakesa kai
Alla lulu Italukele, kai leke sae kuesa bei
ite yake rebe isupu kusu mo lupe tamata
akmenaru esi supu kusu mo, le esi lene
loko Alla Eni pletare more.
12 Le Alla Eni lepate esi kbasare ela
titinai kai ektili. Entina lesi bei pusue
saria rebe entina lei luare. Lepate mere
ekusu roma tamata lalei, saka lasa kena
sarire ekena roma lulini kai sunsune.
Erekwa pusue rebe tamata inoakele kai
rebe isukare.
13 Sasaisa neka, esupu kbuni tekwa bei
Alla mo. Isupu selu pusue tanei. Kai suke
ite balale Alla kena naku pusue rebe ite
onoule.

Yesuse Imame Elake rebe Iela lakwai esa 4:14-16

14 Kwali betaya imi, Yesuse Alla Eni
Nanae, rebe Iono Imame Elake Lakwai esa
ete ite. Ikusu surga leke ikotie ete ite me
Alla oaIje. Bei mere hoko saisa rebe ite
naku be ite hlaleke lokole, suke ite hlaleke
loko rame.
15 Iteki Imame Elake Lakwai esa mere
Irekwa peneka be ite ktili kwale mo. Isupu
teheke peneka kena sasaisa neka, saka ite
supu teheke, po batuke Iono dosa mo.
16 Bei mere hoko mai ite nehe kena luake
loko Alla me Eni otoi maka pleta ndete sur-
gare, le Yesuse iteki Imame Elake Lakwai
esa. LaleIje mise titinai kai Ioki ite. Hoko
mai ite nehe kena luake lokoI leke Iriluke
misete ete ite kena olase rebe ite perlure.

5

Alla Ibitike Yesuse kena Imame Elake Lakwai esa 5:1-10

1 Papelake Yahudiaru esi imame elake
lakwai esa rebe lilakesi bei Alla Eni
tamataru, esi supu bitike kena layani
Alla, kena pentine ete Alla Eni tamataru.
Esi makerike, riluke tamata esi taneia
kena kurbana ete Allare, leke dosare supu
ampune.
2 Imame elake lakwai esa mere ruai
lekwe iktili mo kena yelu bokala lekwe. Bei
mere hoko imau ete tamata rebe esi ono
nsalale le esi rekwa sasaisa more.
3 Kai bei iktili more, hoko suke iriluke
tanei ete Alla lekwe. Iriluke tanei ete Alla
mere, batuke iriluke le Alla Eni tamataru
esi dosaru mo, po eni dosaru lekwe.
4 Kai tamata rebe ibitike ruai kena
imame elake sae mo. Tamata iono imame
elake, sepo Alla Ikotini lokole lupe akmena
Harune.
5 Kristuse lekwe ele mere neka. Ibitike
ruaI kena Imame Elake Lakwai esa mo. Po
Alla rua pine IbitikeNi kai Ibeteke lokoI be,
“Ale Auku Anae!
Bei petu meije, AmaMu kenaKu.”*
6 Saka Alla Eni lepate makete lekwe be,
“Ale Imame eti pela,
saka akmena imame Melkisedeke.”†
7 Kena Yesuse Imei nusa meije sa, Ikotie
loko Allare Irani kai Ikloloe lokoI, le
Irekwa be Alla Ikbasa kena ono Ihlamate
bei matale. Kai bei Ilene loko Alla kai
IholmateI titinai, hoko Alla Ilene Ikotie
lokoIje.
8 Masike Yesuse Alla Eni Nanae, po
susate rebe Isupure eatetukeNi kena Ilene
loko Alla titinai.
9 Cara mere eono Eni hidupe mise titinai
rebe Eni nsalale kai dosa sae kwale mo,
kai Iono maka hlamate eti pela ete pusue
tamata rebe esi lene lokoIje.
10 Kai Alla IbitikeNi kena Imame
Elake Lakwai esa, saka akmena imame
Melkisedeke.

Hlaleke ktili rame leke hali bei imi maka hlaleke yake 5:11-6:12

11 Kwali betaya, Yesuse Iono Imame
Elake Lakwai esare esi yelu bokala me sa
rebe ami suka lepaele ete imi, po susa kena
lepaele mimise ete imi le imi natie nunu
mo.
12 Imi lulu Yesuse takwali peneka, hoko
meije suke imi ono tamata maka atetuke
peneka, eleyo mosa le suke imi atetuke
suike Alla Eni hnaunaru esi dasare rame
bei tamata makete sa. Imi ono saka kwete

* **5:5** Isi. 2:7 † **5:6** Isi. 110:4

tone rebe batuke eri kinu susu sa le ikane tekwa manane kberele mosa.
13 Tamata rebe eri kinu susu sare, mere kwete tone sa, hoko saisa rebe enkenale pise nsalale inati mo.
14 Manane kberele mere ete elake inai. Mere natire be tamata rebe inoake loko hnaune nkenale mimise, hoko yelu rebe misete pise tiare irekwae.

6

1 Bei mere hoko, batuke ite lepa loko agama Kristene memenaije yake, molupe hnaune ete tamata rebe uke ihlaleke loko Kristuse resare, po mai ite atetuke Alla Eni hnaune mere tapa rame, rebe eatetuke tamata Kristene eni hidupe misere. Kai ite atetuke hnaune rebe ite atetuke memenai rebe eatetuke tamata kena hleke bei ono yelu rebe esi guna sasaisa more yanoma. Atetuke yelu bokala meiju moneka saka atetuke hnaune kena maka hlaleke loko Alla,
2 dasare kena baptise tamatare, tola bala kena tamata ulusi leke kotie Alla Iriluke misete etesi, tamata matale ikwana suike kai supu hukume eti pelare.
3 Sepo Alla Isuka, hoko mai ite atetuke Alla Eni lepataru tapa rame!
4 Le tamata rebe esi hali muli bei maka hlaleke loko Yesuse pende, atetukesi kena esi hleke bei ono dosare saisa moneka. Akmenare esi rekwa Alla Eni nkenale kai supu misete beiNi peneka, kai Ro Misete Ikbasaesi peneka,
5 Alla Eni lepate misete mere esi rekwa peneka, kai miseta bei Alla rebe namake ukbasa kena nusa rebai suike esi blakele kena esi hidupe peneka.
6 Po lomei esi teheke kena hali muli bei esi maka hlaleke loko Yesuse peneka. Hoko atetukesi kena hleke bei ono dosare saisa moneka. Mere sakesa kai esi paku Alla Eni Nanare ahlake ai bataije suike kai esi lepae tiae lokoI me tamata bokala oasi.
7 Tapele rebe ehmoso kwele ulane rebe etetu rame kenare, tamata iandinukele, esi tnanelaru esi hasile miseta. Tapele mere Alla Iriluke misete kenae.
8 Po sepo tapele mere putune kai tapua luliaru kusu kenae, hoko tapele mere esi guna sasaisa mo kai namake Alla Ikutukele, eleki busa pusulu kena auwe.
9 Po kwali betaya rebe ami oki imi! Masike ami lepa ele mere po ami hlaleke be imi yelu misete me hoko imire saka tapale rebe Alla Ikutukele mo. Ami rekwa be imi hidupe yelu me mise lesi lupe imi hlaleke loko Yesuse kai imi atate mise. Yelu meru piasare tamata rebe supu hlamate esi supue.
10 Allare, Alla rebe nloene mo. Inete loko saisa rebe imi kerike eteIje, kai Iselu imi ono misete eteI bei akmena eti meije baue imi oki kai tapa tamata rebe esi hlaleke lokoIje.
11 Ami kotie bei imi titinai, leke papela tamatare iatula kena ono misete ele mere rame eti pela, leke isupu saisa rebe ihlalekele.
12 Ami sukare imi noso mo. Suke imi atate saka tamata maka hlaleke loko Alla, rebe itahane lalei kena namake saisa rebe Alla Italukele.

Alla Italuke eleli mo 6:13-20

13 Kena Alla Italuke Abrahame, Ila be saisa rebe Italuke pende namake Ionoe. Alla Ila kena ruaI EriNi nane le sae iela lesi beiNi moneka.
14 Ila be, “Kena meije Au taluke ale be namake Au riluke misete ete ale boka titinai kai Au ono amu anubua boka titinai.”
15 Abrahame itahane lalei kena namake rame, hoko isupu saisa rebe Alla Italukele eteije.
16 Sepo tamata sae ila, hoko ila kena tamata makete rebe eni kbasare ela lesire eni nane. Hoko la mere eakurue saisa rebe ilepaele, kai sae ilelike suike moneka.
17 Alla lekwe ele mere neka, Isuka beteke titinai ete tamata rebe esi supu saisa rebe Italukele, leke esi rekwa be Ilelike suike saisa rebe Italukele moneka. Bei mere hoko Ila suike leke eakurue saisa rebe Italukele.
18 Alla Ilemake le saisa rebe Italukele mo, kai Ilemake le Ilare mo. Alla Italuke kai Ilare eleli moneka. Mere eono ite lalemaru ktili, le itea meiju tamata rebe Alla Iraka ite kai ite hlaleke be Iono ite hlamate. Hoko ite hlaleke ktili rame be namake Alla Iriluke saisa rebe Italukele ete ite.
19 Iteki maka hlaleke, ekuru saka kapale esi jangkare tahane kapale, kai eono ite lalemaru ndene. Maka hlaleke mere eono ite supu luake loko Alla kena ite kotie

lokoIje, saka ite supu kusu Tuhane Eni Lumare esi sokati rebe moli titinai, rebe rebae kena obite nurui nanuke elake.
20 Yesuse Iono lalane lolete surga ete ite peneka, kai Irue ete ndetere peneka kena Iono Imame Elake Lakwai esa eti pela ete ite, saka akmena imame Melkisedeke.

7

Alla Eni Nanare kai imame Melkisedeke 7:1-10

1 Kwali betaya, mai ite lepa loko akmena Melkisedeke*. Melkisedeke, kamale kota Saleme. Kai iono imame rebe kerike ete Alla rebe Ikbasare. Kena Abrahame ileu bei lisa kai kamalaru, Melkisedeke ikeu sapai kena ikotie Alla Iriluke misete etei.
2 Hoko Abrahame iriluke bei taneia rebe isupulu kena lisare sabokae lara butu esa ete Melkisedeke. Nane Melkisedeke natire "Kamale rebe nkenale." Kai ile kamale kota Saleme, hoko eni nane lekwe esi nati saere "Kamale maka ono rue mise."† Le Saleme natire lale mise kai lisa sae mo.
3 Kamale Melkisedeke mere, ite rekwa amai mo, inai mo kai ite rekwa irulu bei sire mo. Ruelei pise imatare, ite rekwa mo. Melkisedeke mere iono imame eti pela saka Alla Eni Nanare neka.
4 Selu! Melkisedeke tamata pentine titinai. Le Abrahame, iteki ntuane menare, iriluke tanei miseta titinai sabokae lara butu esa bei taneia rebe isupulu kena lisare ete Melkisedeke.
5 Lulu agama Yahudi esi hukume, pusue tamata Yahudi suke esi lupuke tanei sabokae lara butu esa bei taneia rebe esi supure ete imama rebe esi rulu bei Lewire. Hoko masike esi rulu bei Abrahame sakesa, po imama meru esi kotie taneia rebe lara butu esa bei taneia rebe kwalisi kai betaisi ruasi supure.
6 Melkisedeke mere irulu bei Lewi mo, po Abrahame iriluke taneia etei sabokae lara butu esa bei taneia rebe isupulu kena lisare. Kai masike Abrahame isupu taluke bei Tuhene Alla peneka po Melkisedeke ikotie Alla Iriluke misete ete Abrahame lekwe.
7 Tinai, ite rekwa be tamata rebe isupu misete bei tamata makete, impe lebu bei tamata maka riluke misete.
8 Imama rebe esi supu tanei bei taneia rebe lara butu esa meru, roma esi peture esi mata. Po Alla Eni lepata rebe lekie akmenare ebeteke be Melkisedeke rebe isupu tanei bei tanei rebe lara butu esa meru, irue eti pela.
9 Imama rebe esi rulu bei Lewire esi rana taneia rebe lara butu esare bei esi tamataru lekwe. Po ite beteke elere yele: imama rebe esi rulu bei Lewire lekwe esi riluke tanei rebe lara butu esa ete Melkisedeke baue Abrahame, kena akmena Abrahame Irilukele ete Melkisedeke.
10 Masike kena Melkisedeke ikeu sapa Abrahame, ruele Lewi mosa po Lewire Abrahame eni anubu, hoko sakesa kai Lewi ime kai Abrahame kena riluke taneiaru.

Alla Ibitike Yesuse kena Imame Elake Lakwai esa saka Melkisedeke 7:11-19

11 Kena Alla Iriluke Eni hukume ete tamata Yahudiaru, Ibitike Lewi eni anubuaru kena imama rebe esi pletae tamata bokala leke esi lulu Eni hukume mere. Po imama meru esi ampune tamata esi dosaru eti esi nkena me Alla oaIje saisa mo, hoko suke imame makete sae sa, rebe isakesa kai akmena imame Melkisedeke. Imame mere irulu bei Lewi saka Harune mo.
12 Sepo seli imama rebe esi rulu bei Lewire esi carare, hoko suke seli agama Yahudi esi hukume lekwe.
13 Rebe betekele meije, mere iteki Tuhane: Irulu bei Lewi mo po bei suku makete. Kai bei Eni sukure sae kuesa iono imame mosa.
14 Pusue tamata esi rekwa be iteki Tuhane Ibei suku Yehuda. Kai Musa ilepa be bitike sae bei Yehuda eni anubuaru kena imame rebai sae mosa.
15 Rebe ite mei lepaele, ite rekwae mise lesi leneka, le imame makete sae me saka Melkisedeke Iluake.
16 Isupu bitike kena imame, bei tamata eni hukume mo, po bei Eni hidupe rebe ekbasa kai atia moneka.
17 Le me Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be,
"Ale Imame eti pela,
saka akmena imame Melkisedeke."‡

* **7:1** Melkisedeke mere kamale kai imame kena akmena sa irue roma Abrahame lekwe. † **7:2** Atn. 14:17-20.
‡ **7:17** Isi. 110:4

18 Hoko hukume rebe Musa ilekire, pamuli meije pake moneka, le ektili mo kai epakuna mo,
19 le esupu ono ite nkena me Alla oaI mo. Bei mere hoko saisa rebe ite hlalekele pamuli meije emise lesi bei saisa rebe ite hlalekele akmenare, le saisa rebe ite hlalekele akmenare eono ite nkena me Alla oaI mo.

Yesuse Eni kbasare lesi bei tamata Yahudi esi imame elake 7:20-28

20 Kai pusue meru Alla Ila lelu peneka. Eleyo kena Ibitike imama maketaru, Ila mo.
21 Po kena Yesuse Isupu bitike kena Imame, Alla Ila leI. Alla Ibeteke lokoI be,
“Aure Tuhane, Au la peneka,
kai Au lelike Auku lepate moneka be:
Ale mere Imame eti pela.”§
22 Bei mere hoko ite rekwa be Alla Italuke beluke baue saisa rebe Yesuse Ionore ektili kai emise lesi bei saisa rebe akmena Alla Italukele ete tamata Yahudiaru.
23 Kwali betaya imi, sae lekwe, imama maketaru esi boka titinai. Le siere tamata matale hoko sepo sae imata, selini kena tamata makete. Hoko esi kerike loko esi makerike rame moneka.
24 Po Yesuse Irue eti pela, hoko Eni makerike Imame eheti ete tamata makete mo.
25 Bei mere hoko Yesuse Ikbasa kena Itie ite bei hukumane le iteki dosaru kai Iono ite hlamate titinai, mahabe ite balale Allare kena Eni nane. Le Irue eti pela kai Imei kai ite rame kena Ikotie loko Alla ete ite.
26 Hoko Yesuse mere pine Imame Elake Lakwai esa rebe ite perluI titinai. Imise titinai le Eni dosa sae mo, Iono sala kai dosa kwale mo. Masike Ile tamata lekwe po Eni dosa sae saka tamata piasare mo. Alla Iono Ibiti lolete otoi nanuke titinai peneka, lesi bei pusue rebe undete lanite.
27 Isakesa kai imame elaka maketaru mo, rebe pela peture esi riluke tanei ete Alla le ruasi dosare mina, pine iriluke le Alla Eni tamataru esi dosaru sa. Yesuse Iriluke taneije, eti pelare batuke rebai esa neka. Mere, kena Iriluke ruaI Eni nanakwalaIje saka tanei rebe rilukele ete Allare.
28 Lulu hukume rebe Musa ilekire, bitike tamata dosa kena imame elake yele. Po pamuli lomei bei hukume mere, Alla Italuke suike, Ila lele kena Ibitike Yesuse kena Imame Elake Lakwai esa. Hoko Eni Nanae mere Iono Maka Hlamate titinai eti pela, rebe Eni dosa sae kwale mo.

8

Yesuse, Imame Elake beluke 8:1-13

1 Kwali betaya, pusue rebe ite lepaule, esi uweije meije: Ite supu Imame Elake Lakwai esa peneka. Irue sapleuke Alla Eni makwanale ndete surga leke Ipleta sakesa kaiNi.
2 Ikerike Imame Elake Lakwai esare eni makerike ndete surga, otoi moli titinai, rebe Tuhane ruaI onoe. Ikerike me Alla Eni otoi mei nusa meije mo, rebe tamata ionore.
3 Piasare papelake imame elake lakwai esare isupu bitike, kena iriluke tenei kai korbane ete Alla. Hoko Yesuse rebe Iono Imame Elake Lakwai esa ete itere ele mere lekwe. Iriluke tanei kena eono korbane ete Alla.
4 Sepo Imei nusa meije sa, Iono Imame Elake Lakwai esa mo. Le imame elaka lakwai esa me peneka kena esi riluke korbane ete Alla lulu hukume rebe Musa ilekire.
5 Imama meru esi kerike me Tuhane Eni Luma. Tuhane Eni Lumare saka conto bei saisa rebe endete surgare. Bei mere hoko kena akmena Musa Iono kena ikerike Alla Eni tendare, Alla Ibeteke lokoi elere, “Anete, pusue rebe akerikele, suke lulu yelu ndete surga rebe Au tilukele ete ale ndete ulate.”*
6 Po makerike rebe iteki Imame Elake Lakwai esa Yesuse Ikerikele, emise lesi bei pusue imama elaka maketaru esi makerike, le Yesuse Iono ite mise suike kai Allare emise lesi. Kai saisa rebe Alla Ijanjie ete ite baue Yesuse emise lesi bei janjia akmena rebe Musa ilekire.
7 Sepo aturane akmenare epanuhu peneka hoko Tuhane Iriluke janji beluke moneka.

§ **7:21** Isi. 110:4 * **8:5** Sir. 25:40 † **8:8** Kena tapsirane makete beteke be Alla Iselu hukume rebe Musa ilekire kurane sa hoko Ibeteke loko Eni maka luluaru be,

8 Tamata rebe esi supu aturane akmenare Alla Ileuke sala etesi sa le esi lulu mo. Ele mere hoko Tuhane Ibeteke be†,
"Lene loko Auku lepate meije!
Namake roma petu sae me Au ono janji beluke
ete tamata Yahudia bei suku Israele kai suku Yehudaru.
9 Janji mere lupe aturane rebe Au rilukele
ete Yahudiaru esi ntuana menaru mo.
Kena Au rakasi kai siriesi bei Mesire.
Le kena mere esi lene loko aturane
rebe Au rilukele eteise mo
hoko Au tie balaKu beisi.
10 Po namake Au ono janji esa
kai pusue Israelaru esi anubuaru.
Au tolae Auku aturane me lalesi
kai Au lekie me esi maka noake
leke esi rekwae eleki esi lulue.
Au ono Tuhane etesi kai esi ono Auku tamata.
11 Hoko esi atetuke esi tamataru moneka
kai esi beteke ete kwalisi pise betaisi
leke rekwa Tuhane moneka.
Le tone elake, bina mokwai,
tanei boka, tanei sae mo,
pususi rekwa Au peneka.
12 Le namake kena petu mere,
Au nete loko esi nsalalaru moneka
kai Au ampune dosaru."‡
Tuhane Ibeteke ele mere.
13 Hoko kwali betaya, Alla Ibeteke janji beluke peneka hoko janji akmenare suke selie le etakwali peneka. Hoko janji takwaline mere hlekele kai selie kena janji beluke.

9

Hnaune kena tenda rebe tamata Yahudiaru esi riluke tanei ete Allare
9:1-10

1 Kwali betaya, meije ite lepa loko Alla Eni janji akmena rebe elepae tatu loko Allare kai Tuhane Eni Luma rebe tamata Yahudiaru esi onoe kena esi kotie loko Alla kenare.
2 Esi kerike Tuhane Eni Lumare, esi pake obite kena ono tenda, esi sokati lua. Sokati me mukare esi kotiele sokati moli. Ete mere esi tolae otoi maka tolae lampu kai meja. Kai roti rebe piasare esi rilukele ete Allare esi tolae kena mejare esi babaije.
3 Esi sokati sae me lale lekwe, esi rebae bei sokati molire kena obite nurui nanuke. Sokati mere esi kotiele sokati moli titinai.
4 Me sokati mere esi tolae otoi maka pala tanei boine ntelete. Otoi mere onoe bei mase. Kai me sokati mere lekwe, esi tolae peti perjanjiane rebe sula pusue kena mase. Me peti mere esi laleije tolae botole bei mase rebe esi laleije kute mannare, Harune eni toane buai rebe ehlulu pende kai batu tulisa lua rebe Alla Ileki Eni hukuma butu esare kenare.
5 Me peti mere esi babaije esi tolae patuna lua rebe selu saka malekate. Kai patuna meru esi natire, Tuhane rebe Ikbasare Iete mere. Patuna lua meru esi balakibite etata lutike peti mere esi uluije, me otoi maka ampune tamata esi dosaru. Po pusue yelu rebe ume tendare esi cara selue kai cara kerike au alenakele kena meije saisa mo.
6 Esi ature pusue yelu kena esi lakwaiju ele mere. Pela petu imamaru esi kusu me sokati menare kena esi kerike.
7 Po rebe kusu me sokati rebe moli titinaije batuke imame elake lakwai esa. Ikusu ete mere rebai esa papela musune. Kai pela ikusu otoi mere ikeri binatane esi lalakwe leke rilukele ete Alla le ruai erini dosaru kai tamata bokala esi dosa rebe esi rekwa mo be esi ono dosa peneka.
8 Imame elake lakwai esare ruai layani ete mere, Ro Misete tiluke ete ite be sepo sokati* molire ere me sa hoko ite kusu kena tetue Alla me sokati moli titinaije saisa mo.
9 Pusue meru batuke eono conto ete ite tamata rebai meije. Natire be, ite pala binatane kai riluke tanei ete Allarere eono ite nkena me oaI mo.
10 Le aturane mere batuke eature saisa rebe kanele kai kinue kai saisa rebe tamata ionoe kena koa nanakwalare. Esi lulu aturane mere eti Alla Eni janji beluke luake.

Yesuse Imame Elake Lakwai esa ndete surga
9:11-28

11 Po kena Kristuse Iluake, Isaka Imame Elake Lakwai esa rebe Ikeri misete bei Alla bei janji beluke. Kena mere Ikusu kena tenda rebe tamata esi onoe mei nusa meije mo po Ikusu kena tenda rebe mise lesi.

‡ **8:12** Yer. 31:31-34 * **9:8** Kena tapsirane makete beteke tenda, po sokati mo.

Mere ikusu loko Alla me otoi rebe mise titinai rebe Tuhane ruaI aknekaele ndete surgare.†

12 Kena Yesuse Ikusu otoi rebe moli titinai kena Itetue Allare saka Yahudiaru esi imame elake lakwai esare eni carare mo rebe ikeri pipire esi lalakwe pise sape tlaije esi lalakwe kena rilukele ete Allare mo, po Ikeri ruaI Eni lalakwe kai ikusu batuke rebai esa neka. Eni lalakwe etie ite bei dosare, leke eti pelare dosare kbasae ite moneka.

13 Lalu Musa eni hukume, pipi tulene kai sape tulene esi lalakwe kai sape inai rebe tlai sa rebe palae eti esi tonui eleki esi lopone tolae kena tamata rebe esi kusu ibada mo le esi dosaru eandopoke nanakwalaisu, leke esi dosaru sae moneka.

14 Sepo domba kai sapere esi lalakwe esi pakele kena eono iteki nanakwalamaru puti hoko Kristuse Eni lalakwe lesi leneka! Eni lalakwe ektili lesi kena ekoa ite lalemaru bei dosa rebe ekeri ite kena matale, leke namake ite layani Alla rebe Ihidupe eti pelare. Kristuse ruaI riluke nanakwalaI rebe dosa sae more ete Alla le Ro Misete rebe eti pela Imere Iriluke ktiline ete Yesuse.

15 Bei mere hoko Yesuse Kristuse Iono saka titane kena taluke beluke mere leke eti pelare tamata rebe Alla Ikotise, esi supu misete kai hlamate rebe Italukele etesi pende. Pusue meru namake esi supue le Yesuse Imatare kena esi supu hlamate. Leke bei lalane mere Yesuse Itiesi bei dosa rebe esi onolu kena esi lulu aturane akmenare sare.

16 Kwali betaya, sepo tamata sae iono sulate be sepo imata, eni taneiaru ete eni anubuaru hoko sulate mere pakele sepo ile rebe iono sulate mere imata peneka.

17 Le sepo ile rebe iono sulate mere eri rue sa, sulate mere pake mosa. Po sepo imata peneka hoko sulate mere pake neka.

18 Ele mere hoko esi lulu janji akmena rebe Musa ibetekele suke sasaisa emata sa, hoko esi bunu binatane. Esi ono elere:

19 Memenaije Musa ilepae pusue aturane rebe Alla Iriluke ete tamata Israelaru, eleki Irana sape tlaije esi lalakwe kai pipi tulene esi lalakwe eleki itoha kai kwele. Eleki irana tapua hisope kwatai kai dombare esi bulu lalakwe eleki ilutu kena lalakwe rebe toha kai kwele pende, eleki ilibukele kena buku reba Alla Eni aturane kenare kai ilibukele kena tamata Israelu lekwe.

20 Kena Musa iono mere ibeteke be, “Pake lalakwe meije kena akurue Alla Italuke. Kai Tuhane Iulake imi pusumi lulu aturane meije.”

21 Musa ilibuke lalakwe kena bukure pela eleki ilibuke kena Tuhane Eni Lumare ele mere lekwe kai libuke kena pusue taneia rebe pakelu me Tuhane Eni Luma kena kotie lokoIje.

22 Lulu agama Yahudiaru esi aturane, mahake pusue yelu ete meru onolu mise bei dosare pake lalakwe le batuke pake lalakwe kena ampune tamata esi dosaru.

23 Bei mere hoko pusue yelu rebe pakelu me Tuhane Eni Luma kena kotie lokoIje, suke onolu mise bei dosare pake pipi pise sapere esi lalakwe. Pusue meru batuke lambane neka bei saisa rebe ndete surgare. Po rebe pakele kena ono yelu ndete surgare mise bei dosare, pake lalakwe rebe mise lesi bei mere.

24 Le Kristuse Ikusu me otoi moli rebe tamata ionore mo, rebe batuke conto bei otoi moli rebe tinaije. Po Ikusu kena otoi moli titinai ndete surgare. Kai meije Iete ndetere, Ibalale Alla kena Itapa ite.

25 Pela musune, imame elake ikusu otoi moli titinai me Tuhane Eni Lumare, ikeri sape pise pipire esi lalakwe. Po Yesuse Kristuse Ilulu imame elake ionore mo. Ikeu lolete surga kena Iriluke ruaI Eni nanakwalaIje ete Alla, kai mere batuke rebai esa neka, susuike moneka.

26 Le sepo pela musune, Iriluke nanakwalaIje hoko mere be Isupu susate susuike bei kena Alla Itolae nusa meije sa eti pela. Po ele mere mo! Le kena nusa rebai pamuli meije, ite selu Yesuse Iluake kena Iriluke nanakwalaIje kena ampune iteki dosaru kai batuke rebai esa neka.

27 Saka Alla Ibeteke be tamatare imata rebai esa neka eleki namake pine Alla Iteu pakala etei.

28 Kristuse ele mere neka, Imata rebai

† **9:11** Kena tapsirane makete beteke elere: Supu hlamate pamuli bei hukume rebe Musa ilekire. Buku leini beteke elere: Hlamate rebe pamuli meije ite supu pende.

esa neka kena Iriluke nanakwalaIje kena tie tamata bokala bei esi dosaru. Kai namake Iluake suike kena tie tamata bei esi dosaru mo, po kena Ihlamate tamata rebe esi namake Iluake suike.

10

Yesuse Iriluke nanakwalaIje kena ampune iteki dosaru
10:1-18

1 Kwali betaya, agama Yahudi esi aturane eono ite supu pusue misete bei Allare mo po mere batuke eono conto neka kena ite rekwa misete kai hlamate rebe supue bei Kristuse. Lulu aturane mere, pela musune tamata esi keu me Tuhane Eni Lumare kena tatu loko Alla kena keri tanei ete Alla, po esi ono mere eono esi nkena me Alla oaI mo.
2 Le sepo aturane mere eampune tamata esi dosaru, hoko pela musune esi keri tanei ete Alla moneka. Batuke esi keri tanei rebai esa neka. Po mo, pela musune esi keri tanei kena rilukele ete Alla le esi blake be esi dosaru ampunelu mosa.
3 Po bei esi riluke tanei ete Alla pela musune mere, pine eono tamata esi nete loko esi dosaru.
4 Le tinai, sape tulene esi lalakwe kai pipi tulene esi lalakwe eono tamata eni dosare supu ampune mo.
5 Bei mere hoko kena Yesuse Kristuse Iluake mei nusare Ibeteke loko Alla be,
"Alla, Asuka tamata esi riluke binatane
kai taneia makete ete Ale mo.
Po Aaknekae Au kena Au riluke
nanakwalaKue ete Ale.
6 Tuhane, Akotie binatane rebe tamata esi
palae
kena otoi maka pala tenei ete Alere
mo,
pise tanei makete rebe esi rilukele ete
Ale
kena eseli esi dosaru mo.
7 Eleki Au beteke lekwe be,
'Tuhane, Au meije! Au luake kena Au
lulu Amu suka,
rebe lekie kena buku rebe lulukele
rebe ebeteke Aure.' "*
8 Yesuse Kristuse Ibeteke loko Alla akmena peneka be, "Tuhane, binatane kai tanei makete rebe tamata esi rilukele, pise binatane rebe esi palae kena otoi maka pala tanei ete Alere, pise tanei makete rebe esi rilukele seli esi dosaru, pusue meru uono laleuMe ndina mo." Masike Yesuse Kristuse Ibeteke ele mere lekwe po esi riluke pusue meru le esi lulu agama Yahudire esi aturane.
9 Eleki Yesuse Ibeteke be, "Tuhane, Au meije! Au luake kena lulu Amu sukare." Hoko Alla Ihleke pusue binatane rebe akmena esi rilukele eleki Iselie kena Yesuse Kristuse saka tanei beluke rebe rilukele eteIje peneka.
10 Yesuse Kristuse Iono saisa rebe Alla Isukare peneka eleki Iriluke ruaI Eni nanakwalaIje ete Alla rebai esa eti pela neka. Bei Iriluke nanakwalaIje, mere eono itere Alla Eni tamata rebe dosa sae moneka.
11 Tamata Yahudiaru esi imamaru esi kele kena kerike esi makerike imame pela petu, kai esi riluke tanei rebe sakesa ete Alla susuike. Po taneia meru uono saisa mo kena ampune tamata esi dosaru.
12 Po Yesuse Kristuse Iriluke ruaI Eni nanakwalaIje rebai esa kena ono tanei rebe rilukele ete Alla kena ampune iteki dosaru eti pela. Kena Iriluke ruaI Eni nanakwalaIje pela peneka eleki Irue sapleuke Alla Eni makwanale kena Ipleta sakesa kaiNi.
13 Hoko menai bei petu mere Inamake petu kena Alla Inabu Eni musuaru.
14 Yesuse Inamake neka le Iriluke nanakwalaIje batuke rebai esa mere, iono hlamate ite bei iteki dosaru peneka kai ite nkena me Alla oaI, kai eti pelare ite susae sasaisa moneka.
15 Ro Misete Ibeteke mere ete ite peneka, le Ibeteke be,
16 "Namake Au ono janji kaisi kena petua
susuike.
Namake Au tolae Auku aturane me laleisu
kai Au lekie me esi maka noake
leke esi rekwae eleki esi lulue."
17 Eleki Tuhane Ibeteke elere lekwe be, "Au nete loko esi dosaru kai esi neunaru moneka."†
18 Hoko kwali betaya, sepo Alla Iampune iteki dosaru peneka hoko riluke tanei ete Alla kena ampune iteki dosaru moneka.

Mai ite tehaike Alla
10:19-25

* **10:7** Isi. 40:7-9 † **10:17** Yer. 31:33-34

19 Kwali betaya imi, pamuli meije ite
nehe kena balale Alla peneka, mere saka
ite nehe kena kusu otoi moli titinaije
peneka le Yesuse Eni lalakwe ponikele le
itere pe.
20 Yesuse Ibuka lalane beluke mere ete
ite, lalane mere pine ekeri ite loko hidupe.
Ibuka lalane loko otoi rebe mise titinai
mere baue Iriluke nanakwalaIje kena
supu bunu. NanakwalaIje saka obite nurui
nanuke rebe me kena lalane loko otoi moli
titinai me Alla Eni tendare peneka, rebe
kahie kena nurui lua kena buka lalane.
21 Hoko kwali betaya, meije ite supu
Imame Elake Lakwai esa peneka rebe Ik-
basae Alla Eni Luma ndete surgare.
22 Hoko mai ite balale Alla kena lale mis-
ete kai hlaleke lokoI titinai, le ite lalemaru
supu koa kena Eni lalakwe peneka leke
ite rekwa be iteki dosaru supu ampune
peneka. Ite nanakwalamaru supu bap-
tise kena kwele kena tanda be Iono iteki
dosaru sae moneka.
23 Mai ite kele kuru kena saisa rebe ite
nakue me tamata bokala oasi be ite hlaleke
loko Yesuse. Le Alla Ibeteke peneka be
saisa rebe Italukele, namake Ionoe.
24 Kai suke ite selu lomai leke ite lepa
ete lomai kena misete, beteke loko tamata
makete be suke ite oki lomai kai ite ono
yelu rebe misete.
25 Mai ite nkwakwa kena kotie kai isike
Alla sakesa kai tamata rebe esi hlaleke loko
Allare. Ite lulu tamata rebe esi suka kena
kotie kai isike Alla more yake. Po suke ite
ahnau lomai rame le ite rekwa be takwali
mo Tuhane Iluake suike reneka.

Imi maka hlaleke loko Yesuse hleke yake 10:26-39

26 Suke ite ono ele mere. Le sepo sou
nkenale bei Allare lepaele ete ite peneka
po ite lalema kena ono dosa rame, kai ite
ono saka ite nete loko sou nkenale mere
mo, hoko tanei kena rilukele ete Alla kena
eono sirike iteki dosare sae moneka.
27 Po sepo ite ono neune lupe mere hoko
batuke ite namake kai ite rilama le Alla
Iteu pakala ntaute ete ite kena auwe kli-
tini, rebe ekotu pusue tamata rebe esi lene
lokoI more.
28 Tamata rebe ilulu hukume rebe Musa
ilekire mo, isupu hukume matale, sae
laleije noai moneka, sepo sie luaya pise
telu esi beteke be iono sala tinai.
29 Sepo tamata rebe ilulu hukume rebe
Musa ilekie mere mo isupu hukumane ele
mere, hoko tamata rebe ihleke eni maka
hlaleke, isupu hukume ela lesi bei mere
lekwe. Le tamata mere isobue Alla Eni
Nanare. Isobue Yesuse Eni lalakwe rebe
Alla Italukele kena ampune eni dosaru.
Kai isobue Ro Misete rebe Iokine.
30 Le ite rekwa Alla Ibeteke be:
“Namake Au lelie suike etesi, kai Au
hukumesi.”
Kai Ibeteke lekwe be,
“Namake Tuhane Iteu pakala ete Eni
tamataru.”‡
31 Ntau titinai neka, sepo ite supu Alla rebe
Irue eti pelare Eni hukumane mere.
32 Po kwali betaya, imi nete loko kena ak-
mena imi trima Alla Eni Sou Misete. Kena
mere imi supu susate po imi naya bei imi
maka hlaleke mo.
33 Rebai sesi tamata esi lepae tiae lokomi,
kai esi ono neune ete imi me tamata bokala
oasi. Kai rebai sesi lekwe imi tapa sie rebe
tamata esi ono susate etesi eti imi supu
susate ele mere leneka.
34 Kai imi blake malereke tamata rebe
esi kusu buije, eleki imi tapasi. Kai kena
tamata esi rana imi taneiaru, imi lepae
sasaisa mo po lalemi ndina neka, le imi
rekwa be imi tanei me rebe emise lesi bei
rebe esi ranare. Tanei mere namake eta-
hane eti pela.
35 Hoko kwali betaya, imi hleke bei imi
maka hlaleke yake. Le sepo imi hlaleke
rame hoko namake imi supu hadia elake.
36 Hoko imi persaye rame leke imi supu
ono lulu Alla Eni sukare. Kai bei mere hoko
imi supu saisa rebe Alla Italukele.
37 Imi ono ele mere le me Alla Eni lepate
rebe lekire ebeteke be,
“Ile rebe namake Iluake,
takwali mo Iluake reneka.
Petu kena Iluake Isisae mo.
38 Auku tamata rebe esi nkenare,
kena esi hidupe esi hlaleke rame.
Po sie rebe esi sele bei esi maka hlaleke
namake Au sukasi mo.”§
39 Po itea rebe hlaleke lokoI meije, itere
tamata rebe sele bei iteki maka hlaleke mo
hoko namake ite supu hukume bei Alla mo.

‡ **10:30** Huk. 32:35-36 § **10:38** Hab. 2:3-4

Itere Alla Eni tamata rebe hlaleke lokoI kai namake ite supu hlamate.

11

Ite lulu tamata rebe esi hlaleke ktilire 11:1-40

1 Kwali betaya, meije ite lepae loko maka hlaleke loko Allare. Sepo ite hlaleke titinai, ite rekwa be tatike pine ite supu saisa rebe ite lalema lokole, rebe selu mosare.
2 Bei tamata akmenaru esi maka hlaleke loko Allare, pine laleIje ndinakesi.
3 Bei iteki maka hlaleke loko Allare, pine eono ite nati be Alla Itolae nusa meije kena Eni lepate. Hoko saisa rebe selure Iono bei saisa rebe selu more.
4 Bei Habela eni maka hlaleke loko Allare, pine eono iriluke tanei ete Allare emise lesi bei Kaine iriluke. Bei Habela eni maka hlaleke loko Allare, pine eono Alla Ibeteke be inkena me oaI. Alla Iaseluke be Itrima Habela le Itrima tanei rebe irilukele. Habela imata peneka po iriluke hnaune ete ite roma meije baue iaseluke eni maka hlaleke rebe nkenale.
5 Bei Hanoke eni maka hlaleke loko Allare, pine eono imata mo po isupu bitike lolete loko Alla. Sae kuesa itetueni moneka, le Alla Ibitikeni peneka. Me Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke be kena Hanoke isupu bitike mosare iono Alla laleije ndina.
6 Sepo ite hlaleke loko Alla mo, hoko laleIje ndinake ite mo. Le tamata rebe esi luake loko Allare suke esi persaye be Alla Ime kai Iriluke misete ete tamata rebe esi nikwaI titinaije.
7 Bei Nu eni maka hlaleke loko Allare, pine eono ilulu Alla Eni pletare. Alla Ibeteke pusue yelu rebe tatike pine eonore, hoko masike Nu iselu yelu meru mosa po ilulu Alla Eni pletare neka. Hoko iono kapale leke ile kai eni luma toine esi molo mo, eleyo pusue tamata mei nusare esi supu hukumane bei Alla. Kai bei eni maka hlaleke mere, hoko inkena me Alla oaI.
8 Bei Abrahame eni maka hlaleke loko Allare, pine eono ilulu Alla kena Ikotini kai Iulake ikeu loko tapele otoi elake sae rebe Italuke peneka be Iriluke ete Abrahame kai eni anubuaru. Hoko masike irekwa mo be namake ikeu etia, po ilulu Alla Eni lepate hoko ikeu neka.
9 Bei eni maka hlaleke mere, pine eono irue kena otoi rebe Alla Italukele eteije. Kai Tuhane Italuke ete Abrahame eni nanae Isake kai upui Yakupe ele mere lekwe. Masike otoi mere esie peneka po esi rue ete mere saka tamata makete, esi rue kena tenda.
10 Abrahame itahane kena hidupe ele mere le inamake kota beluke rebe Alla ruaI onoe lulu Eni rencanare, rebe esi dasare kuru titinai kai eti pelare klelike monde.
11 Bei Abrahame eni maka hlaleke, pine masike intua titinai peneka kai Sara indote, po eono Abrahame isupu kwetele bei Sara. Abrahame ihlaleke titinai be saisa rebe Alla Italukele, namake Ionoe.*
12 Masike kena mere Abrahame isaka tamata rebe nanakwalaije emata peneka, po isupu anubua boka titinai, saka kmalea ndete lanite kai ume ndau laiuluije, eti sae ineheke tekwasi moneka.
13 Sie meru pususi hlaleke ktili rame eti esi mata, kai esi supu yelu rebe Alla Italukele mo. Batuke esi lene Alla Italuke kai lalesi ndina le esi rekware be pusue rebe Alla Italukele namake Ionolu sa. Bei mere hoko esi beteke be siere batuke tamata makete kai maka luake beluke mei nusa meije.
14 Tamata rebe esi beteke ele mere, etiluke be mere erisi nikwa titinai loko otoi rebe namake esi rue kena sare.
15 Kota rebe esi keleke beije esi nete loko mo, le sepo esi suka leu suike lokole, hoko esi leu suike peneka le esi kesempatana bokala.
16 Po mo le esi suka otoi rebe emise lesi bei nusa meije. Otoi mere ndete surga. Ele mere hoko Alla Iasomi mo kena esi beteke be esi Tuhane kena Alla, le Iaknekae otoi kena esi rue kena peneka.
17-18 Bei Abrahame eni maka hlaleke mere lekwe, pine kena Alla Itehekeine, iriluke Isake saka tanei rebe palae ete Alla. Abrahame isupu Isake peneka, rebe Alla Italuke eteije be, “Namake amu anae Isake isupu anubua boka lulu Au taluke ete ale.” Eleyo Abrahame iriluke eni nanae esane mere saka tanei rebe palae ete Allare.

* **11:11** Kena buku rebe akmenare ebeteke elere: bei Sara eni maka hlaleke loko Allare pine masike imatabina titinai pende po isupu ktiline kena iruele kwetele. Ihlaleke titinai be saisa rebe Alla italukele, namake Ionoe.

19 Abrahame ihlaleke be Alla Ikbasa
kena Iono Isake ikwana suike. Hoko mere
molupe isupu Eni nanare suike peneka.
20 Bei Isake eni maka hlaleke loko Allare,
pine kena intua pende italuke misete rebe
tatike bine Alla Irilukele ete luasi bobanu
petuluare.
21 Bei Yakupe eni maka hlaleke loko Al-
lare, pine kena imata nere, ikotie Tuhane
Iriluke misete ete Yusupe eni nana luaru,
eleki itoa kena eni toane buaije leke itatu
loko Alla.
22 Bei Yusupe eni maka hlaleke loko Al-
lare, hoko kena imata nere, ibeteke loko
tamata Israelaru be namake esi siri bei
Mesire. Kai italukesi leke imatare esi ono
lokoi mimise leke kena esi siri bei Mesire
esi keri eni lulinaru.
23 Bei Musa eni elake inaiju esi maka
hlaleke loko Allare, pine eono esi bunike
Musa bulana telu bei kena ruelei menaije.
Le esi noake be me Tuhane oaIje esi nanae
mere inteki, hoko kamale eni pleta kena
bunu tamata Israelaru esi kwete mokwaia
rebe uke rueleise, rilasi le pleta mere mo.
24 Bei Musa eni maka hlaleke loko Allare,
hoko kena iela pende isuka mo be esi ko-
tine kamale Mesire eni nanae binare eni
nanae.
25 Le isukare mise lesi isupu susate
sakesa kai Alla Eni tamataru, bei rue kena
lale ndinate le hidupe ono dosa, kai lale
ndinate mere etakwali mo.
26 Musa inoake be supu sobue le Maka
Hlamate rebe Alla Italuke, mere mise
lesi bei taneia rebe namake supue me
Mesire. Le Musa ihlaleke peneka be na-
make bobanu petulua Alla Iriluke hadia
etei.
27 Bei Musa eni maka hlaleke, hoko isiri
bei Mesire rilai le kamale Mesire inasure
mo. Kena susate itahane rame le Alla rebe
supu seluI more, iseluI peneka.
28 Bei Musa eni maka hlaleke, iulake
tamata Israelaru esi ono pesta kane roti
rebe pake ragi more. Kai iulake esi libuke
lalakwe kena eono tanda me tamata Israe-
laru esi lumaru esi metuaru leke malekate
maka bunure, ibunu tamata Israelaru esi
kwete menaru yake.
29 Bei tamata Israelaru esi maka hlaleke
loko Allare, hoko esi sabu meite Lalakwe
saka esi keue kmalane. Eleyo tamata
Mesiraru esi sabure meite mere moloesi.
30 Bei tamata Israelaru esi maka hlaleke,
hoko esi keholi kota Yeriho petua itu, eleki
kota mere esi tembokaru plekae pusulu.
31 Bei Rahape bina lalane mere eni maka
hlaleke loko Allare, hoko kena tamata rebe
esi lene loko Alla more esi supu bunure,
isupu bunu sakesa kaisai mo, le itrima
Israelaru esi tamata rebe esi line kotare kai
itapasi.
32 Au beteke Gideone, Baraka, Simsone,
Yefta, Dauta, Samuele kai nabi maketaru
esi maka hlaleke loko Allare moneka le
sepo au beteke pusu hoko namake takwali
kuate.
33 Po bei esi maka hlaleke loko Allare,
eti esi nabu kerajanaru, esi ono saisa rebe
nkenale, esi supu saisa rebe Alla Italukele
eteise, esi ksobi singaru esi buruiju,
34 esi hlamate bei auwe klitini elake kai
esi supu hlamate bei tamata rebe esi suka
bunusi kena sarire. Leini esi ktili mo po
Tuhane Ionosi ktili suike. Leini esi ktili
kena lisa kai esi nabu esi musua rebe esi
luake bei negara makete.
35 Bei esi maka hlaleke, hoko bina rebe
eni nanare imata pende, isupu suikeni
le ikwana suike. Po leini esi suka kena
supu teta kai supu susate eti esi mata, le
esi noake be namake esi kwana suike esi
hidupe mise lesi.
36 Leini esi supu sobue, supu teta, supu lo
kena rante pesi kai supu kusu bui.
37 Leini esi supu raba kena batu eti mata.
Leini esi supu kala kena kala siniti, leini
esi supu bunu kena sari. Esi keu loko etika
neka batuke esi alike pakiane bei domba
usai kai pipi usai, kai esi susae manane,
supu teta kai supu susate maketa lekwe.
38 Esi naya me otoi nsekile kai ndete
ulate kai esi rue kena liana benaiju. Po
sie meru pine esi ono Tuhane laleIje ndina,
hoko esi lesi bei tamata makete.
39 Tuhane laleIje ndinakesi le esi maka
hlaleke. Eleyo esi supu saisa rebe Alla
Italukele eteise mosa.
40 Le Alla Iaknekae saisa rebe mise titi-
nai ete ite peneka. Isukare ite kai sie meru,
pusuma supu saisa rebe Italukele pende
leke ite pusuma ono tamata nkenale me
Tuhane oaIje.

12

Hnaune leke lulu Yesuse Eni sifate kai saisa rebe Ionore 12:1-13

1 Kwali betaya, tamata bokala me rebe
esi hlaleke loko Tuhane akmenare esi
aseluke ete ite peneka be esi hlaleke ktili.
Hoko mai ite hleke bei ono dosa kai hleke
yelu rebe pele ite kena hlaleke ktili loko
Tuhane, leke ite atula titinai kena hlaleke
ktili. Kai ono saisa rebe Tuhane Itiluke
ite kena onore, saka tamata maka balare
iatula titinai leke ikusu penese akmena.
2 Suke ite lalema loko Yesuse rame le Ile
pine Iono ite hlaleke ktili rame bei menai
eti pela. Yesuse Itahane kena supu susate
ndete ai tutine. Yesuse Imata kena ai tu-
tine Iblake asomi mo. Batuke Inoake saisa
rebe tatike pine Alla Irilukele eteI ndete
surgare. Meije Irue sapleuke Alla eni mak-
wanale kai Iplete sakesa kaiNi.
3 Imi nete rame loko Yesuse Itahane neka
kena Ibalale susate elake titinai bei tamata
dosaru elia, leke imi ktili kai imi sele bei
imi maka hlaleke yake.
4 Le kena imi atula kena hleke bei ono
dosare, sae kuesa eni lalakwe ponike saka
Yesuse mosa.
5 Kai imi nete loko Alla Eni hnaune mon-
eka. Tuhane Ibeteke hnaune mere le Iselu
imire saka Eni nanae. Ibeteke be,
“Auku anae, asobue Tuhane Eni hnaune
yake,
kai sepo Iahnau ale hoko kaplalemu
yake.
6 Le tamata rebe Iokine, Iatetukeni.
Kai Iteta tamata rebe Iselui saka eni
nanare.”*
7 Hoko kwali betaya, sepo imi supu
susate hoko imi tahane neka. Imi noake
be mere Alla Iatetuke imi, saka elake inai
iatetuke eni nanare neka. Kwete sire pine
isupu ahnau bei eni elake inaiju more?
8 Sepo imi supu ahnau sakesa kai pusue
Tuhane Eni nanae maketaru mo, hoko
imire Tuhane Eni nanae tumute mo.
9 Iteki amate mei nusare iatetuke itere,
iteta ite lekwe. Kena mere ite holmatei.
Hoko ete iteki Amate ndete surgare ite
holmateI lesi leneka kai lene lokoI leke ite
supu hidupe.
10 Iteki amate mei nusa meije, esi ate-
tuke kai ahnau itere, esi lulu saisa rebe
esi noakele nkenare, po mere etakwali mo.
Po Alla Iatetuke ite, Isuka ite supu rebe
misete leke iteki dosaru sae moneka, lupe
Alla ruaI mise titinai le Eni dosa sae mo.
11 Kena ite supu hnaune pise supu tetare,
ite lalemaru ndina mo le ite blake kera.
Po namake pine bei hnaune mere iteki
hidupe lulu Tuhane Eni sukare kai ite lale-
maru ndina titinai.
12 Ele mere hoko suke imi raka mimise
kai hlaleke titinai.
13 Imi lulu Tuhane, luluI ntontoli leke
tamata rebe esi hlaleke ktili mosare esi
tetu yake po esi maka hlaleke etapa ktili
rame.

Ite hidupe mise titinai le dosa sae mo 12:14-29

14 Atula leke imi hidupe mise kai pusue
tamata. Kai atula leke imi hidupe mise
titinai le dosa sae mo. Le sepo hidupe ele
mere mo, hoko sae isupu selu Tuhane mo.
15 Imi ahnau lomai leke imi maka hlaleke
loko Tuhane rebe supue bei Eni lale mis-
ete, imi hleke yake. Raka mimise leke bei
imire sae kuesa iono dosa yake eti eono
susae jemate toini kai eono tamata bokala
esi ono dosa yake. Tamata rebe iono
ele mere, saka tapuane malete eono eti
tapuana maketaru uono tapuane malete.
16 Raka leke sae iono ntasite yake, pise
ono saka Esau rebe Tuhane Iriluke mis-
ete eteije ituli kai more yake. Esau eni
kbasa kwete mena rebe Alla Iriluke eteije,
itukare kena batuke manane pikane toini
esa bei kwalini.
17 Imi rekwa peneka be pamuli lomei
Esau lalei kena isupu misete mere suike
bei amai, po amai suka moneka, kai ke-
sempatane etei kena kotie salare sae mon-
eka.† Masike irani kai iatula titinai kena
supue po saisa moneka.
18 Kwali betaya, akmenare Alla Ilepa
loko tamata Israelaru bei ndete ulate Sinai.
Ulate mere kerikele yele. Kena esi balale
ulate mere, esi selu auwe klitini, auwe
kweini, mailene kai sanute elake.
19 Esi lene trompete tulei kai Alla naIje.
Kena esi lene mere, esi kotie leke esi lene
mere suike yanoma.
20 Le esi tahane kena lene na elake
mere mo, rebe epletaesi be: “Pusue rebe
kerike ulate meije, masike binatane pise

* **12:6** Ayp. 5:17, Hna. 3:11-12 † **12:17** Kena tapsirane makete beteke elere: ihleke bei ono neune mo. ‡ **12:20** Sir. 19:12-13

tamata lekwe, suke supu raba kena batu eti mata."‡
21 Saisa rebe tamata Israelaru esi selure, endila kuate eti Musa ibeteke be: "Rilaku kai rareleku!"§

22 Po kwali betaya, imi balale ulate saka mere moneka. Le Alla Ilepa loko imi bei ndete surga baue Eni Nanare ruaI. Imi balale ulate Sione kai kota Yerusaleme rebe endete surga, otoi rebe Alla rebe Ikwana eti pelare Irue kenare. Kai imi tetue malekata boka titinai esi lupu kai isike Alla.
23 Imi tetue Alla Eni tamata rebe esi nanaru lekilu ndete surgare. Pusue Alla Eni tamataru saka Eni nanae menaru neka rebe esi supu misete bei Alla rebe mise titinaije. Kai imi balale Alla rebe Iteu pakala ete pusue tamatare. Kai imi tetue tamata rebe kena esi mei nusare esi hidupe nkena me Alla oaIje, kai meije esi ono sala kwale moneka.
24 Imi balale Yesuse. Ile pine Iliku imi loko Alla Italuke beluke rebe eono tamata esi esa kai Allare. Kai imi hlaleke Yesuse Eni lalakwe rebe ponikele. Eni lalakwe esi kbasare ela titinai, lesi bei akmena Habela eni lalakwe.*

25 Bei mere hoko suke imi raka mimise, imi lene loko Alla Eni lepate rebe betekele ete imi kena meije. Akmenare sepo tamata Israelaru esi lene loko na elake rebe elepa lokosi ndete ulate Sinaije mo, esi supu hukume. Hoko itea meiju lesi bei mere leneka, sepo ite lene loko Alla rebe Ilepa loko ite bei ndete surgare mo, ite supu tie bei hukume mo.
26 Kena Alla Ilepa loko tamata Israelaru ndete ulate Sinaije, naIje eono tapele enlisu. Po meije Italuke be: "Namake rebai suike, Au ono tapele ruale nlisu mo po lanite enlisu lekwe."†
27 Lepate matai "namake rebai suike" meije natire be Alla Ilisuke kai Iatia nusa rebe Itolae meije, le nusa meije erue eti pela mo. Leke pusue rebe lulu Tuhane Eni sukare ruae rue eti pela le supu nlisu mo.

28 Hoko kwali betaya, suke ite kotie trima kasi bei Alla kai kotie lokoI lulu Eni sukare. Le ruaI pletae ite hoko ite supu lisuke mo. Suke ite holmateI kai ite tatu lokoI titinai.
29 Suke ite lene lokoI kai holmateI le Eni kbasa kena hukume tamatare saka auwe rebe ekoture.

13

Ono Alla laleIje ndinare elia 13:1-19

1 Kwali betaya, suke imi hidupe oki lomai le imire molupe kwalitoi rebe imi hlaleke loko Tuhane.
2 Suke imi trima tamata rebe esi luake bei otoi makete. Imi nete! Kena akmenare tamata leini esi trima malekate me esi lumare, eleyo esi rekwa be mere malekate mo.
3 Imi nete loko sie rebe esi me bui laleije leke imi tapasi kai imi ono saka imi me bui lalei lekwe sakesa kaisi. Kai suke imi nete loko tamata rebe esi supu susate leke imi tapasi saka imi ruami supu susate ele mere lekwe.
4 Pusue tamata suke holmate aturane rebe eature kai lomaije. Hoko mokwai pise binare, ono ebeke tamata makete yake le tamata rebe esi sablia pise ono ntasite, Alla ruaI teu pakala etesi.
5 Imi hidupe lale loko kepene yake, po lalemi ndina le kepene rebe eme kai imire neka. Le Alla Ibeteke peneka be:
"Au sebeie ale ruamu mo,
pise Au keu bei ale mo."*
6 Ele mere hoko ite nehe kena beteke be,
"Tuhane Itapa au
hoko rilaku mo.
Masike tamata mei nusa meije esi ono
saisa ete au neka
po rilaku mo."†
7 Suke imi nete loko imi elaka rebe akmenare esi lepae Alla Eni Lepataru ete imire. Imi selusi be esi hidupe pela peture elia kai imi selu be esi hlaleke loko Allare elia leke imi lulue.
8 Bei akmena, pamuli meije kai eti pelare Yesuse Kristuse Ileli mo.
9 Hnaune rebe ekeri kena lalane tiare imi lulu yake kai rebe lulu iteki maka hlaleke more imi lulu yake. Agama Yahudire esi aturana bokala kena manane, po aturane mere eono hlamate ete tamata

§ **12:21** Huk. 9:19 * **12:24** Hebela eni lalakwe kotie leke lelie kwaline eni dosare (Atn. 4:8-10). Po Yesuse Eni lalakwe ekotie leke iteki dosaru supu ampenelu. † **12:26** Hag. 2:7 * **13:5** Huk. 31:6,8; Yos. 1:5 † **13:6** Isi. 118:6

rebe esi lulure mo. Mise lesire ite lalemaru ktili loko Alla Eni lale misete, le eono tamata esi supu hlamate.

10 Yesuse Imata leke Iampune iteki dosaru. Bei Yesuse Iono ele mere hoko Iono saka Ilere iteki korbane me otoi maka pala tanei rebe riluke ete Allare. Po iteki korbana rebe ume otoi maka pala tanei rebe riluke ete Allare, imama rebe akmenare esi keri korbana kena riluke ete Alla me tenda maka kotie loko Allare, esi rana beije saisa mo.

11 Le binatane rebe ribi esi sele buine kena ampune dosare, esi lalakwe imame elake lakwai esare ikusuele me otoi moli titinaije, po esi nanakwalaije esi palae me kota mulini.

12 Sakesa kai Yesuse neka: Eni Lalakwe pake kena ampune Eni tamataru esi dosaru, po Isupu susate eti Imatare me kota mulini.

13 Ele mere hoko kwali betaya, saka esi keri Yesuse siri bei kotare kena esi sobuIne, hoko ite lekwe suke hleke bei iteki maka hlaleke makete, kai masike sae isobue ite po ite lulu Yesuse rame neka.

14 Le mei nusare otoi kena ite rue kenae eti pelare sae mo, po otoi rebe namake ite rue kenare, ite mei nikwa lokole titinai sa.

15 Hoko kwali betaya, bei Yesuse iono imame kena Ikotie loko Alla ete itere hoko ite supu lalane kena isike Alla. Hoko mai ite riluke tanei ete Alla. Rebe ite riluke tanei eteI mere be ite isike Alla rame kai holmate Eni nane rame.

16 Imi nete! Suke imi ono misete rame kai tapa lomai kena larake saisa neka ete tamata makete, le mere saka tanei rebe rilukele ete Alla rebe eono laleIje ndinare.

17 Suke imi lene loko imi elakaru esi pletare kai holmatesi le sie meru pine esi ono lalemi ktili rame kai esi balale Tuhane lele. Imi lene lokosi leke esi kerike kena lale ndinate. Po mo hoko esi susa, kai esi muline imi misete rebe Tuhane Irilukele sirike bei imi.

18 Ami kotie bei imi leke imi kotie loko Alla ete ami rame. Ami rekware ami lalemaru mise me Tuhane oaIje, le ami suka ono nkenale rame kena sasaisa neka.

19 Kai au kotie titinai bei imi, leke imi kotie loko Alla ete au, leke Alla Iono au luake loko imi suike nununu noma.

Kotie loko Alla rebe pamulire 13:20-21

20 Alla Iono iteki Tuhane Yesuse Ikwana suike peneka. Kai bei Eni matale, hoko meije Eni kbasare ela titinai kena Ipialae ite, Eni tamataru, saka tamata maka raka dombare iraka eni dombaru. Eni lalakwe ponikele eakurue saisa rebe Alla Italukele ete ite eti pelare. Hoko au kotie bei Alla maka ono rue misere,

21 leke Iriluke pusue misete rebe imi perlue kena ono saisa rebe Isukare. Kai au kotie leke Alla Ikerike mei ite lalema baue Yesuse Kristuse leke ite ono saisa rebe eono laleIje ndinare. Mai ite isikeNi eti pela! Amine.

Lepata mulini 13:22-25

22 Kwali betaya, au kotie bei imi leke imi lene auku hnauna meiju mimise, le auku sulate meije enanu mo.

23 Au beteke ete imi lekwe leke imi rekwa be iteki kwali Timotiuse isiri bei bui peneka. Sepo iluake loko au nunu, hoko kena au keu loko imire ikeu kaiku.

24 Beteke auku hlamate ete imi elakaru pususi kai Alla Eni tamataru pususi lekwe. Iteki jemate toini bei Italiaru esi beteke hlamate ete imi lekwe.

25 Au kotie leke Tuhane Iriluke misete ete imi pusumi ete mere ne!

Hlamate.

Yakobuse eni Sulate

Lepate Menai

Yakobuse eni sulate meije ionoe ete pusue Alla Eni tamata rebe esi rue papelake otoi mei nusare.

Yakobuse ileki sulate meije ipake lepate matai sasaisa neka kena cara tiluke lalane misete kai hnauna kena atate misete kai saisa rebe suke tamata Kristene ionore. Kena tamata Kristene esi hidupe, ibeteke sasaisa neka, molupe taneia boka kai tanei sae mo, supu teheke, atate misete, noake tiae ete tamata makete, hlaleke loko Tuhane kai saisa rebe suke onore, raka lepate, rekwa mise titinai, nasuke lomai, kwakwae kai kwakwae mo, leuke sala ete tamata makete, lepa kwakwae, kai tahane lale kai kotie loko Alla.

Sulate meije eahnau be tamata Kristene eni atate suke elere: tamata rebe ihlaleke loko Tuhane suke eni hidupe Tuhane Iselue mise (1:27). Sepo sae ibeteke be ihlaleke loko Tuhane yo iono lulu Tuhane Eni pletare mo hoko mere esi guna sasaisa mo (2:14-26). Ite supu hnauna bokala kena sulate meije rebe eguna kena iteki hidupe pela petu.

Isi

1. Hlamate (1:1)
2. Hnaune kena hlaleke ktili kai tahane lale (1:2-18)
3. Lene kai onoe (1:19-27)
4. Hbeike lomai yake (2:1-13)
5. Hlaleke ktili loko Alla hoko ono saisa rebe nkenare (2:14-26)
6. Dosa bei lepate (3:1-12)
7. Maka rekwa mise titinai rebe bei Alla (3:13-18)
8. Hnaune kena lulu Alla, sobue lomai yake, kwakwae yake (4:1-17)
9. Hnaune ete tamata rebe esi taneia bokare (5:1-6)
10. Hnaune kena tahane lale, la yake kai kotie loko Alla (5:7-20)

Hlamate
1:1

1 Kwali betaya. Meije au Yakobuse, tamata makerike ete Alla kai ete Tuhane Yesuse Kristuse. Au beteke hlamate ete pusue imi, Alla Eni tamataya rebe rue papelake otoi mei nusa meije.

Hlaleke loko Alla ktilire eono ite rekwa mise titinai
1:2-8

2 Kwali betaya, sepo imi supu susate sasaisa neka hoko imi susa yake po suke lalemi ndina neka.

3 Le mere eono imi hlaleke ktili. Le ite rekwa peneka be masike ite supu susate po ite hlaleke loko Tuhane rame, hoko mere eono ite tahane lale titinai kena supu susate sasaisa neka.

4 Sepo ite tahane lale rame hoko mere eono ite mise titinai kai Tuhane Iselu ite ono misete rame.

5 Po sepo sae bei ite pine kena isupu susate irekwa mo be iono saisa, hoko suke ikotie loko Tuhane leke Iono irekwa mise titinai. Le Tuhane Imaktekwa hoko Isuka tapa tamata sae neka kena lale ndinate.

6 Po mahabe kotie loko Tuhane suke hlaleke ktili lokoI. Kai noake be supu pise mo yake. Le tamata rebe inoake ele mere sakesa kai kohua ndau meite rebe balate ehbue lori lopaije.

7 Tamata ele mere inoake be isupu sasaisa bei Tuhane yake.

8 Le tamata ele mere iblake ndene mo kai laleije supu lisuke bei sasaisa neka saka tapuana rebe balate elisuke lori lopaije.

Tanei sae mo kai taneia boka
1:9-11

9 Kwali betaya rebe imi hlaleke loko Tuhane. Masike imi tanei sae mo po imi susa yake. Eleyo suke lalemi ndina neka le Alla Ibtike imi kena Eni tamata peneka.

10 Kai rebe imi taneia bokalaru lekwe suke lalemi ndina le Tuhane Iono lalemi loko taneia bokala mo, eleyo lalemi batuke lokoI neka le Tuhane Iriluke imi taneia bokala. Le tamata rebe esi taneia bokare namake takwali mo esi sasaisa moneka saka tapuane esi labuije takwali mo pleluele.

11 Kena lemataije sa kai esi musute kena tapuane kai esi labuije eleki endulu eleki pleluele, hoko selu esi ntekite moneka. Sakesa kai tamata rebe esi taneia bokare neka, esi mata bei esi taneiaru kena esi nikwa untune bei esi abeli kenare.

Supu teheke kena susate
1:12-18

12 Tamata rebe itahane kena supu teheke, namake isupu untune elake. Le sepo itahane kena supu teheke peneka

hoko isupu rue kai Alla eti pela. Lulu Alla Italuke be Irilukele ete tamata sae neka rebe ioki Allare. Tamata mere isupu hadia saka tamata maka balare bala roma pusue leke supu hadiare.

13 Sepo sae isupu teheke hoko ibeteke be isupu teheke bei Alla yake! Le sepo masike Alla Isupu teheke po Itetu mo kai ruaI lekwe Iteheke tamata mo.
14 Po sepo tamata sae isupu teheke eleki itetu hoko mere itetu bei ruai eni sukare, le laleije loko tiare peneka. Mere lupe iane supu kerike le ekane umpane lulu esi sukare.
15 Kai sepo ilulu laleije kena ono tiare hoko mere iono dosa, kai sepo dosa mere iono rame hoko imata kai lau bei Alla neka.
16 Kwali betaya rebe au oki imi, imi raka leke supu lemake be Tuhane Imise mo yake.
17 Le pusue misete kai hadia rebe ite supure, mere ubei Alla Amate ndete surga Irilukelu. Ile maka tolae pusue hitata ndete lanite. Kai Ile pine Eni misete ere rame Ilelike mo. Lupe lematai kai bulane rebe usa eleki usunire mo.
18 Bei laleI ruaI pine Iulake tamata esi lepae Eni Sou Misete mere ete ite, leke baue Sou Misete mere Ibitike ite kena Eni nanae. Iono ele mere leke ite supu bitike kai supu holmate lesi pusue yelu rebe Itolaelu mei nusare.

Lene kai onoe
1:19-27

19 Kwali betaya rebe au oki imi titinai. Imi nete mimise! Suke ite pusuma nunu kena lene po nunu kena lepa kai nunu kena nasu yake.
20 Le tamata rebe inasu nunure iono saisa rebe misete lulu Alla Eni sukare mo.
21 Ele mere hoko mai ite hleke pusue rebe tiare kai neuna meru. Ite kwakwama yake kena lulu Alla Eni lepata rebe ite rekwalu pende le Eni lepataru ktili kena eono ite supu hlamate.

22 Saisa neka rebe Alla Ibetekelu pende, batuke imi lene yake po suke imi ono lulue. Le sepo imi ono lulu mo hoko mere imi lemake imi ruami.
23 Le sire pine batuke ilene Alla Eni lepataru neka po iono lulu mo, ile mere lupe tamata rebe ililake oalaleije kena telminare.
24 Iselu oalaleije pela eleki ikeu kai inete moneka be oalaleije elia.
25 Ele mere hoko suke ite lalemaru ono lulu Alla Eni hukumaru mimise kai lene lokolu rame. Le Tuhane Eni hukumaru mise titinai kai ukbasae ite leke supu hlamate bei dosa. Hoko batuke lenelu yake kai nete mo sosoli yake. Suke ite ono lulu Eni hukumaru. Le ete tamata rebe iono lulue titinai, tatike pine Tuhane Iriluke misete etei.
26 Sire pine iaseluke be iono lulu eni agamare titinai, po iraka eni lepate mo hoko ilemake ruai kai iaseluke mere esi guna sasaisa mo.
27 Lulu iteki Alla Amate Eni sukare, ono lulu agamare titinaije elere: Tapa kwete kwasoia kai bina balua rebe esi supu susate, kai raka leke ite ruama lekwe tetu kena nusa meije esi neune yake.

2

Imi hbeike lomai yake
2:1-13

1 Kwali betaya rebe imi hlaleke loko iteki Tuhane Yesuse Kristuse rebe holmateI titinaije peneka, imi hbeike lomai yake.
2 Conto ele meije: sepo ile sae rebe eni taneia bokala ialike sapuku mase kai lapune misete ikusu loko imi me otoi maka lupuke lomai, eleki ile sae rebe taneia sae more ialike lapune misete mo ikusu leneka.
3 Eleki imi holmate ile rebe eni taneia bokala rebe ialike lapune misete mere kai imi beteke lokoi be, “Ntuane, mai rue kena otoi misete meije.” Yo ete tamata rebe eni tanei sae more imi beteke lokoi be, “Kele ete mpaije.” Pise imi beteke lokoi be, “Rue mpe uwe tehaike auku lelale.”
4 Sepo imi ono ele mere imi hbeike lomai kai imi selu tamatare lulu imi lale neune.
5 Kwali betaya rebe au oki imi titinai. Imi lene mimise! Alla ibitike tamata rebe eni tanei sasaisa mo mei nusa meije peneka kena esi hlaleke ktili lokoI kai esi supu rue kai Tuhane kena Ipleta tamatare lulu Italuke pende be Iono ele mere ete tamata rebe esi okiNe.
6 Po imi ono tiae ete tamata rebe esi tanei sasaisa more peneka. Eleyo tamata rebe

esi taneia bokare esi ono tiae ete imi kai esi keri imi me tamata maka teu pakalaru leke esi teu pakala ete imi.

7 Kai sie rebe esi taneia bokala meru pine esi lepa tiae ete Yesuse rebe holmateI titinaije. Kai imire Yesuse Eni tamata.

8 Sepo imi ono lulu hukume rebe ela titinaije, rebe lekie kena buku rebe leki Alla Eni lepataru kenare be, “Oki tamata makete lupe imi oki ruami.” Hoko mere imi ono misete.

9 Po sepo imi lilake tamata lulu eni taneiaru, hoko mere imi ono dosa. Kai lulu hukume rebe Musa ilekire, imi ono sala kena hukume.

10 Le sepo imi ono sala kena hukume esa bei hukuma meru, hoko mere imi ono sala kena pusue hukumaru.

11 Le Alla ruaI ibeteke elere, “Sablia yake.” Kai Ibeteke lekwe be, “Bunu tamata yake.” Hoko sepo imi sablia mo po imi bunu hoko imi ono sala kena hukume peneka.

12 Bei mere hoko imi lepata kai imi onoule, pusue meru imi ono molupe tamata rebe Alla Imei teu pakala kenai lulu hukume rebe etie tamata bei dosa kai supu susate eti pelare.

13 Ele mere le namake kena Alla Iteu pakala kena tamatare, imia rebe imi oki tamata makete more, Alla Ioki imi mo. Po imia rebe imi oki tamata makete, Alla Ioki imi hoko Inete loko imi neunaru moneka.

Imi hlaleke ktili loko Alla hoko ono saisa rebe nkenare
2:14-26

14 Kwali betaya! Sepo sae ibeteke be ihlaleke ktili loko Alla, eleyo ikerike lulu Alla Eni pletaru mo, mere esi guna sasaisa mo. Hoko ihlaleke ktili loko Alla mere eono isupu hlamate mo.

15 Sepo kwali pise beta sae eni pakiane sae mo kai eni manane kena pela peture sae mo,

16 kai sae bei imi ibeteke lokoi be, “Akeu alike lapune ndirine kai kane pipila mina.” Po iriluke saisa rebe perlu ete tamata mere nanakwalaije mo, hoko eni lepate mere esi guna sasaisa mo.

17 Sakesa kai hlaleke loko Allare neka. Sepo hlaleke ktili loko Alla po kerike lulu Eni pletaru mo hoko hlaleke ktili loko Alla mere esi guna sasaisa mo.

18 Po tinake tamata leini esi beteke be, “Au hlaleke loko Kristuse neka yo tamata makete esi ono lulu Alla eni pletaru.”

Hoko au ralakeni be, “Aaseluke ete au be, tamata rebe ihlaleke ktili loko Alla po iaseluke kena eni atate mo. Kai au supu aseluke tamata rebe esi atate lulu Alla Eni pletaru rebe etiluke be esi hlaleke loko Alla.”

19 Imi hlaleke be Allare batuke esa neka moyo? Mere mise. Po ro tiaru lekwe uhlaleke ele mere neka kai rilaelu le Alla eti rareleulu po ululu Eni pletaru mo.

20 Hei, tamata boroka! Hlaleke ktili loko Alla po ono lulu Eni pletaru more esi guna sasaisa mo, petu ila pine imi nati sare? Hlaleke ktili loko Alla po kerike lulu Eni pletaru mo, hoko mere esi guna sasaisa mo.

21 Imi selu! Iteki ntuane mena Abrahame, Alla iombe inkena me Alla oaI le iono lulu Alla Eni pletare kena iriluke eni nanae Isake ete Alla me otoi maka pala tanei ete Allare.

22 Ele mere hoko imi selu leke imi hlaleke loko Allare esi guna sasaisa mo yake. Abrahame ihlaleke titinai loko Alla kai iono lulu Alla Eni pletaru, lualu keu nenesa. Iono lulu Alla Eni pletaru eono ihlaleke titinai loko Alla mere enkena me Tuhane oaIje.

23 Alla Eni lepate rebe lekie be, “Abrahame ihlaleke loko Alla kai bei eni maka hlaleke mere eti Alla Iombe inkena.” Hoko Alla Eni lepate be Abrahame iriluke eni nanare kena korbane, eonore mere peneka. Bei mere hoko Alla Ikotie Abrahame Eni ebe.

24 Hoko meije imi rekwa Alla Itrima tamata rebe inkena mere batuke bei ihlaleke ktili loko Allare mo po iono lulu Alla Eni pletaru lekwe.

25 Sae lekwe, Rahape bina lalane, Alla iombe inkena le tamata Israele rebe esi supu ulake kena line musuaru esi kotare, Rahape ibunikesi me eni lumare kai itapasi naya loko lalane makete.

26 Kwali betaya imi, au beteke mere leke imi nati: sepo tamata ihlaleke loko Alla po iono lulu Alla Eni pletaru mo hoko maka hlaleke mere esi guna sasaisa mo. Mere sakesa kai nanakwala rebe esi ro sae more hoko emata peneka.

3

Dosa bei lepate 3:1-12

1 Kwali betaya, imi lene mimise! Au kotie bei imi leke imi ono kuru boka yake. Au beteke ele mere leke imi nete suike be kena Alla Iteu pakala ete tamatare Iteu pakala ete kurure ktili lesi.
2 Batuke kuru mo, piasare ite pusuma ono dosa bokala po sire pine eni lepate eono dosa mo, hoko ile tamata misete titinai kai irekwa kena iraka ruai.
3 Ite bandine kai kudare. Sepo ite tolae mekute kena kudare esi biruije leke elulu iteki sukare, hoko pusue kudare esi nanakwalaije ite supu kbasaele. Eleyo mekute tone.
4 Kai selu kapale, masike kapale elake kai sanute kerie lori lopai, po maka keri kapale ibuli kemudire leke kapale keu lulu eni sukare. Eleyo kemudire tone.
5 Kai selu aure, masike tone po esupu kotu aiela elakaru. Pusue meru sakesa kai iteki meimaru neka, masike tone po kwakwae le yelu elakaru.
6 Ite meimaru sakesa kai auwere neka. Mei ite nanakwalamaru, ite meimaru pine esirie pusue rebe tiare rame, kai eono iteki hidupe mei nusare pusue supu tiae. Sepo ite lepa tiae eleki tamata makete esi lenele, mere saka auwe me otoi susate titinai eti pelare ekotu tamatare.
7 Pusue binatana ktolonaru, manuaru, binatana rebe unesa mpe tapele kai binatana ndau meite tamata isupu onolu mau. Yele tamata isupu onolu mau peneka.
8 Po ite meimaru, tamata sae isupu ono emau mo. Ite meimaru uono neune saka binatana ktolona rebe ite supu kbasae more pise niakwe esi sasune kena ebunu tamata.
9 Ite pake iteki meimaru kena isike Tuhane, iteki Amate. Po ite pakele lekwe kena tosie tamata rebe Alla itolaesi mei nusa meije, rebe esi lulu Eni kbasare, kai laleIje kai Eni sifate.
10 Ite meimaru isikeNi kai tosie tamata makete lekwe. Kwali betaya, imi ono ele mere yake.
11 Noake mimise! Kwele bolai esare esupu sirie kwele misete kai kwele nkalene mo.
12 Kwali betaya, arare esi buai saitune mo. Kai anggure lekwe esi buai ara mo. Sakesa neka, kwele bolai rebe esirie kwele nkalene esupu sirie kwele misete mo.

Maka rekwa mise titinai rebe bei Alla 3:13-18

13 Sepo tamata sae bei imi pine irekwa mise titinai, hoko suke iono yelu rebe nkenala kai kwakwaeni mo leke rekwa be irekwa mise titinai.
14 Po sepo imi lalemi tiake tamata le eni sasaisa neka kai batuke imi nete loko ruami, hoko kwakwae imi kai lemake be imi rekwa mise yake. Le mere ebroka Alla Eni nkenale.
15 Rekwa mise titinai saka mere ebei Alla mo, po ebei mei nusa meije, bei tamata eni lale neune rebe ebei ro tiare.
16 Le sepo lalemi tiake tamata le eni sasaisa neka kai batuke imi nete loko ruami, hoko namake ekeri imi kena nasuke lomai kai ono neune sasaisa neka.
17 Po sire pine eni maka rekware ebei Alla, hoko eni hidupe enkena me Alla oaI. Laleije ntoli, inasuke tamata makete mo, kai isuka ono mise suike kai lomai. Ile tamata maune kai isuka lene loko tamata. Ioki tamata makete kai isuka tapa tamata makete. Ililake tamata mo. Laleije ntoli kai iono saisare lelemake mo.
18 Tinai! Tamata rebe isuka ono mise suike kai lomaije, namake tamata bokala lekwe esi ono lului kai esi suka ono misete kai tamata makete. Saka tamata maka andinu, inkwakwa kena atnane me eni ndinure kai kena iulure esi hasila bokala.

4

Hnaune kena lulu Alla, lulu lale neune yake 4:1-10

1 Kwali betaya imi lene! Imi suka nasuke lomai kai suka teta lomai, mere ebei imi lale tiae rebe esuka titinai kena supu nusa meije esi misetaru. Lalemi ele mere lulu Tuhane Eni sukare mo.
2 Imi lalemi kena supu sasaisa po imi supu mo, eleki imi suka bunu tamata. Imi ono lomai kai kai teta lomai. Imi supu sasaisa mo le imi kotie bei Alla mo.
3 Kai masike imi kotie bei Alla lekwe po imi supu sasaisa mo le imi kotire sala. Le saisa rebe imi kotiele batuke ete ruami.

4 Imire tamata rebe lulu Alla Eni hnaunaru rame moneka. Imi rekwa peneka be sire pine ilulu neune mei nusa sa, imusu kai Alla. Hoko sire pine iono lulu neune mei nusa meije, mere isuka leke imusu kai Alla.
5 Alla Eni lepata rebe lekire ebeteke be: Alla Iono Eni Ro Misete Ikbasae ite lalemaru, Isuka ite lulu nusa meije mo, po Isuka leke ite tehaike Alla rame. Imi noake be Alla Eni lepate rebe lekire tinai mo yake.
6 Po Alla Iono ite lalemaru ktili leke ite lulu iteki lale tiare yake. Ele mere hoko Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke lekwe be: Tamata rebe kwakwaine Alla Itrimai mo, eleyo tamata rebe kwakwaeni more Alla laleIje mise etei.
7 Hoko suke kwakwae imi loko Alla yake kai lulu Eni lapataru rame. Ele mere hoko imi lelie ro tiaru esi elake hoko enaya bei imi.
8 Imi tehaike Alla hoko Alla lekwe Itehaike imi. Imia rebe imi ono dosare hleke bei ono dosa kai lalemi batuke hlaleke loko Alla neka leke lalemi mise.
9 Suke imi blake sala titinai kai imi rani kai hnasike le imi ono dosare. Hoko mise lesi imi malite eseli kena tanite kai imi lale ndinate eseli kena lale susate.
10 Kwakwae imi loko Alla yake po tatu lokoI neka leke Ibitike imi kai Iono imi supu holmate.

Hnaune leke sobue lomai yake
4:11-12

11 Kwali betaya, lene mimise! Imi sobue lomai pise leuke sala ete lomai yake le imire tamata Kristene. Sire pine isobue tamata kai ileuke sala ete tamata makete, mere sakesa kai isobue kai ileuke sala ete Tuhane Eni hukume. Hoko mere imi ono lulu hukume mo po imi kbasaele.
12 Batuke ile esa pine ikbasa kena iriluke hukume ete tamata kai iteu pakala ete tamata. Ile mere Alla rebe Ikbasa kena Iono hlamate kai Iatia tamata. Hoko imi leuke sala ete lomai yake.

Hnaune leke noake loko saisa rebe eono kwakwae imire yake
4:13-17

13 Kwali betaya maka abelia, piasare imi beteke be, “Petu meije pise bobanu ami keu me kota ande kai imi rue musune inai ete mere kena abeli leke supu kepene.” Imi lene loko auku hnaune meije,
14 saisa eono kena imi hidupe bobanure, imi ruami lekwe rekwa mo. Imi hidupe batuke saka auwe kweini rebe selue po sanute hbuele kai esirikele neka.
15 Suke imi beteke elere, “Sepo Alla Asuka, hoko ami hidupe kai ami ono sasaisa neka.”
16 Po mo, kwakwae imi rame. Imi lepa kwakwae ele mere pusulu sala.
17 Hoko tamata rebe irekwa nkenale rebe suke onore, po iono mo hoko iono dosa.

5

Hnaune ete tamata rebe esi taneia bokare
5:1-6

1 Kwali betaya rebe imi taneia bokala! Imi lene auku lepate meije. Suke imi rani le namake imi supu susate elake eti eono imi susa.
2 Imi taneiaru tatike pine supu atialu, kai takalare kane pusue imi pakeanaru.
3 Silane kane imi masa kai perakaru. Silane nkanetaru eono bukti kena petu rebe namake pine imi supu hukumane elake bei Alla le imi ono sala elake kena pake imi taneiaru kai Ihukume imi, hoko imi supu susa titinai, mere aure kotu pusue imi nanakwalaimu. Imi rani le imi lupuke taneia rame kena namake eti petu rebe pamulire.
4 Tamata rebe esi kerike ete imi me imi ndinure, imi selisi mo. Imi lene esi kloloe le imi seli esi makerike beline mosa. Esi kloloe loko Alla rebe Eni kbasare Ela titinaije, kai Ilene esi kloloe lokoIje peneka.
5 Imi taneia boka peneka, lalemi ndina le nusa meije esi hasile peneka. Imi sakesa kai binatane rebe pialaele leke enkopa eti esi petu kena esupu bunu kai kanele.
6 Imi hukume kai bunu tamata rebe esi sala sae mo, rebe esi lelie tekwa imi more lekwe.

Kena supu susate, tahane lale neka
5:7-11

7 Kwali betaya. Tamata rebe esi taneia bokala esi ono susate kai hukume imi, imi tahane lalemi kai namake neka eti Tuhane Iluake suike. Imi selu tamata maka andinure: tamata maka andinure itahane lalei kai inamake eti isupu ndinure esi hasile misete, rebe eono isupu manane. Inamake

bei ulane talei kena atnane eti ulane talei suike kena tnanele bua.
8 Ele mere hoko imi tahane lalemi kai akbere lalemi neka, le petu kena Tuhane Iluake suike lau moneka.
9 Imi ono lomai yake kai leuke lomai yake, leke Alla Ihukume imi yake. Nete! Maka teu pakalare imere reneka.
10 Kwali betaya! Imi nete suike loko nabi akmenaru rebe esi lepae Tuhane Eni lepataru. Esi tahane lale kena supu susate elakaru. Suke ite ono lulusi ele mere neka.
11 Tinai, ite beteke tamata ele mere tamata rebe lalesi ndina le esi tahane kena supu susate. Imi lene kena akmena Ayupe peneka moyo, kai imi rekwa peneka be eni susataru pusulu pelare Alla Iriluke misete etei. Le Alla Ioki tamata titinai kai laleIje mise.

La loko sasaisa yake 5:12

12 Kwali betaya imi, rebe pentine lakwai esare imi la loko surga pise nusa meije yake, pise la loko saisa makete yake. Sepo tinai hoko imi beteke be tinai, po sepo mo hoko imi beteke be mo, leke imi supu hukume bei Alla yake.

Kotie loko Alla kena sasaisa neka 5:13-20

13 Sepo sae kuesa bei imi isupu susate, hoko suke ikotie loko Alla! Kai sepo sae laleije ndina hoko suke imenani isike Alla!
14 Sepo sae bei imi kerakeni, hoko suke ikoti jemate toini esi penatuaru leke esi kotie loko Alla etei kai esi ahmulakeni kena leite kai lepae Tuhane Eni nane.
15 Kai kena esi kotie loko Allare suke esi hlaleke titinai lokoI, hoko namake Alla Iono tamata makerake imise bei eni makerake. Kai sepo eni dosa me, hoko Alla Iampuneni. Kai namake tamata mere imise suike bei eni makerake.
16 Ele mere hoko imi naku nsalale ete lomai, ampune lomai bei nsalae, kai imi kotie loko Alla ete lomai, leke Alla Iono imi mise bei makerake.
Tamata rebe ilulu Alla Eni sukare, ikotie loko Allare esi kbasare ektili titinai.
17 Imi nete akmena nabi Eliare. Ile tamata piasa lupe itere neka, po ikotie ktili titinai loko Allare leke ulane tetu yake, hoko ulane tetu mo musuna telu bulana ne.
18 Eleki ikotie suike loko Alla leke ulane, hoko lanite eono ulane tetu kai tapele sirie hasile ete tamata.
19 Kwali betaya, imi nete mimise! Sepo sae bei imi pine iono lulu Tuhane Eni hnaune nkenale moneka, po sae makete ilepa etei eleki iono nkenale suike, hoko tamata mere iono mise titinai peneka.
20 Sire pine ilepa ete tamata maka ono dosa eleki ihleke bei eni nsalale kai ileu suike loko Alla kai Eni lepataru, hoko tamata maka lepa mere ihlamate eni ebe bei supu susate rame eti pelare peneka, kai Alla Iampuneni eni dosa bokalaru.

Hlamate ete imi pusumi, *Yakobuse*

Petruse eni Sulate Nomore Esare

Lepate Menai

Sulate meije Petruse ilekie, ile Yesuse Eni maka ulake sae bei eni maka ulaka sie butu esa lesini luaru. Inatue sulate meije ete tamata Kristena rebe tamata Yahudi mo rebe esi rue me otoi Asia. Tamata Kristena meru esi supu teta le esi hlaleke loko Yesuse. Sie leinisi supu susate bei tamata makete (2:11-12; 2:15; 3:16; 4:4). Tamata makerika leini esi supu teta bei tamata rebe esi kerike eteise (2:18-20). Bina leini esi supu teta bei esi mokwaiaru, le esi mokwaiaru esi hlaleke loko Yesuse mo (3:1, 6).

Bei mere hoko Petruse inatue sulate meije etesi kena aktilie esi maka hlaleke leke esi tahane kena supu susate. Petruse ibeteke be ite supu susate le supu tetare etapa ite hlaleke ktili (1:6-7; 4:12). Sepo ite supu teta le ite hlaleke loko Yesuse hoko suke ite lulu Alla kai suke ite ono misete (4:19). Hnauna bokala bei Petruse kena aktilie laleisu leke batuke esi hlaleke loko Alla neka, esi hidupe mise kai leke esi tahane kena supu susate.

Isi

1. Hlamate (1:1-2)
2. Ite hidupe hlalekeNi rame (1:3-12)
3. Hnaune kena ono misete le Alla Ibitike ite kena Eni nanae (1:13-2:10)
4. Hnaune kena lene loko latupati; hnaune ete tamata makerike, hnaune ete bina mokwai rebe kai lomaije, kai ete pusue tamata (2:11-3:12)
5. Hnaune ete tamata rebe esi supu susate le esi maka hlaleke loko Yesuse (3:13-4:19)
6. Hnaune ete agamaru esi elakaru kai ete tamata piasa (5:1-11)
7. Hlamate mulini (5:12-14)

Hlamate
1:1-2

1-2 Kwali betaya, au Petruse, au leki sulate meije ete imi rebe luake kai rue me otoi Pontuse, Galatia, Kapadokia, Asia kai Bitinia. Imi rue ete mere saka tamata makete me kai tamata rebe esi rekwa Tuhane mosare. Yesuse Kristuse Ibitike au kena Eni maka ulake. Au kotie bei Alla leke Iriluke misete ete imi kai Iono laleime ndene noma.

Kwali betaya, Alla Iono Amate ete ite pusuma, Ile pine Ibitike imi pusumi le imi ono Eni tamata lulu Eni rencana bei akmena sa. Baue Alla Eni Rore Iono imire, ruaI Eni tamata leke imi lene loko Yesuse Kristuse. Kai ponike Yesuse Kristuse Eni lalakwe kena ampune imi dosaru.

Ite hidupe hlalekeNi rame
1:3-12

3-4 Kwali betaya, mai ite pusuma isike Alla. Ile, iteki Tuhane Yesuse Kristuse Eni Amai, kai Yesuse Kristuse lekwe Itatu lokoI. Ite isikeNi le laleIje noa ite titinai hoko Iono ite supu hidupe beluke le Iono Yesuse Kristuse Ikwana suike. Alla Iono misete mere eono ite hlaleke ktili. Iteki hidupe batuke hlalekeNi le namake Iono ite supu rue kai Alla eti pela. Rue kai Alla eti pela mere saka tanei rebe Alla Iaknekaele ete ite ndete surga peneka. Kai eono saka tanei rebe atia mo, pulue mo pise esi mataije sirikele mo.

5 Imi pusumi hlaleke loko Alla peneka hoko Ipake Eni kbasare kena raka imi eti nusare kohoe. Leke kena Yesuse Iluake kena Iono hlamate tamata bei dosare, imi supu hlamate lekwe.

6 Po masike meije kaplelemi toto le imi supu susate sasaisa neka po suke laleime ndina le imi nete loko hlamate rebe Alla Iaknekaele ete imire.

7 Imi supu susate sasaisa neka leke rekwa be imi hlaleke loko Tuhane titinai pibe mo. Imi selu mase roma esi peture, atia sa. Mase tehekele kena auwe. Imi maka hlaleke lesi bei mase. Imi hlaleke loko Tuhane lesi bei Mase. Hoko susate rebe imi supue mere kena teheke imi maka hlaleke loko Tuhane be ktili pise ktili mo. Bei imi hlaleke ktilire, imi supu isike, supu sake kai supu holmate kena petu Yesuse Kristuse Iluake suike eleki pusue tamata esi seluIje.

8 Kwali betaya, akmenare masike imi seluI mo po Imi okiNi. Kai meije lekwe masike imi seluI mosa po imi hlaleke lokoI kai lalemi ndina titinai,

9 le imi supu hlamate. Imi supu hlamate bei imi hlaleke lokoIje.

10 Hlamate rebe Alla Iriluke ete imi meije, nabiaru esi beteke bei akmena sa.

Misete rebe Alla Irilukele, akmenare nabiaru esi atetukele kai esi atula kena rekwae mimise,
11 le esi suka rekwa be Kristuse Isupu susate elia kai petu ila pine Isupu isike kai pusue tatu lokoIje. Esi noake loko mere le Kristuse Eni Rore Ikbasae esi maka noake hoko esi rekwa be namake Kristuse Isupu susate mina pine pusue isikeNi kai tatu lokoI.
12 Kena akmenare Alla Ibeteke hlamate mere ete nabiaru lekwe, Ibeteke be hlamate rebe Irilukele namake nabiaru esi supu mo po imi supue. Kai meije Ro Misete bei ndete surgare Ikbasae tamata kena lepae Sou Misete kena hlamate mere ete imi. Alla Eni malekataru esi selu meru bei ndete surga lekwe, esi suka nati hlamate rebe imi supue bei Allare.

Alla Isuka imi hidupe dosa sae mo 1:13-2:3

13 Kwali betaya, Alla Iono pusue ete imi, hoko suke imi aknekae lalemi kena lulu Alla Eni Lepataru. Suke imi raka lalemi kai hlaleke loko hlamate rebe namake Alla Iriluke ete imi kena Yesuse Kristuse Iluake suike.
14 Suke Imi lene kai lulu Alla, imi Amate. Imi hidupe lulu imi sifate akmena kena imi rekwa Alla mosare yake rebe imi ono yelu rebe mise more yake.
15 Po imi hidupe, dosa sasaisa neka imi ono yake, leke saka Alla Eni sifate rebe dosa sae more. RuaI pine Ikoti imi kena Eni tamata rebe dosa sae mo.
16 Ono dosa yake le kena Alla Eni lepata rebe lekire ebeteke be, “Imi ono dosa yake le Auku dosa sae mo.”*
17 Kena imi kotie loko Allare imi kotie Allare, Ama. Kai imi Ama mere Iteu pakala ete tamatare Iselu oalale mo po Iteu pakala ete saere lulu saisa rebe ionore. Hoko kena imi rue mei nusa meije suke imi rilami leI. Imi rue mei nusa meije takwali mo.
18 Imi hidupe suke nkena le saisa rebe Alla Ipake kena seli imi leke imi siri bei hidupe rebe esi guna sasaisa mo rebe imi ntuana menaru esi tolaele ete imire, imi rekwa peneka. Kena seli imire, Alla Ipake mase pise perake rebe namake silane kanele mo.
19 Alla Ipake yele rebe esi beline ela titinai, mere Kristuse Eni lalakwe. Yesuse ruaI Iono saka domba anai misete titinai rebe palae ete Allare.
20 Kristuse Isupu bitike bei Alla kena nusa meije tola mosa. Kai kena meije rebe lau mo nusare koho nere Alla IulakeNi lomei nusa leke Ihlamate imi.
21 Alla pine Iono Yesuse Ikwana suike, eleki IonoI sa lolete surga, otoi rebe nanu titinaije. Bei saisa rebe Yesuse Kristuse Ionoe ete imire, eono imi hlaleke loko Alla. Namake Alla Iono imi hlamate, hoko imi persaye kai hlaleke lokoI.
22 Kwali betaya, meije imi dosaru ampunelu peneka le imi lulu Sou Nkenale, hoko meije imi aseluke imi lale misete ete imi kwali betaya rebe imi maka hlaleke esare saka kwalitoi. Hoko au beteke ete imi leke imi oki lomai kena lale misete.
23 Le imi supu hidupe beluke meije bei tamata mei nusa meije mo rebe lau mo imata nere, po bei imi Alla Amate rebe Irue eti pelare Eni lepata ktiline mere kena hlamate imi. Le Eni lepate mere ehidupe kai erue eti pela.
24 Le lupe Alla Eni lepata rebe lekire ebeteke be:
“Tamata mei nusa meije saka melate me
ndinure
kai eni misete saka bunare,
le namake pusue mata kai pusue eni mis-
ete
saka melate rebe ndulure
eleki esi labuije tetu lope tapele.
25 Po Tuhane eni lepate rue eti pela.”†

Lepata meru Sou Misete rebe lepaelu ete imire.

2

1 Imi lene saisa rebe Alla Ionoe ete imire peneka hoko imi ono neune yake, lemake yanoma, ono lelemake yake, lale tiake tamata makete yake kai lepa tiae loko tamata makete yake.
2 Imi nkwakwa kena lene Alla Eni lepate titinai saka kwete tone rebe rueleije resare inikwa susu kena isusure. Sepo imi lene Alla Eni lepate rame namake imi hlaleke tapa ktili rame kai imi supu hlamate.

* **1:16** Im. 11:44,45; 19:2; 20:7 † **1:25** Yes. 40:6-8

3 Kwali betaya, imi nkwakwa kena lene
Alla Eni lepataru le imi rekwa Tuhane Eni
misete ete imire peneka.

Yesuse Kristuse saka batu noite 2:4-10

4 Suke imi luake loko Yesuse Kristuse
rebe Iriluke hidupe ete tamatare. Yesuse
mere saka batu noite kena lumare esi pan-
dasire rebe tukanaru esi poiele le esi noake
be eguna mo po me Alla oaIje, Iguna titinai.
Alla ruaI pine IbitikeNi.
5 Imi supu hidupe beluke peneka hoko
imire saka batu hidupa rebe tamata esi
pakele kena eleke luma grejare le Ro Mis-
ete Ikbasae imi laleimu. Iono imi kena
tamata rebe Alla Ibitike imi kena Eni
tamata rebe imi makerike saka imamaru
leke imi pala tanei eteI lulu Eni sukare.
Tanei rebe imi rilukele, Itrimae baue saisa
rebe Yesuse Kristuse Ionoe ete imire.
6 Le me Alla Eni lepata rebe lekire
ebeteke Yesuse saka bature elere:
"Au lilake batu inai sae me peneka rebe
ekuru titinai,
eleki Au pake kena batu noite
me Auku otoi ndete Sione.
Sire rebe Ihlaleke lokoI,
hoko rilai kena hlalekeNi mo
le namake Iono saisa rebe Italukele
pende."*
7 Ete imi rebe hlaleke lokoIje, Yesuse
saka batu rebe esi beline ela titinai. Po
sie rebe esi hlaleke lokoI more, namake esi
supu susate le Alla Eni lepata rebe lekire
ebeteke be:
"Batu rebe tukanaru esi pake kena pan-
dasire mo
po esi poiele,
namake pine Alla Irana suikele
eleki Ipakele kena batu noite."†
8 Sie rebe esi hlaleke loko Yesuse more
namake esi supu saisa rebe Alla Eni lepate
rebe lekire beteke be:
"Batu mere rebe pelesi eleki pahbu-
ruesi kenae
eleki esi koli."‡
Pahburuesi kenae le esi suka lulu
Tuhane Eni lepate mo. Mere rebe Iteu
peneka be suke eono ele mere.
9 Po imire, Alla Ibitike imi peneka, kai
imire saka imame rebe ilayani iteki Ka-
male Eni makerike. Imire, Alla Eni tamata
rebe dosa sae mo leke imi lepa loko
saisa rebe Iono pende leke namake tamata
bokala esi isikeNi. Le Ikoti imi siri bei
kpeture kusu hitate elake rebe keri pusue
misete.
10 Akmenare Alla Eni tamata kena imi
mosa po meije Alla Eni tamata kena imi
peneka. Akmenare imi rekwa Alla Ioki
imire mo po meije imi rekwa Alla Ioki
imire peneka.

Imi hidupe saka Alla Eni nanae 2:11-12

11 Kwali betaya, au oki imi! Imi rue mei
nusa meije saka tamata maka luake rebe
rue takwali mo hoko au kotie bei imi titinai
leke imi hidupe lulu imi lale tiare yake.
Le sepo mo hoko namake imi lulu Tuhane
Inoake mo le imi lale tiare kai lale misete
ubroka lomai rame.
12 Suke imi atula leke imi hidupe mise.
Leke tamata rebe esi rekwa Tuhane mosa,
rebe esi leuke sala ete imire esi selu imi
hidupe misete mere eleki esi isike Alla
kena Tuhane Yesuse Iluake suike.

Suke ite lene loko sie rebe esi ono elake ete itere 2:13-17

13 Kwali betaya, au kotie imi lene loko
pusue elaka mei nusare, leke bei saisa rebe
imi onore, tamata esi isike Tuhane. Imi
lene loko kamale rebe ino elake ete pusue
elakaru.
14 Kai lene loko elaka rebe esi kbasae ker-
ajanaru kai henaru rebe kamale ibitikesi
kena hukume tamata rebe ono neune kai
isike tamata rebe ono misete.
15 Le Alla Isukare imi ono misete leke
tamata rebe ialenake boroke ialena mon-
eka.
16 Imi hidupe suke lupe tamata rebe Alla
Itiesi bei esi dosaru pende. Po imi noake
yake be Tuhane Itie imi peneka hoko imi
pakele kena ono dosa suike mula mo yake.
Po imi hidupe saka Alla Eni tamata mak-
erike.
17 Holmate pusue tamata, oki imi kwali
betaya rebe esi hlaleke loko Kristuse. Al-
lare rilaleI kai holmate kamale rebe iono
elake ete imire.

Kristuse Isupu susate etiluke lalane ete ite 2:18-25

* **2:6** Yes. 28:16 † **2:7** Isi. 118:22 ‡ **2:8** Yes. 8:14-15

18 Kwali betaya rebe imi ono tamata
makerike imi lene loko sie rebe imi kerike
eteise kai holmatesi titinai. Batuke ete sie
rebe lalesi mise kai esi maure mo po ete sie
rebe esi ktolore lekwe.
19 Alla Iriluke misete ete imi sepo imi
lulu Eni sukare kai masike esi ono imi
papalaine po imi tahane.
20 Le sepo imi tahane kena supu huku-
mane rebe suke imi supure mere esi un-
tune sasaisa mo. Po sepo imi tahane kena
supu hukumane le imi ono misete hoko
Alla Iriluke misete ete imi.
21 Alla Ikoti imi kena imi supu mere le
Kristuse ruaI lekwe Isupu susate le imi
peneka. Mere Itiluke lalane ete imi leke
imi luluI.
22 Saka Alla Eni lepate rebe lekire beteke
be:
"Iono dosa kwale mo
kai sae ilene Ilemake kwale mo."
23 Kena esi tasieNi, Ilelie kena tasi mo.
Kena esi tetaIje, Iatau kena hukumesi mo
batuke iliku Eni susate ete Alla, Maka teu
pakala nkenale mere.
24 Kristuse ruaI supu hukume le iteki
dosaru kena Imata kena ai tutine, leke
ite supu tie bei dosare esi kbasare kai ite
hidupe lulu Alla Eni sukare. Kristuse Eni
lakwaije kai Eni lalakwe pine eono ite mise
bei makerake.
25 Akmenare imi saka domba rebe
sirikele. Po meije imi leu kena lulu Yesus,
maka raka domba rebe Iraka imi hidupe
peneka.

3

Hnaune ete bina kai eni mokwai
3:1-7

1 Saka tamata mekerike ilene loko
tamata rebe ikerike eteije, ele mere
lekwe imi binaru suke imi lene loko imi
mokwaiaru. Leke sepo imi mokwaiaru
esi hlaleke loko Tuhane more, masike imi
atetukesi kena Alla Eni lepataru more po
esi hlaleke loko Tuhane le esi selu imi atate
2 rebe misete kai imi lene lokoise.
3 Imi ntekite batuke selu bei mei muli
yake molupe andulike bua pise alike po-
role inai, sapuku kai bobale pise alike
pakiane rebe esi beline elare yake.
4 Mise lesire imi aseluke imi sifate mis-
ete. Imi mau kai nasuke lomai mo. Sifate
ele mere etahane rame kai ete Allare
emise. Makete bei oa lale ntekite rebe
tatike pine nteki more.
5 Hidupe ele mere saka akmenare bina
rebe batuke esi hlaleke loko Allare esi lene
loko esi mokwaiaru rame.
6 Sara iono ele mere lekwe. Iholmate
Abrahame eti ikotiNe "amate". Kai imire,
saka Sara lekwe sepo imi lulu eni sifate
misete mere, kai masike rilami po imi sele
muli mo.
7 Ete imi mokwaiaru ele mere lekwe.
Suke imi ono misete ete imi binaru le imi
rekwa be esi ktili lupe imire mo. Suke
imi holmatesi le namake imi supu hlamate
sakesa le Alla Ioki imi. Imi ono tiae etesi
yake leke kena imi kotie loko Allare imi
noake mise.

Ite ono misete ete lomai saka ite lalema esa peneka
3:8-12

8 Meije au kotie imi leke lalemi esa,
tamata rebe laleije susare imi ono laleije
ela, imi oki lomai lupe imire kwalitoi.
Lalemi noa lomai, imi holmate lomai kai
lene loko lomai.
9 Sie makete esi ono neune ete imire
leliele kena ono neune yake pise esi tasie
imi, leliele kena tasi yake po misete kotie
loko Alla leke Iriluke misete etesi. Le Alla
Ikoti imire kena imi ono ele mere kai na-
make imi supu misete beiNi,
10 kai Alla Eni lepata rebe lekire ebeteke
be:
"Tamata rebe isuka eni hidupe mise,
suke iraka biruije mimise,
ilepa neune yake pise nloene yake.
11 Suke ihleke sifate neune kai iono misete.
Kai iatula titinai leke nasuke tamata
makete mo.
12 Le tamata rebe esi ono nkenale,
Tuhane Ili lokosi.
Kai Ilene lokosi kena esi kotie lokoIje.
Po Imusu kai tamata rebe esi ono neune."

Hnaune ete tamata rebe esi supu susate le esi hlaleke loko Yesuse
3:13-22

13 Kwali betaya, sepo imi atula kena ono
yelu misete namake tamata esi ono neune
ete imi mo.
14 Po sepo imi ono misete pine imi supu
susate, namake imi supu untune elake. Ril-
ami le sae yake kai imi kaplalemi yake.
15 Po imi nete loko Kristuse, Ile Tuhane
hoko suke imi lene lokoI kai rilami leI.

Kai suke imi akneka kena ralake sie rebe esi tneu imi loko Sou Misete rebe imi hlalekele. Po imi ralakesi kena maune kai holmatesi.
16 Saisa rebe imi onore suke imi rekwa be mere nkena. Leke tamata rebe esi lepa tiae loko imi le imi sifate misete le imi hlaleke loko Kristuse, ruasi asomi le esi lepa tiae loko imire.
17 Sepo Alla Iature kena imi supu susate peneka le imi ono misete, hoko mere mise. Mahabe ite supu susate bei ite ono tiare yake.
18 Le Kristuse ruaI matare le Iono misete. RuaI matare le iteki dosaru rebai esa. Inkena po Imata le tamata bokala esi ono dosa. Iono ele mere, Ikeri ite loko Alla. Esi bunuI po bei Tuhane Eni Rore Iono Ikwana suike.
19 Bei Tuhane Eni Rore Eni kbasare, Yesuse Ikeu beteke Ilesire ete tamata rebe esi mata* pende rebe meije aleseise leke namake Alla Eni hukume.
20 Roa meru bei tamata rebe esi mata peneka, rebe esi lene loko Alla mo kena Nu eri rue sare. Kena Nu iono kapale, Alla Itahane laleI lokosi mamau leke Iselu be tamata esi hleke esi dosaru pibe mo. Po batuke sie kwalua pine Alla Iono esi hlamate. Esi kusu kena kapale mere eleki kapale elolo ndete kwele babai kena hlamatesi bei kwele elake mere.
21 Alena mere umpamae saka pamuli meije pake kwele kena baptise imire. Kwele elake mere saka kwele kena batise imire. Pake kwele mere kena koa imi ndoponaru mo po natire kotie Alla kena ono imi lalemi mise.† Baptise mere pine ehlamate imi. Kai imi supu hlamate le Yesuse Kristuse Ikwana suike.
22 Isa lolete surga peneka. Pamuli meije Ikbasa sakesa kai Alla, kai ete ndetere Isupu holmate kai Isupu isike. Kai Ikbasae pusue malekataru, pusue rebe esi ktilire kai rebe kbasa mei nusa kai ndete surga.

4

Masike supu susate po tahane neka
4:1-6

1 Kwali betaya, Kristuse Isupu susate peneka. Hoko imi akneka kena supu susate ele mere lekwe. Ele mere hoko imi raka imi maka hlaleke. Le tamata rebe eni hidupe supu susate namake iono dosa moneka.
2 Eleki imi hidupe mei nusa meije, imi lulu Alla Eni sukare peneka kai imi lulu suike imi hidupe tiae rebe lulu imi lale neune moneka.
3 Kena akmenare imi ono yelu rebe piasare tamata rebe esi rekwa Tuhane more esi onore takwali peneka. Imi ono pesta rame, imi kinu nseli eti rekwa sasaisa moneka, imi aseluke atate tiare. Imi lulu imi lale tiare eleki imi ono palani. Imi tatu loko Tuhane tinai more po ono ele mere lulu Tuhane Eni hukume mo.
4 Po pamuli meije tamata rebe esi rekwa Alla more hkutukesi le saisa rebe imi onoe meije eleki esi lepa tiae loko imi kai esi malie imi. Le imi lulusi kena ono dosa bokala meru monde pe.
5 Po tatike pine esi naku esi dosaru ete Alla rebe Iakneka kena teu pakala ete pusue tamata rebe esi mata pende kai rebe erisi kwana sare.
6 Ele mere eti Sou Misete lepaele ete pusue tamata matale leke masike esi supu hukume lupe pusue tamata esi supure po namake esi roru rue sakesa kai Alla ndete surga.

Oki lomai kena kbasa rebe Tuhane Irilukele
4:7-11

7 Kwali betaya, petu kena nusare kohore lau moneka. Hoko imi noake mimise, raka nanakwala mimise kai kotie loko Alla rame.
8 Rebe pentine suke imi oki lomai rame le sepo ite oki lomai hoko tamata esi sala bokalaru ite nete loko moneka.
9 Au kotie imi trima tamata bei otoi makete kena ntulu me imi lumare, lalemi tiakeni yake.
10 Kwali betaya, Alla Iriluke kbasa ete imi peneka kena kerike Eni makerike. Sebei sae kai eni kbasa. Hoko suke imi pusumi pake kbasa rebe imi supure kena tapa tamata makete.
11 Sie rebe isupu kbasa kena lepae Alla Eni lepataru ete tamata makete, isuka

* **3:19** Kena tapsirane makete beteke: ro tiae
† **3:21** Kena tapsirane makete ebeteke elere: baptise itere, ite noake be ite janji ete Alla bei ite lalema titinai.

kena beteke saisare suke lulu Alla Eni lepataru rame. Kai sire rebe isupu kbasa kena tapa tamata rebe hlaleke loko Tuhane, suke ipake kbasa rebe Alla Irilukele mere kena tapa tamata makete. Ono ele mere namake tamata esi isike Tuhane le esi selu imi makerike. Alla Isupu isike baue Yesuse Kristuse, kai Ile ruaI rebe Ikbasare, Isupu isike eti pela. Amine.

Supu susate le hlaleke loko Kristuse, namake supu untune elake
4:12-19

12 Kwali betaya rebe au oki imi, meije imi supu susate kena rekwa be imi hlaleke titinai pibe mo. Imi supu susate ele mere hkutuke imi yake. Imi noake be imi hlaleke loko Tuhane peneka hoko supu susate mone yake.
13 Po kena imi supu susate saka susate rebe Kristuse Isupu pende, suke laleime ndina. Hoko tatike kena Iluake suike eleki pusue tamata esi selu Eni ktiline kai hitate, lalemi ndina titinai.
14 Sepo tamata esi lepa tiae ete imi le imi lulu Kristuse, mere imi supu untune elake le Ro Misete bei Alla rebe Eni kbasare ela titinaije Ikbasae imi.
15 Po imi supu susate le imi bunu yake pise ndea yake pise ono neu yake pise lupu kai tamata makete kena hoha yake.
16 Po sepo imi supu susate le imire tamata Kristene hoko imi asomi yake. Po kotie trima kasi loko Alla le imi ono Kristuse Eni tamata.
17 Roma esi peture, Alla Iteu pakala ete pusue tamata nusa meije. Kai tamata rebe esi hlaleke loko Allare, Iteu pakala etesi akmena. Ite rebe hlaleke loko Allare, Iteu pakala ete ite akmena, hoko ete sie rebe esi hlaleke loko Sou Misete bei Alla more elia lekwe?
18 Kena Alla Eni lepata rebe lekire ebeteke be:
“Tamata rebe hidupe nkenare lekwe
suke supu susate mina pine supu hlamate.
Ete tamata rebe ono dosa kai rekwa Tuhane more
susa lesi leneka.”*
19 Hoko sepo imi supu susate le Alla Iature ete imi peneka, hoko imi hlaleke Alla neka rebe Itolae imire le Italuke peneka be Itie imi mo kai namake saisa rebe Italukele, Ionoe. Kai pela peture suke imi ono batuke yelu rebe misete neka.

5

Hnaune ete jemate toini kai esi elakaru
5:1-11

1 Au kotie bei imi rebe imi ono elake ete jemate toine, lene loko saisa rebe au betekele mei lopere. Sepo au leki meije eleki au rilukele ete imi, hoko au meije jemate toini esi elake lupe imire neka. Kai au ruaku selu Kristuse Isupu susate lekwe. Kai namake Iluake suike, Eni kbasare saka hitate elake tamata esi selue. Aure tamata sae bei sie rebe esi supu eni kbasare saka hitate elake mere lekwe.
2 Kwali betaya, au kotie imi ono elake ete tamata rebe Alla Irilukesi ete imire, saka tamata rebe iraka domba bokala kai li lokolu mimisere. Imi tapasi le lalemi ndinake makerike mere le kerike ele mere eono Alla laleIje ndina. Kai saisa rebe imi kerikele kena nikwa untune yake po lalemi titinai kena li loko jemate toini.
3 Kwakwae imi yake eleki pletae jemate toine lori lopai yake po imi ono misete leke esi selue eleki esi lulu imi atate misete mere.
4 Imi ono ele mere, leke roma esi petu maka raka dombaru esi Elake Iluake, namake imi supu makota rebe ehita, kai esi hitaije eti pela sirike moneka.
5 Ele mere lekwe, ete kwete belukaru, lene loko sie rebe menaru. Kwakwae imi yake po imi holmate lomai le Alla Eni lepata rebe lekire ebeteke be:
“Alla Itrima tamata kwakwale mo
po Iriluke misete ete tamata rebe kwakwaeni more.”
6 Hoko imi mpe lebu bei Alla rebe Ikbasa kena Iono hlamate imire, leke roma petu rebe Iteu pende Isake imi lolate.
7 Kaplalemi yake, po kena sasaisa neka bitike lale loko Alla lele le Ioki imi.
8 Imi raka lalemi mimise leke keta bei ro tiaru esi elake le mere imi musu. Iono saka singa rebe ekoti lori lopai kena enikwa esi manane.
9 Imi lulu ro tiaru esi elake mere yake kai suke imi hlaleke ktili loko Tuhane le

* **4:18** Hna. 11:31

imi rekwa be pusue imi kwalia kai betaya tamata Kristene kena otoi sae neka mei nusa meije lekwe esi supu susate lupe imire neka.
10 Masike kena meije imi supu susate po takwali moneka Alla rebe Iono misete ete tamatare, Iono imi mise titinai. Namake Iono imi ktili leke imi tahane kai hlaleke ktili. Baue saisa rebe Kristuse Ionore, hoko Alla Ikoti imi kena imi supu Eni kbasa saka hitate elake rebe ehita eti pelare.
11 Ile pine Iplete eti pela! Amine.

Hlamate mulini
5:12-14

12 Auku sulate rokone meije, kwaliku Silwanuse* rebe ihlaleke loko Alla titinaije, itapa au kena ilekie. Kena sulate meije, au akbere lalemi leke imi hlaleke ktili. Kena sulate meije lekwe au beteke Tuhane Eni lalane rebe tinai rebe Itiluke Eni lale misete ete itere. Imi kele kuru le imi maka hlaleke mere rebe imi supu bei Eni lale misete.
13 Imi ebea jemate toini mei kota Babele rebe Alla Ibitikeise, esi natue hlamate ete imi. Markuse inatue hlamate ete imi lekwe. Markuse mere lupe auku anae rebe au okini titinai.
14 Kwali betaya, au kotie imi beteke hlamate ete lomaije bei lale rebe oki lomai.

Au kotie Tuhane Iono imi, rebe ono Kristuse Eni tamata pende, laleime ndene noma.

Amiki hlamate, *Petruse*

* **5:12** Silwanuse eni nane saere Silase

Petruse eni Sulate Nomore Luare

Lepate Menai

Petruse eni sulate nomore lua meije inatuele ete tamata Kristena rebe tamata Yahudi more. Sulate meije esi laleije kena elelie kuru agamaru esi ono saisa rebe mise more kai esi atetuke saisa rebe nkena more. Petruse ibeteke be: suke ite keta bei kuru tinai more esi nloene, kai iaktili ite kena lene loko Tuhane Yesuse kai lulu hnaune nkenale rame. Hnaune mere tamata rebe esi selue kai lene bei Yesuse Kristuse ruaIje, esi betekele.

Kuru tinai more esi beteke be Yesuse Iluake suike lomei nusa moneka, (3:3-4) hoko eono Petruse laleije kera. Petruse ibeteke be: Tuhane Yesuse Iluake suike mosa le Itahane laleI loko tamata neunaru (3:8-9). Po roma esi petu me Tuhane Yesuse Iluake kena Iatia nusa neune meije (3:10).

Isi

1. Hlamate (1:1-2)
2. Hnaune kena tapa iteki maka hlaleke kena sifate misete (1:3-21)
3. Hnaune leke ite keta bei kurua tinai more (2:1-22)
4. Yesuse Kristuse Iluake suike tinai (3:1-13)
5. Hnaune mulini (3:14-18)

Petruse ibeteke hlamate
1:1-2

1 Kwali betaya, imi hlaleke loko Yesuse Kristuse peneka, saka ami hlaleke neka. Yesuse Kristuse mere Alla kai iteki Maka Hlamate. Iono eti ite hlaleke lokoI le Iono nkenale.

Au meije, Simone Petruse, Yesuse Kristuse Eni maka ulake rebe Iulake au leke au beteke Eni lepate.

2 Au Kotie leke Alla Iriluke misete boka ete imi kai Iono lalemi ndene le imi rekwa Alla kai iteki Tuhane Yesuse peneka.

Iteki sifate misete eono eti ite hlaleke loko Tuhane etapa ktili
1:3-11

3 Kwali betaya, ite rekwa Tuhane peneka. Hoko Ipake ruaI Eni kbasare kena Iriluke pusue rebe ite perlure, leke ite rekwa hidupe kai ono misete lulu Eni sukare. Tuhane Eni sifate misete lesi bei saisa neka hoko Ikoti ite leke ite ono Eni nanae tumute.

4 Bei Eni sifate misete titinai mere hoko Italuke be Iriluke hlamate kai misete rebe beline elake ete ite. Hoko imi supu lalane kena supu sifate nkenale, mere Alla ruaI Eni sifate, kai imi supu lalane kena lalemi loko yelu neunaru moneka. Lale loko yelu neunaru eatia tamata rebe esi rekwa Alla mosare esi hidupe.

5 Ele mere hoko suke imi atula rame leke imi hlaleke titinai loko Yesuse Kristuse, kai suke imi ono misete. Batuke mere mo po suke imi rekwa be andia nkenare kai andia salare.

6 Kai imi raka nanami mimise. Batuke ono meije mo, po bei imi lulu Tuhane Eni sukare,

7 rekwa bei ono misete ete tamata makete rebe esi hlaleke loko Tuhane kai oki pusue tamata lekwe.

8 Le sepo bei petu kena petu imi ono sifate miseta meru, hoko mere be imi hidupe imi rekwa iteki Tuhane Yesuse Kristuse, namake esupu hasile.

9 Po sepo imi atate lulu sifata miseta meru mo, hoko namake imi saka tamata rebe mataije selu mo, le imi nete mo be imi dosa akmenaru Tuhane Iampunelu peneka.

10 Hoko kwali betaya, imi atula ktili lesi leke imi hidupe, ono atate kai sifate miseta meru easeluke be Alla Ikoti imi kai Ililake imi kena Eni tamata pende, tinai. Le sepo imi ono ele mere hoko namake imi maka hlaleke sirike mo.

11 Namake Alla Itrima imi kena lale misete kena iteki Maka Hlamate Yesuse Kristuse Ipletare. Kai namake Ipleta eti pela.

Petruse ilepa loko ileki sulate meije le mula
1:12-15

12 Imi rekwa pusue meru peneka, kai imi persaye titinai loko hnaune bei Alla rebe imi lenele. Masike ele mere lekwe po au anete imi rame.

13 Le kena auru rue kai imi mei nusa sare suke au anete imi lokolu.

14 Le au rekwa be takwali mo au mata neka le iteki Tuhane Yesuse Kristuse Ibeteke ntoli ete au peneka.

15 Hoko au atula kena beteke pusue meiju ete imi leke kena au mata pende, imi nete loko yelu meru rame.

Selu Kristuse Eni kbasa elake
1:16-21

16 Kwali betaya, sepo ami lepa loko iteki
Tuhane Yesuse Kristuse namake Iluake le
Eni kbasare, ami lepae Eni kbasa rebe ami
selue kena amiki matama ruama peneka.
Ami lepae nloene kena aboroe imi mo.
17 Kena Alla Amate Iono Isupu isike kai
Isupu holmate, ami me lekwe. Kena mere
ami lene Maka Kbasa Elake Ibeteke be,
“Meije Auku Anae rebe Au okiNi. Iono
laleKue ndina!”
18 Ami lene lepate mere bei ndete surga
kena ami sakesa kaiNi ndete ulate rebe
Tuhane Ililake pende.
19 Kwali betaya, saisa rebe Alla Ibeteleke
ndete ulate, etiluke saisa rebe nabiaru esi
betekele, rebe ekena Yesuse Kristuse mere
tinai, hoko imi lene lokolu mimise. Le
lepata meru tiluke lalane misete ete imi
saka lampu rebe kliti kena melene. Etiluke
lalane ete imi eti Yesuse Kristuse Ilukae
suike, leke imi rekwaI mimise. Iluake saka
lemataije uke sa menaije kai kmale kpitare
ehitare.
20 Kwali betaya, rebe pentine bei pusue
rebe au betekelu meije, imi nete loko nabi-
aru esi lepate me Alla Eni lepata rebe
lekire, mere bei erisi laleisu mo po bei
Alla.*
21 Le nabiaru esi beteke hnaune, esi
beteke lulu tamata eni sukare mo, po Ro
Misete Ikbasae tamata leke esi lepae Alla
ruaI Eni hnaunaru.

2

Kurua tinai mo
2:1-22

1 Kena akmenare nabia tinai more esi
rue toha lomai kai tamata Israelaru. Kai
ele mere lekwe, tatike pine kurua tinai
more esi rue toha lomai kai imi lekwe.
Namake esi atetuke tamatare esi ono saka
tamata misete, eleyo mo le esi ono tamata
esi keu sala lalane. Rebe esi atetukele na-
make eatia tamata. Namake kuru tinai mo
meru esi suka Tuhane Yesuse mo, rebe Ik-
basa kena ampune dosare. Hoko namake
hkutuke yo esi mata peneka.
2 Namake tamata bokala esi lulu kurua
meru esi hidupe rebe penu kena atate
tiare. Kai esi atate mere eono tamata esi
lepae tiae loko Alla Eni hnaune nkenale.
3 Kurua meru esi ndasi hoko esi alenake
saisa rebe tinai mo rebe bei lalesi ruasi
kena supu kepene bei imi. Po hukumane
rebe tatike pine esi supure aknekaele tak-
wali etesi peneka kai susate rebe tatike
pine esi supure enamakesi peneka.
4 Kwali betaya malekata rebe kena
akmena esi ono dosare lekwe Alla
Ihukumeise, esi supu poie kena otoi susate
titinai. Esi supu lo kena otoi melene kena
esi rue ete mere eti petu kena Alla Iteu
pakala ete nusa meije.
5 Ele mere lekwe, nusa akmenare Alla
Ihukumesi lekwe. Kena mere Alla Iono
ulane elake etetu nusa tamata neune kena
mere. Batuke Nu kai sie itua esi hlamate
le Nu ilepae Alla Eni lepate ete tamata
makete kai iahnausi leke esi lulu Alla Eni
sukare.
6 Sakesa kai kota Sodome kai Gomorare
neka. Alla Ihukume kota lua meru kena
auwe eti atia pusue leke ite rekwa be
tamata rebe ilulu Tuhane Eni sukare more
isupu hukumane elake.
7 Po Tuhane Iono Lote ihlamate le
ihidupe nkena. Lote susa titinai le tamata
esi suka rebe nkenare mo. Bei esi lale tiare
hoko esi atate tiae.
8 Le Lote rebe eni hidupe nkena meije
irue otoi esa kai tamata neunaru hoko pela
peture iselu kai ilene esi ono neunaru hoko
laleije susa titinai.
9 Kwali betaya, bei pusue meiju ite
selu be sepo tamata rebe esi lulu Tuhane
Eni sukare esi supu teheke kai susate
hoko Tuhane Ikbasa kena hlamatesi. Kai
Tuhane Eni kbasa kena alese tamata neu-
naru leke Isiksasi kena petu Iteu pakala ete
pusue tamatare.
10 Tamata rebe esi ono dosare pusue
supu hukume, po rebe supu hukume rebe
ktili titinaije tamata rebe esi ono tiae lulu
esi lale tiare, esi sifate neune, kai esi lepa
tiae loko Alla Eni kbasa elake.

Kurua tinai mo mere esi nehe titinai kai
kwakwaesi titinai eti kouesi mo kena lepa
tiae loko saisa rebe ukbasa lesire.*
11 Po Tuhane Eni malekata rebe ktili kai
kbasa lesi bei kurua tinai more noma yo esi

* **1:20** Tamata leini esi beteke ayete meije esi natire elere: Nabiaru esi lepataru esi natire, tamata esi lepae lulu ruasi maka noake mo. * **2:10** Saisa rebe ukbasa lesi mere: malekate pise roa maketa pise kbasa bei Tuhane.

lepae tiae loko saisa rebe ukbasa lesi me Tuhane oaIje mo.

12 Po kurua tinai mo mere esi lesi titinai peneka! Esi lepae tiae mere esi lepae saisa rebe esi boro kenare lekwe. Hoko esi saka binatane rebe enoake saisa mo po lulu esi sukare eleki kete lomai le saisa rebe urekwa more. Kai sakesa kai binatane rebe pialaele leke tatike pine kerikele eleki ribi esi selere, namake kuru tinai more esi supu atia ele mere lekwe.

13 Kuru tinai more, namake esi supu hukumane lulu neune rebe esi onore. Le masike pita lekwe po esi suka lulu esi lale tiare. Sepo esi kane sakesa kai imi, imi selu esi atate, imi asomi titinai le esi atate tiae mere.

14 Mataisu li lulu bina le esi lale nkekute. Esi ono dosa rame. Esi ono loko tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane mosare mimise leke esi sala lalane. Kai esi ndasine tapa rame. Le pusue meru Alla Ikutukesi peneka.

15 Esi lulu lalane ntoline mo po esi lulu Beore eni nanae nabi Bileame. Bileame mere batuke lalei loko kepene rebe isupue bei eni atate tiare.

16 Po Bileame eni keledaije elepa kaini saka tamata kena ehkutui ktili le eni neune, hoko Bileame isupu lake bei atate boroke mere.†

17 Kurua tinai mo meru, saka kwele bolai rebe ensekire, kai saka mohine rebe sanute hbuele, le esi lemake be sire pine ilulusi hoko isupu untune eleyo mo, esi supu untune sasaisa mo. Namake Alla Ihukumesi kena otoi rebe mele titinaije.

18 Kwakwaesi kai esi lepae nloene sasaisa neka. Esi umauke tamata kena lulu esi hnaunaru, esi beteke be, “Ite lulu iteki suka rebe esiri bei iteki lale tiare.” Hoko esi atia tamata rebe uke esi hleke bei esi maka lulu tamata rebe esi lulu lalane tiare.

19 Kurua tinai mo mere esi atetuke tamatare elere, “Ite supu tie bei hukume peneka, hoko mai ite ono lulu ite ruamaki sukare.” Po hidupe neune rebe eatiaise, ekbasaesi peneka. Le saisa rebe ite lulu rame, mere pine ekbasae itere.

20 Tamata rebe esi rekwa iteki Tuhane Yesuse Kristuse rebe Ihlamate itere, eleki Alla Ihlamatesi bei nusa ndopone meije esi ktiline peneka, po tamata mere ileu suike loko nusa meije esi neune leneka. Tamata mere eni neune etia lesi bei akmenare leneka.

21 Ele mere hoko mise lesire esi rekwa lalane nkenale yanoma, bei esi rekwae eleki esi hali muli bei pleta misete eteise.

22 Kurua meru sepo esi hali muli suike loko esi dosaru hoko sakesa kai lepate matai eombe:

“Asure kane suike esi manane
rebe eloaele,
kai Apale rebe esobake pende esobake
suike
kena sobale inaije.”‡

3

Lene loko tamata rebe esi beteke be Tuhane Iluake suike more yake
3:1-13

1 Kwali betaya rebe au okimi! Meije auku sulate suike ete imire. Kena auku sulata lua meiju au atula kena ahnau imi leke imi noake mise.

2 Au beteke ete imi leke imi nete loko lepata rebe akmena Alla Eni nabiaru esi betekele. Kai imi nete loko iteki Tuhane rebe Ihlamate itere Eni pleta rebe Eni maka ulakaru esi betekelu ete imire.

3 Rebe pentine kena suke imi netele, kena nusare koho nere, namake tamata rebe batuke ilulu eni lale tiare esi luake lekwe. Namake esi lepa tiae loko Alla Eni lepataru.

4 Esi beteke be, “Tuhane Italuke be Iluake! Me Iria? Iteki ntuana menaru esi mata pususi peneka, po pusue yelu mei nusa meije eru lupe Alla Itolaelu meinaije neka.”

5-6 Sepo esi beteke ele mere, saka esi ono lelemake be esi nete loko akmenare Alla atia nusa meije rebai sae mosa. Le Alla Itolae nusa meije Ipake Eni lepate. Itolae nusa meije bei kwele kai Ipake kwele kena itolae nusa meije. Ele mere lekwe, akmenare, Iatia nusa meije kena kwele lolo nusare.

7 Kena akmenare Alla Ipake Eni lepate kena tolae nusa meije. Kai sakesa kai akmenare neka, Ipake Eni lepate kena raka nusa meije leke kena koho nere, Ipake auwe kena pala pusue nusa meije kai

† **2:16** Alena Bileame meije eme kitape Ntu. 22:4-35. ‡ **2:22** Hna. 26:11

Ihukume pususe tamata neuna rebe esi lulu Eni sukare more.
8 Kwali betaya rebe au oki imi! Imi nete mimise. Tuhane Iselu petu esare saka musuna usate. Le petu esa kai musuna usate, ete Tuhane sakesa neka.
9 Hoko sepo ite eri namake sa hoko mere be saisa rebe Italukele, Itakwali le mo. Tinai sie leini esi noake ele mere. Po tinaije, Inamake sa le Isukare pusue tamata esi hleke bei ono dosa. Le Isuka sae kuesa isupu hukume eti pela mo.
10 Po namake Tuhane Iluake, saka tamata ndeane iluake. Kena petu mere, ite lene awere esi tulei ela titinai, pine lanite sirikele. Bulane, kmale kai lemataije kotu pusue. Kai pusue sasaisa neka me nusare sirike pusulu.
11 Le pusue meru atiare Alla Ibetekelu peneka, hoko kwali betaya, namake imi hidupe elia? Imi lulu Tuhane Eni sukare, lupe Eni tamataru ruasi rebe piasare esi ono dosa more.
12 Imi hidupe nkena kena petua meiju rebe imi namake Yesuse Iluake suike rebe Alla Itoae esi petu pende. Kai imi kerike leke petu rebe imi namakele eluake nunu. Kena mere lanite kotu pusue. Lematai, kmale kai bulane unili le musu kuate.
13 Masike ele mere po ite namake nusa beluke rebe Alla Italukele ete ite pende. Nusa mere iteki otoi beluke kena rue. Kai batuke sie rebe lulu Allare, esi ono nkenale, esi rue ete mere.

Petua kena imi namake Yesuse Iluake suike
3:14-18

14 Ele mere hoko kwali betaya rebe au oki imi, meije imi namake petu nusare kohore kai nusa beluke hoko suke imi atula titinai leke imi ono tamata rebe dosa sae mo, kai lulu Tuhane, imi sala sasaisa mo. Kai imi ono misete kaiNi.
15 Imi nete! Sepo Tuhane Isebeie ite sa, mere sakesa kai Iriluke lalane ete ite leke ite hlamate. Iteki kwali Pauluse rebe ite okine, kena ileki sulate ete imire, ibeteke ete imi ele mere lekwe. Ileki sulata meru Alla Ionoi noake mise titinai.
16 Kena pusue Pauluse eni sulataru, ibeteke hnaune meije. Tinai, yelu bokala me kena eni sulataru susa kena natie. Kai sie rebe esi rekwa sasaisa more kai esi hlaleke kuru more, esi nati otoi meru papalani. Imi herane mere yake le lepate leini bei Alla Eni lepata rebe lekire esi natie ele mere lekwe. Saisa rebe esi onore, mere kena eatia ruasi.
17 Kwali betaya rebe au oki imi! Imi rekwa saisa rebe kuru tinai more esi onore peneka hoko imi raka mimise. Imi lulusi yake namake imi sala lalane. Ruasi pine esi broka saisa rebe nkenare. Kai sepo imi lulusi, namake imi hleke imi maka hlaleke eleki imi sala lalane.
18 Hoko suke imi hidupe nkena leke iteki Tuhane Yesuse Kristuse rebe Iono Maka Hlamate, bei petu kena petu Iono misete ete imi rame. Namake imi atula leke imi rekwaI mimise. Mai ite isikeNi bei petu meije eti pela. Amine.

Amiki hlamate, *Petruse*

Yohanese eni Sulate Nomore Esare

Lepate Menai

Tamata Kristena akmenaru esi ombe sulate meije Yohanese ilekie me kota Epsuse. Inatue sulate meije ete tamata kristena rebe esi rue me papelake otoi me Asia Tone. Ileki sulate meije kena intua peneka.

Kena Yohanese ileki sulate meije, nabia tinai mo esi atetuke hnauna rebe nkena mo. Nabia tinai more esi atetuke be: Kristuse Iono tamatare saisa mo le Ile Alla. Esi atetuke lekwe be: masike tamata esi neu po mula mo, le mere batuke nanakwalasi pine eneu po laleisu mo. Po Yohanese iatetuke be: Yesuse mere Alla Eni Nanae rebe Iluake, Iono tamata tinai. Sepo ami rekwa Alla hoko pasti ami hidupe sakaI: Ami hleke bei ono dosa, ami lulu Eni pletaru kai ami oki lomai titinai.

Yohanese ileki sulate meije esi tujuane sae me, kena pasale 5:13 eombe, “Au leki sulate meije ete imi rebe hlaleke loko Alla Eni Nanare leke imi rekwa titinai be imi supu rue kai Alla eti pela peneka.” Bei sulate meije ite supu rekwa yelu me rebe eono ite lalemaru kuru, leke ite rekwa be ite supu hidupe misete bei Alla peneka (2:3, 5-6; 3:10, 14, 24; 5:11-12, 18-20). Sepo ite hlaleke loko Tuhane Yesuse peneka, hoko me Alla oaIje ite rilama moneka, le Alla Ioki ite kai Iono yelu miseta ete ite (2:28; 3:19-22; 4:16-18; 5:14).

Isi

1. Lepate menai (1:1-4)
2. Ite mei kena Alla Eni hitaije (1:5-2:27)
   a. Sepo ite rekwa Alla, hoko ite hleke bei ono dosa kai lulu Eni peraturanaru (1:5-2:17)
   b. Ite persaye be Yesuse mere Maka Hlamate (2:18-27)
3. Itere Alla Eni nanae (2:28-4:6)
   a. Iteki sifate sakesa kai tamata rebe esi suka ono neune mo (2:28-3:24)
   b. Ite persaye be Tuhane Yesuse mere Maka Hlamate rebe Iono tamata (4:1-6)
4. Oki lomai kai hlaleke loko Tuhane (4:7-5:12)
   a. Suke ite oki lomai (4:7-5:5)
   b. Ite persaye be Tuhane Yesuse mere Alla Eni Nanae rebe Imata leke Iriluke hidupe misete ete ite (5:6-12)
5. Sulate meije esi tujuane kai hnaune mulini (5:13-21)

Yesuse, Alla Eni lepate rebe eono supu hidupe beluke

1:1-4

1 Sulate meije ebeteke Yesuse, Alla Eni lepate rebe eono ite supu hidupe beluke. Bei akmena lakwai esa kena nusa meije etola mosare Ime peneka. Po kena Iluake mei nusare ami lene Ilepare peneka, kai ami seluI peneka kena amiki matamaru ruama, kai ami kerikeNi kena amiki balamaru peneka.

2 Kena Alla Iaseluke Yesuse rebe kotine Alla Eni Lepata, rebe ono ite supu hidupe beluke meije, ami seluI. Bei mere hoko ami alenake Eni nkenale kai beteke ete imi be Ile pine Iono rue kai Alla eti pela. Irue sakesa kai iteki Alla Amate bei kena nusa meije etola mosa. Akmenare Alla ItilukeNi leke Imei kai ami.

3 Saisa rebe ami selu kai ami lene pende, mere pine ami betekele ete imire leke imi lulu ami, eleki ite pusuma esa kai Amate kai Eni Nanare, Yesuse Kristuse.

4 Ami leki meije ete imi leke ite pusuma lalema ndina titinai.

Ite naku iteki dosaru ete Alla hoko Iampune ite

1:5-10

5 Kwali betaya, sou rebe ami lenele bei Yesuse Kristuse kai rebe ami suka betekele ete imire elere: Alla Imise kai laleIje ntoli saka hitate. Iono dosa kwale moneka.

6 Sepo ite beteke be ite esa kaNi, eleyo ite ono yelu neuna sa hoko mere ite nloe kai ite lulu hnaune nkenale bei Allare mo.

7 Po sepo ite ono yelu nkenala saka rue kena hitate lupe Alla Iono nkenale rame, hoko ite esa kai tamata rebe esi hlaleke lokoIje. Kai Alla Eni Nanae Yesuse Eni lalakwe ekoa iteki dosaru pusulu.

8 Sepo ite beteke be ite ono dosa mo hoko mere ite lemake ite ruama, kai ite tuli kai Alla Eni lepataru mo.

9 Po sepo ite naku iteki dosaru ete Alla, hoko Itie ite bei iteki dosaru kai Iampune ite. Itie ite bei iteki dosaru le saisa rebe

Italukele Inete lokoe titinai kai batuke Iono saisa rebe nkenare.
10 Alla Ibeteke be ite ono dosa peneka. Hoko sepo ite beteke be ite ono dosa mo, hoko mere sakesa kai ite beteke be Alla Ilemake ite kai ite nete Eni lepataru me ite lalema mo.

2

Yesuse Kristuse Iampune iteki dosaru
2:1-6

1 Kwali betaya*, au nete imi! Au leki kai natue hnauna meiju ete imi leke imi ono dosa yake. Po sepo sae iono dosa hoko rilami yake le iteki Ile sae me peneka kena Itapa ite. Ile mere Yesuse Kristuse, rebe Eni dosa sae mo. Namake Ile mere pine Ilepa le ite me AmaI oaIje.
2 Kai le ruaI matare ete iteki dosaru, Iono maka ampune ete ite leke Iampune ite bei saisa neune rebe ite onoule. Kai Iampune batuke iteki dosaru mo po pusue tamata mei nusa meije esi dosaru lekwe.
3 Suke ite lulu Alla Eni lepataru rame, mere tanda be ite rekwaI titinai.
4 Hoko sepo tamata sae ibeteke be Irekwa Alla, po ilulu Alla Eni lepataru mo hoko tamata mere inloe kai inati Alla Eni lepataru mo.
5 Po sepo sae ilulu Alla Eni lepataru, hoko ile mere lalei titinai loko Alla. Hoko cara kena ite rekwa be ite esa kai Allare ele mere.
6 Sire pine ibeteke be iesa kai Alla, hoko suke iono lupe Yesuse Kristuse Eni hidupe.

Sire rebe ioki tamata makete mere tanda be Irue kena hitate
2:7-17

7 Kwali bataya rebe au okimi! Au beteke ete imi be imi oki lomai. Rebe au lekie meije hnaune beluke mo. Meije hnaune takwaline rebe lepaele ete imi peneka, kena imi hlaleke loko Yesuse Kristuse menaije sa.
8 Masike ele mere po hnaune rebe au lekie meije beluke lekwe, le eku imi rekwa kena Yesuse Kristuse Eni hidupe kai tamata esi selue kena imi hidupe be hnaune meije nkena. Le imi ono dosa moneka po imi ono yelu nkenala saka keue lalane hitate. Mere sakesa kai melene sae moneka yo hitate eluake peneka.
9 Po tamata rebe ibeteke be ikeue lalane hitate, hoko iono dosa moneka, po iono neune ete eni ebea rebe esi hlaleke loko Tuhane hoko mere sakesa kai tamata rebe esi keue lalane melene, hoko iono dosa rame sare neka.
10 Tamata rebe ioki eni ebea rebe esi hlaleke loko Tuhane, mere ikeue lalane hitate. Hoko sasaisa rebe ionore, eono tamata makete iono dosa mo.
11 Po tamata rebe laleije tiake eni ebea rebe esi hlaleke loko Tuhane, ile mere irue kena melene. Ikeue melene kai irekwa be ikeu lo etia mo le melene eono iselu mo.
12 Imire saka ruaku anaru neka rebe hlaleke loko Alla. Au leki lepata meiju ete imi le Alla Iampune imi dosaru peneka baue Kristuse Iono ete imire.
13 Amata imi, au leki meije ete imi, le imi rekwa Yesuse Kristuse peneka. Yesuse Kristuse rebe kena nusa meije tola mosare Ime pende. Kwete beluka imi, au leki meije ete imi, le imi lesi ro tiaru esi elake peneka.
14 Kwetela imi, au leki meije ete imi, le imi rekwa Alla Amate. Amata imi, au leki meije ete imi, le imi rekwa Yesuse Kristuse peneka. Yesuse Kristuse rebe kena nusa meije tola mosare Ime pende. Kwete beluka imi, Au leki meije ete imi, le imi hlaleke ktili kai imi ono lulu Alla Eni lepataru kai imi lesi ro tiaru esi elake peneka.
15 Lalemi loko saisa rebe neune mei nusa meije yake. Le sepo lalemi loko neune hoko imi lalemi titinai loko Alla Amate mo.
16 Le taneia mei nusa meije kai pusue misete tamata iselulu rame eleki lalei lokolu. Kai tamata kwakwaini le saisa rebe ionore kai eni taneiaru. Pusue meru bei iteki Alla Amate mo po bei nusa meije.
17 Nusare kai pusue yelu rebe kenare, tamata lalei lokole atiare reneka. Po tamata rebe iono lulu Alla Eni sukare rame isupu rue kai Alla eti pela.

Hidupe lulu Yesuse Kristuse Eni hnaunaru rame
2:18-27

18 Kwali betaya imi, nusa meje atiare reneka! Imi supu atetuke peneka be namake pine ile sae rebe ineu titinai, imusu kai Yesuse Kristuse iluake kena petua

* **2:1** Kena sou Yunanire, ete meije ebeteke “auku anae”, natire kwali betaya rebe hlaleke loko Tuhane.

meru. Pamuli meije tamata bokala rebe esi musu kai Yesuse Kristuse esi me peneka. Hoko mere tanda ete ite be takwali mo nusare atiare reneka.
19 Sie rebe esi musu kai Yesuse Kristuse meru akmenare jemate toini kai itere neka po meije esi siri bei ite peneka. Siere jemate toine neka po esi hlaleke titinai mo. Le sepo esi hlaleke titinai hoko esi siri bei ite mo. Po esi ono ele mere etiluke be siere iteki jemate toini mo.

20 Po Yesuse Kristuse rebe Eni dosa sae more Iono Ro Misete Ikbasae imi lalemi peneka, kai bei mere hoko imi pusumi rekwa hnauna nkenala beiNe peneka.

21 Hoko au leki sulate meije ete imire bei imi rekwa be Eni hnauna nkena more mo, po bei imi rekwa peneka kai imi lekwe rekwa hnauna nkenalaru peneka kai imi rekwa be nloene ebei nkenale mo.

22 Sie rebe esi naku Yesuse mo, mere maka lemake. Sie meru esi beteke be Yesuse mere Kristuse rebe Alla ItalukeNi ete tamatare mo. Tamata mere imusu kai Kristuse le inaku Yesuse kai AmaI mo.
23 Le sire pine inaku Alla Eni Nanare mo, hoko inaku Alla Amate mo lekwe. Po sire pine inaku Alla Eni Nanare, hoko inaku Alla Amate lekwe.

24 Bei mere hoko hnauna nkenala rebe imi lenelu kena imi hlaleke memenaije, imi nete loko rame. Sepo imi ono lulu hnauna meru rame hoko imi hidupe esa kai Alla Amate kai Eni Nanare.
25 Kristuse Italukele ete itere elere, ite supu rue kai Alla eti pela.

26 Au leki meiju ete imi leke imi rekwalu kai keta bei sie rebe esi lemake imire.
27 Po ete imire, Kristuse Iono Ro Misete Ikbasae imi rame peneka hoko imi koti tamata makete esi atetuke hnauna beluke ete imi moneka. Le Alla Eni Rore Iatetuke imi kena sasaisa neka kai saisa rebe Iatetukele enkena, lelemake mo. Ele mere hoko suke imi ono lulu Iatetukele kai imi hidupe esa kai Kristuse rame.

Tamata rebe iono lulu Alla Isukare, mere Alla Eni nanaya
2:28-29

28 Kwali betaya, suke imi hidupe esa kai Kristuse rame. Leke namake kena Iluake suike, ite nehe kena balaleI, kai ite asomi beiNi mo.

29 Imi rekwa peneka be Kristuse Iono Alla Eni sukare. Bei mere hoko suke imi rekwa lekwe be pusue tamata rebe esi ono lulu Alla Isukare, sie meru Alla Eni Nanae.

3

Tamata rebe iono Alla Eni Nanare suke ono dosa mo
3:1-10

1 Imi nete, Alla Amate Ioki ite titinai eti Inaku be Eni nanae kena ite. Tinai, Alla Amate Eni nanae kena ite. Tamata mei nusa meije esi nati mo be ite Alla Amate Eni nanae. Le esi rekwa Alla Amate mo.
2 Kwali betaya rebe au oki imi! Alla Eni nanae kena ite peneka. Po namake pine ite ono eliare ite rekwa mosa: iteki sifate elia, iteki oalalemaru elia kai nanakwalamaru eliare, ite rekwa mosa. Po ite rekwa be sepo Kristuse Iluake, iteki atate kai selu ite mahake lupeIje neka le ite seluI titinai.
3 Hoko pusue tamata rebe hlaleke be Kristuse Iluake suike eono ele mere, suke raka mimise leke dosa sae yake, saka Kristuse Imise titinai le Eni dosa sae mo.
4 Sire pine iono dosa rame hoko mere ilulu Alla Eni hukume mo le iono dosa rame.
5 Imi rekwa be Kristuse Iluake kena Iampune tamata esi dosaru, kai Iono dosa mo.
6 Bei mere hoko pusue tamata rebe esi esa kai Kristuse, esi ono dosa rame mo. Eleyo tamata rebe esi ono dosa ramere, Yesuse Eni hidupe eliare esi nati mo kai esi rekwaI mo.
7 Kwali betaya, imi lulu tamata rebe ilemake imire yake. Sire pine iono lulu Alla Eni lepataru, ile mere rebe inkena me Alla oaI, saka Kristuse Inkena me Alla OaIje.
8 Sire pine iono dosa rame, ile mere ro tiaru esi elake esi nanae. Le ro tiaru esi elake eono dosa rame bei nusa meije tola menaije sa. Po Alla Eni Nanare Iluake kena Iatia pusue ro tiaru esi elake esi makerike.
9 Tamata rebe Alla Eni nanae kenai pende, iono dosa rame moneka le eni hidupe lupe Alla Eni hidupe peneka. Kai Amai kena Alla hoko iono dosa rame moneka.
10 Ite rekwa tinai be Alla Eni nanae kena sire pise Ro tiaere esi elake eni nanae kena sire elere: sire pine iono saisa rebe misete me Alla oaI mo, mere Alla Eni nanae mo,

kai sire pine ioki tamata rebe hlaleke loko Kristuse mo, mere Alla Eni nanae mo.

Suke ite oki lomai
3:11-18

11 Kwali betaya, suke ite oki lomai. Meije lepate rebe lepaele ete imi kena imi ono tamata rebe lulu Kristuse menai sare.
12 Ite ono lupe akmena Kaine yake. Kaine mere ro tiaru esi elake esi nanae kenai hoko ibunu kwalini ruai. Kaine ibunu kwaline le saisa rebe Kaine ionore sala, eleyo saisa rebe kwalini ionore nkena.
13 Hoko kwali betaya imi, hkutuke imi yake sepo tamata rebe esi hlaleke loko Alla more lalesi tiake imi.
14 Ite rekwa peneka be ite supu tie bei matale esi kbasare kai ite supu rue eti pela peneka, le ite oki iteki kwali betaya rebe esi hlaleke loko Kristuse. Sie rebe esi oki kwalinisi pise betaisi rebe esi haleke loko Kristuse mo, esi supu tie bei matale esi kbasare mo.
15 Tamata rebe laleije tiake kwalini pise betai hoko ile mere sakesa kai maka bunure neka. Imi rekwa be tamata maka bunu isupu rue kai Alla eti pela mo.

16 Kristuse Iriluke nanakwalaIje kena tamata esi bunuI leke ite hlamate. Iono ele mere tiluke lalane ete ite leke ite oki iteki kwali kai beta rebe hlaleke lokoI roma ite riluke nanakwalama kena bunu ite.
17 Sepo sire pine eni yelu kena pakelu kai kanelu pela petu me pine iselu kwalinisi pise betaisi sasaisa mo po itapasi mo, hoko ibeteke be lalei titinai loko Alla yake.
18 Kwali betaya! Batuke ite beteke be ite oki ite kwalima kai betama kena biru yake, po suke ite okisi titinai. Suke ite tapa lomai saka Alla Amate li loko itere.

Sepo ite oki tamata makete, eono ite nehe kena tetue kai Alla
3:19-24

19 Sepo ite oki iteki kwali betaya rebe esi hlaleke lokoI, hoko mere ite rekwa be itere Alla Eni nanae rebe nkenala kai iteki lalemaru ndene me Alla oaI.
20 Masike ite lalemaru tutuke ite loko iteki dosa rebe ite onoule, po Alla Irekwa sasaisa neka lesi bei rebe ite rekware hoko ite lalema ndene neka.
21 Hoko kwali bataya rebe au okimi, sepo iteki lalemaru tutuke ite loko iteki salaru moneka hoko ite nehe kena kotie loko Alla.
22 Kai saisa rebe ite kotie beiNe ite supue le ite lene loko Eni pletaru kai ite ono saisa rebe eono laleIje ndinare pe.
23 Ipletae itere elere: suke ite hlaleke loko Eni Nanae, Yesuse Kristuse kai suke ite oki lomai lulu saisa rebe Kristuse Ipleta kena ite onoule.
24 Pusue tamata rebe esi lulu Alla Eni pletaru hoko esi esa kai Alla. Kai ite rekwa be Alla Iesa kai ite, le Iono Eni Ro Misete Ikbasae ite lalemaru peneka.

4

Suke ite rekwa hnaune rebe nkenale kai rebe salare
4:1-6

1 Kwali bataya rebe au oki imi! Kena tamata esi naku be Ro Misete Ikbasaesi, imi lene loko pususi sosoli yake, suke imi tehekesi mimise mina be Ro Misete bei Allare Ikbasae laleisu tinai pibe mo. Le etia-etia neka mei nusare nabi tinai more bokala esi lemake tamata.
2 Imi rekwa be mere Alla Eni Rore kbasaeni pibe more elere: tamata rebe inaku be Yesuse Kristuse Iono tamata kena Iluake lomei nusare, hoko ile mere Ro Misete Ikbasaeni.
3 Po tamata rebe inaku be Yesuse Iono tamata kena Iluake lomei nusare mo, Ro Misete Ikbasaeni mo. Tamata mere ro makete rebe musu kai Yesuse, ikbasaeni. Imi lene hnaune rebe beteke be namake pine Kristuse Eni musuaru esi luake peneka. Kena meije esi luake mei nusa meije peneka.

4 Po auku kwali betaya imi, imia meru Alla Eni nanae kena imi peneka. Imi lene loko nabia tinai more esi hnaunaru mo le Ro Misete rebe Ikbasae imire Eni kbasare ktili lesi bei ro rebe ekbasae tamata rebe esi hlaleke loko Alla more.
5 Nabia rebe tinai more esi bei nusa meije. Hoko esi hnaunaru ebei nusa meije kai tamata rebe esi hlaleke loko Alla more esi lene lokosi kai lulu esi hnaunaru.
6 Po kwali betaya, itere Alla Eni nanaya. Tamata rebe esi rekwa Allare esi lene kai lulu iteki hnaunaru. Tamata rebe Alla Eni nanae more, esi lulu iteki hnaunaru mo. Ele mere hoko ite rekwa tamata rebe Ro Misete Ikbasaeni kena iatetuke tinai pise ro tiaru esi elake ekbasaeni kena iatetuke nloene.

Allare maka oki hoko ite lekwe suke oki lomai
4:7-21

7 Kwali bataya rebe au oki imi! Mai ite oki lomai, le maka okire bei Alla. Tamata rebe ioki tamata makete, ilere Alla Eni nanae kai irekwa Alla.
8 Tamata rebe ioki tamata makete mo, irekwa Alla mo le Allare maka oki.
9 Alla Itiluke ete ite be Ioki ite le Iulake Eni Nanae esane Iluake lomei nusa, leke ite supu hidupe bei Eni Nanae mere.
10 Cara tinai kena oki tamatare elere: ite oki Alla mo po Alla Ioki ite, Iulake Eni Nanare Iluake leke baue Imatare, Iampune iteki dosaru kai Itie ite bei iteki hukumane.
11 Kwali betaya rebe Au oki imi! Alla Ioki ite titinai. Ele mere hoko ite lekwe suke oki lomai.
12 Tamata sae isupu selu Alla mosa. Masike ele mere po sepo ite oki lomai hoko Alla Iesa kai ite kai Iono ite oki tamata makete kai ite lalema titinai loko Alla lekwe lulu Eni sukare.
13 Alla Iono Eni Ro Misete Ikbasae ite peneka. Hoko ite rekwa be iteki hidupe esa kai Alla peneka.
14 Kai ami ruami selu Alla Eni Nanare peneka, hoko ami alenake ete imi be Alla IulakeNi kena Ihlamate tamata mei nusa meije.
15 Hoko sire rebe inaku be Yesuse mere Alla Eni Nanae, hoko Alla Iesa kai tamata mere, kai tamata mere lekwe iesa kai Alla.
16 Kai ite rekwa kai hlaleke titinai be Alla Ioki ite.

Le Allare maka oki. Sire pine lalei titinai loko Alla kai ioki tamata makete hoko iesa kai Alla peneka.
17 Iteki kwali betaya rebe esi hlaleke loko Kristuse ite okisi titinai, leke kena petu Alla Iteu pakala ete tamatare, ite nehe kena tetueNi le iteki hidupe mei nusare saka Yesuse Kristuse Eni hidupe.
18 Sepo ite rekwa titinai be Alla Ioki ite hoko ite rilama bei Alla moneka. Ioki itere eakbere ite lalema leke ite rilama moneka. Sepo ite rilama be Alla Ihukume ite, mere be ite rekwa mosa be Ioki ite titinai.
19 Ite oki lomai le Alla Ioki ite akmena peneka.
20 Sepo sae ibeteke be, “Laleku loko Alla titinai,” po ioki kwalini pise betai mo hoko tamata mere ilemake. Le kwalini pise betai rebe iseluije, iokini mo, hoko Alla rebe iseluI more lekwe, laleije titinai lokoI mo.
21 Hoko kwali betaya, Alla Ipleta itere elere: sire rebe lalei titinai loko Alla hoko suke Ioki kwalini kai betai lekwe.

5

Tamata rebe esi hlaleke Tuhane, ro tiaru kbasaesi mo
5:1-5

1 Tamata rebe ihlaleke be Yesuse mere Maka Hlamate rebe Alla ItalukeNi, hoko tamata mere Alla eni nenae. Tamata rebe ioki amate sae hoko ioki eni nanare lekwe.
2 Sepo ite lalema titinai loko Alla kai ite lulu Eni pletaru, hoko ite rekwa be mere ite oki Alla Eni nanaru.
3 Le sepo ite lalema titinai loko Alla, suke lulu Eni pletaru. Kai Eni pletaru susa kena ite lulu mo.
4 Le pusue Alla Eni nanaru esi ktili kena lesi ro tiaru esi kbasaru mei nusa neune meije, le esi hlaleke be Yesuse Alla Eni Nanae.
5 Tamata rebe esi lesi ro tiae mei nusare esi kbasaru batuke sie rebe esi hlaleke be Yesuse Alla Eni Nanae.

Yesuse Iono tamata kai Iono tamata irue kai Alla eti pela
5:6-12

6 Yesuse Kristuse, Alla Eni Nanae rebe Iluake lomei nusare. Yohanese pembatise, ibaptiseNi kena kwele. Eni lalakwe esiri kena pakuI ahlake ai bataije. Iluake batuke baptiseNi kena kwele mo, po Isuka kena bunuI kai Eni lalakwe esiri bei nanakwalaIje. Kai Ro Misete ruaI beteke yelu rebe nkenale kena Yesuse, le Ro Misete Ilemake mo.
7-8 Hoko rebe saksi kena Yesuse, saksia telu: Ro Misete, kwele kai lalakwe. Yela telu mere utiluke bukti kena Yesuse.
9 Piasare ite lene loko tamata telu esi sasike pakala esa, po Alla Isasike ektili lesi bei tamata esi saksire le Ile Alla. Kai Ilepae loko Eni Nanare ruaI.
10 Bei mere hoko tamata rebe ihlaleke loko Alla Eni Nanare, irekwa me lalei be Alla Isasike mere tinai. Po tamata rebe ihlaleke loko Alla more, ilene loko Alla Eni lepata loko Eni Nanare mo, hoko inoake be Alla Ilemake.
11 Alla Eni lepate ete itere elere: Alla Iono ite supu rue mise eti pela peneka, kai supu

rue mise eti pelare bei hlaleke loko Eni Nanare.
12 Tamata rebe iesa kai Alla Eni Nanare,
namake isupu rue kai Alla eti pela. Tamata
rebe iesa kai Alla Eni Nanare mo, namake
isupu rue kai Alla mo eti pela.

Ite nehe kena kotie loko Alla ete iteki ebearu
5:13-17
13 Au leki sulate meije ete imi rebe
hlaleke loko Alla Eni Nanare leke imi
rekwa titinai be imi supu rue kai Alla eti
pela peneka.
14 Kai ite nehe kena kotie loko Alla, le ite
rekwa be sepo ite kotie saisa rebe lulu Eni
sukare hoko Irilukele ete ite.
15 Hoko sepo ite rekwa ele mere, hoko ite
rekwa lekwe be saisa rebe ite kotie beiNe,
Iriluke ete ite peneka.
16 Sepo imi selu kwalimi pise betami sae
pine iono dosa rebe eono irue lau bei Alla
mo, hoko suke imi kotie loko Alla etei, leke
Alla Iono isupu hlamate kai irue mise eti
pela. Imi ono mere ete sie rebe esi ono dosa
rebe elikusi kena matale more. Po dosa me
pine tamata ionoe hoko irue lau bei Alla.
Dosa mere, au beteke mo be suke imi kotie
loko Alla lele.
17 Pusue nsalalaru mere dosa, po dosa
leini me supu ampunele leke supu rue kai
Alla eti pela.

Lepate mulini
5:18-21
18 Ite rekwa be tamata rebe Alla Eni
nanae kenai pende, iono dosa rame mon-
eka, le Alla Eni Nanare Irakai hoko ilesi ro
tiare esi kbasare.
19 Ite rekwa be itere Alla Eni nanae, kai
pusue nusa meije ro tiaru esi elake ek-
basaele.
20 Ite rekwa be Alla Eni Nanare Iluake
loko ite peneka kai Iatetuke ite peneka,
leke ite rekwa Alla rebe nkenale. Ite kai
Allare esa kai ite kai Eni Nanae Yesuse Kris-
tuse esa lekwe. Ilere, Alla rebe nkenale kai
rebe Iono rue mise eti pelare.
21 Kwali betaya! Imi tatu loko Tuhane
tinai more yake.

Hlamate, *Yohanese*

Yohanese eni Sulate Nomore Luare

Lepate Menai

Kena sulate meije Yohanese ileki, be sulate meije bei ruai. Ileki be: "Sulate meije bei au, jemate toini esi elake." Kena pasale 1:1 Yohanese iombe sulate meije inatue ete matabinane sae kai eni nanaru. Po tamata bokala rebe esi atetuke Alla Eni lepataru esi ombe sulate meije esi tujuane ete matabinane pise inate mo po ete tamata Kristene toini: matabinane pise inate mere batuke umpama neka. Po tamata leini me esi ombe, "Tinai, Yohanese inatue sulate meije ete inai kai eni nanaru."

Yohanese eni tujuane, sulate meije eono tamata Kristenaru lalesi leke esi oki lomai (ayate 6), kai iahnausi leke esi keta bei tamata maka rekwa Alla Eni lepataru, rebe esi atetuke hnaune nkenale more (ayate 7, 9).

Hlamate
1-3

1 Inate ale. Hlamate ete ale kai amu anaru. Alla Ibitikemu peneka.

Au Yohanese, au leki sulate meije. Aure jemate toini esi elake. Au oki pusumi titinai. Batuke ruaku oki imi mo po pusue tamata rebe esi rekwa hnauna nkenalaru esi oki imi lekwe.

2 Le hnauna nkenalaru me ite lalema peneka kai ite lulu hnauna nkenala meru rame eti pela.

3 Au kotie ete itea rebe lulu Alla Eni hnaune nkenale kai rebe oki tamata makete, leke Alla Amate kai Eni Nanae Tuhane Yesuse Kristuse esi riluke misete ete ite noma, lalesi noa ite kai esi ono ite lalemaru ndene noma.

Hlaleke loko Kristuse Eni hnaunaru rame
4-11

4 Lalekue ndina titinai le au rekwa ina amu kwetelaru leini, esi ono lulu hnaune nkenale rebe Alla Amate Iahnau itere.

5 Bei mere hoko au kotie bei ina ale, leke ite pusuma suke oki lomai rame. Meije pleta beluke mo. Pleta meije ite pusuma lene peneka kena ite hlaleke loko Alla memenaije sa.

6 Oki lomaije elere: suke ite hidupe lulu Eni hnaunaru. Hnauna rebe imi lene kena imi hlaleke menai sare eombe imi ruere suke oki lomai.

7 Au leki meije ete imi le tamata nloena bokala esi keu papelake otoi mei nusa peneka kena atetuke hnaune rebe tinai mo. Esi ombe Yesuse Kristuse Iono tamata kena Iluake mei nusare mo. Sie meru tamata nloene kai esi musu kai Kristuse.

8 Bei mere hoko imi raka mimise leke imi hlaleke loko Tuhane Yesuse hleke yake. Sepo mo hoko ami lepae Sou Misete ete imire esi guna sae mo. Raka mimise leke Alla riluke pusue misete rebe Italukele ete imire.

9 Tamata rebe iono lulu Kristuse Eni hnaunaru rame mo po lulu hnaune makete, tamata mere iesa kai Alla mo. Tamata rebe iono lulu Kristuse Eni hnaunaru rame hoko iesa kai Alla Amate kai Eni Nanare lekwe.

10 Hoko sepo tamata esi luake, esi atetuke hnauna makete bei rebe Kristuse Iatetukele, imi trimai me imi luma yake pise beteke hlamate etei yake.

11 Le sire pine ibeteke hlamate ete tamata ele mere, hoko iono neune sakesa kai tamata mere lekwe.

Lepate mulini
12-13

12 Au suka lepae bokala ete imi sa, po au noake, lepae kena sulate yake. Au suka titinai kena keu loko imi kai ruaku lepa kai imi, leke ite lalemaru ndina sakesa titinai.

13 Inate, kwalimu rebe Alla Ibitikni kena Eni nanae pende eni nanaru esi beteke hlamate ete ale.

Hlamate, *Yohanese*

Yohanese eni Sulate Nomore Telure

Lepate Menai

Sulate meije Yohanese, jemate toini esi elake sae inatue ete eni ebe Gayuse. Yohanese iisike Gayuse le itapa tamata Kristena rebe esi lepae Sou Misete bei Alla kena Yesuse.

Po Yohanese lekwe itutuke ile sae me eni nane Diotrefese le kwakwaeni kuate kai isuka lulu Yohanese eni hnaunaru mo.

Hlamate
1-4

1 Kwaliku Gayuse.

Au Yohanese, au leki sulate meije ete ale. Aure, jemate toini esi elake. Au okimu titinai.

2 Kwaliku! Au kotie loko Alla Amate leke ara mise kai ktili kena sasaisa neka, saka ahlaleke ktili loko Tuhane.

3 Au beteke meije le lalekue ndina titinai le tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse sie ilaru esi luake, esi beteke eteku be ahlaleke hnauna nkenalaru rame kai aono lulu hnauna nkenala meru rame.

4 Kena au lene auku kwetelaru rebe hlaleke loko Tuhane esi ono lulu hnauna nkenalaru, laleku ndina titinai. Saisa makete eono laleku ndina lesi bei mere moneka.

Li loko tamata rebe esi lepae Yesuse Eni hnaunaru
5-8

5 Kwaliku! Au okimu. Laleku endina titinai le iteki kwali betaya rebe esi hlaleke loko Yesuse, rebe esi keu papelake hena kena lepae Yesuse Eni hnaunaru, alayanisi rame. Masike sie leini arenasi mosare, ali lokosi lekwe.

6 Iteki kwali betaya meru esi alenake ali lokoise ete ami jemate toini meije peneka be ali lokosi mise. Au kotie bei ale leke atapasi rame kai kena esi keure ali lokosi kena sasaisa neka leke esi layani Tuhane eni makerike rame, le mere eono Alla laleIje ndina.

7 Le iteki kwali betaya meru esi keu kena beteke Yesuse Kristuse Eni hnaunaru ete tamata rebe esi hlaleke mosare. Kai esi supu sasaisa mo bei tamata rebe esi hlaleke Tuhane mosare.

8 Bei mere hoko ite rebe hlaleke loko Yesuse, suke li loko sie rebe esi keu lepae Yesuse Eni hnaunaru leke ite ono ele mere, ite sakesa kaisi kena lepae Alla Eni hnauna nkenala meru lekwe.

Yohanese ibeteke Diotrefese eni tiaru eleyo iisike Demetriuse
9-12

9 Au natue sulate rokone ete jemate toini ete mere peneka po Diotrefese isuka lulu au mo le isuka ono elake ete jemate toine.

10 Hoko namake kena au luake, au beteke eni atate tiae mere ete jemate toini leke esi rekwa be ialenake amire tinai mo. Batuke mere mo po kena iteki ebearu esi luake kena lepae Yesuse Eni hnaunaru, itrimasi mo. Kai sepo iteki ebea makete esi trimasi hoko ikeu lakesi kai iulakesi siri bei jemate toini.

11 Kwaliku Gayuse ale! Au okimu. Alulu atate tiare yake po lulu atate misete. Tamata rebe eni atate misere, Alla Eni nanae. Po tamata rebe iono yelu tiare, mere tiluke be esi rekwa Alla mosa.

12 Po kwali, iteki kwali Demetriuse, pusue tamata esi isikeni le ilulu hnauna nkenalaru. Ami isikeni lekwe. Kai arekwa lekwe be saisa rebe ami betekele tinai.

Lepate mulini
13-15

13 Au suku beteke yelu bokala ete ale po au noake be betekele baue sulate yake.

14 Au hlaleke be takwali moneka ite tetue lomai leke ite alena kai lomai.

15 Au kotie loko Tuhane leke Iono arue mise kai lalemu ndene noma.

Amu ebea ete meije lekwe esi natue hlamate ete ale. Kai abeteke auku hlamate ete papelake tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane ete mere.

Hlamate, *Yohanese*

Yudase eni Sulate

Lepate Menai

Sulate meije Yudase ilekie. Yudase mere Yakobuse kwalini. Yudase kasuke Tuhane Yesuse kwalini (Matiuse 13:55). Kena sulate meije, iahnau pusue tamata rebe esi baise sulate meije leke keta bei tamata rebe esi lepae hnaune tinai more kai rebe esi ono neune. Yudase iakbere ite lalemaru leke ite lulu hnaune tinaije mimise, hlaleke loko Tuhane Yesuse titinai. Yudase eni sulate meije mahake esakesa kai Petruse eni sulate nomore luare.

Isi

1. Hlamate (ayate 1-2)
2. Keta bei kuru tinai more (ayate 3-16)
3. Hnaune kena tapa iteki maka hlaleke (ayate 17-23)
4. Isike Alla (ayate 24-25)

Yudase eni hlamate 1-2

1 Kwali betaya, imi pusumi rebe Alla Ikoti imi kena Eni tamata! Imi rebe iteki Alla Amate Ioki imi le imi esa kaiNi peneka. Kai Iraka imi leke imire Yesuse Kristuse Enie rame.

Sulate meije bei au Yudase rebe au layani Yesuse Kristuse kena Eni tamata makerike. Kwaliku kena Yakobuse.

2 Au kotie bei Alla leke Iaseluke Eni lale misete kai Eni maka okire ete imi rame, leke Iono imi rue mise kai laleimu ndene.

Keta bei kuru tinai more 3-16

3 Kwali betaya pusumi rebe au oki imi. Akmenare laleku kena leki sulate ete imi kena au lepae loko hlamate rebe ite supu pende. Po meije au lelike laleku kena ahnau imi loko kurua rebe tinai more. Hoko au ono sulate meije ete imi leke imi kele le Alla Eni lepate rebe imi hlaleke loko pende. Alla Iriluke Eni lepate ete imi peneka. Kai Eni lepate mere ere rue rame bei lepaele menai ete Eni tamataru eti roma pela. Hoko saisa rebe imi supu pende tie yake.

4 Au ahnau imi le sie leini esi ono lelemake be esi mise, eleyo esi lene loko Alla mo. Sie meru pine esi lepae Alla Eni hnauna loko Eni misete ete imire papalani. Esi beteke be bei Alla Eni misete ete itere, hoko sepo ite ono ntasite, namake Tuhane Ihukume ite mo. Tuhane Yesuse Kristuse mere iteki Tuhane, po Ikbasae pusue yelu mei nusa meije, esi akue mo. Bei akmena sa Alla Eni lepate rebe lekire ebeteke peneka be namake esi supu hukumane.

5 Kwali betaya pusumi rekwa saisa rebe tamata akmenaru esi supure peneka. Po au anete imi loko lekwe. Tuhane Ihlamate tamata Israelaru bei Mesire, po Tuhane Ihlamatesi mina pine Iatia leini bei sie rebe esi hlaleke lokoI more.

6 Imi nete lekwe loko malekata rebe pake sala esi kbasare eleki esi keu bei esi otoi maka ruere. Alla Ilo malekata meru kena rante kurule kena otoi melene mere rame. Esi supu tahane ete mere eti nusare kohoe eleki esi supu hukume.

7 Imi nete loko kota Sodome kai Gomora, kai kota maketa rebe utehaikele. Saka malekata meru lekwe, tamata me kota Sodome kai Gomorare esi ono yelu rebe tiae titinai le esi sablia, ono yelu ntasite, mokwai esi ono loko mokwai hoko Alla Ipalasi kena auwe, leke pusue tamata esi nete loko Alla Eni hukume elake kena auwe elake rebe kliti eti pelare. Tamata neune namake esi supu hukume ele mere.

8 Tamata rebe esi luake kai esi lupu kai imi pende, esi ono yelu rebe tiae ele mere lekwe. Esi lemake imi be esi kmani be Alla Isuke esi atate mere, hoko esi ono atate tiare rebe lulu laleisu ruale. Sie meru esi lene loko sie rebe esi ela lesi beise mo kai esi suka lepa tiae loko malekate rebe kbasa saka hitate elake.*

9 Po Mikaele, malekataru esi elake ilepa tiae ele mere rebai sae mo. Kena inasuke lomai kai ro tiaru esi elake loko sire pine tatike isupu Musa eni mayate, Mikaele inehe kena lepa tiae lokoi mo. Mikaele batuke ibeteke be, “Tatike pine Tuhane Ionomu!”

10 Po tamata rebe esi luake loko imire, esi lepa tiae loko yelu rebe esi natilu mo. Rebe esi natiule, batuke esi ono atate saka binatane rebe enoake more. Esi dosa meru pine eono esi supu hukumane ela titinai.

11 Namake esi supu hukumane! Le esi

* **1:8** Tamata leini esi noake be rebe esi lepa tiae loko tamata rebe esi kbasa mei nusare pise esi lepa tiae loko kbasa tiaru. Po tamata bokala esi noake be lepa tiae loko malekate.

lulu Kaine rebe iono tiae ete kwaline. Esi supu kepene kena lalane tiae saka Bileame neka. Kai esi supu susate saka Kora rebe akmenare ibroka sie rebe esi kbasare.†

12 Kena imi lupuke lomai kena kane sakesare, kuru tinai more esi me kai imi lekwe. Me pestare esi noake imi mo pise Alla moneka. Esi atate kane, palani laleke. Esi namake lomai moneka. Esi tapa tamata makete mo batuke esi li loko ruasi. Esi atate eatia imi kane sakesa mere.‡ Esi saka sanute ekeri mohine lomei po ulane mo, le esi ono untune sasaisa mo. Ele mere lekwe, esi saka ai rebe endulu pende hoko ebua mo eti esupu bori.

13 Esi keu lori lopai, kai esi hidupe kena ono asomi saka meite esare eleki esi busele sa ndete meite babaije. Esi naiya bei saisa rebe enkenare saka kmalea ndete lanite keu lulu esi lalane moneka. Alla Iaknekae otoi etesi peneka me kena otoi rebe mele titinaije eti pelare.

14 Henoke, Adame eni anubu rebai iture, akmenare ibeteke tamata meru peneka. Ibeteke be, “Selu, Tuhane Iluake kai Eni malekata§ boka titinai rebe esi dosa sae mo,

15 kena teu pakala ete pusue tamata. Tuhane Ihukume tamata rebe esi lene loko Eni pletare more, le esi ono saisare lulu Tuhane Eni sukare mo. Kai Ihukume tamata rebe esi ono dosare kai rebe rare kaiNi kai lepa tiae lokoIje.”

16 Nabia tinai more esi muruke kai esi leuke sala ete tamata makete. Esi hidupe batuke lulu esi lale tiare. Kwakwaisi kai esi lepa mise leke esi supu saisa rebe lalesi lokore.

Hnaune kena maka hlaleke ktili 17-23

17 Po kwali betaya pusumi, lalekue nete imi. Iteki Tuhane Yesuse Kristuse Iulake Eni maka ulakaru esi keu loko imi. Imi nete loko saisa rebe esi beteke be namake eonore.

18 Esi beteke elere, “Kena lau mo nusare koho nere, tamata rebe esi sobue Alla Eni lepataru esi luake lekwe. Batuke esi nete loko yelu rebe neunaru rebe Alla Isukare more.”

19 Sie meru pine esi ono tamata esi tebi lomai. Sie meru Alla Eni Rore kbasaesi mo, po batuke lalesi loko yelu mei nusa meije.

20-21 Po kwali betaya rebe au oki imi, Alla Ioki imi hoko suke imi hidupe nkena leke Alla Iaseluke Eni lale misete ete imi rame. Imi atula rame leke imi hlaleke loko Alla Eni lepate tapa ktili rame, le Alla Eni lepate rebe ite hlaleke lokore mise titinai. Imi ono Alla Eni Rore kbasae imi kena imi kotie loko Allare, kai namake misete rebe iteki Tuhane Yesuse Kristuse Irilukele ete ite kena Iluake suike. Rebe Irilukele ete itere, hidupe misete eti pela.

22 Sepo imi supu tamata rebe esi hlaleke ktili mosare, imi okisi kai tiluke lalane misete etesi.

23 Imi hlamate tamata rebe esi lulu kuru tinai more, saka nehasi bei auwe. Sie maketaru imi tapasi lekwe po keta leke imi ono dosa sakaise yake, saka pakia lale rebe endopo pende sae inehe kena kerikele more.

Isike Alla 24-25

24-25 Mai ite isike kai tatu loko Alla. Ikbasa kena Iraka imi leke imi ono dosa yake kai namake Itolae imi me oaIje, imi dosa sae moneka kai laleime ndina titinai. Kai namake imi rue kaiNi kena otoi rebe mise titinai rebe hita. Allare batuke ruaI, kai rebe Ihlamate ite le ite hlaleke iteki Tuhane Yesuse Kristuse. Mai ite isekeNi kai holmateI le Ikbasa, Iktili kai Iela titinai. RuaI kbasa bei kena nusare tola mosa, roma meije kai eti pela. Amine.

Hlamate, *Yudase*

† **1:11** Alena Kaine eme Atn. 4:3-8. Alena Bileame eme Ntu. pasale 22. Alena Korare eme Ntu. pasale 16. ‡ **1:12** Esi natire elere: esi atia tamata makete saka karane ndau meite eono kapalaru molore. § **1:14** Kena tapsirane makete beteke elere: Eni maka luluaru.

Alla Iaseluke yelu rebe tatike pine uonore ete Yohanese

Lepate Menai

Buku meije, ebeteke loko yelu rebe Yesuse Kristuse Isibakelu ete Yohanese. Yesuse ruaI pine Isibake pusue meru. Memenaije Yohanese iselu ile sae me, selui saka Tamata Eni Nanare. Mere Yesuse. Ialike lapu nanuke roma lelale. Kai lereije balie kena maka bali akwa bei mase ime otoi maka tolae lampuaru esi tlelaru (1:12-16). Eleki iselu Domba Anai. Mere Yesuse. Ikele tehaike Alla Eni otoi maka rue ndete surgare (5:6-14). Eleki ile sae isa kuda putile iakneka kena lisa. Mere Yesuse. (19:11-16). Eleki pamulire iselu Domba Anai rebe Ipleta sakesa kai Alla me kota misete Yerusaleme beluke (21:22-23; 22:1-5).

Buku meije lekie kena tamata rebe hlaleke loko Kristuse esi supu susate le esi esi hlaleke ktilire pe. Kena mere tamata rebe tamata Romaru esi kbasaesi esi supu pleta kena tatu loko Kaisare, tamata Romaru esi kamale. Tamata rebe hlaleke loko Kristuse Esi supu bunu le esi suka tatu loko Kaisare mo. Esi beteke be, batuke Yesuse pine esi Tuhane. Kaisare esi Tuhane mo hoko esi tatu lokoi mo. Po sie leini esi sele bei hlaleke loko Kristuse le rilasi le Kaisare. Hoko hnauna kena buku meije, eono laleisu ktili leke esi sele bei hlaleke loko Yesuse Kristuse yake.

Buku meije ebeteke yelu rebe Yohanese iselulu. Yelu rebe lepae batleiyele kena buku meije, tamata rebe hlaleke loko Kristuse kena mere esi natie. Po ite pamuli meije ite natie misere, saisa mo. Masike ele mere, tujuane utama kena yelu rebe selulu kai yelu rebe lepae batleyelu natie be, tamata rebe hlaleke loko Kristuse, namake supu susate mei nusa meije po sele bei hlaleke loko Tuhane Yesuse yake le namake pine Inabu pusue musuru kai Ipleta eti pela (11:15). Kai ite rebe luluIje, ite pleta sakesa kaiNi.

Yelu rebe selulu pine lekie kena buku meije, ebeteke kota itu kai Alla Eni Roa itu (1:4, 11); Miseta itu bei Alla (1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7; 22:14); Lepata itu kena isike Allare (5:12; 7:12); otoi maka tolae lampua itu (1:12), kai yelu bokala makete lekwe (selu 1:16; 5:1, 6; 8:2; 12:3; 15:6-7; 17:9). Nomore 7 esi natire kurane sasaisa mo, pusue me.

Isi

1. Lepate menai kai hlamate (1:1-8)
2. Yelu rebe Yohanese iselue memenaije (1:9-3:22)
   a. Tamata Eni Nanae ime otoi maka tolae lampuaru esi tlelaru (1:9-21)
   b. Sulata ete jemate toini me kota ituaru (pasale 2-3)
3. Yelu rebe Yohanese Iselulu nomore luare (4:1-16:21)
   a. Domba Anai rebe Ikele tehaike Alla Eni otoi maka rue ndete surgare (pasale 4-5)
   b. Domba Anaije Ibara segela ituaru (6:1-8:5)
   c. Hbue trompeta buai ituaru (8:6-11:19)
   d. Tanda iture, esi natire susata itu kai yelu makete rebe tatike pine uonore (pasale 12-16)
4. Yelu rebe Yohanese iselue nomore telure (17:1-21:8)
   a. Yohanese iselu bina ntasite, eni nane Babele (17:1-19:10)
   b. Yesuse, Isa kuda kai Inabu pusue Eni musuaru (19:11-21:8)
5. Yelu rebe Yohanese Iselue nomore atare: Iselu bina rebe ikai kai Domba Anaije. Bina mere eni nane Yerusaleme beluke (21:9-22:5)
6. Yesuse Iluake suike (22:6-21)

Alla Ibeteke saisa rebe tatike pine uonore 1:1-3

1 Buku meije, ebeteke loko yelu rebe Yesuse Kristuse Isibakelu ete tamata rebe esi layani Eni makerike. Alla ruaI Iulake Yesuse Kristuse Iaseluke pusue meru etesi leke esi rekwa yelu rebe suke uono nere. Yesuse Kristuse Iulake Eni malekate iaselukelu ete au, Yohanese, rebe kerike loko Eni makerike.

2 Eleki au Yohanese, au alenake pusue Alla Eni hnaune rebe Yesuse Kristuse Iaselukelu rebe au selulu kena mataku ruakue.

3 Sire rebe ibaise buku meije kai sie rebe esi lene kai esi lulu lepata meiju, esi supu

misete bei Alla le pusue yelu rebe betekelu mei buku meije lau mo uono reneka.

Yohanese ibeteke hlamate ete jemate toini itu me otoi Asia
1:4-8

4-5 Au Yohanese, au leki sulate meije ete imi jemata toini itu me otoi Asia tone. Au kotie loko Alla ete imi leke Iriluke misete ete imi kai lalemi ndene noma. Imi supu misete kai lalemi ndene mere bei Alla, Ro Misete kai Yesuse Kristuse. Alla rebe bei akmena sa Ime peneka, kena meije Eri me kai eti pela Eri me. Ro Misete mere kotiNe Roa Itu* rebe ume Alla oaIje. Yesuse Kristuse mere saksi rebe Ibeteke Alla Eni nkenale kena laleIje titinai kai Ikwana akmena bei tamata matalaru kai Ikbasae pusue kamala mei nusa meije.

Yesuse Ioki ite hoko Eni lalakwe ponikele kena tie ite bei iteki dosaru.

6 Kai Ilupuke ite kena bangsa esa. Ibitike ite kena imame rebe layani Alla, Yesuse AmaIje. Mai ite IsikeNi le Ikbasa eti pela. Amine.

7 Imi lene mimise! Namake Yesuse Iluake
kena moputi
kai pusue tamata esi seluI.
Kai tamata rebe akmenare esi sipaIje
lekwe esi seluIje neka.
Kai tatike pine pusue tamata mei nusa esi
rani hnasike Yesuse.
Tatike pine eono ele meije tinai.
Amine.

8 Tuhane Alla Ibeteke be, "Aure Alfa kai Omega.† Le Akmenare Au me peneka, kena meije Auru mei kai eti pela Auru meije neka." Au pletae nusa meije kai lanite.

Yelu rebe Yohanese iselulu me nusa Patmose
1:9-20

9 Kwali betaya pusumi, au Yohanese. Ite pusumare esa kena hlaleke loko Yesuse Kristuse eti ite supu susate po ite tahane lale neka. Itere, Alla Ikbasae ite saka kamale. Kai ite lalema ktili kena namake Yesuse. Au supu hetie mei nusa Patmose le Au lepae Alla Eni lepata rebe Yesuse Ibetekelu ete aure.

10 Petu mere Tuhane Eni petu. Ro Misete Ikbasae au eleki au lene saisa na elake titinai me mulikue, lupe trompete.

11 Nai mere eombe, "Saisa rebe aselure alekie kena buku kuesa eleki natuele ete jemate toini itua me kota itua meiju: Epsuse, Smirna, Pergamuse, Tiatira, Sardise, Piladelpia kai Laodikia."

12 Eleki au hali loko mulikue kena selu sire rebe Ilepa loko au mere. Kena au halire au selu otoi maka tola lampu, buai itu ono bei mase.

13 Kena otoi maka tola lampu meru esi klelare, au selu Ile sae me seluI saka Tamata Eni Nanare, Ialike lapu nanuke roma lelale. Kai lereIje balie kena maka bali akwa bei mase.

14 Eni buare puti lakwai esa saka loine labui kai mataIje hita saka auwe klitini.

15 Eni lelale hita saka tembagare pala kena auwere pine ehitare. NaIje sakesa kai kwele elake etetu lapate esi tuleije.

16 Eni bala makwanale lalake kmalea itu kai sari nanuke entina leilua esiri bei biruIje kai oalaleIje ehita saka lematai hkwatate esi hitaije.

17 Eleki kena au seluIje klolike au me oalaleIje saka tamata rebe imata peneka. Po Itolae Eni bala makwanale kena au eleki Ibeteke loko au be, "Rila yake! Aure Yesuse rebe akmena kai rebe pamuli.

18 Kai rebe kwana eti pela. Au mata peneka po meije Au kwana eti pela. Kai matale Au kbasaele kai tamata matale esi otoi maka ruere Au kbasaele neka.

19 Hoko aleki pusue saisa rebe aselure, rebe aselue meije kai rebe tatike pine aselure.

20 Kmalea itu rebe aselue kena auku bala makwanale mere esi natire jemata toini ituaru esi malekata ituaru. Kai otoi maka tolae lampua itu rebe ono bei mase, esi natire jemata toini ituaru."

2

Sulate ete jemate toini me kota Epsuse
2:1-7

1 Eleki Yesuse Ibeteke ete au be, "Aleki ete malekate rebe iraka jemate toini me kota Epsuse be,

* **1:4-5** Nomore iture, tamata Yahudiaru esi noake mere manea. Hoko kena ayate meije Roa iture natire Ro Misete Irekwa sasaisa neka. † **1:8** Alfare sou Yunani esi hurupe menaije yo Omegare hurupe pamulire.

‘Meije lepata bei Au rebe lalake kmalea itu kena Auku bala makwanale kai Au keu me otoi maka tolae lampua ituaru esi lelale rebe ono bei mase esi klelare.
2 Au rekwa pusue imi makerike, imi kerike ktili titinai loko Auku makerike, imi supu susate po imi tahane. Au rekwa be imi sebeie tamata neunaru mo. Kai tamata rebe esi beteke ruaise Auku maka ulake, yo siere Auku maka ulake mo, imi tehekesi eleki imi rekwa be esi nloe.
3 Au rekwa tamata esi ono susate ete imi po imi tahane kena kerike loko Auku makerike rame le imi hlaleke loko Au.
4 Po Au lake imi le pamuli meije lalemi titinai loko Au lupe akmenare moneka.
5 Ele mere eti Au beteke ete imi be nete suike imi atate akmenare, kai leu suike lokole le imi atate pamuli meije lau bei akmenare peneka. Hleke imi atate pamuli meije, rebe ekeri imi kena dosare. Sepo mo, hoko Au luake bori imi otoi maka tolae lampure bei esi otoije.
6 Po imi hidupe mise toto me le imi suka tamata rebe esi lulu Nikolause eni hnaunaru* esi atate mo rebe Au lekwe suka more neka.
7 Sire rebe ilene meije peneka, hoko inete loko saisa rebe Alla Eni Rore Ibetekele ete jemata toinu.

Sire pine ihlaleke loko Kristuse rame eti imata, hoko Au ono ikane ai bui rebe eriluke hidupe rebe eme otoi rebe Alla Irue kenae rebe kotiele Firdause.’ ”

Sulate ete jemate toini me kota Smirna 2:8-11

8 Eleki Yesuse Ibeteke ete au be, “Aleki ete malekate rebe iraka jemate toini me kota Smirnare be,

‘Au meije rebe akmena kai pamuli, rebe mata peneka po kwana suike. Au beteke be,
9 Au rekware tamata esi ono susate ete imi kai imi tanei sasaisa mo, po lulu Allare imi tanei boka. Au rekware tamata esi lepae tiae ete imi. Kai masike esi betekise tamata Yahudi, po esi atate lupe tamata Yahudi mo, siere maka lulu ro tiaru esi elake.
10 Rilami le susate rebe lau mo imi supue bei ro tiaru esi elake yake! Ro tiare esi elake eono sie ila bei imi esi kusu bui kena teheke be imi hlaleke ktili pibe mo. Kai imi supu susate petua butu esa. Suke imi tahane rame kena lulu Au eti esi bunu imi hoko Au riluke hidupe misete ete imi eti pela. Mere hadia le imi lesi.
11 Sire pine ilene meije peneka, hoko inete loko saisa rebe Alla Eni Rore Ibetekele ete jemata toinu.

Sire pine ilesi hoko imata suike moneka rebe esi kotiele mata rebai luare.’ ”†

Sulate ete jemate toini me kota Pergamuse 2:12-17

12 Eleki Yesuse Ibeteke ete au be, “Aleki ete malekate rebe iraka jemate toini me kota Pergamuse be,

‘Au rebe kerike sari nanuke rebe ntina leiluare, beteke ete imi be:
13 Au rekwa imi ruere, imi rue me otoi kena ro tiaru esi elake ekbasaele. Po imi luluKu rame. Kai masike Antipase Auku saksi rebe nkwakawate esi bunui me imi kota rebe ro tiaru esi elake ekbasaele mere, imi lemake le imi hlaleke loko Aure mo.
14 Po Au lake imi le oani ilaru meiju. Sie ilaru bei imi, esi lulu Bileame eni hnaunaru. Bileame ianauke Balake leke ilemake loko tamata Israelaru leke esi supu dosa le iumaukesi kena kane manane rebe rilukele ete tuhana tinai more kai leke esi sablia.
15 Kai leini bei imi lekwe esi lulu Nikolause eni maka luluaru esi hnaune.
16 Meije au beteke loko imi leke imi hleke bei ono dosa. Sepo mo hoko takwali mo Au luake loko imi leke Au lasasi kena sari nanuke rebe mei biruKue.
17 Sire rebe ilene meije peneka, hoko inete loko saisa rebe Alla Eni Rore Ibetekele ete jemata toinu.

Sie rebe esi lesire, Au suka kena esi kane manane rebe kotiele manna rebe bunikele kai Au riluke batu putile papelakesi. Kena batu mere leki nane beluke, rebe tamata makete esi rekwa mo batuke sie rebe esi supure pine esi rekwae.’ ”

Sulate ete jemate toini me kota Tiatira 2:18-29

* **2:6** Nikolause eni hnaunaru be ono neune epengaru kena supu hlamate mo le esi noake be nanakwala kai jiware tebikele. † **2:11** Selu 20:14.

18 Eleki Yesuse Ibeteke ete au be, “Aleki
ete malekate rebe iraka jemate toini me
kota Tiatirare be,
‘Au meije Alla Eni Nanae. Matakue kl-
iti saka Auwe klitini kai Auku lelale ehita
saka tembagare kena auwere. Abeteke
etesi be,
19 Au rekwa pusue rebe imi onore. Au
rekwa imi oki lomai. Imi hlaleke loko Au
rame. Imi kerike ktili kai tahane kena
supu susate. Au rekwa be pamuli meije
imi kerike loko Auku makerike ktili lesi bei
akmenare.
20 Po Au blake mise ete imi mo le imi
sebeie Isabele rebe inaku be ile nabire
iatetuke Auku tamataru kena esi sablia kai
esi kane manane rebe rilukele ete tuhane
tinai more.
21 Au beteke ete Isabele leke ihleke bei
maka ono dosare po isuka hleke bei maka
sabliare mo kai bei riluke manane ete
tuhane tinai more mo.
22 Imi lene mimise. Tatike pine Au
blaukeni eti kerakeni kena otoi maka ntu-
lure kai tamata rebe esi sablia lupeije esi
supu susate elake sepo esi hleke bei maka
ono yelu neuna kai bina mere mo.
23 Kai eni nanaru Au bunusi leke pusue
jemate toini esi rekwa be Au rekwa saisa
neka rebe eme tamata laleisu. Kai Au lelie
ete imire lulu sae erini nsalale.
24 Hnauna neuna rebe tamata esi ate-
tukelu meru esi lemake be mere ro tiaru
esi elake esi hnauna rebe bunikelu sa. Po
ete imi maketa me kota Tiatira rebe imi
lulu ro tiaru esi elake esi hnauna meru
more, Au beteke ete imi be Au riluke pleta
makete ete imi rebe eono susae imire mon-
eka,
25 batuke saisa rebe imi supu pende imi
lulue eti Au luake.
26-27 Kai sie rebe lesi kai esi ono saisa
rebe Au sukare eti pela hoko Au riluke
kbasa etesi lupe Au supu bei AmaKue leke
esi kbasae pusue bangsaru. Esi pletae
tamata kena toane buai bei pesi‡ kai esi
atia tamata saka reru tau inaije kosae
ooaije.
28 Kai Au riluke kmale pitare etesi kena
tanda be esi supu untune.
29 Sire pine ilene meije peneka, hoko in-
ete loko saisa rebe Alla Eni Rore Ibetekele
ete jemata toinu.’ ”

3

Sulate ete jemate toini me kota Sardise 3:1-6

1 Eleki Yesuse Ibeteke ete au be, “Aleki
ete malekate rebe iraka jemate toini me
kota Sardise be,
‘Meije lepata bei Au rebe lalake Roa itu
bei Alla kai kmalea itu. Au rekwa saisa
rebe imi onore peneka. Tamata makete
esi beteke be imi kwana sa. Po tinaije imi
matare reneka le imi hlaleke loko Alla ktili
moneka.
2 Raka mimise! Saisa rebe eme sare rebe
lau mo emata nere aktilini lele. Le imi
hidupe Au selu sae emise ete Alla mo.
3 Hoko lene mimise, saisa rebe imi selue
kai imi leneule, ono lulue kai hleke bei ono
dosa! Le sepo imi raka mo, Au luake saka
tamata ndeane kai imi rekwa mo be Au
luake loko imire kena petu andia.
4 Po bei imi me Sardise leini esi raka esi
hidupe mimise leke esi ono dosa yake saka
esi raka mimise leke esi pakianaru ndopo
yake. Tatike pine esi keu sakesa kai Au, kai
esi alike pakiane putile le esi supu bitike
bei Alla.
5 Sie rebe esi lesire, esi supu alike
pakiane putile lupe mere. Kai esi nanaru
Au bunu bei buku kena leki tamata rebe
esi supu hlamate esi nanaru mo. Po Au
naku esi nanaru me AmaKu oaI kai ete Eni
malekataru.
6 Sire rebe ilene meije peneka, hoko in-
ete loko saisa rebe Alla Eni Rore Ibetekele
ete jemata toinu.’ ”

Sulate ete jemate toini me kota Piladelpia 3:7-13

7 Eleki Yesuse Ibeteke ete au be, “Aleki
ete malekate rebe iraka jemate toini me
kota Piladelpiare be,
‘Meije lepata bei Au rebe mise titinai
le Auku dosa sae mo kai nkenale. Auku
kbasare lupe akmena kamale Dauta eni
kbasare. Kbasa meije lupe kuncire. Sepo
Au baeke meture hoko sae makete isupu
kobue mo kai sepo Au kobue meture hoko
sae makete isupu baeke mo. Hoko Auku
kbasare lesi bei kbasa makete.
8 Au rekwa saisa rebe imi onore. Selu Au
baeke meture ete imi peneka, rebe tamata

‡ **2:26-27** Kena sou Yunanire pleta kena toane buai bei pesire natire pleta kena ktolone.

sae isupu kobue mo. Au rekwa, bei imire batuke sie ilaya esi hlaleke loko Au, po imi lulu Auku lepataru, kai masike tamata esi ono susate ete imi po imi hlaleke loko Aure imi hleke mo.
9 Imi lene mimise! Sie ilaru rebe esi lulu ro tiaru esi elake esi kbasare, sie meru esi betekeise Auku tamata, po esi atate lupe Auku tamataru esi atate mo. Tatike pine Au ono esi lulu imi. Au ulake esi luake kai esi tatu me imi lelalaru kai esi naku be Au oki imi.
10 Le imi lulu Auku pletaru leke masike imi supu susate po imi hlaleke loko Au rame, hoko Au raka imi bei petu teheke kena supu susate rebe eluake ete pusue nusa kena etehe pusue tamata rebe esi rue mei nusa meije.
11 Lau moneka Au luake reneka hoko tahane neka leke sae makete irana hadia rebe imi supure bei imi yake.
12 Sire rebe ilesi, Au ono irue kena Tuhane Eni Lumare rame saka lili rebe kurule. Hoko namake irue kena Tuhane Eni Lumare, isiri bei ete mere moneka. Kai Au leki Auku Alla Eni nane kai Auku Alla Eni kotare esi nane kai Auku nane beluke kena nanakwalaije. Kota mere Yerusaleme beluke rebe erulu bei ndete surga bei Auku Allare.
13 Sire rebe ilene meije peneka, hoko inete loko saisa rebe Alla Eni Rore Ibetekele ete jemata toinu.' "

Sulate ete jemate toini me kota Laodikia 3:14-22

14 Eleki Yesuse Ibeteke ete au be, "Aleki ete malekate rebe iraka jemate toini me kota Laodikiare be:
'Meije lepata bei Au rebe kotie Aure Amine*. Au sasike rame kena beteke Alla kena laleKue titinai leke tamata esi rekwa mere tinai Alla Itolae nusa kai lanite meije baue Au.
15 Au rekwa pusue imi hidupe. Au rekwa be imi hlaleke loko Aure imi hleke mo. Po imi hlaleke ktili mo hoko imi sakesa kai kwele rebe ndiri mo po musu mo. Au sukare imi ndiri, ndiri neka pise imi musu, musu neka.
16 Po imi ndiri pise musu mo hoko namake Au suka imi mo.
17 Imi beteke be imi taneia boka kai imi lupuke tanei boka ete imi peneka kai imi susae sasaisa moneka. Po imi rekwa mo be imi sakesa kai tamata rebe esi sasaisa more neka, le imi pakiane sae moneka eti imi kalaku kai imi selu mo kena imi jiware.
18 Hoko Au ahnau imi leke imi sebeie au hlamate imi bei imi dosaru leke lulu Aure, imi dosa sae moneka saka imi sabe mase bei Au. Kai sebeie Au ono imi nkena leke lulu aure imire tamata nkenale saka imi sabe pakiane putile bei Au leke imi alike pakiane kena obi nanakwalami rebe kalakure kai rebe eono asomire. Kai imi sebeie Au ono laleimu rekwa Au titinai saka imi sabe obate kena ekoa matami leke imi selure.
19 Sire rebe Au okini, Au lakeni kai Au tetai. Ele mere hoko imi nkwakwa rame kai hleke bei ono dosa noma.
20 Lene mimise! Au namake imi koti Au kena lupu kai imi leke Au rue sakesa kai imi kai ite lalema ndina sakesa. Mere saka Au kele me metu uluije kai Au lakae meture, sepo sire ilene naKue kai ibaeke meture, hoko Au kusu lokoi kai luama kane sakesa.
21 Sire rebe ilesi, Au ono irue sakesa kai Au† kena Auku otoi maka rue kena pletare lupe Au lesire, Au rue sakesa kai AmaKu kena Eni otoi maka rue kena pletare.
22 Sire rebe ilene meije peneka, hoko inete loko saisa rebe Alla Eni Rore Ibetekele ete jemata toinu.' "

4

Tanei kwanala ata utatu loko Tuhane ndete surga 4:1-11

1 Eleki bei mere au selu sae leneka. Au selu metu sae ebaeke ndete surga. Eleki au lene suike nai rebe akmena elepa loko au pende rebe esi tuleije lupe trompete, ebeteke be, "Sa lomei leke Au aseluke saisa rebe tatike pine eonore."
2 Eleki Alla Eni Rore Ikbasae au sosoli eleki au selu otoi maka rue kena pleta sae me surga kai Ile sae Irue me otoi maka rue mere.
3 Ile mere seluI hita saka batu yaspise kai sardise rebe esi belini elake kai tabalakwe ekeholi lutike otoi maka rue mere selue saka batu samrute rebe esi belini elake.

* **3:14** Yesuse IbetekeIne "Amine" natire be Iankenae pusue rebe Alla Italukele. † **3:21** Rue sakesa ete meije natire kbasa sakesa.

4 Eleki keholi otoi maka rue mere, otoi maka rue kena pleta butu lua lesini ata me kai kena otoi maka rue butu lua lesini ata meru elaka sie butu lua lesini ata esi rue kenae. Esi alike lapu putile kai kena uluisu, esi alike liute bei mase.
5 Kai bei otoi maka rue mere silane ehita beie kai kla elake titinai esi tulei beie, kai obora itu ukliti me otoi maka rue mere esi oaije. Mere Roa itu bei Allare.
6 Kai me otoi maka rue mere esi oaije, oani sae me selu saka meite bei kaca pise kristale selu siba.

Kena otoi maka rue mpe tlare esi leini keholi selu tanei kwanala ata, esi oalaleiju kai esi mulinu penu kena matainai.
7 Tanei kwanale nomore esare selue saka singa, eleki nomore luare selue saka sape tulene, eleki nomore telure esi oalaleije selue saka tamata kai nomore atare selue saka manu lusire eribure.*
8 Kai tanei kwanala ata meru esi balakibiti ne papelakelu. Esi matai kena nanakwalaiju kai balakibitu pusulu. Kai tanei kwanala meru pita kai kpetu umenani rame be:
“Isike Tuhane Alla. Isike Tuhane Alla,
le Eni kbasare ela titinai.
Tuhane Imisete titinai le Eni dosa sae mo,
misete titinai le Eni dosa sae mo,
misete titinai le Eni dosa sae mo.
Tuhane bei akmena Amei peneka,
kena meije Amei kai eti pelare Amei lekwe.”†
9 Tanei kwanala ata meru umenanie lagu maka isike Alla kai holmate kai kotie trima kasi bei Ile rebe Irue kena otoi maka rue kena pletare kai eti pelare Imere. Umenani ele mere.
10 Eleki elaka sie butu lua lesini ata meru esi tatu roma tapele loko Ile rebe Irue kena otoi maka rue mere eleki esi holmate Ile maka rue eti pela mere. Eleki esi tolae esi liuta me uluisu kena otoi maka rue mere kai esi beteke be,
11 “Tuhane Ale amiki Alla,
Asupu kbasa kena supu isike kai holmate.
Tuhane Amu kbasa,
le Atolae pusue yelu,
kai lulu Amu sukare pine pusue yelu utola
eleki ume.”

5

Buku rebe lulukele kai Domba Anai 5:1-14

1 Eleki au selu Ile rebe Irue me otoi maka rue kena pleta mere Eni bala makwanale lalake buku rebe lulukele. Buku mere leki kena esi muline kai esi laleije kai tolae segela itu kenae.
2 Eleki au selu malekate sae me iktili titinai iklolloe be, “Sire isupu kbasa kena bara segelaru bei buku rebe lulukele kai buka bukure leke baisele?”
3 Po sae bei sie rebe esi ndete lanite pise sie rebe esi mei nusa meije pise tamata matale rebe esi mpe nusa meije esi lebuije lekwe, sae kuesa ikbasa kena ibuka buku rebe luluke mere kai iselu esi laleije mo.
4 Hoko au rani hnetekeku le sae isupu kbasa kena buka buku rebe lulukele mere kai selu esi laleije mo.
5 Eleki ile sae bei elaka meru ibeteke loko au be, “Arani yake! Aselu, Yesuse rebe kotiNe Singa bei suku Yehuda, Dauta eni anubu rebe elake, Ilesi peneka. Hoko Isupu kbasa kena Ibara segela itu meru kai Ibuka buku rebe luluke mere.”
6 Eleki au selu Domba Anaije kele tehaike otoi maka rue mere. Mere Yesuse. Kai tanei kwanala ata meru kai tamata elaka meru esi keholie. Domba Anai mere bunuI peneka po Ikwana suike, Ikele, Eni sepai itu kai Eni matai itu. Eni matai itu mere Alla Eni Roa itu rebe Iulakesi keu pusue nusare.*
7 Eleki Domba Anai mere Ilomei rana buku rebe lulukele mere bei Ile rebe Irue kena otoi maka rue mere Eni bala makwanale.
8 Kena Domba Anaije Irana buku rebe lulukele mere, taneia ata meru kai elaka sie butu lua lesini ata meru esi tatu me Domba Anai mere oaIje roma tapele. Kai pususi lalake kecapi kai oba mase rebe penu kena leite boini ntelete kemenyane. Kemenyane esi natire tamata rebe esi ono Alla Eni tamata pende esi kotie loko Allare.
9 Kai esi menanie lagu beluke be:

* **4:7** Tanei kwanala meiju natire be: singare ekbasa, sapere ektili, tamata irekwa titinai, manu lusire eribu nunu roma etika neka. † **4:8** Yes. 6:2-3, Yeh. 1:18, 10:12 * **5:6** Sepaije esi natire Domba Anaije Eni ktiline. Eni matai iture esi natire Irekwa pusue yelu mei nusa kai ndete surga.

"Asupu kbasa kena rana buku rebe luluke
mere
kai bara esi segelaru.
Le Asupu bunu kai ponike Amu lalakwe
ete pusue tamata mei nusa†
bei papelake tamata mei nusa.
Asabe pususi kena Arilukesi ete Alla.‡
10 Alupukesi kena bangsa toini esa kai
bitikesi kena imame
kena layani iteki Alla
kai riluke kbasa etesi kena esi pletae
nusa meije."§
11 Mere pela, au selu kai au lene
malekata bokala esi menani kena na elake.
Pususi kele keholi otoi maka rue mere,
tanei kwanala ata meru kai elaka meru.
Malekata meru boka titinai, lihune kena
lihune, sae ineheke ruasi moneka.
12 Pususi menani kena na elake be,
"Domba Anai rebe Imata pende Ilayake
kena Isupu kbasa,
ite alenake be Eni tanei boka,
ite alenake be Irekwa mise titinai,
ite alenake be Iktili,
ite holmateI,
ite ono Eni nane ela,
kai ite isikeNi!"
13 Kai au lene pusue tanei kwanala ndete
surgare kai rebe mei nusare kai tamata
matala mpe nusa meije esi lebuije kai yelu
ndau meite pususi menani be,
"Ile rebe Irue kena otoi maka rue kena
pletare
kai ete Domba Anaije,
ite isikesi, ite holmatesi,
ite ono esi nane ela,
kai ite alenake esi kbasaru
eti pela!"
14 Eleki tanei kwanala ata meru beteke
be, "Mere tinai." Kai elaka meru esi tatu
eleki esi nobo loko Domba Anaije kai Alla.

6

Domba Anaije Ibara segela ne menaije 6:1-17

1 Mere pela eleki au selu Domba Anai
mere Ibare segele nomore esa bei segela
itu rebe tola kena buku rebe lulukele kai
au lene tanei kwanale nomore esa bei
taneia ata meru elepa be, "Mai!" Esi naije
ela saka kla.
2 Eleki au selu kuda putile* sae me kai
tamata rebe isa kenare ilalake busule kai
isupu riluke liute kena ulure etei. Imaju
saka Ilesi kena lisare. Irulu lope nusa kena
lisa kai lesi rame.
3 Mere pela, Domba Anai mere Ibara
segele nomore luare. Eleki au lene tanei
kwanale nomore luare ebeteke be, "Mai!"
4 Eleki kuda inai makete esiri, kuda mere
elala† titinaije neka kai ile rebe isa kenare
isupu kbasa kena ono tamata esi bunu lo-
mai eti sae irue mise kai lomai mei nusa
moneka. Hoko isupu riluke sari nanuke
elake.
5 Eleki Domba Anai mere Ibara segele
nomore telure eleki au lene tanei kwanale
nomore telure ebeteke be, "Mai!" Eleki au
selu kuda inai metene‡ kai tamata rebe isa
kenare ilalake beule kena ukure manane
le manane roma mo.
6 Kena kuda metene mere sirire au
lene lepate bei tanei kwanala ata meru
esi tlelare be, "Gaji petu esare batuke
panuhu sabe gandume cupa esa pise sabe
gandume oani makete cupa telu. Po
atia saituna ainaru yake kai atia ndinu
anggure yake!"
7 Eleki Domba Anai mere Ibara segele
nomore atare eleki au lene tanei kwanale
nomore atare ebeteke be, "Mai!"
8 Eleki au selu kuda inai porole§. Tamata
rebe isa kenare eni nane Matale. Kai
ile sae ikeu lulu muline eni nane Tamata
Matale Esi Otoi. Kai esi supu kbasa kena
esi bunu tamata mei nusa meije. Esi bunu
tamata kena lisa, kena tia seneta, maker-
ake kai binatanaru bunusi. Tamata rebe
esi matare sabokae lara atake (1/4) tamata
mei nusare.
9 Mere pela eleki au selu Domba Anai
mere Ibara segele nomore limare. Eleki
au selu tamata bokala esi jiwaru kena
otoi pala tanei kena rilukele ete Allare esi
lebuije. Mere tamata rebe bunusi le esi
lepae Alla Eni lepataru kai sie rebe esi

† **5:9** Kena sou Yunanire ebeteke be pusue suku, sou, nusa kai bangsare, natire pusue tamata mei nusa. Meije sakesa kai ayata me, 7:9, 10:11, 11:9, 13:7, 14:6 kai 17:15. ‡ **5:9** Isi. 33:3, 98:1, Yes. 42:10 § **5:10** Sir. 19:6 * **6:2** Kuda putile esi natire tamata rebe ilesi kena lisare. † **6:4** Kuda lalakwe esi natire lalakwe rebe ponike kena lisare. ‡ **6:5** Kuda metene esi natire tamata mata manane. § **6:8** Kuda porole esi natire matae hukumane.

naku be Yesuse esi Tuhane sele bei more esi jiwaru.
10 Kai esi kloloe be, “Tuhane rebe Kbasa
Ela Titinai, rebe mise titinai le dosa sae mo
kai nkenale. Roma petua ila sa pine Ateu
pakala ete tamata rebe esi bunu ami rebe
rue mpe nusare kai Ahukumesie?”
11 Kai Alla Iriluke lapune nanuke putile
etesi kena esi alikele. Kai Alla Ibeteke
lokosi be, “Namake totonai lekwe eti imi
ebea rebe hlaleke loko Tuhane rebe esi
layani Au sare, esi supu bunu lupe imire
mina. Le sie rebe esi supu bunu le layani
Aure, Au Iteu peneka.”
12 Eleki au selu kena Domba Anai mere
Ibara segele nere, isu elake titinai sosoli.
Kai lemataije emete saka buete kai bulane
elala saka lalakwe.
13 Kai kmalea ndete lanite utetu lope
nusare lupe balate elake elibuke arare
pine esi buai matanaru pleluelu.
14 Eleki lanite eluluke lori lopai lupe
paile rebe luluke eleki sirikele kai ulataru
kai nusaru uheti bei esi lakwaije.
15 Kai kamala mei nusare, tamata
elakaru, solaluaru esi elakaru, tamata
rebe esi taneia boka, tamata rebe esi
kbasa, tamata makerike kai tamata rebe
kerike ete sae makete mo pususi kbuni
kena liana benai kai batua ndete ulataru
esi tlelaru.
16 Kai esi beteke loko ulataru kai batu
karana meru be, “Ulata nanuke kai batua!
Koli sepe ami leke bunike ami bei Ile rebe
Irue kena otoi maka ruere kai bei Domba
Anai rebe Inasu mere.
17 Le petu elake kena Alla kai Domba
Anaije hukume papelake tamatare meije
peneka kai sae isupu hlamate bei huku-
mane mere mo.”

7

Tuhane Eni tamata sie usate utune esa butu ata lesini ata 7:1-8

1 Eleki suike bei mere au selu malekata
sie ataya esi raka pusue nusa meije esi pele
balataru leke ehbue ndau meite yake kai
nda kmalane yake kai ehbue aiaru yake.
2 Eleki au selu malekate makete iluake
bei sapleuke lemataije sa. Ikeri Alla rebe
Eri mere Eni segele kai ikloloe kena na
elake loko malekata ata rebe esi supu pleta
kena atia meite kai kmalane.
3 Ikloloe be, “Atia meite pise kmalane
kai aiaru yamina, namake eti ami tolae
tanda kena tamata rebe esi kerike ete Al-
lare oalaleisu pela mina!”
4 Kai au lene tamata rebe tolae tanda ke-
naise, sie 144.000 (usata utune esa butu ata
lesini ata) rebe lilakesi bei pusue tamata
Israelaru esi anubuaru.
5 Hoko bei papela anubuaru rana sie
12.000 (usata butu esa lesini lua).
Mere anubua bei Yehuda, Rubena, Gate,
6 bei Asere, Naptali, Manase,
7 bei Simone, Lewi, Isakare,
8 bei Sebulone, Yusupe kai Benyamine.

Tamata boka titinai 7:9-17

9 Eleki bei mere au selu tamata boka titi-
nai sae ineheke tekwasi moneka, sie meru
bei pusue tamata mei nusa* esi kele balale
otoi maka rue kena pleta mere kai Domba
Anaije. Esi alike lapu nanuke putile kai esi
lalake kurma loini.
10 Kai esi kloloe be,
“Ite supu hlamate bei Alla iteki Tuhane
rebe Irue kena otoi maka ruere
kai bei Domba Anaije!”
11 Kai pusue malekataru, elaka meru,
tanei kwanala ata meru esi kele keholi otoi
maka rue mere. Eleki pususi tatu pine esi
nobo bei Alla.
12 Kai pususi beteke be,
“Amine!
Ite isike iteki Tuhane mere Alla,
ite ono Eni nane ela,
ite alenake Irekwa titinai,
ite beteke trima kasi eteI,
ite holmateI,
Ite neheke suike Eni ktiline,
kai Eni kbasare, eti pela!
Amine!”
13 Kai ile sae bei elaka meru itneu au
be, “Siasi rebe esi alike lapu nanuke putila
meru, kai esi luake bei etia?”
14 Eleki au beteke lokoi be, “Ntuane, au
rekwasi mo. Ntuane ruamu pine arek-
wasi.”
Eleki ntuane mere iombe, “Sie meru
rebe esi supu susate elake po elia beisi
peneka. Kai esi koa esi lapu nanukaru
puti kena Domba Anaije Eni lalakwe.

* **7:9** Selu 5:9 esi catatane kakire.

Mere saka tamata esi tetake lapune, Alla Iampune iteki dosaru kena Yesuse Eni lalakwe.
15 Bei mere eti esi kele me Alla oaI me Eni otoi maka rue kena pletare kai esi layaniNi rame pita kpetu me Tuhane Eni Luma. Kai Ile rebe Irue kena otoi maka rue mere Irue kaisi leke Irakasi.
16 Esi tiasi sene kai kmalakesi moneka kai lematai musute kenasi moneka.
17 Le Domba Anai rebe me otoi maka rue mere esi leine Irakasi lupe maka raka dombare iraka dombaru, Ikerisi loko kwele bolai rebe eriluke hlamate. Kai Alla Isebeie esi supu susate sasaisa moneka hoko esi rani kwale moneka.

8

Segele nomore iture
8:1-5

1 Kena Domba Anai mere Ibara segele nomore iture, hoko ndete surgare ndene lakwai esa kasuke olase ului kwatai.
2 Eleki au selu malekata itu rebe esi kele me Alla oaIje esi supu riluke trompete buai esa papelakesi.
3 Eleki malekate makete iluake kai ikele tehaike otoi maka pala tanei ete Allare. Ilalake otoi maka pala kemenyane bei mase kena ipala kemenyane kenae. Kai isupu riluke kemenyana bokala kena irilukele ete Alla sakesa kai Alla Eni tamataru esi kotie lokoIje. Eleki ipalae kena otoi maka pala tanei ete Alla bei mase rebe eme Alla oaIje.
4 Eleki malekate rebe ilalake kemenyane, ipala kemenyane mere. Eleki kena mere esi kweine esa loko Alla. Kai Alla Eni tamataru esi kotire roma Alla oaIje.
5 Eleki malekate mere irana otoi maka pala kemenyane mere eleki irana auwe bei otoi maka pala tanei rebe rilukele ete Allare kena kutele kena otoi maka pala kemenyane mere. Eleki ipoiele lope nusare. Kena mere neka kla elake titinai sakesa kai silane baeke kai isu elake sosoli.

Malekate hbue trompeta buai ata menaije
8:6-13

6 Mere pela malekata sie itua rebe esi lalake trompete mere esi ono kena esi hbue trompete.
7 Eleki malekate nomore esare ihbue eni trompete eleki ulane ese sakesa kai auwe utetu kai lalakwe. Pusue meru utetu lope nusare. Eleki nusare kotue, esi elake lara teluke (1/3) nusare. Kotu aiaru kai malataru, esi elake lara teluke (1/3) aiaru kai melataru.
8 Eleki malekate nomore luare ihbue eni trompete, saisa lupe ulate elake ekliti esupu poie lorau meite sosoli. Meite eono lelie lalakwe, esi elake lara teluke (1/3) meite.
9 Hoko binatana rebe undau meite umata, esi bokalaru lara teluke (1/3) binatana rebe me meite kai soa buini kai kapalaru lekwe atialu, esi bokalaru lara teluke (1/3) pusue soa buinu kai kapalaru.
10-11 Eleki malekate nomore telure ihbue eni trompete, kmale elake esi nane Nkatile etetu bei ndete lanite sosoli, ekliti saka obore etetu, esepe kwelearu kai kwele bolaiju, esi bokalaru lara telukelu (1/3) hoko unkati. Hoko tamata bokala esi mata le esi kinu kwele nkatile mere.
12 Eleki malekate nomore atare ihbue eni trompete, saisa ekena lemataije, bulane kai kmalearu esi elake lara teluke (1/3) lemataije, bulane kai kmalearu. Eti esi hitaiju kurane esi ktiline rebai telu. Hoko kena pitare, lara teluke (1/3) olase kpitare selue mele kai kena kpeture, lara teluke (1/3) olase kpeture selue mele titinai.
13 Eleki au selu manu lusi inai sae me eribu kai au lene ekoti kena na elake be, “Atia! Atia! Atia pusue tamata rebe esi mpe nusare kena malekata telu lesinaru esi hbue esi trompetaru.”

9

Trompete nomore limare
9:1-12

1 Eleki malekate nomore limare ihbue eni trompete eleki au selu kmale sae me emei nusare. Etetu bei ndete lanite. Eleki esi riluke kunci ete kmale mere. Kunci mere matale esi benaije rebe nanu titinai*, sae isupu esi uweije more esi kuncire.

* **9:1** Benai nanuke titinai mere ro tiaru supu alese ete mere eti roma petu kena usupu hukumane.

2 Eleki ebaeke matale esi benai mere eleki auwe kweine siri bei benai mere saka auwe kweine bei auwe elake titinai. Hoko lemataije kai lanite emele.
3 Kai kwauaru usiri bei auwe kweini mere kena nusare kai usupu kbasa lupe kalajenkinaru.
4 Kai kwaua meru supu lake bei Alla leke uatia tapuana pise tnanela kai aiya mei nusare yake. Batuke ono susate ete tamata rebe tanda bei Alla sae kena oalaleije more.
5 Po kwauwa meru usupu lake lekwe leke bunu tamata yake. Batuke usupu ulake kena onosi supu kera titinai bulana lima. Kwaua meru kete tamatare, esi kerale saka kalajengkine kete tamatare.
6 Kena bulana lima mere tamata esi nikwa lalane leke mata le esi blake kera kuate hoko esi noake be mise lesi esi mata noma, po saisa mo le teu esi nasite mo.
7 Kwaua meru selulu saka kuda rebe aknekaele kena keu lisare kai kena esi uluiju saisa kenae saka liute kena ulure. Ono bei mase. Kai esi oalaleiju lupe tamata oalaleije.
8 Kai esi buaru nanu saka binaru esi buaru kai esi niseiju ntina saka singare esi niseije.
9 Kai esi lereiju kopa kena saisa me saka lapune bei pesi. Kai esi balakibitu esi tuleiju saka kuda bokala uneha keretare unaya kena lisare.
10 Kai sasune kena esi alui rebe untina saka kalajenkine. Hoko uono susate ete tamata bulana lima.
11 Kai kamale rebe ipletaule, mere malekate bei otoi matale esi benaije. Eni nane kena sou Ibranire, Abadone kai kena sou Yunanire, Apolione. Esi natire maka atia.
12 Susate elake nomore esare lia peneka. Eleki susata lua uluake suike.

Trompete nomore nere 9:13-21

13 Eleki malekate nomore nere ihbue eni trompete eleki au lene lepate esiri bei otoi maka pala kemenyane bei mase esi siuti ataru. Otoi maka pala kemenyane mere eme Alla oaIje.
14 Lepate mere beteke loko malekate nomore nere be, “Tie malekata sie ataya rebe esi supu lo me kwele elake Efrate esi leine.”
15 Eleki itie malekata ata meru. Malekata ata mere aknekaesi kena olase, petu, bulane kai musune rebe teu peneka kena esi bunu bei tamata sabokae lara teluke (1/3) pusue tamatare.
16 Kai au lene lepate be, “Solalua rebe esi sa kuda kena lisare sie lihuna utuna lua (200.000.000) esi lupuke lomai peneka.
17 Hoko au selu be kudaru kai tamata rebe esi sa kenalu lereisu kopa kena lapu pesi mata lalakwe lupe aure, malae kai porole saka belerane. Kuda meru esi uluije saka singa. Auwe, auwe kweini kai belerane kweini siri bei esi biruiju.
18 Auwe klitini kai esi kweine kai belerane kweini rebe siri bei kudare esi biruije eono tamata mei nusare esi mata. Tamata rebe matare esi bokalaru lara teluke (1/3) tamata mei nusare.
19 Kuda meru esi ktiline kena esi biruiju kai esi aluiju. Esi aluiju saka niakwe hoko uono susate ete tamata.
20 Po tamata makete rebe esi mata kena susate mere more, esi hleke bei ono neune mo. Esi hleke bei hlaleke loko ro tiaru mo kai tuhane tinai more, rebe esi onoe bei mase, perake, tembaga, batu kai ai rebe uselu pise ulene pise ukeu more mo.
21 Kai esi hleke bei maka bunu mo, bei atia tamata mo, bei ono ntasite mo kai bei ndeane mo.

10

Buku tone ere baeke 10:1-11

1 Eleki au selu malekate makete ktiline irulu bei ndete surga, moputire kopai kai tabalakwe ndete ulu babaije kai oalaleije hita saka lemataije ehitare kai eni lelale ehita saka auwe klitini rebe elake esi hitaije.
2 Ilalake buku tone kena balaije ere baeke. Eni lelale makwanale ekele ndau meite babai kai eni lelale mapale ekele nda kmalane.
3 Kai ikloloe lupe singare enalare. Eleki kena ikloloe pelare kla toini itu uela titinai ulelelie na elake mere.
4 Eleki kena kla toini itu meru lepa pela, au suka kena lekie po au lene lepate bei ndete surga be, “Saisa rebe kla toini

itu meru betekele asibake yake kai aleki yake!”

5 Kai malekate rebe eni lelale kele ndau meite babaije kai nda kmalane mere ibitike eni bala makwanale lolete lanite.

6 Kai ila kena Alla rebe Irue eti pelare Eni nane. Alla rebe Imei eti pelare, rebe Itolae lanite kai pusue yelu rebe ndete lanite kai pusue yelu rebe umei nusare. Malekate mere ila be “Tinai, Tuhane Isoae petu moneka!

7 Le kena malekate nomore iture ihbue eni trompete, saisa rebe Alla Italukele peneka po akmenare tamata esi rekwa mosare, Alla Ionoe. Alla Ilulu saisa rebe Ibetekele baue Eni tamata makerikaru, mere Eni nabiaru.”

8 Kai lepate rebe bei ndete surga loko aure elepa suike lokoku be, “Keu rana buku tone rebe eme kena malekate rebe ikele kena meite kai kmalane eni balaije.”

9 Eleki au keu loko malekate mere kai au kotie beini leke iriluke buku mere ete au. Ibeteke loko au be, “Aranae kai kanele. Eme birumue, enkoto saka maka kinu tuae kwelini po eme tibuimue, esene.

10 Eleki au rana buku mere bei malekate mere eni balaije, eleki au kanele. Ekena birukue, enkoto saka maka kinu tuae kwelini po kena au kane pela tibukue esene.

11 Eleki ibeteke loko au be, “Suke alepa Alla Eni lepataru suike lekwe ete pusue tamata mei nusa* kai ete kamalaru.”

11

Alla Eni maka saksia sie luaya 11:1-14

1 Mere pela eleki au supu riluke ai buai esa saka maka suere, eleki lepate loko au be, “Akeu, sue Tuhane Eni Lumare kai otoi maka pala tanei rebe rilukele ete Allare. Kai aneheke tamata rebe esi ibada me Tuhane Eni Lumare esi laleije.

2 Po Tuhane Eni Lumare esi ueije keholi sue yake le mere ete tamata bei nusa maketa rebe esi hlaleke lokoI more peneka. Kai tatike pine esi kbasae kota misete titinai le Alla Irue kenae mere musuna telu bulana ne (bulana 42).”

3 Kai Au ulake Auku maka sasike sie luaya leke esi beteke Auku lepate musuna telu bulana ne (petua 1.260). Kai esi alike pakiane rebe etiluke be esi susa le tamata esi doaru.

4 Maka sasika lua meru, saka ai saitune batai lua kai maka tola lampu buai lua rebe ume Tuhane rebe Ikbasae nusa meije oaIje.

5 Sepo tamata esi tehe kena ono sasaisa tiae etesi hoko aure siri bei biruisu kai ekotu pusue esi musuru. Hoko sie rebe ono tiae eteise esi supu bunure ele mere.

6 Esi kbasa kena obi lanite leke kena esi beteke Alla Eni lepataru ulane tetu yake. Kai esi kbasae pusue kwelearu kena esi ono ulelie lalakwe, kai esi ono susate bokala ete nusa meije lulu esi sukare.

7 Kai kena esi lepae Alla Eni lepataru pela, binatane rebe siri bei matale esi benaije elisa kaisi. Elesi kai ebunusi.

8 Kai lua nanakwalaisu balila me kota elake rebe paku esi Tuhane ahlake ai bataije kenare esi mahpaite. Kota mere saka Sodome pise Mesire neka le tamata me kota mere esi neu kuate.

9 Tamata bei pusue nusa* meije esi selusi petua telu kai kwatai kai sae isuka kena hnouke luasi kena liane benai mo.

10 Tamata nusa meije esi lalesi ndina le maka sasika lua meru esi matare. Esi ono pesta kai esi riluke tanei ete lomai le nabia lua meru esi ono susate bokala ete tamata mei nusare peneka.

11 Eleki petua telu kai kwataije elia eleki Alla Iono luasi kwana suike eleki luasi kele hoko pusue tamata rebe esi selu luaise rilasi titinai.

12 Eleki nabia lua meru esi lene koti loko luasi kena na elake bei ndete surga be, “Mai, sa lomei!” Eleki luasi sa lolete surga, moputire kopa luasi kai luasi musuaru esi kele selu luasi.

13 Eleki kena mere neka isu ela titinai hoko kota mere robie esi elake lara butu esake (1/10) kota mere hoko tamata usata itu (7.000) esi mata le isu mere. Kai tamata maketaru rilasi titinaije neka eleki esi isike Alla rebe Indete surgare.

14 Susate nomore luare lia peneka. Selu susate nomore telure luake reneka.

Trompete nomore iture 11:15-19

* **10:11** Selu 5:9 esi catatane kakire. * **11:9** Selu 5:9 esi catatane kakire.

15 Eleki malekate nomore iture ihbue eni
trompete, eleki ami lene malekata ndete
surgare esi kloloe be,
"Kena meije, iteki Tuhane kai Ile rebe
Tuhane IulakeNi
kena hlamate tamatare Ikbasae
nusare.
Namake Ikbasa eti pela!"
16 Kai elaka sie butu lua lesini ata rebe esi
rue kena esi otoi me Alla oaIje, esi tatu kai
holmate Alla.
17 Esi beteke be,
"Tuhane, Alla rebe Amu kbasa elake,
rebe bei akmena Ame peneka kai
meije Ame lekwe;
ami kotie trima kasi eteMu
le Apake Amu kbasa elake peneka.
Kai Apleta menai lupe kamale peneka,
18 kai pusue tamata rebe esi hlaleke loko
Ale more
esi nasukeMu,
po petu kena Anasure meije peneka
kai petu kena teu pakala
ete tamata matale meije peneka.
Kai petu kena pusue Amu tamata mak-
erika
tone pise elake pususi
supu misete bei Ale lulu saisa rebe esi
onore.
Sie meru nabiaru, kai tamata makete
rebe esi dosa sae mo
rebe esi hlaleke loko Alere.
Kai petu kena Aatia sie
rebe esi atia tamata mei nusare."
19 Eleki Tuhane Eni Luma ndete surgare
ebaeke
hoko selu peti rebe hnouke Alla Eni
hukume kenae,
rebe me Tuhane Eni Luma mere.
Eleki silane baeke kerike kena lomai
kai kla ela titinai
kai isu elake
kai ulane ese etetu ela titinai.

12

Bina kai naga
12:1-6

1 Eleki au selu tanda elake ndete lanite.
Selu tebikele titinai. Bina sae me ialike
lapune rebe ekliti saka lemataije kai ikele
kena bulane, kai kmalea buai butu esa
lesini lua uhita keholi liute me uluije.
2 Ikeu blublulu kai petu kena iruere
reneka hoko ibiue le iblake kera titinai.
3 Eleki au selu tanda makete ndete lanite.
Selu tebikele titinaije neka. Naga lalakwe
ela titinai esi ului itu kai esi sepai butu esa.
Liute, papela esi uluiju.
4 Kai esi aluije eneha lara teluke (1/3)
kmalea ndete lanite, epoiele lope nusare.
Naga mere ekele me bina rebe iono
kena iruele kwetele mere oaije leke elelu
kwetele.
5 Eleki bina mere iruele kwete mokwai
rebe tatike pine ipletae pusue tamata mei
nusa meije kena toane bua pesire*. Po
malekate ihnaku kwetele mere bei binare
eleki ikerini loko Alla me Alla Eni otoi
maka rue kena pletare.
6 Eleki bina mere inaya lolete otoi nsek-
ile loko otoi rebe Alla Iaknekaele eteije leke
pialaeni ete mere musuna telu bulana ne
(petua 1.260).

Nagare kala
12:7-9

7 Eleki lisa elake ndete lanite. Malekataru
esi elake Mikaele kai eni malekataru esi
lisa kai naga mere. Kai naga elake mere
supu tapa bei esi malekataru.
8 Po Mikaele ilesi naga mere. Eleki Alla
Isuka naga mere kai eni malekataru esi rue
ndete lanite moneka.
9 Naga elake mere kai eni malekataru
esi supu poie bei lanite lope nusare. Naga
mere niakwe ntuane rebe esi nane ro tiare
esi elake pise litare esi elake rebe elemake
tamata mei pusue nusare.†

Lagu lesi
12:10-12

10 Kena nagare kai esi malekataru supu
poie lope nusare, au lene na elake bei
ndete surga be,
"Meije petu kena Alla Ihlamate tamata
rebe hlaleke lokoIje.
Kai meije Alla Itiluke Eni kbasare
leke Ikbasae tamata saka kamale.
Kai meije lekwe Kamale rebe Alla
ItalukeNi
kena Ihlamate tamatare ItilukeNi
kbasare,
le naga rebe pita kpetu itutuke tamata
rame

* **12:5** Selu catatane kaki 2:26. † **12:9** Ro tiare esi elake kena sou Ibranire, 'maka tutuke', yo litare esi elake kena sou Ibranire 'musu'.

rebe esi hlaleke loko Tuhane me Alla oaIje,
esupu poie bei ndete surga lope nusare peneka.
11 Iteki tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane
esi lesi ro tiaru esi elake peneka
le Domba Anaije Imata
kai Eni lalakwe ponikele kena iteki dosaru.
Kai le rilasi le matale mo
po esi ktili lesi kena lepae Alla Eni lepataru
kena Yesuse.
12 Ele mere hoko pusue rebe rue ndete surgare
suke lalemi ndina.
Po yelu mei nusare supu susate
le ro tiaru esi elake erulu lokomi peneka
kena lale nasute titinai
le irekwa be petu
kena eono neune lau mo pusure reneka."

Nagare sui binare 12:13-18

13 Kai kena naga mere erekwa be esupu poie mei nusare peneka, esui bina rebe iruele kwete mokwaije.
14 Po bina mere isupu riluke balakibiti saka manu lusi elake esi balakibite leke iribu loko otoi sae me otoi nsekile. Bina mere isupu raka ete mere musuna telu bulana ne leke lau bei naga mere.
15 Eleki naga mere eblutue kwele boka titinai loko bina mere leke kwele emanui.
16 Po nusare tapa bina mere, hoko enana eleki ehmoso kwele rebe nagare eblutuele bei esi biruije.
17 Eleki naga mere enasuke bina mere, eleki ekeu lisa kai bina mere eni anubua maketaru. Mere sie rebe esi lulu Alla Eni pletaru kai rebe esi alenake yelu rebe Yesuse Ionoule.
18 Eleki naga mere ekele ndau laiului.

13

Binatane rebe esiri bei meite 13:1-10

1 Eleki au selu binatane sae esiri bei meite, esi sepai butu esa kai esi ului itu. Kai liute buai butu esa kena esi sepaiju kai papela esi uluiju leki lepate tiae loko Alla le ebetekele Alla.
2 Binatane rebe au selue mere selue saka macane tutule. Esi lelale saka beruane esi lelale kai esi biruije saka singare esi biruije. Kai naga minare eluake loko binatane mere kai eono binatane mere ektili saka nagare kai eono binatane mere esupu kbasa elake lupe kamale saka nagare esi kbasare.
3 Binatane mere esi ului sae esi lakwai elake mahake emata po lakwai mere mutu peneka. Hoko pusue tamata rebe esi hlaleke loko Yesuse more esi lulu binatane mere le esi heranele.
4 Kai esi tatu loko naga mere le eono binatane mere ekbasa lupe nagare. Kai esi tatu loko binatane mere lekwe le esi noake be binatane mere Tuhane Alla. Kai esi beteke be, "Sae iktili lesi bei binatane meije mo, kai sae ilisa kai binatane meije mo!"
5 Binatane mere esupu kbasa kena lepae yelu rebe kwakwale kai lepa tiae loko Alla Eni nane. Kai Tuhane Isebeie ekbasa mei nusare musuna telu bulana ne (bulana 42).
6 Eleki elepa tiae loko Alla, le ebeteke ruale Alla, kai elepae tiae loko Eni otoi maka rue kena pletare kai elepae tiae loko pusue sie rebe esi rue ndete surgare.
7 Eleki Alla Isebeie elisa kai tamata rebe esi hlaleke loko Tuhane kai elesisi. Kai esupu kbasa kena epletae pusue tamata mei nusa.*
8 Kai tamata rebe esi rue mei nusare esi tatu loko binatane mere. Batuke sie rebe esi nanaru lekilu me Domba Anai rebe bunure Eni bukure esi tatu loko mo. Kai kena Alla Itolae nusa meije mosare leki sie rebe supu hlamate esi nanaru kena buku mere peneka.
9 Hoko sepo imi suka lene hoko lene tita meije mimise,

10 "Tuhane Alla Iteu sie ilarua peneka kena esi supu alese kai sie ilaya maketa esi supu bunu kena sari. Hoko tinai, tatike pine sie ilaru esi supu alese kai sie ilaru esi supu bunu kena sari.

Ele mere hoko tamata rebe ihlaleke loko Allare suke itahane lale kena susate sasaisa neka kai hlaleke loko Alla titinai rame."

* **13:7** Selu 5:9 esi catatane kakire.

Binatane rebe esiri bei nusa meije
13:11-18

11 Kai au selu binatane makete esiri bei kmalane kai esi sepai lua saka domba anaije esi sepaije kai esi naije saka nagare esi naije.
12 Binatane akmenare eono binatane nomore luare esupu kbasa me binatane akmenare esi oaije hoko euma pusue tamata mei nusare kena esi tatu loko binatane akmenare rebe esi lakwai elake mise pende rebe mahake ematare.
13 Binatane nomore lua mere eono tanda herana bokala kai me tamata bokala meru oaisu eono auwere erulu bei ndete lanite kena nusare.
14 Kai elemake pusue tamata rebe esi rue mei nusare kena tanda herana rebe eonore yele me binatane akmenare esi oaije. Kai eulake pususi kena esi eleke binatane lakai lupe binatane akmena rebe esupu lakwai bei sarire po ere kwanare leke esi tatu lokole.
15 Kai esupu kbasa kena eono binatane lakai mere enasi kai elepa leke eulake bunu pusue tamata rebe esi tatu loko binatane lakai mere more.
16 Kai pusue tamata elake pise tone, tamata rebe esi tanei boka pise esi tanei sae mo kai tamata rebe esi kerike ete tamata makete pise mo, binatane nomore luare eumasi kena esi supu tanda kena esi bala makwanalaru pise esi oalaleisu.
17 Kai binatane nomore luare elake tamata esi sabe pise abeli mo batuke sie rebe esi supu tanda mere. Le tanda mere pine etiluke binatane akmenare esi nane pise nomore rebe etiluke esi nane.
18 Pentine ete meije suke rekwa mise titinai leke neheke binatana meru esi nomore rekwae, le nomora meru etiluke be ile tamata. Kai esi nomore utuna ne butu ne lesini ne (666)†.

14

Domba Anai kai tamata rebe Ihlamateise
14:1-5

1 Mere pela eleki au selu Domba Anaije Ikele ndete Ulate Sione sakesa kai tamata sie usata utune esa butu ata lesini ata (144.000). Kai Domba Anaije Eni nane kai AmaI Eni nane lekie kena oalaleisu.
2 Eleki au lene lepate bei ndete surga esi tulei saka kwele elake etetue lapate kai lupe kla elake titinai. Au lene naise saka tamata esi klemake alate musike boka titinai rebe pake snare rebe esi nane kecapire esi tuleije.
3 Eleki sie usata utune esa butu ata lesini ata (144.000) meru esi menani lagu beluke sae me Alla oaI, kai tanei kwanala ataru kai elaka rebe esi keholi Alla Eni otoi maka rue kena pleta mere oaisu. Lagu mere tamata maketa esi rekwa mo batuke sie usata utune esa butu ata lesini ata meru neka. Sie meru bei nusa meije rebe Yesuse Irubusi bei esi dosaru.
4 Sie meru tamata rebe esi hlaleke titinai leke esi tatu loko tuhane tinai more yake. Mere saka tamata rebe sablia kai bina mo. Esi lulu Domba Anaije loko etia neka lulu ikeure. Bei pusue tamatare, sie meru rebe Yesuse Irubusi leke onosi kena korbane akmena ete Alla kai ete Domba Anaije.
5 Esi lemake mo kai esi ono sala sasaisa moneka.

Malekata telu rebe beteke lepata bei Allare
14:6-13

6 Eleki au selu malekate makete iribu ndete lanite. Malekate mere ikeri Sou Misete rebe eti pela sae ilelikele more leke ibetekele ete pusue tamata mei nusare.*
7 Kai ikloloe kena na elake be, “Rila le Alla kai isikeNi, le petu kena Iteu pakala ete tamatare meije peneka. Kai tatu loko Ile rebe Itolae nusare kai pusue yelu rebe umei kenare.”
8 Eleki malekate makete nomore luare itutumulieni kai ibeteke be, “Babele kota elake supu atia peneka. Le tamata rebe esi ete mere esi umauke pusue bangsaru leke hlaleke Alla yake saka bina neune rebe iinuke mokwai leke lalesi lokoije.”
9 Eleki malekate makete nomore telure itutumulie malekata lua meru kai ikloloe kena na elake be, “Sepo sire itatu loko binatane kai binatane lakai mere kai isupu tanda kena oalaleije pise kena balaije,
10 hoko tamata mere ikinu Alla Eni anggure rebe nkati titinai rebe toha kwale moneka. Mere isupu nasu bei Alla titinai.

† **13:18** Nomore 666 tamata Yahudiaru esi noakele manea kwale mo.
* **14:6** Selu 5:9 esi catatane kakire.

LaleIje noasi kwale moneka. Kai isupu susate kena auwe kai belerane kweini me malekata miseta le dosa sae mo meru kai Domba Anaije esi oaisu.

11 Hoko auwe kweini rebe ono susate eteise esa lolete eti pela, kai pita kpetu esi supu susate rame. Sie meru rebe esi hlaleke loko binatane akmenare kai esi lakaije kai rebe esi supu tanda rebe etiluke binatane akmenare esi nane."

12 Kwali betaya, pentine ete meije Alla Eni tamata rebe esi lulu Eni pletaru kai esi hlaleke loko Yesuse rame, suke tahane kena supu sasaisa neka.

13 Eleki au lene lepate bei ndete surga be, "Leki meije be bei petu meije tamata rebe esi mata le esi hlaleke loko Tuhane esi supu misete elake peneka."

Eleki Alla Eni Rore Ibeteke be, "Tinai! Esi hleke bei susate kena esi kerike ete Tuhane le esi supu misete lulu esi makerike."

Ulu nusare esi hasile 14:14-20

14 Eleki au selu moputi. Ile sae irue kena moputi mere esi babaije selui saka Tamata Eni Nanare Ialike maka kopa ulu bei mase kena uluije kai ilalake sabite ntinale.

15 Eleki malekate makete isiri bei Tuhane Eni Luma rebe ndete surgare kai iklooloe kena na elake loko ile rebe irue kena moputire esi babaije be, "Bitike Amu sabite kena ahukume pusue tamata mei nusare, saka rana ndinu rebe esi hasile plisi kena ranare."

16 Kai Ile rebe Irue kena moputire esi babaije Ihloie Eni sabite loko nusare kai Ihukume pusue tamata mei nusare.

17 Kai malekate makete isiri bei Tuhane Eni Luma rebe ndete surgare kai ilalake sabite ntinale sae lekwe.

18 Kai malekate makete rebe ikbasae auwe me otoi maka pala tanei rebe riluke ete Allare iluake, kai iulake kena na elake loko malekate rebe ilalake sabite ntinale mere leke ekeu hukume pusue tamata me nusa rebe esi hlaleke loko Tuhane more, saka tamata esi tete anggure buaije bei esi aine.

19 Eleki malekate mere ihloie eni sabite loko nusare kai itete anggure mpe nusare esi buaije kai ipoiele kena otoi maka keleke anggure kena rana esi kweline, ele mere lekwe malekate hukume tamata meru le Alla Inasu titinai.

20 Anggure buai meru kelekele me kota mulini. Lupe tamata esi keleke anggure kena otoi maka keleke anggure, esi kweline ponikele kai ebele lau titinai. Ele mere lekwe, tamata rebe hlaleke lokoI more esi supu bunu, esi lalakwe ebele saka kwele salaue kilometera utuna telu, kai esi nanuke mahake metera lua.

15

Malekata ituaru kai hukumane itu bei Allare 15:1-4

1 Mere pela eleki au selu tanda tiae ndete lanite. Tanda tiae kai tebikele titinaije neka. Au selu malekate sie itua rebe esi kbasa kena susata itu rebe pamulire. Mere Tuhane Alla Eni hukuma itu pamulire.

2 Kai au selu saisa me saka meite ela titinai po selu siba saka kaca, toha kai auwe. Au selu tamata rebe esi lesi le esi tatu loko binatane mere kai binatane lakaije more kai esi naku mo kena tolae nomore rebe etiluke binatane mere esi nane kena oaleisu more. Tamata rebe esi lesi mere esi kele me meite mere esi leine. Kai esi lalake alate musike rebe pake snare esi nane kecapi rebe Alla Irilukele eteise.

3 Eleki esi menanie lagu rebe Musa, Alla Eni makerike imenaniele kai lagu rebe Domba Anaije Imenaniele. Lagu mere be,

"Tuhane, Alla Maka Kbasa elake titinai.
Amu makerikaru pusulu ela kai tebikelu,
Kamale ete pusue bangsa,
    Amu cara kena tapa Amu tamataru
        nkena kai tinai!
4 Tuhane, sire rilai le Ale mo
    kai iisike Amu nane more?
Le batuke Ale pine Amise titinai
    le Amu dosa sae mo,
Le pusue bangsa esi luake
    kai esi tatu kai holmate Ale.
Le saisa rebe Ateure enkena."

Malekata sie itua kai obai buai itu kena Alla Eni hukumane 15:5-8

5 Eleki au selu Tuhane Eni Luma ndete surgare. Esi meture baeke eleki au selu otoi mise titinai empai lale rebe tolae Alla Eni hukumaru kenare.

6 Kai malekata itu rebe esi kbasae susata ituaru esi siri bei mpai Tuhane Eni Luma

laleije. Pususi alike lapune putile rebe eputi kai ehita. Kai esi alike maka kopa lere bei mase.
7 Eleki sae bei tanei kwanala ata meru eriluke oba masa buai esa papelake malekata itu meru. Oba mere epenu kena hukumana le Alla Inasu. Mere Alla rebe Ime eti pelare.
8 Kai Tuhane Eni Luma mere auwe kweine soue. Auwe kweini mere esi natire Alla Eni hitate elake kai Ikbasa. Sepo hukumana bei malekata itu mere pela mosa, tamata sae ikusu kena Tuhane Eni Luma mere mo.

16

Hukuma itu rebe Alla Ionoe 16:1-21

1 Eleki au lene na elake bei mpai lale Tuhane Eni Lumare loko malekata itu meru be, “Keu honike yelu bei oba itu meru kena nusare.” Mere natire Alla Eni hukuma itu kena nusare.
2 Eleki malekate nomore esare ikeu honike eni obare esi laleije lope nusare. Eleki pusue tamata rebe esi pake tanda bei binatane mere kai esi hlaleke loko esi lakaije esi supu usie rebe ntaute rebe kera titinai.
3 Kai malekate nomore luare ihonike eni obare esi laleije lope meite eleki kwele elelie lalakwe lupe tamata rebe isupu bunure eni lalakwe. Eleki pusue yelu rebe urue kena meite umata pusulu.
4 Kai malekate nomore telure ihonike eni obare esi laleije lope kwelearu kai kwele bolaiju eti pusulu lelie lalakwe.
5 Kai au lene malekate rebe ikbasae kwele mere ibeteke be,
“Ale rebe Aono hukume meije Ankena,
Ale rebe bei akmena sa Ame peneka,
Amise titinai le Amu dosa sae mo.
6 Le esi bunu nabiaru kai Tuhane Eni tamata maketaru.
Hoko Aonosi kinu lalakwe.
Aonosi supu hukumane ele mere panuhu!”
7 Kai au lene lepate bei otoi maka pala binatane rebe rilukele ete Allare be,
“Alla Amu kbasare ela titinai. Saisa rebe Ateure tinai kai nkena.”
8 Kai malekate nomore atare ihonike eni obare esi laleije kena lemataije. Eleki lemataije supu kbasa kena kotu tamata.
9 Tamata rebe esi supu kotu bei lemataije esi lepae tiae loko Alla rebe Ikbasa kena ono esi supu hukumane elake Eni nane. Yo esi hleke bei ono dosa mo kai esi isike Alla mo.
10 Kai malekate nomore limare ihonike eni obare esi laleije kena binatane mere kai pusue rebe ekbasaele hoko pusue kpetu. Kai esi kete maisu le esi blake kera kuate.
11 Kai esi lepa tiae loko Alla ndete lanite le kera kuate kai esi usiaru po esi hleke bei esi ono neunaru mo.
12 Kai malekate nomore nere ihonike eni obare esi laleije kena kwele elake kwele Eprate, eleki enseki leke kamala rebe esi luake bei sapleuke lemataije sare esi supu keuele.
13 Kai au selu ro tiae telu saka lotu. Sae esiri bei nagare esi biruije, sae esiri bei binatane esi biruije kai sae esiri bei nabi tinai more biruije. Nabi tinai mo mere binatane nomore luare.
14 Ro tiae meru, ro rebe uono tanda herana. Kai esi keu loko pusue kamala mei nusare leke esi lupukesi kena esi lisa kena petu rebe Alla rebe Eni kbasae elake Ihukume Eni musuaru.
15 “Lene mimise! Au luake sae irekwa mo, saka tamata ndeane iluake. Hoko nete, raka imi atate kai saisa rebe imi onore mimise leke imi supu misete. Imi ono saka tamata rebe intulu mo po ialike eni pakiane leke ikalaku yake, leke tamata esi seluije iasomi mo.”
16 Eleki ro tiae meru esi lupuke kamala meru kena otoi sae me esi nane kena sou Ibranire Harmagedone.
17 Eleki malekate nomore iture ihonike eni obare esi laleije kena lanite. Kai na elake bei otoi maka rue kena pleta me Tuhane Eni Lumare esi laleije eombe, “Alla Eni hukumana ete tamata neune upelare reneka.”
18 Eleki silane baeke kerike kena lomai kai kla elake titinai kai isu elake titinai neka. Bei kena Alla Itolae tamata kena nusare isu ele mere rebai sae mosa.
19 Eleki kota elake Babele setele kena telu kai bangsaru esi kotaru atia pusulu. Alla Inete loko kota elake Babele esi dosaru rame. Hoko Iono tamata kota meru esi kinu bei oba rebe epenu kena Alla Eni hukumane. Alla Ihukume kota elake Babele ele mere.
20 Kai pusue nusaru sirikelu kai ulataru sae moneka.

21 Kai ulane ese esi blulute kiloa butu
lima etetu bei ndete lanite kena tamata.
Kai tamata esi lepae tiae loko Alla le susate
bei ulane ese mere kai susate mere ktili
kuate.

17

Teu pakala ete kota Babele
17:1-18

1 Eleki ile sae bei malekata itu rebe esi
lalake oba meru iluake loko au kai ibeteke
be, “Mai au tiluke ete ale loko hukume ete
kota elake Babele rebe tolae me kwelea
bokala esi leinu. Kota elake mere esi atate
saka bina lalane rebe ineu titinai.
2 Kamala mpe nusare esi ono lulu Babele
esi agamare mere saka esi ono ntasite kai
bina mere peneka. Kai pusue tamata mei
nusare lulu esi atataru saka esi nseli le esi
kinu bina lalane mere eni anggure.”
3 Eleki Alla Eni Rore ikbasae au eleki
malekate mere ikeri au loko otoi nsek-
ile. Eleki au selu bina sae irue kena bi-
natane inai sae me mahmelane rebe leki
lepate tiae loko Alla Eni nane penu esi
nanakwalaije. Binatane mere esi ului itu
kai esi sepai butu esa.
4 Bina mere ialike kamale eni pakiane
mahmelane kai lalakwe lakwai esa kai an-
dulikeni kena taneia bei mase, permata kai
mutiara. Kai ilalake oba bei mase rebe
epenu kena atate tiae rebe supue bei bina
mere iabelie nanakwalaije kai itatu loko
tuhane tinai more esi lakaije.
5 Kena oalaleije leki nane sae me rebe esi
nana bunike esi natire sa. Nane mere,
“Babele kota elake! Kota rebe atetuke
pusue tamata mei nusa
leke esi sablia kai ono tiae
rebe Tuhane Isuka kwale moneka.”
6 Eleki au selu bina mere laleije ndina
titinai kena isuka bunu Alla Eni tamata
rebe esi dosa sae mo, rebe esi lepae Yesuse
Eni hnaunaru saka tamata rebe isuka titi-
nai kena kinu anggure eti inseli.

Kena au selu bina mere au herane titi-
naije neka.
7 Eleki malekate mere ibeteke loko au be,
“Aherane yake! Saisa rebe rekwa mo bei
bina mere kai sasaisa rebe rekwa mo bei
binatane rebe esi ului itu kai esi sepai butu
esa rebe irue kenae mere, au betekele ete
ale.
8 Binatane rebe aselue mere, akmenare
eme peneka po pamuli meije emata
peneka. Takwali mo esiri bei matale
esi benaije. Kena esirire, namake pusue
tamata rebe kena Alla Itolae nusa meije
mosare, esi nanaru lekilu mo kena Buku
Tamata Kwanale, esi herane binatane
mere. Le binatane mere akmenare me
peneka kena meije me moneka po tatike
pine eluake suike. Masike ele mere po
tatike pine atiae.
9 Sire rebe irekwa titinai, namake inati
binatane mere. Binatane esi ului itu meru,
natire ulata itu rebe bina mere irue ke-
nalu. Kai esi ului itu meru lekwe natire
kamala itu.
10 Lima bei kamala meru esi mata
peneka, esa eri pleta sa kai esa lekwe
iluake mosa. Sepo tatike pine iluake hoko
ipleta po Alla Iteu peneka be suke ipleta
takwali mo.
11 Kai binatane rebe akmenare eme po
meije me monde namake iono kamale
nomore kwalure. Ile mere sae bei kamale
sie ituaru neka rebe ibetu suike iono ka-
male nomore kwalure. Namake atiai.
12 Kai sepai butu esa rebe aselu pende
mere kamala butu esa rebe esi pleta mosa.
Po esi supu kbasa kena pleta saka kamale
sakesa kai binatane mere olase ului esa.
13 Esi lene loko lomai kai esi lalesi esa,
esi ktiline kai esi ono binatane mere supu
kbasa.
14 Esi lisa kai Domba Anaije. Po Domba
Anaije kai Eni maka lulua rebe esi lului
rame rebe Ikotisi kai Ibitikeise esi lesi ka-
mala meru le Ile Elake lesi bei elaka make-
taru kai Kamale lesi bei kamala make-
taru.”
15 Eleki ibeteke loko au be, “Pusue kwele
rebe aselu bina lalane mere irue kenare,
mere pusue tamata mei nusaru.*
16 Kai sepai butu esa rebe aselure, meru
kamala butu esare. Namake esi sakesa
kai binatane mere, lalesi tiake kota Babele
kai esi atiae. Mere saka esi rana pusue
bina lalane eni pakiane leke ikalaku, kai
esi kahi pusue tinaiju kai esi poiele kena
auwe.
17 Le Alla Iono lalesi esa peneka lulu
Eni sukare leke esi ono binatane mere
supu kbasa leke epleta eti saisa rebe Alla
Ibetekele eono.

* **17:15** Selu 5:9 esi catatane kakire.

18 Kai bina lalane rebe aseluije, mere
kota elake rebe epletae pusue kamala mei
nusare.”

18

Kota Babele atiae
18:1-20

1 Eleki au selu malekate makete irulu bei
ndete surga. Eni kbasare ela titinai kai eni
hitate elake eono nusare pusue ehita.
2 Eleki ikloloe kena na elake be,
“Babele kota elake atia peneka! Pamuli
meije ro tiaru esi otoi maka rue
peneka.
Kena esi laleije manua rebe ndopona kai
rebe tamata esi suka more urue ke-
nae.
3 Kota Babele atiae le esi atate lupe bina
lalane neune
rebe iinuke mokwai kena anggure
leke esi sablia kaini.
Ele mere lekwe, tamata rebe esi rue me
kota Babele
esi umauke pusue tamata mei nusa
kena ono dosa kai nsalale
kai esi tatu loko tuhane tinai more esi
lakaiju.
Kamala mei nusaru lekwe esi sakesa kai
tamata Babelaru
esi ono dosa kai esi ono ntasite
lupe mokwai isablia kai bina lalane.
Maka abeliaru esi supu taneia boka
le tamata Babelaru lalesi loko taneia
boka.”
4 Eleki au lene Alla Ilepa bei ndete surga
be,
“Tamata rebe imi hlaleke loko Aure
imi siri bei kota mere.
Leke imi ono dosa lulu tamata ete meru
yake.
Kai leke susate rebe esi supure ekena imi
yake.
5 Le esi dosaru tebabake lomai roma ndete
lanite peneka,
hoko meije Au atiae.
6 Au ulake malekate keu atia Babele mere
saka tamata Babelaru esi onoe ete
Auku tamata
rebe esi hlaleke loko Aure.
Saisa rebe tamata babelaru esi onore
au leliele etesi ktili lesi bei saisa rebe
esi onore.
Babelaru esi hukumane meije saka oba
rebe penu
kena sasune rebe rilukele
ete tamata Babelaru leke esi kinue,
esi ktiline rebai lua bei tamata
Babelaru esi rilukele ete tamata
makete esi kinure.
7 Babele esupu hukumane elake saka esi
kwakwale kai saka epake libuke
taneiaya bokalaru.
Le bina neune Babele mere inoake be ile
tamata elake. Namake iono bina
balu moneka kai irani moneka.
8 Hoko masike batuke petu esa isupu man-
ane mo,
po irani titinai kai imata peneka.
Kai namake kotui. Le Au ruaku pine Au
kbasa.
Au ruaKu teu pakala kena eni dosaru.”
9 Tamata Babela esi taneiaru eono ka-
mala mei nusaru esi taneia boka le pususi
ono dosa kai sala, sakesa kai mokwai rebe
intulu kai bina lalane le lalesi lokoije,
pususi rani hnasike le kota Babele elake
mere kotu pusu peneka eleki auwe kweine
sou pusue.
10 Esi kele bei lauke esi limese kota mere
koture, le rilasi le supu hukumane mere
lekwe. Kamala meru esi beteke be,
“Malere, malere titinai!
Kota elake rebe tamata bokala esi rekwae,
rebe ktiline, yo sasare atia peneka.”
11 Kai tamata maka abeli me nusare esi
rani hnasike kai esi beteke be,
“Malere!
Tamata me kota Babele esi luake loko ite
kena sabe iteki taneiaru moneka.
12 Namake iteki mase, perake, permata,
mutiara,
obite misete titinai kai obite mahme-
lane, obite lalakwe,
aia rebe esi boinu ntele,
taneia bei gaja nelini, taneia bei ai
rebe esi beline elake, bei tembaga,
pesi kai bei batu karane rebe kberele
kai selua kliti,
13 kai ai nkotone usai, bumbua, tanei boini
ntelete,
tanei boini ntelete mure
kai kemenyane, anggure, leite,
tepone kai gandume, sapi, domba,
kuda kai kereta.
Tamata makerike rebe eni kbasa sae mo
kai tamata rebe esi supu kerike kena
lisare.
Pusue meiju tamata Babelaru esi sabelu
moneka.”

14 Tamata maka abelia meru esi susa
loko kota Babele titinaije neka, esi beteke
be,
“Tamata kota Babele, taneia rebe imi
nikwalu
kena imi pakelu leke eono imi tanei
bokare
atia pusulu peneka.”
15 Tamata maka abelia rebe esi tanei
boka le piasare tamata Babelaru esi sabe
esi taneiaru, rilasi hoko esi kele bei lauke
le esi noake be yapine esi supu hukumane
mere lekwe. Esi rani hnasike kota Babele
rebe ebui mere pende.
16 Esi beteke be,
“Malere! Kota elake rebe tamata bokala
esi rekwae mere atia pusu peneka.
Kota mere saka kamale eni bina rebe selui
kliti
le eni pakianaru bei obite misete titi-
nai,
obite mahmelana kai lalakwe
rebe esi beline ela titinai kai mase,
permata kai mutiara.
17 Po batuke sasare yo kota Babele
esi tanei bokala meru atia pusulu
peneka.”
Kai pusue maka keri kapale, tamata rebe
esi sa kapale kai makerike me kapalaru
kai pusue tamata rebe esi makerike ndau
meite esi kele bei lauke kena selu kota
mere.
18 Pususi kloloe le aure koti pusue kota
mere. Esi klolo be,
“Ayo! Mei nusa meije kota sae makete
esakesa kai kota Babele meije mo.”
19 Eleki esi rana lopone eleki esi libuke
kena uluisu le lalesi susa kai esi rani
hnasike kota mere lekwe. Esi beteke be,
“Malere, Kota Babele rebe tamata bokala
esi rekwae meije esupu susate elake
peneka.
Bei kota meije pine pusue tamata
rebe esi kapalaru esi taneia boka.
Po sasare yo kota meije esi taneiaru atia
pusulu peneka.”
20 Eleki lepate sae eombe,
“Pusue imi ndete surgare suke lalemi nd-
ina
le kota elake meije atiare.
Hei! Pusue Alla Eni tamata,
Yesuse Eni maka ulake kai nabia,
suke lalemi ndina! Le Alla Iono huku-
mane elake mere
kena seli saisa rebe tamata Babelaru
esi onoe ete imire.”

Babele ebetu suike moneka
18:21-24

21 Eleki malekate sae me iktili titinaije
neka ibitike batu sae me esi elaka saka
batu maka giline gandume rebe ela titi-
naije. Eleki ipoiele kena meite kai ibeteke
be,
“Sakesa kai kota Babele rebe elake mere
neka,
poie lope tiktili leke atiae.
22 Pusue yelu rebe tamata Babelaru esi
onore sae moneka.
Kai maka klemake kecapiaru kai maka
menaniaru,
kai maka hbue suline kai tabuli, sae
ilene naisu
me kota mere moneka.
Kai tamata makerike rebe irekwa titinai,
sae itetuesi kena kota mere moneka,
kai sae ilene batu maka giline gandume esi
tuleije moneka.
23 Kai tamata esi selu lampuaru kliti
kena kota mere moneka
kai sae ilene tamata naisi kena totliba
kena kota mere moneka.
Namake kota elake mere supu hukumane
ele mere
le tamata maka abelia rebe esi rue
ete mere esi tanei boka lesi
bei tamata makete mei nusaru,
kai tamata me kota mere esi ono palmane
ete pusue tamata mei nusare
esi supu lemake.
24 Tamata Babele esi supu hukume elake
titinai
le esi bunu nabiaru kai Alla Eni tamata
maketaru.
Mere esi bunu pusue tamata
rebe esi sala sae mo me Alla oaIje.”

19

Pusue sie ndete surgare lalesi ndina
19:1-5

1 Eleki au lene na elake ndete surga saka
tamata bokala esi kloloe be,
“Isike Alla. Iteki Allare rebe Ihlamate ite.
Ile rebe Ikbasa kai Ihita titinai.
2 Isike Alla le Eni hukume nkena kai tinai.
Iteu hukumane ete kota elake,
rebe sakesa kai bina lalane
rebe piasare isablia kai mokwaiaru.

Tamata me kota mere esi uma pusue
tamata mei nusa
leke esi ono dosa kai tatu loko tuhane
tinai more
esi lakaije.
Tuhane ihukume Babele le tamata rebe me
Babele
esi bunu Alla Eni tamata makerikaru."
3 Kai sie bokala ndete surgare esi kloloe
suike be,
"Isike Alla! Ite isike Tuhane suike!
Auwe rebe Tuhane Iono ekotu kota elake
mere
kai auwe kweine bei kota mere
eti pelare sirike moneka."
4 Kai elaka sie butu lua lesini ata meru
kai binatana ata meru tatu kai holmate
Alla rebe Irue kena otoi maka ruere kai esi
beteke be,
"Amine! Mai ite isike Alla."
5 Eleki nai sae bei otoi maka rue kena
pleta mere eombe,
'Pusue imi rebe Tuhane Eni tamata mak-
erikaru
rebe tone kai elake,
kai rebe tatu lokoIje,
pusumi IsikeNi!"

Domba Anaije Eni pesta kaije 19:6-10

6 Eleki au lene tamata bokala naisi lupe
kwele elake etetu lapate esi tuleije kai lupe
kla elake esi tuleije be,
'Isike Alla! Le iteki Allare, Eni Kbasa ela
titinai
kai Ipleta pusue tamata.
7 Mai ite lalema ndina kai ite holmate
Tuhane!
Le petu kena Domba Anaije Ikaije emeije
peneka.
Kai eni bina rebe kaije ialike
8 pakiane mise titinai
rebe kliti rebe Alla Irilukele eteije
peneka."
Pakiane misete titinai rebe kliti mere esi
natire saisa rebe Tuhane Eni tamataru esi
mei nusare lulu Tuhane enkena.
9 Eleki malekate mere ibeteke loko au
be, "Aleki elere, 'Tamata rebe esi supu koti
kena pesta Domba Anaije Ikaije, esi supu
misete bei Alla.' " Kai malekate mere
ibeteke lokoku lekwe be, "Meije sou tinai
bei Alla."
10 Eleki au tatu me eni lelale kena au hol-
matei, po ibeteke loko au be, "Ono ele mere
yake! Le aure tamata makerike sakesa kai
ale kai amu kwalia rebe esi lulu sou nke-
nale rebe Yesuse Ibetekule neka. Tatu loko
Alla! Le saisa rebe nabiaru esi betekele kai
saisa rebe au betekele ete ale, mere rebe
Yesuse Ibetekule."

Yesuse Inabu pusue Tuhane Eni musua me pusue nusaru 19:11-21

11 Eleki au selu surga baeke eleki au selu
kuda putile. Kai ile rebe sa kenare eni
nane, Nkenale kai Persayai le iono lulu
Alla Eni lepataru rame. Iteu pakala kena
nkenale kai ilisa kena nkenale.
12 Kai mataIje selu saka auwe klitini kai
ndete uluIje liuta boka titinai kai leki nane
sae kenae rebe tamata makete esi rekwa
mo, batuke ruaI.
13 Kai Ialike lapune nanuke rebe penu
kena lalakwe. Kai kotiNe "Alla Eni Lepate."
14 Kai pusue solaua ndete surga esi keu
luluI, esi sa kuda putile kai esi alike lapune
putile misete titinai.
15 Kai sari nanuke ntinale esiri bei
biruIje kena lasa pusue tamata mei nusa.
Kai Ipletaesi kena toane bua pesi*. Ikeleke
Eni musuaru saka tamata esi keleke
anggure buaije kena otoi maka keleke
anggure kena rana esi kweline. Tamata
mei nusare esi ono dosaru boka kuate,
hoko Alla rebe Ikbasare Iaseluke Eni
nasute etesi ele mere.
16 Kena Eni lapu nanuke kai ainueIje
lekite matai be Aure Kamale lesi bei ka-
mala maketaru kai Aure Elake lesi bei
elaka maketaru.
17 Eleki au selu malekate sae me ikele
kena lemataije esi hitaije kai ikloloe kena
na elake loko pusue manua rebe uribu
ndete lanite be, "Mai lomei kai lupuke
sakesa kena Alla Eni pesta elake meije.
18 Leke imi kane pusue kamalaru esi
tinaisu, pusue solaluaru esi elakaru esi
tinaisu, pusue tamata maka lisaru esi
tinaisu, kudaru esi tinaiju kai tamata rebe
esi sa kenare esi tinaisu, kai tamata rebe
esi kerike ete tamata makete mo pise
tamata makerike esi tinaisu kai tamata
elake pise tone esi tinaisu."
19 Kai au selu binatane mere kai kamala
me nusare kai solalua esi lupuke lomai

* **19:15** Selu catatane kaki 2:26-27.

leke esi lisa kai Maka sa kuda putile mere kai Eni solaluaru.
20 Eleki binatane akmenare esupu kerike sakesa kai nabi rebe tinai mo mere. Nabi mere binatane nomore lua rebe eono tanda herana me binatane akmenare esi oaije. Kena tanda herana meru, binatane mere elemake tamata rebe esi pake tanda binatane mere kai esi tatu loko binatane mere esi lakaije. Eleki binatane mere kai nabi tinai more esi supu poie kena auwe elake lupe meite rebe kliti kena belerane po erisi kwana.
21 Kai pusue tamata maketaru esi supu bunu kena sari nanuke rebe esiri bei Maka sa kuda putile biruIje. Kai pusue manuaru upilae tinaisu.

20

Petua musune usate esa
20:1-6

1 Eleki au selu malekate sae me irulu bei ndete surga ikerike matale esi benaije esi kuncire kai ilalake rante elake.
2-3 Eleki ikerike naga rebe ntua titinai peneka. Naga mere ro tiaru esi elake pise litare esi elake. Kai iloe eleki ipoiele lope matale esi benaije kai ikuncie kai itola segele kenae leke naga mere elemake tamata mei nusare moneka salaue musuna usate esa. Musuna meru pela mina pine esupu tie suike po takwali mo.
4 Eleki au selu otoi maka rue kena pleta kai tamata rebe esi rue kenare, esi supu kbasa kena teu pakala. Kai au selu tamata rebe esi supu bunu le esi suka tatu loko binatane neune mere mo kai binatane mere esi lakaije mo. Kai esi pake binatane mere esi tandare kena oalaleisu pise esi balaisu mo. Po esi saksi rame kena Yesuse kai esi lepae Alla Eni hnaunaru, hoko esi selearu supu ribi kai uluisu supu tete. Po meije esi kwana suike peneka eleki esi kbasa saka kamale sakesa kai Maka Hlamate rebe Tuhane ItalukeiNe kai esi kbasa musuna usate esa.
5 Po kena musuna usate esa mere, tamata matale maketaru sae ikwana suike mosa. Tamata matala esi kwana suike menaije meije.
6 Sie rebe esi kwana suike kena rebai menaije esi supu misete. Esi ono Alla Eni tamata. Esi mata rebai lua moneka. Mata rebai luare supu poie kena auwe saelae meite. Esi ono imama ete Alla kai imama ete Kristuse. Kai esi pleta sakesa kaiNi musuna usate esa.

Ro tiare supu hukume
20:7-10

7 Eleki kena musuna usate esa mere liare ro tiaru esi elake tiele bei matale esi benaije.
8 Eleki ikeu umauke tamata me pusue nusare rebe kotise Goke kai Magoke. Ro tiare esi elake lemakesi kai lupukesi leke esi lisa. Tamata meru esi boka titinai sabokae ume ndau meite.
9 Eleki esi luake bei pusue otoi mei nusare kena esi keholi tamata rebe esi lulu Allare me kota rebe Alla Iokire. Po aure erulu bei ndete lanite ebunu pususi.
10 Eleki ro tiaru esi elake rebe ilemake sie meru namake isupu poie kena auwe elaka kai belerane saka meite mere. Binatane akmenare kai nabi tinai more esi supu poie akmena ete mere peneka. Nabi tinai mo mere binatane nomore luare. Esi blake kera titinai pita kpetu eti pela.

Hukume rebe pamulire
20:11-15

11 Eleki au selu otoi maka rue kena pleta rebe putile elake kai Ile rebe Irue kenare. Lanite kai nusare sirikele bei oaIje le atia pusulu peneka.
12 Kai au selu tamata matale elake tone esi kele me otoi maka rue mere esi oaije. Eleki bukuaru baekele. Eleki buku makete me baekele, buku mere Buku Tamata Kwanale. Eleki tamata matalaru esi supu hukumane lulu saisa rebe esi onoe, rebe lekie me bukuaru.
13 Hoko tamata rebe esi mata ndau meite kai tamata rebe esi mei tamata matale esi otoi maka ruere lekwe esi supu hukumane lulu saisa rebe esi onore lekwe.
14-15 Tamata rebe esi nane kena buku tamata kwanale more poiesi kena auwe saelae meite mere. Mere pela eleki Matale kai Nusa tamata matale sae moneka le pusue tamata rebe esi kusu nusa beluke more esi supu poie kena auwe saelae meite peneka. Auwe saelae meite mere esi kotiele mata rebai luare.

21

Lanite kai nusa beluke
21:1-8

1 Eleki au selu lanite beluke kai nusa
beluke. Lanite akmenare kai nusa ak-
menare sirikele kai meite lekwe selu mon-
eka.
2 Eleki au selu kota moli, rebe kotiele
Yerusaleme beluke kai erulu bei ndete
surga, mere Alla Ionoe. Kota mere ehita
kena hitate elake bei Tuhane Alla saka
bina rebe selui hita le eni pakianaru le iono
kena ikai kai mokwai sae me.
3 Eleki au lene na elake bei otoi maka
rue kena pleta mere be, “Kena meije Alla
Irue sakesa kai tamata. Hoko siere Alla Eni
tamata kai batuke esi tatu lokoI.
4 Iono esi supu susate sasaisa moneka
hoko esi rani kwale moneka. Sae imata
moneka. Sae isusa moneka pise kerake
moneka le yelu rebe akmena ite supure,
pamuli meije sae moneka.”
5 Eleki Ile rebe Irue kena otoi maka
rue mere Ibeteke be, “Kena meije Au ono
pusulu belu!” Ibeteke lokoku lekwe be,
“Leki pusue lepate meije le tinai hoko na-
make tamata esi lene lokole.
6 Meije Au ono pelae yelu rebe Au taluke
pende! Aure Alfa kai Omega, rebe meme-
nai kai rebe pamuli. Sire rebe ioki Au,
irue kai Au eti pela. Saka tamata rebe
kmalakeni, Au ono ikinu bei kwele rebe
eboboke kai iseli mo.
7 Sie rebe esi lesi ro tiaru esi elake le esi
tatu lokoi mo kai esi hlaleke titinai loko
Au tatike pine Au riluke misete rebe Au
talukele ete imi pusuime. Kai Au ono Alla
etesi kai esi kotie Aure Ama.
8 Po tamata rebe esi sele le rilasi, kai rebe
esi hleke bei hlaleke loko Yesuse, rebe esi
ono atate rebe eandopoke nanakwalaisu,
tamata maka bunu, tamata maka ono nta-
site, tamata rebe pake-pake, tamata maka
hlaleke loko tuhane tinai mo kai pusue
tamata nloene, esi supu poie kena auwe
saelae meite kai belerane rebe ekliti rame
mere. Mere mata rebai luare.”

Yerusaleme Beluke 21:9-22:5

9 Malekate esa bei malekata itu rebe esi
lalake yelu rebe kute susata itu pamulire
iluake loko au kai ibeteke be, “Mai! Au
tiluke bina rebe iono kena ikaije etemu.
Bina mere Domba Anaije Eni bina.”
10 Eleki Alla Eni Rore Ikbasae malekate
mere leke ikeri au lolete ulate nanuke titi-
nai. Iaseluke Yerusaleme kota molire ete
au. Kota mere erulu bei ndete surga, mere
Tuhane Alla Ionoe.
11 Kota mere ehita kena hitate elake bei
Alla. Kota mere ehita saka batu hitate per-
mata rebe nteki titinai, saka batu permata
yaspise rebe li siba lupe kacare.
12 Temboke rebe keholire nanu kai ela.
Kai esi metua butu esa lesini lua kai
malekata butu esa lesini lua esi raka metua
meru. Nusa tamata Israela butu esa lesini
luaru esi nanaru kena metua meru. Pa-
pelake meture suku esa esi nane.
13 Metua telu balale lemataije sa, telu
ubalale lemataije sa sapleuke makwanale,
telu balale lemataije sa sapleuke mapale
kai telu balale lemataije suni.
14 Batua inai butu esa lesini lua ulukue
temboke mere. Domba Anaije Eni maka
ulake sie butu esa lesini luaru esi nanaru
kena batua meru. Papelake bature Domba
Anaije Eni maka ulake esa eni nane.
15 Malekate rebe ilepa kai au mere ik-
erike toane buai maka sue bei mase kena
sue kota mere, esi metuaru kai esi tem-
boke.
16 Kota mere esi nanuke kai esi lebare
sakesa. Eleki malekate mere isuele kena
toane buai maka sue mere. Hoko esi
nanuke kiloa usata lua utuna ata (2.400) *.
Esi lebare kai esi nanuke loletere sakesa
kai esi lori lopaije nanuke neka.
17 Eleki kena malekate mere isue esi tem-
boke, esi nanuke loletere metera butu ne †.
Malekate esi alate maka suere sakesa kai
tamata eni alate maka suere neka.
18 Kota mere esi temboke bei batu misete
permata yaspise kai kotare ruale bei mase
misete titinai, li siba saka kaca.
19 Batua rebe kena kota mere esi uweije
kerikelu bei batu misete permata. Batu
nomore esare batu malae rebe kotiele batu
yaspise, batu nomore luare batu malae
rebe kotiele batu nilame, batu nomore
telure batu malae rebe kotiele batu mira,
batu nomore atare batu malae rebe kotiele
batu samrute.
20 Batu nomore limare batu lalakwe
kai putile rebe kotiele batu uname, batu
nomore nere batu lalakwe rebe kotiele
batu sardise, batu nomore iture batu po-

* **21:16** Kiloa usata lua utuna atare (2.400) sakesa kai stadia usata butu esa lesini lua (12.000). † **21:17** Metera butu ne (60) sakesa kai hastaya utune esa butu ata lesini ata (144).

role rebe kotiele batu ratna cempaka, batu nomore kwalure batu malae rebe kotiele batu berile, batu nomore sikware batu porole rebe kotiele batu krisolite, batu nomore butu esare batu malae rebe kotiele batu krisoprase, batu nomore butu esa lesini esare batu malae rebe kotiele batu lasuardi kai batu nomore butu esa lesini luare batu mahmelane rebe kotiele batu kecubune.
21 Kai metua butu esa lesini lua meru bei mutiara butu esa lesini lua, metu esare ono bei mutiara esa. Lalane me kota mere ono bei mase misete titinai kai selue hita saka kacare.
22 Au selu Tuhane Eni Lumare kena kota mere mo le Alla Maka Kbasa elake kai Domba Anaije esi me kota mere hoko tamata esi tatu me oaIsu neka.
23 Kota mere perlu lematai pise bulane ehita moneka, le Alla Eni hitate elake ehitae kai Domba Anai mere Iono saka lampu ete kota mere.
24 HitaIje ehita pusue tamata bei nusa kai kamala bei nusa rebe esi luake keri taneiaru me kota mere.
25 Kota mere esi meturu ebaeke rame sae ikobue moneka le ete mere kpeture sae mo.
26 Pusue tamata esi keri esi taneiaru leke esi rilukelu ete Alla kena esi holmateI.
27 Po tamata rebe esi ono yelu rebe uandopoke nanakwalare, pise tamata rebe esi tatu loko yelu rebe Tuhane more, esi supu kusu kota mere mo. Tamata rebe supu kusu kota mere esi laleije batuke tamata rebe eni nane lekie me Buku Tamata Kwanale, Domba Anaije Eni bukure.

22

1 Malekate mere iaseluke kwele rebe eono tamata ikwanare lekwe. Kwele mere endina titinai saka kaca. Ebele bei Alla Eni otoi maka rue kena pleta kai Domba Anai mere,
2 ekeue lalane esi tlaije me kota mere. Me kwele mere esi leine, aia rebe uono tamata ikwanare ukusu ndi teba mpai teba. Musune esare aia meru ubua rebai butu esa lesini lua. Hoko bulane esare rebai esa. Esi tetuiju eono obate ete pusue tamata mei nusa.
3 Me kota mere Alla Ikutuke sasaisa moneka. Alla kai Domba Anai mere Esi otoi maka rue kena pletare namake pine eme kota mere. Kai Eni makerikaru esi tatu lokoI,
4 kai esi seluI. Kai Eni nane lekie me oalalesi sapleuke matabului babaisu.
5 Esi perlu lampu kai kabalane moneka le kpeture sae mo le Tuhane Alla ruaI hitasi. Tatike pine sie rebe esi hlaleke lokoIje esi pleta sakesa kaiNi eti pela.

Yesuse Iluake suike 22:6-17

6 Eleki malekate mere ibeteke lokoku be, “Pusue lepata meiju rebe lepaelu peneka kena aselulu pende tatike pine tinai, lemake mo kai tatike pine tamata rebe esi hlaleke lokoIje esi lene lokole. Alla rebe Iriluke Eni Rore ete nabiaru Iulake Eni malekate kena itiluke saisa rebe eonore nere ete Eni makerikaru peneka.
7 Yesuse Ibeteke be, ‘Au luake reneka. Sie rebe esi lulu lepata rebe mei buku meije esi supu misete.’ ”
8 Au Yohanese, au lene kai au selu pusue meiju peneka. Eleki kena au lene kai au selu pusue meru pelare, au tatu loko malekate rebe iaseluke meru ete aure,
9 po ibeteke loko au be, “Yake, tatu loko au yake! Po tatu loko Alla! Le aure makerike lupe ale neka kai pusue kwali betaya rebe nabiaru kai rebe esi lulu hnauna mei buku meije neka.”
10 Eleki ibeteke lokoku leneka be, “Bunike lepata mei buku meije yake, le takwali moneka pusue meiju uono reneka.
11 Sie rebe esi ono tiare kai sie rebe esi tatu loko tuhane tinai more esi lakaiju, sebeie esi ono ele mere rame. Po sie rebe esi ono saisa rebe nkenale kai sie rebe batuke esi tatu loko Allare esi ono ele mere rame eti pela.”
12 Imi nete Yesuse Eni hnaune meije: “Takwali mo Au luake suike reneka kena Au lelie ete pusue tamata lulu saisa rebe esi onore.
13 Aure rebe Alfa kai Omega le Aure menai kai pamuli.
14 Alla Iono tamata rebe esi tetake esi lapu nanukaru eti uputire lalesi ndina le esi supu kbasa kena kusu kota mere esi meture leke esi kane ai rebe eono tamata ikwanare esi buaiju.
15 Po tamata rebe esi ono ndopone kai tamata maka atiaru, tamata lalanaru, tamata maka bunu, tamata maka tatu loko

tuhane tinai more esi lakaiju kai tamata
maka lemake rame, sie meru esi rue me
kota mere esi mulini.
16 Au meije Yesuse, Au ulake Auku
malekate lokomi peneka leke ibeteke saisa
rebe epentine ete jemate toini rebe esi
hlaleke Tuhane. Au rulu bei kamale Dauta,
Aure kmale pita rebe esi hitai elake."
17 Alla Eni Rore kai Domba Anaije Eni
bina rebe iono kena kaije* esi koti be,
"Mai!" Sire rebe ilene, suke ibeteke lekwe
be, "Mai!" Kai sire rebe kmalakeni, lomei!
Kai sire isuka, irana kwele rebe eono
tamata ikwana eti pelare, kwele mere seli
mo.

Lepate mulini
22:18-21

18 Sire rebe ilene loko lepata kena buku
meije, au Yohanese, au ahnau be,
"Imi tapa sasaisa kena lepata meiju yake,
mo hoko Alla Itapa imi hukumane
kena susata elaka
rebe lekilu kena buku meije ete imire.
19 Kai imi hleke sasaisa bei lepata meiju
yake,
mo hoko Alla lekwe Iono imi kusu kota
misete titinaije mo,
kena ikane ai buai rebe eono tamata
ikwanare,
rebe lekie mei buku meije."
20 Ile rebe Ibeteke lepata mei buku meije
Iombe,
"Tinai, Au suka luake reneka!"
Au Yohanese, au ralake be,
"Tinai! Tuhane Yesuse, Aluake noma!
21 Ariluke misete ete pusue tamata
rebe hlaleke loko Allare noma!
Amine."

Hlamate, *Yohanese*

* **22:17** Domba Anaije Eni bina ete meije natire pusue tamata rebe hlaleke loko Tuhane.